

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

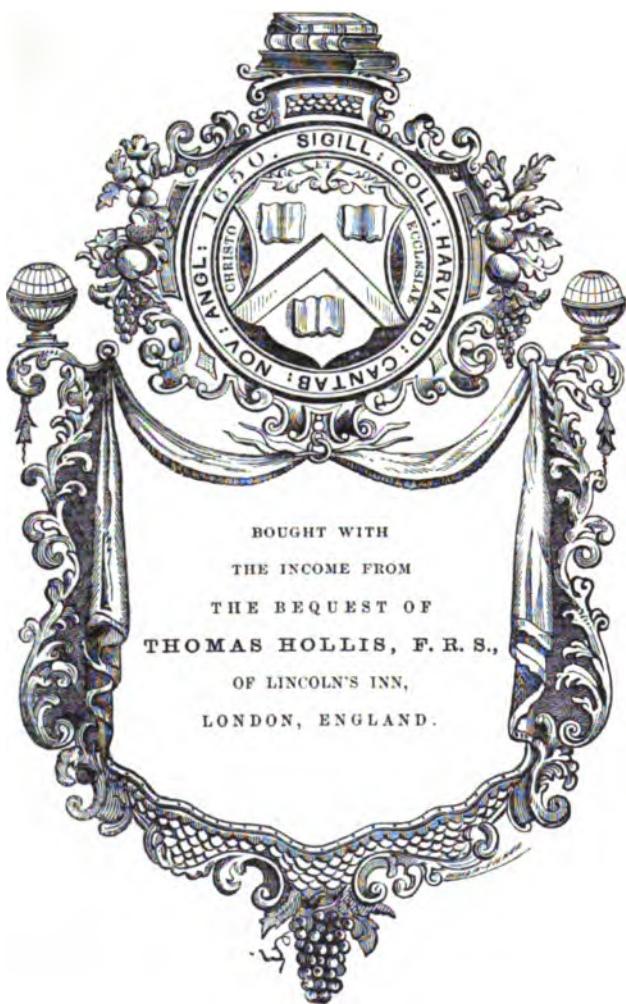
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

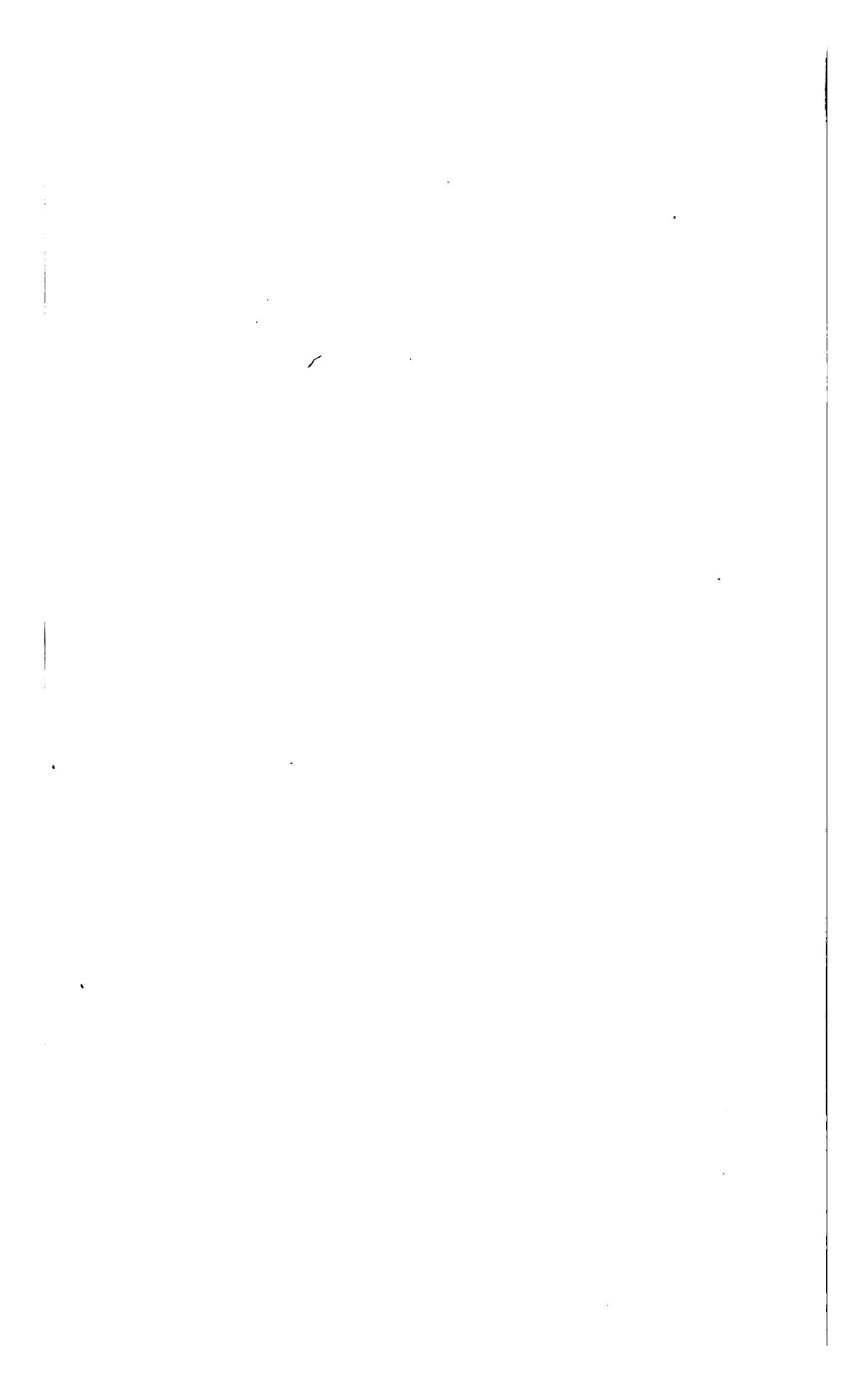
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

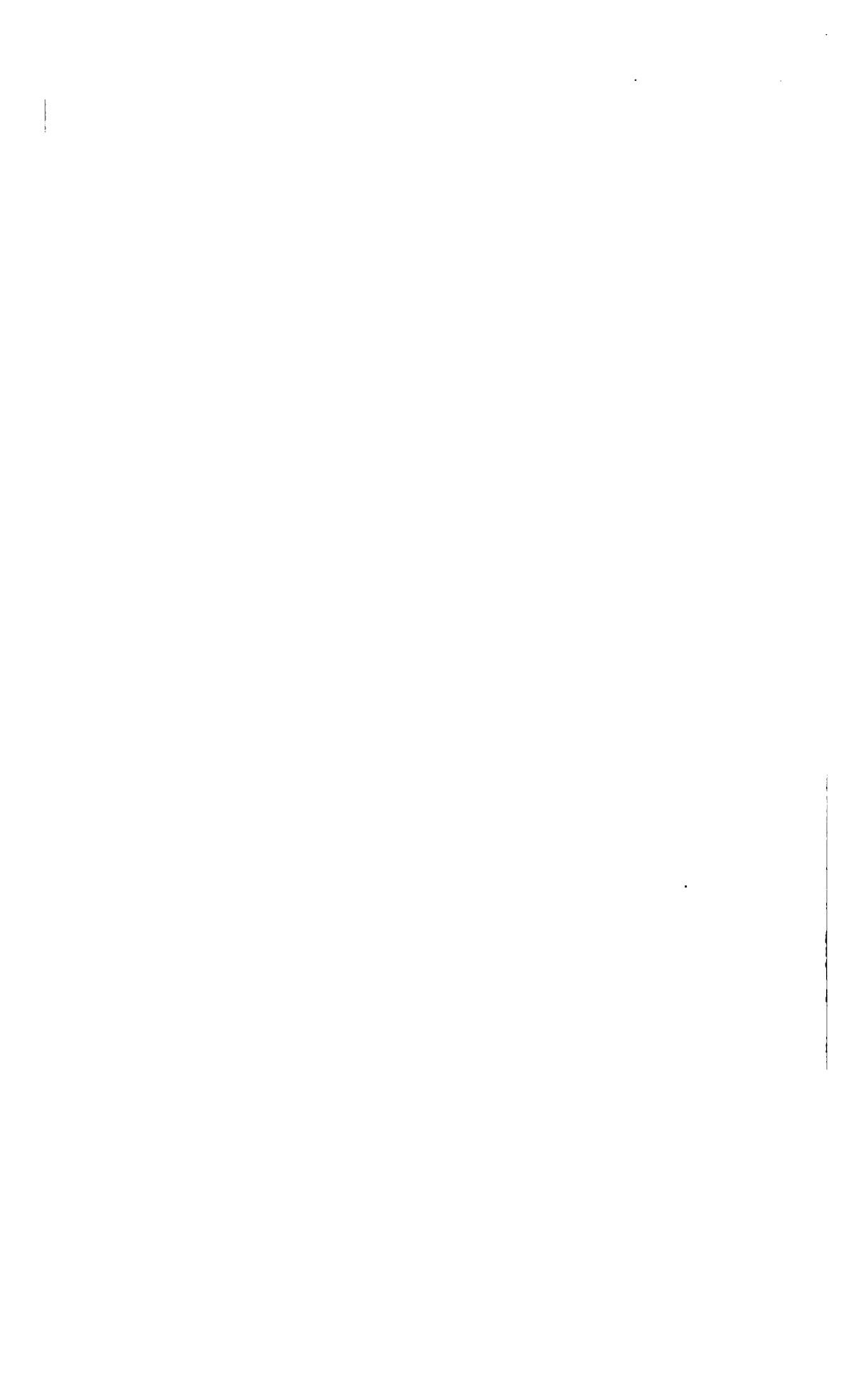
Præ. 71

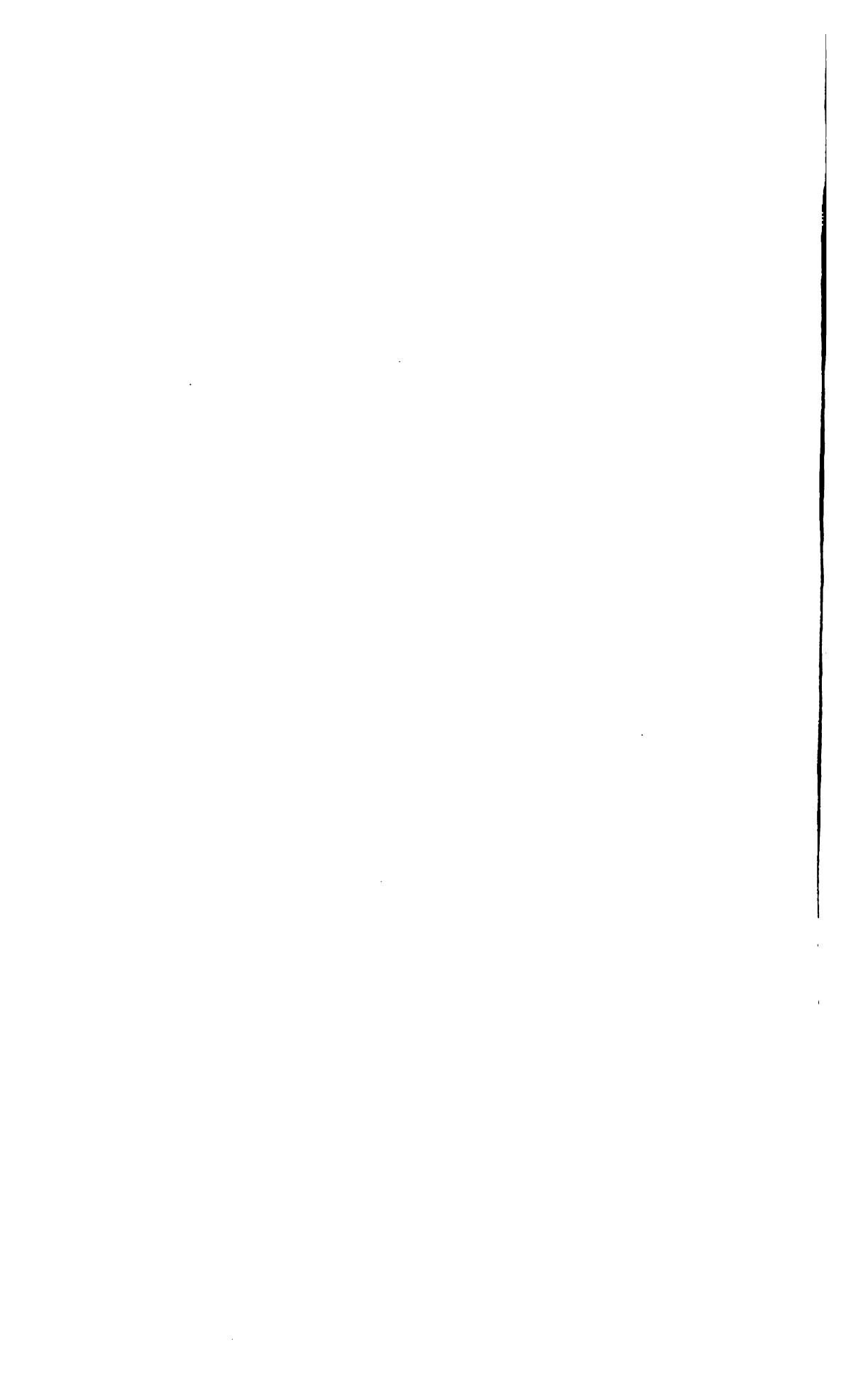

BOUGHT WITH
THE INCOME FROM
THE BEQUEST OF
THOMAS HOLLIS, F. R. S.,
OF LINCOLN'S INN,
LONDON, ENGLAND.

Q

RERUM BRITANNICARUM MEDII ÆVI
SCRIPTORES,

OR

CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN
AND IRELAND

DURING

THE MIDDLE AGES.

۱۹۰۲
۱۳۴۳

**THE CHRONICLES AND MEMORIALS
OF
GREAT BRITAIN AND IRELAND
DURING THE MIDDLE AGES.**

PUBLISHED BY THE AUTHORITY OF HER MAJESTY'S TREASURY, UNDER
THE DIRECTION OF THE MASTER OF THE ROLLS.

ON the 26th of January 1857, the Master of the Rolls submitted to the Treasury a proposal for the publication of materials for the History of this Country from the Invasion of the Romans to the reign of Henry VIII.

The Master of the Rolls suggested that these materials should be selected for publication under competent editors without reference to periodical or chronological arrangement, without mutilation or abridgment, preference being given, in the first instance, to such materials as were most scarce and valuable.

He proposed that each chronicle or historical document to be edited should be treated in the same way as if the editor were engaged on an *Editio Princeps*; and for this purpose the most correct text should be formed from an accurate collation of the best MSS.

To render the work more generally useful, the Master of the Rolls suggested that the editor should give an account of the MSS. employed by him, of their age and their peculiarities; that he should add to the work a brief account of the life and times of the author, and any remarks necessary to explain the chronology; but no other note or comment was to be allowed, except what might be necessary to establish the correctness of the text.

The works to be published in octavo, separately, as they were finished ; the whole responsibility of the task resting upon the editors, who were to be chosen by the Master of the Rolls with the sanction of the Treasury.

The Lords of Her Majesty's Treasury, after a careful consideration of the subject, expressed their opinion in a Treasury Minute, dated February 9, 1857, that the plan recommended by the Master of the Rolls "was well calculated for the accomplishment of this important national object, in an effectual and satisfactory manner, within a reasonable time, and provided proper attention be paid to economy, in making the detailed arrangements, without unnecessary expense."

They expressed their approbation of the proposal that each Chronicle and historical document should be edited in such a manner as to represent with all possible correctness the text of each writer, derived from a collation of the best MSS., and that no notes should be added, except such as were illustrative of the various readings. They suggested, however, that the preface to each work should contain, in addition to the particulars proposed by the Master of the Rolls, a biographical account of the author, so far as authentic materials existed for that purpose, and an estimate of his historical credibility and value.

Rolls House,
December 1857.

THE HISTORIANS
OF
THE CHURCH OF YORK
AND
ITS ARCHBISHOPS.

EDITED
BY
JAMES RAINÉ, M.A., D.C.L.,
CANON OF YORK.

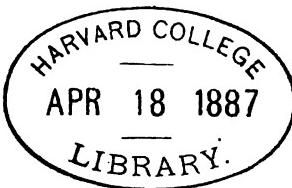
VOL. II.

PUBLISHED BY THE AUTHORITY OF THE LORDS COMMISSIONERS OF HER MAJESTY'S
TREASURY, UNDER THE DIRECTION OF THE MASTER OF THE ROLLS.

LONDON:
LONGMAN & Co., PATERNOSTER ROW; TRÜBNER & Co., LUDGATE HILL;
ALSO BY
PARKER & Co., OXFORD; AND MACMILLAN & Co., CAMBRIDGE;
A. & C. BLACK, AND DOUGLAS & FOULIS, EDINBURGH;
AND A. THOM & CO., LIMITED, DUBLIN.

1886.

Bru 98.71
Br. Hist. 571

Br. Hist. 571

Br. Hist. 571

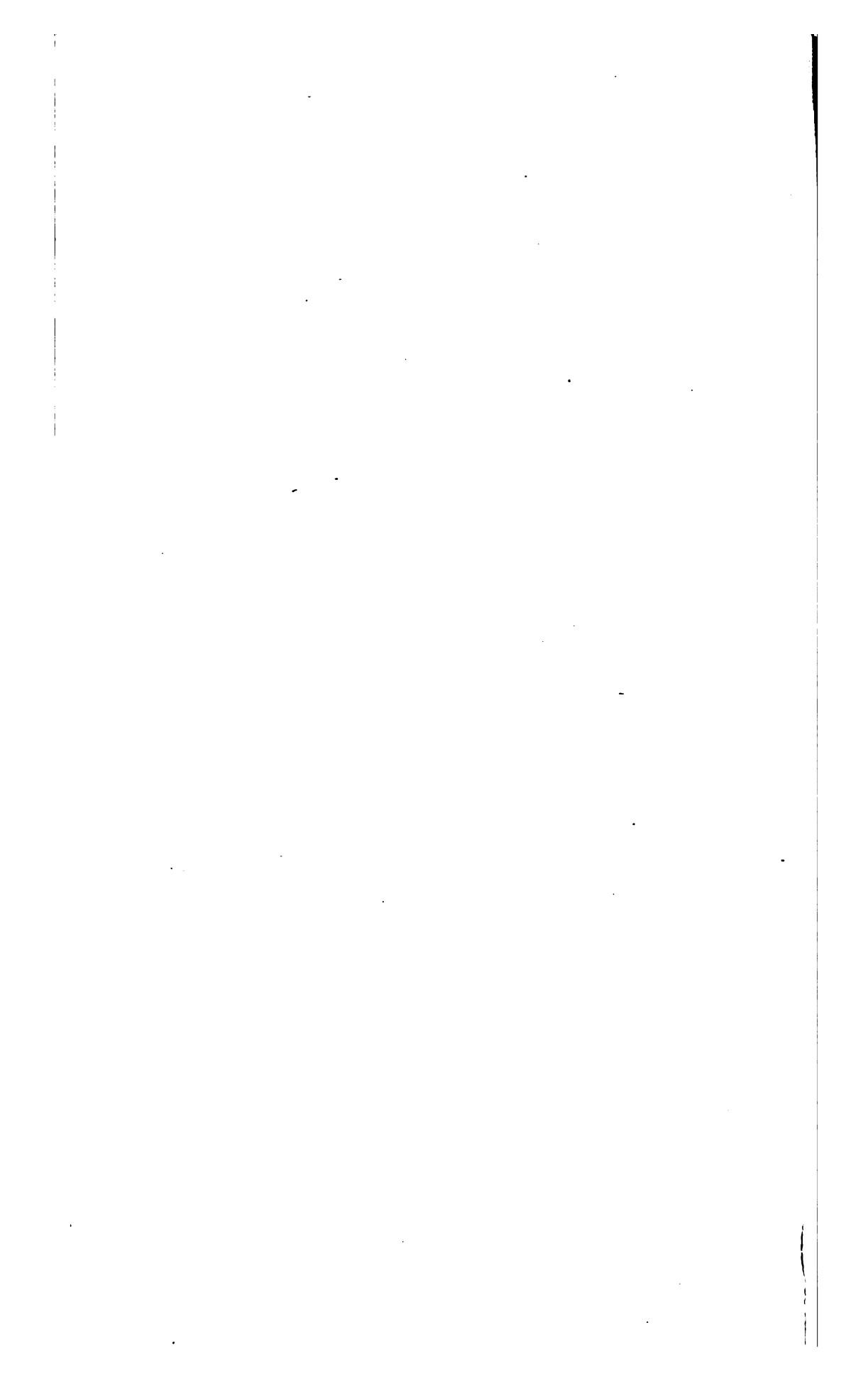
Printed by
ETRE and SPOTTISWOODE, Her Majesty's Printers.
For Her Majesty's Stationery Office.

CONTENTS.

	Page
PREFACE - - - - -	vii
VITA SANCTI OSWALDI AUCTORE EADMERO - - - - -	1
VITA SANCTI OSWALDI AUCTORE SENATO - - - - -	60
VITA SANCTI OSWALDI AUCTORE ANONYMO - - - - -	489
VITA SANCTI OSWALDI A JO. CAPGRAVE CONSCRIPTA - -	502
HISTORY OF FOUR ARCHBISHOPS OF YORK BY HUGH THE CHANTOR - - - - -	98
PISTOLA RADULFI ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS - -	228
PISTOLA SIMEONIS AD HUGONEM DECANUM EBORACEN- SEM - - - - -	252
VITA THURSTINI ARCHIEPISCOPI AUCTORE ANONYMO - -	259
VITA SANCTI WILLELMI AUCTORE ANONYMO - - - - -	270
MIRACULA SANCTI WILLELMI - - - - -	531
LECTIONES IN FESTO TRANSLATIONIS SANCTI WILLELMI	544
MISCELLANEA RELATING TO ARCHBISHOP SCROPE - -	292
CHRONICA PONTIFICUM ECCLESIE EBORACENSIS. PARTES TRES - - - - -	312
CHRONICÆ METRICÆ DUE - - - - -	446
CHRONICA DE ARCHIEPISCOPIS EBORACENSIBUS - -	513

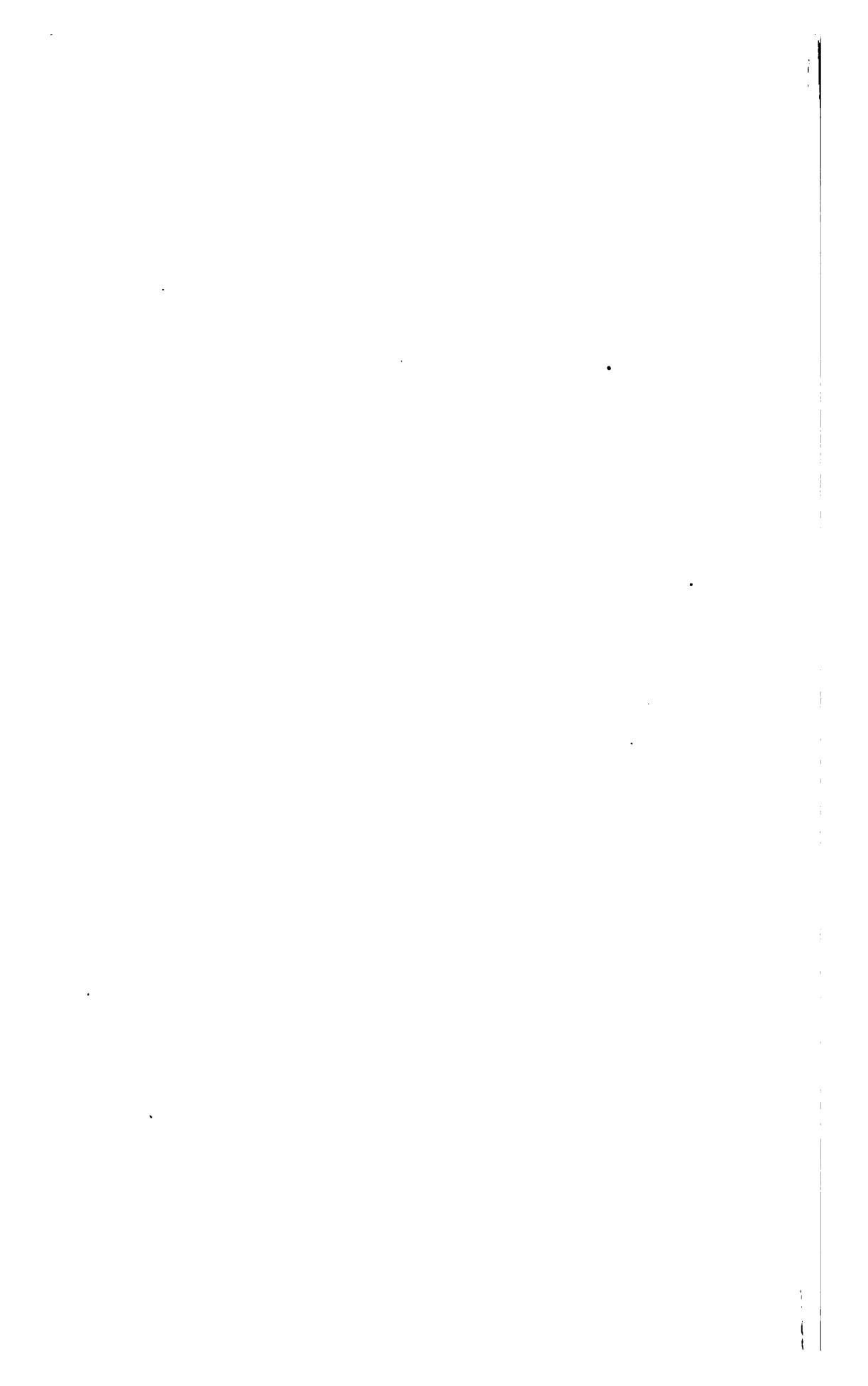

P R E F A C E.

P R E F A C E.

IN the preface to the First Volume of this Collection of Historians I gave a preliminary sketch of the history of the city and see of York terminating with the death of Ecgfrith. To continue this, as I had intended, would occupy far more space than could be assigned to it in such a volume as this. An account of York during the momentous period between A.D. 685 and 867, followed by the more obscure but still most interesting annals of the period between 867 and the Norman Conquest, when the city was under the rule of a succession of Danish princes, cannot be hurried over and compressed into the preface of any volume of moderate size. They deserve a separate treatment of their own which I hope to be able to give them before long.

It will be seen that these two volumes of the works of the York historians may be divided into two groups of subjects, Hagiography and Controversy.

In SS. Wilfrid, John of Beverley, Oswald, and Willibald the church of York had four remarkable rulers. The least worthy of the four was constituted her patron saint. Any one of the first three, probably, would have been chosen if York could have secured his remains. Without these relics there could be no shrine, and without a shrine there could be no concourse of worshippers which every great church endeavoured to secure for its own spiritual and temporal advantage. The body of Wilfrid had been acquired by Ripon; whilst John rested at Beverley, and Oswald at Worcester. In Thurstan, her great defender, York might have found a patron, and

the short biographies of him which I print seem to anticipate his canonization, but Thurstan's body was laid by his own request in the priory of St. John at Pontefract, and its removal to York would never have been permitted. Upon William Fitzherbert, therefore, late in the history of the church of York, devolved the honour of being her special patron and representative. The misfortunes of that good and ill-used man attracted the sympathy of the men of Yorkshire. It was the same feeling in a later day that led them to regard Archbishop Scrope as a saint, and induced the impassioned Lancastrian to bend his knee before the statue of Henry VI. The greater part of these two volumes is taken up with the Lives and Miracles of the Saints connected with York Minster.

The other subject which occupies so large a space in these volumes is a controversial one—the account, I mean, of the struggle between York and Canterbury, whether the latter should receive the allegiance of the other or not. From the seventh century to the fourteenth this contention went on with many vicissitudes, and varying success. It came to a clinax, as will be seen, in the time of the four archbishops of York who came next after the conquest, of whom Thurstan was the last and most conspicuous. The narrative of Hugh Sotevagina, which is printed for the first time in this volume, gives a lifelike picture of the struggle during the archiepiscopate of Thurstan, and we can see from the writer's earnestness that the question was one almost of life and death to the church of York. The case for the church of Canterbury is very admirably put by Archbishop Ralph in his letter to Calixtus II., but there is much special pleading in it. The writer keeps in the background the injunctions of Gregory, and makes the most of the compliance with the claim which the three earliest Norman archbishops of York had undoubtedly made.

If these two subjects are taken out of these volumes the residue is little more than a portion of the chronicle of Thomas Stubbs, and its continuation. But these in themselves are works of considerable importance.

I shall now speak of the materials which constitute the text of the present volume.

I.

The volume begins with a continuation of the Lives of St. Oswald, commenced in Vol. I. We have here the Life by Eadmer, the well-known Canterbury historian (see preface to Vol. I., p. xlili., *et seqq.*). This is divided into two parts, the Life, and the Miracles. The Life has been printed by Henry Wharton in the *Anglia Sacra*, ii. 191–210, and in Migne's *Patrologie*, clix. 762. The Miracles are now published for the first time. Eadmer, aided by the earlier Life and the materials from Ramsey, tells his story skilfully and well, and although he sometimes writes as a partisan, still everyone must admire the gracefulness and perspicuity of his style.

Sir Thomas Hardy enumerates five MSS. Of these MS. Cotton, Claudio A v., was destroyed in the fire, and MS. Bodley, Fairfax, vi. 2, is a Life of Oswald the king, not of Oswald the archbishop.

My text is taken from the famous MS. of Eadmer's works at C. C. C., Cambridge, No. 371, f. 214. Of this there is a description in the preface to Vol. I.

With this two other MSS. are compared, viz. :

A.—This is in the library of St. John's College, Oxford, No. 96, and is a fine MS. in folio, written in single column in a hand of the 12th century. At the end are two interesting historical documents written on fly-leaves viz.: (1) A letter from the prior and monks of Marmou-tier to Henry II., refusing to accede to his request to give up the body of Roger, bishop of Worcester, who seems to have died there in 1179. They were probably

wishful to secure his canonization, with its consequent advantages to themselves, and the prior says plainly to the king: "Nec ipsa monasterii nostri eversio, nec "perpetui exilii inflictæ asperitas, nec proprii sanguinis "generalis effusio posset extorquere quod exigitur." I am not aware that this fact was previously known.

Another document recorded here (2) is a list of certain chalices given to the monastery of Pershore by Henry bishop of Winchester, Hugh abbat of "Fucarmunt," "Prior Racin," Walter Hersin, "Domna Caterina de "Poplint," "God. Monachus Desaterii," "Prior Rann," Lucas Camerarius Willelmi de Bello Monte, and Richard de Wendelby.

At the beginning of the volume is the following request: "Orate pro anima Rogeri Evyrtton patris "Domini Symonis Evyrtton, Vicario chorali (*sic*) eccle- "siæ cathedralis Wellensis, et animabus fratrum, con- "sanguineorumque ejus, et animabus omnium fidelium "defunctorum. Amen."

B.—The other MS. is Bodley, 285, a large collection of Lives of Saints. This is a fine MS. in large folio, written in double columns by a 12th century scribe. On f. 165, after the Passion of St. Juliana, there is written: "Perlectis itaque Passionalibus legatur Vita "Sancti Martialis Episcopi. Quæratur in armario, in "veteri libro, spisso et parvo, qui intitulatur Diadema "Monachorum." On f. 83, after the Life of St. Kenelm, a hymn to him is written in the margin, beginning—

"O Kenelme, martyr alme, Merciorum gloria,

"Rex sublimis, tua nimis dulcis est memoria."

It is quite possible that this MS. may have come from the library of the monastery of Winchelcombe, which was dedicated to St. Kenelm.

II.

The Life of Oswald by Eadmer is followed by another written by Senatus, prior of Worcester, sometimes called

Senatus Bravonius. According to the Annals of Worcester (*Anglia Sacra*, i. 477-8) he became prior in 1189, and resigned the office in 1196. A Bible written by him is in the library at C. C. C., Cambridge, No. 48.

The object of Senatus in compiling this Life was to add to the dignity and wealth of his own monastery, in which the bones of Oswald were enshrined. Senatus writes pleasantly enough, but his information is in the main derived from Eadmer, and what he adds is of little value.

This Life by Senatus exists in a single MS. in England, viz., B. iv., 39, in the library of the Dean and Chapter of Durham. It is very nicely written in 4to. in a hand of the 12th century.¹ Immediately after it in the MS. and in the same handwriting come the Life and Miracles of St. Wulstan of Worcester. Leland, Bale, and Pits assign to Senatus a Life of Wulstan, which might be very reasonably expected from his pen. Whether this is the work or not it is not easy to say. The association of these two Lives in the MS. at Durham is enough perhaps to account for the ascription of both of them to Senatus. Still the truth of the ascription is by no means improbable. For a further account of this MS. see the catalogue of the MSS. at Durham, pp. 244-5. For this Life by Senatus, see Surius (October 15), 229.

The *Passio S. Oswaldi* in the library of Peterborough Cathedral, D. 2, 4, is that of king, not archbishop, Oswald.

Another Life, drawn from the anonymous biography of Oswald with which Vol. I. concludes, is in the *Historia Ramseiensis*, and is printed by Gale, i. 409, and by Mabillon, *Acta SS. Ord. Ren.*, vii. 715. This cannot properly be separated from the MS., of which it is only a part. The whole work has been recently edited in this series.

---

¹ Iste liber assingnatur communi | Domini Johannis de Rypon, monachi et medici.
almarialo Dunelm, ex procuratione

III.

The most valuable biographical tract in this volume is the history of four archbishops of York, Thomas I., Gerard, Thomas II., and Thurstan, by Hugh the Chantor, or Precentor, of York, which is now printed in its entirety for the first time. The writer of the first Chronicles of the Archbishops speaks of Hugh, to whom he was greatly indebted, as "Vir admirabilis et digne
" memorabilis ejusdem ecclesiae Cantor . . . homo ve-
" nerandæ ætatis et jocundæ urbanitatis, de quo vere
" dici potest.

" Qui mores hominum multorum vedit et urbes.
" Quique cum . . . Thoma seniore, et Girardo, Thoma
" juniore, et Turstino, necessarius tam in Divinis quam
" in humanis tractatibus consiliarius multo tempore
" conversatus est, quibusdam etiam eorum usque ad
" mortem comes hæsit individuus."

Among the muniments of the Dean and Chapter of Durham the following valuable document is happily preserved:—

" Venerabili fratri Rogero Priori et Reverendo Sanctæ
" Dunelmensis ecclesiae conventui Hugo Eboracensis
" ecclesiae Cantor et Archidiaconus sic in militia Dei
" currere per hujus vitæ stadium ut miliciæ suæ bra-
" vium accipiant æternæ gloriæ præmium. Ex antiqua
" consuetudine nulla parochialis ecclesia reddebat pe-
" cuniariam consuetudinem Eboracæ metropoli nisi
" tantum vi. denarios quos ipsi vocabant denarios cris-
" matis. Tempore Thomæ senioris archiepiscopi con-
" stitutum fuit dare denarios ad sinodum, maxime
" autem ad auxilium matricis ecclesiæ destructæ tunc
" et restaurandæ. Unde consultus a presbyteris suis
" Willelmus, qui tunc erat Dunelmensis episcopus, vir
" sapiens et in posterum providens, interdixit eis ne quic-
" quam redderent nisi antiquam consuetudinem. Ita
" vero extiterunt inde et solutæ et quietæ. Prædictos

“ vi. denarios remisit Turstinus archiepiscopus quia
 “ emptio crismatis videbatur. Testimonium perhibui
 “ veritati. Nec nos plus quassivimus nec quæremus de
 “ ecclesiis vestris. Valete.”

[Oval seal. A seated figure holding a staff in right hand and a book in the left, with the following uncouth line around :—

“ Sottovagine cognomen cognomine Hugo.”]

It will be seen from this very valuable document, omitting all mention here of its special purport, that the name of the writer was Hugh Sottovagina, chantor, or precentor, and archdeacon of York; and, as Roger was prior of Durham inter 1137-49, the testimony of Hugh must have been given within those years.

In 1130 Hugh Sotewain, canon of York, was a witness to Archbishop Thurstan's foundation-deed of the nunnery of Clementhorpe, near York (Dugd. Mon. iv. 323). In 1138 “Hugo Archidiaconus” was present with Thurstan at the famous Visitation of St. Mary's Abbey, which resulted in the migration of a number of the monks to Fountains. (Memorials of Fountains, i. 23-4.)

In 1139 “Hugo. Sotevagina, Eboracensis Archidiaconus” wrote a poem on the Battle of the Standard, of which two lines only have been preserved by Richard of Hexham. The archdeacon seems to have been present at the fight. (Memorials of Hexham, i. 90-1.)

Here we have Hugh introduced to us as a poet. Some of his effusions are preserved in those valuable repositories of ancient verse, Cotton, Vitellius A. xii., and MS. Bodley, Digby, 65, but they are of little value. In the Cotton MS. the author is described as “Hugo Sotavagina, cantor et archidiaconus ecclesiae S. Petri Eboraci.” In one of his poems Hugo denounces the corruptions of the Cluniac order of monks. This must have been written, we may be sure, before Thurstan

gave up the archbishopric and took the cowl among the Cluniacs at Pontefract. Camden, in that curious medley of old poetry which he prints in his "Remaines" (ed. 1674, pp. 494-5), gives an epitaph by Hugh on Wulgrine the organist, whom he flatteringly compares with Orpheus.

Hugh seems to have lived longer than his patron, Archbishop Thurstan, as Osbert was archdeacon of York in 1143, and Wm. de Augo was precentor in 1144. In the obituary of the church of Durham is the following entry : " 4 non. Julii. Obitus Hugonis Archidiaconi " Ebor" (Liber Vitæ Dunelm, 144). The presence of this entry on the most sacred of the books at Durham showed the kindly feeling which existed between Hugh and the brethren of that famous house.

The name Sotovagina is evidently foreign, but I am unable to appropriate it to any particular district. It is very possible that Hugh was a Frenchman, who came into Yorkshire with Thomas of Bayeux. He seems thoroughly at home in France when he describes the exile of Thurstan, on whom he was probably in attendance. Another ecclesiastic, bearing the same surname, Ernulf Sotovagina, occurs as a canon of York in the first half of the 12th century.

The history of Hugh extends from the accession of Thomas I. to the restoration of Thurstan to England and York in 1127, after his long absence in France. - It is the account of the claims of Canterbury and the resistance of York, told by an eye-witness who was a keen sympathiser with the northern primates, and had full access to all the documents and letters appertaining to the controversy. During the archiepiscopate of Thomas II. Hugh was evidently a member of the York Chapter, as he begins to use the word "nos" in speaking of it, and it is plain that he was personally engaged in the conflict between the two sees. In the struggles of Thurstan Hugh took a still closer part, and although

he delicately keeps himself in the background, the conviction cannot be avoided that Hugh and Thurstan were companions in the course of the archbishop's banishment from England. Thurstan, who had the gift of attracting others, might deem himself fortunate in possessing such a friend. The whole of Hugh's narrative is full of interest and novelty, and if he had given us what he could have done so easily and well, some farther sketches of local or general history, we should have been infinitely obliged to him. But the just claims of the see of York and the wrongs of his diocesan were burnt in upon his mind, and he almost sternly casts aside as alien and impertinent everything that diverted him from the duty of stating the truth in a single controversy which he had resolved to set forth. What charming pictures he could have given of Thurstan's life and character, of his pilgrimage to Jerusalem when his troubles were over, and of the wondrous spring of the monastic system throughout the diocese of York! He himself, Ulysses-like, had seen many men and places, but of them and of himself he tells us scarcely one word.

The narrative of Hugh terminates with the year 1127. To this are appended a few pages of additions, which end with the decease of Archbishop Murdac in 1153. These must be compared with what has been written by John of Hexham, from whom they were probably for the most part derived. The priors of Hexham were *ex officio* members of the Chapter of York, and the pages of the two literary priors show how they kept up the connexion and prized it.

The MS. of this history is to be found at the beginning of the Registrum Magnum Album of the Dean and Chapter of York. It forms an appropriate commencement to that noble repository of ancient evidences (ff. 1-33). The volume is a large and thick 4to. divided into several parts, and is written by a fourteenth-century scribe, who has not been able in every

case to decypher the original MS. when it was before him, and the transcript which he has made is frequently faulty and corrupt. Many documents out of this collection will be printed in Vol. III.

IV.

The History of Hugh the Chantor is followed by the letter which Ralph, archbishop of Canterbury, and his church addressed to Calixtus II. in 1119, complaining of the consecration of Thurstan at Rheims, without any profession of obedience to himself. The letter is a very able historical sketch of the claims of Canterbury and is already well known from the edition of it printed by Sir R. Twysden.

The text is taken from a splendid 12th century MS., Cotton, Claudius E. v., a perfect specimen of mediæval calligraphy. The only blemishes in it are where some 16th century zealot has struck out the word *papa* whenever it occurs. A finer text to print from could not possibly be found.

The letter also occurs in another MS. in the same collection, Domitian A. v. Although there is not much difference in date, it is inferior in execution to the fine MS. from which the text is drawn.

V.

The letter of Simeon, the Durham historian, to Hugh, dean of York (1130-1132) comes next in order. In itself it is of small historical value, but in a series of archiepiscopal chronicles it has an appropriate place. The tract has been printed several times.

There are three MSS. but two only are of any value.

A. MS. Cotton Titus A. XIX., which is often used in this volume and is described elsewhere. Although it is a 15th century volume it represents a MS. of

authority and merit, and on that account it constitutes the text.

B. MS. Hale at Lincoln's Inn, vol. xiii., a volume written in the 17th century, of no importance whatever.

C. MS. C. C. Cambridge, F. v. 139, ff. 49–51. This is a well-known MS. written in the 12th century, but it contains interpolations and additions which are absent in A., showing that A. has been copied from a MS. of better authority and age.

VI.

A short life of Archbishop Thurstan follows, compiled probably in behalf of the Cluniac Monastery of St. John at Pontefract to which Thurstan retired and in which he died and was interred in 1140. There was some hope, it may be inferred, of Thurstan being made a saint, to the honour and glory of Pontefract. The “*Explicit Vitæ Beati Thurstini*,” at the end tells its own tale.

The tract consists of a few historical memoranda by way of preface, and two poems. The first is a rambling and uninteresting account of Thurstan in 176 elegiacs, the composition of Hugh, a monk of Pontefract, of whom nothing else is known. The second poem begins with a description of an appearance of Thurstan after his decease in a dream to Geoffrey Trocope, archdeacon of Nottingham. John of Hexham (ed. Surtees Soc., p. 131) calls him Turcople and describes him as “vir celebris ‘peritiae in scholari eruditione.’” The vision is described in verse. The archdeacon inquires into the present condition of his late ecclesiastical chief by whose death-bed he had recently stood.

The archdeacon, released from his anxiety, then breaks

out into a long metrical panegyric on his deceased master, at the end of which are the lines—

“ Non igitur plores unum, Ponsfracte, sodalem,
“ Sed magis exores hunc esse ter specialem.”

The privilege which was thus requested never came, and the honor which was desired for Thurstan fell upon his successor, William. There is nothing farther known of Archdeacon Geoffrey. He probably became archdeacon after a person of the name of William, who in 1129 was present at an adjudication made at York in a cause between the monks of Durham and Gisbrough (Priory of Finchale, 13).

There is only one MS. of this biographical tract, Cotton, Titus A. xix., which has just been mentioned. It is printed here for the first time.

VII.

The life of William Fitzherbert, otherwise St. William of York, is also printed for the first time, from a fine 13th century MS., Harl. 2, ff. 76–88 which belonged originally to the monastery of Thornton on Humber.¹ This is the earliest biography of St. William who died in 1154, and from it the lections in the York service books were chiefly drawn. The writer would find the historical incidents which he required in the continuation of Simeon of Durham by John of Hexham, and in the York Chronicles which have gone hitherto under the name of Stubbs. The only point of importance which he records is the fire in the 12th century which was the real or alleged cause of the com-

¹ “ Historia de gestis Pontificum | “ Beatae Mariæ de Thornton super
“ Anglorum. Constat monasterio | “ Humbream.”

mencement of the re-construction of the minster by Archbishop Roger.

VIII.

Several papers connected with Archbishop Scrope and his execution in 1405 come next. They consist of—

i. The articles against Henry IV. promulgated by Archbishop Scrope when he was rash enough to take the field. These make a most valuable State paper detailing his causes of offence against Henry. The murder of Richard II. at Pontefract is specially mentioned after numerous cruel indignities extending over 15 days.

The archbishop also speaks of the putting to death of various clerks, among whom he might have mentioned by name two prebendaries of York. He also describes with a pathos natural to a scion of a noble house in the north, the death of Hotspur at Shrewsbury, and the cruel way in which his dead body was treated. The whole of this document was admirably adapted to bring about the end which it sought, the arousing of the spirit of revenge among the men of Yorkshire and Northumberland.

ii. A list of reasons why the archbishop was executed, drawn up in his favour, and putting him forward as a champion of liberty and religion and a defender of popular rights.

iii. An account of the execution of the archbishop, drawn up, apparently, by a person of the name of Clement Maidstone, son, as he says, of Thomas Maidstone, Esq. There is nothing in the narrative to prove that Maidstone was an eye-witness of the execution. The account of that crime, and the incidents that followed, seems to have been given by a person called Stephen Cottingham, alias Palmer, to Master Thomas Gascoigne, a well-known Yorkshireman, who loved a story and told one

remarkably well. The curious tale of the casting of the corpse of Henry IV. into the sea is the only incident which connects Maidstone personally with the subject. He heard the strange story, and, to set it off, sought for farther information about the archbishop's death, for which this was a punishment. He gathered together the state papers, and sought out Thomas Gascoigne, by whom, probably, his curiosity was chiefly satisfied. Gascoigne is known by his curious volumes, in which there are many historical anecdotes preserved, in the library of Lincoln College, Oxford, from which Professor Rogers has recently culled and printed some very curious extracts. He was son of Richard Gascoigne of Hunslet, near Leeds, a younger brother of Sir William Gascoigne, the just judge who refused to condemn Archbishop Scrope.

Thos. Gascoigne was ordained deacon at York, on June 14th, 1427, on the title of his patrimony. He was also rector of Kirkdeighton and chancellor of York. By his will, dated in 1457, the year of his death, he bequeathed his MSS. which are now at Lincoln College, to the nunnery of Sion.

These historical tracts are printed by Henry Wharton in his *Anglia Sacra*, ii. 362-372, from a MS. at C. C. C. Cambridge, No. 197, ff. 85-98, but very inaccurately. The MS., which is in the hand of Archbishop Parker, yields a much better text than Wharton makes it. I call it A. This has been compared with MS. Cotton, Vespasian E. vii., ff. 94-101, a 15th century MS., and with a copy of the articles in the Lambeth Library in a Chronicle, if it may be so called, by Peter de Ickham, a work of no value, and of a late date.

IX.

We now come to the collected annals or chronicles of the see and archbishops of York. It will be seen at once

that we owe the existence of these annals to the eagerness of the York clergy to prove and show their freedom from the hateful profession, and their real independence of the see of Canterbury. This series of annals, for they must now be divided for the first time into at least three parts, has been hitherto ascribed to the pen of Thomas Stubbs, a writer of a well-ascertained date, in the middle of the 14th century.

Was Stubbs the real author of these chronicles or annals? As to the first portion of them, this is disproved by the discovery of a MS. written at least 150 years before Stubbs' time. All that Stubbs did was to continue it, and the whole work has gone erroneously under his name. The text of the first part of the chronicle is taken directly from MS. Digby, 140,¹ whilst the variations exhibited by eight later MSS. are given at the foot of each page. This appears to be the best way to show the construction of this series of archiepiscopal annals.

The question arises, Who was the writer of this first part of the chronicle, which was written in the first half of the 12th century? This can only be answered in a general way. The fact that it was written for a special object, and with a direct legal bearing, is enough to show that the writer must have been some trustworthy partisan of the church of York. The fact, also, that the writer had the use of the evidences of the minster goes far, I think, to show that he must have been a member of the cathedral body. In the statutes of the minster it is particularly stated to be one of the duties of the chancellor to write the histories; that is, of the church. It may be said that these are the lives of the local saints, or such notices of them as were necessary to serve as the lections in the choir. This may have been so, but we must remember that the connexion between hagiography

---

¹ A thin folio, written in double column.

and history was then exceedingly close, and that the writer of one would be qualified to undertake the other. The chancellor was *ex officio* a scholar, and it is plain that some person, as well qualified at least and with as full an access to the private evidences of the chapter as well as the old historians, must have drawn up this first chronicle.

The writer makes large use of Beda, Symeon of Durham, and Folcard. For the Lives of Kinsius and Aldred we have some original information. Between the Conquest and the death of Thurstan, where this part ends, the writer draws his materials mainly from Hugh the Chanter. There is then a manifest break in the narrative.

We now come to the second part of the chronicle to which the name of Stubbs may, I think, be reasonably assigned, although there is no MS. to which his name is actually attached. This part extends from 1147 to 1373, the year of the decease of Archbishop Thoresby. In several MSS. this part ends with the death of Archbishop Zouche, so that the account of Thoresby may be regarded as a supplement or addition by the same author. In two MSS. a different Life of Archbishop Murdac is given, which should be rather regarded as materials for a life drawn from John of Hexham and other sources.

Who was Thomas Stubbs? His biographers say that he was a Yorkshireman. For many centuries the name of Stubbs has been borne in the Forest of Knaresbrough by a race of yeomen and estatesmen, and it is possible enough that Thomas may have belonged to it. I can find no mention of him in the registers of the archbishops of York or the archdeacons of Richmond, but in a list of those who were ordained by Richard 'Bisacienc' Episcopus', in behalf of Bishop Bury of Durham, on January 13, 1343-4, in Durham Cathedral, it appears

that three Friars Minors were then admitted to the priesthood, viz., Frater Thomas de Stubbis, Frater Johannes de Darel, Frater Johannes de Wytfeld (Reg. Palat. Dunelm. iii. 136). Whitfield is a Northumbrian, Darel a Yorkshire name. There was a distinguished house of Friars Minors, or Franciscans, at Newcastle-on-Tyne, of which Hugh of Newcastle and Duns Scotus had been members, and these three friars may have belonged to it. Bishop Bury himself was a native of Suffolk, and his vast learning would of itself be attractive to humbler and less fortunate scholars. And Bury also had been a member of the church of York, and with his large and genial sympathies would not fail to remember it with kindness.

By will dated March 28, 1381, Thomas Hatfield, bishop of Durham, made "Frater Thomas de Stubbes, " Sacrae Paginae Professor, Ordinis Fratrum Prædicatorum," one of his executors (Test. Ebor. i. 122). Hatfield was a native of Hatfield in Hertfordshire, and in his early life had been connected with the monastery of St. Albans. He had also been beneficed in York Minster, like most of the great ecclesiastics in the North, and had a great affection for it. If a Yorkshireman, as Stubbs was, needed any encouragement to write on such a theme, encouragement would not be wanting.

It will be observed that the executor of Bishop Hatfield was a Dominican, whilst the person ordained in 1343-4 was a Franciscan. It was in the power of a friar to change his order.

The chief authority for the Life of Stubbs is Bale, who states that he was a native of Yorkshire, and a friar of the Order of St. Dominic. He says also that he was a scholar of note in the English universities, and gives a schedule of various works which he ascribes to his pen. Among these is "De Eboracensibus Archi-“ episcopis," Lib. 1, commencing "Super statu Ebora-“ censis ecclesiae" (the initial words of our first chronicle). In commenting upon this list of works Bale

observes, "Chronicon de successionibus Archiepiscoporum Eboracensium a Paulini, eorum primi, initio, usque ad annum a Christi incarnatione 1373, perduxit, in quo claruit sub Edwardo Tertio." Bale wrote in 1549, and his statements have subsequently appeared in a number of other biographical works, especially in those which relate to the Dominican Order. It is evident that the York Chronicle which he ascribes to Stubbs is that which appeared under Stubbs' name in Twysden's *Scriptores Decem*. And I think that Stubbs may fairly be regarded as the author of at least the middle part of that work, although his name is attached, as far as I am acquainted, to no existing manuscript.

The subject was just the theme which a learned Yorkshireman would like to take in hand, encouraged as he must have been by the heads of the Northern church, and the many great men who filled in those days the rich stalls at York. The narrative is perhaps meagre, but the writer had a model before him in the first part, and he proceeded strictly upon the same lines. No one but an ecclesiastic could have turned himself away so resolutely from secular history and restricted himself to his ecclesiastical theme. It is not so easy to say where he got his information. Every cathedral church had little chronicles of its own, and official books of various kinds, and evidences innumerable; of these Stubbs availed himself, more or less. There are one or two sentences in what he says about Melton and Zouche which seem to be expressive of the writer's own personal knowledge or sympathy. His Life of Thoresby, very brief although it is, is evidently the composition of an admirer, ready to give just praise, but we look in vain for much more than this. There is scarcely one of our minor historical pieces in which the writer manifests less feeling or enthusiasm, and in which he is so little seen and felt in his own work.

The two earlier parts of the chronicle were printed by Sir R. Twysden from a MS. in the Public Library at

Oxford. He publishes both together, as one work, under the name of Stubbs.

The third part of the chronicle, of which there are two MSS. in existence, carries the series of archbishops from Alexander Neville to Wolsey. This part is printed here for the first time. Although very brief and fragmentary, the narrative gives many interesting facts which may be looked for in vain elsewhere, and which no one could have known but some one who was well acquainted with York and its ecclesiastical history. If I may hazard a conjecture as to the author, I should name William Melton, chancellor of the minster, 1496–1528. He was a scholar of renown, and if he drew up this final memorial of the archbishops he was not only performing a congenial task but was fulfilling one of the statutory duties of his office. Melton was one of the most learned men that ever held the dignified office of chancellor at York. He published what is now a very rare tract, a “Sermo cancellarii Ebor.” which Wynkyn de Worde printed for him. In the inventory of his effects, drawn up after his decease in 1528, we have a charming picture of the home of a great scholar. Among a numerous list of books I make a few selections: “Historia de Vita Pontificum,” valued at 3*d.*, which might possibly be the chronicle of which I am writing. He possessed also “Liber Vitæ Hugonis de Lincoln.” “Liber Roberti Gaguinii de Gestis Francorum,” xii. *d.* “Liber Bedæ de Gestis Anglorum,” ii. *s.* “Liber de Historia Ecclesiastica,” iii. *d.* “Liber Cronicorum Volotheren” (*sic*) iii. *s.*; this is Volterra in Italy.

The following MSS. are made use of and make up a very good text of these Chronicles.

A. MS. Gonville and Caius, Cambridge, 390 (in cata-

logue 449), ff. 104–126. This is a 4to MS. written neatly in double column in a northern hand of the beginning of the 15th century, with some illuminated letters. The volume bears the name “Mr. William Moore, his booke.” He was a member of the college and was librarian of the university 1653–9. He has written the following title in the MS.: “De Eboracensibus Archiepi-“ scopis, auctore Thoma Stubbes Dominican.” The MS. ends with the life of Archbishop Zouche.

B. MS. Corpus Christi, Cambridge, 298, ff. 128–143. This is in small folio, in double column, and is in the same handwriting as A. The following title is inserted in a 17th century hand: “Hujus Cronicæ est auctor “ Thomas Stubbes, sive Stobæus, Dominicanus, qui “ claruit sub Edwardo 3.”

On the first page of this MS. is the autograph of Cranmer “Thomas Cantuarien.” Prefixed to the chronicle is “Incipit Chronica de Successionibus et “ gestis Eboracensium Archiepiscoporum.” The MS. ends with the Life of Thoresby.

C. MS. Barlow, in Bodley’s Library, Oxford, No. 27 (MS., Lincoln, 27). This is a fine MS. in 8vo., in a hand of the latter part of the 14th century, with a continuation to the time of Wolsey. I have made it the text of the third part of the chronicle.

The old title is given on a fly-leaf, “Cronica Archiepi-“ scoporum Eboracensium a tempore Paulini usque ad “ tempus Johannis Thoresby et qualiter sit Ecclesia “ Ebor. injuriata per Cantuarienses Archiepiscopos.”

The volume contains the following inscription, “Liber “ Thomæ Barlow e coll. Reginæ Oxon. ex dono Jac. “ Fayrer, artium Mr^t, olim e coll. prædicto, ecclesiæ “ Sullamstadiensis in agro Bercheriano nunc rectoris, “ Dec. xxiiii., M. 15c. ciii.”

D. MS. Rawlinson, in Bodley’s Library, Oxford, No. 447. A nicely written MS. in 8vo., in a late 15th century hand. It, with B., bears the title, “Inscipit

" Chronica de Successionibus et gestis Eboracensium
" Archiepiscoporum." This MS. ends with the life of
Thoresby.

E. MS. Cotton, Titus A. 19, f. 117 b. On paper, in
4to., and in a 15th century hand. There are in it no
titles or headings to the chronicle or the chapters. On
the whole it is one of the best MSS. of the second part
of the chronicle. It ends with the Life of Thoresby.

F. MS. Harley, 108. This is a fine MS. in 4to.,
written in double columns, in a hand of the 14th century
with coloured capitals. It ends with Archbishop
Zouche.

G. MS. A. Y., in the possession of the Lord Mayor and
Corporation of York, ff. 201-237. At the beginning is
written, " Hæc Cronica de Successionibus et gestis
" Archiepiscoporum Eboracensium incipiendo ad Sanc-
" tum Paulinum usque ad mortem J. Thoresby con-
" scripta per R. de B., clericum communem, in anno
" Domini m° ccccxx." This is Roger de Burton, notary,
who was common-clerk (town-clerk) of York, 1415-
1433, who was anxious to preserve among the muni-
ments of the city a record of the archbishops of the
diocese in which he lived. The MS. is in 4to. and is a
nice specimen of Burton's handwriting as well as industry.

H. MS. Harley, 357. This is a folio MS. on paper in
a hand of the 16th century, and like C. contains the
Lives from Paulinus to Wolsey.

X.

The prose chronicles are followed by the metrical;
of these, we have two which have not been printed
before.

The first is written in 512 lines, elegiacs for the most
part, and occasionally rhyming. The author confines
himself to the general history of the church of York.
He begins with the legendary annals of Geoffrey of

Monmouth, and then goes on to the mission of Gregory, and the conversion of Northumbria by Paulinus. A slight sketch of Wilfrid and Egbert, and a mention of Athelstan and his privileges bring the writer to the Norman Conquest. He then describes the work of Thomas I. and Thurstan, and ends with an enumeration of the suffragans of York, and an appeal for the recovery of the allegiance of the Scottish sees. In the prologue the author says that he wrote his poem during the archiepiscopate of the fourth Thomas. This was Thomas Arundel (1388-97). The name of the poet is unknown, but it is possible that it was John de Allhallowgate, who wrote a portion of the second metrical chronicle, some notices of whom will soon be given. The writer states in the prologue that he drew up his poem from the archives of the Minster and then—

“ Ne lateat latebris *Tabula* sic publice fixi.

In the second line of the poem the work is also called a *Tabulatum*. Now, the Dean and Chapter of York still possess a *Tabula* of oak with folding doors in the shape of a triptych, to the inside of which three pieces of parchment are fastened with metal studs. Upon them this poem is written in a neat hand of the time of Archbishop Arundel. Unfortunately it has been much injured by damp and dirt. Upon a similar *Tabula* are fastened extracts from Geoffrey of Monmouth and other historians, privileges and professions, and a brief chronicle, in the form of a calendar, of northern and national events. Of these some notice will be taken in Vol. III. It may, I think, be taken as established that these *Tabulae* contain the poem to which the writer alludes, and the materials from which it was written. The writing of the two is the same, and of the same date.

The MS. in this *Tabula* is the text which I have used, and where it is defective I rely upon two MSS., viz.:—
B. MS. Cotton, *Titus A.* xix, ff. 6-11.

C. MS. Cotton, Cleopatra, C. iv. This is a 4to. MS. on paper written in a northern hand of the 15th century. The poem is imperfect, commencing with line 204. At the end of this volume are a number of letters to and from a Mr. Wm. Swan, who seems to have been connected with Cardinal Kempe. The volume also contains various Papal Bulls relating to the early Scottish bishops.

The second metrical chronicle, after four short prefatory chapters, begins with Paulinus and ends with Archbishop William Booth. It gives a short account of the lives of 62 archbishops, in 608 lines, written in leonine verse, full of life and spirit.

The first lines of the prefatory remarks show that this poem is the work of two persons. The first is John de Allhallowgate, who is said to have gone as far as Wilfrid II., *i.e.*, scarcely one fourth of the whole work; the second is a priest in the same church with Allhallowgate. Now Allhallowgate is the name of a street in Ripon. We must look, therefore, to the history of that place to see if any mention of John de Allhallowgate can be found. It appears that on the 17th July 1365, the Chapter of Ripon gave their assent to the foundation of a chantry at the altar of St. John the Evangelist in their minster by John de Shirwood. Associated with the founder in his petition is John de Allhallowgate who was interested in the act, not as co-founder, but as the first chantry-priest (*Memorials of Ripon*, i. 160). He was instituted to that office on 22nd November 1365 (Reg. Thoresby). He had apparently been connected with Ripon for many years, as we find a person of his name witnessing two charters at Ripon in 1344 (*Memorials of Ripon* i. 141-144).

On October 24th, 1374, Allhallowgate is included in a commission from Archbishop Neville and is described

as one of the Vicars of Ripon Minster (Memorials of Ripon, ii. 133). It is probable that he died shortly afterwards as he is not among the six vicars who paid their obedience to the same archbishop in December 1380 (Reg. Neville, i. 9).

It is evident, therefore, that Allhallowgate was connected with Ripon. The words which begin the preface to the poem "*Reserante nobis in scriptis suis tabulatis*," show, I think, that what he wrote was, like the first metrical chronicle, affixed to a wooden board or triptych like that in the vestry at York. This triptych must have been intended for the vestry at Ripon. It contained what was of the greatest interest to the inhabitants of that place, and ended with the Life of Wilfrid junior, the nephew of the elder and greater Wilfrid. His main theme is, of course, the elder Wilfrid, the founder and patron of his minster, whose merits he descants upon, and whose translation by Archbishop Gray he alludes to. His information was derived probably from the lections in the service books. One of these, a MS. which seems to have been for the use of the church of Ripon itself, has been very generously purchased and deposited in the minster library there by the present Marquess of Ripon.

The poem of Allhallowgate, which ended with line 124, was continued by some other chantry-priest or vicar in the same minster of Ripon, "*simplex in eadem ecclesia presbyter succedendo*," who carried it on to the archiepiscopate of William Booth. The name of this poet has not been preserved.

The text is taken from MS. Rawlinson at Oxford, No. 446. This is in 4to. in a 16th century hand. The volume also contains some notices of the minster of Beverley and of the family of Percy.

With this another MS. (A.) has been collated, *i.e.*, MS. Cotton, Cleopatra, C. iv., of which a description has just been given.

XI.

Several biographical tracts of small value are placed in an Appendix, *i.e.* :—

i. A Life of St. Oswald from MS. Lansdowne, 436, which is described in the preface to Vol. I., p. 1. It will be seen that this is almost entirely a compilation.

ii. A Life of St. Oswald ascribed to John of Tynemouth and printed by Capgrave. This is taken from MS. Tanner, xv. Bibl. Bod., collated with A. xvi., c. i., MS. Dec. and Capit. Ebor. For an account of these MSS., see preface to Vol. I., p. 1-ii.

iii. *Chronica de Archiepiscopis Eboracensibus.* This is an anonymous tract taken from MS. Dec. and Capit. Dunelm, B. ii. 35, ff. 265-281; a folio MSS. written in the 12th century. The MS. contains a number of episcopal biographies. For a description of it, see the catalogue of the Durham MS., pp. 141-4. It will be seen that nearly the whole of the chronicle is borrowed.

iv. *Miracula quædam Sancti Willelmi*, copied by Dodsworth from a table, or tryptich, in the re vestry of the cathedral church of York, which has long ago disappeared. Dodsworth's copy is in the Bodleian Library among his own MSS., cxxv., f. 131. It is very carelessly transcribed. The miracles, as usual, give some curious local information. We are told that the papal indulgence printed at pp. 540-1 was obtained by Stephen de Mauley, Archdeacon of Cleveland. It was Mauley's cousin, Anthony Bek, who procured the translation of St. William's remains in 1285.

v. These lections are taken out of the MS. Breviary after the York use, which is now in the library of the Dean and Chapter of Ripon by the gift of the present Marquess of Ripon.

vi. Another set of lections for the day of the translation of St. William, taken out of the York Breviary, published by the Surtees Society.

In Vol. III. will be found a number of documents relating to York and its archbishops, some of which are mentioned or quoted in this volume. Many of these have not been printed before and are of great value. They will be followed by an index to the three volumes.

VITA SANCTI OSWALDI EBORACENSIS ARCHIEPISCOPI ET CONFESORIS.

Incipit Prologus in Vita Sancti Oswaldi Eboracensis archiepiscopi.

SECUNDUM propositum gratiae Dei venerandus Eboracensis antistes Oswaldus, ante sæcula a Deo electus, ingenuitatem generis sui, quo nobiliter editus in hujus mundi lucem processit, ingenuis moribus imitatus, viam vitae præsentis incessit. Cujus quidem gesta Oswald's life has vario diversorum stilo digesta, quo multipliciora, eo animis ad multa divisis videntur ad legendum onero- already siora. Unde iis¹ qui, sicut veraciter creditur, illum in written, but hac vita præ cæteris sincerius diligunt, placuit, tam prece quam præcepto, me ad hoc commovere; ² ut quæ multipliciter de eo scripta sunt, compendioso ac novo narrandi stilo expediam. In quo fateor non parum Eadmer's expavesco; ³ fatuitate quippe ingeniali mei penes meip- reasons for attempting sum considerata, vereor ne petentibus satisfacere in it. ipso opere nequeam; quia scio quod hunc quem præcipue amant lectissima exponi oratione desiderant. Non parere autem voluntati illorum nefas judico; cum⁴ ne sibi amicissimis, scilicet meis, me nolle gerere morem, tum ne læsa conscientia sua me erga Sanctum Dei nullum habere opinentur amorem. His angustiis sœptus, elegi potius rusticano eloquio amicorum meo-

¹ iis] his, B.

² The author probably alludes to the monks of Worcester.

³ expavesco] pavesco, B.

⁴ cum] tum, B.

rum voto concurrere, quam urbano silentio eos contemnendo per inobedientiae culpam offendere. Scriputus itaque pro injuncto officio¹ vitam tanti viri, quæ illi jugiter affuit, gratiam invoco Spiritus Sancti; quatinus ea quæ per illum ad laudem Sui nominis operari dignatus est, illius meritis concedere mihi digneatur, inoffensis ecclesiæ Suæ auribus, qualicunque verborum indagine explicare.

[*Explicit Prologus. Incipit Vita Sancti Oswaldi archiepiscopi.]*²

↓.³ Exordium ergo nativitatis gloriosus Oswaldus nobilissima progenie nactus,⁴ eleganti forma enituit. Qui ubi infantiles annos diligenti cura nutritus excessit, puer factus pueriles ineptias devitare, ac, ut ætas illa advertere poterat, ad sanctitatis opera semetipsum cœpit informare. Proposuit enim in conspectu cernentis secreta pectoris sui se almæ⁵ cognationis suæ nul latenus fieri velle degenerem; sed quos propinquos sortitus fuerat in genere carnis, hos sequeretur passibus virtutum, instructus fide, cæterisque cælestibus armis. Bonus siquidem et unus de præcipuis patribus Anglorum, Odo nomine, frater erat patris ejus, vir præstans religione, discretione sublimis, moribus gravis, justitia cæltor, magnus consilio, qui et in omni actione sua circumspectus auctoritate præminebat: de cuius actibus quæ nobis quidam antiquiores pleno relatu⁶ descriptere, pauca tangere non incongruum rati sumus; ut inde probetur quam imitabili, quam spectabili prosapia puer Dei Oswaldus originem duxerit.

Oswald's
youth and
piety.

Arch-
bishop Odo
was his
uncle, of
whom the
author, for
Oswald's
sake, gives
an account.

¹ *pro injuncto officio]* per injunctum officium, B.

² The rubric is added from A. and B.

³ The figuration of the para-

graphs is guided by the breaks in the Corpus MS.

⁴ *natus]* natus, B.

⁵ *almæ]* almea, MS.; alinea, A. aliena, B.

⁶ *relatu]* relato, A.

2. Hic, ut fertur, *Æthelstano* victoriosissimo regi Odo is a
Anglorum valde carus erat¹ et acceptus, ac pro illius² favourite
prædicabili sanctitate rex idem illum secum habere, ^{with Athel-}
ejusque³ consiliis magnopere inniti solebat. Qui rex
Deum diligens, æquitatis legibus serviens, regnum
strenue gubernabat. Is immenso paganorum exercitui
quodam tempore armatus occurrens, memoratum Odo-
nem, cuius meritis se quam maxime credebat, hostem
victurum, in aciem duxit. Et commisso prælio, Odo, ^{Goes with} him to
emin usa pugna stans, lumina ac manus in cælum
tetendit, pro rege et suis Dominum intentius orans.
Pugnatum hinc inde atrocissime, et dies ferme totus
in certamine absumptus. Tandem jam sole in occa-
sum vergente, sors lacrymabilis accidit; juxta capulum
confractus est regius ensis. Quid faceret? Ut se ar- ^{Athelstan's}
maret nullum de suis exarmare volebat. Quid tunc? ^{sword} breaks in
Hostes qui jam vertere terga coeperunt, videntes regem
fracto ense factum quasi inermem, animati, et in pug-
nam acrius reversi sunt. Insonuit clamor, Odonem
citius advolare perurgens. Adest; ut opem suam prece
negotio ferat, rex ipse hortatur et obsecrat. At ille:
“Ope⁴ quam desideras, uti solummodo velis, præsto
“est. Quid agis? cur qui in latere tuo pendet gladio
“parcis? Cur eum a Domini tui hostibus arces?
“Quid formidas? Nil dubitans,⁵ arripe illum; et ecce!
“manus Domini erit tecum. Nec prius solis contin- ^{Odo makes}
“get⁶ occubitus, quam obsistentes adversarios tuos ^{it whole,}
“fuga involvat aut interitus.” Dixit; et rex ad ejus ^{and the}
verba attonitus,⁷ ilico versa dextra ad vaginam ex-
traxit gladium fulgidum, fortem et insignem, in quo
cunctos occursantes⁸ deterrens, cædens seu prosternens,

¹ erat] om. A.² illius] sua, A.³ ejusque] suis, A. B.⁴ Ope . . præsto est] om. B.⁵ dubitans] timens, B.⁶ continget] procedet, A. B.⁷ attonitus] A. and B. here add
credulus tamen.⁸ occursantes] incursantes, B.

ad verbum servi Dei juxta¹ factus est solis occubitus et regis triumphus.

2. Ipse Odo, quoniam ecclesiæ Cantuariensi officio summi pontificis loco² et dignitate præsidebat, jura Christianitatis per totum regnum, ut patræ pater,³ prudenterissime administrabat. In quibus diebus Edwius, qui quartus a præfato Æthelstano regni Anglorum sceptra tenebat,⁴ voluptatum amator magis quam Dei, luxuriae quam sobrietatis, libidinum quam castitatis, regiam dignitatem obscoenis operibus dehonestabat; ac viros virtutum parvipendens, contra æquum exasperabat. Unde Beatus Dunstanus, tunc temporis abbas Glastoniensis, eo quod ad suggestionem et⁵ imperium sœpèfati Odonis ipsum regem illicitis amplexibus violenter abstraxit, e patria pulsus⁶ est; et demum⁷ innumera per Angliam mala ab eodem rege patrata. Contra quem Odo, armatura Spiritus Sancti præcinctus, exurgens, iniquitatum illius publicus hostis effectus est; nec destitit, donec sopitis incestibus regnum ab infandæ mulieris infamia, cui rex idem omissa conjugæ sua sœpius commiscebatur, expurgaret. Eam siquidem suorum militum manu vallatus, a regali curia in qua mansitabat vi abduxit; abductam perpetuo exilio in Hiberniam condemnavit. Erat quippe vir viribus puræ æquitatis per omnia fultus, nec alicui iniuitatis ministro favens, voluntati Dei in cunctis obsequi satagebat. Quapropter et Deus ei Sua misericordia semper aderat, ac voluntati illius aures Suas inclinabat. Verbi gratia: parietes ecclesiæ Christi Dorobernensis,⁸ sue videlicet⁹

The evil
character
of king
Edwy.

Dunstan is
banished.

Odo
banishes
the king's
mistress to
Ireland.

¹ *juxta*] om. B.

² *loco*] om. A. B.

³ *ut patræ pater*] om. A. B.

⁴ *Edwius qui quartus a præfato
Æthelstano regni Anglorum sceptra
tenebat*] Edwinus rex Anglorum,
A. B.

⁵ *suggestionem et*] om. A. B.

⁶ *pulsus*] expulsus, B.

⁷ *demum*] post, A. B.

⁸ *Dorobernensis*] Dorobernæ, B.

⁹ *sue videlicet*] om. A. B.

sedis, in altiorem quam erat¹ statum sublato tecto No rain
ipse pater² construere volens, ac velle suum facto falls on
adimplens,³ oravit Dominum, ut quamdiu ipsa Dei Canterbury cathedral
domus⁴ integritate sui⁵ careret, pluvia quæ populum a whilst it is
servitio Dei arceret, infra ambitum illius non descenderet. Quod et factum est. Videres etenim totam
civitatem sœpe grandi pluvia circumcingi, et ipsum
templum ejusdem pluviae inundatione nec contigi.
Item idem pater, dum quadam vice sacrum mysterium Odo has a
altari⁶ præsens administraret, corpus Dominicum inter vision of
manus ejus cruentum et sanguinem distillans in cali- the Real Presence.
cem apparuit. Ex quo intuentium mentibus nimio
pavore percussis, mox ad preces pontificis in consuetam
sui formam restitutum est. Feruntur et alia de eodem
viro miranda facta, quæ nos silentio præterimus, ne
putemur obliiti operis quod suscepimus.

4. Hujus igitur patris nepos puer Dei Oswaldus Oswald is
existens, a parentibus suis ejus doctrinis imbuendus, brought up
ejus exemplis instituendus, ei commendatus est. Qui⁷
ex conversatione tanti viri sese felicem fore pro-
nuntians, nec miraculorum, quæ nonnunquam assunt
malis, sed virtutum ejus, sine quibus nemo fit bonus,
imitator esse curabat. Unde et ab omnibus diligebatur;
non solum quia tanta carnis propinquitate illi
copulabatur, sed etiam quia versus omnes id egerant
merita ejus ut a cunctis amaretur. Traditur litteris;
et cuiusdam viri, Frithegodi⁸ nomine, qui in Divinis Frithegode
ac sæcularibus disciplinis quosque sui temporis sapi- is his
entes præcellere putabatur, magisterio functus, studio- teacher.
sius discit, et in brevi plurimum profecit. Spiritus
namque sapientiæ et intellectus super eo quiescebat,
inspirans ei gratiam suam, et cor intelligens ad singula

¹ erat] erant, B.

² pater] om. A.

³ construere volens ac velle suum
facto adimplens] construens, A. B.

⁴ Dei domus] ecclesia, A. B.

⁵ sui] om. B.

⁶ altari] altario, A.

⁷ Qui] At ille, A.B.

⁸ cuiusdam viri Frithegodi] cui-
dam viro Frithegodo, B.

quæ discenda audiebat. Sæcularium ergo librorum scientia ad plenum imbutus, Divinarum paginis litterarum sedula intentione animum tradit. Ex quibus sancto caritatis igne in Deum proximumque succensus, in contemptum mundi totus erigitur; et qualiter servitio Dei mereretur omni modo ascisci singulis horis meditatur.

Oswald is
made a
canon at
Winches-
ter.

Is made
dean.

Is troubled
at the lax-
ity of the
canons.

5. Inter hæc Wintoniam a patruo suo, supra-memorato scilicet gloriose Odone, dirigitur, quatinus ibi degens, si quam forte in canonicis viam vitæ imitandæ reperiret, disceret et imitaretur. Quid amplius? Fit canonicus inter canonicos ipsos; si queritur qualis inter quales? regularis inter irregulares. Ipse etenim quæ institutio vitæ canoniconum docet et præcipit indefessus exequebatur. Illi spreta institutione ordinis sui juxta cordium suorum desideria gradiebantur. Unde admirandus cunctis effectus ob plenitudinem gratiæ Dei, quæ in moribus ejus enitebat, decanus factus, adolescens præponitur senibus; quatinus canities sensus illius, et immaculata vita illius maculatam senum vitam emacularet, ac pueriles sensus illorum studio disciplinæ cœlestis evacuaret. Sed illi magis antiqua pravæ senectutis itinera tenere volentes, licet eum bonum beneque agentem¹ blando favore debitoque honore venerarentur, tamen illum nullo pacto se in talibus audituros affirmabant. At ille de laudis ipsorum ventositate nihil curans, gemebat cotidie; et ut sibi ad salutem suam Deus consuleret,² precabatur nocte ac die. Verum ubi perpendit illos propter eum³ nequaquam velle a veteri vita emendari, seque per illos, si non absentaretur, a suo proposito posse depravari; spreta qua cingebatur pompa sæculari, spretis quoque divitiis quarum copia redundabat, relictisque ca-

¹ agentem] operantem, A. B.

| ret] secundum se consuleret Deus,
A. B.

² ad salutem quam Deus consule-

³ propter eum] pro se, A. B.

nonicis quorum conversatione eatenus usus fuerat, rediit ad pontificem, patrum suum, negotium salutis animæ suæ cum eo tractaturus. Quid multa ? Ubi miserias Oswald vitæ mortalis cum pontifice loquens pia consideratione goes to Odo deflebit, ubi quam difficile sit hominem inter mundi a stricter life. illecebras gradientem ipsis illecebris¹ non irretiri, utrinque sermo procedens appendit; infert Christi miles Oswaldus sibi jam cecidisse in mentem se nudum sæcularibus cunctis velle amodo Christum sequi et vere monachum fieri. Ex[s]ilit² gaudio pontifex Odo's joy. ad audita, et erumpentibus lacrymis præ jubilo cordis qua voce exprimat, quod præ se intus habet invenire minime valet. O hinc inter eos ex Divinis verbis vitæ perennis orta contemplatio ! O in contemptum mundi nata suadibilis divinaque collatio ! Quis ipsam edisserat ?³ Hortatur deinceps senex⁴ juvenem, ne retro abeat, ne posita super aratum manu post tergum aspiciat, ne laqueos sæculi jam evadere incipientem suis laqueis inimicus involvat. Ad quæ ille : " Ruptis Oswald vinculis voluptatum carnalium jam inspirante Deo gives his libertati donatus sum, et iterum me traderem mi- reasons for " serrimæ captivitati sub earundem voluptatum vin- wishing to culis Vinciendum ? Non æstimabam me hoc ordine⁵ become a monk. " culis Vinciendum ? Non æstimabam me hoc ordine⁵ " Christum sequi debere. Amorem Sui⁶ mihi concessit " ex notitia Scripturarum Suarum ; et nunc Eum dese- " rerem, talem videlicet fructum capiendo ex medita- " tione earum ? Immo, pater, si placet, dic, nec dubi- " tes ubi velis perficiam quod proposui : aut certe, si " tibi grave non est, ipse proponam quod disposui." Ait, " Dic." " Regulam," inquit, " Beati Benedicti And wishes servare sub obedientia volo ; et idcirco in Gallia to go to Fleury apud Floriacum, ubi ipsius patris reliquiæ dicuntur where St. Benedict is " haberi, monachus fieri, mente revollo. Nam juxta buried. " quod mihi mea æstimatio dicit, nusquam rectius

¹ *ipsis illecebris*] om. B.² *Exilit*] Exiliit, B.³ *Quis ipsam edisserat*] om. A. B.⁴ *senex*] om. A. B.⁵ *ordine*] modo, A. B.⁶ *Sui*] Suum, B.

“ servanda sunt, nec forte servantur quæ idem pater
 “ instituit, quam in loco quem ipsem̄ sua corporali
 “ præsentia in perpetuum honorare non desistit.” Antistes ad hæc : “ Idem,” inquit, “ sentimus, idem sapi-
 “ mus, in idem nostra intentio tendit. Monachus loci
 “ illius sum. Habitum enim religionis ad onus regi-
 “ minis, sub quo gemo, vocatus¹ inde suscepī; et prop-
 “ terea, te, quem specialius amo, monachum ibi fieri
 “ potissimum opto.” Et quidem hæc patriæ demutatio
 ea re² tunc ita utriusque voluntati complacuit, quo-
 niam per id temporis religio monachici ordinis, quæ
 cum propter barbarorum frequentes irruptiones, tum
 propter quorundam malignantium turbulentas seditio-
 nes dudum³ in Anglia pæne tota obsoleverat, necdum
 sui vigoris statu reformata claruerat.⁴

Odo as-
sents to his
wish.

Oswald is
sent to
Fleury and
becomes a
monk.

His holy
and ascetic
life there.

1 Cor. xiii.
4, etc.

Mittitur ergo juvenis Floriacum, illic floribus fulci-
 endus virtutum. Mittuntur quoque cum litteris com-
 mendatitiis dona quamplurima, juvenem et dicto et
 facto abbati ac fratribus commendantia. Suscipitur,
 et monachus habitu factus, vita quoque monachi in
 ipsis primordiis est decoratus. Qui igitur venerat ab
 aliis doceri, alios imitari, talem se illis exhibuit, ut
 satis haberent in eo quo docerentur quod imitarentur.
 Erat enim somno parcus, cibo sobrius, in loquendo
 discretus, in oratione assiduus, in aliis autem virtutibus,
 patientia dico, humilitate, benignitate, mansuetudine,
 cæterisque hujusmodi quam fortis, quam subditus,
 quam benevolus, quam constans extiterit, ex
 sincera caritate, qua supra humanam æstimationem ad
 omnes erat diffusus, conjici potest, Apostolo dicente,
 caritatem patientem esse, benignam esse, non æmulari,
 non inflari, non agere perperam, nec⁵ quererere sua, nec⁵
 irritari, non cogitare malum, et cætera, quæ mihi bre-
 vitati studenti exequi longum est. Hic idem Domini

¹ ad onus . . . vocatus] om. B.

² ea re] care, B.

³ dudum] om. A. B.

⁴ necdum . . . claruerat] om. A.

B.

⁵ nec . . . nec] non . . . non, A. B.

servus secretum in ecclesia locum ab abbatे acceperat, in quo pro modo conversationis suæ Deo familiarius adhæreret. Illic igitur orationi, meditationi, contemplationi vitæ perennis remotus ab aliorum inquietudine operam dare solitus, magnum humani generis hosti fomitem livoris et odii suggerebat. Ille quippe attendens, et attendendo subvertere inhians studium strenuissimi juvenis, multiplici eum versutia pulsat, pulsando territat, terrendo fatigat, fatigando perturbare loco laborat. Unde quadam vice dum se in oratione pro compunctione¹ cordis Deo noctu mactaret, affuit ipse malignus, et sonos horrificos edens hominem terrori addicere moliebatur, cum ut cœpto desisteret, tum ut aliis horis simile opus aut segnus aut nullatenus attemptaret. At Oswaldus, fidei Christianæ scuto protectus, non magis ad fremitum leonis vel ad sibilum serpentis, quam ad balatum ovis vel stridorem soricis (harum enim² et aliarum ei bestiarum improbus ille voces ingressit) exterritus est; cuncta videlicet nihili pendens, cum suo auctore cuncta deridens. Quod dæmon advertens disparuit; sed in angelum lucis e vestigio transfiguratus, viro apparuit. Eum quippe jam tunc nova de se victoria usum aestimabat sibimet ipsi suasurum, se scilicet, non injuria ab angelo visitandum, quem firma fretum constantia mentis nullis potuit inimicus irretire figmentis. Sed sua sibi iniquitas mentita est. Nam ad hoc monstrum famulus Christi signo fidei se signavit, sciens exinde angelum lucis non irritandum, angelum autem tenebrarum eminus effugandum. Quod et factum est. Juvenem namque hac crucis armatura munitum, statim degener angelus, qui apparuit, territus fugit. Tunc ille psallens, *A dextris est, ait, mihi Psal. xv. Dominus, ne commovear. Propter hoc delectatum est 8, 9. cor meum, et exultavit lingua mea; insuper et caro*

¹ pro compunctione] per com- | ² enim] etenim, B.
punctionem, A.

mea requiescat in spe. Præterea lectioni divinæ crebro intendebat; et quæ docente Domino inde didicisset, hilari vultu, corde benigno minus scientes edocebat.

Oswald is
made
deacon.

Has a fine
voice.

Oswald
advances
in dignity
and in
holiness.

His haunt
is a crypt
called the
Confes-
sional.

6. Hæc inter exercitia ejus, post susceptos inferiores ecclesiastici ordinis gradus, gradum suscepit diaconatus; in quo ministrans Deum obsequio humillimæ devotionis, populum vero demulcebat eo quo magnifice præminiebat, concentu dulcissimæ vocis. Siquidem inter ea quæ, ut præfati sumus, in eo fulgebant virtutum insignia, etiam in exteriore homine illius emicabat multiplex quædam et supereminens gratia. In habitu enim, quem oculis intuentium præferebat, et decens et appetibilis compositio inerat, non alicui pompæ, non dissolutioni, non ostentationi, non hypocrisi serviens. In vultu nihilominus formositas ampla, non cujuslibet pravæ voluptatis incentiva, sed quæ cæterorum vultibus antestaret magna honestatis prærogativa.¹

7. Talibus² donorum insigniis, vir Dei Oswaldus³ ad potiorem diaconatu ecclesiastici ordinis gradum descendere dignus est comprobatus, ac demum presbyterii honore sullimatus. In quo gradu Deo sacrificans, qua puritate cordis et corporis Christo inhæserit, quamque benignum auditum precibus ejus piis Deus accommodaverit; et ex qualitate vitæ ejus, quæ dictante rerum veritate describitur, et ex angelorum præsentia, quæ ei nonnunquam etiam visibiliter affuisse monstrata est, luculenter intelligi datur. Locus siquidem in quo, sicut diximus, juxta concessionem abbatis orare solebat, crypta quædam erat in occidentali ecclesie parte decenti opere facta, qui locus Confessionis nomen pro more obtinuit. Præ foribus autem cryptæ ipsius duodecim pauperes conversari ex antiquo usu consuever-

¹ *antestaret . . prærogativa*] at-
testaretur magnam honestatis præ-
rogativam, B.

² This chapter is omitted in the

text, and is inserted there on a fly leaf. It is also misplaced in A.

³ *Oswaldus*] admirandus cunc
effectus, ins. A. B.

rant, et quotidianum victum ab ipsa ecclesia accipiebant. Qui pauperes ita fuere dispositi, ut omnes literarum socii,¹ omnes clerici essent. De his ergo reverendus² pater Oswaldus unum delegerat, ut quotiens in ipsa³ Missarum volebat solennia celebrare, ejus ope ac ministerio tanti mysterii officium celebraret. Quadam ita- An inci-
que die cum ipse altario præsens coepit Missæ officio dent there
insisteret, et post Evangelium dieta offerenda in manus when he is
panem et calicem, sicut multorum mos esse dinoscitur, celebrating
sumeret, oculisque in cælum directis orationem, Sus- mass.
cipe, Sancta Trinitas, intenta mente ad Deum præ-
mitteret; vidit præfatus minister ejus quandam reve-
rendi vultus personam in dextra parte altaris stantem,
faciem ad ipsum altare versam habentem, panem His assist-
candidissimum, non tamen adeo magnum, inter manus, ant sees an
quas usque ad caput suum porrectas habebat, digno angel helping him.
cum honore tenentem. Ad quod licet nimio timore
perterritus obstupuisset, sustinuit tamen, nec subitam
voluit invadere fugam. Verum ubi eundem panem,
juxta quod sacerdos in secretis orationibus procedebat,
paulatim crescere, ac insolitæ magnitudinis crescendo
fieri consperxit, ultra residere non ausus, extra ostium And flees.
fuga lapsus est. Remansit itaque presbyter solus, et
qui videbatur in dextera stans angelus ejus. Minister
vero, quem pavor abduxerat, foris prope ostium lati-
tando subsistens, per vices ostio caput ingerebat, et
quid circa altare gereretur trepidus explorabat. Cum- He looks
que Dei servus per omnia sæcula sæculorum, et alia in and
quæ in audientia populi dici solent, diceret in ordine hears the
Missæ, nec ulla tenus respondere auderet vel accedere angel
pro admiranda quæ sibi apparebat visione, audivit making the
angelum, quem videbat, ad singula respondentem, et responses.
ministri obsequium ei deferentem. Consumpto autem
sacrificio toto, caput ex more abditus minister ostio

¹ socii] scii, B.² reverendus] venerandus, B.³ ipsa] crypta, ins. A.

He tells
Oswald
why he
fled.

Who
orders him
to conceal
what had
happened.

Odo sends
to Fleury
for Oswald.
Pa. lxxxiii.
8.

intulit, et illum quem viderat jam non vidit. Introiit ergo ad sacerdotem palpitans et tremens, ac ne animum ejus quoquomodo offendisset in eo quod ipsum quasi solum reliquerat¹ timens, et exposita causa fugæ suæ, pallens sciscitatus est, utrum et² ipse viderit et audierit quæ se vidisse ferebat et audisse. At ille : “ Bene,” inquit, “ vidi et audivi quæ dicis ; sed “ benedictum sit nomen Dei Omnipotentis, quia licet “ a te sim male deceptus, tamen in sacrosancto “ ministerio vivifici corporis et sanguinis Ejus non “ sum ab Eo desertus.” Interdixit tamen ei modis qui- bus poterat, ne dum ipse vitæ præsenti superesset, rem quæ acciderat cuivis hominum innotesceret.

8. Postquam autem supramemoratus venerabilis pontifex Odo certo relatu cognovit nepotem suum Oswaldum in bonorum operum culmen excrevisse, immensas Omnipotenti Deo gratias agens, diebus ac noctibus Eum precabatur, quatinus illum et jugiter ad meliora proficere, et in via perfectionis consummatum³ concederet post hanc vitam se *Deum Deorum* in Syon videre. Missis præterea diversis muneribus abbati ac monachis pro suo Oswaldo, quas noverat convenire, cum precibus grates exsolvit. Indicavit etiam illis se ipsius præsentia magnopere velle potiri ; tum quia senio confinis mortem sibi propinquam sciebat, tum quia regulari conversatione suæ gentis viros per eum instituere disponebat. Quæ ubi fratribus relata sunt, gravi mœrore dejecti asseruerunt se sine illo nequaquam, si fieri posset, in hac vita vivere velle, propterea quod ejus conversationem sibi et in anima et in corpore sensissent valde profuisse. Non audentes tamen voluntati antistitis obviare, parent, ac Domini servum debito cum honore ad nutum præsulis dirigunt. At ille citato itinere Angliam petens,

---

¹ *reliquerat*] magnopere, ins. A. | ² *utrum et*] utrum nam, A. B.
B. | ³ *consummatum*] esse, ins. A.

terra marique ab omni periculo protectus est. Et hilari vultu, mente jocunda Dofris¹ appulsus, extemplo Ou reaching
ingenti est dolore percensus. Illum enim,² quem præ Oswald
caeteris arctius diligebat, illum cujus dulcem³ faciem hears of
præ omnibus videre sitiebat, illum cui adhærere Odo's
ardentissima caritate cupiebat, et a quo se tamdiu death,
remotum fuisse non sine grandi angustia cordis recollectabat, jam tunc noviter non modo sibi sed et sæculo
exemptum⁴ audiens, nulli mirandum si dolebat. Deus His grief.
meus! quos gemitus ille Tuus alumnus ad hæc nova
putamus emisit? Quæ suspiria edidit? Quas lachrymas
fudit? Quæ fuit, obsecro, confusio animi ejus, quando
eum pro cuius amore ac reverentia a cunctis sese
amplecti solere meminerat, jam in terram convertendum,
a conspectibus omnium sub terra detrusum didicerat?
Quis mœror inditam⁵ piissimo vultui ejus hilaritatem
obduxit; quando et Angliam gravi mœrore pro ejus
obitu consternatam repperit, cui nimirum impar mœ-
roris illius causa fuit? Veniens igitur Cantuariam, His loneliness on
reaching
eam inveniens patre orbatam, quid faceret, quo gressum fletcheret, dubius hæsit. Auctus ad hæc lachrymabilis dolor. Illi⁶ enim qui eum prius agnoverunt,⁶ Canterbury.
viso illo ex recordatione defuncti patris lachrymis
manant.

9. Præsidebat ea tempestate per curam officii pastoralis ecclesiæ Dorcacestrensi quidam, Oschetel⁷ nomine, homo bonæ famæ, et quæ sua intererant disponere gnarus. Hunc vir Dei Oswaldus, utpote sibi et carnis consanguinitate propinquum, et quia⁸ pollebat sapientiæ luce conspicuum, ad cohabitandum adiit; volens, juxta Salomonem, gradiendo cum sapiente sapienter fieri, non ex consortio insipientium illis Prov. xiii. 20.

¹ *Dofris*] deforis, B.

³ *Illi*] Si, A.

² *enim*] etenim, A.

⁶ *agnoverunt*] agnoverant, A. B.

³ *exemptum*] ademptum, A. B.

⁷ *Oschetel*] Osketel, A.

⁴ *inditam*] inclytam, B.

⁸ *quia*] qua, A.

ipsis assimilari. Suscepit autem illum idem episcopus benignissime, ac sincere dilexit, secumque degentem sui secreti concium fecit atque consortem. Post dies,¹ defuncto archiepiscopo Eboracensi, præfatus Osketel sedi illius subrogatur. Is pro stola archiepiscopatus Romam petens, Sanctum Oswaldum suæ viæ comitem habuit. Potitus autem desiderio suo, cum Roma digrediens in patriam remeandi iter acceleraret, Oswaldus relicto consortio ejus Floriacum divertit, clericum quendam, Germanum nomine, ætate juvenem, moribus senem, itineris sui e patria socium secum ducens. Excipiunt autem illum abbas et fratres cum summa lætitia; ac nonnullis diebus circa eum læte exactis, pro sola quam intellexerant voluntate illius, quem adduxerat² Germano sanctæ inter se conversationis habitum tribuunt. Mansit vero venerandus Oswaldus in ipso cenobio aliquanto tempore, Deo per omnia serviens, et verbo et facto, qualiter ad cœlestia tendent cunctis illic commanentibus exempla prætendens.

Oswald
returns to
England at
Oschetel's
request.

10. Interea memoratus antistes missis nuntiis rogat eum Angliam redire ad se; quatinus via³ sanctæ religionis, cuius eum culmen attigisse certo cognoverat, suæ gentis homines instrueret. At ille petitioni ejus mitis obtemperans, Angliam Germano relicto perrexit. Rudis enim adhuc in disciplinis regularibus erat, nec illum nisi perfecte edoctum a loco separari sinebat. Perveniens itaque ad episcopum, solito more in omni sanctitate et mansuetudine juxta eum conversabatur, et ideo a cunctis pio affectu, magno amore, summo studio amplectebatur, fovebatur, venerabatur.

Dunstan
becomes
archbishop
of Canter-
bury, and
he and

11. Inter hæc ille præclarus et gloriosus Dei amicus Dunstanus in cathedram pontificatus Cantuariensis prædicto Odoni successit, vir Dei gratia a matris utero plenus, et donec vitæ præsenti superfluit nunc cæles-

¹ dies] paucos, ins. B.

² quem adduxerat] eidem, A. B.

³ via] viam, B.

tibus secretis admixtus,¹ nunc beatorum spirituum Oswald
crebra visitatione perfectus, nunc in exhibendis mira-^{become}
culis celebri efficacia fatus. Hic audita eximiae sanc-^{friends.}
titatis fama, quæ Beatum Oswaldum circumquaque
magnificabat, mittens eum accersivit; ex conversatione
illius pleniter ediscere gestiens, vulgata opinio verave
extiterit, necne. Post aliquot vero dies comperto
quod investigabat, multum præstare illis quæ fama
disperserat, gavisus est; et in gratiarum actiones Deo
pio corde et ore solutus. Veruntamen sæpe agebat
cum eo; non ut firmitudinem animi ejus quasi suspec-
tam habens² exploraret, sed sicut³ eam in bono fir-
mam penes se habebat, ita veraciter⁴ esse aliis com-
probaret. Et revera in omni virtutum⁵ decore probatus
repertus est, eoque non modo ab eo, verum et ab aliis
præstanti est affectu⁶ dilectus. Unde beati patrui
ejus dignitate perpensa, tam vitæ illius qualitas, quam
morum probitas est in Oswaldo præter solam æstatem
et pontificalē dignitatem tota pene reperta.

12. Dum igitur vita et mores in eo imitabantur dignitatem pontificis, ratus est Beatus Dunstanus ipsam vitam et mores illius jure sullimandos dignitate pontificis. Quam ob rem adito Edgardo,⁷ quo rege per id temporis Anglia gloriabatur, venerandum Oswaldum secum adduxit, eumque pro meritis suis ipsi commendatum familiaritati⁸ illius induxit. Quid plura? Prædicatur a summo pontifice virtus animi ejus, constantia propositi ejus, integritas morum ejus, et ad hoc rex ipse tanto testimonio credens perducitur ut suo jussu atque judicio cathedram episcopalem apud Wigorniam,⁹

¹ *nunc caelestibus secretis admixtus]* om. B.

² *quasi suspectum habens]* om.

A. B.

³ *sicut]* ut, A.

⁴ *penes se habebat ita veraciter]* om. A. B.

⁵ *virtutum]* sanctitatis, B.

⁶ *non modo . . . affectu]* præstantissime ab eo, A. B.

⁷ *Edgardo]* Eadgar, A.

⁸ *familiaritati]* familiaritate, B.

⁹ *Wigorniam]* Wigorniam, A.

Dunstan
induces
Edgar
to make
Oswald
bishop of
Worcester.

The clergy and laity of the diocese assent.

Oswald becomes bishop.

cui pater idem præsidere solebat, antistes factus as-
cendit. Primo tamen requiritur voluntas cleri et
populi super re ipsa, et cum ingenti exultatione et
vociferatione fit vox omnium una. Concrepant, cla-
mant Oswaldum dignissimum tantæ sedis episcopatu; ;
et magna prece deposunt eum quantocius¹ in ipsum
ministerium consecrari. Fit quod clerus et² plebs
Wigornensis precatur; ac in sumnum sacerdotium
felix Oswaldus a patre Dunstano sullimatur; factum-
que est pia Dei dispositione, ut sicut patruo Sancti
Oswaldi Cantuariae Beatus Dunstanus, ita Sancto
Dunstano in episcopatu Wigorniae succederet Beatus
Oswaldus.

13. Functus ergo vir Dei pontificatu, idem qui prius
fuit, in bonis actibus perstitit; immo quemadmodum
alios dignitate, ita seipsum supergressus est in boni-
tate; et licet omni fuerit virtutum nitore insignis, orationum
tamen assiduitate et elemosynarum promptis-
sima largitate summo, et ultra quam dici possit, opere
prædictus erat. Cœpit itaque juxta Apostolum omnibus
omnia esse, et is quem nec amor nec ira cujusque
posset a via justitiae quovis pacto declinare. Discre-
tione tamen in hoc quam maxime ferebatur, sciens
neminem a discréptione nutantem justitiae leges omni
ex parte tueri.

14. Clero igitur ac populo sub suo regimine posito
pervigil insistere, et qua graderentur³ ad vitam verbo
et exemplo viam demonstrare. Verum cum multitudo
eorum, quos a via rectitudinis exorbitantes in viam
justitiae reducere gestiebat, mentem suam interdum
fatigaret, directo in Galliam nuntio, Germanum, cuius
supra meminimus, et alios timore Domini præditos
viros fecit venire ad se, ipsorum videlicet ope ac
religiositate illorum cupiens irreligiositatem corrigere.⁴

Sends for
Germanus
and others
to France
to help him
to reform

¹ *quantocius*] om. B.

² *clerus et*] *universa, ins.* A. B.

³ *graderentur*] *gradentur*, A.

⁴ *illorum . . . corrigere*] *corrigere*

parans quod per se non poterat, B.

Itaque Germanus ad pontificem veniens, honorifice suscep-
tus est. Erat enim bene religiosus, sacris literis
et piis studiis apprime imbutus.

15. Venerant præterea ad Beatum Oswaldum ante Scholars
ejus adventum nonnulli ex Anglorum prosapia nati, come to
sacro ipsius magisterio se subdentes, et eum sibi patrem Oswald,
ac rectorem *in via quæ dicit ad vitam* constituentes. and Ead-
Inter hos fuit quidam, Eadnothus nomine, qui, gradu nothus
sacerdotii functus, ob sagacitatem et industriam suam among
Senior ab aliis cognominabatur. Collecti itaque fratres them.
duodenarii numeri summam complent, quos pater Os- S. Matt.
waldus, ut juxta sancti propositi normam Domino¹ vii. 14.
37. Christo die noctuque servirent, in villa sui pontificatus He places
quæ Westberi² dicitur collocavit; instituens eis præfa- twelve
tum Germanum præpositum et institutorem, ne non brethren at
delegans ex suis quæ illis sufficerent ad eorum sus- Westbury,
tentationem. Degebant igitur illo in loco servorum and Ger-
Dei per omnia et in omnibus vitam agentes; quorum manus
studiis sanctus vir eximie delectatus eos frequenter over them.
visitare, eis monita salutis æternæ ministrare, eos consolari,
inter eos conversari, et Divinis operibus, hymnis,
psalmis,³ jejuniiis, vigiliis, et orationibus, sanctis quoque
meditationibus solebat operam dare, seque ab exte-
ribus curis ac secularibus negotiis per internam mentis
quietem magnifice recreare.

16. His ita dispositis, festum Dominicæ Resurrec- At Easter
tionis instabat; et ad regis curiam totius regni nobilitas the nobles,
convolabat. Adunati principes lætos dies agunt val- &c. are at
deque solennes. Jam soluta curia in sua quique redi- court.
bant; et ecce! de regiis militibus unus dives ac potens One of
morti subactus plangebatur a pluribus.⁴ Hujus ex- them dies.
quiis pius interfuit pater Oswaldus, qui et ipse curiam
inter primos Angliae proceres venerat, regi acceptus
firmaque ejus amicitia fretus. Hunc Ægelwinus, qui-

¹ *Domino*] Jesu, ins. B.

² *hymnis, psalmis*] in psalmis,

² *Westberi*] Westbiri, A.; West- hymnis, B.
byrii, B.

⁴ *pluribus*] plurimis, B.

At his funeral Egelwin observes Oswald's grief, and is drawn towards him.

Oswald tells Egelwin of his need of a place for a monastery, and asks his help.

He praises the monastic life.

dam de potentioribus regni ducibus, modesto incessu, demisso vultu funus sequentem atque psallentem attendens, in amicitiam illius erectus est. Antehac enim auditis probis ac mansuetis moribus ejus, quos magistra virtute comparatos induerat, magni eum præse jamdudum habebat; et in hoc animum composuerat, ut si qua in re voluntati ejus obsequi posset, libens id ageret. Quam voluntatem ejus quibusdam indicis vir Dei intelligens, inter alia quæ cum eo de vera Dei ac proximi dilectione locutus est, innotuit illi se quosdam monachos in episcopatu suo religiose viventes habere, sed locum in quo degebant illorum conversationi nimis strictitudinis esse; præsertim cum paene quotidie in numerum eorum quidam currerent,¹ quos eo quod Dominum² quærebant repellendos nullo modo judicabat. Et subjunxit: "Velle³ igitur, si religioni " tuae molestum non est, quatinus si aliquem locum " sub tua dominatione monachorum habitationi accom- " modum habes, eum aut solius animæ tuae obtentu, " aut alicujus muneris interventu mihi concedas, qua- " tinus inibi monasterium construam, et per memoratos " fratres monachorum conversationem Deo auctore illic " constituam. Magnum enim quiddam est ante Deum " vita monachi, et imitandum omni Christiano ho- " mini. Quicunque enim in hac vita ad vitam tendere " et mortis laqueos cupit devitare, profecto id nullo " pacto efficere prævalet, nisi vita sua vitæ monacho- " rum quadam dispensatione concordet. Vita namque " monachi, quæ vere vita monachi est, cuncta admit- " tit que docet perfectio Christiana, cuncta dimittit " que a Christi vestigiis eadem perfectio judicat esse " profana. Quapropter si nos, cum possimus, super- " sedemus monachos in suo proposito multiplicare, aut " eorum religioni invidere, aut eam non amare vel

¹ *currerent]* concurrerent, B.

² *Dominum]* Deum, A.

³ *Velle]* Velle, A.

"sequi nolle, convinci poterimus. Sed haec a nobis
 "procul arceat Omnipotens Deus.¹ Quare, fili caris-
 "sime, nulla te sacerularis ambitio teneat, quæ te ab
 "institutione et adjumento monachicæ religionis im-
 "pediat. Nam sicut ad æternam vitam quis optat
 "pervenire, ita debet conari et alios secum ad eandem
 "perducere. Illum quippe illic major honor et gloria
 "suscipiet, qui majus lucrum hic de aliorum salute
 "Christo adquirit." Gaudio ex his dux ipse repletus,
 dicta comi vultu suscipit, et responsum ita paucis
 absolvit: "Fundus mihi est, Ramescia dictus, aquis et Egelwin
 "paludibus circumcinctus, talium hominum qualium
 "memoras conversationi, ut æstimo, congruus, in quo
 "etiam tres viri nunc² mansitant sanctæ religionis
 "amore ferventes, et sub regula Beati Benedicti vitam
 "ducere, si doctorem haberent, magnopere gestientes.
 "Hunc locum, si tibi placet, eamus inspicere; et si
 "visus fuerit rei de qua loqueris aptus existere; demus
 "operam, ut in opere Dei cælesti³ fiat habitatione præ-
 "clarus." Hæc vir Domini mira cordis alacritate am- Oswald
 plectens, ac deinde comitatus ipso duce ad locum usque visits the
 perveniens, ubi advertit eum habitationi monachorum gratefully
 accommodum, gratias Deo, gratias quoque egit venerabili accepts it.
 viro qui illum perduxit eo. Institit itaque cupito operi
 citius imponere manus, verens ne si bonum propositum
 differretur, aliqua postmodum maligni hostis versutia
 præpediretur; quod et viro consulendo suggessit, ac ut
 opem sua ingenuitate operi ferret studiosus admonuit.
 Quid plura? Credit consilio, adquiescit admonitioni;
 conducuntur operarii, instatur operi, laboratur, et fre- A church
 tum tam multiplicibus rerum impensis sanctissimi is built and
 patris quam et ejus instantissimis orationibus mira endowed.
 celerritate opus perficitur. Post dies sub immensa fre-
 quentia populi, divitum scilicet, mediocrium, minusque

¹ Deus] Dominus, B.

² nunc] om. B.

³ cælesti] cœlestis, B.

And is filled with monks from Westbury.

habentium perfecta ecclesia sub patrocinio Beati Benedicti¹ Deo solenniter dedicatur; et de monachis qui apud Westberiam² morabantur, idem locus instituitur; et in brevi alii et alii illuc colliguntur, ad quorum vicum atque vestitum necnon ad Dei servitium celebrandum plurimæ terrarum possessiones, plurimæ diversorum ornamentorum donationes loco eidem ab utroque collatae sunt. Facta est igitur decens et habilis monachorum habitatio. Hinc præposito adunatis fratribus Eadnothro, cuius supra meminimus, viro prudenti et religioso, qui et Lincolniæ ecclesiæ postea pontifex fuit, ipse Wigorniam revertitur, et inter suas oves, eis et sibi superintendens, bonus pastor conversatur.

Dunstan holds a council, which orders a reformation of the monasteries.

King Edgar approves, and orders Oswald and Ethelwold to carry the decree out.

Oswald reforms seven monasteries in his own diocese.

17. Per idem temporis, ex sanctione et auctoritate Johannis Apostoliceæ sedis antistitis, Beatus Dunstanus archiepiscopus Cantuariæ et primas totius Britanniæ, cuius paulo superius mentionem fecimus, coacto generali concilio statuit, et statuendo decretum confirmavit; videlicet ut canonici omnes, presbyteri omnes,³ diaconi et subdiaconi omnes⁴ aut caste viverent, aut ecclesias quas tenebant una cum rebus ad eas pertinentibus perderent. Habebat autem regem Edgarum in hoc negotio fidelem fautorem, constantem adjutorem, firmum defensorem. Qui rex, ipsius patris consilio utens, curam exequendi decreti hujus super totum regnum duobus viris injunxit, Oswaldo scilicet episcopo Wigornensi, et Athelwaldo⁵ Wintoniensi. Quod illi zelo domus Dei succensi, et Divinitatis amore subnixi, et insuper prædicta auctoritate muniti, strenuissime sunt executi. Nam, ut de aliis taceam, Beatus Oswaldus septem monasteria in sua diœcesi regulari disciplina, ejectis clericis feminarum⁶ consortium ecclesiis antepontentiibus, instituit; delegato eis super ea quæ ecclesiæ prius

¹ Benedicti] et, ins. B.

² Westberiam] Westbirig, A.;
Westbyrii, B.

³ omnes] om. A. B.

⁴ omnes] om. A.

⁵ Athelwaldo] Ethelwaldo, B.

⁶ feminarum] feminarium, B.

habebant tanto ex munificentia regis et aliorum principum regni subsidio rerum, ut cohabitantibus sufficeret ad victum atque vestitum. Wincelcumbensi¹ vero monasterio, quod de septem unum erat, supra-memoratum Germanum in abbatem ordinavit; et aliis singulis singulos in religione probatos abbates præposuit.

De quibus quidam, Folbertus² nomine, Perscorensi ecclesiæ, quæ una de septem abbatiis est, in abbatem prælatus est, vir moribus gravis et ferventissimus cultor monachicæ institutionis, sed in subditos, quod valde in eo reprehendebatur, nimiae et indiscretæ severitatis. Is ad extrema perductus, et huic vitæ subductus,³ atque in feretro mortuorum more locatus, recepto spiritu trepidantibus cunctis erexit se. Igitur fugientibus aliis, præfatus Germanus accessit, sciscitans quo vel a quo ductus sit, quid viderit, quid illi contigerit, et ob quid reversus sit? At ille se a Beato Benedicto in visionem⁴ Dei perductum fuisse, et Deum sua peccata meritis⁵ dilectoris Sui Oswaldi sibi indul- sisce, atque ad intimandam sanctitatem ipsius patris se revixisse respondit. Rursus quænam forma, qui habitus, quis patris Benedicti comitatus extiterit, per- cunctatus; formam ejus ultra humanam æstimationem decoram, habitum gemmarum nitore præfulgidum, comitatum innumeris millibus candidatorum monachorum, et speciosissimarum sanctimonialium respondit esse compositum.⁶ Quo dicto conticuit, et accepto viatico Dominici corporis dimidium diem supervixit, itaque vitam obitu iterato finivit.

18. Post⁷ hæc in aliis Angliæ partibus ad parochiam suam nil pertinentibus insigne ecclesias ob præfixam causam clericis evacuavit, et eas memorata auctoritate

Folbert
describes
what he
had seen
and heard,
and dies.

Seculars
in many
places give
way to
monks.

¹ *Wincelcumbensi*] Winchelcum- bensi, B.

² *Folbertus*] Foldberhtus, A.; Flodbertus, B.

³ *subductus*] sublatus, A. B.

⁴ *visionem*] visione, B.

⁵ *meritis*] dilecti, ins. A. B.

⁶ *compositum*] compositam, A.

⁷ *Post*] Præter, A.

e.g., at St. Alban's, Ely, and Beamflete (Benfleet). subnixus viris monastice institutionis sullimavit. Sunt autem hæc, ecclesia pretiosi martyris Christi Albani, ecclesia Sanctæ Ætheldrithæ virginis in Heli; et illa quæ apud Beamfletam constituta honorabilis habebatur. Prælati quoque et istis per eum sunt singuli patres, Ælfricus scilicet, quem ecclesia Cantuariensis pastorem postmodum habuit, Albanensi; Britnothus¹ Helyensi; Beamflytensi² Godemannus. Coenobium vero Ramesiense, uti descriptsimus, ejus instinctu et operatione a fundamentis ædificatum est. Aucta est ergo per Angliam observantia disciplinæ regularis in tantum, ut quadraginta octo monasteria partim viris, partim feminis stabilirentur per hos viros, Dunstanum videlicet archiepiscopum Cantuariensem, Oswaldum pontificem Wigornensem, et Athelwoldum³ episcopum Wintoniensem.

Dunstan,
Oswald,
and Ethel-
wold the
chief pro-
moters of
these
changes.

1 Pet. v. 8.

Oswald's
care in
superin-
tending
his monas-
teries.

Procures
teachers
for them,
among
whom is
Abbo of
Fleury.

Iis⁴ autem quæ Beatus Oswaldus ædificaverat, (de aliis enim scribere a proposito nostro remotum est,) ipse magna semper cura et sollicitudine invigilabat, ne diabolus, qui sicut leo circumvit¹ querens quem devoret, ullum fratrem a professionis suæ norma deviantem inveniret quem devoraret. Unde et eadem monasteria circumire, ac in singulis, prout noverat expedire, morari consueverat; verbo simul et opere fratribus quæ saluti cujusque utilia fore advertere poterat paterno affectu subministrans.

19. Super hæc nonnullis ecclesiis, quibus ipse non eo quo superioribus modo intendebat, tam disciplinæ regularis quam et grammaticæ liberaliumque artium magistros postulatus dirigebat⁷; qui aut in Galliis docti ac per eum in Angliam ducti, aut certe sua sagacitate in monasteriis suis imbuti, sapientes et præclarri habebantur. Inter quos quidam Floriacensis

¹ *Britnothus*] Brithnodus, A.

² *Beamflytensi*] Beamfletensi, A.

³ *Athelwoldum*] Eth., Æth., A.B.

⁴ *Iis*] His, B.

⁵ *remotum est*] iis, inquam, quæ

Oswaldus ædificaverat, A. B.

⁶ *circumvit*] circuit, A. B.

⁷ *dirigebat*] direxerat, A.

monachus erat Abbo vocatus, morum sanctitate præclarus, ac literarum tam sœcularium quam Divinarum scientia apprime instructus. Hunc pater Oswaldus Who is posuit in cœnobia Ramesiensi monachos docere, scholas placed at Ramsey. regere, et quibuscumque valeret cum in disciplina regularium¹ tum in scientia literali prodesse. Quod et fecit. Hinc ergo processit, ut cum religionis augmento liberales artes, quæ prius² ob diversos casus in neglectum per Angliam venerant, quaquaversum patris Oswaldi industria et sollicitudine eventilatæ multipliciter pullularent. Præfatus vero Abbo ob multam sui dignitatem Beato. quoque Dunstano familiaris valde extitit, ejusque instinctu et dispositione passionem Beati Edmundi gloriosissimi regis Anglorum stili officio posterorum memorie tradidit. Post hæc et alia innumerata bona, que in Anglia fecerat, ad monasterium suum Floriacum reversus, abbas in eo factus est; et postea martyrii palma a Deo pro justitia coronatus.

20. Beatus autem Oswaldus ubi se correctioni The clerks clericorum Wigornensium intromittere aggressus est; at Worcester will not ipsi advertentes in quas, quantum suos mores attinebat, eos angustias vellet detrudere, statim verbis ejus aditum sui cordis occluserunt, nec ea sensum suum penetrare ulla ratione passi sunt. Qua de re sumpto a patre Dunstano, cui³ consueverat inniti, prudenti consilio, annuente jam sæpe-memorato glo- rioso rege Edgardo,⁴ monasterium infra ipsam sedem episcopalem construere cœpit; in quo quibuscum conversaretur monachos adunaret. Et jam maceris operis altius levata⁵ profecerat. Non longe vero ab opere ipso quidam lapis quadrus jacebat ad operis fabricam omnino aptus ac necessarius. Ad hunc pro jussu pontificis suo loco movendum et in structuram templi componendum artifices, qui sufficere sestimati sunt,

He writes a life of St. Edmund.

¹ regularium] regulari, A.

² prius] pridem, A.

³ cui] B.; cuius, MS.

⁴ Edgardo] Eadgaro, A.

⁵ levata] om. B.

A large
stone can-
not be
stirred.

Oswald
sees a de-
mon seated
on it,
whom he
drives off.

Oswald
dedicates
the church
to the
Blessed
Virgin.

The secu-
lars at St.
Peter's are
gradually
drawn into
the new
system.

accesserunt. At dum illum, quasi radicibus terræ hæreret, nullo conatu vel leviter movere valerent, adjuncti sunt eis alii et alii viri, qui pari modo ad pondus lapidis nihil virium habere sunt deprehensi. Stupor ingens occupat omnes. Mandatur de negotio patri Oswaldo, qui tunc aberat; et rogatur quantocius veniat considerare quidnam monstri res ipsa prætentat.¹ Adest, et multitudinem circa prædicti lapidis motum casso labore sudantem aspiciens, miratus est. Et attonitus stans, Deumque silentio deprecans, aspexit in lapide illo Æthiopem quendam sedere, et obscoenis nutibus laborantes subsannando deridere. Itaque vir Domini statim contra dæmonem signum sanctæ crucis intorsit, et illum e vestigio territum sibi fuga consulere compulit. At lapis, quem octoginta viri ante movere nequibant, a paucis hominibus facillime statim levatus est, et in opere collocatus. Populus, qui ad hoc spectandum² undique fluxerat, considerans rei gestæ potentem virtutem, Deo super mirabilibus Suis immensas gratias retulit; patrem quoque suum atque pontificem eximia laude prædicavere, intelligentes veraciter esse amicum Dei, ad cuius nutum tam inertis pavore percucessus tremens disparuit adversarius Dei.

Perfectam ecclesiam ipse in honore Sanctæ³ et perpetuae Virginis Dei genitricis Mariæ dedicavit; ibique, ut proposuerat, monachos in sancta conversatione Christo servituros congregavit. Clerici ergo in sede episcopali, quæ sub nomine gloriösi Apostolorum principis Petri fundata antiquitus fuerat, conveniebant; et monachi in nova ecclesia sub patrocinio Sanctæ Mariæ una degebant. At plebs nunc istam, nunc illam ecclesiam vicissim aliquamdiu frequentabat. Sed post dies admirantes et admirando venerantes monachorum religiositatem, paulatim se clericorum collegio cœperunt absen-

¹ *prætentat*] prætendebat,

² *spectandum*] spectaculum, A. B.

³ *Sanctæ*] Beatae, A. B.

tare, et servitio Dei quod monachi faciebant præsentes adesse; propterea quod quemadmodum sibi ratio mentis suæ dicebat, decentius et Deo dignius servitio clericorum fiebat. Unde et factum est, ut sicut plebis mutatio ab una ecclesia in aliam facta est, ita et plebis oblatio mutata sit, dum igitur in eo quod illi perdunt, isti lucrantur; in quo illi deficiunt, isti multiplicantur. Quid moror? Qui major natu et honorabilius inter clericos habebatur, Wensinus¹ nomine, abjectis sacerdotalibus cunctis, se et omnia sua factus monachus monachis largitus est. Super quo famulus Dei mire lætatus eum elapso brevi tempore studiis cœlestibus pleniter erudiendum Ramesiam dirigit, et eruditum inde reducens adunatis monachis Wigorniæ morum præceptorem constituit. Quem enim in clericatu juxta mores antiquos semper amatorem honesti sciebat, hunc nihilominus in monachatu fautorem et executorem fore honesti spe certa sibi promittebat.² Unde nec falsus³ est. Bonum quippe, quod pater de eo sperabat, ipse magnopere in bonis actibus accumulabat. Quæ omnia clericorum nonnulli attendentes, et mente compuncti, consilium contra Deum non esse perpendentes, spredo sæculo, spreta omni pompa sæculari, jugo se Christi subjiciunt; et inter monachos, quos paulo ante nimium execrabantur, monachi fiunt. Audires ad hæc quamplurimos hominum stupendo cantare, O vere *mutatio dexteræ Excelsi!* Hoc itaque modo a Beato Petro in Matrem Domini Salvatoris, a clericis in monachos, translata est sedes pontificalis honoris.

The dedication of Ps. lxxvi. 11.

21. His ita sese habentibus, præfatus Eboracæ civitatis antistes vitæ præsenti adimitur, et gravis exinde mœror Anglorum populis procreatur. Fama igitur obitus ejus agili lapsu discurrens regias pertingit ad aures, nec Beati Dunstani notitiam segnus attigit.

¹ *Wensinus*] Wensinus, A. B.

² *promittebat*] applaudebat, A.

³ *falsus*] falsatus, B.

Oswald
sends Win
sinus to
Ramsey,
and then
places
monks at
St. Peter's,
and him at
their head.

The dedi-
cation of
Ps. lxxvi.
11.
the church
is changed
from St.
Peter to
St. Mary.
The arch-
bishop of
York dies.

Dunstan
procures
the elec-
tion of
Oswald.

The people
of York
desire it.

Ps. lxviii.
7.
S. Matt.
xviii. 20.
Oswald
unwilling-
ly assents.

S. Joann.
xxv. 5.

Volens autem idem pater pro suo officio viduatæ ecclesiæ consultum iri,¹ regem petit; et consilium, quod salubrius sibi de substituendo pastore occurrit, regi proponit. Prædicat dignitatem venerabilis viri Oswaldi, quo, videlicet, quantoque parente nobilitatus, qua religione a puero institutus, quibus virtutum prærogativis fuerit insignitus. Super hæc quam strenue cathedram pontificalem, cui eo usque præsidebat, gubernarit, edisserit; ac per hoc quo jure² merito debeat celsiore ascendere, pandit,³ probat, asserit. Placent regi quæ feruntur, quodque Dunstanus de Oswaldo fieri laudat; velit solummodo clerus et populus Eboracensis, vult, suadet, hortatur, jubet ut fiat. Rogatur

voluntas illorum, et voce consona simul omnes respondent unum; velle se illum præ ceteris sibi præfici concrepant, et id rupta omni mora⁴ fiat magnis postulationibus instant. Nec mora. Vir ascitus advenit; sed petentibus suscipere regimen viduatæ ecclesiæ non statim annuit. Intonat vox populi, ut dubio procul attestareris scripturæ vocem populi vocem esse Dei. Par caritas, sententia concors, una voluntas

populi in bono fuit; et Deus pacis, Qui inhabitare facit unanimes in domo, Quique est inter duos vel tres congregatos in nomine Suo, non faveret rei cui tanta multitudo favebat, nec sentiret quod sentiebat, nec⁵ vellet quod volebat? Nolebat plane, sed esto, quod Deus fieri vult, fiat necesse est. Vult autem quod secundum se volunt fideles sui. Alioquin bene possent velle sine illo; et veritas non esset veredica, quæ dicit

nihil sine se quenquam posse? At secundum se voluerunt fideles sui Sanctum Oswaldum fieri pontificem Eboraci: quoniam igitur hoc ipsum Deus voluit⁶

¹ *iri]* ire, A. B.

² *quo jure]* quod, B.

³ *pandit]* proponit, A. B.

⁴ *mora]* ut, ins, B.

⁵ *nec]* non, A.

⁶ *Sanctum . . . voluit]* Beatum Oswaldum Eboracensem archiepiscopum fieri; voluit igitur hoc ipsum Deus, et ideo, ut fieret, etc A. B.

ut fieret, necesse omnimodis fuit; quapropter acquievit ille Deo, acquiescendo voluntati servorum Dei.

22. Factus igitur archiepiscopus Eboracensis, Romam Oswald pergit, pallium ecclesiæ suæ debitum ab Apostolica ^{goes to} Rome for sede¹ requisitus, plurimaque negotia regni, prout ea the pall. rex sibi delegaverat, cum ipso tractaturus. Hinc patrīam egressus, transito mari, transitis terris periculorum diversitatibus plenis Romam pervenit, Romana moenia subit. Inde Johanni Apostolico presentatus, voti compos efficitur. Denique suscepto pallio quod petebat, functus quoque responsis regiæ legationis quam ferebat, honorifice a papa dimissus Angliam revertitur, reversus a principe regni ac regno gloriose recipitur. Post quæ reddito regi legationis suæ responso, et ipso, quod in omnibus prudenter egisset, sullimi præconio a cunctis prædicato, magna regis benevolentia fretus ad sedem suam Eboracam vadit. Ubi egregio cum honore susceptus, cum jubilo plebis, Oswald's cum sonoris clericorum concentibus cathedram est ^{reception at York.} archiepiscopalem indeptus. Quo facto, non quasi rudis et inscius, sed ut vere emeritus ac perspicax pastor ovium Dei, die illa confluentem multitudinem, tam documento vite manentis quam alimento vite labentis, copiosius pavit.

23. Exin tractans secum illud Sapientis, quia *cui* S. Luc. xii. ^{48.} *plus committitur, plus ab eo exigitur,* omni hora sollicite curabat ita sibi commissa dispensando tractare et tractando dispensare, ut nihil a se in futuro quod detrimentum sibi gigneret exigeretur,² sed quod beata remuneratione donaretur. Quamobrem idem qui fuit in visitatione monasteriorum quæ instituerat semper extitit, idem in consolatione fratrum inibi decentium persistit, idem in sustentatione illorum omniumque sua ope indigentium mansit. In nullo igitur sanctitatis

His great
care of his
diocese.

---

¹ *Apostolica sede]* Apostolico, | ² *exigeretur]* insurgeretur, B.
A.

opere defectum passus est propter¹ onus sacerdotale; sed aut idem qui fuerat² perstitit, aut seipso sullimior
 Ps. lxxxiii. in hujusmodi opere factus, *ad videndum Deum Deorum*
 8. *in Syon* aciem suæ mentis indeficienti contemplatione
 Oswald re- dirigebat. Hic igitur, quamvis Eboracensi pontificatu
 tains the sullimatus extiterit, curam tamen episcopatus Wigor-
 see of Worcester, nensis non amisit. Siquidem Beatus Dunstanus, quem
 and why. sollicitudo omnium ecclesiarum in Britannia constituta-
 rum respiciebat, verens ne monachi in ipsa Wigornia
 per eum tunc noviter instituti aliqua ultra quam ferre
 valerent temptatione concuterentur, si pastorali cura
 destituti non haberent quo munirentur, præcepit ei ex
 auctoritate summi pastoris quatinus ea qua solebat
 diligentia illis intenderet, quoad personam tantæ rei
 idoneam, Deo monstrante, illi substituere posset.

Oswald visits Ramsey.

The mira- cle of the boat.

24. Post hæc instabant dies Rogationum, et servus
 Dei³ Oswaldus sumpto itinere Rameseiam petit, visi-
 tare scilicet et consolari fratres, quos, ut supra memi-
 nimus, jamdudum ibi posuerat. Adest, et monachi
 pro more nominatorum dierum procedunt ad ecclesiam
 Beatæ Mariae, quæ ob interjacentem paludem non nisi
 longo circuitu per siccum adiri valebat. Ubi cele-
 brata Missa, et a pontifice solenni⁴ peracto prædi-
 cationis officio, monachi longitudinem viæ qua venerant
 compendio mutare volentes, navem ascendunt, ad
 monasterium per fluvium qui interfluit reddituri. Verum
 dum major numerus hominum in navem fugeret quam
 navis ferre valeret, onerata nimis mergi coepit. Tur-
 bantur in nave consistentes, et mori metuunt. Excla-
 mant, opem Beati Benedicti ac sui patris Oswaldi
 affore sibi postulantes, nam ipse pater in ripa fluminis
 adhuc stans, iis⁵ qui secum erant utilia quædam ac
 necessaria disponebat. Ut autem auribus ejus clamor

¹ *propter*] om. B.

² *fuerat*] fuit, A. B.

³ *servus Dei*] Beatus, A. B.

⁴ *solenni*] solenniter, B.

⁵ *iis*] his, B.

insonuit, stupore attonitus, mox illuc lumina flexit; et videns filios suos in mortis periculo positos, cor ad Deum, dextram tetendit ad illos. Quo signo beatæ crucis edito, illico navis ab aquarum profunditate emergens, quasi nihil oneris ferret, in ulteriorem fluminis ripam prosperrimo lapsu cum omnibus quæ portabat enecta est. Magno timori securitas magna succedit, ac pro re quæ acciderat, Dei laus ex corde omnium et ore procedit. Dein aliquanto tempore ibi, ut sacré consuetudinis erat, inter monachos degens, ædificationi vitæ illorum diebus ac noctibus intendebat.

24. Et ecce! nuntiū quidam a monachis Eliensisbus directus adveniens, innotuit unum ex illis de maceria ecclesiæ præcipitatum subita morte occubuisse. Ad quod¹ Oswaldus vehementi mœrore dejectus, (noverat enim hominem non usquequaque vitam duxisse feli-cem,) confestim quod debuit officium ei caritatis im-pendit. Etenim monachis sub uno vocatis pandit eventum rei, subjungendo preces quibus exhortando perorat quatinus pro anima defuncti Dominum studio-sius orient. Parent illi monitis ejus, et pro æterna salute fratris instant vigiliis, instant psalmis, instant lachrymis; pulsantes ad januam misericordiæ mundi Re-demtoris. Super hæc quoque singulis diebus offertur pro eo id quod his omnibus antecellit, illud scilicet sacrificium laudis, quod in ara crucis Filius Dei obtulit Patri Suo pro nobis. Quæ dum fiunt, una noctium pontifici in oratione Christo apud Eboracam intendentि, de-functus idem visibiliter apparuit; a quo percunctatus quis esset, illum se pro quo et ipse per se et alii per ipsum Deum interpellabant esse respondit. At ille suspirans: "Qualiter," inquit, "frater, tibi fuit, vel qualiter nunc est?" "Hactenus," ait, "valde male, nunc autem valde bene. Tuis quippe meritis et precibus a pœ-nis quibus cruciabar per angelum Suum me die hes-

A monk of
Ely falls
from the
church,
and is
killed.

Oswald
and the
brethren
pray for
him.

The monk
appears to
Oswald,
and says

¹ quod] Beatus, ins. B.

that his   “ terna eripuit Deus. Quod et tibi insinuando veni
prayers   “ gratias agere, quo adverteres, licet id optime scias,
have saved   “ quam gratiosus pro hoc aliis jure debeas Deo exis-
him.   “ tere.” His dictis, non comparuit. Vir autem Domini,
magno gaudio ad ista repletus, benedixit Deum super
ineffabili misericordia Ejus. Facto mane, quid factum
sit, quid viderit, quid audierit, suis retulit. Dehinc
exultans et gaudens in Spiritu Sancto, pro re quæ
contigerat gratias egit Deo Patri per oblationem cor-
poris et sanguinis dilectissimi Filii Sui, in quo solo, S. Matt. iii.
sicut Ipse testatur, bene complacet Sibi. Mandavit¹⁷.
etiam hoc ipsum filiis suis, monachis videlicet¹ Rame-
siensibus simul et Wigornensibus, et quod² pro animæ
fratris absolutione pio Deo grates exsolverent monuit³
et hortatus est: quod ipsi diligent studio executi
sunt.

Oswald
visits
Ripon,

25. Præterea dicecesim suam opportunis temporibus
peragrans, quicquid ediscere poterat in moribus suorum
oculos summi Dei offendere, paterna castigatione corri-
pere atque corrigere satagebat. Hæc agentem contigit
vice quadam venisse Rhipum,⁴ ubi Beatus quondam
Wilfridus nobile construxerat templum, in quo ipse
mundo sublatus scitur fuisse sepultus. Hoc templum
ante tempus Beati Oswaldi barbarorum irruptioni
patuit; qui illud magna ex parte dirutum, non minis-
teriis Divinis sed latibulis ferinis fecerunt accommodum.
Hujus templi conceptum vir Dei subintrans, noctu
pervigil in orationibus inibi mansit. Illic ergo Divina
revelatione lustratus, didicit ipso loco Sanctorum cor-
pora condita esse, quæ investigans cum nominibus
singulorum dubio procul inveniret; facto mane suos
convocat; quid noctu acceperit, eis enarrat. Ad audita
cuncti exultant. Igitur ad jussum pontificis semiruteæ
ecclesiæ pavimentum effoditur; promissus thesaurus

¹ *videlicet*] scilicet, A.

² *quod*] quo, A.

³ *monuit*] eos, ins. B.

⁴ *Rhipum*] Hripum, A.

sancta¹ curiositate investigatur. Sanctorum corpora and finds
cum tabula hæc continente reperiuntur : Hic requiescit the re-
main of Sanctus Wilfridus antistes Eboracensis, et reverendi abbates the saints
Tylbertus, Botwinus, Albertus, Sigredus, atque Wildengus. of that
Ex his servus Dei Omnipotentis gaudens hilarisque church.
effectus, repertas reliquias loco interim apto collocavit ;
postmodum vero ad corpus Sancti Wilfridi feretro con-
venienter aptato, illud in eo magna cum reverentia
condidit, utpote quem magno Wilfrido, fundatori vide-
licet loci ipsius, consanguinitate junctum noverat ; quem

H. E. v. 23. in regimen ecclesiae Eboracensis, sicut Venerabilis Beda
prope finem Historiae gentis Anglorum refert, ei suc-
cessisse sciebat ; quemque uti nominis ejus consortem,

ita et vitæ morumque hæredem fuisse acceperat. Cor- The bones
pus siquidem illius majoris Wilfridi, quod semotum ab of Wilfrid
aliis per se in eminenti loco in ipsa ecclesia tumbam I. had been
habuerat, quam et epitaphium, ut idem Beda in eadem previously
Historia narrat, digniter decoraverat, a gloriose Can- taken to
tuariorum antistite Odone, cuius in initio hujus opus- Canterbury by
culi paucis meminimus, translatum Cantuariam fue- Odo.
rat, quemadmodum ipsem in prologo Vitæ ipsius
Wilfridi, quæ per eum heroico metro composita est,

Cf. Fride- attestatur, ita scribens : Igitur venerabilissimas beati con- Odo's de-
gode's Life fessoris Christi Wilfridi reliquias indecenti senticosæ voraginis scription.
of Wilfrid, pref., vol. i. situ marcidas, immo quod dictu quoque meticulosum est,
106. prælatorum horripilatione neglectas, cum inde, favente Deo,
scilicet a loco sepulchri ejus quidam transtulissent, reveren-
ter excepti, atque intra ambitum metropolitanae, cui gratia
Dei præsideo, ecclesiæ collocavi : præsertim cogente illo
Evangelistarum testimonio, meo videlicet apologetico, quia ubi-
cunque fuerit corpus, congregabuntur et aquilæ. Itaque
tanta tamque Deo dignæ affinitatis delectatus vicinitate, et
editiore eas entheca decusare, et excerptis de libro Vite ejus
flosculis novo opere pretium duxi carmine venustare.

26. Levatis ergo reliquis, et convenienter, ut dixi, How Os-
locatis, aliud ab illo quod fecerat primo par omni- wald treats
modis et æquale Beatus Oswaldus feretrum fabricavit, the relics.

¹ sancta] om. B.

ipsumque a se consecratum Wigorniam destinavit. In cuius consecratione rogatus ad quarumnam reliquiarum conditionem illud aptaret, hoc se ad honorem Dei respondit composuisse, et illi cujusnam reliquiæ forent in eo condendæ notissimum esse. Servatum¹ est itaque Wigornæ² feretrum idem, ac reliquiæ ipsius admirandi patris Oswaldi a terra post multos annos levatæ magno cum honore sunt in eo collatæ.

27. His ita dictis, cœptæ narrationi insistamus. Diffusa igitur sanctitatis fama Sancti³ Oswaldi eo prodidit, ut languoribus variis pressi ei de longinquo id ipsum mandarent, sibi ab illo subventum iri nullo modo diffidentes. Nec fallebantur. Verbi gratia vir quidam potens regi Edgaro⁴ ex ministerio, quo ei servire solebat, notus erat. Hic valida infirmitate corporis tactus, per nuntium viro Dei se oppido infirmari simpliciter insinuavit. At ille benedicens panem eique transmittens,⁵ ut plena fide recuperandæ sanitatis inde comederet jussit.⁶ Fecit ille quod præcepit; nec unius horæ spatium prius transiit, quam se degustato pane melius habuisse percepit.

28. Alio tempore dum idem famulus Dei⁷ in multitidine suorum apud Eboracam pransurus consedisset, jamque panem sua sacratissima manu signatum considentibus distribuisset, forte micas incidentes sorex superveniens avido simul et pavido morsu colligere cœpit. Qui dum in medium nullo eum deterrente prodisset, succubuit, nec usque progredi valuit. Benedicti etenim panis reliquias famelicus vorans suffocari subito, nec quod voraverat⁸ ullatenus evomere quibat. Remansit itaque mortuus. Quod factum ne suæ laudi quivis ascriberet, exanimem bestiam a conspectibus

A sick
man is
cured by
some bread
blessed by
Oswald.

A mouse
eats some
crumbs
and dies.

¹ *Servatum*] Scrutatum, B.

² *Wigornæ*] Wigornia, A.

³ *Sancti*] Beati, A.

⁴ *Edgaro*] Eadgaro, A.

⁵ *transmittens*] mandavit, ins. B.

⁶ *jussit*] om. B.

⁷ *Dei*] Domini, B.

⁸ *voraverat*] devoraverat, B.

intuentium abjici vir providentissimus jussit. Denique animadvertisit nonnullos inter se inde loqui, et rem ultra quam sibi corde esset extollendo admirari. Et mihi quidem duo hæc, quæ de pane signato proxime facta retulimus, consideranti, non alienum ab admiratione esse perpendo, hoc scilicet irrationalis animal præcipitasse de vita in mortem, quod animal rationale sullevavit a morte in vitam. Profecto natura panis eadem in illo quæ in isto fuit; et quemadmodum homo pane, sic et sorex alitur pane. Quod igitur homini vitalis,¹ sorici factus est exitialis; non substantiam panis, sed meritum respicit sanctissimi patris, qui ubique et in cunctis parvus et humilis² extans in oculis suis, magnus erat in oculis Dei atque sullimis. Quod inter alia eo probatur;³ quia ne dicam illi, sed, quod minus est, locis quibus per vices insistere⁴ solebat, Sua Deus protectione et correptione, ne ab indignis occuparentur, intendebat. Sed forte non crederetur iis quæ dicimus, si ea declarans exemplum non subjicimus.

29. Frater quidam erat, professione et habitu monachus, nomine *Egelricus*.⁵ Hic laxatis balneo membris, cum fessus quiescere opus haberet, locus quietis, vœ misero!⁶ is primus occurrit, quem venerandus præsul Oswaldus sedere frequentius morem habebat. Non ergo veritus sanctitatem loci, quam fuerat ex assiduitate pontificis nactus, in eo sese dejecit, somno inibi ac dulci quiete velut sibi pollicebatur fruiturus. Et jam quiescentem lenis sopor involvit, sed absque mora eum ab ipsa quiete irruens dæmonum multitudo atrociter evolvit. Astant quippe illi plures teterimi spiritus, et ab eo districta examinatione perquirunt, quæ-

A monk
falls asleep
in a place
frequented
by Oswald.

¹ *vitalis*] salutaris, A. B.

² *et humilis*] om. B.

³ *probatur*] probabatur, B.

⁴ *per vices insistere*] persistere,
B.

⁵ *Egelricus*] Egelrichus, B.

⁶ *quietis, vœ misero*] quieti suæ
miseriæ, B.

and is
assaulted
by demons.

The monk
yells out,
and tells
what had
happened.

Oswald
leaves
Ramsey
for the
last time.

A great
noise heard

nam illius mentem dementia ceperit, quæ sibi ut se in loco tanti pontificis collocaret surripere potuit. Ad quod rationem quam pro sui excusatione proferret nullam habentem, invadunt, torquent, laniant, hac et illac trahant, ab imo sursum rapientes, de sursum ad ima dejicientes. Quid miser ageret? Sciebat ubi erat, nec se tanta angustia involutum vel loco avellere, vel ad subveniendum quemquam poterat interpellare. Tandem tamen violento conatu erupit in vocem, et horrido clamore infremuit. Qui circa erant ex abrupto dormientis sono perterriti accurrunt, vociferantem pulsant, pulsantes excitant, excitatum quid dormiens passus sit diligenter interrogant. At ipse pavens ac pallens, quo ausu¹ vel quid fecerit, quid aut a quibus audierit, quid pertulerit, ex ordine pandit. Ad quorumcunque ergo notitiam istud perlatum est, non soli viro sed et iis quæ sua intererant deinceps honorem ac reverentiam per omnia deferebant. De quibus licet plurima scribere fortasse possemus, tamen ne cui tædio simus, illa omittimus; intendentes videlicet brevitati, qua nos scripturos fore decrevimus. Itaque ad sacrum ipsius transitum stili officium convertamus, et opus quod paucis hue usque protractimus, suo, sicut Deus concesserit, fini subdamus.

30. Referre etenim qualiter pater ipse Oswaldus Rameseiam postremo reliquerit, quantis lachrymarum imbribus, præsagis, ut autumo, illum amplius eo non redditurum, a fratribus dimissus sit, forsitan conjectando quis possit, certe autem rei veritate² neminem pronuntio posse. Discedentem vero non modo monachi quos illic adunaverat, sed et plebs hinc inde sub uno coacta deducunt, singuli se illius sanctitati commendantes, sibi ab illo benedici supplici devotione flagitantes.

31. Discessum autem illius subsecutus est in ipsa

¹ *ausu*] casu, B.

| ² *veritate*] veritatem, B.

ecclesia terribilis fragor; qui tertio intonans audientes in the
nimio pavore concussit, sagaces animos illum non multo church.
post sæculo adimendum, et ex hoc plerosque gravi tu-
multui¹ subdendos edocuit, præmonuit, præmuniuit.
Denique nonnulli nosse volentes, unde qui audiebatur
sonus prodierit, e domibus prodeunt, et in ecclesiam
pervenientes, omnia sana, omnia integra, omnia suis
in locis solito consistentia mirantes inveniunt.

32. Jam quod aliquibus per visum fuit ostensum, A vision
ruinam videlicet duarum turrium factam fuisse, præ- of the fall
termitto; ne, si dixero illarum² turrium casus Beati of two towers
Oswaldi et præfati ducis Æthelwini præsignasse in
mortem occasus, æstimer mihi futurorum scientiam,
quam non habeo, ex iis³ quæ facta scio jure deridendus
arrogasse. Illo igitur, ut diximus, prætermisso, nos
gloriosum patrem Oswaldum jam proxime cælos peti-
turum⁴ descripturos, sua prece rogamus idem pater
tueatur et adjuvet.

33. Ut igitur⁵ famulus Christi Oswaldus⁶ Rameseiam Oswald
liquit, Wigornam⁷ adiit. Spiritus quippe caritatis, qui comes to
in eo circa Wigornenses per gratiam suam semper fer- Worcester.
ventior erat, ea re illuc eum non injuria creditur
adduxisse; quia noverat illum eo potiore æternæ vitæ
præmio debere remunerari, quo in majori veræ cari-
tatis affectu huic vitæ decadentem contingere inveniri.
Mansit itaque ibi quamdiu in corpore mansit, diebus
ac noctibus Deo intendens, et iter suum eundi ad
Deum toto conamine purum ab omni obstaculo faciens.
Ob quæ labore et insuper senio fessus, languore corri-
pititur gravi, per quem se intellexit alias de ista vita
vocari. Aderant sacri Quadragesimæ dies, dies scilicet
in quibus diversis modis diluitur quod in aliis anni
diebus varia dæmonum illusione delinquitur; seu bono,

¹ *tumultui*] tumultu, A.

² *illarum*] duarum, ins. B.

³ *iis*] his, B.

⁴ *petiturum*] potentem, A.

⁵ *Ut igitur*] Et, B.

⁶ *Oswaldus*] igitur, ins. B.

⁷ *liquit, Wigornam*] reliquit, et
Wigorniam, B.

quod alio tempore exercetur, diligentiori studio invigi-
 His custom latur. In usu¹ habebat idem antistes singulis diebus,
 every Lent. præter alios quos quotidie innumeros alebat, duodecim
 pauperum pedes abluere, deosculando crine ac lintheo
 tergere, manibus aquam fundere, denarios præbere, et
 ipsis apposita mensa cibum et potum sufficienter minis-
 trare, eosque in Pascha vestibus novis induitos per
 aliquot dies ipsius festivitatis in curia sua honorifice
 secum habere. Nulla eum infirmitas corporalis ab
 istis retardabat, sed quo se corpore sentiebat debili-
 lorem, eo sibi ad serviendum eis ingessit vim vali-
 diorem.

Announces
his death
to the
brethren.

He asks
for the
viaticum.

34. Et jam Dei regnum ascendere cupidus, die
 quodam oratorium, quo continue in Dei servitio tene-
 batur, cum suis egreditur; et sub aere stans acies ocu-
 lorum cœlo intentissime fixit, Christum ad Quem anhe-
 labat pio corde et ore intentius orans. Nec erecta
 lumina, ut fit, cito deflexit; sed quasi aliquid novi ac
 delectabile contemplaretur, ubi ea defixerat, diutissime
 fixa tenebat. Unde præsentes admodum admirati,
 quid tanto opere intueretur, sciscitati sunt. Quibus
 ipse ait: "Considero quo tendo. Quapropter, filii, sus-
 " tinete, quæso, quatinus juxta quod mihi conceditur
 " prægustum gaudia quæ expecto. Attamen quod per-
 " cunctamini, si quid sibi velit nosse vultis, cras vobis
 " et me tacente res ipsa notabit. Salus enim æterna,
 " pro qua hucusque laboravi in terra, instat; nec ante
 " transibit crastina dies, quam me in eam Dominus
 " meus, sicut est pollicitus, introducat." Dixit, et
 unde fuerat egressus, in oratorium reversus est. Con-
 vocatis deinde fratribus, hortatur eos impendere sibi
 ministerium sacræ inunctionis cum viatico Domini-
 nici Corporis, quod juxta ritum ecclesiasticæ institu-
 tionis debetur Christianis de hac vita transituris. Quo
 illi audito in gemitus et lachrymas erumpunt, non

¹ usu] usum, B.

illius gloriæ perenni ad quam properabat invidentes, sed cum paternæ pietati qua privabantur pios affectus impendentes, tum suam desolationem quam tanto patre orbati se passuros non dubitabant amare deflentes. Exhibit tamen illi quod petebat; et grandi mœrore consternati, sequentem noctem per multa sæcula, si fieri possit, optabant protelari. In qua nocte How Os-
ipse pater, ac si languoris quo premebatur oblitus, wald passes his last horam nocturnæ vigiliæ præveniens, prout suæ consue- hours.
tudinis jugiter esse solebat, ecclesiam petit; ibique noctis officium explens, residuum spatii quod diem usque tendebatur Divinis laudibus pro more pervigil expendit. Et tali quidem modo nocte illa suis dimensionibus terminata, fratribus illuxit metuenda dies, in qua te, reverende pater, Oswalde, susciperet felix et nullo claudenda termino quies. Hac etenim die per cantato Psalterio, quod singulis diebus cum floribus inde acceptis¹ decantare solitus erat, unicum redemptionis humanæ sacrificium coram se Deo Patri fecit offerri. Cujus dein participatione refectus, obitum suum, quem instare sciebat, ejus invicta virtute munivit. Ac demum totius diei officio in honorem Dei percelebrato, quasi convaluisse de infirmitate, surrexit; et monachis nequicquam insistentibus ut suæ parceret imbecillitati, solito more lintheo præcinctus pedes pauperum lavit, et osculans eos crine lintheoque detersit. Qui- He dies
bus lotis, et quindecim graduum Psalmis, quos inter ipsum after wash ministerium psallere semper moris habebat, percantatis, poor men's subjunxit *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto.* feet.
Ad quod cum pauperes ei assurexisserint, ac solitas grates exsolvisserint, ipse dicendo *Spirituui Sancto* sanctam est resolutus in mortem, emittens spiritum suum ante pauperum pedes in manus Christo, Cui in ipsis pauperibus ipse ministrarat. Ipso denique² teste sibi fit, S. Matt. xxv. 45.

¹ *acceptis*] exceptis, A. B.

² *denique*] quippe, B.

S. Joann.
xii. 26.

quod uni ex minimis suis fit. Transiens itaque¹ a Christo susceptus est, quatinus, juxta verbum Illius, illic esset ubi et Ille. O vere ministerium felix, quod sui executorem sub tanta celeritate regni Dei fecit heredem! Et tu, O beatissime pater, non minus, immo multo excellentius felix, qui functus ministerio, ipso et² eodem momento quo illud fideliter peregisti, in gaudium Domini tui, Cui servisti, felici præmio remuneratus felicissimus introisti. Jam gloria, qua coronaris, innuit tuis quantum possis sibi prodesse ante Deum, si dignaris. Et quidem, inclyte pater, felix fuit vita tua, felix fuit et mors tua. Atque utinam sentiant in se alumni tui, quod sit felix memoria tua, sibique salubris atque benefica quam ad te habent humilis devotio sua.

The bre-
thren pre-
pare to
bury the
saint.

35. Itaque fratres patrem suum jam defunctum cognoscentes, accurrunt, et complosis manibus lugubres ejulatus emittunt. Inter quos tamen trepidi ac gementes exanime corpus accipiunt, cilicio sternunt, ablidunt, sacerdotalibus, uti moris est, vestibus induunt. Perciperes ad hæc pietatis officia, quam pio affectu vivens pastor a suis ovibus diligebatur; cum in extinctu³ procederet tantæ caritatis ostensio, ut nullus illi putaretur satis detulisse honoris, qui non lachrymantibus oculis manibus ejus ac pedibus devota oscula impressisset.

36. Huic superpositus feretro, fertur ad ecclesiam Beatissimæ Virginis Virginum, quam, sicut supra meminimus,⁴ a fundamento ipse construxit. Et ecce! dum in sublimi gestaretur, ac præcedentibus iis⁵ qui sonoris concentibus Deo laudes et preces offerebant, subsequente autem populo, qui amissum pastorem unacum monachis miseranda voce plangebant; apparuit gloria Dei, quæ doctas mentes docuit intelligere meri-

¹ itaque] ita, A. B.

² et] om. B.

³ extinctu] extinctum, B.

⁴ meminimus] diximus.

⁵ iis] his, B.

tum mortui. Viderunt etenim, qui convenerant, ni-
veam columbam de superis venientem expansis alis
lento volatu protegere corpus antistitis.¹ Igneam A white dove and a sphere of
quoque sphæram,² ad scuti teretis instar, una cælo delapsam super feretrum intuebantur. Et admirantes fire seen in the church.
unum et aliud signum rogan, ut qui non adverterent
intueantur. Insonat clamor hinc et inde, fitque di-
ruptio vocum laudationis Divinæ: laus autem ipsa,
quo magis dirumpitur, magis augetur, rumpitur in
canoris vocibus, augetur in jubilo cordis. Jubilant
namque Deo pro gratia, quam in tanta multitudine
monstrare in patre suo dignatus est; per columbam
videlicet ostendens simplicitatem et innocentiam pec-
toris ejus, per igneam sphæram³ fervens studium quo
prædictus erat in dilectione Dei et proximi animus
ejus. Interim venerabile corpus oratorio infertur,
cœptæ protectionis præfati ignis atque columbæ con-
tinuatione comitatum. At ipso deposito coram altari,
visio quæ apparuit in australē ecclesiæ plagam
prope altare divertit, quasi locum designans corporis
sepieliendi. Quo facto intuentium oculis cælum re-
means elapsa est.

37. Fama igitur obitus ejus circumquaque perla- The grief
bitur, et illo die ac nocte subsequente quibus a se- of the
pultura corpus suspenditur; undique parvi ac magni
utriusque sexus homines advolant, eorumque clamores
suspiriorum atque lamentis permixti aera complent. Hos
inter acerbior fletus monachos et inopes cruciabat;
hos, quia pastorem, patrem et advocatum; illos, quia
se in eo perdidisse adverterant totius vitæ subsidium,
spem et consolationem. Fit igitur luctus omnium in-
æstimabilis, et adunata multitudo innumerabilis. Qua
circumstante, seseque super invicem comprimente, se- Oswald's
peliuntur sacratissimi præsulis artus in præfata nobi- funeral.
lissimæ Virginis æde, loco videlicet Divinitus pridem
designato. Post hæc annuntiatur depositio ejus his

¹ *antistitis*] pontificis, A. | ² *sphæram*] speram, A.

et illis, id est, vel quos regendo sub pastorali cura suscepserat, vel quos a sæculari conversatione abstractos qualiter Deum in monachico habitu sequerentur instruxerat. Unde ex dulcedine recordationis ejus cunctis, qui intelligebant se fuisse filios ejus, indicitur luctus communis.

Ethelwin
also dies,
and is
buried at
Ramsey.

The date of
Oswald's
death.

38. Ubi autem sæpememoratus Æthelwinus dux rescivit gloriosum Oswaldum huic vitæ modum impo- suisse, præ nimia angustia cordis infirmitas corporis, quæ illum tunc forte premebat, in tantum convaluit, ut postmodicum temporis sancto fine quiescens uni- versæ carnis viam intraret, sepultus in ecclesia quam in Rameseia ipse et pater Oswaldus de suo fabricarant. Transiit autem venerandus Deoque dilectus antistes Oswaldus ab hac vita ad vitam æternam pridie kalendas¹ Martii, transactis ab episcopatu, quo primo functus erat, triginta vel amplius annis; conditumque est venerabile corpus illius, uti prædiximus, Wigorniæ ecclesia gloriissimæ Dei genitricis et perpetuæ Virginis Mariæ. Sane ut gratia Christi designet mortalibus Oswaldum mundo mortuum sibi vivere, qui eum non quasi penitus mortuum requirunt, vere vi- ventis et ante se multum valentis indicia in eo repe- riunt. Quod ut evidentibus probemus argumentis, quæ per eum post mortem suam facta et ad nostram notitiam sunt perlata, paucis subnectere rati sumus. Sed ne judicemur de percipiendis indigni, si invenimur de perceptis ingrati, pro iis quibus scribendis animum dedimus, et jam effectum, prout Deus dedit, nacti sumus, sit Ipsi Omnipotenti Deo, Patri, Filio, et Spi- ritui Sancto, laus et gratiarum actio per immortalia sæcula sæculorum. Amen.

Explicit Vita Beati Oswaldi, archiepiscopi et con- fessoris.² Incipiunt quædam de miraculis ejusdem patris.

¹ *pridie kalendas*] ij. kal., A. | . ² *et confessoris*] om. A.

MIRACULA SANCTI OSWALDI ARCHIEPISCOPI

AUCTORE

EADMERO.

Transcursis, juxta quod Deus dare dignatus est, iis¹ The au-
quæ de vita Beati Oswaldi scire potuimus, et (calamo thor's in-
licet vili) eorum qui legere vel audire dignantur con- troductory
siderationi propositis, proposui etiam illa quæ post remarks.
obitum ejus Divina per eum pietas operata est, illorum
ipsorum intuitui ejusdem calami vilitate proponere.
Videor enim mihi videre ad firmitudinem factorum
quæ in vita quis bene gessit plurimum valere, si qua
post mortem Divinitus ad corpus ejusdem miracula
fiunt. Siquidem homines dum non omnia quæ ab
aliquo penes se conversante justeque vitam agente
peraguntur animo comprobant, evenit ut illo de medio
sublato varia de iis etiam quæ præclarissime fecit
æstimatio surgat, maxime si quæ in sinistrum queunt
torqueri, qui non bonæ mentis sunt pro bonorum, ut
fit, offuscatione depromunt. Quare si Deus inter hæc
arbiter non sederit, et Suo libramine quod bonum
malo præponderet aliquo evidentiæ indicio monstret,
contingit aliquando ex malitia mundi ut bonum² malo The faults
quam malum bono in hominum æstimatione succumbat. and dan-
Fitque perverso ordine ut dum hos infirmitas reddit gers of
biogra-
phers.

¹ *iis*] *his*, B.

| ² *bonum*] *potius, ins.* B.

audaces, audacia multiloquos, multiloquium mendaces, mendacium faciat in incepto pertinaces. Quibus dum quidam ultra æquum in audiendo adquiescunt, optima siqua fuit de bonitate jam defuncti fama decurrit, et quæ in vivente signa patrata sunt, utrum a Deo coronanda an damnanda sint in dubium venit. Ex quo procedit, suggestente humani generis hoste, ut nec probi mores propriam sui dignitatem obtineant, nec qui illos imitetur, præsertim cum is qui in eis conversatus est despectui habetur, facile reperiatur. Quod quando fit, cui judicio Dei magis ascribendum sit, difficile advertitur. Evidem multa sunt judicia Dei,

Ps. xxxv. et "judicia ejus abyssus multa." Quando autem virtutes quas in vivente operatur,¹ in eodem huic vitæ exempto sive per corpus ejus, sive per aliquam memoriā ejus, sive per rem ullam quæ dum viveret

The good
done by
the 'Life'
of a saint.
fuerat ejus, aut quomodolibet aliter operatur gratia sua, profecto quamvis ipsi servo suo quem assumpsit hoc ipsum fortasse non multum conferat, tamen superstibus suis procul dubio fructum plurimum confert. Nam et mala quæ paulo ante commemoravimus eis omnibus aufert, et bona quibus inservierat, quam sint amplectenda, quam veneranda, quam imitanda designat. Unde laus et gratiarum actio Deo redditur, et ² honor et reverentia Dei famulo exhibetur, salus et remissio

Ps. lxxxiii. peccatorum comparatur eis quorum in talibus cor et caro exultant et jubilant Deo vivo. Fructuose igitur fiunt signa per suffragia defunctorum, quando per ea tot bona creantur ad opus atque profectum Christianorum. Et quidem Christianorum profectus gaudium generat coram Deo et angelis Ejus. Cum itaque ob meritum alicujus fidelis Sui pius Deus ea facit in terris, ex quibus coram Se et angelis Suis gratulatio provenit in cælis, forte probari potest eundem ipsum in sua vita magnum quod³ ac præstans obsequium

¹ *operatur*] operabatur, B.

² *et*] om. A.

³ *quod*] aliquod, B.

Deo exhibuisse, pro quo Deus in regno Suo id illi The miracles of a saint are a token that God has accepted his service.
recompensat honoris quod toti caelo ingerat causam novæ exultationis. Et istum quidem honorem Suo dilecto ac fideli dilectori Oswaldo concessit, quoniam ad comprobandum merita ejus, multa per eum virtutum insignia post obitum illius operari dignatus est. Quorum hoc primo loco ponimus quasi a sanctuario suo hinc exordium narrandi sumamus.

1. Frater quidam Wigornensis ecclesiæ monachus A monk of Worcester, has a fever.
acerrima febre torquebatur. Namque modo frigore, modo eum afficiens eadem febris immoderato calore, pæne singulis horis usque ad ultimi spiritus exhalationem defatigabat. Et miser, quamvis in frigore sibi calorem et in calore frigus adesse optaret, tamen transitum unius in alterum vicaria successione fieri in se summopere perhorrebat. Itaque cruciabatur utrisque permixto dolore, qui nihil substantiæ suæ vacuam a cruciatu relinquebat. Quid ageret, quem ad succurendum anxius interpellaret, ignorabat. Medici aderant, medicamina diversa præbebant, nam pretiosus inter illos habebatur, sed nihili profecerant. Igitur uno die rum dum jam se præ nimia vexationis molestia ferre nequiret, ut ad tumbam beatissimi patris Oswaldi produceretur obnixe rogavit. Quod ubi factum est, solo prostratus precibus incubuit iis,¹ videlicet, quas sibi dictabat magnitudo doloris quo vexabatur, et desiderium sanitatis recuperandæ quo raptabatur. Nec mora; nam non prius ab oratione surrexit quam se integerrimæ sanitati restitutum intellexit. Et, quod forte magis stupeas, ita pristinus vigor, et qui in pallorem versus fuerat color vultus ejus repente in integrum rediit, ut Eundem Ipsum non ambigeres ei Suam opem contulisse Quem socrum Petri novimus a simili languore eripuisse. Ast² alii fratres, intuentes in illo fratre tam subitam et integrum curationem, valde læ-

Is cured at
Oswald's
tomb.

¹ iis] hiis, B.

| ² Ast] At, B.

tati sunt, et pium Deum per carissimum patrem suum mira operatum convenientes magnificant, magnificantes prædicant, prædicantes multa devotione cordis ac sulimi¹ vocis exultatione collaudant.

A foreign penitent, with an iron girdle around him, comes to Worcester.

2. Hinc evoluto non longi temporis spatio, venit quidam homo natione Saxonius, literis imbutus, pœnitentiæ addictus, ferro scilicet artissime vincetus, ad ecclesiam beatissimæ Matris Dei, in qua quiescebat gloriosum corpus eximii confessoris Christi Oswaldi. Hic multiplici angustia cinctus, per diversa loca levamen quærerans vagabatur. Ferrum quippe carnes illius circumcingens paene ad ossa consumpserat, et inde cum foetore tabes erumpens, sibi seipsum gravem exhibebat ad tolerandum. Accessit et huic aliud malum. Exsula patria sua, communione privatus in aliena, nulli notus, nusquam tutus, victimum mendicando perquirebat. Finis vel remedium pœnitentiæ hujus sola misericordia Dei, et per Ipsum Deum sine humano adminiculo facta dissolutio ferri quo vinciebatur. Peragrat ergo quampluribus locis Sanctorum, nec ullum tanti mali suffragium assecutus, tandem (ut diximus) ad prædicta piissimæ Dominæ limina errabundus accessit. Et ingressus, videt e regione sepulcrum beati patris Oswaldi, pulchrum quidem, et decenter pro gloria tanti viri adornatum. Interrogat quid hoc sit, et nomen meritumque sepulti ab iis² qui ea bene noverant discit. Tunc ille comminus tombæ assistit, et nihil de clementia Dei, nihil de subventione amici Dei diffisus, precibus sicut pro semetipso insistit. Agnoscit crimen admisum, seque inflictam poenam fatetur non injuria pati, immo atrociori si infligeretur meruisse jure affligi. Orat tamen conditionem sortis humanæ in se pium patrem attendere, et ea pietate qua Deus illum servaverat inter mundi laqueos gradientem, absolvat se a reatu quem a Deo derelictus incurrerat, ipsis laqueis

He confesses his crime at the tomb.

¹ *sullimi*] simili, A. B.

² *iis*] his, B.

succumbendo. Ac ut certus de peccati venia fiat, pœnam ejus sua prece perfusus lacrymis precatur amoveat. Vere pia et inæstimabilis miseratio Dei, vere præclarum atque præcipuum meritum Beati Oswaldi pontificis ante Deum ! Necdum precibus modum vinculatus posuerat, necdum genæ lacrymis manare cessaverant, et ecce ! colligatum ferrum dissolvitur, dissilit, decidit, The girdle
breaks, and
the wound
is healed. oculosque cunctorum ob tantæ¹ pietatis spectaculum in se convertit. Accurrunt insuper² quique ; carnes hominis jam tunc cruditate, inflatione, sanie, putredine horridas, stupentes intuentur sanissima cute obductas, vix vulneris vestigium aliquod reliquisse. Si dixerimus ad hæc ora omnium in laudem Dei atque præconium sancti viri relaxata, ridendi potius quem attendendi nostro judicio sumus. Quis enim se contineret ? Homo sanus et incolumis nativum solum gratiosus repetit, prædicaturus suis et aliis, quam misericordi oculo illum Deus respexerit, quam prædicabili pietate sibi per intercessionem et meritum Beati Oswaldi salubri remedio subvenerit.

3. Post dies paucos facti hujus adest alter unus simili pœnitentiæ pro scelere suo injectus. Adduxerat enim eum divulgata fama patratæ virtutis in alio, et spes qua se eandem virtutem confidebat experturum semetipso. In cuius rei expositione, nulla nobis morandi necessitas est, brevi quid actum sit exprimi potest. Qui ? Adjunxit se afflictus tumulo Sancti, oravit, exauditus, liberatus est, et exultantibus cunctis, exultans et ipse discessit.

4. His ita tenui relatu digestis, qualiter sacri artus beatissimi patris nostri a primo sepulturæ suæ loco sumpti, et alias conditi³ sint, dirigente nos Domino depromamus. Ab illo itaque tempore quo gloriosus Christi confessor Oswaldus, præsentis vitæ cursu peracto,

¹ *ob tantæ*] optante, B.

² *insuper*] om. B.

³ *conditi*] crediti, B.

The trans-
lation of
Oswald's

remains
twelve
years after
his death.

This is
done by
Ealdulf,
archbishop
of York.

Ealdulf's
reasons for
doing so.

gaudia vitæ perennis subierat, duodecimus aderat annus, nova lætitia sanctam¹ Wigornensem ecclesiam de ipso suo dulci advocate glorificaturus. Præsidebat illis diebus ecclesiæ Eboracensi loco summi pontificis, Ealdulfus² quidam nomine, vir strenuus, professione et habitu monachus, qui religiosis actibus pollens, Beatum Oswaldum, cui successerat in regimen ejusdem ecclesiæ, multo affectu diligebat. Quam ejus animi dilectionem superna clementia intuens, intuendo approbans, approbando perlustrans, perlustrando corroborans, per revelationem eum admonere dignatus est, quatinus sacrum dilecti sui Oswaldi corpus a sepulcri loco levaret, levatum alibi dignius collocaret. Ea siquidem tempestate cura officii pastoralis super Wigorniam³ eidem anti-stiti fuerat delegata, cum quia monachica religione pollebat, tum quia monachum qui novellum gregem monachorum inibi loco pontificis gubernaret, tueretur, ac defendereret, eo tempore invenire præter eum leve non erat. Ille igitur revelationi credulus, hilaris effectus est. Quod enim prius se facturum cogitarat, nunc sibi Divinitus imperatum vehementer exultabat. Ante hæc quippe considerato apud se quantis ipse Beatus Oswaldus in terra degens magnarum virtutum fulserit præconiis, quantis donorum Spiritus Sancti emicuerit prærogativis, quantis exhibendorum miraculorum enituerit signis, tractaverat secum si forte ullo modo posset inter homines gloriam defuncti amplificare, et amplificando ecclesiam Dei aliquo novæ exultationis gaudio de ipso lætificare. Noverat etiam quæ et quanta Deitatis opera quotidie per eum gerebantur, et quod plurimorum animi non parum offendebantur propterea quod ipsum spiritu cælo degentem et in terris cælestia signa facientem profunditas humi premebat, facilisque accessus his et illis, ac fortasse minus dignis quam expediret ad eum plus

¹ sanctam] om. B.

² Ealdulfus] Aldulfus, A. B.

³ super Wigorniam] Wigorniam,

A.; sub Wigornia, B.

æquo patebat, ac per hoc eum loco, si facultas sibi concederetur, movere animo disposuerat. At nunc cum jam cœlica illum revelatio in hoc opus roboret, nihil hæsitans diem præfixit, in quo desiderio suo satisfaceret, hoc est, ipsius patris eximios artus e terra levaret, ac in loco sœcularium personarum frequentia vacuo, irreverentique accessu remoto,¹ collocaret. Ratus tamen tantam rem minime sub silentio perpetrandam, primo omnium per totam diœcesim suam, necne per totam Wigornensem provinciam instituit Deum pro ipsius negotii gestione, ut Deo² digne procederet, invocandum. Deinde Wigornenses conveniens His procedure.
quos summa causa, quos tenor negotii præcipue respiciebat, sua et illorum voluntas atque consilium an in eodem esset, diligenter perscrutatus est. Quod ubi sic esse et ad unum tendere omnimodis vidi, directis nuntiis rem illis et illis denuntiat quos negotio interesse dignum judicabat. Nuntios fama præcucurrit; ad diem non hi tantum qui invitantur, sed et aliorum inestimabilis hominum numerositas currit. Et hoc de mediocribus ecclesiæ membris dictum interim accipiatur. Episcopi, abbates, religiosi ordinis viri, et sublimes in populo Dei personæ coeunt, omnes non quasi sed vere Divinitatis instinctu.³ Quid plura? Instat dies, hora etiam præstituti negotii instat, et quorum operis erat demutatio tanti thesauri, parantur⁴ expiere quod dispositum fuerat. A multitudine present.

Interea circa tumulum præsens erat multa turba virorum ac feminarum, nec una erat expectatio omnium. Quidam enim solam sacri corporis translationem, quidam et suorum corporum, quæ diversis infirmitatibus lababant, præstolabantur curationem. Et illa quidem translatio condigno obsequio facta est, hæc autem curatio sibi eam affuturam sperantes nihilominus secuta est.

¹ *remoti*] om. B.² *Deo*] om. B.³ *non . . . instinctu*] quasi di-

vinitatis instinctu invitati.

⁴ *parantur*] parant, B.

A woman
with a
paralysed
hand is
cured.

Exemplum verbi. Mulier ex incolis una, diutino membrorum cruciatu afflita, et insuper unius manus officio, quæ paralysis morbo aruerat, penitus destituta, tumbæ propior accedens fixa manebat. Hoc quippe ut ei facere liceret, partim nobilitas generis ejus, partim nota cunctis probitas ejus, partim recuperatio sanitatis ejus quam multi summopere desiderabant, comparaverat. Flexis itaque genibus ante beati viri venerabile corpus, fusisque ad Deum devoto corde humillimis precibus, medelam quam petivit recepta sanitatem in præsentia omnium mox obtinuit. Ad quod sicut nonnulli in laudem Dei dignis concentibus eruperunt, ita plerique infida mente sanctis meritis sancti viri detraxerunt. Nec in his de vulgo aliquis fuit; abbatem quendam infidelitas ipsa percussit. Opinatus enim nil in pontifice sanctitatis enitusse unde tantus honor illi merito debuisset haberi, sinistris quibusdam nutibus et verbis, id eis quos in hoc sibi fautores fore putabat depromebat. Quod episcopi aliique boni viri percipientes ingemuere simul tantum potuisse malignum diabolum, ut ejus instinctu de re tam sacra nasceretur et in corde abbatis tam execrabilis fama. Tunc unanimi intentione conversi ad Christum supplicant quatinus hujusmodi adhuc in conserta¹ multitudine suæ potentiae virtutem ostendat, quæ et fratri perfidiam funditus tollat, et populum omnem in Sui laudem ac in servi Sui Oswaldi glorificationem attollat. Has inter devotissimas preces, nutu Dei defertur in medium unus qui magna ope opus habebat, ærumnis plenus, hoc est, utriusque pedis officio carens et horrida lepra in toto corpore squalens. Hic talis ad corpus benignissimi patris Oswaldi deponitur, et a præsentibus supplices pro eo preces funduntur. Nulla mora, nulla subveniendi pium patrem impedit hora. Siquidem pedes ægroti subito, omni debilitate sublata, integrerime solidati

An abbat
who is
present
questions
Oswald's
merits, and
doubts the
use of the
translation.

A leper,
who is
lame in
both feet,
is cured.

¹ *in conserta*] *in conferta*, A.

restituuntur, et cuncta corporis membra contagio im-
mundissimæ lepræ destituuntur. Fit jubilatio plebis, This con-
ista cernentis membra, multa et grandis, magnificant-
que Deum in sublimi voce exultationis. At ii¹ qui
de meritis inclyti patris paulo ante dubitabant, visa
tanta virtute salubriter confusi sunt, et, aspersi lacry-
mis genas, terræ procumbunt, reatum agnoscent, agnos-
centes ignosci sibi magnopere petunt. Illi ergo qui
prius Deum precabantur, ut increduli de eminentia
sanctitatis beati pontificis aliquo signo ad credulitatem
fleterentur, nunc pro eisdem² deprecantur, ut ex signo
credentes effecti a culpa incredulitatis expientur. Le-
vata igitur ossa, nam carnem humana conditio et tem-
poris longitudo in pulverem redegerat; levata, inquam, The bones
of the
ossa, diligentissime lota, ac in feretro quod ipsummet Saint are
washed.
olim fecisse et Wigornam ad reliquias Dei scientiæ
notas transmisisse supra meminimus, decenter locata
sunt. Aqua vero ipsa diverso languore obsessis cer-
tam medicinam subministravit. Quicumque enim ea Some
usi sunt, confestim liberati a malo quo gravabantur,
gaudio magno gavisi sunt. Nam cæcis visus, surdis cures are
auditus, claudis incessus, et quibusque debilibus sua
integritas, vigor solitus, proprius usus, restitutus est.
Vere diem illam felicem et gaudio plenam, vere lucem
ejus libet asserere gratam fuisse atque serenam. Qui³
etenim fieri posset, ut felix et gaudio plena non esset,
quaे tantis per adeptam, qua diu caruerant, quamque
diu desideraverant, sanitatem, felicia gaudia intulit?
Quo etiam pacto non esset grata atque serena, quaे
incredulos a diffidentiæ tenebris erutos, et eis gratiam
qua lucem gratiæ Dei viderent, intelligerent, amarent,
contulit, et omnibus id audientibus amissam contra
illos cordis serenitatem restituit? Et hæc te, pie pater
quidem Oswalde, respiciunt, hæc qua sis coram Deo
gratia prædictus indicant, hæc nihilominus quantum

¹ ii] hi, B.² eisdem] hisdem, B.

O 575.

³ Qui] Quomodo, B.

The author fiduciæ in te tui certo¹ queant habere designant. Tu etenim quondam velamine carnis opertus dæmones territus in fugam compulisti. Tu homines terra² marique a diversis periculis³ protexisti, tu alios et ab hujus vitæ ærumnis, et ab alterius vitæ poenis miseratus eripuisti, ut denique in omnibus et per omnia Deo placere studuisti, et ad Eum felici cursu felix nimium pervenire meruisti. Ac ut de perenni vita tua et de æterna gloria gloriosaque potentia tua nemo ambigat, nemo cunctetur, nunc febres sedas, nunc carnes humanas ferro exesas sanitati condonas, nunc membra vel paralysi dissoluta vel lepra corrupta in statum sui reformas, tuisque per hæc immensa gaudia præstas. Sane quid signi hoc portendere volueris, quod absumptis in terra carnis tuis, et solis ossibus in substantia suæ qualitate relictis, planetam qua vestiebaris intactam illibatamque servaveris, fateor sensus mei tenuitas capere nequit. In quo id mage stupendum existimo, quod cætera corporis indumenta et ipsum corpus infra illam habebantur, et tamen cæteris in pulverem redactis, ipsa integerrima manens pulveri

Oswald's
"planeta"
is found
uninjured.

This chasuble is still used at Worcester, and the author has seen and handled it.

nequaquam fuit obnoxia. Casula eadem in secretario Wigornensi servatur, et ad Missæ officium cum res Ipse eam vidi, et in manibus tenens, mirabilia Dei et admiranda merita Beati Oswaldi amici Dei non parum miratus expavi

The translation is followed by many miracles.

5. Postquam autem sacratissimæ pii patris Oswaldi reliquiae decenter, ut diximus, translatæ sunt, ipse pater idem in exhibendis miraculis qui antea esse solebat postea claruit, nec requisitus insitæ sibi pietatis opera exercere postposuit. Quorum modus vel numerus quantus sit, sub nullius mortalis hominis, ut autumo, scientiam cadit, et ea re de illis aptissime scribere vix ullus, immo nullus, stilus admittit. At si

¹ *certo*] pro certo, B.
² *terra*] terræ, B.

³ *a diversis periculis*] adversis periculis, B.

illa duo, unum scilicet quod muto loqulam, alterum quod claudio duabus baculis innitenti gressum, post multum temporis a die translationis suæ reddit, eo quod in notitiam nostram pervenerunt, tacitis aliis, scripsero, utrum ea quisquam magno suscipere velit ignoro. *Alia quippe majora quam minus usitata eum Those superius fecisse retulimus, et ideo hæc, licet magna, wrought at Worcester superioribus tamen non coequanda, si post illa pro- ferimus, quo ea judicio qui audient¹ examinare velint leaves to others to ignoramus. Verumtamen istis et aliis penes sepulcrum describe. ejus Divinitus actis et futurorum notitiae stili indagine quoque modo propositis, alias stilum vertere libet, scribere videlicet² quid miri operis longe a sui cor- poris loco, ejus meritis interventientibus, Divina pietas up those at a distance. operari dignata sit.*

6. Superius ergo cum in vitæ ipsius descriptione ^{A miracle at Ramsey.} tenebamur, diximus quali modo per eum apud Rame- seiam sit instituta habitatio monachorum. Ex quo locus ille, cum³ quia a tanto pontifice sæpius frequen- tabatur, tum quia in eo ab his quos ibi posuerat religiose vivebatur, a circummanentibus frequentari, venerari, et magni cœpit haberi. Unde licet solenne fuerit inter eos fere quotidie illuc orandi studio con- volare, potissimum tamen id agebant in Dominicorum dierum festivitatibus, et in aliis Sanctorum solennibus festis. Hinc accedit quadam vice ut gratia festivitatis Beati Oswaldi invitante, illuc omnis sexus et ætas adunata multitudinem populi innumerabilis faceret. Quidam autem ipsius cœnobii monachus cancri ulcere Eadwaker, in maxilla percussus, alios omnes ex fraterna compas- sione gravi mœroris flagello prostraverat. Erat enim frater idem monasterio valde utilis, moribus mitis, eloquio dulcis, conversatione suavis, et humilitate sub- limis; ad hæc, prudens et habilis in dispositione monasterialium officiorum, gnarus et agilis in adminis-

¹ *audient]* audiant, B.

² *videlicet]* scilicet, A. B.

³ *cum]* tum, B.

tratione sœcularium negotiorum, Eadwaecher¹ vocabatur.
 And is sent to live by himself on a small island near.
 Hunc igitur cum nominata passio de die in diem magis ac magis crescendo cruciaret, nec jam consortium fratrum pudore simul ac vultus horrore suffusus ferre valeret, in quandam parvulam² insulam prope monasterium sitam obediens abbati et fratribus sese contulit, ibique degens Dei obsequio pro posse sedulus instituit, Mittebatur illi singulis diebus a monasterio victus quotidianus, unde se et ministrum suum sustentaret. Hæc inter præfata solennitas Beati Oswaldi aderat, et ille suo ministro comitatus, monasterium adiit, illicque in secreto ecclesiæ loco consistens diei officio quod fiebat et orationibus intendebat. Cæteri fratres illum præsentem esse scientes ac silenter sese habentem conspicientes, misericordia moti supplicant Deo, quisque apud se, quo Sua dulci gratia dignetur ei subvenire. Expleto autem sollenni officio Missæ, fratres, agnoscentes eum, in insulam remeare volentem detinent, ac secum illa die familiarius indulgere quieti, dilecti quoque ac dulcissimi fratris³ inter se morem gerere movent, precantur, et obnitiensi vim inferre non dubitant. Quem licet obscoenitas vultus decentius secum privatim degere posse suaderet, vicit tamen caritate confecta suorum fratrum voluntas. Inde in hospitium ducto fratres considunt, læta quædam permixta mœrore uti temporis qualitas, uti fratris esse ferebat, ad invicem verba serentes.⁴ Post quæ refecturus cum aliis, refectorium inducitur, et ei loco secretiori quemadmodum ratio suadebat diligenti cura servitur. Servabatur in ecclesia ipsa scyphus,⁵ quo sacer antistes gloriosus, videlicet pater et pastor Oswaldus, bibere usum habuerat. Hoc vase in festo nobilissimi patris post refectionem præmissa, prece potum libabant omnes fratres, pia Deoque accepta simplicitate in fide tenentes

The monks make him come into the refectory.

On that day St. Oswald's drinking

¹ *Eadwaecher*] Eadwaker, A.; Eadwacher, B.

² *parvulam*] parvam, B.

³ *fratris*] fratres, B.

⁴ *serentes*] ferentes, B.

⁵ *scyphus*] scifus, A. B.

hoc sibi ad optinendam tanti pontificis benedictionem goblet is non nihil profuturum. Hac itaque die a fratribus sent round ejusdem scyphi¹ liquore pro more libato, ultimo illi qui ultimus sedebat, infirmo videlicet fratri, scyphus² ipse cum potu defertur. Quem ille inter manus suscipiens, et eum sanctissimi viri siti olim adminiculatum fuisse cognoscens, ingemuit, conversusque mente ac voce ad Deum, orat pia prece sibi per merita sancti³ patris Oswaldi misereri, ac salutari remedio miserabili morbo quo consumebatur dulci bonitate mederi. Lumina The touch of the cup circumsendentium illo diriguntur, et corda omnium ad cures Eadpietatem inflectuntur.⁴ Orant sub silentio Christum, waker's cancer. et quo per merita intercessionesque pii Oswaldi afficto subveniat unanimis omnium intentio clamat. Quid moror? Accepta benedictione a circumstantibus, absumpto potu, vas vacuum tabescenti maxillæ statim apposuit, appositum strictius junxit. Mira Dei pietas! Amoto post modicum vasculo a maxilla, ecce! ita totius morbi sanies atque putredo vasi adhæsit, ut redintegrata a languore maxilla nullum præteriti mali indicium deprehendi posset in illa. Huic admirabili facto Wulstan, attestari solitus erat venerandus et cum honore nominandus Wlstanus Wigornæ⁵ civitatis antistes, vir a testified to pueritia sanctorum virtutum flore ornatus, ac singulari quadam serviendi Deo efficacique scientia prædictus, qui eundem monachum sibi et infirmitate gravatum et sanitatem donatum notissimum fuisse referre solitus erat. Dicebat etiam se vidisse, quod in tantum pestis illa faciem ipsius exederat,⁶ ut, consumpta cute et carne, nuda mandibula, nudi dentes cum gingivis apparerent. Cujus mali funesto horrore aliorum aspectum offendere The cancer cavens, maxillam contagio illi obnoxiam appenso velo described, and the contectam jugiter habebat. Quæ maxilla ubi sanitati state of restituta est, quamdiu monachus idem vitæ præsentि the face afterwards.

¹ scyphi] sanctifico, A. B.

² scyphus] scifus, B.

³ sancti] sui, A.

⁴ inflectuntur] diriguntur, B.

⁵ Wigornæ] Wigornie, B.

⁶ exederat] exeserat, B.

superfuit¹ semper (ut præfatus gloriosus antistes aiebat) alia maxilla paulo rubicundior erat, quod in testimonium Divinæ virtutis et meritorum Beati Oswaldi, sicut vere fas est credi, dubio procul acciderat. Quid hic dicendum? Vere magnum, et nobis enarrare difficile, gaudium creatum esse, non tantum homini tali medicina sanato, sed et illis qui rei factæ præsentes astabant, illis qui antea eum noverant, illis qui virtutem ipsam fama vulgante tam celebri antidoto perfectam didicerant. In brevi namque longe lateque innotuit, et qui de tam horrifica labe loqui audierant, audita curatione illius præcelsa Deo laude resultant.

A dumb
man at
Worcester

comes to
the tomb
on a great
festival.

When
there a
reverend
person
comes up
and touches
him with
his staff.

A clot of
blood falls

7. Adhuc supersunt qui quod dicturus sum suo tempore factum referunt. Homo quidam non ignobilis famæ Wigornæ habitabat. Is ab infantia mutus, sed mentis affectu Divinis alloquiis sapissime functus domum Dei pro studio frequentare dulce habebat. Consistere in illa eo loci consuetudinis ipsi erat, ubi sacrorum ordinum viros maxime transituros sciebat, cupiens eis aliquid humilitatis obsequium demisso capite, quod voce nequibat, exhibere. Contigit ergo eum, cujusdam sollennitatis gratia quæ celebri honore Wigornæ colebatur, plebi admixtum, majorem ecclesiam, in qua beati corpus Oswaldi quiescebat, quadam vice subintrasse. Et solito sibi loco consistens, ac pro more transeuntibus conquiniscens, aspexit quandam ignotum sibi reverendi vultus hominem, decora canitie fulgidum, sacerdotali veste amictum, baculum² manu gestantem, quasi a loco sepulcri famuli Dei ad se properantem. Cui coram se transeunti, dum caput humiliter inclinaret, ipse levato baculo eum in collo percussit et disparuit. Ad quem ictum ille territus pæne solum usque procubuit, et illico, magna coagulati sanguinis massa ex ore illius in terram cadente, in hæc verba clamosa voce erupit: "Succurrite, quæso,

¹ *superfuit*] *præfuit*, B.

² *baculum*] *in, ins.* B.

"succurrite, et ne sanguine meo templum Domini from his
 "violetur, hinc me festinanter ejicite." Eductus igitur mouth, and
 a circumstantibus, et de re non parum admirantibus, he speaks.
 uti cooperat ubertim sanguine manat. Deinde lotus
 aqua, modum suæ curationis eo quo eum descripsimus
 ordine percunctantes edocuit. Cujus verba facilis au-
 dientium fides ea re secuta est, quoniam usum linguae
 quo eum pridem caruisse constiterat, certo auditu
 adeptum esse experiebantur.

8. Post haec civitas Wigornensis ex civium incuria The city of
 igni addicta est. Quo sæviente, fratres sibi metuentes, Worcester
 necne civium dispendio ingemiscentes, ad gloriosum
 patrem,¹ certum videlicet ac tutum refugium suum
 Oswaldum, configiunt, et ei ut se urbemque dilectam
 ab instanti periculo eruat supplices preces effundunt.
 Deinde sumpta ipsius sacratissimi corporis archa, eccle- The monks
 siam exeunt, eo ire volentes quo vorax flamma majori carry forth
 violentia domibus incumbebat. Verum inde gressum Oswald's
 shrine.
 flectere coacti sunt, propterea quod archam quam fere-
 bant illuc evehere nullatenus prævaluerunt. Quæ It becomes
 enim prius levissima, nunc gravissima et importabilis too heavy
 eam portantibus subito effecta est. Quod illi sen- to carry,
 tientes aliam viam invadunt, et domunculam unam and they
 sublati ostiis perviam, jamque ex parte igni absump- choose
 tam, usque pertingunt. Stat coram incendio dominus another
 domus ipsius, consumptionem ejus tristis opperiens.
 Hic in patris adventu alacrior factus, precatur et The shrine
 obsecrat illum per ardentem domum efferri, et qua is taken
 cuncta vastabant, furentium flammarum globis inferri. through a
 Quod et factum est. Mox igitur ut feretrum Sancti burning
 flammis accessit, ignis elanguit, nec ulterius aliquid house.
 absumpturus in sese defecit. Tunc demum pretiosi
 pontificis ossa² per eandem domum sunt relata, per
 quam fuerant paulo ante translata. Ignis quippe qui

¹ patrem] patronum, A. B.

² ossa] The word in the text is
 artus or arcus.

The flames sicut diximus illam vorabat, ubi ad ipsam partem die out. cujus e regione latores antistitis primo transierant domum consumendo pervenit, extinctus est; nec in ea sibi quicquam ultra consumere licuit. O res vere mira! Stabat domus, quam pauperis hominis larga paupertas sibi virgis intexerat et arundine texerat,¹ a sui medio integra et sana, altera ejus medietate quasi ad perpendiculum a summo usque in terram confagrata.

At another fire in Worcester, 9. Item alio tempore ardebat urbs memorata, et scrinium Sancti pro fugando periculo contra incendium est elatum. Quod quidam de incolis sciens, ac domus suæ, quam tunc nuper magnam aëdificaverat, integratam prospiciens, occurrit; ac monachos illud ferentes ad se divertere poposcit et impetravit. Quibus appropin-

The owner of a house gives it to the Saint, whose shrine he brings thither. quantibus, ille in altum voce levata dixit, "Pie pater " et pastor, Oswalde, ecce! domum meam voracibus " flammis obnoxiam, tibi dono; ecce! eam a te jure " perpetuo possidendum sub tuum dominium pono; tu " eam tibi vindica; tu eam, si placet, a præsenti peri- " culo libera." Quibus dictis, interdixit eis qui desuper erant scindulas, quibus ipsa domus tegebatur, dejicere, quas dejiciebant, et domum a suo statu divellere in quo consistebat. Parent illi voci præsidentis, sed super eam consistentes, prunas more grandinis decurrentes scopa deverrunt. Illatus ergo intra suam aulam potentissimus Oswaldus est. Domo itaque eminentiore, et vix, non dico longitudine sed latitudine, pedis hominis ab eadem aula distante, ita cremata est, ut nil nisi truncus stipitis unius ex ea remaneret inustum. Aula

The house is preserved, whilst its neighbour is burnt. patri Oswaldo commendata et data, nec contingi ab igni potuit, nec ullum vestigium ignis in ea resedit. Scindulæ tamen quæ ab ea dejectæ fuerunt, incendio consumptæ sunt. Miraculum plane mirandum! Fervida æstas cuncta siccaverat, et domus magna magnis

¹ *texerat*] om. B.

lignis fabricata simul flammis tota deperibat, nec domus illi contigua, illi sublimior, sed in nullo humidor, in aliquo penitus lædebatur, licet hinc inde flammis ipsis¹ premeretur. Sed quid agam? Si cuncta quæ per hunc gloriosissimum patrem mira fiunt, atque narrantur, litterarum memorie tradere voluero, operi nullo claudendum termino manum imposui. Quod quale sit, forte videbit qui attenderit. Quapropter omissis innumeris, aliis unum adhuc de eo paucis referam, et sic huic operi finem imponam.

10. Sæva pestilentia Wigornensem provinciam quadam A pesti-
vice depopulabat,² viros ac mulieres, juvenes simul ac
parvulos, interitu repentino involvens. Sæpe etenim ^{A pesti-}
homo sanus et alacer domi vel extra domum sedens, ^{lence in}
ambulans, aut stans, subito cadebat, et impoenitens, ^{the pro-}
inconfessus, communionis Dominici corporis expers, ^{vince of}
expirabat. Quæ res multis magnæ formidini facta est.
Cui malo fratres ecclesiae Sanctæ Dei genitricis ac ^{Worcester.}
perpetuae virginis Mariæ Wigornensis mederi summo-
pere desiderantes, scrinium Beati Oswaldi per circuitum ^{Oswald's}
urbis cum lætaniis procedentes deferunt, ipsum ponti- ^{shrine is}
ficem suas preces Deo pro sua populique salute offerre ^{carried}
pio affectu postulantes. Mira Dei pietas, mira et³ ^{around the}
tremenda potestas! Extemplo pestilentia tota non ^{city.}
solum Wigornam reliquit, sed et villas circumiacentes, ^{Oswald's}
de quibus incolæ sui advenerant opem sancti viri ^{pesti-}
implorantes. Villas autem quarum cultores lætanias ^{lence}
ipsas parvipendentes eis interesse supersederunt, non ^{ceases}
ita deseruit, sed aut par, aut sævitia major, super eos ^{there, and}
efferbuit. Inter quas, cum et homines Perscorenses ^{wherever}
non modica vastatione consumeret, nonnullos etiam ^{Oswald's}
ex monachis coenobii loci ipsius eadem plaga percussit, ^{help had}
et in extrema usque perduxit. Unde quidam eorum ^{been}
dum ipsius morbi valitudine pressus, pæne ultimum ^{sought.} ^{A monk of}
B. ^{Pershore is}
attacked.

¹ ipsis] ipsius, B.

² depopulabat] depopulabatur, B.

³ et] atque, B.

flatum traheret, a germano fratre suo, quodam vide-
licet monacho Wigornensi visitatus, et ne timore mortis
in immensum mente consterneretur, blandis sermonibus,
quantum in ipso fuit, confortatus est. Ad quæ¹ ille,
prout poterat, gemebunda voce ita respondit: "Jam

He desires " nunc paulo ante unus e fratribus nostris ante oculos
to be taken to " meos mortuus hinc elatus est, et alter ecce! coram
the Saint's " me in extremis laborat, et ego eadem ipsa clade
tomb at Worcester. " prostratus non formidarem? Immo de anima mea
" cogitate, nam de vita corporis mei, dum hic sum,
" supervacue agitur. Attamen si de ea tantum cura-
" tis, hinc precor adductum me ad patrem Oswaldum
" Wigornam sine mora ducatis. Audivi siquidem
" istius cladis immanitatem, ejus meritis et precibus
" id loci ubique sedatam." His frater ejus auditis,
He is taken there, and recovers. parato vehiculo, fratrem infirmum Wigornam transtulit,
ibique post aliquot dies depulsa omni languoris moles-
tia convaluit, ac pluribus postmodum annis incolmis
vixit. At eos quos languentes domi reliquit, in brevi
mors cito² revisit. Sicque pia Dei dispensatione fac-
tum est, ut qui suffragium Beati Oswaldi per id
temporis quæsierunt, seque illius tuitioni commen-
daverunt, ab ipsa clade liberati sunt; qui vero id
expetere non curaverunt, aut in se aut in suis eadem
clade penaliter multati sint. In quo credentium fides
plane concicere potest, quam certa fiducia ejus præsi-
dium homo interior petere possit, dum tanta efficacia
ejus auxilium homo exterior quærrens invenit. Felices
ergo sunt qui ei assistunt, et qui ejus obsequio
devota mente insistunt sine dubio felices sunt. Præsto
enim habent quo inter laqueos vitæ præsentis ince-
dentes protegantur, præsto habent quo transcursis
laqueis ipsis cælestibus sedibus introducantur.

The author's conclusion. 11. Jam nunc mea pollicitatione quoquo modo soluta,
promissum finem ordo expostulat. In quo eos qui

¹ quæ] quem, B.

| ² cito] cito, B.

hæc forte lecturi sunt sive audituri submissa prece deposito, ne mihi succenseant quod tam clara gesta tanti patris obscuro præsumpsi atque incepto stilo¹ describere. Testis enim mihi est conscientia mea, He has testis et vestra prudentia, domini mei, fratres videlicet² written at ecclesiæ Wigornensis, me nulla in hoc præsumptione of the ductum fuisse, sed sicut in principio dixi, sola et brethren at Worcester. quam nullatenus scienter offendere volo vestra dilectione qui me id facere præcepistis, juxta quod eum præ cunctis mortalibus, sicut æstimo, sincerius diligitis. Vobis igitur ista scripsi, vos videritis quid inde velitis. Ego jussis vestris, prout Deus Sua gratia posse dedit, libens parui, paratus in aliis si facultas extiterit ratioque persuaserit, dispositioni vestræ parere. In omnibus autem atque per omnia voluntas Domini fiat, Cui sit honor, potestas, et imperium, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Expliciunt quædam³ miracula Sancti Oswaldi archiepiscopi.

¹ *stile*] sermone, B.

² *videlicet*] om. B.

³ *quædam*] om. B. In A. the rubric runs, Explicit vita Sancti Oswaldi archipræsulis.

VITA SANCTI OSWALDI ARCHEPISCOPI.

---

*Prologus magistri Senati Prioris Wigorniensis in
Vitam Sancti Oswaldii archiepiscopi.*

The good of studying the Lives of the Saints.

Sanctorum frequentare memoriam, actusque crebro replicare in exemplum, virtutum profectus est, defectus vitiorum. Jumentum enim Domini vestimenta calcat in via, cum quod arduum est eo fiducialius aggreditur, quo ab aliis fuerit feliciter attemptatum. Inhibita quoque propensius declinamus quo revolvitur nobis gloriosior generatio ventura, et finium terræ censura districtior. In his itaque occupari prodest plurimum, ubi profectorum spes fovetur in præmio, et simpliciorum fides in exemplo. Proinde ecclesia, ut in ea aedificemur, prudenter colligit, recolit diligenter illustrium virorum vitam in via, quos pertransiens Belial in dolorem matris contrivit, quosque religio invida mundo sine sanguine sepelivit. Hinc flores rosarum, hinc odorans lily convallium. Sic enim a dextris et a sinistris occurrit nobis in die belli fortitudo martyrum, a dextris triumphante tolerantia confessorum. De quorum numero normam justitiae nobis insonuit veritatis organum Beatus Oswaldus, quem in carne agentem exaltavit Deus in ecclesia plebis, qui tinus ejus mediante industria fierent prava in directa, evacuaretur morum turpitudo, mergeretur iniuntas in profundum per legem vitae et disciplinæ. In quo etsi

Of whom Oswald is one.

multa radiaverit signorum dignitas, parcus tamen eloqui et congestis coloribus recisius duxi ampliare negotium, ne quod nimis ab his sumpserit, veritati decidere videatur. Habet enim veritas fines suos quibus contenta, emendicato suffragio, ornatu quæsito, efferri renuit, quoniam omnino suum non est quicquid immiscuit favor gratiosus. Ego tamen minus feror The author's reasons for writing his Life. novitate signorum dum hujus viri fidem intueor, in cuius virtute de se, de mundo, de principe mundi, sub elementis mundi mirabiliter triumphavit. Inter medios hostes hostium molimina pertransivit illæsus, quia dum concupiscentiam sepelivit in se, efficaciam compescuit in hoste, quærens sibi non quæ triviatim dissultat gloria, sed gloriam conscientiæ. Iccirco bonorum retributor Deus properavit educere illum de medio iniquitatis, quoniam placita erat Ei anima illius, et mundus, quod suum non erat, non odisse non potuit. Conscriptum itaque in Libro Vitæ, circumscriptum Paradisi amoenitate, inscribi etiam mentibus nostris expedit, ut hic nobis speculum, ibi patronus existat, ubi Filius in majestate Patris est, caro nostra, et frater noster. Neque enim ei quicquam denegabit Pater misericordiarum, præsertim cum suggesterit causam filiorum coheredum Jhesu Christi. Hac igitur utilitate, quamquam eum de medio fecerit conditio carnis, nobisque subtraxerit injuria temporum, memorie Ecccl. xlvi. 2. tamen hominum hominem cuius *memoria in benedictione est* stilo revocare conabor, prout parare dignabitur in dulcedine Sua pauperi Deus.

Incipit Vita Sancti Oswaldi archiepiscopi.

Puer igitur Oswaldus in ipso hujus vitalis auræ vestibulo ingressus mundum, mundo non instabat, advertens nihil sub sole quietum, nihil non obnoxium vanitati; postremo quoniam *mundus transit et concupiscentia ejus.* Ab his itaque deficiens et inhians studiis æter-

Oswald's
youthful
piety.

norum, exteriorem hominem extenuare, ædificare intérieur, levitatem hujus ætatis sociam exturbare satagebat. Nitebatur delicatus adolescens supra ætatem vivere, carnemque quam etiam natales juxta nomen magnorum qui sunt in terra splendidam reddiderant an[h]elo spiritu obsequiis animæ mancipare. Videres gravitatem viri in puer, puerumque ardua scandere, gradientem in abruptis montium, sed *gratia Domini erat cum eo*, S. Luc. ii. planum faciens iter in brachio sancto Suo. Gestabat⁴¹ tamen thesaurum in vase fictili, quem ut cautius 2 Cor. iv. 7. observaret, amplexaretur diligentius.

Is under
the charge
of Odo his
uncle.

Adhæsit cuidam de præcipuis Anglorum patribus, Odoni, Eadmer, videlicet, fratri patris ejus, ab eo doctrinis imbuendus, p. 2. instituendus exemplis, quatinus a quo mutuaverat lineam carnis, ab eodem duceret lineam sanctitatis.

Odo is an
adviser of
king
Athelstan.

Erat enim *vir potens in opere et sermone coram Deo* S. Luc. et hominibus, unde Ethelstanus rex Anglorum a latere xxiv. 19. eum frequenter habebat in eventibus rerum, ejus usurus prudentia, et auditio eo multa faciebat. De cuius virtutibus quasi summo digito aliqua delibare curavimus, ut in modico experimentum sumatur totius, ne prorsus ejus ignoretur sanctitas cuius sollicitudine Oswaldus noster virtutum finibus proponitur informandus.

Quodam itaque tempore cum prædictus rex insurgentes paganos debellare instituens, belloque hinc inde atrociter commisso et ipse pugnaret in gladio, inclinata jam die invaluit pondus belli, et fractus est juxta capulum Eadmer, regius ensis. Animantur hostes in pugnam, effundunt p. 3. vires, instant importune, videbaturque fuga regi immovere. Odo autem expansis in cælum manibus eminus stabat, prosperari in bello cupiens ambigua fata suorum. Tandem insonuit clamor Odonem juxta fieri, ingeminaans pugnaturum jam non in manu gladii sed in virtute spiritus sui, fusaque oratione pulsat cælum, auxilium quærens a Domino; et ecce! gladius a latere regis, quem servus Dei vibrare jubet in hostes, spon-

dens virtutem in verbo Domini quod non ante perveniat solis occubitus quam regis triumphus. Factumque est ita. Fusus est exercitus, et *in ore Odonis verbum Domini verum est*, factaque est deprecatio justi penetralior omni gladio anticipiti.

1 Reg.
xvii. 24.
Hebr. iv.
12.

Iste etiam Odo, quoniam ecclesiae Dorubernensi praesidebat, jura Divinorum cultuum in regno prudenter administrabat. Ubi enim aliquid indecorum, honestati contrarium obvium habuisset, non parcebat oculus ejus, sed in securi justitiae eradicabat malignitates immissas per angelos malos. Unde cum illis diebus Edwius rex Anglorum, sicut erat præsumptuosus et insolens ex-pugnator alienæ pudicitiae, negligens suæ, vaga fractus libidine exarserit in quandam, quam spreta fide thori subintroductam habebat, instabat antistes Odo regem revocare ab errore viæ suæ, opportune, importune corripuit, sed minime correxit. Super eadem etiam dum corriperetur a Beato Dunstano, tunc temporis Glestoniensi abbe, quia rem illicitam usurpasset, ab indignatione spiritus concepit dolorem et peperit iniquitatem,

Ps. vii. 15. sanctumque virum e patria exulem fieri jussit. Quo auditio, venerabilis Odo, turbatus spiritu, factus est tam nefariæ rei publicus hostis. Erat scandalum quod in gladio Spiritus de regno Dei tollere non prævaluit, applicata manu militum attemptavit, infandamque mulierem a regali curia violenter astraxit, abstractamque in Hiberniam relegavit. Num quid timeret iste ubi to Ireland.

Ps. xiii. 5. non esset timor, qui non trepidavit ubi erat timor ?

Idem etiam antistes tecto deposito Cantuariensis eccliesiae ut altius surgeret structura murorum, ne interim imber influeret obtentu precum promeruit a Domino. Videres, quod quidem mirabile visu, aerem sœpe in nubes colligi, resolvi in imbre, et hunc casitare circumquaque; sed virtute viri stetit unda fluens, suspensa mole in aere quaquaversum patebat ambitus ecclesiae.

Quadam etiam die cum staret altario immolaturus

Odo's zeal
as arch-bishop.

He rebukes
king
Edwy.

He removes the
woman
from the
court, and
sends her
to Ireland.

When his
cathedral
is roofless,
no rain
falls,
through
his prayers.

He sees the Dominum Suum in sacramento, corpus Dominicum inter Eadmer,
 sacred manus ejus cruentum, sanguinemque distillans in calicem astan- p. 5.
 elements turned into tibus apparuit. Quod etsi terrorem incuteret, in argu-
 flesh and mentum tamen fidei pulsavit intuentes, quoniam quod
 blood. conficitur veritas est corporis et sanguinis Domini, sub
 specie tamen panis et vini: sed mox ad preces pon-
 tificis in consuetam formam restitutum est.

De pueritia Sancti Oswaldii.

Oswald is Ad hunc itaque contulit sese puer Oswaldus, ab eo
 brought up formam vitæ accepturus, qui sic ambulavit in mirabi- Ps. cxxx.
 by Odo. libus super se. Noverat enim quod ab ore prudentis ^{2.}
 procedit mel, et ab eruditis corde sapientia. Quam Ps. lxxxix.
 haurire plenius et infundi sibi propensius desiderabat,
 volutans mente quoniam sapiens filius gloria patris est.
 Et quamquam a primæva ætate unctionem interius
 magistrum habuerit, hominem nihilominus elegit doc-
 torem, ne in aliquo humilitatis negligens videretur.
 Ubi edocitus morum in disciplinam, virtutumque pro-
 fectum, cœpit apparere manifestus quid erat in homine,
 et in adolescente gratia Dei vacua non videri.

He was a In addiscendis autem documentis Divinis et sæcula- Eadmer.
 pupil of ribus, magisterio cujusdam Fridgeodi nomine functus est, p. 5.
 Frithegode. qui in his ea tempestate præ aliis plurimum potuisse
 putabatur. A quo susceptam doctrinam coegit caute,
 signavit prudenter, impressit memorie, replicavit sæpe.
 Sic enim oportuit ut eam usque ad canos inveniret, Ecol. vi.
 quoniam memoria fragilis est, et ex omnibus animi ^{18.}

His zeal in study. partibus in quam primam offendit senectus. In omni-
 bus his studium vitæ non defecit in illo, sed præ de-
 siderio super votum seipsum mactabat cotidie in ara
 conscientiæ et carnis mortificatione, quoniam in vinea
 Domini opus in præmio est, non manus otiosa. Per-
 pendit itaque doctrinam discretam propter operantem
 sapientiam, et virum in utroque vigilem qui non au-
 tumbat scientiam sine vita profuturam, et scire quæ

operari non contingit. Immo improbus exactor erit qui talentum credidit, si illud infoderis et non multiplicaveris in lucro. Ideo enim in lege sacerdos assumebat de hostia pectusculum elevationis et armum separationis, significans sine utroque servorum Dei non esse perfectionem. In pectore enim sapientia, in armo opera intelliguntur. Et quidem pueritia Oswaldi sic erat.

Eadmer,
p. 6. Deinde a patruo suo Odone Wintoniam dirigitur, ibique Odo sends
illius ecclesiae filius effectus accepit singulariter sti- Oswald to
Winches-

pendium vitae, sicut canoniconum consuetudo habere ter-
perhibetur usque adhuc. Ubi aliquandiu degens lu-
cerna sub modio latere non potuit, nec odor balsami
præ manibus infatuari vel reprimi, sed ejus sanctitas
innotuit universis, complacuitque ejus in illo. Unde
etiam fieri meruit non jam quodlibet membrum Win-
toniensis ecclesiae sed oculus. Concanonicorum enim
conciliante suffragio decanus factus est, et quod for- Where he
becomes
dean.
tassis minus erat in aestate, supplevit privilegium sanc-
titatis. Neque enim abrogat legem communem quod
supra legem operatur legislator. Et ecce! arridet Os-
wald gloria mundi, affluunt divitiae, voluptas palpat,
blanditur caro, sed in omnibus his animi libertatem
non moveri, sed solide sibi constare videres. Perpen-
dens autem quod spiritum hujus mundi non acceperat,
cogitat quam in maligno positus sit mundus, quam He is dis-
tressed in
the midst
of his
wealth.

In hunc modum multiplicavit in animo cogitationes,
expedire putans blandimenta mundanorum retroagi, et
præter turbam fieri ubi vox turturis audiatur; atque
in abscondito cordis sui suspiria dicit in id ipsum.

Legerat enim quod *bonum est viro cum portaverit ju-*
gum ab adolescentia sua, et quod in hac aestate crimi-
num nescia, potissimum est ingredi viam vitae; facilius
est enim retrahi ab ingressu, quam ab arrepto itinere

Cant. ii.
12.

Threnod.
iii. 27.

pravæ consuetudinis revocari. **Magnum enim in se consuetudo vinculum habet.**

Oswald
longs for
a straiter
life.

He consults
his uncle
Odo.

Who sends
him to
Fleury.

Where he
leads a
devout and
ascetic life.

Hæc meditatus est cum corde suo, salubriter quidem, etenim annos æternos in mente habuit, erectus in contemptum pulveris terræ, anhelans æternitates perpetuas. Verum quia rem tam arduam aggredi ex abrupto, attemptare sine consilio, levitatis notam redoleret, adiit patrum suum Odonem, ejus super his conscientiam pulsaturus, usurus consilio. Refert propositum et causam adventus, quid intus conceperat de Spiritu Sancto, quod nudum videlicet Christum nudus sequi dis- Eadmer, posuerat, habitumque subire religionis. Antistes ad p. 7. hæc lacrymatur præ gaudio, probat propositum, amplectitur hanc nuditatem, sciens quoniam hæc in paradi- so ad vocem Domini non absconditur, neque enim contumeliam habet sed gloriam. Suadet perseverantiam quoniam argutiores insurgent insidiæ, hostis vehementior, copiosior stimulus, ferventiores illecebræ, caro promptior suspirare ollas carnium in Egypto. Hæc prætaxantur juveni ad cautelam, quia minus offendit quicquid impugnat pectus præmunitum. Juvenis autem

non surdus auditor agnoscit universa. Mittitur Floria. Eadmer, p. 8. cum in habitu monachili sub regula militaturus. Inde enim præfatus Odo religionis habitum susceperebat, vel iecirco utrique complacuit hæc patriæ demutatio, quoniam ea tempestate barbarorum irruptionibus per Angliam religionis fervor pæne obsoleverat. Vilescit facies blanda divitiarum, juventutis flos conculcatur, non reputatur generositas, non adquiescitur carni et sanguini, sed Floriacum proficiscitur juvenis noster, desiderans fieri fructus crucis Christi, ne in Eo otiosa esset quæ apud ps. cxxix. 7.

Deum est copiosa redemptio. A Domino factum est id. cxvii. istud, et hæc mutatio est dexteræ Excelsi. Quæ quidem 23, and omnia etsi prius Oswaldus reliquisset in animo, ad lxxvi. 11. perfectionem tamen non satis ei videbatur nisi et animum ipsum reliquisset; ideoque agere sub abbatे volebat, ut non servaretur sibi vel propriæ voluntatis

arbitrium. O arcta via qua incidentem oportet non velle quod velit! Et revera nihil sibi retinuit qui seipsum abjecit post omnia.

- Factus itaque monachus vigilavit in mandatis ^{He be-}
 S. Luc. i. 6. *Domini sine querela,* retinens avido pectore quæ ^{comes a} monk.
 audiret a senioribus monita salutis. Crescebat ætate,
 Id. ii. 52. crescebat sapientia et gratia apud Deum et homines,
 sollicitus anticipare vigilias, meditari in lege, refici par-
 cius, orare frequentius.

Eadmer,
 p. 9.
 S. Luc. ii.
 37.

Acceperat ab abbe suo secretum in ecclesia locum ubi insistens meditationibus et obsecrationibus die ac nocte, hosti humani generis somitem livoris et odii suggerebat. Admiratus enim virum qui se vivum tali damnaverat sepultura, insurgit, pulsat, fatigat, fatigando exturbare loco laborat.

Quadam enim nocte cum se lacrymarum imbris ^{Is tempted} mactaret coram Domino, affuit Sathan improbus im- ^{by the} pugnator, et voces variarum bestiarum ingessit terri- ^{devil, who} biliter, insonuit turbulenter, ut his territus vir Dei ^{tries to} terrify him.
 Eadmer,
 p. 9.

tum cœptis desisteret, tum similibus horis vocem orationis non attemptaret; sed in omnibus his mansit imperterritus, perseverabat quoque orans tam mente integra quam oratione minime interrupta. Quod dæmon advertens disparuit, sed e vestigio transfiguratus in angelum ^{Satan} lucis, viro apparuit, mentitus sub luce fidem, personam ^{appears} afterwards sub habitu. O discrimin belli! quam perplexus Le- ^{as an angel} viatan, quam latentes insidiæ, quam anceps aggressio, of light. quam subdolus hostis! Civem Sanctorum sub specie civis aggreditur, prætendit lucem auctor ipse tenebrarum, pollicetur præmium, mendax ab initio. Putabat virum indulgere securitati et insolentiae; post victoriam primam putabat occupare incautum; putabat concutere blanditiis quem terroribus non dejicit: sed miles nos- ter quod apparebat bonum in malo disrevit ab invi- Gen. i. 5. cem, *appellavitque lucem diem, et tenebras noctem;* et in Spiritu Dei detectus est spiritus nequam in laqueis suis. Opposuit enim signum, salutiferum sig-

num crucis, in quo noverat læticari civem, consterni hostem, separari malum a bono. Quo opposito evanuit lux illa, et angelus nequam similiter. Tunc cecinit Israelita carmen hoc Domino : *A dextris est mihi Ps. xv. 8-9. Dominus ne commovear; propter hoc dilatum est cor meum, et exultavit lingua mea; insuper et caro mea requiescat in spe.*

Præterea quam studiosus lector Divinorum extiterit, et in illis exercendis quam opportune importunus, si quis exitum præstolabitur, textus historiæ declarabit, quoniam Qui magnificaverat misericordiam Suam cum illo, in finem dilexit eum.

Quomodo per singulos gradus percurrens promotus est in sacerdotem.

Post susceptos autem gradus inferiores gradum suscepit diaconatus; promotus deinde in gradum sacerdotii in tempore suo. Sublimatum in donis dignitatum dilatavit Deus. in donis virtutum, in quibus prosperabatur et proficiebat de virtute in virtutem. Lætabatur in bonis Domini, deambulabat in pascuis justitiæ, ubi carpebat lilyum æternitatis, et rosam Dominicæ corporis et sanguinis, ubi non manducans manducat, et manducans non manducat; ibi enim fons in quo non communicat alienus. Quippe hæc sunt deambulatoria sacerdotum in templo Ezechielis; unde Psalmista, *deambulabam, inquit, in innocentia cordis Ps. c. 2. mei* In hac deambulans Beatus Oswaldus, strenuus viator, solebat sibi conficere viaticum in via, corpus videlicet Dominicum, in loco designato sibi ab abbe suo, ut prædiximus, ibique Missarum sollemnia celebrare. Locus autem crypta quedam erat in occidentali parte ecclesiæ habens multum artificii, sed plurimum reverentiae, quoniam locus Confessionis ex consuetudine dicebatur. Pro foribus autem cryptæ illius duodecim Eadmer, pauperes, sicut in diebus antiquis, conversari consueverant, ^{P. 10.}

Oswald is
ordained
priest.

His custom
to celebrate
in the
crypt.

et alimenta ab ipsa ecclesia ministrabantur eis; eratque id moris inter illos ut omnes clerici essent, intelligenter habentes litterarum. Ex quibus unum sibi delegerat Oswaldus, cuius ope ac ministerio juvaretur quotiens in crypta illa sacrificaret. Quadam autem die eo celebrante, dictaque offerenda post Evangelium cum in manus panem et calicem sumeret, ut quibusdam mos esse dino- scitur, et Orationem, Suscipe, Sancta Trinitas, in desiderio cordis sui jubilaret coram Domino, contemplatus minister ejus vidit egregii vultus personam a dextris altaris stantem, panemque candidissimum manibus sursum erectis tenentem, non quidem quantitate magnum, sed reverentia dignissimum; stabatque verso vultu in propitiatorium, altare videlicet, ubi manna reponebatur, non jam in monumentum, sed in corpus Domini transitum. Quod videns minister ad tam subitam signi novitatem obstupuit vehementer. Obriguit corpore, meditabaturqne fugam, sed eam quoque pressit timor. Crevit panis in manibus angeli, crevit pavor ministri; crevit panis in immensum, et ultra modum motus minister fuga lapsus est; nam panis ille, sicut sacerdos in canone obsecrando et consecrando procedebat, crescere videbatur. Remansit itaque solus altaris minister sine ministro homine, nam homo foris ingerens certatim caput ostio, vidensque gloriam Dei, intrare non præsumpsit. O solitudo ubi absentiam hominum supplet præsentia Angelorum! Nam cum "per omnia " sæcula sæculorum," et cætera, quæ in populo dici solent, pronuntiaret sacerdos, qui propter astabat Angelus in respondendo et ministrando ministri officio functus est, deferens sacrificanti et sacrificio. Immo dignitas sacrificii sanctitatem ministri prædicabat in Angelo. Nam de tot millibus Angelorum qui tempore sacrificii assistere creduntur, quippe ubi ima summis et summa imis conjunguntur, unum misit Deus visibiliter, qui in facto suo loqueretur pacem nobis, Oswaldo in securitatem præmii, nobis in gratiam exempli. Missa hostia vo-

Eadmer,
p. 11.

Eadmer,
p. 11.

With the
help of a
poor clerk.

An angel
stands by
the altar.

The poor
clerk flees.

The angel
responds
and assists.

The angel disappears. toque quod distinxerat Oswaldus in labiis suis, illata sunt cœlestia cœlestibus, et profugus minister limen subiit, veniam postulaturus delicti. Et exposita causa Eadmer,
fugæ tremens sciscitatus est, utrumnam ipse advertisset p. 12.

Oswald enjoins silence on the clerk. quæ acciderant. At ille: "Bene," inquit. "Sed, bene—dictus Deus meus, Qui destitutum obsequiis homini num ministerio donavit Angelorum." Indixit tamen homini silentium, ne fama loqueretur signum quod acceperant.

Quomodo mandatus a patruo suo invenit eum mortuum.

Oswald's fame reaches his uncle Odo. Sed non potuit abscondi odor vitæ, lucerna justitiæ quam inflammaverat Deus in lucem gentium, sed innotuit etiam finibus terræ, Angliamque non latuit.

He summons Oswald from Fleury. Odor namque viri nares patrui sui perflarat in Anglia, et complacuit animæ ejus in illo; desideransque in eo refici, et odorari uberioris oleum effusum, disponit Floriacum mittere, indeque Oswaldum revocare. Processerat enim antistes in diebus suis, et ætas exitum inculcabit, ideoque nepotem suum, quem ab olim non viderat et unice diligebat, redire præcepit, ut sibi esset in ætatis subsidium et vitæ aliis in exemplum. Proficiscuntur igitur nuntii Floriacum, ferunt itineris negotium abbati et fratribus, traditoque eis Oswaldo redire perrexerunt. A quibus autem Oswaldus recesserat, non modicus dolor involvit, quoniam præter ea quæ intrinsecus erant, in exteriori homine ejus nihil non ædificans apparebat. Hilaritatem vultus nec fuscavit mæror, nec levigavit risus, vultu affabilis, mansuetus consortio, disciplinatus in verbo, quietus semper sed nunquam otiosus. Gradiebatur autem Oswaldus et qui missi fuerant, citatoque itinere Dofris applicuerunt. Eadmer, In portu erant, et ecce! spiritus procellæ et rumor pp. 12-13. pestilens applicatos urget naufragari, non jam in pelago sed in sereno aere mentis. Fertur enim Beatum

They reach Dover on

Odonem de medio factum, innotuitque Oswaldo; et their
 ecce! lacrymæ coacti doloris inter præcordia, et earum return.
 in oculis eruptio, neque enim vehementia doloris lacry- When they
 mis temperare prævaluit. Est enim in ipsis malis hear of
 quædam miserorum voluptas, et omnis adversa fortuna Odo's
 habet in querelis levamentum. Miraris fortassis hanc death.
 perturbationem cadere in animum justi quem con- Their
 stantia tueri debuit ne concuteretur, præsertim cum grief.
 luctus iste usu se non ratione tueatur, *cum dederit*

Ps. cxxvi. 3. Deus *dilectis suis somnum*. Sed etsi patrum suum in Domino obdormisse non dubitaverit, viscera tamen non poterant non moveri, utpote caro et sanguis, neque enim corpora sine confederatione sunt animorum. Quis ergo recte succenseat Oswaldo, notamque levitatis importet, cum et Dominus Ipse Lazarum flevit jam in pace sepultum, humanitatis assumptæ prætendens affectum, admirantibus aliis et dicentibus,

S. Joann. S. *Ecce quomodo amavit eum!*

xi. 36. Veniens autem Cantuariam, invenit sedem vacantem, Oswald in doubt what et reliqua, sicut audierat. Cogitabat quid faceret; to do.

Eadmer, p. 13. hæsit dubius quo pedem divertisset. Præsidebat ea tempestate ecclesiae Dorcaciensi quidam, Oschetel nomine, præceptæ auctoritatis et integri fructus homo. Hunc adiit Goes to his vir Dei, utpote consanguinitate sibi propinquum, et ab eo kinsman gratanter susceptus est. Interea diem functo archi- Oschotel, bishop of episcopo Eboraciensi, prædictus Oschetel in sedem illam Dorchester- subrogatur, et pallium postulaturus Romam petit, Who is habens Oswaldum comitem itineris. Peractoque negotio made arch- cum Roma digrediens in Angliam remeandi iter accep- bishop of leraret, Oswaldus divertit Floriacum, dicens secum clericum York, and takes quendam itineris socium ab Anglia, Germanum nomine. Excipiuntur ab abbatе et fratribus cum exultatione, to Rome. manseruntque ibi per dies aliquot, ibique Germanus Oswald revisits habitum religionis suscepit, factusque monachus ser- Fleury, vivit Domino in timore. Oswaldus autem dilatare where non desit gressus suos in plateis Jerusalem. Post ea Germanus becomes memoratus antistes missa legatione Oswaldum revocavit, a monk.

Eadmer, p. 14. Oswald with him revisits Fleury, where Germanus becomes a monk.

habens in proposito religionis cultum per eum promovere per Angliam. At ille mandato obtemperans, per Eadmer,^{p. 14.} rexit, Germano relicto: erat enim rudis adhuc in castris Domini, novitas ei extranea, novorum traditio aliena. Ne ergo premature uberibus matris præriperetur, præmissus est uti lacte, usurus solido cibo in tempore opportuno. Veniens itaque ad archiepiscopum Oswaldus, in omni mansuetudine susceptus mansitabat a latere ejus in magnificentia dies non paucos ob sanctitatem vitæ in conscientia, et honestatem vivendi in conversatione modesta; utrumque enim profitetur religio quasi comitantia, ne aut sanctitas inofficiosa, aut conversatio sit hypocrita.

Oswald joins Oschotel.

Quomodo promotus fuit in episcopum.

Dunstan becomes archbishop of Canterbury.

He becomes acquainted with Oswald.

And prevails upon Edgar to make him bishop of Worcester.

Cum hæc agerentur, Beatus Dunstanus Wigorniensis episcopus in cathedram viduatae Cantuariensis ecclesie prædicto Odoni successit, vir gratia plenus ex utero matris Id. p. 14. suæ. Hic odoratus opinionem Beati Oswaldi stillantem dulcedinem in mirabilibus Dei super eum, desiderabat virum videre, mittensque accersivit, accitumque secum morari fecit, exploraturus si flores fructus parturiunt, si sapit odorem vita quem promulgaverat fama. Gustavit et vidit, quoniam *vas electionis* erat, et *odor Act. ix. 15.* *vitæ in vitam* ex aromatibus universi pulveris pig-^{2 Cor. ii.} mentarii. Eratque spes ejus a die illa et deinceps ^{16.} directa in eum, dilexitque eum vehementer; et quo agnoscebantur ad invicem, eo magis intendebatur fervor dilectionis.

Cum itaque firmitas fidei, integritas morum, conscientiæ puritas Oswaldum circumquaque diffunderent, mediante Beato Dunstano innotuit Edgaro regi Anglorum, et concedit utrique ut in vacantem sedem Wigorniensis ecclesiæ promoveretur; ut autem ascenderet per ostium, significatur clero Wigornensi in quem virum complacuit archiepiscopo et regi. Clerus autem gra-

tanter inclinatur ad consensum; neque enim eos latuit With the
sanctitas viri, sed et vota popolorum colliguntur in assent of
id ipsum. Worcester clergy.

Eligitur ergo Oswaldus in pontificem, erigitur in specula, sollicitus anticipare exemplo quicquid doceret verbo. Cœpitque pastor oves in pascuam cogere, cibo delinire non qui perit sed permanet, proponere viam vitae, gloriam patriæ, incolatus miseriam, mentesque virorum in dilectionem erigere Conditoris. Et ut laboris instantia responderet effectui, effudit sese vigilem in orationibus, promptum in elemosinis qua-

Eadmer, pp. 16-17. tinus dirigeretur in manibus ejus salus filiorum. Ger- He brings
manum autem, cuius supra meminimus, directo in Galliam Germanus,
nuntio revocavit, et alios viros religiosos, ut eorum ope &c., from
ac studio per dicecesim suam religio copiosius France to help him.
augere- tur. Venerunt ad eum præterea et alii quamplures ex

Anglia, collectique sunt fratres duodecim; inter quos quidam fuit Ednotus nomine, qui gradu sacerdotii functus ob reverentiam vitae ab aliis Senior cognominabatur. Hos fratres Oswaldus, ut juxta normam propositi invigilarent meditationibus salutis diebus ac noctibus, in villa sua quæ Westberi dicitur collocavit, præficiens illis prædictum Germanum præpositum et institutorem, eisque procurans necessaria vitae. Cœpitque delectari in studiis And makes him abbot of Westbury, which he founds.
eorum vehementer, seseque inter illos raptim agebat, seipsum furatus negotiis hominum ut pro eis negotiaretur cum Rege Angelorum; ita enim alternare studia satagebat, ut nunc requiesceret in contemplatione cœlestium, nunc ad proventum laboraret proximorum.

Quomodo Beatus Oswaldus cum comite Eylvi fundavit Ramese.

Eadmer, p. 17. Interea instabat Dominicæ resurrectionis festivitas, et ad A royal
regis præceptum totius regni nobilitas convolavit; perac- council held.

When
Oswald
becomes
acquainted
with
Egelwin.

He tells
him that
he has
monks in
his diocese
but no
place for
them to
live in.
Egelwin
offers Ram-
sey to him.

They visit
the place,
and Oswald
accepts it.

A church
is built, and
dedicated
to St.
Benedict.

tisque quæ in curia tractare venerant, cum in sua qui-
que redire properabant, miles quidam regius dives
valde in fata concessit, indeque multorum ora concus-
sit mæror. Hujus exequiis pius pater Oswaldus interfuit, Eadmer,
qui et ipse ad curiam inter primos Angliæ venerat. Hunc pp. 17-18.

Egelinus, quidam de potentioribus regni ducibus, vultu
dемисso funus persequenter, agentemque misericordiæ
viscera pro defuncto attendens, miratus pietatem viri,
in amplexum dilectionis ejus et notitiam venire desi-
derabat. In hoc enim facto eum opinioni suæ conso-
nare cognoverat, et vitam, sicut suis etiam auribus
fama instillaverat, venerabilem et sanctam. Nactus
itaque opportunitatem, antistitis sese ingessit colloquio,
satisfaciens desiderio suo a multo tempore. Ubi cum

de dilectione Dei et proximi sermo plurimus processisset,
intimavit Oswaldus prædicto viro se monachos in dice-
cesi sua religiose viventes habere, sed locum ubi degebant Eadmer,
nimis strictitudinis illorum conversationi, præsertim cum in pp. 18-19.
numerum eorum quotidie quidam cucurrisserent. Quo
audito Ælwinus loquentis voluntatem agnovit, petitio-
nem anticipavit, et responsum ita paucis absolvit: "Fun-
" dus est mihi Rameseia dictus, talium conversationi satis
" idoneus, solitarius, aquis et paludibus circumcinctus;
" in quo etiam nunc tres viri mansitant, religionis amore
" ferventes, ex quibus religiosorum numerus poterit
" augmentari. Veniamus itaque, si placet, locum inspi-
" cere, et si congruus visus fuerit, demus operam ut con-
" struatur mature, præparetur idonee."

Hæc in alacritate cordis amplectens, Beatus Oswaldus
pervenit ad locum, visumque acceptavit, judicavit ac-
commodum, grates agens viro qui voluntatis suæ tam
promptus extitit executor. Insistunt operi, fervet opus
in manibus utriusque, conducuntur operarii, laboratur im-
probe, et in brevi respondit opus opportune, perfecta-
que ecclesia sub immensa frequentia populi, dedicatur sollem-
niter sub patrocinio Beati Benedicti; et de monachis qui Eadmer,
apud Westberi morabantur locus ille instituitur, aliorumque pp. 19-20.
confusa turba illic colligitur; ad quorum sustentationem

plurimæ terrarum possessiones, eidemque loco ab utroque collatæ sunt; præpositoque fratribus Ednoto, cuius supra Ednotus meminimus, qui Lincolniensis ecclesiæ postea pontifex fuit, ^{is made abbat.} antistes reversus Wigorniam, ministerium quod suscep-
rat devotus tenuit, exercuit indefessus. Eratque blan-
dus piis et mansuetus; ad improbos autem non indul-
gebat blanditiis, sed quos non erat in virga frangere,
ferro mederi non differebat.

Exultavit ubique seminare semen sanctum, parare ^{Oswald} Domino plebem perfectam, ejectisque ^{founds} enormitatibus ^{seven mon-} conversationis antiquæ, septem monasteria in diecesi sua ^{nasteries.} regulariter instituit; reparavit cultum quem antiquave-
rat occupatio pravitatis; multaque sollicitudine ejus monasteriis prædictis quamplurima donata sunt ex muni-
ficentia regis Edgari et aliorum principum, quos sanctitas ejus in dilectionem sibi inclinaverat.

^{Eadmer,} Winchelcumbensi vero monasterio, quod de septem unum Germanus ^{p. 21.} erat, præfatum Germanum in abbatem ordinavit, et aliis ^{is made} singulis singulos probatos viros abbates proposuit; de quibus Winchel- quidam Folbertus nomine Persorensi ecclesiæ, quæ una de combe. septem abbatiis erat, in abbatem prælatus est; vir moribus ^{And Fol-} gravis, et ferventissimus cultor monasticae institutionis, sed ^{bert of} Pershore. in subditos indiscretæ severitatis. Is de medio factus, cum corpus ejus exanime compонeretur in feretro, astantibus qui exequiis invigilabant, erexit se, et stupor incutitur ^{Folbert} universis. Quibus fugientibus præ timore, prædictus ^{dies and} returns to Germanus in virtute fidei nihil hæsitans accessit, præ- life. cepitque spiritui in verbo Domini, ut, si ex Deo esset, ei novitatem facti et reversionis causam aperiret; et defunctus: "Acturus," inquit, "grates Beato Oswaldo To testify " redii, cuius dignitas meritorum in conspectu Domini, ^{to his} being saved " veniam mihi impetravit delictorum. Nam a Beato through " Benedicto in visionem Dei perductus, cum mihi trepi- Oswald's " daret conscientia, accusaret vita, accepi a Domino prayers. " pro meritis Beati Oswaldi immunitatem poenæ, se- " curitatem salutis." Quibus dictis conticuit, et accepto viatico Dominici corporis dimidium diem supervixit, sicque iterato obitu obdormivit in Domino. Quam præclara

dignitas adhuc peregrinantis in corpore, cuius a mortuo
prædicatur immensitas.

Quomodo mutavit statum religionis.

Oswald is the means of introducing monks in other monasteries, e.g., St. Albans, Ely, and Benfleet.

Through Dunstan, Oswald, and Ethelwold, 48 monasteries are founded.

Oswald's great care over his monasteries.

Brings teachers to them.

Præterea præter diœcesim suam in aliis Angliæ partibus insignes ecclesias inveterata pravitate dierum maiorum evanescerunt, et disciplinis monastice institutionis instauravit. Sunt autem haec: ecclesia beati martyris Albani, ecclesia Sanctæ Ædeldridæ virginis in Heli, et illa quæ apud Beamfletam constituta honorabilis habebatur. Prælati quoque sunt et istis per eum singuli patres, Alfricus, scilicet, quem ecclesia Cantuariensis postmodum pastorem habuit, Albanensi, Brichtnotus Heliensi, Beamfletensi Godemannus. Conobium etiam Ramesiense, ut diximus, ejus sollicitudine et cura a fundamentis ædificatum est.

Aucta est ergo per Angliam observantia disciplina regularis usque adeo, ut quadraginta octo monasteria, quædam viris, quædam feminis, stabilirentur per hos viros, Dunstanum videlicet archipræsulem Cantuariensem, Oswaldum pontificem Wigornensem, et Æthelwoldum episcopum Wintoniensem. Hujus autem auctoritas potestatis emanavit ad regem Eadgarum et Anglorum populum a Johanne tunc temporis præsule sedis Apostolicæ, et ejus executio unanimi decreto regni cecidit in præclaris, in his vide Ps. xv. 6. licet tribus viris in quibus erat fidelis devotio, ratio prudens, instantia diligens sollicitudinis pastoralis.

Specialius tamen Oswaldus sollicitudini indulgebat circa illa quæ ædificaverat ipse, ne diabolus qui circumcidit quærens quem devoret malignandi locum inventaret, ideoque ea circumire, morari in singulis, excubias prætendere pastorales satagebat. Super hæc nonnullis eorum eruditos viros direxerat, qui eos docerent scientiam pietatis, quoniam doctrina spiritus curiositatem non acuit, sed caritatem accedit. Est enim Spiritus sapientiae et intellectus quibus dispergita labia sponsæ prebent et scientiæ gustum sine supercilie, et rationem intelligentiæ in dilectione. Unde nec ille sapit qui superbit, nec diligit qui non intel-

p. 22.

v. 8.

v. 8.

Eadmer,
p. 23.

ligit. Artium etiam liberalium eis destinavit doctores, expedire existimans ab Ægyptis mutuari quod eluceat in tabernaculo, et spolia Ægyptorum quæstum facere pietatis. Inter hos quidam Floriacensis monachus erat, Abbo nomine, tam morum sanctitate præclarus, quam literarum scientia apprime instructus, quem pater Oswaldus in Sends cœnobia Ramesiensi posuit, ut ex illo haurirent fratres sapientiam qua psallerent sapienter, et prudentiam in Ramsey. via morum qua graderentur prudenter. Iste Abbo, ob multas dotes animi in quibus eum fundavit Altissimus, Beato Dunstano familiaris valde extitit, ejusque jussu et precibus passionem Beati Eadmundi stili officio posteriorum Who memoriae contradidit. Post hæc ad monasterium suum wrote a Flory to life of St. Floriacum reversus, abbas in eo factus, pro lege Dei sui Edmund. martyri palmam adeptus est.

Quomodo fugavit dæmonem lapide insidentem.

Beatus autem Oswaldus cum circa clericorum Wigorniensium disciplinam aliquamdiu frustra trivisset operam, et instantia voto minime responderet, monasterium infra ipsius urbis sæpta construere cœpit in habitationem monachorum, ut vel in illis fructificaret, et delectaretur anima illius.

Eadmer,
p. 24.

Et jam structura operis in sublime profecerat. Non longe lapis quidam quadrus jacebat ad operis fabricam aptus omnino ac necessarius. Ad hunc movendum pro jussu pontificis, et in structuram ecclesie componendum, artifices, qui sufficere aestimati sunt, accesserunt. At dum illum, quasi consolidatum solo, nullo conatu moveare valerent, adjuncti sunt alii et alii quorum multitudo effuso robore impellens lapidem pari modo delusa est. Obstupuerunt intuentes, et eventum rei referunt ad antistitem. Antistes autem rem contemplaturus accessit, vidensque tot virorum cassari sudores, et molem præter lapidis quantitatem, hæsit dubius intra semetipsum; et erectis in lapidem oculis æpexit Æthiopem quendam Æthiop sedere super illum, rictu patulo et deformi deridentem

A large stone for the fabric cannot be moved.

Oswald spies an Æthiop sitting on

the stone, and drives him off with the sign of the cross.

laborantes. Tunc Sanctus indignans sibi illudi a dæmone, colligens spiritum in virtute fidei, signum crucis intorsit, fascem levavit, dæmonemque in fugam compulit. Et lapis, quem octaginta viri ante movere Eadmer,
nequibant, a paucis statim levatus est, et in opere collocatus. p. 24.
Populus qui ad hoc spectandum undique fluxerat, considerans potentem virtutem viri, glorificaverunt Deum, Qui dedit S. Matt. ix. 8.

The church dedicated to B. M.

Perfectam deinde ecclesiam in honore Beatæ Mariæ Virginis dedicavit, ibique monachos congregavit, in quibus fides haberet meritum, et religionis cultus incrementum. Fervebat opus salutis, justitiae canticum in manibus eorum; et erant quotidie non insistentes alienis, sed citharizantes in citharis suis.

The cathedral church of St. Peter is held by seculars.

Winsin (their provost) leaves them.

Oswald sends him to Ramsey.

And sets him at last over the cathedral which becomes a monastery.

Erat autem ea tempestate ecclesia Beati Petri epis. Apoc. xiv. copalis sedes, et in ea clerici, ut diximus, vicitantes². singulariter. Quorum quidam, qui præcipuus reputabatur inter illos, Winsinus nomine, cum monasterium crebrius frequentaret, videns animas eorum in manibus suis semper, abjecit tandem jugum putrescens a facie olei, vitam pristinam suam instituendam dicens studio meliori. Et quæ habuerat omnia assignavit monasterio, et seipsum post omnia consortio intulit monachorum. Quem Beatus Oswaldus cœlestium disciplinis plenius erudiendum Ramesiam dirigit, et eruditum inde revocavit, et Wigorniæ monachorum instituit præceptorem. Ipse autem, sicut in sæculo etiam fœdus pepigerat cum honesto, monachus factus, illius vehementior exstitit executor. Hujus exemplo ducti nonnulli clericorum ingressi monasterium, similem viam elegerunt. Antistes autem mutationem tam sanctam gratarter conciliavit, advertens quoniam digitus Dei erat qui hanc sic procuravit, non jam in exemplum, sed in miraculum. Hoc itaque modo a Beato Petro in Matrem Domini Salvatoris, a clericis in monachos translata est sedes pontificalis honoris.

*Quomodo factus est archiepiscopus Eboracensis non
dimisso episcopatu Wigorniae.*

Eadmer,
pp. 25, 26.

His ita gestis præfatus Eboracæ civitatis archiepiscopus pro conditione carnis de medio factus est. Fama obitus illius agili lapsu discurrens regias pervenit ad aures, sed etiam Beati Dunstani notitiam non latuit. Qui volens dies. The arch-bishop of York (Oschetel) urges the election of Oswald.

pro suo officio viduatæ ecclesiæ consultum iri, regem adiit, cum rege proponit de pastore substituendo. Prædicat sancti Dunstan urges the election of Oswald.

tatem venerabilis Oewaldi, suggesterit promovendum in loco sancto ministrum sanctitatis. Et placuit sermo in conspectu regis, sed et clerus Eboracensis, et populus non detractavere negotium, amplecti properantes tanti viri patrocinium. Eorum igitur rogata voluntas. Ac currit ultronea sententia omnium censors, electio non people agree.

repugnans. In Oswaldum itaque vota conferunt universi, eo quod non apparebat dignior qui episcoparetur in sede secunda. At vir Dei qui omne sublime declinabat quasi præcipitum, idoneam occasionem nactus excusandi, prætendit sponsam primam, nolens primam fidem irritam facere, nec adulterari in lege Dei Sui. Instabant cæteri, sollicitabant omnes, claimantes quoniam a Domino egressus est sermo, nec ab eo debere projici desideria populorum. Ille autem argumentosus ad causas, nunc hanc nunc illam, postremo se tanto oneri imparem asserebat. Perseverabant alii in voto et archiepiscopus in præcepto, intentare paratus anathema, quoniam genus idolatriæ est nolle acquiescere. His compulsus acquievit, et coegerunt eum archiepiscopatum suscipere, et episcopatum non deserere, donec alias substitueretur idonee. Verebatur enim Beatus Dunstanus, timuitque noviter institutis in sede episcopalne concuterentur novitate pastoris, consueto præsidio destituti. Factus itaque archiepiscopus indoluit vehementer præpediri sibi otium contemplandi, orandi assiduitatem, quam jam voto magis quam actu exequi

Oswald's hesitation.

At last he consents.

oportebat. Et in his omnibus sanctæ paupertatis humilitatem non abjecit, sed erat timor Domini ipse thesaurus ejus.

Goes to
Rome for
the pall.

Pallium postulaturus Romam pergit, quædam etiam Eadmer,
negotia regni cum Apostolico tractaturus. Quem cum P. 27.
honorifice Johannes papa exceperisset, indultus quæ
petere venerat, dimisit eum et abiit, Angliamque re-
versus est. In tanta autem turba negotiorum pristi-
nam sollicitudinem non depositus filiorum; sed adibat
monasteria, circuibat sollicite, eo specialius quo ea a
fundamentis construxerat, vel reformaverat in statum
meliorem.

*Quomodo salvavit a naufragio navem plenam homi-
nibus.*

On the
Rogation
days the
monks of
Ramsey
have their
procession
to St.
Mary's
church.

An over-
loaded boat
begins to
sink.

Oswald
miracu-
lously
saves it.

Post hæc instabant dies Rogationum, et Beatus Oswaldus Eadmer, Rameseiam, venit, visitare et consolari fratres, quos ibi P. 28. posuerat. Et sicut in diebus illis universalis consuetudo habere dinoscitur, processit conventus ad ecclesiam Beatae Mariæ, quæ ob interjacentem paludem non nisi emenso circumitu per siccum adiri valebat, ubi celebrata Missa, et a pontifice peracto prædicti officio, monachi obliquationem viæ qua venerant compendio declinare volentes, navem ascendunt, ad monasterium e regione per fluvium reddituri. Verum navis onerata plus æquo quod susceperebat non sustulit, sed virorum multitudine pressa mergi cœpit. Et ecce! dolor et gemitus, et mors in januis, quoniam aliquam riparum non erat contingere, et fluminis erat abyssus multa. Vociferati sunt viri in angustia spiritus, nunc Beati Benedicti, nunc venerabilis Oswaldi flagitantes subsidium. Intonuit clamor in excelso, innotuitque Oswaldo qui non erat procul dubio a ripa, et illic lumina flexit, vidensque illorum interitum, cor ad Deum, ad illos manum erexit, unum quod supererat auxilium quærens a Domino. Et data est in manus ejus salus filiorum, et intorquens dextram in pericli-

tantes benedixit, et statim quasi quodam impulsu manus benedicentis elapsa est navis a gurgite, miraque velocitate in ulteriore ripam erecta est. Et quibus paulo ante intentabant omnia mortem, obtentu Beati Oswaldi facta est in aquis validis via sine impedimento. Videntes autem turbæ magnificantes Dominum in sua remeabant.

Quomodo revocavit ab inferis animam monachi Helyensis.

Deinde aliquamdiu degens ibi inter fratres, moram eis pro dilectione panis vitæ exhibuit pro officio.

Eadmer,
p. 29.

Quadam autem die nuntius quidam a fratribus Eliensis ecclesiæ directus adveniens, significavit unum ex illis de maceria ecclesiæ præcipitatum, animamque subito exhalasse. Quod audiens vir Dei, effusis visceribus indoluit vehementer, quod vita fratris non satis commendabilis tam miserabili fine clauderetur; eoque dolor invaluit amplius, tum quia non potuit non compati defuncto, tum quia ab inferis nulla est redemptio. Præsumpsit autem de misericordia Dei, sobrie tamen quoniam Qui legem dedit, supra eam operandi retinuit potestatem. Contrito itaque spiritu totus in lacrymas Oswald resolutus fundit preces, misericordiæ pulsat ad januam, and the monks ne pereat pro quo Christus passus est. Dicebat enim pray for Jona. iii. 9. intra se "Quis scit si convertatur et ignoscat Deus!" him.

Fratres etiam simul hortatur ad preces ut persistant judges in orando, et vigiles in Missarum sollemnia celebrando. Neque etiam præter utilitatem propriam vertitur quicquid in opus pietatis fuerit exhibitum. Ipse etiam antistes immolabat pro anima ibi, pro ea profluus in lacrymis, ubi Patri Filius immolatur. Ferrebatur enim ex more tanto imbre lacrymarum perfundi in consecrando, quod non jam in ora fluenter, sed inundarent in pectus. Cujus rei argumentum usque hodie in casulis est quibus vivus utebatur.

Oswald is
at York.

The monk
appears to
him and
says that
he has
been
pardoned
through his
prayers.

Evolutis exinde diebus aliquot, cum apud Eboracam esset, memoriam agens defuncti sui in his quæ sunt ad Deum, apparuit ei idem defunctus, et percunctanti Eadmer,
p. 29. quis esset, respondit: "Ego sum ille pro quo interpellabas Dominum, singulare sacrificium offerendo, salutares excubias totiens frequentando." At ille quasi redivivo suspirans spiritu: "Qualiter," inquit, "tibi, est frater?" Et ille: "Hoc tibi referre veni gratias agens. Me enim die hesterna per Angelum Suum a poenis eripuit Deus, absolvit, mihi securitatem quietis collocavit. Receptum enim dum fuscarent tenebræ, torqueret vermis conscientiæ, turbaret locus horroris et terra miseriæ, eluxit mihi in tenebris splendor gloriæ tuæ, sanctitatis meritum, ignis vulneratæ caritatis cinerans ligna vitiorum, vitam conferens sepolto, perduto remissionem." Et his dictis non comparuit. Vir autem Domini, ad ista repletus gudio magno, benedixit Dominum super ineffabili misericordia et immensitate gratiæ. Vides, lector, orationem viri quandam effractoris vicem intulisse cœlestibus portis, et sacramentum potens peccata consumere, debellare aerias potestates. Hanc vim, Jhesu bone, Tu Qui pateris facis ut diripient violenti regnum Tuum, et in sacrificio corporis Tui defunctus obtineat, quod meritum conscientiæ non agnovid! Facto autem mane retulit Eadmer,
p. 30. illis qui aderant quid servo Suo dignatus sit Deus revelare.

*Quomodo apud Ripum per revelationem invenit
Sanctum Wlstanum, (sic) etc., in feretrum.*

Oswald
visits
Ripon.

Quodam autem præterea tempore cum exiret per dioecesim suam ad prædicandum, faciendamque vindic- Ps. cxlix. 7. tam in nationibus, increpationes in populis, Evangelio serviens sicut constituit ei Dominus, pervenit ad locum qui Ripum dicitur, ubi Beatus quandam Wilfridus nobile Eadmer, construxerat templum in quo et moriens ipse accepit sepul- p. 30.

turam. Hoc templum ante tempus Beati Oswaldi magna ex parte dirutum a populo barbaro, non sanctuarium Domino sed speluncam præbuit latibul' bestiarum. Hujus saepa vir Dei subintrans, virgam vigilantem seipsum exhibuit, in orationibus pervigil nocte illa. Illic ergo Divina revelatione didicit locum illum exuviiis Sanc-
torum qui dormierant ibi venerabilem ac sanctum, quem diligenter investigans, nomina etiam singulorum præscripta invenit. Facto mane suos convocat, referens eis quid acceperat. Ad jussum itaque pontificis semirutæ ecclesiæ pavimentum effoditur, promissus thesaurus sancta curiositate investigatur, Sanctorumque corpora cum tabula haec continentे reperiuntur.

Hic requiescit¹ Wilfridus antistes Eboracensis, et reverendi abbes Tilbertus, Botwinus, Albertus, Sigridus, atque Wilianus.

Eadmer,
p. 31.

Unde servus Dei gaudens hilarisque effectus, repertas reliquias loco apto collocavit. Postmodum vero corpus Beati Wilfridi, feretro convenienter aptato, in eo magna cum reverentia condidit, utpote quem magno Wilfrido fundatori loci ipsius consanguinitate junctum noverat, ejusque in regimen Eboracensis ecclesiæ successorem, sicut Venerabilis Beda prope finem Historiæ gentis Anglorum referre dinoscitur. Eratque sicut censors nominis, ita et sanctitatis ejus imitator eximius. Corpus autem illius majoris Wilfridi, quod semotum ab aliis in eadem ecclesia tumbam habuerat, temporibus Beati Odonis archiepiscopi, cuius supra meminimus, translatum fuerat Cantuariam. Fecit Beatus Oswaldus et aliud feretrum, quod mira Dei dispositione servatum est Wigorniæ, atque ipsius reliquiae post multos annos in eo sunt collocatae.

Quomodo mutavit equum jumento.

Sed narrationis seriem repetamus. Habentes enim ex his quæ dicta sunt quid miremur, habeamus etiam et quid imitemur, quoniam utrinque nobis profectus est si Sanctorum gratulemur meritis, si occupemur

¹ Eadmer inserts the word *Sanctus*.

Oswald is returning to Ramsey in state. exemplis. Quodam itaque tempore cum rediret Rame-

sciām Beatus Oswaldus cum turba plurima et ornatu
venusto, sicut archiepiscopum decuit, ecce ! vir quidam
obviam venit, quārēns qui essent transeuntes. Et cum
accepisset quoniam Oswaldus transiret, gavisus est
valde, festinavitque virum videre quis esset, cujus fama
odore suo captarat sic universos. Archiepiscopus autem
vehebatur equo in apparatu splendido, non advertens
quicquam in his propter conscientiam. Ad quem dum

A poor man meets him and is amazed at his pomp. appropinquasset vir ille, videns gloriam mundi circa
eum, obstupuit, quasi in his non posset subsistere salva
sanctitas quam audierat, dixitque ad eum : " Miror,
" domine, vehementer, mihiq̄e mens deficit ab his
" quāe audivi, quod te quem fama tam dignum loqui
" tur inveni ita agentem in pompa sēculari." Ad quam
viri vocem antistes erubuit, conticuit, animumque de-
texit vultus, quamquam eum elatio non inflarat. Et
procedens paululum, volutans quāe audierat intra se-
metipsum, rusticum quendam non multo post obvium

Oswald changes his fine horse for a cart-horse. habuit, equitantem in jumento. Quo viso, substituit
vir Dei donec ille suos præteriret, secretoque convenit
rusticum ut descenderet et jumentum mutaret equo.

Ille autem libenter obtemperans, accepit equum et
instrumentum, et archiepiscopus abjectissimum jumen-
tum cum instrumento, sedens in eo, suosque sequens
qui jam processerant in itinere, nihil erubescens. Gra-
diebatur itaque et quoq̄ue loco pervenisset, quo
major circa eum frequentia populi, eo amplius gaude-
bat vilitate jumenti. Miroque modo, erubuit famulus
Dei in divitiarum facie infrunita, et non erubuit in
paupertate verecunda. In hoc itaque facto exemplum
recens veteris Moysi nobis expressit, qui ex præcepto
Domini in sede judiciaria residens familiaris Deo,
Divinorum conscius secretorum, ad vocem tamen socii
sui alienigenæ non contempnit informari consilio sa-
niori.

Quomodo pane a se benedicto languidum curavit.

Eadmer,
p. 32.

Erat deinde vir quidam potens et carus etiam Ædgaro regi, qui adversa valetudine pressus agebat in extremis.

Hic audita sanctitate Beati Oswaldi misit ad eum, A sick man seeks in Oswald's fiduciam habens in Domino et in servo Ejus, non in ollis medicorum ubi experimentum fallax. At vir Dei, help. petitione illius motus pariter et devotione, panem Who benedixit, benedictum destinavit ægroto. Quem ægrotus lætus suscipiens gustavit, gustando virtutem bene- blesses some bread dicentis agnoverit. Neque enim hora pertransiit, et in- for him which cures him. firmus a lecto ægritudinis suæ convaluit.

Nec mirum si virtus benedicentis transivit ita cum pane, cum etiam loca quibus aliquando insistebat a miraculis vacua non fuerunt. Erat enim monachus A monk quidam Egelricus nomine, qui loco sese irreverenter called Egelric ingessit, ubi pater venerabilis frequenter sedere sole- falls asleep in Oswald's bat. Nam quadam die cum in balneo curam cutis fortassis curiosius quam expediret procurasset, in im- munditia munditias quærens, volens postea emollitis artibus pausam dare, irruit in locum quem diximus, et obdormivit. Et jam quiescentem altus sopor involvit, et, ecce ! timor et tremor, et irruens multitudo dæmonum.

Conferunt cum dormiente super ausu temerario, quæ And is temeritas, quæ mentis perditio usurpasset locum ita attacked by sanctum. Cumque districte stupidum examinassent, et ille non haberet ad hæc quid prætenderet, invadunt, torquent, laniant, ratione delicti multtam exigentes ab insolente. Ille autem considerabat circumquaque si locum tutum ab his manibus inveniret, si aliquem ad interpellandum, ut cum eo mitius ageretur. Sed cum utrumque præclusum sibi perpendisset, et invaluisset The monk dolor super eum, præ angustia spiritus erupit in vocem, and tells miserabiliter clamorem intonuit, ut audientes duceret what has happened to those in stuporem. Accurrunt tamen, vociferantem pulsant, pul- santes excitant. Excitatus non sine doloris vestigio who rush to him.

Eadmer,
p. 33.

Eadmer,
p. 33.

omnia pandit ex ordine, quam sæva animadversione luit quod præsumpserat, quod sancto viro non detulit, in differenter occupans locum suum.

Oswald's
other
miracles.

Multa quidem et alia signa fuerunt quibus glorificavit Deus nomen Suum in servo Suo, quæ per totum historæ textum præterimus, susceptum munus compendii meta claudere cupientes. Habet tamen ex his prudens lector et quid miretur, et quid imitetur; postremo firmamentum spei, præmium fidei, quoniam finis horum pretiosa mors est.

Quomodo post revelationem Sancto factam ante pedes pauperum exspiravit.

Itaque ad sacrum transitum hujus patroni nostri stili repetamus officium, qualiter introduxit eum Deus in cubiculum Suum civem Sanctorum et domesticum fidei, ubi pausatum itur in æternum. Ut igitur Rameseiam liquit, Wigorniam proficiscitur. Loquebatur enim in eo Spiritus Domini, docens eum de omnibus in quo agnovit imminere diem resolutionis suæ, et transitus ex hoc mundo ad Patrem. Unde locum quem speciäliter dilexerat delegit sepulturæ. Veniens itaque Wigorniam diebus ac noctibus mentem in jubilo, spiritum labiorum suorum continuabat in cantico. Noverat enim quoniam quoad corpusculum hic requies ejus, quoad animam scivit cui credidit, quoniam justus judex est. Igitur confectus senio, attenuatus labore et ærumnâ et jejuniis multis, viribus corporis cœpit destitui.

Oswald
leaves
Ramsey
for Wor-
cester.

His
strength
fails.

It was his
daily wont
in Lent to
wash the
feet of
twelve
poor per-
sons, &c.

Aderant autem sacri Quadragesimæ dies, in quibus id Eadmer,
moris habebat singulis diebus præter alios, quos alebat quo- P. 35.
tidie, quorum numerus non occurrit, duodecim pauperum
pedes ablueret, deosculando crine et lintheo tergere quo erat
præcinctus, sicque manibus aquam fundere, denarios præ-
bere, eisque apposita mensa ministrare; illisque diebus ita
peractis eosdem in Pascha vestibus novis induere, possi-
dens animam suam in necessitatibus pauperum et con-

solatione miserorum. Nullaque corporis valetudo vel molestia hoc in eo retardabat obsequium, sed neque nunc, licet eum infestaret ægritudo gravior. Erat enim spiritus robustior excutere desidiam, diligentiam incutere, ministrare vires, quas non habebat caro infirma.

Et jam in desiderio animæ suspirantis ad patriam oratorium cum suis die quodam egressus est. Et sub divo stans, irreverberata oculorum acie intendens in cælum, orabat in voce exultationis et confessionis. Neque lumina superius fixa deflexit, sed quasi contemplaretur jocundum aliquid et delectabile, diutissime perseverabat ita. Astantes autem præ admiratione quid tantopere intueretur sciscitati sunt. Quibus ille : “Sustine nete, filii, quæso, ut prægustum quod mihi repositum H_e est. Ecce venit hora mea, et meta militiæ, quia die announces his death. crastina dies cet mihi non vicissitudo lucis quam interpolant tenebræ, sed æternitas quam reddet mihi” 2 Tim. iv. 8. “Dominus in illa die Jam enim nox præcessit, dies autem appropinquavit.” Hæc dicens in oratorium revertitur.

Convocatis deinde fratribus, jubet se sacro oleo inungi. Ad quam patris vocem, filiorum quòrum in eo erat His preparations for death. gaudium et consolatio extrema gaudii luctus occupat, affectus extorquet gemitūm, desolatio lacrymas exprimit, quod oportebat eos tam pio patre, tam necessario duce destitui. Astitere omnes, solliciti circa frequens ministerium, quoniam pater eorum in exitu erat. Ungitur, et sumpto viatico lecto decubuit. Nocte sequente quamquam invaluissest urgens ægritudo, quasi omnis expers molestiæ, horam Vigiliarum præveniens, ecclesiam petit, ibique expleto officio nocturno, residuum noctis in Divinis laudibus peregit, totus in illis. Non dormit utique amicus noster, nec temporibus torporis permittit otium, cui in manibus erat gaudium sempiternum. Nox intempesta orbisque clausus conticuit, sed impatiens amor silentium nescit, moram non patitur, ubi clamor insonuit, *Ecce! Sponsus venit.*

Eadmer,
p. 36.

^{2 Tim. iv. 8.} “Dominus in illa die Jam enim nox præcessit, dies autem appropinquavit.” Hæc dicens in oratorium revertitur.

Eadmer,
p. 37.

S. Matt.
xxv. 6.

What
happens
on Os-
wald's last
day.

Dies after
washing
the feet of
the poor.

The grief
of the
monks.

Facto mane illuxit dies quem dedit Dominus Sancto Suo ad vivendum in bonitate electorum Dei, in lætitia gentis Sueæ, in hereditate Christi Sui ; fratribus autem dies calamitatis et miseriæ, quia in ea, sicut prædicterat, erat transiturus. Et tamen corpus emortuum, artus morbo fatiscentes utpote exitum nuntiantes in januis, diem istam non sinuntur habere feriatam. Psalterium enim modulatus est ex integro, sicut per singulos dies. Deinde singulare sacrificium redempcionis Eadmer, nostræ coram se fecit offerri, ejusque refectus participio, p. 37. quasi abjecisset omnem languorem, explevit diei officium reliquum. Oculi reconditi, contracta labia, exinanita caro in corpore reliquo, et tamen munimen hoc in obsequium supernorum compellebat. Nimirum adhuc modicum et iste de supernis erit. Deinde erexit se, præcinxit lintheo, misit aquam in pelvim, coepit lavare pedes pauperum, sicque osculari lotos, crine lintheoque detergere, et inter agendum psallere quindecim graduum psalmos. Quibus dictis cum subjunxisset, "Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto," eique pauperes assurrexisserent gratias agentes, dicendo "Spiritui Sancto" sanctam est resolutus in mortem, emittens spiritum suum in Spiritu Sancto, immo Spiritus Sanctus spiritum patris nostri exeuntem de Egypto ad Patrem spirituum evexit, dans ei locum nominatum in regno Suo, ubi ambulat non jam in spe, sed in re, in gaudium Domini humeris pauperum introductus, quibus transiens etiam ministravit. O gratum obsequium in quo revera beneplacitum est Deo, quod tam matura mercede donatum est; utique vita felix, felicior exitus, ubi occurrit mortis portus et porta vitæ, gloria perpes, miseriæ finis !

Fratres autem circumdantes jacentem ante pedes pauperum psallebant et flebant, persequentes psalmis dilectum repatriantem, exprimentes lacrymis zelum doloris. Neque enim ratio fletum reprimere, vel scientia potuit dolorem delinire, quia, etsi nossent

quod fiebant qui fletum evasit, nimirum in pace factus erat locus ejus, angustia tamen spiritus perturbare potuit potius quod novit quam in cursu furoris recolare sapienter. Adeo in morte patris concussa sunt viscera filiorum, adeo tristitia prævaluuit nescientibus modum in motu doloris. Interim parantur exequiæ, consummantur ex more universa cum summa devotione.

Eadmer,
p. 38.

Quibus rite peractis superponitur corpus feretro, fertur ad The body ecclesiam Beatissimæ Virginis virginum, quam ipse, ut supra is borne meminimus, a fundamento construxerat. Psallentibus into the church. autem et flentibus et qui præbant et qui sequebantur, ecce! in oculis omnium apparuit gloria Domini, docens intuentes scientiam quam pretiosus thesaurus in manibus eorum, quam gratulandum potius quam plorandum. Videbatur enim columba nivea elapsa desuper volatu A snow-white dove appears. lento volitare super feretrum, expansis alis non quidem verberantibus aera, sed quasi protegeret corpus exanime.

S. Joann.
xii. 26.

Spera etiam ignea pariter apparuit, ad scuti teretis instar And a super feretrum, et considerantes in admirationem duxit sphere of fire. et stuporem. Fit interruptio in voce gemitus eorum, cantumque excludit stupor, feruntur in cœlum voces, congratulantur animæ sanctæ in signo quod acceperant. Erat enim in columba innocentiae signum, in igne dilectionis, quoniam is qui ferebatur defunctus, innocens manibus et mundo corde, in mansuetudine spiritus, in fortitudine dilectionis conciliarat sese Deo, sibique proximum propterea Deum, ejusdemque benedictionis quam vivus acceperat comitata est gloria functum juxta testimonium Domini fidele, Qui Mihi ministrat, Me sequatur, ut ubi Ego sum, illuc sit et minister Meus. Crediderunt ergo intuentes sermoni Jhesu quem dixerat, glorificant Dominum in Sancto Suo, Qui sic magnificaverat misericordiam Suam in illo.

Eadmer,
p. 39.

Infertur deinde oratorio venerabile corpus, utroque signo feretrum comitante. Feretro coram altari deposito, visio quæ apparuit in australē ecclesiæ plagam prope altare divertit, quasi locum designans corporis sepulturæ. Quo facto, ab oculis omnium elapsa est, peractoque sacrificio, cunc-

Oswald is
buried on
prid. kal.
Martii.

tisque gestis ex ordine, in eodem loco visionis Beatus Oswaldus traditur sepulturæ pridie kalendas Martii, pontificatus sui tricesimo et eo amplius anno. Nobis autem qui relinquimur, qui residui sumus, etsi fletum suggeret desolatio, debet tamen zelum temperare scientia, dolorem consolatio spei delinire. Prævenit enim nos ad Patrem spirituum spiritus patris nostri, patronus potens, devotus intercessor, cujus ferventissima caritas obliisci nequeat filiorum. Factus enim conviva cælestis pascuæ non jam in participio sed in plenitudine ambulans refectionis orationum instantia non desinet procurare nobis ad manducandum panem filiorum. Hoc utique nobis in morte ipsius confirmatum est testamentum, cum locum nostrum beatæ mortis ejus honorare praesentia dignatus est, et pretiosissimo corporis locupletare thesauro. Unde accessum habemus ad Eum *Qui sic magnificavit facere nobiscum*, et Ps. cxxv. 3. fiduciam in Domino *Qui retribuit abundanter facientibus justitiam*, quod ejus conciliante gratia quem habuimus patrem, habebimus et ducem, cum eo pariter regnaturi per omnia sæcula sæculorum. Amen.

De miraculis quæ post mortem illius pro eo Deus operatus est.

Oswald's
miracles.

Finis operis erat vita patroni nostri abscondita cum Col. iii. 3. Christo in Domino, nisi eum nobis quodam redivivo virtutum germine a superis reduxisset gratia sanitatum, frequentia miraculorum. Neque enim recolebam quod legitur cum consummatus fuerit homo, tunc incipit. Consummatus enim in brevi Beatus 'Oswaldus, introgressus est cubiculum Sponsi et Sponsæ, pausans cum Moyse in monte, cum Samuele in templo, ubi Sponsus loquitur et audit amicus Sponsi, *Dilectus meus mihi*, Cant. ii. 16. *et ego illi*. Et tamen inter brachia Sponsi suaviter quiescens, nobiscum virtutes signorum operari non desinit, non jam ipse, sed gratia Dei cum eo. Nimirum

reliquit reliquias suas parvulis suis, pignus dilectionis, testamentum spei, fidei firmamentum. Licet enim Ps. lxxiii. 9. nunc signorum tempora non sint, juxta illud, *Signa nostra non vidimus, jam non est propheta*, memoriam tamen facit Deus mirabilium suorum ut peregrinantibus in via torpor excutiatur, sublevetur spes, fides solidetur. Unde operæ pretium est ea stilo posteris ^{The benefit of recording} exarare, ut cognoscat generatio altera mirabilia facta ^{ing miraculum patribus nostris, quatinus cum hæc a parentibus cles.} postuma proles accipiat quibus computantur in semine, studeant associari in hereditatis benedictione. Decursis itaque quæ Oswaldus noster per carnem mirabiliter gessit, conflare simul et quæ postea per carnis reliquias gesta sunt ratum duximus, ut sicut ex illis gloriiosius victuri, ita eum ex istis æternaliter vivere autemus. Ita enim gladius noster bis acuitur in filios diffidentiæ, qui videntes gloriam Dei Deo non deferunt, sed in sapientia carnis malignantes consilium, facta in spiritu Dei malitiæ nævo obfuscare non verentur. Hæc propter quosdam qui livoris dentem exacuerunt, et adversus Oswaldum aperuerunt linguam blasphemiarum, abnuentes fidem miraculis, vitæ ejus eam puritatem quam astruimus. Sed eos qualiter comprehenderit Deus in astutia sua, ex subjectis liquebit, cum retixerimus seriem Translationis ipsius; et de his hactenus.

^{1 Cor. iii. 19.}

Quomodo monachus febricitans curatus est ad tumbam Sancti.

Frater quidam, Wigorniensis ecclesiæ monachus, acer- A monk of rima febre corripitur. Cujus cum exhaustus vigor Worcester is ill with corpus quasi emortuum abjecisset, ad extrema compel- a fever. lebat defectus naturalium. In eo enim nihil a dolore vacuum, nihil a cruciatu intactum apparebat, sed calor et frigus vicariam vicem mutuantes ab invicem miserum fatigandi, damnarant vitam tædio, corpus exina-

nitione. Medicorum tamen experimentum non defuit, sed non contulit quicquam. Tandem consumptis carnis effæto corpore, cum sese jam non caperet doloris vehementia, ad tumbam Beati Oswaldi se ferri postulabat, nulli dubium quin ductus Spiritu Dei. Quo cum pervenisset, prostratus solo precibus incubuit, et orantem sopor involvit. Nec mora; et Beatus Oswaldus procurans ægroto celerem medicinam, eum tam miro modo restituit sanitati, ut omnis nocivi caloris fervor tepesceret, et naturalium rediviva virtus invalesceret. Et, quod magis stupeas, color perditus, exinanita caro, livida cutis tam subito rediere, quod Eundem non ambigeres gratiam misericorditer apposuisse, Quem sociorum Petri a simili languore legimus liberasse.

*Is cured at
Oswald's
tomb.*

*Quomodo duo pœnitentes diruptis vinculis ferreis
curati sunt.*

*A Saxon
penitent
bursts his
iron girdle
at Wor-
cester.*

Dehinc revoluto tempore venit quidam Saxonum stirpe oriundus, literis quidem imbutus, sed publica damnatus pœnitentia, in exitibus viarum, in facie populorum, agebat sectam tabulam post naufragium. Itaque vagus et profugus super terram, raro tutus, quietus nunquam, ubique advena, emendicato suffragio comparabat sibi panem doloris. Et tamen initia malorum hæc. Accessit enim augmentum miseriae quod medio vinculatus ferro, putrefacta cute, exesis carnis, erumpente sanie in fætorem, apparebat gravis aliis, sibi gravior; neque rigor pœnitentiæ ferrum solvi manu hominis patiebatur, nisi potenti manu Dei, vel aliquo Sanctorum adminiculo. Unde urgebatur amplius peragrare orbem terræ ad visitanda Sanctorum limina sicubi inveniret remedium pœnæ, malorum finem. Venit itaque Wigorniam, et auditio nomine et gloria nominis Beati Oswaldi, tumulum ejus adiit supplex precator, fatetur delictum, reatum agnoscit, ut hinc agnoscat justitia puniens, hinc miseratio salvans. Adhuc eo orante et ferrum

dissilit, transit molestia, et ferro cutis obducta caro fætens et putrida absque omni vestigio vulneris restituitur similis carni reliquæ. Et homo ille sanus et incolmis natale solum gratiosus repetit, sedulus ad currendum ubique et prædicandum merita confessoris Christi.

Nec multo post et alium similiter vinctum e transmarinis partibus adduxit divulgata fama patratæ virutis in alio, et consimilem recepit sanitatem. Another penitent is set free.

Præterea innumeræ plebes mutorum, cæcorum, paralyticorum confluxere, sperantes in Domino et in servo Ejus, et sanabantur omnes. Quæ magis tangere quam immorari per singula curavimus, quoniam Translationis ipsius instat stilus, quam eo diligentius exarare et posteris oportet contradere, quo in ea manus Domini effulsit gloriosior, et tumulati cumulatior gloria. Many other miracles.

De translatione Sancti Oswaldi.

Beato itaque Oswaldo venerabilis Aldulfus archiepiscopus successit, vir habitu monachus et mandatorum Dei eximius executor. Gerebat etiam excubias pastoralis officii in episcopatu Wigornensi, tum propter novellum gregem monachorum, tum quia par cultus arietis non fastidire credebatur humilitatem gregis. Hic permotus signorum frequentia quæ in digito Dei circa Oswaldum tam mirabiliter coruscare cernebat, proponit thesaurum creditum in commune deducere, quatinus ex hominibus assumptus pro hominibus constituatur offerre dona et sacrificia Summo Sacerdoti in æternum. Neque enim dubium quin patrocinari sufficiat apud Patrem, cuius tam mira virtus mire viget super terram. Aderat autem duodecimus annus sepulturæ ejus, et proponitur negotium publice, rogatur auctoritas ecclesiæ, prætaxatur dies in qua Beatus Oswaldus recenseri debeat ab ecclesia in numero Sanctorum. Et

Aldulf succeeds Oswald at York and Worcester.

He resolves to translate Oswald's remains.

ecce ! concursus populorum, religiosorum cœtus, episcopi etiam et abbates conveniunt, debiles quoque et infirmi, ut sanentur. Jam die festo mediante, erat enim Dominica dies, convenienter omnes digna reverentia maturare negotium. Et dum sacro accinguntur operi, et manus Domini inter illos, et passim curabantur languidi. Nam mulier quædam ex incolis, diutina valetudine morborum fatigata, cui etiam emortua manus pendebat a latere impedimento potius quam usuræ, accessit ad tumulum, apposuit manum aridam et vivificatam retraxit, adepta etiam sanitatem in corpore reliquo. Cujus iceirco specialiter præ cæteris fecimus mentionem, quoniam plures circumstantium infirmitatem ejus et eam noverant, utpote ex eadem urbe progenitam. Et tamen tam celebre factum, tam pia subventio, quibusdam efficitur *odor vitæ in vitam*, 2Cor.ii.16. quibusdam *mortis in mortem*. Quidam enim intonabant *Laudes in excelso*, quidam factum deprimebant, non deferentes Sancto et Spiritui qui operabatur. Neque enim invidia diaboli passa est lætitiam hanc deduci sine scandalo. Irruens enim in cor cujusdam abbatis, suscitavit in eo spiritum blasphemie, ut diceret in Oswaldo non præcessisse vitam quam talis honor comitaretur ; et quod circa ejus Translationem gerebatur vocabat novitatem superstitionem, præsumptam levitatem. Sibilavit verbum istud auribus infirmorum et ascivit complices malitiæ, quibus infidelitatis venenum propinaret. Squama squamæ conjungitur, clamabantque adversus agmina Sanctorum qui fideliter convenerant amplificare nomen Domini. Episcopi autem et religiosi viri hæc audientes indoluerunt vehementer, agnoscentes laqueos diaboli, perversitatis germina, insidias Sathanæ. Nolebant tamen in retam seria tumultuari sermonibus, sed orationi instantes beneplacitum Dei postulavere attentius. Erat enim angustia duplex, et quia malignatus est inimicus in Sancto, et quia fratres periclitantur in scandalo.

A woman
with a
withered
hand is
cured.

A certain
abbot and
others are
incredulous.
And call
the Transla-
tion super-
stitious.

Quæsitus illico languidus obsequentium humeris applicatur tumulo, de cuius miseria grassanti versutiae contra mutire locus non esset. Erat enim leprosus, ^{A lame leper is cured at the tomb.} toto corpore exulceratus et squalidus, insuper utrorumque pedum privatus officio. Circumsteterunt illum omnes qui advenerant, quærentes votis omnibus supernæ voluntatis indicium in argumentum meritorum Beati Oswaldi. Nec mora: et consolidantur bases et ^{The mur- plantæ languidi, et surrexit sanissimus, nullum retinens murers are convinced and pen-} in toto corpore squalentis lepræ vestigium. Intonuit gloria in ore omnium, sed et filii diffidentiæ simul ^{tent.}

Ps. x. 2. laudabant, comprehensi salubriter in consiliis quæ cogitabant, seseque dederunt in terram coram hominibus, ignosci sibi postulantes super tam temerario ausu contradicendi. Declarabatur etiam multiplicius sanctitatis ejus præconium, dum quidam qui illo mutus advenerat, linguae recepit officium.

Levata itaque ossa ac diligentissime lota, in feretro reverenter locata sunt, quod ipse vivus fieri jussérat, ^{The Translation describes.} et Wigorniam destinaverat, ut superius dictum est. Aqua autem ablutionis reliquiarum ejus ægrotantibus et obsessis efficacem medicinam hausta procurare visa est. Auxit præterea plurimum prope astantium exultationem inventa casulae integritas, in qua sanctissimi corporis gleba originariam carnis exsolverat conditionem. Nam carne pro conditione et tempore, indumentis ^{Oswald's} etiam in pulverem redactis, sola casula nescivit corporis passionem, corruptionem pulverum, detrimentum ^{chasuble found whole.} sepulcri. Ita miro modo in se habuit quo corrumpi debuit, et inviolata mansit, quia etiam intus servavit quod servari potuit, ideoque ei nec pulvis rubiginem nec sepulcrum affricuit corruptionem. Rem notam loquor, quoniam usque hodie Wigorniæ custoditur, Missarum solemnitatibus satis apta. Hæc circa Translationem Beati Oswaldi succincte perstrinximus, ut cognoscat generatio ventura qua auctoritate, quibus

præcedentibus signis eum venerabilem habent omnis ecclesia Sanctorum.

De maxilla monachi Ramesiensis curata.

Sed ex post factis non modice crevit memoria illius et gloria in conspectu omnis carnis. Erat enim apud A monk of Rameseiam, quem locum eum fundasse prædiximus, Ramsey who has a cancer, frater quidam admodum congregatiæ utilis, utpote moribus mitis, suavis consortio, cuius faciem morbus ille qui cancer dicitur tam potenti horrore, tam patenti ulcere damnaverat, ut consumptis carnibus et cute, nuda mandibula, nudi dentes apparerent. Cavens autem ne tam horrida pestis aspectum offenderet aliorum, maxillam appenso velo jugiter contectam habebat, sed cum morbus indies augeretur, verens ille fieri fratribus in offensionem et scandalum, in quandam parvam insulam prope monasterium divertit, accipiens diebus singulis alimenta a monasterio, ubi aliquamdiu sibi vivens animam in amaritudine, vitam tædio possidebat. Neque ei absque dolore cessit quod fratrum consortio privabatur. Aderat autem dies Beati Oswaldi, celebris clero et populo. Ille autem interesse cupiens solemnitati, ministro suo comitante monasterium adiit, et in secreto ecclesiæ loco consistens, orandi studio invigilabat. Expleto diei officio Missæ, fratres pietate ducti in insulam remeare volentem detinuerunt, ac pariter reficere coegerunt. Introductus in refectorium sese seorsum contulit, ibique ei fratres diligenter ministrabant. Servabatur in ecclesia illa ciphus quo beatus pater Oswaldus adhuc vivens bibere usum habebat. Hoc vase in festis diebus prædicti of Oswald's eup., and is cured. patris, post refectionem præmissa prece potum libabant omnes fratres. Hac itaque die cum poculum istud gustassent universi, infirmo qui ultimus sedebat vas cum potu defertur, quod ille suspirando suscipiens

S. Luc.
iv. 20.

ingemuit. Noverat enim quoniam vas sanctum est, dedicatum tactu et labiis sacratissimi confessoris Christi, qui pro multis enituit intercessor, exauditus pro sua reverentia. Horum igitur recordatio mentis devotionem concitavit, dilatavit desiderium, animavit spem, ut jam non diffiderent de suffragio patris lacrymæ filii, ægrotantis affectus. *Erantque oculi omnium intendententes in eum.* At ille cum fiducia hausit, sicque vas vacuum tabescenti maxillæ apposuit, appositumque strictius junxit. Amoto deinde vasculo a maxilla, totius morbi sanies atque putredo ita cum vase recessit, ut redintegrata cute, nihil morbi in facie penitus resideret. Quod videntes fratres eo devotius magnificabant Dominum, quo res desperata gloriosius reformari videbatur. Ferunt tamen venerabilem Wlstanum episcopum retulisse, cui monachus ille in ægritudine sua et post sanitatem notus exstitit, tale. quoniam maxilla curata paulo rubicundior alia semper fuit, in testimonium nimirum virtutis Divinæ et meritorum Beati Oswaldi. Dicebat etiam quod Edwaker The man's erat nomen ejus. Tanti itaque viri testimonium non name was perfuctorie, lector, attendas, in cujus ore nec verbum Edwaker. fide vacuum, nec dolus locum vindicavit.

*De adventu W[illelmi] ducis Normanniæ in Angliam,
et successivo modo tam Cantuarienses quam Ebo-
racenses archiepiscopos invicem consecrandi, et
subjectione episcoporum Scotiæ et Insularum de-
bitu ecclesiæ, et augmento præbendarum in dig-
nitate eorum, et multiplici processu domini
Thurstani Eboracensis archiepiscopi et Cantua-
riensium episcoporum super quadam subjectione
indebite expedita et defensa potenter.¹*

The misery resulting from the Norman conquest.

*Casus² adversos et infortunia acerba quæ post de-
victam a W[illelmo] Normannorum duce Angliam urbi
Eborace et ecclesiæ contigerunt, si quis omnia velit
enarrare, plena est dolore narratio et prolixa; verum
ex his aliqua perstringere ad id quod intendimus res
admovet.*

William crowned by Aldred.

*Dux præfatus, Anglia debellata, in regem elevatus
est, et ab Aldredo, venerabili archiepiscopo Eboracen-
sium, consecratus et coronatus. Civitas autem Eboraca
et tota regio circa, quamquam regi datis obsidibus
de pace servanda, infidelis tamen extitit et adversa,
et nequierit et violenter perniciosa; quapropter a Fran-
cigenis ferro, fame, flamma destructa est. Incensa
quoque et Beati Petri metropolis ecclesia et ornamenta
illius, cartæ et privilegia combusta vel perdita fuerunt.
Aldredus³ archiepiscopus defunctus est. Ipse quidem*

¹ Written in large red letters.

² *Casus]* The C is om., a space being left for an illuminated letter.

³ An erasure of several words, over which is written Aldredus.

Edward the Confessor made a grant of the church of Worcester to Aldred in 1062, on account of the poverty of the see of York. (Printed afterwards.)

de Wigornensi sede in metropolim Eboracam translatus, quendam monachum suum, nomine Wlstan, ordinavit episcopum, et duodecim villas sibi retinuit. Reliquas vero W[lstano] episcopo, tanquam vicario suo, reliquit.

Rex vero dedit archiepiscopatum cuidam capellano suo, clero quidem eleganti et plurima scientia polenti, honesto et honestatis amico, Thomæ Baiocensis Thomas of ecclesiæ thesaurario, cuius scientiæ et honestatis, et Bayeux made arch-elegantiæ pœconium per omnes Galliarum provincias bishop of et longe ultra frequens resonabat. York.

Stigandus autem Cantuariensis archiepiscopus, qui Deposition of Stigand. et simul Wintoniensis episcopus et cœnobiorum aliquot abbas erat, paulo post, propter hoc et alia sibi objecta per legatos sedis Apostolice, rege vólente, degradatus est. Erat et ipse¹ possessionum multarum dives plurimum, auri vero et argenti supra modum. Quæ omnia remanentia eum copiose ditaverunt, et confirmatum est regnum in manu ejus. Cantuariensem Lanfranc archiepiscopatum dedit rex cuidam seniori, nomine made arch-bishop of Lanfranco, scientia et religione famoso, sub cuius magisterio de Galliæ, Germaniæ, Italiæ finibus omnes fere Canterbury. didicerant, inter quos et pœfatus Thomas, quicunque tunc temporis scientiæ literarum aliquantum nomen habebat. Hunc et ideo regi placuit ad quod potuit dignius promovere, quod eum primum abbatem fecerat in Cadomensi monasterio Sancti Stephani, quod ipse fundaverat. Tunc non potuit servari illa consuetudo a papa Honorio inter Cantuariensem et Eboracensem archiepiscopos instituta, ut altero decedente successor ejus ab altero superstite vicissim consecraretur. Lan- Thomas francus, licet posterius investitus, a suffraganeis suis refuses to profess prius consecratus est. Thomas ab eo consecrari requiri- obedience to Lan-savit. Ille vero renuit nisi subjectionis professionem ei franc. faceret. Quod ille ex jure ecclesiæ suæ se non debere

¹ *ipse*] i. e. the king.

dicens, non consecratus di[s]cessit, rem, sicut erat, regi denuntians. Rex primo moleste accipiens, remisit eum ad archiepiscopum cum mandato ut eum professione non exacta consecraret, sed nec tunc quidem voluit. Venit igitur ad regem. Interrogatus ab eo cur Eboracensem electum non consecrasset, respondit Eboracensem ecclesiam Cantuariensi debere subjici, et electum illius ordinandum ordinatori suo profiteri:

Lanfranc's reasons why there ought to be no private of York.

porro utile esse ad regni integratem et firmatatem conservandam, ut Britannia tota uni quasi primati subderetur; alioquin contingere posse, vel suo vel successorum suorum tempore, ut de Dacis, seu Norensibus, sive Scotis, qui Eboracam navigio venientes regnum infestare solebant, unus ab Eboracensi archiepiscopo et a provincia illius indigenis mobilibus et perfidis rex crearetur, et sic regnum turbatum scinderetur. Talis opinio de Lanfranco apud Normannos habebatur quod

quicquid astrueret non aliter debere esse judicaretur. Erat quidem ipse vir bonus et sapiens, sed plus quam decebat monachum gloriæ et dignitatis appetens. Persuasionibus illius rex novus credulus, donis et pollicitationibus plurimis distractus est, sicut quidam sapiens ait, "plerumque regiae voluntates necnon¹ mentes, sicut sunt mobiles, saepe ipsæ adversæ sibi."

The king tries to make Thomas profess.

Loquens igitur rex Eboracensi electo, primo precibus, blanditiis, promissis, efficere conatus est ut consecrationem suscipiens professionem faceret, propter regni unitatem et pacem, sicut ei persuasum erat. Ille regi respondit nec debere, nec canonicum esse, regno quidem nec honestum nec utile. Iratus itaque rex dixit ei quod odium ejus perpetuo haberet; comminatus est etiam quod nec quisquam de sui generis propinquis in Anglia nec in Normannia remaneret, si non personaliter, saltem L[anfranco], profiteretur, ut Scriptura dicit, *sicut rugitus leonis, sic terror regis.* Timuit Prov. xx. 2.

The king threatens Thomas.

¹ *necnon*] ut nec, MS.

domini sui et regis clericus suus et familiaris odium incurrere; pertinuit non tam suum quam suorum exilium. Multi vero dissuadentes ei prius et confortantes [si] non faceret ipsi sibique modo timentes; quidam vero assentatorie regi faventes consiliabantur, suadebant, instabant ut regiae voluntati obsequeretur. Sic ergo consilio deceptus, minis territus, invitus et Who gives dolens tandem facere concessit. Multi audierunt eum ^{way.} postea dicentem se nullatenus hoc concessisse si sine captione putasset Angliam exire.

Ventum est igitur Cantuariam ut consecraretur; ubi He is consecrated at cum juxta morem examinationis L[anfrancus] archi-
episcopus Th[omam] electum consecrari paratum in-
terrogaret: "Vis esse subjectus sanctæ Cantuarie
" ecclesie, et mihi et successoribus meis?" paulisper attendens, flens, et suspirans sic respondit: "Tibi And makes a personal profession only to
" subjectus ero, quamdiu vixeris, successoribus tuis Laufranc.
" minime, nisi judicante summo pontifice." Cumque rogaretur ut cartam professionis a Cantuariensisibus scriptam legeret, et archiepiscopo traderet, ille nec legit nec tradidit. Adhuc supersunt aliqui qui hoc et viderunt et audierunt.

A primordio Christianitatis in Eboracensi urbe semper paritas dignitatis extiterat inter Cantuariensem et Eboracensem ecclesias.

Nequam regis ecclesiæ retributio. Illa enim in regem consecrando exaltavit; ipse eam subdendo humiliavit.

Audistis immanem et superbam prælationis et elationis ambitionem. Audite monachorum, si vere monachorum, turpem et dolosam possidendi impietatem, injuste et violenter assecutam subjectionem. Monachi Cantuarienses cartam scripserunt, et regis sigillo sur- The forged charter of
reptione et dolo acquisito sigillaverunt, causam scilicet profession ventilatam esse inter suos archiepiscopos coram rege issued by et episcopis et primoribus Angliae, et ostensum et the monks of Can- cognitum esse Eboracensem archiepiscopum Cantuari- terbury.

ensi debere cum juramento professionem facere. Sed propter amorem regis L[anfrancus] T[homæ] sacramentum remisit, non præjudicans successoribus suis. Quod quam veri dissimile sit, quam fictitium,¹ ex hoc facile perpendi potest, quod nec abbas episcopo suo, nec episcopus metropolitano subjectionem jurejurando promittit, soli summo pontifici, ex consuetudine Romanæ ecclesiæ metropolitæ; et qui palleis utuntur, quando ipsam suscipiunt, obedientiam et fidelitatem jurant. Plurima autem cartæ illius exempla miserunt in ecclesias et monasteria ut in armariis conservarentur.

The king
discovers
the forgery
and re-
proves it.

And pro-
mises
justice to
Thomas.

Ranulph
now bishop
of Durham
and Gilbert

Contigit vero post aliquot annos quod rege in Normanniam transfretare parato, ambo archiepiscopi usque ad Wectam² insulam eum persecuti sunt. Ibi dictum fuit regi cartam illam sic esse scriptam et sigillatam. Quod moleste accipiens, coram utroque archiepiscopo dixit per se factum non esse, et si T[homas] archiepiscopus aliquid propter amorem et timorem regis dispensative et personaliter, vel temporaliter fecerat, nolebat illud Eboracensi ecclesiæ præjudicium fieri. Ipsum vero T[homas] archiepiscopum blande deprecatus est ut interim patienter ferret, et, si Deus illi redire permitteret, inter duos archiepiscopos rem juste et canonice disposeret. Hoc plures audierunt, inter quos et Rann[ulphus], qui nunc usque superest,³ Dunelmensis episcopus, tunc quidem capellanus et custos sigilli regis sub Mauritio cancellario, postea Londoniensi episcopo,⁴ et Gilbertus⁵ Crispinus monachus L[anfranci] archiepiscopi, postea abbas Westmonasterii, qui ambo coram multis edixerunt, et, si quis

¹ *fictitium*] *fictiti*, MS.

² *Wectam*] The king was at the Isle of Wight in 1086, and started thence on his last visit to Normandy.

³ Ranulph Flambard, bishop of

Durham, died in September 1128, so that this chronicle was written prior to that event.

⁴ Maurice became bishop of London in 1086, and died in 1107.

⁵ *Gilbertus*] *Gillus*, MS.

dubitaret, jurare parati cartam sic confirmatam fuisse, afterwards et regem, sicut prædictum est, inde respondisse; et abbat of Westmin- quod ipse rex Gilleberto Crispino, nobili genere mona- ster are cho, præceperat, ut hoc testimonium Eboracensi eccle- witnesses of this. siæ perhiberet, quicquid de ipso contingeret. Rex non The king multo post in Normannia obiit, cui successerunt¹ dies in filii ejus, Rodbertus interventu [in] Normannia, Wil- in Nor- lelmus in regno Angliæ. Sed quod intendimus prose- mandy, Sept. A.D. 1087. quamur.

Hæc sic extorta professio ad aures Urbani summi pontificis pervenit; quod graviter accipiens T[homæ] archiepiscopo literas direxit, quarum exemplum hoc est.

Urbanus episcopus, servus servorum Dei, dilecto in Urban II. Christo filio, T[homæ] Eboracensi archiepiscopo, salu- orders Thomas to tem et Apostolicam benedictionem. Querelum non explain modicum habet adversum te mater tua, sancta Ro- why he has mana ecclesia; cum enim Beatus Gregorius, gentis made the profession Anglorum apostolus, dicat, ut inter Cantuariensem contrary to et Eboracensem archiepiscopos ille prior habeatur² qui pope Gregory's prior [fuerit] ordinatus, tu [post] acceptum ab order.

Apostolica sede pallium, post juratum, sicut mos est metropolitunis, fidelitatem, inconsulto Romano pon- tifice Cantuariensi [archi]episcopo tuom ecclesium indebit³ subdidisti, et cartum ei professionis contra decretum Beati Gregorii fecisti, quod quam graviter ferre nos convenit prudentium tuam latere non po- test. Volumus igitur, et Apostolica tibi auctoritate. præcipimus, quatinus nobis usque ad Pascha Domini presentiam tuam super hoc satisfacturus exhibeas, nisi forte legatorum nostrorum R. diaconi, filii nos- tri, cardinalis, et confratriss nostri Hereberti The[ft]-

¹ *successerunt*] successe in MS.

² *habeatur*] habebatur, MS. This is compared with another copy of

this letter in the Reg. Magnum Album at York, part i. 41.

³ *indebit*] om. in R. A., pt. i. 41.

fordensis episcopi certa permissione¹ remaneus. Præfatos autem legatos nostros, quibus in Angliæ regno commisimus vices nostras, vobis plurimum commendamus, et ut ope,² consilio, et commendatione juvetis rogamus.

When the see of Canterbury was vacant after Lanfranc's death (A.D. 1089–1093), Thomas officiated in that province according to his right.

Anselm chosen archbishop.

Thomas is asked to consecrate Anselm primate of all Britain, and refuses.

Circa idem tempus L[anfrancus] archiepiscopus defunctus est, et vacavit sedes aliquot annis. Ab antiquo extitit consuetudo inter duos metropolitanos Angliæ, ut altero defuncto alter in provincia defuncti archiepiscopalia faceret, utpote episcopos consecrare, regem coronare, coronato die Natalis Domini, Paschæ et Pentecostes, Missam majorem cantare. Hæc interim fecit T[homas] archiepiscopus, nec quisquam episcoporum erat qui hoc in sua ipsius diœcesi archiepiscopo præsente præsumeret. Ordinavit etiam episcopos Herbertum Norwicensem, et Radulphum Cicestrensem, et Herveum Bangornensem.³

Succedente tempore dedit rex Willelmus Junior archiepiscopatum Anselmo-Beccensi abbatii, viro merito sanctitatis celebri. Quem cum ex decreto Honorii papæ T[homas] archiepiscopus, pontificalibus vestimentis induitus, consecrare paratus esset, sicut mos est, scripta petitione et lecta ut archiepiscopus eum in primatem totius Britanniæ consecraret, T[homas] discessit, vestiarium introivit, et se pontificalibus exuit. Erant cum archiepiscopo de Eboracensi ecclesia Hugo decanus, Rann' thesaurarius, Durandus archidiaconus, Gill' cantor, et aliqui ex canonicis. Exierunt statim post eum et qui consecrari debebat et Walchelinus Wint[oniensis] episcopus, et pedibus archiepiscopi affusi humiliter deprecati sunt ne moleste acciperet. Quibus archiepiscopus: "Cum duo tantum sint metropolitæ in Britannia, alter nisi super alterum primas esse non potest. Si timore, vel amore,

¹ *permissione*] from R. A., 41; provisione, MS.

² *ope*] R. A.; eos ipse, MS.

³ *Bangornensem*] Pangorensem, MS. These three consecrations took place in A.D. 1191 and 1192.

" et vivendi consilio personaliter et indebite alicui
" me subjeci, liberatus sum. In primatem neminem
" consecrabo." Et illi: " Disponite," inquiunt, " peti-
" tionem pro vestra voluntate, nolumus nec in peti-
" tione nec in consecratione nisi quæ pacis et caritatis,
" et quæ Dei sint querere." His verbis archiepi-
scopus placatus, pontificalibus se re-induens, ad altare
regressus est. Quod igitur scriptum erat "in prima-
" tem" minime lecto, et ex toto abraso, petitione
correpta, ut in metropolitam Cantuariensem consecre-
retur, assistantibus fere omnibus totius provinciæ
coepiscopis, et abbatibus plurimis, et diversi ordinis
clericis et laicis, Anselmus a T[homa] archiepiscopo
solempniter, sicut tantum virum decebat, in metropo-
litam consecratus est. Quod in conspectu tot et
tantarum personarum actum est, mendaciter scribere
vel nequiter negare, et apud homines turpe et apud
Deum criminosum est.

In crastinum T[homas] archiepiscopus Cantuaria
recessurus, loquens cum Anselmo archiepiscopo coram
episcopis qui ibi aderant, interdixit ei ex parte Dei, Thomas
et Sancti Petri, et domini papæ, et societate quam
invicem habere debebant, ne Robertum Bloeth, Lin-
colniensis ecclesiæ electum, Lincolnensem ordinaret waras
episcopum. Non prohibebat quin eum Dorracestrensem ¹ Anselm
ordinaret episcopum, sicut et antecessores sui fuerant, against
verum Lincolnum oppidum, et magnam partem pro-
vinciæ Lindissi dicebat fuisse et jure esse debere
parochiam Eboracensis ecclesiæ, et injuria illi erectam because
esse cum tribus villis, scilicet Stou, et Ludha[m], Lincoln is
[et] Niuwerca, quæ propriæ fuerunt Sancti Petri province
Eboracensis, quod et ipse dirationare paratus erat si ei part of the
rectitudo consentiretur. Ipsi vero electo hoc calump-
niabatur, qui et hoc audiebat. Venerat autem ad
consecrationem archipræsulis sui, et paucis primo

The words
are altered
and the
consecra-
tion takes
place, 4th
Dec., A.D.
1093.

¹ *Dorracestrensem*] Corracestrensem, MS.

William Rufus settles the dispute about Lincoln.

Thomas forbids Remigius to dedicate the new cathedral of Lincoln.

A dispute between Anselm and Thomas about the primacy.

Anselm's quarrel with the king about investiture.

Is exiled and goes to Rome, Oct., A.D. 1097.

Visits Lyons.

diebus ab ipso Lincolniæ ordinandus episcopus; sed propter hanc calumniam ordinatio illius diutius dilata est donec rex Willelmus quandam concordiam¹ fecit inter illos, T[homa] quidem archiepiscopo invito, et renitente, et coacto, nec consentiente, nec consulto Eboracensis ecclesiæ capitulo. Hoc autem Anglia tota novit quod propter hanc concordiam Robertus episcopus W[illelmo] regi tres mille libras dedit. Jam antea Remigio episcopo T[homas] archiepiscopus hanc calumpniam fecerat. Et cum Remigius Lincolnensem ecclesiam dedicandam parasset, T[homas] archiepiscopus interdixit ei ne eam dedicaret; quod nequaquam dimittere volens, nocte præcedente qua eam dedicare in crastino speravit, infirmitate correptus ex qua et paulo post vitam finivit,² nec ipse eam, nec successor ejus Robertus, dedicavit. Licet sit a proposito digressio, hoc tamen de Lincolia inseruisse non incongruum visum est.

Ordinato Anselmo a T[homa] archiepiscopo, multa fuit inter eos de primatu vel subjectione quæstio vel contentio.

Post aliquot annos inter regem et archiepiscopum [Cantuariensem] discordia orta est pro eo quod archiepiscopus investituras ecclesiarum per baculum et annulum fieri prohibebat; eas enim summi pontifices Gregorius ultimus et Urbanus regibus et principibus sub anathemate interdixerant, unde rex iratus compulit eum de regno exire. Exulatus itaque Romam venit, ubi [ab] Apostolico piæ memoriae Paschali, et cardinalibus, et cæteris Romanis benigne et honorifice pro sanctitate sua et exilii sui causa susceptus, aliquamdiu conversatus est. In Gallias reversus, Lugduni, quæ prima sedes est Galliarum, apud Hugonem reverendum archiepiscopum diutius moram fecit. Re-

¹ This Concord will be printed afterwards.

He had been bishop of Dorchester since 1067. Bloett was consecrated

² Remigius died on May 7th, 1092.

bishop of Lincoln in 1194.

ligiosus incola religioso exuli omne studium humanitatis exhibuit. Similiter et canonici metropolis illius, quibus nec magis nobiles nec nobilius liberales Gallia habet.

Dumque ibi peregrinaretur, contigit regem W[illel-^{Death of William}um] diro infortunio interemptum esse. Henricus II., Aug., vero, frater ejus, qui erat cum eo in Anglia, successit ei in regno. Robertus comes Normanniæ, qui fuerat in sancto exercitu ad expugnandam Jerusalem, non ^{A.D. 1100.} Is succeeded by Henry and multo post in Normanniam rediit. Qualiter inter Robert. fratres convenit, et satis notum est et nostra nihil interest.

Auditio T[homa] archiepiscopo, qui tunc erat in Ripon, de morte regis, accelerans versus Londenianum, from Ripon to London obtunc audivit Henricum regem esse consecratum; to crown quod ægre ferens Londeniam pervenit, inventoque ibi Henry, but novo rege et episcopis, conquestus est injuriam sibi factam de regis consecratione, quam ex jure ecclesiæ sibi competere certum erat, cum Cantuariensis archiepiscopus non adesset. Nec auditum habebat, nec ecclesiasticæ consuetudinis erat regem nisi ab aliquo regni sui archiepiscopo consecrari debere. Quod nequaquam refellere valentes, rex et episcopi humiliter deprecati sunt eum ne gravius acciperet, dicentes festinatam esse consecrationem, ne præstolando cum qui de longe erat regnum fortasse turbaretur. Quibus The haste verbis placatus est. Erat enim satis mansueti animi, is satisfactorily et morbo et senio tunc plurimum debilitatus. Lun-doniæ postea concilio convocato, archiepiscopus, et for. episcopi, principes et proceres, et alii, factis regi hominiis, et fidelitatibus juratis, regnum ei assecuraverunt. Archiepiscopus, a rege licentia accepta, domum regreditur, nec deinceps scese viderunt.

De archiepiscopo breviter recapitulare volo. Quando archiepiscopatum suscepit, cuncta hostili vastatione The state depopulata et vastata invenit; de septem canoniciis, of the province, (non enim plures fuerant,) tres in civitate et ecclesia

city, and
church of
York at
Thomas's
accession.

His reforms
in the
minster,
which he
rebuids.

Founds and
endows the
prebends
and offices
in the
minster.

Character
of Thomas.

combusta et destructa reperit. Reliqui vel mortui, vel metu et desolatione erant exulati. Ecclesiæ vero recoopertæ, et juxta facultatem suam structæ, canonicos quos invenerat restituit; dispersos revocavit; ad Deo serviendum et ecclesiæ aliquos addidit; refectorium refecit, et dormitorium; præpositum constituit qui cæteris præcesset, et eos procuraret; villas alias et terras et ecclesias dedit, et ab aliis ablatas redidit; plurima de suo proprio canonice necessaria administrabat; archidiaconos quoque sapientes et industrios per dioecesim divisit. Ipse vero dono regis aliquamdiu xij. villas habuit, quas Aldredum prædecessorem suum de Wigornensi episcopatu sibi retinuisse supradiximus; sed eas, molimine et instinctu Lanfranci archiepiscopi, idem rex ei abstulit. Annis pluribus canonice communiter sic vescentibus, consilio quorundam placuit archiepiscopo de terra Sancti Petri, quæ multum adhuc vasta erat, singulis præbendas partiri; ita ut canonicorum numerus crescere posset, et quisque, sicut per se, partem suam studiosius et ædificaret et excolleret. Quod et sic factum est. Tunc enim statuit decanum, thesaurarium, cantorem, dans cuique digne, et ecclesiæ, et suo, et personarum honore: magistrum scolarum jam antea statuerat. Ecclesiam, quæ nunc est, fundavit et fecit, et eam pro posse suo clericis, libris, ornamentis ornavit, et munivit, nec tam cuiuslibet rei quam¹ bonos et honestos clericos habendi cupidus fuit.

Vixit autem in archiepiscopatu annis ferme xxx., quo nec alter episcopus tempore suo persona decentior, nec magnis et minimis magis² unanimiter dilectus, quia nec magis liberalis nec minus austerus,³ neque quibuslibet in seriis et jocis honestis magis consentaneus; postremo, in omnibus fere et amabilis, et laudabilis,

¹ quam] quod, MS.

² magis] magnis, MS.

³ austerus] obster', MS.

et reverendus. Henrico rege nonas Augusti consecrato,
et non multo post Anselmo archiepiscopo mandato
regis ab exilio revocato, T[homas] archiepiscopus, xiiij. His death,
kalendas proximi Decembris, die Dominica, M.C. anno, A.D. 1100.
Nov. 18,
Eboraci obiit. Cujus epitaphium est hoc.

Orba pio, viduata bono pastore, patrono,
Urbs Eboraca dolet vix habitura parem.
Qualia vix uni persona, scientia, vita
Contigerant T[homas] nobilis, alta, bona.
Canities, hilaris facies, statura venustu,
Angelici vultus splendor et instar erat.
Hic numero atque modo doctrinæ seu probitatis
Clericus omnis erat, vel magis omnis homo.
Hæc domus et clerus sub tanto præsule felix,
Pone quod est et habet munera omne sui est.
Octavis Sancti Martini transit ille,
Oui pietate Dei sit comes in requie!

His
epitaph.

GIRARDUS.

Sede usque ad proximam Epiphaniam vacante, trans- Gerard
latus est in eam Girardus Herefordensis episcopus, bishop of
qui fuerat W[illelmi] Primi, Secundi, regum cancel- Hereford
larius; clericus quidem scientia et eloquentia tempore succeeds
suo nulli aut paucis secundus, et qui Virgilio in Thomas.
metro et Tullio in prosa parum cessisset. He writes
in verse like Virgil, and
prose like Tully.

Monachi Cantuarienses, non bene cantantes Ebor.,
quia ab illa indebita professione liber erat, archiepisco-
pum suum instigaverunt et impulerunt, ut¹ agitando
professionem exigeret. Eorum impulsu fortiter exegit, Anselm
et literas suas ad dominum papam, quas ipse petebat, presses for
pro sua dimissione, et translatione, et pallii requisi- the profes-
tione tradere diu negavit, nisi prius professionem fa- sion, but
ceret, aut Roma reversum se professurum promitteret.
fails.

Verum Girardus, sapiens et disertus,² dicens hoc in-

¹ *ut*] aut, MS.

| ² *disertus*] desertus, MS.

honestum esse, et non canonicum hac distictione professionem¹ vel promittere, tandem literas illius accepit, pollicens se reversum quicquid juste debebat ei facturum. Et scimus quia non exhibuit.

Gerard goes to Rome for the pall, and receives it.

Ad requirendum pallium Romam profectus, aliquot dies ibi moratus est, ubi in pluribus causarum actionibus scientia et facundia ejus laudata et approbata, a reverendo papa Paschali et a tota curia honoratus est et magnifice laudatus. Abierant cum eo duo episcopi, quos rex propter negotium suum miserat, cum quibus et ipse reversus est. Accepit ab Apostolica sede pallium et privilegium² quod subscriptum est.

A scene at the council at West-minster, A.D. 1102.

Postea placuit Anselmo et Girardo archiepiscopis concilium celebrare. Quo in Westmonasterio congregato, cum monachi archiepiscopo suo sedem singulariter cel-sam parassent, Girardus indignatus, et Dei odium ei qui sic paraverat vulgariter orans, pede subvertit, nec sedere voluit, donec sibi cum archiepiscopo sede pari parata, liquido volens ostendere, ei nullam subjectionem debere.

Anselm adheres to his protest about the investiture with Henry I.

The question is settled.

The opinion of Ivo bishop of Chartres

Sicut fecerat A[nselmus] archiepiscopus Willelmo regi, sic fecit et regi Henrico, investituras prohibendo, nec quenquam episcopum vel abbatem manu regia investitum consecrare vel benedicere solebat. Sed licet rex moderatius agens, odium patens in eum non exercuit, non eum postmodum sincere dilexit. Propter interdictum et anathema Romanæ ecclesiæ rex tandem investituras dimisit, dimissione quidem qua nihil aut parum amisit, parum quidem regiæ dignitatis, nihil prorsus potestatis quem vellet intronizandi. Credo

Ivo Car-equidem de investituris sane sensisse venerabilem Ivo-notensis, nem Carnotensem episcopum, quo nec alter in Gallis epist. lx., tempore suo melius in Divinis eruditus et exercitatus, Opp. (ed. Juret & Souchet), nec fide et doctrina magis catholicus extitit. Dicebat ii. 27, 28.

---

¹ *professionem*] *promissionem*, | ² This Privilege is printed afterwards.
MS.

parum interesse qualiter investituræ fierent, sive virga, on that
sive annulo, sive manu, sive mica, seu quocunque subject.
modo, dum canonica electio et libera consecratio ec-
clesiis servarentur, nec quicquam Symoniacæ conta-
gionis inesse, cum neque dans neque accipiens intelli-
gat sacramentum vel rem sacramenti dare vel accipere,
sed villas, prædia, redditus quæ de munificentia regum
et principum ecclesiis collata sunt. Sed, si fas est
dici, adhuc habet ecclesia decimantes mentam et ane-
thum, et colantes culicem, et deglutientes camelum, de
manuali investitura tumultuantes, de electione et con-
secrationis libertate nihil mutientes. Quibus scilicet
misceri sacra prophanis ludibrio potest dici illud
Persii,

Sat. iii.
83-4.

“ *Ægroti veteris meditantes somnia, gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti.*”

Girardus archiepiscopus ecclesiam de Laxtona eccle- Gerard
siae nostræ in præbendam dari a rege obtinuit, et vj. from the
ecclesiarum, quas de villis suis rex ei dedit, Driffield, king a
Chillum, Pochelinton, Pichering, Burgh,¹ Sned,² quinque grant of
Sancto Petro; sextam vero, Sneid scilicet, dedit Sancto certain
Germano Salebi. churches,
&c.

Vixit G[irardus] in archiepiscopatu annis viij. et His death,
mensibus fere quinque, et obiit xij. kalendas³ Junii. May 21st,
A.D. 1108.

[THOMAS SECUNDUS.]

Septima die successit ei T[homas] regis capellanus, Gerard is
[ecclesiæ.] Sancti Johannis Beverlacensis præpositus, succeeded
nepos T[homæ] reverendi Senioris, cui rex eadem die II., nephew
Lundoniensem episcopatum, vel in proximo, datus, of Tho-
mas I.
requisitione decani Hugonis et quorundam de nostris,

¹ *Burgh*] Broth, MS.

² Driffield, Kilham, Pocklington,
Pickering, Aldborough, and Snaith.
The last of these was given to Selby,

the others to York. This grant
will be printed afterwards.

³ *kalendas*] die, MS.

qui tunc erant ad curiam, consilium mutavit, et ei Eboracensem ecclesiam tradidit.

Multorum desideriis dies ille desideratus advenit, quando in metropolitem metropolis nostra illum suscepit, quibus si antea elegisse licuisset, Thomæ Thomas, patruo nepos, quasi jure hereditario proxime success[iss]et. Erat enim apud nos sub patruo suo amabili et amicabili edicatus, et decenter eruditus, moribus et conversatione gratus, ipseque archiepiscopus factus pro consanguinitate et nominis similitudine, et aliqua morum consuetudine patrum suum nobis in se ex parte reddidisse visus est, licet morte L[anfranci] archiepiscopi T[homas] ab illa indebita, et personali, et violenter extorta professione liberatus esset; quod verbo, actu ostendit, Anselmum archiepiscopum in primatem, sicut petebatur, consecrare renuens, licet postea professio illa

The monks a Girardo fuisse exacta, sed juste denegata. Monachi
of Canterbury raise tamen Cantuarienses, quod injustum affectare et im-
again the pudenter petere non desistunt, sed vigilando cogi-
question of tantes, dormiendo computantes, de perdita professione
profession. dolore tabescunt, neque quibus modis eam reparent,
dummodo obtineant quicquam attendunt. T[homa] igitur in archiepiscopum electo, monachi suo archiepi-
scopo sugerunt, monent, incitant quatinus modo de
restituendo ecclesiæ suæ quod perdidera cogitet, et
viriliter laboret, electum nostrum consecrari Cantuariam
vocet, sed illum nullatenus nisi facta professione con-
secret. Hujus rei jus et injuria electo nostro non erat
ignota. Et nos illi ad nos misso et gratanter recepto
interdicentes ne professionem faceret, consilium dedi-
mus, ut regem consulens voluntatem ejus sentiret.
Tunc ipse dixit se iturum ad curiam; necesse habebat
loqui regi. Cumque jam dimidium itineris peregisset,
venit ad eum qui ex nostra parte literas istas detulit.

On his Dilecto patri et diligendo domino, T[homæ] Dei
way the gratia Eboracensis ecclesiæ electo archiepiscopo, capitu-
following lum ejusdem ecclesiæ eleganter semper agere, et ad id
letter on

Thomas had been brought up at York, and was popular there.

Thomas goes to see the king about the matter.

que possunt servitu et orationum suffragiu. *Ad* the subject
curiam vatis domino regi collocuturus, dixisti from the
enim nobis; si vero ut ad præsens consecreri, istud chapter of
minime nec consiliatus es nobiscum. Scimus quod York
in consecratione professio a te exigetur. Vide quid
agas, ut quidam sapiens ait, consilium velox peni-
tentia sequitur. Subjectio nostræ ecclesiae Cuntua- They go
riensi institutioni primæ Christianitatis hujus regni into the
non concordat; quem prioratum Beatus Gregorius whole history of
inter alterutram præcepit, tute nosti, Quod autem the dispute.
dominum nostrum T[homam] archiepiscopum Lan-
franco fecisse prætendunt, ecclesiae nostræ præjudicare
non debet; juvenis erat, deceptus fuit, gravatus fuit,
invitus fecit, coactus fecit, et id quidem absque con-
sensu et consilio ecclesiae suæ, nec tamen legit, sed
tantum legere consensit, et id quidem moestus nimium
et lacrymans. Propter hanc qualemcumque profes-
sionem quod ab Apostolico Urbano vocatus fuerit,
ipse scis, et ipse literas habens. Anselmo in Can-
tuariensem archiepiscopatum recepto, cum T[homas] What hap-
archiepiscopus ante altare paratus esset ut eum con- pened at
secraret antistitem, petitione facta ab episcopis Angliae Anselm's
[ut in primatem totius]¹ Britannice ordinaretur.
surrexit et discessit a choro, ac vestiarium ingrediens
se divestivit; sed Anselmus archiepiscopus secutus est
eum cum Walchelino episcopo, et prostratus pedibus
eius deprecatus est eum ne moleste acciperet quod
audierat, hujusmodi petitionem per se nec scriptam
nec lectam asserens, tanquam venia postulata rogavit
eum humiliiter ut rediret. Redeunte T[homa] archi-
episcopo, et petitione correpta ut in Cantuariensem
archiepiscopum ordinaretur, ordinatus est. Hoc audi-
erunt et viderunt decanus noster, et cantor, et alii de
nostris. Denique decanus, quando fuit Romæ cum
Girardo archiepiscopo, sicut ipse testatur, a cancel-

¹ The words in brackets are inserted from p. 104, to make sense.

lario Romanae ecclesiae diligenter perscrutatus est de contentione harum ecclesiarum, quid inde Roma sentiret, et quid in decretis suis haberet, at ille dixit, Roma[m] nec aliud sentire, nec habere quam quod in registro Beati Gregorii scriptum est.

They bid him imitate archbishop Gerard. *Respice ad Girardum archiepiscopum ! hoc probe, hoc viriliter, hoc egit egregie ! Londoniae in concilio sedere noluit quod Anselmo archiepiscopo altior sedes data erat, donec et illi æque digna parata est sedes.*

Diximus quæ tacere non debuimus ; tu vero age quod te et ecclesiam a Deo tibi commissum non debeat, et Roma jure arguere non possit. Respectum capere, vel longum vel etiam modicum, ad providendum multum adjuvare potest. Optimam partem consilii det tibi Deus eligere et sequi !

The king is consulted, and takes the part of York.

His in itinere lectis, ad regem perveniens, humiliter deprecatus, super hac re eum consuluit. Consultus rex benigne respondit, et parti nostræ favere promisit, et ne profiteretur prohibuit. Gavisi sumus valde. Ex alia parte Cantuarienses regem sollicitabant, ut, sicut pater suus fecerat, electum nostrum Cantuariam venire faceret consecrari, et subjectionem profiteri. Bonum regem, boni regis filium, bona facta patris sequi debere. Rex non acquieavit illis, sed bene et caute stetit pro nobis, utrum vere pro nobis, an propter hoc quod non bene Anselmum archiepiscopum amabat quia investituras prohibuerat, tunc quidem incertum, postmodum evidens fuit, nisi forte rex propter aliud animum suum mutavit. Plures vero quorum consilio rex plurimum utebatur dicebant ei non esse sanum consilium ut altero alteri archiepiscopo professo totum regnum uni subjiceretur. Venit ergo H[erbertus] Norwicensis episcopus ad electum nostrum, dicens quod archiepiscopus professionem dimitteret, [si] tantum in primatem eum recognosceret; sed noluit, de rege bene confidens. Circa idem tempus rex in Normanniam transivit. Exspectato aliquamdiu T[homa] electo ut

Anselm says that he will be content if Thomas recognises him as primate. He refuses.

veniret consecrari, et non veniente, Anselmus archiepiscopus misit quandam clericum cum literis quibus moram consecrationis suæ redarguit, ostendens electum episcopum ultra xl. dies non consecratum esse non debere. Mandabat ergo, diem statuens illi, ut Cantuariam veniret, facere et suscipere quod debebat.¹ Ille, causas aliquas dilationis prætendens, placide respondit se Cantuariam venire quam citius posset opportune. Auditis literis et responso, iteravimus interdictum ne profiteretur consecrationem accipiendo. Nec multo post tempore electus noster misit ad archiepiscopum dominum Stephanum monachum suum cum literis subscriptis.

Dilecto domino et reverendo patri, A[nselmo] Dei gratia Cantuariensis archiepiscopo ecclesiæ, T[homas], Eboracensis ecclesiæ electus archiepiscopus, licet in dignus, salutem, et quæcumque potest servitia. Ad vos, venerande pater, venire disposueram, paratis juxta facultatem meam ad iter et ad alia facienda necessariis; licentia vero accepta a capitulo nostræ ecclesiæ, et summonitis quibusdam quos mecum venire idoneum visum erat, dixerunt semper perpendisse ex literis, quas benignitas vestra mihi miserat, et ex aliis quæ audierant, quod Cantuariensis ecclesia subjectiōnem² nostræ requirebat, atque ideo se velle venire. Contradixerunt autem mihi, ex parte Dei et Sancti Petri, et ex auctoritate sanctæ Romanae ecclesiæ, ne ecclesiam mihi commissam Cantuariensi indebite subjicerem. Septima vero die post discessum meum ab illis per unum ex archidiaconis ecclesiæ contradictum istud iteraverunt, nec id eis visum est, sed literis suis hoc ipsum acriter interdicentibus usque ad Wirecestriam me persecuti sunt, asserentes se mihi nullam obedientiam exhibere, nec debere, et Apostolicam sedem

¹ *debebat*] There is much information about this controversy in Eadmer's *Historia Novorum*, lib. iv.

² *subjectiōnem*] *subjacionem*, MS.

me accusare, si subjectionem hanc facere præsumpsero. Hinc igitur et inde me coartant angustiae. Turpe quidem est ad consecrationem venire, et non consecratum redire. Consecrationem autem suscipere, et contra appellationem Romanæ ecclesiae, quibus episcopus si non habere (sic)¹ præsertim cum² sacri canones dicau[n]t, "nullus invitus ordinetur episcopus," inhonestum est et formidabile. Vestræ vero dilectionis dulcedinem exacerbare timeo, si venire ad vos longius differo. Propterea, serenissime domine, injicio super vos consilium meum, ex quo maxime pendet spes mea post Deum. Beatus in dies autem et scientiæ vestræ consilium Omnipotenti præsto est, et benignum, et efficax. Circa personam meam sanctitati vestræ quantumcunque postularetis subjecere, grande mihi videtur dignitatis insigne. Optimam partem consilii det mihi Deus, et bonitas vestra, eligere et sequi!

Paucis in medium diebus, misimus et nos H. archidiaconem cum literis infrascriptis.

A letter from the chapter of York to Anselm.

Scientia et sanctitate veneranda seniori A[nselmo] Cantuariensi archiepiscopo, capitulum Eboracensis ecclesiae, ab Eo salvari, Qui salvos facit rectos corde. Ps. vii. 11. Quod noster electus consecrationem suam tamdiu distulit, causæ fuerunt et aliae, et quas nobis mandavit pace vestra liceat nobis loqui. Vos mandastis illi, et summoniisti eum nimis aspere, ut nobis visum est, ut termino a vobis præfixo veniret ad vos facere et suscipere quod debebat. Quid a Deo sanctorum manuum vestrarum impositione suscipere debeat, scimus. Quid vero facere debeat, id nescimus. Sed fortasse dicitis, aut monachi vestri, professionem. Confidimus de sanctitate vestra vos in nullo negotio nisi quæ Dei sunt querere. Et certe concedimus et volamus ut archiepiscopus noster sanctitati vestræ cedendo, assurgendo,

¹ A hopelessly corrupt passage, some words having been omitted. | ² cum] est, MS.

inclinando, reverentiam et obedientiam exhibeat. Ecclesiam autem nostram vestre subjecere contra decreta illius agit qui eas fidei fundamento fundavit, et in eis archiepiscopos ordinavit, et sua cuique privilegia dedit. Alia vero ab aliis Apostolicis de eadem re decreta. Ecclesia nostra habet Romance sedis institutiones: qui rescindunt, contra sacros canones agunt. Propterea omnes una voce indicimus electo nostro ne faciat subjectionem in recipiendo consecrationem. Nec de nobis quilibet ad haec secum veniret, nisi ut contradiceret; nec revertenti quisquam ei obviam procederet; nec ut archiepiscopo obediret. Viro sapienti et religioso in multis utile est sui juris esse, suo ipsis uti consilio. Consiliarii autem quidam, et clerici et monachi, querunt praesesse quam prodesse, tendentes et tendere instigantes ad praelationem propter elationem. Certo scimus nos nihil per contentionem, nec per elationem, aut per inanem glorium facere, sed omnia in nomine Domini, et recte pro bono. Dominus custodiat vos ab omni malo! Custodiat animam vestram Dominus!

Mirari satis nequeo tam sanctae opinionis virum si[c] obstinate petere quod nec sancti patres scriptum reliquerunt, nec ecclesiastica consuetudo tenet, cum et ipse, ut credo, bene meminerit qualiter T[homas] Primus eum consecrando egerit.

Item misit archiepiscopus ad electum duos episcopos, Ricardum Londonensem, et Radulphum Roffensem, ut quod literæ et episcopi viva voce facerent, summonentes quatenus die ab illis statuta esset Cantuariæ facere et quod debebat et suscipere.

“Consecrando quam consecratura major incumbit confectionis festinatio. Et credo quod graviter illi a Deo imputatur, cuius injusta exactione vel superba refragatione diutius retardatur. Veniam gaudenter consecrari, si vos, episcopi, mihi dixeritis quod non exigar subjectionem profiteri; alioquin non

The chapter say that they will disown Thomas if he makes the profession.

Anselm sends the bishops of London and Rochester to persuade Thomas to comply.

Thomas's answer to them.

“ audeo, prohibentibus illis quibus præesse debo, ex
 “ parte Romanæ ecclesiæ, et paratis defendere loco
 “ opportuno et tempore Eboracensem ecclesiam quod
 “ exigitur tantum non debere.”

Persuasione loquebantur episcopi ne turbaret regnum, ne divideret ecclesiam. Non erat melior quam patruus suus. Et ille: “Cum sit utraque ecclesia unius regni et unius coronæ, non est ecclesiam diligere, suum cuique jus velle retinere. Culpa est homini cuius injuria turbatio venit. Et patruus meus quid et quomodo Lanf[ranco] fecerit, bene autem divi: quod vero Anselmo archiepiscopo egerit, me lius novi. Jam tunc eram cum eo. Si quid sponte vel invitus perperam fecisset, nihil ab eo hereditate possideo.”

Literis utrinque missis et remissis, nuntiis utriusque euntibus et redeuntibus, aliquantum temporis processerat, cum tandem rex de Normannia literas suas ad archiepiscopum misit, mandans amicabiliter ut ab hac summonitione et professionis exactione desisteret, donec ipse in Angliam rediret. Tunc quidem, Deo auxiliante, illi controversiæ finem hostium [sic] imponeret. Ita electi nostri consecratio diutius induciata est.

Interea ille, literis a capitulo de electione sua acceptis, propter contentionem hanc monstrandam, et pallium requirendum Romam pergeret. Favonius nobis prospere flabat, quia rex noster justitiæ nostræ bene favebat. Dedit ergo rex domino decano literas suas, [quas] ipse petebat, ad dominum papam pro electo nostro commendatitias, excusatorias, deprecatorias, quod viro bene literato, casto, et religioso, et canonice, archiepiscopatum concesserat, sed quibusdam causis obstantibus, absque magna difficultate, Romam venire non posse. Quapropter paternitati suæ supplicabat, ut quemlibet a latere suo virum, justum et discretum, in Angliam mitteret, qui electo archiepiscopo

A note
of the
conference
between
Thomas
and the
bishops.

The king
says that
he will
end the
difficulty.

The king
writes to
Rome
approving
of the arch-
bishop's
election,
and asking
that a
papal
legate may
be sent to
settle the
dispute.

pallium deferret, et causam inter duos metropolitanos canonice decideret. Summus pontifex, filii sui regis precibus annuens, contentionis causa plene cognita, dominum Olricum, presbyterum-cardinalem, ortu Re- The pope makes cardinal Ulric his legate, who brings Geoffrey prior of Dunois with him. mensem, clericum bonum et prudentem, cum decano misit cum pallio et literis de contentionis diffinitione, sicut visum fuerat domino papæ et curiæ Romanae. Antequam in Normaniam venisset, Anselmus archi- episcopus a sæculo migraverat. Cardinalis secum addux- erat quendam monachum, nomine Gaufridum, Duno- Death of nensis monasterii priorem, clericum bonum et sapientem. Anselm, Apr. 21st, Venientes autem rex benigne suscepit, et diebus ali- A.D. 1109. quot ibi moratos misit eos in Angliam præcedere eum, paulo post secuturum. De causa nostra adhuc bonam spem dabat. Fecerunt¹ ita, neque rex post eos diu moratus est.

Nos quidem jam audieramus quod defuncto A[nselmo] archiepiscopo regis animus mutatus erat et magis tepide parti nostræ favebat. O imprudens prælationis ambitio! O iniqua falsitatis excogitatio! Cogitaverunt² Anselm's death.

Ps. lxxii. 8. quidem et quæ nequierer confinxerant, et *iniquitatem in excelso locuti sunt*, quod A[nselmus] archiepiscopus, A story in infirmitate qua vitam finivit T[homam] Eboracen- sem electum excommunicaverat, et omnes ei communica- cantes, nisi Cantuariae professionem faceret. Quod si, had excom- maligno consilio seductus, graviter excedens fecisset, muni- Thomas. occultasse debuerant. Sin autem, quod verius est, nec unquam in cor ejus ascendit, patri suo sacerdoti tan- tum crimen imposuisse apud homines, ignominia est apud Deum. Rege in Angliam regresso, multi de Cantuariensisibus obviani illi veniunt, magna offerentes, majora pollicentes, obnixe precantes ne Cantuariensis

¹ This sentence, which is repeated two or three lines later, after the word favebat, seems properly to come here.

² *Cogitaverunt*] Castigaverunt, MS.

ecclesiæ dignitatem imminui pateretur; quibus rex ad proximam Pentecosten exspectare præcepit.

A great meeting at Whitsuntide at the English court.

The Canterbury men press the king to side with them.

The king's reply.

In Pentecoste ad curiam congregati sunt electus noster, episcopi, et abbates, principes et proceres, clerici et monachi, et multi alii. Cardinalis quoque mandato regis ibi venerat prima die et secunda Pentecostes. Rex electo nostro et quibuslibet de nostris loquebatur, bene promittebat. Deinde conveniunt ad regem episcopi et abbates, et monachi Cantuarienses, multa offerentes, plura quam facile quis credere velit promittentes, archiepiscopatum quoque, quamdiu vellet, in propria manu tenere sine querela eorum concedentes, ut Cantuariensem ecclesiam stare faceret sicut pater ejus reliquerat.

Coartatus rex aliquantum: "Nescio," inquit, "quomodo id facere possim, cum electo archiepiscopo et omnibus Eboracensibus bene semper promiserim non eos cogere, nec a justitia declinare, sed saltem utriusque ecclesiæ ex æquo me habere. Vos autem scitis quod dominus papa propter hujus causæ decisionem, me mandante, legatum suum¹ legaverit. Qui si causam hanc suppressam viderit, forsitan me in corde suo de fraude vel levitate redarguet, et se delusum reputabit." "Bene," inquiunt, "domine, potestis facere, nec erit in honestum nec difficile, quoniam quod pater vester, rex bonus et sapiens, in regno suo stabilivit, et carta et sigillo suo firmavit, stabile et firmum servare debetis, nec Cantuariensem ecclesiam in disreptionem trahere, unde sub regibus, patre vestro et fratre, investita fuit. Et carta quidem præsto est. Quando vobis placebit, in medium proferetur. Legato dicetis rem diligentius perscrutatam et melius conditam aliter esse quam putaveratis, neque, ut speramus, voluntati vestræ contraire conabitur.

¹ *sum*] After this in the MS. | are inexplicable and, no doubt, come the words *datam longe*, which | rupt.

“ Postremo Anselmus archiepiscopus noster, in infirmitate qua defunctus est, nobis prohibendo mandavit, “ ne Eboracensi electo communicaremus nisi Cantuariensi ecclesiæ profiteretur; cui, ac si superstes esset, “ in hoc volumus obedire.”

His itaque suggestionibus, persuasionibus, instigationibus, magis autem muneribus magnis, et pollicitationibus majoribus et multimodis, rege distracto, ex occasione cartæ et communicationis prohibitione, Favonius noster in procellosum Aquilonem conversus est. Cartam vero illam rex antea multum improbaverat, de surreptione ejus veritate per nos accepta. In crastino mandavit rex electo nostro per episcopos et per comitem de Mellent, primo blandiens, demulcens, deprecans ut ab episcopis consecrationem suscipiens ecclesiæ Cantuariensi professionem faceret, sine præjudicio ecclesiæ suæ et successoribus suis, propter amorem suum et pacem regni, et propter illam, sive prohibitionem, sive excommunicationem, quam Anselmus archiepiscopus fecisse dicebatur.

Mirati sumus vehementer de tam subita et inopina[ta] mutatione. Hesterno enim bene promiserat. Auditore regis mandato misit electus ad eum S., venerabilem Eboracensis monasterii abbatem, mandans, supplicans, obsecrans, ut dominum regem suum, quatinus, sicut promiserat et inceperat, sic staret, dicens de professione illa in præsentia ejus et legati in causam velle venire, et judicium canonicum subire. Aliter perfici nec velle nec debere, nec ipse rex et patronus ecclesiæ suæ debeat eum cogere. Istud vero interdictum, seu anathema, Anselmum archiepiscopum fecisse fictitium erat, et magis tacendum quam eloquendum. Quod si verum, nemini nocivum, quia irrationabiliter factum. “ De carta illa patris vestri vere scimus quod sine scientia et assensu regis et T[homæ] archiepiscopi facta fuit. Et si placet dignitati vestræ, inquirat a Rann[ulfo] Dunelmensi episcopo, et a Gilberto West-

The king inclines to the side of Canterbury.

And sends the bishops and the count of Meulent to Thomas to persuade him.

Thomas sends S. abbot of St. Mary's to the king wishing the case to be tried.

The Canterbury charter was as the bishop of Durham

and abbot of West-
minster could state.

" monasterii abbate (ibi tunc erat curia), et firmiter
 " præcipiat, et adjuret ut veritatem inde dicant.
 " Sciunt enim bene; et iste tunc temporis Lanfranci
 " archiepiscopi monachus et familiaris erat; et ille
 " sigillum patris vestri sub Mauritio cancellario custo-
 " diebat."

Ad quod rex indignanter respondit non esse homines
 istos quibus de hoc credi deberet, præter sibi injuncta.
 Abbas et alia addidit, quantum ausus est, et illi visum
 est oportere. Paulatim fautores regi dicebant quod
 [non] esset bonus heres si patris statuta destitui-
 sineret. Et quidam de episcopis, turpiter assentator, se
 vidisse testatus est quod nec ipse, nec aliis, nec simile
 huic usquam viderat; scilicet quod quando T[homas]
 Anselmum consecravit, consecrato professionem fecit;
 de quo magis ridendum est quam respondendum
 aestimo. Sed tantum regi dictum est a nobis quod
 quicunque hoc dixerat, in caput suum mentitus fuerat.
 Misit iterum rex ad nos qui dicerent quod de statutis
 patris sui in disceptationem non veniret, neque quen-
 quam duceret, sed si¹ professionem faceret, amorem
 ejus haberet; si non, in finem perderet, et ipsum et
 omnes sibi genere propinquos de tota terra sua exte-
 minaret. Ac si de industria rex cogitasset, sicut pater
 fecit patruo, filius faciet nepoti. Induciae ad hoc re-
 spondendi² usque mane indultae sunt.

The king sends to say that he will make no change in his father's statutes, and threatens Thomas.

Nobis visum est nobis decere consilium cardinalis
 requirere. Missi sunt ad eum duo ex nobis, sed quasi
 furtim; et dixerunt ei: "Si noster electus ad Beatum
 Petrum vel ad dominum papam pertingere posset,
 " pedibus eorum provolutus, consilium et auxilium, et
 " misericordiam precaretur; quia vero non potest,
 " quod per se non audet propter regem, et nos quidem
 " latenter venimus, vos, qui vices Apostolicas hic ha-
 " betis, per nos, vestris, tanquam Beati Petri vel domini

The York people ask the advice of the cardinal.

¹ *si*] per *ins.* MS.

² *respondendi*] *quas ins.* MS. The MS. also reads *inducias*.

“ papæ, pedibus prostratus suppliciter et lacrymabiliter
 “ requirit. Rex subito et inopinata transversus est.
 “ Hesterno sperabamus eundem habere, hodie perdi-
 “ dimus. Sic et sic mandavit, talibus et talibus mina-
 “ rum tonitribus exterret. Ipse vero nihil ignorabat.
 “ Excellentiam vestram consilium postulat quod Ro-
 “ manam ecclesiam suam non dedebeat. Et scitote
 “ quod (nec) amore nec timore quominus, nec in quo
 “ modo, nec alterius consilio vestrum derelinquet.”

Tunc paululum meditatus, satis humiliter et religiose The car-
 responds. “Ego,” inquit, “modo debeo Missam can-
 “ tare, ubi Spiritum Sanctum invocabo quatinus mihi
 “ dignetur inspirare quale melius et honestius con-
 “ silium possim dare. Ite modo, et cras revertimini.”

Nimirum de bono homine bene promittere bona
 spes haberi solet. In crastinum revertentibus, nulla
 usus ambage, locutus est. “Ego quidem non veni The car-
 “ consilium dare, sed contentionem unam inter duas
 “ ecclesias præcepto domini papæ definire. Quæ si in to advise
 “ causam veniret, facerem propter quod missus sum.
 “ Deus det vobis bonum consilium.” Cœpit quoque
 narrare suas comminationes illi factas, de separatione
 etiam hujus regni ab ecclesia Romana, si literas domini
 papæ quas attulerat ostenderet, si in hoc regi contradiceret. “Et suc,” inquit, “modo sive in Anglia quando
 “ Deo placebit egressurus,¹ sive habeo mecum fratrem
 “ et nepotes, quibus, etsi non modo, contumeliam et
 “ injuriam inferri timeo, si regi contradixero.”

Imputabat decano nostro quod sæpius inquirenti ab The car-
 eo de voluntate regis Eboracensem electum benevo-
 lentiam ejus habere dicebat, quod nunc in contrarium
 relapsus erat. Et tamen ex literis quas rex misit
 domino papæ, et ipse cardinalis vidit, perpendere potuit
 decanum nihil aliud quam quod credebat dixisse.
 Quicquid legatus dicebat Prior Dunonensis attestat-

¹ A corrupt passage.

batur. His aliis fortasse legato ligamentis ligato, nihil consilii ab eo elicere potuerunt; nihil electo nostro reportaverunt.

Quid ergo faceret? Quo se verteret? in angustiis erat. Consilium defecerat a quo speravit habere et debebat. Qui cum illo prius erant amodo adversus illum. Cum torrente omnes currebant; nullus obluctabatur. Sampson Wigornensis episcopus, et Ricardus Baiocensis, pater et frater illius, hic fratrem, ille filium carnaliter amantes, et regem timentes, illum archiepiscopatu carere nolebant, regem exasperare non audebant; sicque movendo, consulendo ut regis voluntatem faceret, quasi vim inferebant. De parentela ejus aliquanti probi viri, qui illic aderant nobis, qui cum eo [ex] ecclesia nostra, tres aut quatuor, et tristes et timidi, aderamus, improperabant modicum curare si archiepiscopatum perderet, mutabantur. Quibus equidem dum possessiones retinerent professus aut liber tandem erat. A rege quoque nobis tanquam majestatis reis minæ contumeliarum et exilii nuntiabantur, ideo quod dolere vel minimum obloqui videbamur. Temptavit et Dunelmensis episcopus ex sua parte si posset regis animum pecunia revocare, pollicens ei mille marcas argenti et centum reginæ pro eo ut justitiam et judicium canonicum Eboracensi ecclesiæ consentiret. Sed non audivit rex bene callidus quid inter pondus et pondus munerum et munerum distaret.

The bishop
of Durham
tries in vain
to bribe
the king.

Thomas,
in a great
strait, pro-
fesses.

And is
consecre-
ted, June
27th, A.D.
1109.

Sic igitur angariatus et districtus, mœstus et gemens, nobis nec concedentibus nec contradicentibus, dementia enim esset, tandem facere consensit quod, ut verum aestimo, nullatenus fecisset si exilii, et fatigationis, et cæterarum incommoditatum corpus patiens haberet; sed corpulentus erat, et pinguior quam oporteret. Proxima die Dominica a Lundonensi episcopo et coepiscopis in ecclesia Beati Pauli consecratus est, professione facta nova et barbara, personali, sed nulli personæ (quis Cantuariensis futurus esset archiepiscopus

Thomas's
father and
brother
urge him
to submit.

soli Deo notum erat,) salva obedientia et fidelitate domini papæ et regis Angliæ, et salvo jure Eboracensis ecclesiæ professio determinata est, quæ non habuit exemplum, nec puto habituram exemplar. Sed qualis-cunque fuit, Cantuariæ pro maximo erat. Nil mirum si torta, quæ extorta.

Proclamatum autem fuit a Heriberto Norwicensi episcopo in plena ecclesia, præcepto regis, quod hoc quod T[homus] Eboracensis hic faciebat, non judicio, sed jussu regis et voluntate erat. Quod Dunelmensis episcopus, altius ascendens, melius supplevit, dicens : “Eboracensis electus Cantuariæ aut Eboraci conse-crari debet; quod modo hic consecratur et profitetur, non judicamento, sed voluntate regis et imperio “quadam dispensatione factum est, nec vult rex Ebo-racensi ecclesiæ, nec successoribus T[homae], hoc esse “in præjudicium, nec Cantuariensi in exemplum. De “hoc appello vos omnes qui auditis in testimonium.”

In hujus rei testimonium rex literas istas fieri et sigillo suo sigillari præcepit.

Henricus Dei gratia rex Anglorum, episcopis et baronibus totius regni Angliæ salutem. Sciatis quod professio illa, quam T[homus] Secundus Eboracensis archiepiscopus fecit Cantuariensi ecclesiæ, defuncto Anselmo, hoc modo facta est. Voluntas mea et consilium quorundam meorum fidelium fuit propter quasdam necessitates, quamquam ipse T[homus] Eboracensis archiepiscopus et Eboracensis ecclesia per privilegia sua parati essent dirationare¹ quod facere non deberet. Fecit igitur eam de sola persona sua, præcepto meo coactus, salva prius obedientia Romani pontificis et fidelitate mea, eo videlicet tenore, ut Eboracensis ecclesia libertatem aliquam vel privilegia, quæ ipsa justè habere debeat, per hoc scriptum meum vel ipsius factum nullo tempore perdat. Et si ali-

¹ *dirationare*] *disrationare*, MS.

quando de eadem re inter illas ecclesias vel archiepiscopos eorum placitum fuerit, quod, illa vice, mea voluntate et præcepto factum fuit, Eboracensi ecclesiæ vel archiepiscopis ejus ad dirationandam libertatem suam nullo modo noceret. Valete.

The news
is brought
to York.

Et ne professio illa propter præsentiam nostram plus auctoritatis habere videretur, interesse nolumus. Sed quidam amici discedentes Eboracum venerunt, capitulo, ut gestum erat, nuntiantes; qui audientes de mutatione regis mirati sunt, de professione doluerunt, sed propter angariam et distinctionem minus ei imputaverunt.

Thomas
and the
cardinal
come to
York.
He con-
secrates
Turgot
bishop of
St. An-
drews.

Turgot's
predeces-
sor made
profession
to York.

The car-
dinal
returns to
the south.

He orders
Thomas to
Rome to
answer for
making the
profession,

Consecratus archiepiscopus recessit Eboracum, adducens secum cardinalem pallium deferentem, quibus quæ decuit honorificentia susceptis, archiepiscopus accepto pallio Missam celebravit, et tunc Turgotum, qui fuerat Prior Dunelmensis ecclesiæ, episcopum Sancti Andreæ de Scotia præsente cardinali consecravit. Foderoc¹ vero, prædecessor ejus, quia fuerat a Scotis ordinatus, consilio et imperio regis Malcon et reginæ Margaretæ venit ad Primum T[homam] satisfacere et reconsiliari, atque Eboracensi ecclesiæ et T[homæ] archiepiscopo et successoribus suis canonicam subjectionem professus est, et in Eboraco, jubente archiepiscopo, ecclesiæ dedicavit. Quod fortasse cum de Primo Thoma agerem dixisse debueram.

Post pallii susceptionem, factis ibi tribus diebus, archiepiscopus cardinalem magnifice donatum juxta facultatem suam, honorifice et accurate reduxit usque ultra flumen Treentam. Cumque digredi deberent, cardinalis præcepit archiepiscopo ex auctoritate sanctæ Romanæ ecclesiæ, diem illi statuens quatinus domino papæ præsentiam suam exhiberet, super hoc satisfaturus quod contra statutum Beati Gregorii et contra sententiam curiæ Romanæ professus erat. Quod ille

¹ Foderoc] Ead hoc, MS.

ægre ferens, cum regem id se mandare dixisset, cardinalis but gives
precibus eorum qui aderant, et regis amore sive timore,^{way.}
tandem invitationem illam remisit, sicque valedicentes
amicabiliter digrediuntur, archiepiscopus ad sua, ille
ad regem, ut ab eo licentia et benedictione quam de-
siderabat accepta inde Romam regrederetur.

T[homas] iste Michaelem, hominem sanctum, Gles- Bishops of
guensi ecclesiæ ordinavit episcopum, qui Eboracensi Glasgow,
ecclesiæ et T[homæ] archiepiscopo, et successoribus Michael,
suis canoniam obedientiam profitendo scriptam tra- &c., subject
didit. Hic aliquamdiu cum archiepiscopo conversatus, to York,
jussu illius in diœcesi nostra ecclesias dedicavit, et and con-
ordines fecit; in ecclesia de Morlund, in qua felici fine secrated
ad Deum migrans, sepultus requiescit. Hujus ante- there.
cessores Magsuea et Johannem Kinsinus Eboracensis Michael
archiepiscopus consecravit, sicut a viris veracibus bishop of
aceperimus qui se hoc vidisse testabantur; sed propter Glasgow is
hostilem impugnationem, et desolationem, et barbariem buried at
terre, diu ecclesia sine pastore fuit, donec David Morland in
comes, postea rex Scotiæ, prædictum Michaelem epi- Westmore-
scopum constituit, T[homæ] archiepiscopo consecrandum land.
transmisit.

Radulphum vero, urbis Eboracensis presbyterum, in Also the
ecclesia Sancti Petri ab Orcadensibus electum T[homas] bishop of
Orcadum insularum ordinavit episcopum, cuius præde- Orkney.
cessores ab archiepiscopis nostris ordinati fuerant,
a Primo T[homa] Radulfus; a Girardo, Rogerus Wite-
biensis monasterii monachus.

Ecclesiæ Sancti Petri duas præbendas fecit. Hagul- Thomas's
staldensem ecclesiam constituendis ibi canonicis re- gifts to his
gularibus tradidit, et aliquas circum terrulas dedit; &c.
præbendis canonorum Sanctæ Mariæ de Sutwella
eandem libertatem a rege Henrico obtinuit, quam nos-
træ, et Sancti Johannis Beverlacensis et Sancti Wilfridi
de Ripon præbendæ habent; et, quod ad ipsum perti-
nebat, ab episcopali consuetudine et exactione in ecclæ-
siis et terris liberas eas et quietas concessit et con-

firmavit. Aldredus bonæ memoriæ, ultimus Angligena archiepiscopus, præbendas illas de terra exemptitiae fecit, sed regias consuetudines vel exactiones ab illis emere non potuit, quibus vendere non licebat.

Death of Thomas.
Feb. 24th,
A.D. 1114.
Vixit T[homas] junior in archiepiscopatu annos v.
et menses fere ix., et obiit xi. kalendas Martii, juvenis
adhuc ætate, mundus carne, quem nemo cognovit
feminam cognovisse,

Ralph
bishop of
Rochester
made arch-
bishop of
Canter-
bury.
Apr. 26th,
A.D. 1114.
Post decepsum Anselmi archiepiscopi non fuit usque tunc archiepiscopus Cantuarie. Ad proximas Rogationes translatus est in eam Radulphus Rofensis episcopus, ante Sagiensis monasterii abbas, qui si tantum sanctitate profectus est quantum dignitate, novit Ille Quem nihil potest latere. Ecclesia nostra usque ad Assumptionem Sanctæ Mariæ vacavit. Dixit quidam :

O multum ante alias infelix litera Theta.

Solebant enim Gentiles frontibus damnatorum, ad notam infamiae, figuram Θ literæ calido ferro imprimere, unde et Persius :

Et potis es nigrum¹ vitio praefigere Theta.

Sat. iv. 13.

A play
upon the
letters Θ
and T.

Apud Græcos Θ, apud Latinos elementum illud T. nuncupatur. De primo in secundum, de secundo in tertium, quorum nomina per T. literam incipiunt, propter professionem hanc tempestatis grando grandis graviter grassata est, hoc est de Thoma in Thomam, de illo in Thurstinum. Girardus enim archiepiscopus, licet in eum hujus grandinis aliquis horror intonuit, quia episcopus translatus per consecrationem coartari non potuit, facilius et sine læsione evasit, auxilio quoque regis qui Anselmo archiepiscopo contrarius erat, et prælationem ejus amplius extendi non curabat.

---

¹ *nigrum*] morum, MS.

THURSTINUS.

In crastino Assumptionis Sanctæ Sanctorum suscepit Turstin, ecclesiam nostram Turstinus regis ^{prebendary} capellanus, Lundoniensis ecclesiæ Sancti Pauli canonicus, clericus literis of St. Paul's, admodum eruditus, in sacerdotalibus prudens et indus- succeeds Thomas. trius, in providendis, et apparandis, et agendis domi et A.D. 1114. militiæ, et peregre necessariis solvendis¹ strenuus et curialiter efficax. Propter quæ regi W[illelmo] Juniori domesticus et carus fuerat, regi Henrico familiaris et acceptus et secretarius erat, et apud ipsum plurimum poterat. Per illum rex, bene credens illi, præsens et His services to the king, absens, in Anglia et Normannia plurima disponebat, and his distribuebat, et efficiebat; quæ prudenter et liberaliter character. agendo, infra et circum principibus et cæteris notus et dilectus habebatur. In deferendo et faciendo honorem advenis et ignotis, religiosis et sacerdotalibus, largus et hilaris, et benigne serviens et decenter. Et hæc quidem fuerunt illi et honori et commodo in locis pluribus, et tempore opportuno. Dimissione facta ab episcopo cuius erat canonicus, in nostrum illum suscepimus.

Cogitans vero ex his quæ audierat et viderat de Turstin prædecessoribus suis quod professio ab eo exigeretur, locutus est regi, dicens incongruum esse metropolitanum suas professiones facere, alteram Romano pontifici, quam denegare non poterat, alteram alteri metropolitano, quod Beati Gregorii statutis adversatur, et in aliis regnis nusquam erat; et si contentio aliqua inter regem et Cantuariensem episcopum oriaretur, illi magis eum obedire oporteret cui professione obligatus esset. Iisdem verbis cum comite de Mellent, qui erat consiliarius regis, habitus, ita rem esse, sicut dicebat, intellexit. Rex primo se non eum cogere profiteri respondit.

Subdiaconus erat, et in proximo Decembre a Wil- He is lelmo Wintoniensi episcopo diaconus ordinatus est. ordained deacon by

the bishop of Winchester. Eodem mense rex in Normanniam transivit. Diaconus ab archiepiscopo vel a suffraganeis suis in sacerdotem ordinari refugit, ne ideo plus juris in eo posset reclamare.

Is enthroned at York and visits Durham and Hexham. Veniens Eboracum, sicut dignitatis hujus mos exigit, in nostrum susceptus, a Roberto Cestrensi episcopo intronizatus est. Deinde placuit ei Dunelmensem episcopum et Haugustaldensem ecclesiam visitare. Eo pergens, cum praedicto episcopo et ceteris probis viris, invenit Dunelmi Turgotum, episcopum Sancti Andreæ de Scotia, in infirmitate jacentem, de qua non convaluit; qui de ejus proiectu atque adventu non modice gavisus, tradidit se in manus ejus, eum patrem et metropolitanum suum recognoscens, et, si Deus eum sospitati restitueret, se ei devote obediturum promittens. Diebus aliquot apud Hestoldesham factis, Eboracum reversus est, et episcopo Cestrensi ad propria regresso, in parochia sua aliquantulum conversatus.

Turstin consults with the chapter of York about the profession. Quadam [die] in capitulo congregatis, quæsivit a nobis consilium de professione quam ab eo exigendam non dubitabat. Habito inter nos seorsum consilio contulimus, et visum est nobis nos illi profitendi vel minime nullum dare consilium. Alterum experti eramus esse contra regem et fere totam Angliam; alterum erat contra decretum Beati Gregorii et consuetudinem ecclesiasticam. Alterum erat tranquillitatis et pacis; alterum erat timoris et socordiae et prævaricationis. Utrum horum ei suaderemus quorum uterque in dubio nobis erat? Animum ejus ex¹ modica conversatione

The chapter leave the matter to Turstin himself. And promise to stand by nondum cognosse poteramus. Ex² consulo igitur illi respondimus a nobis de hac re nullum habere consilium. Literatus erat; decreta legerat; canones sciebat; si cui personæ³ profiteri debeat, non ignorabat: sed si quid honestius et justius agens ab archiepiscopo violenter ejiceretur, id ei pollicebamur, nos alium nec

¹ ex] est, MS.

² Ex] Est, MS.

³ si cui personæ] que cui persona, MS.

metu, nec damno, neque quo modo, nisi præcepto summi him if he pontificis, recipere. Quod audiens, consilium suum refuses to aperuit, nolle profiteri, sed velle Romam proficisci, et domini papæ consilium et præceptum sequi. Et Turstin nos igitur, ut de nostra pollicitatione certior esset, et tells them that he is ad bene agendum magis animaretur, illi, licet nondum going to episcopo, nondum sacerdoti, subjectionem et obedientiam canonicam ultiro promisimus. Nec multo post, electis quos de nostris secum ducere placuit, et de electione sua literis ad dominum papam acceptis, ad mare tendit.

Radulphus episcopus jam antea illi mandaverat, et The archbishop of in profactione hac citra mare ei colloquens dixerat Canterbury- quatenus Cantuariam veniret et sacerdos ordinari, et bury de- archiepiscopus consecrari. Cui, quod justum et decens to come videbatur, respondens, neutrum voluit. Primo Natali to him. Domini, quod prope erat, in Normanniam transivit, Turstin goes to the licentia regis inde Romam profecturus; sed archiepi- king in scopus misit post eum ad regem retia aurea et obices Normandy. argenteas, quibus retento Romam properanti via ob- strueretur. Prohibitus est igitur Romam ire. A.D. 1114.

Eo tempore Cono Prænestinus episcopus, vir vene- rabilis, verax, et justus, et constans, in Francia et Normannia sedis Apostolicæ legatione fungebatur. Huic vero rex mandavit consilium dari sibi quid de Eboracensi electo eum agere oporteat, quem Cantuari- ensis archiepiscopus absque subjectionis professione The king seeks the advice of Cono the consecrare nolebat, et ipse modo cum eo erat necdum quidem sacerdos ordinatus. Regi legatus remandavit Cono ad- ut ab aliquo suffraganeo suo, si quis illic adesset, eum presbyterum ordinari faceret, ordinatum ad ipsum mit- teret, et ipse eum ad dominum papam cum literis suis, ut eum consecraret, et consecratus palleum acceptum deferret. Quorum alterum fecit, alteri¹ vero non for conse- consensit. Erat cum rege Ranulphus Dunelmensis

¹ *alteri*] alterum, MS.

Ralph
bishop of
Durham
ordains
him priest.

episcopus ab illo praecepto regis in Pentecoste dicens se hinc [non] longe post venturum pacem inter archiepiscopum et ipsum componere, et de ejus consecratione, Deo adjuvante, bene disponere. Post Pentecosten reversus est, et rex ad proximum festum Sancti Joannis. Quia vero inter archiepiscopum et electum [de] consecratione non erat concordia, qui episcopale officium non poterat, sacerdotale devote faciebat, et juxta scientiam et facultatem suam interiora et exteriora strenue gerebat, dolens quod plene non poterat ad quod destinatus erat.

A con-
ference
held at
London at
Michael-
mas.

A.D. 1115.

The king
desires
Turstin to
go to the
archbishop
and seek
consecra-
tion.

He goes
with the
archbishop
of Rouen
and others.

The inter-
view de-
scribed.
It is to no
purpose.

Circa festum Sancti Michaelis convocavit rex apud Londoniam episcopos et abbates, principes et primores regni sui, cum eis de pace, de statu regni, de negotiis acturus. Inter quos diversi ordinis plurimi affuerunt. Ibi rex electo nostro de dilatione consecrationis suæ conquerenti, adstante comite de Mellent, et Nigello de Albaneio, consilium dedit quatenus proborum virorum testimonio archiepiscopum conveniret, et ab eo consecrari humiliter requireret. Quod si antequam faceret, aliquid quod injustum videatur exigeret, in sententiam et voluntatem domini¹ [papæ] se ponere diceret.

Lætus de consilio, et secum adhibitis Gaufrido Rotomagensi archiepiscopo, Johanne Lexoviensi episcopo, Rannulfo Dunelmensi, et multis clericis et monachis, et quibusdam laicis, archiepiscopum coram pluribus de suo numero cujusque ordinis suppliciter requisivit ut eum consecraret. Cui ille: "Libenter," inquit, "faciam, " si feceritis quod debetis." Et Eboracensis: "Ex jure ecclesiarum nostrarum, quarum archiepiscopi sese debent invicem consecrare, a vobis consecrari postulo. " Si quid deinde ecclesiae vestræ, vel personæ me debere, vel canonice monstrare poteritis, exhibere non recuso." Tunc Rotomagensis archiepiscopus: "Non est," inquit, "tantarum personarum uti duplicitate ver-

¹ *domini*] in, ins. MS.

“borum. Quid ab alterutro exigat, vel alterutro dene-
“get, aperte uterque denunciet.” “Non loquar ambi-
“tione,” ait Cantuariensis, “nisi professione prius
“tradita nequaquam illi manus imponam.” Ad quod
electus: “De hoc in sententiam et consilium domini
“papæ paratus sum me ponere.” Et ille: “Non ita
“juvenis, non sum adeo levis, nec sic agilis, nec sic
“apparatus, ut modo tantum iter aggrediar.” Et ad-
didit:¹ “Si dominus papa mihi ore ad os præciperet, ut
“vos, seposita professione, consecrarem, de hoc minime
“obedirem.” Quod multi qui aderant pensantes, nec
canonice nec sapienter dictum reputaverunt.

Electus apud archiepiscopum nihil assecutus, petitionem suam et responsum ejus, et excessum in matrem suam, sanctam Romanam ecclesiam, regi retulit. Quod ille indecenter dixisse cognoscens, tamen nec grave nimium, nec bene multum accepit. Noster elec- Turstin tries to get leave from the king to go to Rome.
tus, per se et per quoscumque poterat, regi insistebat, deprecans, supplicans, obsecrans, ut dominum et regem suum, ut ei Romam ire permitteret, ostendens ecclesiæ sibi commissæ et personæ suæ in bonorum et detrimentum esse, et in periculum magnum animæ fructus archiepiscopi recipere, et officium episcopale non facere, et quod appellabatur non esse. De tanta vero dilatatione, et propter quod minime mandata apud Apostolicam sedem accusari, et ex justitia redargui et graviter But is not allowed to do so.
judicari posse, nec regem nec regnum hoc decere, [sic] quapropter exorabat ut eum ire, vel saltem mittere, benevole concederet, ut quid regi, quid sibi super hoc agendum esset a domino papa acciperet. Sed rex neutrum hac vice concessit, sed nec pro utraque ecclesia se missurum promisit. Sic opportune et impor- The archbishop does his best to interpellare et insimulare omnimodis non desistebat, hinder him.
tune electus regi insistebat; archiepiscopus vero regem

¹ addidit] adierunt, MS.

dum cogeret, accusans quoque eum quod rege inconsulto ad Apostolicam sedem illum invitaverat, quod hujus regni consuetudo¹ non extitit, rem sic aggerando super fratrem suum, et coepiscopum designatum aggravare desiderans. Et ipse quidem ignorabat quod consilio regis hoc fecerat, quamquam et ipse rex postmodum, fortasse non recolens, illis etiam quibus præsentibus sic consiliatus erat negavit, sed, si opus fuisset, testimonium illi non defuisse.

The letter
of the
chapter of
York, de-
scribing
the posi-
tion,
reaches
the pope.

The pope
writes
letters on
the subject.

Paschal II.
to the
chapter of
York.

Literæ vero quas supradiximus a nobis eum de electione sua accepisse, non statim, sed transacto et eo amplius toto anno ad proximum Natale tandem summo pontifici et pio patri Paschali perlatæ sunt, paternitatem et misericordiam ejus deprecantes, quatenus electionem nostram Apostolica auctoritate confirmaret, ostendentes quoque conquerendo quod Cantuariensis archiepiscopus a consecrando eum manum retrahebat pro eo quod ei professionem exhibere recusat, quia hoc et Beati Gregorii et Honorii decretis obviat, et id a metropolitanis soli Romano pontifici debere non ignorat. Id etiam apud regem obtinuit ut Apostolicam sedem adire non permittat, et sic consecratio ejus diutius justo differebatur. Auditis reverendus papa petitione et querimonia, illi benigne annuens, hunc pie condolens, pro utraque scripsit quibus debuit, et, sicut decuit, clero scilicet Eboracensi de electionis confirmatione, Radulpho archiepiscopo mandando præcipiens ut electum consecraret absque professionis exactione. Quæ literæ in Quadragesima in Angliam pervenerunt. Quas misit clero, hæ sunt.

P[aschal] episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Eboracensis ecclesiæ clericis, salutem et Apostolicam benedictionem. A Beato Gregorio, qui² per ampliorem Dei gratiam gentis vestræ Apostolus factus est, novimus institutum, ut post Augustini obi-

---

¹ *consuetudo*] consueto, MS. | ² *qui*] quod, MS.

S. Matt.
xv. 3.

tum ipse inter metropolitanos Anglie primus haberet debuisse qui prius consecrari meruisset. Si qui¹ ergo hanc institutionem conantur everttere, Dominica sunt increpatione redarguendi. Quare, inquit, transgredimini præcepta Domini propter traditionem² hominum. Nos igitur electionem quidem electi vestri auctam canonice, ut a vobis accepimus, confirmamus. Cæterum subjectionis professionem quæ soli Romanæ debetur ecclesiæ, aut exigi ab eo aut reddi omnimodis prohibemus. Quod autem a Thoma quondam archiepiscopo præsumptum sive surreptum, quam graviter predecessor noster, sanctæ memorie Urbanus papa, pertulerit, ex ipsius literis quas ad eum misit potest evidenter agnosciri. Nos igitur ad ipsum ratum habentes electum vestrum, si Cantuariensis episcopus pro consuetudine ecclesiarum ipsarum noluerit consecrare, ab ecclesiæ vestra suffraganeis præcipimus consecrari. Porro cum ad nos venerit, nos ei per Dei gratiam affectione debita quod nostri est officii conferemus, sed certius noverit nihil a nobis per intermissas personas nisi præsens affuerit impetrandum. Datum Laterani, nonis Januarii.³

In ea Quadragesima, rex apud Salesbiriam de certis dignitatibus et ordinis hominibus Concilium magnum convocavit. Ad quod cum electus noster et quidam ex nobis pergeremus, obviam venit qui prædictas literas attulit.

Ps. xlii. 1. Dominica qua cantatur, "Judica me, Deus, et d[iscerne] " c[ausam] m[eam] [de] [gente] n[on] s[ancta]," quæ dicitur prima Dominicæ Passionis, Concilium sedit. Ibi de electo nostro judicium consiliatum est. Tertia die Passio [nis] Ejus fuit in qua audierat introiens ad Missam *Exspecta Dominum, viriliter age et c[onfortetur]*

Ps. xxvi.
14.

¹ qui] quod, MS.

² traditionem] traditiones, A.

³ Compared with another copy in the Reg. Magnum Album at York, i. 48.

If the archbishop refuses to consecrate, Turstin is to be consecrated by the York suffragans.

A Council is held at Salisbury.

Lent,

A.D. 1116.

The arch-bishop gets the king's ear.

*c[or] t[uum], et s[ustine] D[ominum]. Quæ secuta est Prophetica lectio, Convenerunt Babylonii ad regem. Sicut in Proverbiis habetur, Vir malevolus fodit, tantum archi-<sup>Prov. xvi.
27.</sup> episcopus antea foderat, tantum ibi fodit, tanta dedit,*

*tanta promisit, quod regem adversus eum aperte insurgere fecit. Mandavit ergo illi, non per ecclesiasticas personas, ut conveniens esset, sed per duos consules et duos proceres, Robertum comitem de Mellent, Willelmum comitem de Warrenna, Willelmum camerarium suum, et Nigellum de Albeneio, primo prætendens ei quod frater suus, et ipse, eum educaverat, plurimum dilexerat, privatum sibi fecerat, ad quod erat exaltaverat, fidelitatem in usus suos et consuetudines jura-
verat ne turbaret regnum nec ecclesiam scandalizaret; sed, sicut antecessores sui fecerant, subjectionem profitens consecrationem susciperet.*

Turstin's reply to the messengers.

Quibus ille ait: "Beneficia quæ enumeratis cuncta
" recognosco, et domino meo regi gratias habeo. Fide-
" litatem quam feci, Dei auxilio, bene servabo; usus
" et consuetudines suas non juravi, nec quicquam nisi
" salvo ordine meo feci. Non est regni turbatio, non
" est ecclesiæ scandalum, ecclesiæ cui me præesse vo-
" luit, quam nulla in regno esse debet [sic] et regii
" diadematis dimidium est, suum jus defendere; quod
" ipsius regis agere esset, vel saltem, ut bonum et
" justum advacatum, æqualiter se tenere. Qui scan-
" dalum injuste movet et facit, attendat quis est qui
" dicit, *Vœ homini illi per quem scandalum venit.* S. Matt.
^{xviii. 7.}

He refuses to make the required profession.

" Profiteri vero nec debo nec audeo, quia hoc decreto
" Beati Gregorii et Honorii et Urbani paparum red-
" argutionem adversari non ignoro. Si quid præde-
" cessores mei inconsulte vel coacti fecerunt, hereditate Ps. lxxxi.
" non possideo *sanctuarium Dei.* Sed suppliciter de-^{18.}
" precor dominum meum regem meum, ut ecclesiæ,
" cui me vel quam mihi tradidit, rectitudinem et judi-
" cium justum consentiat."

Ad regem redeunt, sic ordine rem referentes. Inimici judices¹ nostri erant. Archiepiscopus enim et complices sui erant cum rege. Noster in capella quadam cum paucis remanserat, nec quemlibet de nostris adesse voluit, ne, si regi contradiceret, ipse illis imputaret. Præmunitus fuerat ab aliquo amico talem assultum illi fieri. Qui prius venerant redeunt verbum regis abbreviatum nuntiantes, et ipsi quidem testes, quoniam illum diligebant. "Rex," inquiunt, "de professione causam non ingredietur, nec ingredi consentiet, sed alterum erit e duobus; aut vos professionem facere, aut regis odium incurrire; nec quenquam vobis cum [con]sanguinitate propinquum in tota terra sua remanere."

In arcto res sita erat. Pauca præmeditatus, a Deo consilio accepto, sic ait: "Grave quidem mihi est regis odium sempiternum habere, gravius autem Deum et Romanam ecclesiam scienter offendere; ut vero neutrum faciam, quod rex mihi dedit, eligo potius dimittere. Ite, si vobis placet, et regi sic nuntiate." Euntes renuntiaverunt. Archiepiscopus et quidam de assistentibus non credebant. Quibus comes de Mellent ait: "Si bene novi hominem, non dixit quod facere nolit; sed, ut audiatur a pluribus ex ore ipsius, coram veniat." Mandatus² ad regem venit, et relato ab internuntiis quod detulerant, plene concessit. Manum igitur porrigenti, et ipse, manu in manum, quod ei donaverat regi dimisit. Omnes fere qui viderunt lacrymati sunt. Rex etiam, quamvis id faceret, suspiravit et flevit. Solus archiepiscopus non plorasse dicitur. Credo cor ejus . . . induratum fuisse, sed Eboracensem clerum cœpit coram rege insimulare quod per eos archiepiscopatum dimiserat. Et contra noster electus, nunc vero ejectus, illos excusare, et de scientia, et honestate, et probitate satis laudare. Et adjiciens: "Nihil," inquit, "habeo modo in Ebora-

¹ *judices*] *judici*, MS.

| ² *Mandatus*] *Mandatis*, MS.

Turstin
defends
them.

"censi ecclesia præter fraternitatis amorem, et nunc
"quidem, Dei auxilio et eorum, paratus essem causam
"illam pro defensione canonice defendere contra
"[omnes] quicunque inde vellent canonice agere." Ad
quod nemo fuit qui responderet.

His
courage.

Qui cum eo de nostris venerant, quid et qualiter
actum esset needum sciebant. Scientibus vero mæror,
pietas, gaudium simul oborta sunt. De amisso pastore
mæror; de angaria in quam fuerat pietas; de vigore
et constantia gaudium; et dolore, et pietate, et gaudio
amare, [sic] nec gestu tristitia signum dedit, sed more
solito jocunde et jocose agebat, ac si nihil contrarii
contigisset; quod omnes suos modice consolabatur.

Turstin is
greatly
praised.

Verbum hoc per Angliam et Normanniam cito di-
vulgatum est. Quod plerique pensantes vehementer
admirati sunt, clericum scilicet curialem, et de mensa
regia nutritum, et sic familiarem, tantum illi resti-
tisse; quia indebitum poscebat, tanto honori renun-
tiasse. Quibus vero bonitas et vigor mentis inerat,
eum viriliter egisse testabantur, ei et magnifice in
laudem ascribebant.

Literas domini papæ, quas supradictum est eum
paulo ante suscepisse, Radulpho archiepiscopo, cui mit-
tebantur, non tradidit; non enim modo habebat cui
consecraretur. Hæ tamen hic subscriptæ sunt.

Paschal's
letter to
the arch-
bishop of
Canterbury
forbidding
the pro-
fession.

Carta præmemorati domini papæ Paschalis.¹
[Paschalis] episcopus,² servus servorum Dei, venerabili
fratri, R[adulpho] Cantuariensi archiepiscopo, salutem
et Apostolicam benedictionem. Inter Cantuariensem
et Eboracensem episcopos consuetudinem a Beato Ho-
norio novimus institutam, ut alter consecretur ab
altero. Cæterum professionis exactio nec a Beato
Gregorio instituta est, nec justitiae ratione conceditur,
unde et a prædecessoribus nostris eam prohibitam no-

¹ Paschalis] Pelagii, MS.

² Collated with another copy in | i. f. 42.

the Reg. Magnum Album at York,

*vimus. Nos quoque te, frater carissime, ne ab Ebora-
censi archiepiscopo in consecratione professionem ex-
igas prohibemus, et illi ne faciat interdicimus.¹ Quod
si propter hoc te ab ejus consecratione substraxeris, nos
aliis ut eum consecrent præcipiemus. Etsi enim pri-
oris locum obtineas, non tamen aut ecclesice tue
suffraganeus est, aut tibi obedientiam debet.*

*Qui de nostris cum electo archiepiscopo venerant,
abjecto, licentia accepta, domum tristes regrediuntur,
quomodo actum sit nuntiantes. Qualiter inde nobis
visum fuerit ex subjectis literis quas paulo ante² illi
misimus agnoscere potest.*

Literæ Capituli Eboracensis ad suum electum quia
repulsus per regem.³

*Eboraceæ metropolis archiepiscopo electo et dilecto, et
nunc quoque dilectissimo, T[urstino], Capitulum ejus-
dem ecclesiae salutem et amicitiam, et devotæ subjecti-
onis obedientiam. Egregia probitatis tuæ magnifi-
centia tibi gloriam, amicis tuis lætitiam, adversantibus
confundit confusionem, et nostrum copiosius erga te
accendit amorem. Omnibus fere de providentia vestra
communis est sententia in te benedictionis et lauda-
tionis. Colloquentes de te invicem gratulantur; ple-
rique præ gaudio, alii pietate tuæ destitutionis lacry-
mantur; et si qua adversus eos, quod nequaquam
fecisti, non facienda fecisses, pro hujus facti tui ho-
nestate de cordibus eorum diluta et penitus deleta
forent. Gloriari potes, sed in Domino gloriare. Et
enim si non est in Deo gloriatio, vanitas est et
elatio, et quidam sapiens ait: "Aurum magna in-
"flatio." Qui vero de se humiliter sentiens, Divinæ
efficacie ascribit quod facit, et facilius proficit quod*

¹ *interdicimus*] interdiximus, A.

² *ante*] vero, MS.

³ This rubric is placed in the MS.
immediately after pope Paschal's
letter.

intendit, et a Deo præmium recipit, sed non aliunde requirit. Hæc autem superflue dixisse videmur, modestiam et humilitatem tuam cognoscentes. Quia ergo pro ecclesiæ libertate tuenda, vel magis pro ejecta dignitate restituenda, constanter decertasti, nihil nos separabit a tua obedientia, et spirituali, quam super nos suscepimus, paternitate. Et quidem non essemus ecclesiæ filii, sed privigni, si aliqua persuasione vel comminatione alium te vivente super nos pateremur induci, nisi forte judicio aut præcepto cui jure non liceat refragari. Ex hoc enim tua prælatio, vel si debet dominatio, nobis est amabilis et desiderabilis. Viriliter egisti. Confortetur cor tuum, et nostrum quidem bene confortatum est. Spem enim habemus per regem Anglorum nobis cum honore et gaudio tuæ restitutionis.

They will accept no other archbishop during his life.

Turstin asks the king to appoint some one else to the see of York.

The king says he cannot do so.

The king spends nearly five years in Normandy, and Turstin is with him.
A.D. 1117.

Turstin remembers that he

Archiepiscopus archiepiscopatum nostrum diutius vacare nolens, ne mora aliqua destitutus restitueretur, regi suggestit ut alteri daret qui patri suo et suis usibus et consuetudinibus contumaciter non refragaretur. Scriptum habebat in corde suo cui dare vollebat, juste et religiose de restitutione cogitans. Cui non e recta petenti rex recte respondit: "Non sic æstimo archiepiscopatum liberum esse. Pro amore meo quod potuit mihi dimissum fecit. Aut citius aut serius aliud forsitan quam putetis audiemus."

Post modicum rex mare transiens in Normanniam, quinque annos fere continuavit. Exul noster cum eo transivit, quem satis honorifice secum habebat, nec volebat quod quilibet eum nisi archiepiscopum¹ vocaret, dissimiliter faciens et dicens, et contra quod fecerat alios dicere volens. Cumque ibi moraretur, recogitans se regi dimittere non potuisse nisi quod a rege acceperat, neque regem recepisse nisi quod derat, et dominus papa electionem ejus literis supradicata.

¹ *archiepiscopum*] archiepiscopatum, MS.

scriptis confirmaverat, Romam eundi a rege quæsivit, cannot
 cui sepe per se et alios instanti rex non acquievit. resign
 Ab Anglia longa catena retentus in Normannia quasi what the
 sub custodia detinebatur. Ille nec de itinere suo fur- pope had
 tum facere, nec regem adhuc exasperare volebat. Ex- confirmed
 oniensis episcopus, a rege contra nos Romam trans- to him, and
 missus, jam redierat; qui, nihil adeptus, Cantuariensi wishes to
 archiepiscopo consilium dando mandaverat, ut ipsem et go to
 sine dilatione dominum papam requireret. Cui acqui- Rome.
 escens sic se facere dixit et paravit. prepares to
 go to Rome.

Transacto trium mensium spatio, communicato nostro comproborum virorum de provincia nostra consilio, idoneum, et factu opportunum visum est, regem archiepiscopo ab illo nobis tradito et suscepto requirere. Duobus archidiaconis de ecclesia nostra, et uni canonicus Beverlacensis ecclesiæ, et monacho uni Eboraensis monasterii obedientia hæc injuncta est. Paratis commeatibus, mari transito, pervenerunt ubi rex erat, A deputa-
 tione from York seek
 adventu, et quod ei volebant loqui, prius per quendam de suis [nuntiatis]. Eos accusatus est quod sine licentia sua illuc transierant. At illis respondentibus non aestimare se esse hujus momenti quod de hac re licentiam querere deberent; ille subjunxit: "Rex ad " præsens non potest loqui vobis, sed jubet ut exspectaris eum," usque tunc et illic, diem et locum designans. Sic ter et quater de termino in terminum, Who puts them off till the Præstolabatur eum cujus adventum præsto esse au- archbishop of Canterbury re- dierat, Cantuariensem archiepiscopum, de quo quæ verba aut quæ alia afferret scire volebat [ante]quam illos audiret. Interim cum illo propter quem vene- turns from Rome.

rent morabantur omnes, vel duo, vel unus, quibus sequer liberaliter impendebat, ac si archiepiscopi redditus ei detulissent, vel sibi servari sperasset. Adveniente archiepiscopo, et cum rege locuto, tunc The king demum et nostris cum rege loquendi dies certus et locus præfixus est. Ad quem venientes, præmissa gives the York men an audience.

salutatione ex parte nostra et benigne redditæ, sic aiunt:—

They ask for their archbishop. “Eboracensis ecclesia vos, dominum et regem suum, humiliter requirit, quatenus restituatis illi archiepiscopum quem dedistis. Nos illum suscipimus, sicut de eo nobis bene promisistis, quantum inter nos conversatus est, et nos invenimus. Praecepto nostro ecclesiæ diaconus et sacerdos ordinatus est; obedientiam et subjectionem, sicut animarum nostrarum præposito, illi promisimus; si inconsulte vel coactus ecclesiam dimisit, quanti ponderis esse debeat prudentiam vestram nosse non ambigimus. Potuit autem potestati vestræ dimisisse quæ de libertate regum et principum et cæterorum ecclesiæ donata sunt, alia non potuit. Nemo est præter summum pontificem qui nos a jugo subjectionis suæ absolvere queat. Nisi per illum non possumus alium recipere, utpote deinceps honore carituri et infamia notandi.”

No one but the pope can release them from their subjection to him. Adhibuerant secum Ranulphum Dunelmensem episcopum et quosdam ecclesiæ nostræ amicos. Respondenti regi quod bene consuleret ecclesiæ nostræ et pro quo petebant; et illi subdiderunt: “Oporteret, domine rex, et bene et celeriter, etenim nec parochia, nec diocesis, nedum provincia sine gravi periculo diu vacare potest. Et quia in regno vestro ad nutum vestrum¹ cuncta procedunt, ac cor regis in manu Prov. xxi. Dei est, et vobis magis incumbit melius providere.”¹

They urge the king to act quickly. Bene et celeriter se provisurum pollicitante, licentia accepta discesserunt, et cum exule nostro locuti, quamcūtius repatriantes ad propria reversi sunt.

Præter æmulos nostros nemo fuit qui requisitionem hanc justitiæ et honestati nobis non annumerasset. Quem Cantuariensis² ejici fecerat, faciebat adhuc et

¹ *vestrum*] in, ins. MS.

² *Cantuariensis*] Cantuariensem, MS.

detineri ne Romam iret. Ipse vero paratus venerat illuc ire. Exspoliatus noster ad regem veniens dixit Turstin se nolle longius remanere, sed de statu suo et de consilio animæ suæ Apostolico consulere. Rex vero, isto constanter et diu negante et renitente, precibus, blandiis, promissis vix obtinere potuit ut remaneret quo-usque archiepiscopus redisset, firmiter ei verbo pacis-cens quod quicquid ipse detulisset, ad nihil eum cogeret, donec et ille Romam pergens ex ore domini papæ audisset. Dixit quoque noster se audisse a familiaribus suis illum, non impetrato quod quærebatur, nunquam redditum, sed Ierosolimam adire. Cui rex ait: "Etsi ipse ierit Ierosolimam, et ego vos Romam ire permittam."

Romam proficisciens, justæ orationis causa Aposto-lorum limina visitare desiderans, dixit se euntem cor-nua emere, quoniam Romæ omnia venalia erant; utrum propter cornua, vel alia, emenda. Scimus quod cum sit Cantuariensis possessio opulens¹ et redditibus fa-cunda, archiepiscopus professionis hujus adipiscendæ causa de thesauro ecclesiæ aliquantum venundedit; de terris vero alias dedit, alias in vadimonium posuit. Paupertatem de paupere loco propter resistendum in-juriæ nec dedit nec vendidit. Invadiavit Deo ei necessaria adminiculante.

Erant cum archiepiscopo in profectione hac Her-bertus Norwicensis episcopus, et Hugo Certesiensis abbas et medicus,² et Willelmus de Corbolio Dorover-nensis canonicus, postea regularis canonicus et Prior Sanctæ Osidæ, qui et Radulfo in archiepiscopatum successit. Moventibus illis interim nec adhuc multum progressis,³ archiepiscopus morbo graviter tactus in Francia in lectum decidit, unde post longum, et vix, nec bene convalescens, coepit iter cum suis arripuit.

¹ *opulens*] optilens, MS.
² *medicus*] si, ins. MS.

³ *progressis*] progressus, MS.

And Herbert bishop of Norwich in Lombardia Herbertus episcopus, ægritudine valida percussus, ulterius tunc ire non valuit. Fortasse de ambobus ideo Deo sic placuit, quod ambo sic cornua empturos superbe dixerant, et erecto collo, nec ignoranter, adversus justitiam esse currebant. Abbas medicus, [qua]si Deo illos pro magniloquio suo castigante, salutem servare nequivit; Deo postea miserente, de restituenda forsitan adjuvit.

The archbishop reaches Rome, and finds the pope is at Beneventum.

Episcopo diebus aliquot exspectato, nec convalescente, archiepiscopus cum reliquis suis Romanam venit. Cornuum venditorem nullum ibi invenit. Beneventi tunc degebat sanctus et verus pater Apostolicus, Simonis Petri vicarius, Simonis Magi adversarius. Versus Beneventum non habens archiepiscopus bonum ventum, non exhibuit suum adventum, neque quem quærebat invenit eventum. Quo si venisset, cornua venalia nulla illic invenisset. Loquens igitur ad dominum papam per internuntios sæpe missos et remissos, et temptata curia et retemptata, nec prece, nec pretio, neque quolibet modo obtinere potuit quod petebat: responsumque est illi quod pro camera sua auro et argento plena professionem ecclesiæ nostræ illi non concederet. Sed ne nihilo effecto pudibunde rediret, dedit ei dominus papa literas, quibus mandando præcipiebat, quatenus haberet quicquid juste et canonice prædecessores sui possedisse dinoscabantur; quod nullus contraibat nec calumniabatur.

The pope will not allow the profession to be made.

But his church is to retain all privileges that belong to it.

A play upon the word cornu.

Redeunte in Normanniam, facies ejus, sicut Moisi, non apparuit cornuta, nec multi videntes eum exterriti sunt. Sed sæpe recogitavi quæ cornua empturum se jactavit. Sunt cornua Dei de quibus Abacuc dicit, *Habacuc, Splendor ejus, ut lxx erit; ei, in ejus manibus.* Sunt cornua diaboli, de quibus in Apocalypsi, bestia habebat *Apocal. decem cornua, et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cœli.* Sunt et cornua justorum et cornua reproborum de quibus Psalmista in eodem versu, *Et Ps. lxxiv. omnia cornua peccatorum con[fringam], et ex[altabun-*^{11.}

tur] cornua] i[usti]. Horum alia cornua desideranda sunt, et pretio multo, si venalia essent, comparanda ; alia viriliter confringenda, vel studiose cavenda. Cornua duorum [sic] mala expugnant ; cornua bona impugnant.

Literis domini papæ quas archiepiscopus detulerat regi, et quibus utriusque placuit expositis, dictum est ei quod in Anglia vel Normannia remansisse melius et honestius fuerat. Ipse vero [pro]posuit necdum in Angliam reverti. Vetus proverbium est, "Quod rex loquitur " stabile debet esse." Turstinus presbyter venit ad regem dicens : "Domine, archiepiscopus rediit. Quan- On the arch-
" tum vobis placuit exspectavi. Tempus est modo et return
" me Romam ire." At illi nondum volenti, et adhuc Turstin claims the aliquantum exspectaret exhortanti,¹ respondit : "Vos fulfilment
" scitis, domine, salva reverentia vestra, loquor quod of the
" mihi pepigistis." Nescio qua potionē oblivionis vel king's pro- contradictionis archiepiscopus regem potaverat, sed mise that he should prorsus et hac vice licentiam eundi denegavit. Putabat enim facile eum a papa consecrandum, quod et go to Rome. The king refuses to allow him. rex nolebat, et archiepiscopus nimium metuebat, nec ille adhuc voluit regem offendere, exspectans tempus miserendi ejus. De qua re consilium a nobis requiri literis istis mandavimus illi.

Secundæ literæ ejusdem Capituli ad eundem electum.

Dilecto et electo domino et patri suo T[urstino] canonici Sancti Petri et sui de bono incepto medium, continuum ad honestum finem. Hoc vobis, venerande sacerdos, surgere, persuadere et deprecari volumus ut, quantum potestis, salva fidelitate Jesu Christi, et sanctæ ecclesiæ libertate et vestro honore, vel eundo vel huc redeundo, vel quicquid faciendo, studeatis regis benevolentiam retinere. Qua retenta si Romam

¹ *exhortanti]* exornanti, MS.

They urge *iuritis*, quem vel quos de nobis vobis placebit mandahim to keep in the king's favour. *bitis*: si vero aliter, tamen sit in consilio vestro, quo semper in hac re sapientius et utilius usi estis quam alieno. Hoc ideo vobis dicimus quia sicut ira regis discesseritis et aliqui de nobis vobiscum, levius erit euntibus quam remanentibus. si non possent de-

When they *fendere*, eos non misisse. Scimus vere quod quando
sent Wm. *Willelmus de Beverlie Romam ivit, rex magno scrutinio*
scrutatus est si nostra missione vel consilio
of Beverlie to Rome,
the king made a *isset.*

Misimus et illi alias literas, sed occulte, quas defer-
ret domino papæ, si Romam iret, et de ejus ejectione,
et per quos, [et de qua] causa diu retentus fuerat;
quæ et hic subscriptæ sunt.

Literæ ejusdem Capituli pro eodem electo eidem
domino papæ transmissæ.

The chapter of York summo pontifici, clerus Eboracensis salutem et debitæ ac devoteæ subjectionis obsequium. Eboracensis ecclesia pari dignitate Cantuariensi ecclesiæ a Beato Gregorio gentis Anglorum Apostolo instituta, nova institutione exigitur illi subjacere et cartam professionis tradere. Quæ quidem exactio contra Apostolicam sedem est invasio; et, si recipitur, usurpatio facienti quoque non sine periculo. Soli etenim Romanæ ecclesiæ

metropolitanorum debetur professio. Hanc vero professionem quia electus noster, beati papæ instituta, et Apostolicæ sedis dignitatem, [et] suam servare volens, facere timuit, consilio, persuasionibus, actu Cantuariensis archiepiscopi et suffraganeorum suorum, ab ecclesia, ad quam est electus, injuste quasi ejectus, sicque per annum et dimidium in exilio multas passus est molestias et tribulationes; et nos, populus ejus, sumus quasi oves dispersæ et errantes. Propter quod cum Romam adire, et a paternitate vestra consilium vellet requirere, supradictorum callida machina-

tione quasi sub custodia detentus est, donec Roma redisset qui contra Romam ire parabat, arbitrans ipse et sui electi nostri professionem, licet indebitam, a summo pontifice pecunia se posse emere, aperiens os suum in blasphemias contra Romam, affirmantes omnia esse venalia Romæ; sed a sanctitate vestra nil nisi justum et canonicum impetrare valuit. Pro hac igitur integritate veritatis et justitiae, Francia, Normannia, Anglia nomen vestrum prædicant et benedicunt, et statutis illius deinceps magis contraire verebuntur. Nos vero inter alios et super alios beatitudini vestræ gratias agimus, et in bonitate sanctitatis et justitiae vestræ certam spem habemus. Hunc ergo dilectum nostrum T[urstinum], virum venerabilem, religiose conversationis, de cuius concordi electione audistis et literis vestris confirmastis, ad vos ut ad dominum et patrem dirigimus, et quasi pedibus pietatis vestræ prostrati lacrymabiliter supplicamus ut tali viro sic electo et recepto, et hac occasione ejecto, quod dignum est excellentiæ vestraq; faciatis. Elegimus potius exilium pati quam super hunc nobis alium introduci.

Comperito Romæ electum nostrum sic esse ejectum, Anger at et ne Romam veniret retentum, dominus papa tota et curia graviter tulerunt. Erat tunc in Normannia and Anselm, Anselmus nepos Anselmi archiepiscopi, qui modo est the legate, abbas Sancti Eadmundi, missus ab Apostolica sede receives letters for the king and arch-bishop. ut in Anglia legatione fungeretur. Sed rex donec et ipse rediret secum detinuit, blanditiis et beneficiis in Normannia sic ligatum quod Anglia non vidit eum legatum. Huic itaque dominus papa literas misit, quarum unam regi traderet de ejecti restituitione, alteram Radulpho archiepiscopo de restituti consecratione. Utrarumque exempla hic inserta sunt.

Literæ domini pape Paschalis¹ ad regem H. missæ
pro eodem electo.

Paschal II. *Paschalis¹ episcopus, servus servorum Dei, dilecto
to Henry I. filio H., illustri Anglorum regi, salutem et Aposto-
licam benedictionem. Nos auctoritate Dei² de probi-
tate tua non tantum bona, sed etiam meliora, confi-
dimus. Idcirco monemus excellentiam tuam ut,
Divinæ gratiæ memor semper existas, quæ tibi et
regni pacem et justitiae notitiam³ tribuit. Honorem
igitur Dei et ecclesiarum Ejus in regno tuo diligenter
observa et justitiam diligenter⁴ exequere, quia per
honorem Dei tuus profecto honor augebitur. Audi-
vimus electum Eboracensis ecclesiæ, virum quidem
sapientem et strenuum, sine judicio ab Eboraciensi
ecclesia sequestratum, quod nimirum justitiæ Divinæ
et sanctorum patrum institutionibus adversatur. Nos
quidem, neque Cantuariensem ecclesiam minui, nec⁵
Eboracensem volumus præjudicium pati, sed eam
Constitutionem quæ a Beato Gregorio, Anglice gentis
Apostolo, inter easdem ecclesias constituta est, firmam
censemus illibatamque servari. Idem igitur electus,
ut justitia exigit, ad suam ecclesiam omnimodis revo-
cetur. Si quid autem quæstionis inter easdem eccle-
sias agitur, præsentibus utriusque partibus in nostra
præsentia pertractetur, ut, patrocinante Deo, utraque
ecclesia finem suæ justitiæ consequatur.⁶*

The pope
wishes the
order of
pope Gre-
gory to be
observed.

Letter from
the pope to
the arch-
bishop of
Canter-
bury.

[*Paschalis*]. episcopus, servus servorum Dei, venera-
bili fratri R[adulpho] Cantuariensi episcopo salutem
et Apostolicam benedictionem. Quanto amplius de

¹ *Paschalis*] Pascarius, MS.

² *auctoritate Dei*] auctore Deo,

A.

³ *notitiam*] normam, A.

⁴ *observa . . . diligenter*] ins.
from A.

⁵ *nec*] vel, A.

⁶ Collated with another copy in
the Reg. Magnum Album at York,
pt. i. 48a.

vestræ¹ dilectionis sinceritate confidimus, tanto amplius admiramur quod ea videaris exigere quæ Romanae solum competere videtur ecclesiæ. Nosti enim, frater carissime, Beati Gregorii ad Augustinum verba ita in ejus Epistola de Eboracensi episcopo esse disposita:

Beda, H. E. "Post obitum tuum episcopis quos ordinav[er]it præsit, i. 29. ut Londoniensis episcopi nullo modo ditioni subjaceat. Sit vero inter Londoniæ et Eboracæ civitatis [episcopos] in posterum ista honoris distinctio, ut ipse prior habeatur qui prius fuerit ordinatus." Quo igitur modo, qua ratione ab electo Eboracensis ecclesiæ professionem exigitis,² et propter hoc ei manum imponere detractatis,³ cum, secundum scripta[m]⁴ Beati Gregorii Constitutionem, nullo modo ditioni tuæ debeat subjacer? Præcipimus ergo ut pro vestrarum ecclesiarum consuetudine eum secundum sanctorum scita canonum consecretis omni subjectionis exactione deposita, alioquin nos eum iuxta communem ecclesiarum morem ab Eboracensis ecclesiæ suffraganeis præcipimus consecrari. Etsi enim prioris locum obtineas, nec ecclesiæ tuæ suffraganeus est, nec tibi obedientiam debet.⁵

Literis domini papæ a rege acceptis, et consilio ab his qui cum eo erant episcopis et cæteris quæsito, et ab illis quoque qui in Anglia erant, utrumque consilio accepto Domino papæ de hac revocatione obedire, Deo gratias et domino papæ!, restitutus est. Ipse vero habebat literas supradictas de ejus consecratione Radulpho archiepiscopo directas. Sed non fuit ei consilium eas illi in Normannia tradere, bene scienti quod non consecraret donec ad ecclesiam rediret. Credebat quod ei dictum fuerat archiepiscopum in Angliam indilat transiturum. Sed credo quod plus ideo differebat quod nostrum literas illas habere et eas illi

¹ *vestræ*] *sue*, A.

² *exigitis*] *exigis*, A.

³ *detractatis*] *detractas*, A.

⁴ *scriptam*] *praescriptam*, A.

⁵ Collated with another copy of the letter in the Reg. Magnum Album at York, i. 48.

Orders him
to conse-
crate
Turstin.

The king
acts ac-
cording to
the pope's
wishes, and
restores
Turstin.

Turstin returns to York.

traditurum præmunitus erat. Revocatus noster ad nos regreditur, et cum gaudio magno suscipitur, et multo ampliore quam prius honore et reverentia dignus judicatur.

Death of Paschal II. (Jan. 1118) and election of Gelasius II.

The new pope a friend to Turstin.

Evoluto aliquot mensium circulo, et Radulpho archibispoco ex industria morante ne præcepto papæ electum nostrum consecraret, venit ad nos qui diceret papam P[aschalern] obiisse, et Johannem cancellarium, in papam Gelasium creatum, jam in Galliam pervenisse. Quo audito, electus noster et nos omnes de tam bono patre et justo patrono graviter in jure quidem contristati sumus, sed de novo spem bonam et confidentiam in Deo habebamus. Ipse enim causam nostram multum juverat adversariis nostris adversatus: multis vero credibile erat quod R[adulphus] archiepiscopus et sui nec illum doluerunt decessisse, nec istum lætati sunt successisse.

Turstin resolves to visit the new pope. He comes to London.

Starts from Dover in disguise and crosses the sea.

Secundum rerum mutationes et consilia [mutare] oportet. Consiliatum est electo nostro transmarinis et citra, et sibi quidem hoc potissimum videbatur, in Normannia[m] regredi, deinde et novum papam tendere. Id quidem occulte fieri decebat. Comperito rex forsitan inhiberet. Consilio paucis revelato, cum literis nostris et quos elegit, quasi propter alia facienda, Londoniam venit. Ibi divisione facta, ipse viliter induitus, et equitans non cognoscendus cum¹ parte suorum Dorovernium, quam cito potuit transfretavit.

Reliqui apud Hestingas transierunt. Deus autem sic disposuit quod qui primi in Normanniam venirent, ad locum designatum exspectari jussi, non amplius una nocte exspectantes adunati sunt. Fuit qui regi diceret Eboracensem electum Anglia latenter egressum per exterias regiones ad papam perrexisse, sed rex minime credens, illo post modicum ad eum veniente, verum non dubitabile habuit. Et jam quidam benevolus noster

¹ cum] patre, ins. MS.

ad papam pergens apud urbem Januam ei occurrerat. A friend
 Per quem, si quid erat de statu nostro quod non sees the
 cognovisset, edoctus, scripsit regi et archiepiscopo, nos- pope at
 tro quoque electo, sicut prudentiae suæ visum est Gennes and
 cuique convenire. Quæ literæ subscriptæ sunt. tells him
 how things stand.

Literæ Gelasii ad eundem regem pro eodem electo.

*Gelasius episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Gelasius II.
 H[enrico] illustri Anglorum regi salutem et Apostoli- to Henry I.
 cam benedictionem. Et personæ vestræ et regno vestro
 non parum detrimenti esse cognoscitur quod ecclesice
 tamdiu manent solatio destitutæ. Quod Eboracensi
 ecclesiæ accidisse perpendimus et dolemus; unde
 nobilitati vestræ præcipimus ut si Cantuariensis epi-
 scopus Eboracensem electum, secundum domini præ-
 decessoris nostri sanctæ memorie P[aschalis] papæ
 præceptum, et literarum nostrarum mandatum, con-
 secrare noluerit, utrumque scilicet ad nostram præ- Tells him
 sentiam dirigatis, quatenus quæ inter eos causa jac- to send the
 tatur, ante nos, auctore Dei, Apostolicæ sedis judicio disputants
 decidatur.*

Literæ ejusdem Gelasii papæ ad eundem archiepi-
 scopum Cantuariensem pro eodem electo.

*Gelasius episcopus, servus servorum Dei, R[adul- Gelasius II.
 pho] Cantuariensi archiepiscopo salutem et Apostoli- to the arch-
 cam benedictionem. Pro tua religionis specimine bishop of
 quod filii nostri abbatis relatio apud nos maxime Canterbury.
 commendavit, prædecessor noster sanctæ memorie
 P[aschalis] papa, me potissimum suggestente, in
 promotione seu translatione tua a rigore justitiae
 declinavit. Cæterum quæ de¹ te concepta est spes, nos
 deceperisse et confusisse perspicitur. Veræ siquidem*

¹ *de]* om. MS.

religionis est Christi vestigia imitari, de Quo scriptum est, Humiliavit seipsum, factus obediens usque ad mortem. Et de Seipso Ipsemet dicit: Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Hanc humilitatis¹ formam in religione tua non inveniri, frater carissime, condolemus. Cum enim predictus dominus noster suis te literis monuisset ut Eboracensem electum, illa indecenti professione deposita, consecrare, ecce! jam triennio contempsisti, humilitatis et obedientiae Orders him oblitus, in eadem adhuc pertinacia perseveras. Unde to come nos fraternalitatem tuam iteratis Apostolicæ sedis literis commonemus, ut ab hac tandem duritia desinas, with Turstin. et Eboracensis electi consecrationem secundum communis justitiae institutionem et Apostolicæ sedis mandatum, Domino largiente, perficias. Quod etsi nunc contempor extiteris, nos tibi ex Apostolicæ sedis auctoritate præcipimus² ut cum electo eodem nostro te conspectui reppresententes, quatinus quod inter vos causa jactatur, ante nos, auctore Deo, Apostolicæ sedis auctoritate decidatur.

Gelasius II. Gelasius episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio T[urstina] Eboracensi electo salutem et Apostolicam benedictionem. Quæstionem de professione illa inter te et Cantuariensem archiepiscopum tamdiu durare miramur, quia justitia³ manifesta est. Idcirco fraternalitatem tuam literis præsentibus visitantes præcipimus, ut si archiepiscopus Cantuariensis in ejusdem professionis adhuc exactione persistit, tu ab ea omnino desistas, et⁴ vel cum ipso vel sine ipso ad nostram præsentiam [venias].⁵

¹ *quia mitis . . . humilitatis*] quia mitis sum et humilitatis forma, A.

² *literis . . . præcipimus*] om. MS. Coll. with another copy in the Reg. Magn. Album, i. 42.

³ *justitia*] A.; *justitie*, MS.

⁴ *et*] om. A.

⁵ *præsentiam venias*] præsentias, MS. Collated with another copy of this letter in the Reg. Magnum Album at York, i. 48 b,

Electus noster interrogatus a rege, licet rem bene Turstin arbitrante, cur venisset, respondit: "Nec dignitati tells the
 nostræ, nec metropoli nostræ utile est neque deco- king why
 rum, personæ vero meæ valde dishonestum est, ibi he has
 manere, ubi archiepiscopus esse debeo et nominor, come to
 nec quicquam episcopale facio. Nec clam me est Normandy
 dominum Cantuariensem ideo retardasse, quod scie-
 bat me papæ P[aschalis] literas habere, præcipientes
 ei de mea consecratione. Duo bona facit,¹ et suam
 ecclesiam et nostram archiepiscopi re[gi]mine des-
 titutam. Aequale est pæne ac regnum vestrum
 nullum haberet archiepiscopum. Idcirco veni novo
 papæ præsentiam meam exhibitus, ut saltem de
 hac cura me absolvat, sed id sine conscientia et
 licentia vestra nolui." Rex exspectare jussit eum
 in proximo quid inde vellet illi dicturus. Prope erat
 Natale Domini. Literas domini papæ G[elasii] rex
 acceperat.

Infra Natale electus noster, adductis secum bonis Turstin viris, venit ad archiepiscopum in hospitium suum, goes to the archbishop et ipse tunc aliquantum patiebatur, et literas papæ and gives G[elasii] illi tradidit. Quibus acceptis: "En," ait him the letter of (porrexit et alias), "Hæ sunt literæ papæ P[aschalis], pope Paschal. " quas debui vobis tradidisse, si, sicut debuistis, in " Angliam venissetis." "De literis," inquit, "defuncti The arch- " papæ nihil modo habeo facere;" nec suscepit eas. bishop declines at " Iotas videbo et crastina vobis respondebo." Quibus- dam verborum interjectionibus hinc et inde ejaculatis, first to receive the letter of noster cum suis discessit. Commonefactus ab aliquo archiepiscopus non bene fecisse quod literas papæ Paschal, but sends for it afterwards. P[aschalis] accipere neglexerat, ad nostrum remisit ut wards. eas illi remitteret, quas remisisse plerisque molestum fuit. Postea archiepiscopus respondit, quando in pro- He gives a vincia sua esset, si quis eum requireret, facturum half pro-

¹ *bona facit*] There seems to be an omission here.

mise that he will obey the pope's order.

A meeting fixed at Tours between the pope and the French king.

Turstin is not allowed to go.

Before it takes place Gelasius dies (29th Jan. 1119), and Calixtus II. succeeds.

The new pope shrinks from the office.

The new pope writes a very sharp letter to archbishop Ralph.

quod deberet. Proposuerat in animo usque in longum tempus Angliam non intrare.

Post Epiphaniam auditio papam Turonis regi Francorum mandasse, ut illic die designato ei occurreret, sacerdos noster obnixe¹ regi supplicabat quatenus eum illuc ire dimitteret, sed nullatenus voluit. Utrum archiepiscopus noluit, vel non potuit, nec ipse ivit. Utrique rex concessit quos vellent mittere. Rex Franciae regaliter cum archiepiscopis, episcopis et nobili clero et procerum comitatu summo pontifici obviam ibat, et cum eo legati nostri, quia electum nostrum satis diligebat. Cum autem venissent ad castrum Nanthonis, nuntiatum est regi papam G[elasius] defunctum esse, et Cluniaci sepultum; et ab episcopis et cardinalibus, qui cum eo venerant, Guidonem Viennensem archiepiscopum, invitum et renitentem, in papam raptum, et Calixtum appellatum. Quod audientes rex et plurimi reversi sunt. Quidam ad eum transierunt. Ipse vero, deappellatus officio, parum agere voluit donec ab illis qui Romae erant quod isti fecerant confirmatum accepit. De cuius translatione quidam sic ait:

“ [Sponsum] sponsa suum dimisit, filia matri,
“ Mater eum rapiens fecit eam viduam.
“ Alter habebit eam forsitan vivente priore,
“ Nec de quatuor his ullus adulter erit.”

Confirmatus papa perambulabat Burgundiam et Aquitaniam versus Hispanias, et Narbone Concilium tenuit.

Cognita Apostolicus multorum relatione nostrae habitudinibus² qualitate, videlicet professionis exactione, consecrationis denegatione, ejectione, revocatione in Normanniam, reditu, et per quem, et quamobrem ad praedecessores suos veniendi retinaculis, misit literas R[adulpho] archiepiscopo, in quibus eum superbum

¹ *obnixe*] obimple, MS.

² *habitudinis*] Cf. Stubbs; *beatitudinis*, MS.

vocat, et de contemptu præceptorum prædecessorum P[aschalis et] G[elasii] acriter redarguit; ideo quod de consecratione Eboracensis electi nihil eis obedientiæ vel reverentiæ detulerat. Intelligens ergo apud papam et curiam se nihil gratiae habere, sed plurimum exosum esse, licentiam a rege quæsitam ut se excusatum iret facile habuit; et ire voluit, sed non potuit, a rege Francorum et comite Andegavensi illi suisque conductu denegato et adventu prohibito. *Qui fodit foveam, incidet in eam; et qui volvit lapidem, reverteretur ad eum.* Quia igitur ipse venire, vel idoneos legatos mittere non potuit, occulte modicum vernulam has apologeticas deferentem transmisit.

Prov.
xxvi. 27.

Literæ ejusdem archiepiscopi Cantuariensis ad eundem papam.

Calixto Dei gratia summo pontifici frater R[adolphus], indignus sanctæ Cantuariensis ecclesiæ sacerdos, debitam subjectionem, et fidelia pro posse, si dignetur servitia. Per conditionem, Domine pater, visum est mihi vobis offerre servitia, quia venit ad aures nostras prævaluuisse super me verba iniquorum apud Christianitatem vestram. Vocatus enim sum literis vestræ sanctitatis sigillo signatis superbis, et antecesorum vestrorum P[aschalis et] G[elasii] contemptor præceptorum, de consecrando videlicet Eboracæ civitatis electo, cum nullus illorum, nec verbo, nec scripto, nec legato, hoc vel semel in tota vita sua mihi præcepit. Quod si forte ab aliquo malevolo aestimetur quod legatum deferentem consecrationis præceptum non receperim, aut literis præcipientes videre contempserim, novit¹ Deus et novit¹ anima mea, quia prorsus immunis est ab hoc transgressionis nœvo tota conscientia mea. Idcirco, quia priusquam Divinæ digna-

Archbishop
Ralph is
not allowed
to go to
the pope.

Ralph
sends a
private
messenger
to the pope
with the
following
letter.

He has not
consecrated
Turstin,
because no
pope ever
ordered
him to
do so.

¹ *novit*] vivit, MS.

tionis miseratio vos communi ecclesiae Suæ præfecerit patrem, ego, per Illius pietatis clementiam, considerata vestræ sublimitatis humilitate, ac utili dulcis consilii delectatione, me ipsum coram Deo sanctitati vestræ totum effuderam, et omnes infirmitates tam corporis quam animæ in te, sicut preelecto patri et sapienti medico, consulendas et refovendas ostenderam. Commune faciendum duxi, non arguendo quidem, sed humiliter, ut servus domino, suggesto miram quam in vobis credidi clementiæ sublimitatem Scripturæ illius quæ dicit, Priusquam interroges, ne vituperes. Eccl. xi. 7.

He cannot come to the pope on account of illness, and the prohibition of the French king, &c. *quamquam. Mirum forsitan videbitur quod tanto patri per tantillum famulum excusationis meæ literas mitto, sed, teste Deo, prohibente multarum enormitate infirmitatum, nec per me, quod multum desideravi, et jam bis facere temptavi, ad vos venire, nec idoneos legatos mittere valui propter prohibitionem regis Franciæ et comitis Andegavensis. Porro quia dominus Angliacensis abbas, quem ad nos conducendos misistis, usque ad breve tempus ad vos redditurus est, si interim, quod semper optavi, vester esse potero, aut nos aut legatos nostros ad [vos], Deo sanitatem et potestatem mihi concedente, perducet precarer. Sane nisi temerarium videri timerem, ut per hunc puerulum, quem mihi notum et familiarem esse novistis, quoique altiores et secretiores consilii ad vos viros mitterem, literis vestris certificaretis quantum de dulcedine miserationis vestræ confidere possim.*

He makes excuses for his messenger. *Credibile est virum religiosum et sic jurantem verum dixisse aestimare, sed scio aliquos pro vero credere quod literas papæ G[elasii], adhuc, eo vivente, suscepserit. Cur autem literas papæ P[aschalis] in vita sua non viderit, causæ subscriptæ sunt. Sane nec multum mirandum est eum vel literas videre neglexisse, vel visis non obediisse, cum in audiencia magnæ dignitatis personarum et aliorum multorum se domino papæ non obediturum edixerit, si ei ore ad os præciperet,*

Some believe that Ralph did receive the letter of Gelasius II.

ut Eboracensem electum absque professione consecraret.
Rescriptum domini papæ Calixti literis suprascriptis.

Literæ ejusdem papæ ad eundem archiepiscopum.

*Calixtus episcopus, servus servorum Dei, venerabili
fratri R[adulpho] Cantuariensi archiepiscopo, salutem
et Apostolicam benedictionem. Per conditionem scrip- Calixtus II.
to the arch-
tisti Christianitati nostræ, per conditionem tibi sicut
bishop of
Canter-
bury.
per Dei gratiam Christiano breviter respondemus.*

*Si, quemadmodum a tuis prædecessoribus factum
est, in nostra et Romance ecclesiæ obedientia et fidel-
itate permanseris, nos te, sicut prædecessores nostri
fecisse noscuntur, diligere, et, patrocinante Deo, cura-
bimus honorare. Alioquin pax vestra revertetur ad
vos.*

S. Matt.
x. 13.

*Quod nobis suggestere voluisti, vos jam fecisse cre-
dimus, videlicet ne ante interrogationem quenquam
vituperemus, cum tamen neminem vituperasse creda-
mus. Interrogavimus enim, et diligenter quæsivimus, He has
et tandem [quod] de consecrando Eboracensis ecclesiæ found the
electo domini prædecessores, sanctæ memoriae P[ascha- letters of
lis] papa et G[elasius] scripserant ad plenum inve- Paschal
nimus, et scriptum fraternitati tuæ mandamus. and Gela-
Signa ergo, frater carissime, signa cor tuum, et ad sius, and
te ipsum redi, neque in cælum os tuum ponas aut sends them
transgrediaris terminos a patribus constitutos. Non to him,
est discipulus super magistrum, nec servus major with a
domino suo. Nos quidem, quia de affectione tua
confidentiam habebamus, super causa illa fraternitati
tuæ scripsemus ne etiam a dilectione sedis Apostolicæ
declinares: tu vero nihil pæne nobis reverentiaæ reser-
vasti. Certe si rem grandem dixisset tibi propheta,
facere debuisti.*

S. Luc.
vi. 40.

2 Reg.
v. 13.

*Sicut electo nostro ad papam P[aschalem] et G[ela- The king
sium] ire non licuit, sic et ad Calixtum eundi licen- still refuses
to allow*

Turstin to go to the pope.

Archbp. Ralph tries to get him sent to England.

Turstin's answer to the king.

CalixtusII. summons a General Council at Rheims.

The pope is crowned at Clermont.

tiam a rege sœpius quæsitam et suppliciter postulatam nequaquam obtinuit, per quem prius et nunc retentus. Et quidem rex Franciæ et comes Andegavensis benigne eum tamen direxissent, quia et eum diligebant et super adversitate ejus misericordia movebantur. Quanto papa proprius Franciam accedebat, tanto ne noster electus ipsum adiret R[adulphus] archiepiscopus plus timebat. Institit igitur regi monitis et precibus ut eum faceret in Angliam reverti. Quadragesima tunc erat. Istud vero summopere conanti ante Pascha se non regressurum, respondit, dicens: "Non est," inquit, "domine, honestum ecclesiæ cui præesse debo, nec personæ meæ illic adesse quando chrisma, quod tempus imminet, non potero consecrare, nec sanctum Pascha, sicut decet metropolim et metropoliten, sollemniter facere. Et in aliquo forsitan profore potero, si quoisque et vos redeatis ipse remansero." Mandavit ergo ei rex quatenus eum veritatis assertione assecuraret se post Pascha iturum. Et ille: "In Dei consilio et regis inde me ponam." Cui aliquis de internuntiis episcopus quidem satis urbane et episcopaliter reddidit: "De Dei consilio dimissum facite, sed absolute in regis consilio vos positum dicite." Ad quod, sicut alii qui aderant, ipse subridens semper, ait, "Communi consilio Dei proponam."

His ita regi relatis, nec multo post sicut dominus papa archiepiscopis Franciæ, Germaniæ, Burgundiæ, Aquitaniæ provinciæ, sic et in Normanniam Rotomagensi archiepiscopo, Cantuariensi archiepiscopo, Eboracensi electo literas singulis singulas misit, mandando præcipiens quatenus cum suffraganeis suis episcopis et abbatibus, omni occasione rejecta, Concilio Generali interessent, quod in proxima Sancti Lucæ festivitate Remis celebrare disposuerat.

Apud Clarum-montem, quæ civitas est Marumnia, diem Pentecostes solenniter celebrans, sicut Romana consuetudo exigit, coronatus est. Inde pluribus per-

sonis pro regimine ecclesiarum scribens, et regi nostro et Cantuariensi archiepiscopo pro electo nostro literas subjectas direxit.

Literæ ejusdem papæ ad eundem regem.

*Calixtus episcopus, servus servorum Dei, carissimo Calixtus II.
in Christo filio H[enrico] illustri regi Anglie salu- to Henry I.
tem et Apostolicam benedictionem. Quæstio quæ tam-
diu de professione illa inter Cantuariensem archi-
episcopum et Eboracensem electum agitatur, et sedi
Apostolicæ gravis est, et Eboracensi ecclesiae non modi-
cum ingerit detrimentum. Ea propter nobilitatem tuam rogamus ut eosdem fratres nostros ad Concilium
pro quo eos vocavimus, sicut aliis jam literis rogavi-
mus, venire permittas, quatenus, auctore Deo, in nostra et fratribus nostrorum presentia diutina illa¹ quæstio finem debitum sortiatur. Si quis etiam eorum antea nos visitare voluerit, eandem ei tribuas facultatem.²*

Asks him
to send the
archbishop
to the
Council
that the
matter may
be settled.

Literæ ejusdem papæ ad eundem archiepiscopum.

*Calixtus episcopus, servus servorum Dei, venerabili Calixtus II.
fratri R[adulpho] Cantuariensi archiepiscopo salutem to Ralph
et Apostolicam benedictionem. Super sapientia et of Canter-
religione tua non parum, frater carissime, mater bury.
tua sancta Romana miratur ecclesia, quod Eboracen-
sem ecclesiam tanto facias tempore sine pastoris regi-
mine permanere. Si non tibi hoc fraternæ³ caritatis Expresses
compassio suaderet, frequens tamen Apostolicæ sedis astonish-
commonitio et præceptum dilectionem tuam debuit ment at
compulisse, ut, Beati Gregorii distinctione contentus, his dis-
ejusdem electum ecclesiae consecrares. Tuam itaque
obedience.*

¹ illa] ins. from A.

the same letter in the Reg. Magnum
Album at York, i. 48b.

² Collated with another copy of

³ fraternæ] A.; supernæ, MS.

Orders him *fraternitatem, repetita sedis Apostolicae præceptione,*
to conse-
monemus, ut, omnimoda¹ jam tandem professionis
Turstin
without
any delay.
Any other
matter will
be settled
at the
Council at
Rheims.
Generalis tempore, quod in proxima Beati Lucæ festivitate Remis per Dei gratiam celebrare disposuimus,
auditis diligenter utriusque rationibus terminetur. Cui
nimirum Concilio personam tuam, sicut aliis quoque
literis præceptum est, omni remota occasione, interesse
præcipimus.

Quibus vero ad electum nostrum scripsit, et hic subscriptæ sunt.

Literæ³ ejusdem papæ ad eundem archiepiscopum.

Calixtus II.
 to arch-
 bishop
 Turstin,
 21st May
 1119.

Consoles
 with him
 on his
 sufferings.

Summons
 him to the
 Council at
 Rheims.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, venerabili
fratri T[urstino] Eboracensi electo salutem et Aposto-
licam benedictionem. Et tibi et Eboracensi ecclesiæ,
ad cuius regimen per Dei gratiam electus es, debita
affectione compatimur, quod tamdiu pro illius pro-
fessionis exactione tam grandia incommoda sustinetis.
Unde confratri nostro, R[adulpho] Cantuariensi archi-
episcopo, scripsimus, præcipientes ut jam tandem re-
sipiscere debeat, et tibi⁴ professionis exactione⁵ seposita,
manum consecrationis imponat. Si nos audierit, Deo
gratias referemus. Sin autem, fraternitati tuæ om-
nino per præsentia scripta præcipimus, ut ei nullam
professionem exhibeas, sed sicut aliis literis manda-
tum est, ad Concilium venias, quod per Dei gratiam
in proxima Beati Lucæ festivitate Remis celebrare

¹ *omnimoda*] *omni*, A.

² *imponas*] Here the copy of
 this letter, in the Reg. Magnum
 Album at York, i. 49a, ends.

³ Collated with a copy of this

letter in the Reg. Magnum Album
 at York.

⁴ *et tibi*] *om. A.*

⁵ *exactione*] *causa*, A.

disposuimus, quatinus, auctore Deo, quæstio hæc mediante justitia terminetur. Datum apud Clarum Montem, xvi. kalendas Junii.

Misit et dominus rex legatos suos ad Apostolicum, quibus etsi fuit injuncta contra Eboracensem elec- tum petere et impetrare voluntas, non est data impe- trandi facultas; et si aliquis aliquid se impetrasse spe- rans gavisus est, de quo postmodum deceptum fuisse comperiens, ægre tulit. Idem vero electus in animo diem præfixerat, antequam contra benevolentiam regis Normannia ad papam non egrederetur, ulterius autem tardare nolle nisi captione vel infirmitate detineretur. Hoc præcogitans de sociis suis unum post unum, et de suis rebus in Franciam præmisit, quam citius pos- set opportune securus. Licentia tanquam de integro quæsita, et rex ab eo mandando exegit sibi potissime [ne] ab Apostolico consecrationem susciperet. “De hoc,” inquit, “pactionem nullam faciam, sed Deo sensum meum dirigente, ita me agam quod quæ sunt “Dei Deo, et quæ regis regi reddam.” Præsul vero Exoniensis, ab Apostolico novissime reversus, regi dixerat non esse opus detinere eum, sciebat enim quod ab eo non consecraretur.

Videns igitur rex quod eum longius retinere con- venienter non poterat, quia dominus papa et archiepi- scopum et illum ad Concilium vocaverat, et ei manda- verat ne eos remoraretur, si uterque vel alter antea ad illum venire vellet; et propter verbum Exoniensis episcopi, licentiam abeundi concessit. Ille, non diutina dilatione procrastinans, Carnotum venit, ubi quos præ- miserat exspectantes eum quasi captionem evasisse gaudio magno gavisi sunt. Inde profectus quarto die Turonis Romam invenit. Ibi summus pontifex, et idem vir summe nobis dignus nobilitate et excellentia sua, et curia, honorifice eum suscipientes, advenisse lætati sunt.

Turonis, in metropoli ecclesia Sancti Mauricii, in

He stays
for half a
year with
the pope,
in high
favour
with all.

Turstin's
great popu-
larity.

At Blois
the pope
is again
asked to
consecrate
Turstin.

He is
also asked
when
leaving the
church of
St. Martin
desChamps
at Paris.

The
speakers
compli-
ment the
pope on
his elec-
tion.

die festivitatis illius, domino papæ et curiæ comes junctus, per dimidium annum ab eorum comitatu nec integra die est sejunctus. Dedit quoque Deus illi gratiam in conspectu regis Franciæ, episcoporum, principum, procerum, et cuiuslibet dignitatis personarum ad quos ille veniebat, vel qui undique ad papam confluabant.

Omnis eum diligebant, servitia sua devote offereba[n]t, et cognita causa illius inimicis ejus inimici erant, et pro causa illius dominum papam et curiam diligenter interpellabant. Ad captandum eorum benevolentiam nemo magis promptus, nemo magis facetus morem cuique gerere, et quod maxime amicitias conciliat, juxta illud Ecclesiastici, non erat illi *manus ad accipiendo porrecta, et ad dandum collecta*, sed quod eum contra si quis forte aliquod ei servitium faciebat, non segniter aut parce retribuebat; si quis ei aliquid dabant, non pariter sed uberior reddebat.

Veniente papa ad Blesense castrum, duo archidiaconi ecclesiæ nostræ et scolasticus, qui cum electo nostro venerant, voce et literis petitionem fecerunt ad dominum papam ut eum consecraret. At ille benigne respondit se fratribus suis inde collocuturum.

Cum autem Parisius venisset, idoneum visum est magistro nostro et suis iterum dominum papam requirere. Quo egrediente de monasterio Sancti Martini de Campis, ubi Missam cantaverant, clerici nostri, quorum supra memini, allaterati sunt illi, Deo providente illis opportunitatem et spatium loquendi, quantum visum est illi satis est, omnibus remotis, casu ita contingente. Dominus noster Parisius remanserat sanguinatus. Illi vero veritatem dicendo, favorem ejus captare volentes, sic aiunt: "Audit, domine pater, " dignitatem vestram ad hunc apicem promotam esse, " multi gavisi sunt gaudio magno valde, clerici quidem " maxime, quia quod diu monachi modo clericus Ro- " manæ ecclesiæ præsidebat, et pro generis nobilitate,

Ecccl. iv. 36.

" dicentes summum sacerdotium summæ nobilitati op-
 " portune concedere ; habentes quoque fiduciam bonam
 " in vobis de justitia et patrocinio, eo quod et in
 " prælatione archiepiscopali, et in legatione qua fungen-
 " bamini, nisi liceret digne Deo, moderatio vestra
 " officium debitum exercuerat. Eboracensis ecclesia
 " nihil hæsitavit bonum successorem a vestigiis bono-
 " rum prædecessorum P[aschalis] et G[elasii] non
 " deviare. Quocirca paternitati vestræ, cui per Dei And ask
 " gratiam universalis ecclesiæ cura commissa est, sup- him to
 " plicamus, quatinus de consecrando electo nostro, Turstin.
 " Romanæ ecclesiæ servo, sicut ecclesiæ nostræ neces-
 " sarium est, mature provideat."

Ille vero ad omnia pœne quæ dixerant, modeste, nec
 sine aliquo dolore sic reddidit : " Fratres et amici, de Calixtus replies
 " promotione mea quicunque gavisus sit vel gaudeat, modestly
 " ego nec gavisus sum nec gaudeo. Scio equidem about him
 " Romanæ sedis pontificatum omni honore excellentio- self and
 " rem esse, sed tanti honoris onus est gravissimum : his office.
 " gloria ista tribulatio mihi videtur et miseria : et
 " nunc quidem quamdiu sum in partibus istis bene
 " mihi esse videtur. Quando vero Romæ ero, quot
 " cardinales, tot principes ; quot cives, tot domini erunt.
 " Nec mihi incognitum est inter quos habito." Hoc He men-
 dicando per vices respiciebat, ne de Romanis quilibet tions some
 approximaret. " Honor," inquit, " Viennensis ecclesiæ culties.
 " non multis possessionibus dives est, verum mihi His old see
 " sufficiebat ; et ideo maxime, quia quocunque tende- of Vienne
 " rem nuntiusque venirem¹ vix quemcunque alicujus satisfied
 " nominis hominem in tota terra Burgundia invenie- him.
 " bam, qui mihi vel nepos, vel consanguineus, propin- In Bur-
 " quus, vel meus homo non esset. Erga ecclesiam gundy he
 " vestram et electum vestrum certe bonum animum et was at
 " bonam voluntatem habemus, quod in proximo Con- home.
 " cilio, per Dei consilium, et fratrum qui aderunt, opere He pro-
 promises to
 befriend them at
 the Council.

¹ The MS. reads *quorūcunque tendere, nuntiumque venirem.*

"demonstrabitur." Gratias Deo et illi agentes discesserunt, et propter regem Francorum qui obviam ei veniebat, et propter Romanos qui sequentes appropiabant. Et illos quidem satis dixisse, et illum bene dixisse videbatur. Parisius ad hospitium redeuntibus, et his magistro suo relatis, exhilaratus et confortatus est.

Turstin's
joy at the
news.

Post dies undecim ventum est Remis, tertia die ante Concilium. Eadem die venerat illuc Ra[dulphus] Orcadensis episcopus, et quidam archidiaconus noster. Sabbatum erat. Paulo post, in ipso lucis et noctis confinio, mandavit dominus papa electo nostro, nihil adhuc de hac re opinanti, ut cum clericis suis ad eum veniret. Qui adveniens, et Orcadensem episcopum et prædictum archidiaconum cum cæteris secum adducens, antequam audiret aliud vel diceret, ait: "Ecce, domine, "iste est ecclesiæ nostræ episcopus; iste vero archidiacaonus." Quibus in osculo susceptis iisdem verbis inquit: "Deus augeat numerum vestrum!" Cæteros jam bene noverat. Erant cum eis solummodo cardinales, qui interrogaverunt clericos nostros si quid petebant. At illi dixerunt: "Romanam ecclesiam, "dominum papam, et vos, domini cardinales, de con- "secratione electi nostri requirimus." Post paulum

They go to
Rheims.
Ralph bp.
of Orkney
is there.

moræ, Apostolicus dixit electo nostro: "Vade, frater, "præpara te, et anima et corpore, crastino, Deo annu- "ente, consecrationem suscepturus." Prostratus pedi- bus et qui cum eo erant gratias agentes recesserunt. morrow. Quam bene tam brevi spatio potuit, anima et corpore se præparavit. Ipse vero ad papam mandatus ante Concilium consecrari non opinabatur.

The pope
tells Tur-
stin to be
ready for
consecra-
tion on the
bus et qui cum eo erant gratias agentes recesserunt.

In crastinum venit in ecclesia metropoli Beatae Mariæ consecrandus. Erant ibi archiepiscopi, epis- copi, abbates, et cujuscunque dignitatis et ecclesiastici ordinis multi, qui et vocati ad Concilium Generale con- venerant. Certum habebat Apostolicus quod Cantuari- ensis archiepiscopus, licet ad Concilium vocatus, et pro contentione inter suam et nostram ecclesiæ, nec vene-

They have
an inter-
view with
the pope.

A great
gathering
on the
morrow in
St. Mary's
church.

rat nec veniret, nec canonicam excusationem mitteret, nec personas quæ pro eo agerent. Solus archidiacono^{nus} suus calumpniatus est illi, et nec canonice, nec composite. Cui ille modeste dixit: "Quod facio, semper has no one but his " salva justitia Cantuariensis ecclesiæ, si qua est, facio." archdeacon Ipse vero consecrando et faciendo (?) multa a rege com- to act for minatus est. Quapropter et ille quidem contumeliis The arch- non illatis non recessisset, si in ecclesia non esset, deacon is aliquibus tamen conviciis et exprobationibus a Romanis sharply used. pulsatus exivit.

Electus noster astantibus et assentientibus et coadjuvantibus tot et tantis personis, domini papæ, saltem tanquam Beati Petri manibus, archieписcopus consecratus est. Cui super humeros textus Evangelii apertus impositus dum consecraretur, sicut mos est, cum ad The con- nos papa respiceretur, viso versu obstupescens assis- sacration of Turstin. tentibus ait: "Eia videto, Sicut novit me Pater, et E[go] Oct. 1119. " a[gnosco] P[atrem] et a[nimam] m[eam] po[no] pro " o[vibus] m[eis]." Quo quidem prognostico visum est multis illum obligatum teneri ut ascendat ex adverso, et opponat murum¹ pro domo Israel, et stet in prælio in die Domini.

S. Joann.
x. 15.

Ezek. xiii.
5.

Archiepiscopus et episcopi Normanniæ, et qui de The Nor- Anglia ibi erant, nondum venerant. Quibus proficisen- man and English tibus rex præceperat ut defenderent Eboracensi electo bishops had not yet per fidem quam ei debebat, et per juramentum quod arrived. ei juraverat, ne ab Apostolico consecrationem acciperet.

Quod si præsumeret, in terram suam [non] reverteretur. The king Sed cum ipso die prope Remis venissent, exiit obviam had charged eis qui dixit, "Eboracensis archiepiscopus consecratus to prevent " est." Hoc audientes restiterunt, moram aliquam faciendo, conferentes ad invicem quid agerent, si ei secratione. communicarent, si illi loquerentur. Defendere frustra esset ne fieret quod factum erat. Licet aliqui corde dissensissent, propter timorem regis, in palam omnis fere sententia eadem erat, illum non bene egisse: do-

¹ *opponat murum*] *opponat mirum*, MS.

Their feelings and conduct when they hear the news.
They decide to keep aloof from Turstin.

Turstin takes his seat at the Council with his suffragan, the bishop of Orkney.

The bishops forbid him to enter English territory.

The Council breaks up.

The bishops tell Henry I. of what Turstin has done.

Henry excludes Turstin from England during his

mino suo et regi juratam fidelitatem non bene servasse, contra regnum fecisse, testabantur. Quidam vel veritate vel amoris similitudine pro eo dolebant in finem archiepiscopatu carituro, et in vita regis hujus nunquam Angliam intraturo. Super alios, Exoniensis episcopus rem aggravabat, dolens se deceptum fuisse et regem decepisse, et odio¹ persecuebatur archiepiscopum, quod ausus fuit eum mendacem fecisse a papa consecratus. Deciso tandem ab omnibus se ab ejus communione et collocutione suspendere, civitatem ingressi sunt.

Crastina sedit Concilium, ubi, sicut consuetudo est, sede data cuique metropolitano cum suffraganeis suis, cum suo Orcadensi episcopo, qui supervenerat, noster assedit. Dunelmensis episcopus, qui venerat cum Normannis, non ausus est cum suo archiepiscopo sedere, nec ille clamorem faciendo eum cogere voluit, ne regem adversus episcopum, et magis adversum se exacerbaret. De episcopis Normanniæ et Angliæ nullus aut rarus, et id clanculo propter metum regis, veniebat ad nostrum, vel colloquebatur antequam discederent. Ex parte regis ingressum totius terræ suæ ei interdixerunt.

Quæ in Concilio gesta fuerunt satis supersedendum arbitror. Quo post dies octo soluto, cæteris ad sua revertentibus, dominus papa, aliquantulum infirmatus, diebus xv. Remis remansit.

Redeuntes episcopi sui ad regem nostrum, qualiter de archiepiscopo nostro actum sit, et illi de Cantuariensi archiepiscopo narraverunt. Tunc rex aliquorum callida machinatione fidem spospondit, vel se sposponsisse dixit, quod in vita sua T[urstinus] archiepiscopus Angliam non ingredieretur, si Cantuariensi professionem non faceret. Quod quidem tam prudentem virum nequaquam fecisse credibile est, sed ideo dixisse et credi voluisse ne ab Apostolico eum recipere cum fidei lœ-

¹ odio] odium, MS.

sione cogeretur, quamquam et in bonis tantum pro-life, unless
missis fides sit tenenda, et in malis rescindenda, sed he pro-
fesses.
quod . . . . fecit aut sana conditione, postmodum satis
claruit. Decrevit quoque et in Angliam mittere, et de
archiepiscopo eum dissasire.

Interrogavit rex si adhuc pallium illi datum esset. And seizes
Aliis se nescire dicentibus, qui prius regi dixerat quod his estates.
a papa non consecraretur, et nunc illi dixit quod pal-
lum non haberet donec per provinciam suam (ire)
facultas ei donaretur. Quod æque verum fuit, nam Turstin
die xii^o post consecrationem ipsius pallium suscepit, sed receives
ei celare jussum est quoniam papa in Francia esset. the pall.

Archiepiscopus vero noster sollicite laboravit, per He tries to
dominum Cononem Prænestinum episcopum et cæteros bring about
cardinales, requirens quatinus dominus papa colloquium au inter-
regi Anglorum statueret, diem et locum illi præman- view be-
dans, in quo de formanda pace inter ipsum et regem pope and
Francorum summopere laboraret; quorum discordia Henry.
diurna multis et nimium damnosa et calamitosa
extiterat; et bene sumnum pontificem decere inter On the
tantos reges et filios suos spirituales pacem componere. plea of
Sperabat etiam si papa regi loqueretur, tam precibus making
tam blanditiis, vel aliquo modo, facilius eum posse peace
reconciliari. Quod iterum iterumque et sœpe requirens, between
vix tandem obtinuit; cumque dominus papa de Con- England
cilio rediens versus Normanniam veniret, mandavit and France.
regi velle loqui illi die et loco designato, et rex gra- Turstin
tanter annuit. hopes that
the king
may be
induced to
forgive
him.

Et cum esset Belvaci dedit archiepiscopo nostro
literas ad suffraganeos episcopos suos, quæ fuerunt
exemplar istarum.

Literæ ejusdem papæ ad episcopos omnes Scotiæ,
subditos ecclesiæ metropoli Eboracensi.

*Calixtus episcopus, servus servorum Dei, venerabilis- CalixtusII.
bus fratribus R[anulpho] Dunelmensi, R[adulpho] Or- to the
of York.*

20th Nov. 1119. *cadensi, [Johanni] Glescuensi, et universis per Scotiam episcopis, Eboracensis ecclesiæ suffraganeis, salutem et Apostolicam benedictionem. Ad hoc, disponente Deo, sedis Apostolicæ cura nobis commissa est, ut ecclesiæ omnium sollicitudinem gerere debeamus. Ea-*
propter diutinæ destitutioni vestræ metropolis Eboracensis ecclesiæ paterna benignitate compassi sumus, et venientem ad nos venerabilem fratrem T[urstinum], ipsius electum, benigne suscepimus, atque in archiepiscopum, cooperante Domino, consecravimus; pallii quoque insigne, pontificalis videlicet officii plenitudinem, secundum consuetudinem¹ Apostolicæ sedis ei concessimus; non enim fratribus nostris rationabile viuum est, ut pro illa confratris nostri R[adulphi] Cantuariensis archiepiscopi querimonia vacare diutius Eboracensis deberet ecclesia, præcipue cum frater idem frequenter ab Apostolica sede commonitus nullam in² causa hac voluerit reverentiam exhibere.
Vestræ itaque fraternitati presentium literarum auctoritate præcipimus, ut prædictum fratrem nostrum T[urstinum] tanquam metropolitanum vestrum diligere et honorare attentius procureatis, eique in posterum omni occasione seposita debitam obedientiam et reverentiam deferatis. Datum Belvaci xii. kalendas Decembris.³

The pope comes to Chaumont,
Henry to Gisors.

Deinde venit ad castellum quod Calvum-montem appellant, de dicecesi Rotomagensis ecclesiæ. Rex Angliæ venit ad quoddam castellum suum quod vocatur Gisorcium, quod a Calvo-monte paulo longius duabus leugis distat, ad ecclesiam quandam quæ est in medio duorum castellorum, qui locus destinatus erat. In crastinum papa venit prior cum cardinalibus suis, et episcopis, et abbatibus, et aliis personis de

¹ secundum consuetudinem, ins. from A.

² nullam in] A.; nulla, Text.

³ Datum . . . Decembris] ins. from A., i.e. Reg. Album, i. 51 a.

Francia, et aliunde nonnullis. Rex vero paulo post The meeting between
cum filio suo Willelmo, cum episcopis et abbatibus, the two.
cum procerum et militum multo comitatu ad papam
regaliter venit. A quo honorifice Apostolico more sus-
ceptus est, et satis alterutrum congratulati sunt. Nam They were
præter spiritualem patris et filii relationem, carnali related to
consanguinitate propinqui erant, quorum avus et avia
each other.
frater et soror fuerunt.

Rex Francorum nec venit nec misit, sed in Seno- The king
nica (urbe) longe remotus erat. Dominus papa tamen remains at
cum rege nostro satis sermonicatus est de pace inter Sens.
eos facienda, ostendens mala multimoda, vastitatem, The pope
paupertatem multorum, et mendicitatem, miserias, et is anxious
occasiones quæ de discordia eorum provenerant, præter to make
peace.
quæ deinceps, si duraret, multa provenire timendum
erat. Rex noster injuriam regis Franciæ, et suam
enarrans justitiam, sicut prudens et modestus, placide
et humiliter respondit: "De discordia doleo, pacem Henry ex-
" desidero, nec in me remanet quin libenter fecerim presses his
" et facere velim quicquid regi Franciæ dux Norman- readiness
" niæ debet." to do what
is right.

Cardinales, quia illis non adhibitis papa cum rege The car-
secretius agebat, hortatu domini Cononis, qui archi- dinals are
episcopum nostrum multum diligebat, aliquantum in- vexed be-
dignantes ab ecclesia exierunt, et, credo, timentes ne cause the
de professione nostra temporaliter vel personaliter fa- conference
cienda aliquatenus regi consentiret. Quibus revocatis,
in publicum postea cuncta probata sunt. Habitis
inter se de statu et honore sanctæ ecclesiæ sermonibus,
et de quiete ipsius et inquietudine secundum diversa
loca, et aliquibus seriis et jocis honestis, de archi- Turstin's
episcopo nostro sermo inceptus est. Papa et cardinales affair is
et plurimi qui aderant satis illum laudabant, de sapi- touched
entia, honestate, modestia, de amore erga dominum upon.
suum. Invehebantur in Cantuariensem quod Ebora-
censis ecclesia tamdiu fuerat pro non sibi debitæ
professionis exactione pastoris regimine desolata, nec

The pope
and car-
dinals
speak
strongly
for Turstin.

reverendæ memorie papæ P[aschalis et] G[elasii] nec præceptis illius in consecratione electi illius quicquam obedere exhibuit, nec ad Concilium vocatus venit, nec qui vices ejus agere deberent misit, nec canonice excusationem mandavit. Quapropter secundum dignitatem Romanæ ecclesiæ eum consecraverat, nemini præjudicans: si quid super illum se judicandum existimat, et de hoc præsentibus utriusque partibus in præsentia curiæ Romanæ causa audita diligenter eam faceret canonico et irrefragabili judicio diffiniri; nunc vero illum,¹ ut bonum regem, et sanctæ Romanæ ecclesiæ filium et fidelem, deprecabantur, supplicabant quatinus archiepiscopum suum, tanquam Beati Petri manibus consecratum,² cum pace et dilectione, pro Dei et sanctæ Romanæ ecclesiæ amore et honore, suscipiat, et in ecclesia sua tranquille permanere, et opus Dei operari permittat. Auditum enim habebat quod ipse totius terræ suæ ingressum illi interdixerat, et de archiepiscopatu jam divestierat. Sed apud districtum Judicem districte punietur, cuius culpa ecclesia illa tamdiu pastore destituta est, et deinceps destituetur.

And beg
the king to
allow him
to enjoy
his see in
peace.

The king's
reply.

He re-
quires a
personal
profession
from Tur-
stin to
Ralph only,
on account
of his own
promise.

Rex, excusato prius Cantuariensi archiepiscopo quod præ infirmitate ad Concilium venire non potuit, et aliquibus regni sui consuetudinibus enarratis, sic ait: " Domine papa, domine pater, et, vos, domini cardinales, quod petitis, de receptione videlicet Ebora-censis archiepiscopi, legitime facere nequeo, fidem enim spospondi quod permissione mea regnum Angliae non intrabit, nisi vel personaliter R[adulpho] archiepiscopo professus fuerit; ita quidem quod nec soribus suis ulterius unquam profiteantur; et hoc literis domini papæ et nostris confirmatum esse volo

¹ *illum*] illis, MS.

² *consecratum*] consecrationem, MS.

“ et postulo ; et sic, sine læsura fidei meæ, cum amore
“ meo, ad ecclesiam suam transire et quiete poterit
“ permanere.”

Cui papa : “ Fili dulcissime, vice Beati Petri, cuius The pope
“ ego vicarius sum, quamvis indignus, ab hac promis- releases
“ sione te absolvo. Fides enim contra justitiam mi- Henry
“ nime est observanda, et illa quidem professio inde- from his
“ cens est et injusta.” Et ille : “ Aliter,” inquit,
“ inconsultis episcopis et primoribus Angliæ facere
“ non possum. De archiepiscopatu non eum¹ dives- The king
“ tivi.” Sophistice verum erat. Nondum enim literæ cannot
“ per quas spoliatus fuit illuc usque fuerant prolatæ, change
“ sed ad deferendum jam traditæ, quod etiam papæ without
“ sic judicatum est. consulting his council.

Archiepiscopus² his non interfuerat, remotus in Some try
partem. Venerunt quidam ad eum, sub obtentu ami- to persuade
citiæ fortasse, magis pro rege, persuadentes ei ut quid profess. Turstin to
prædecessores ejus fecerint, et ipse pro amore regis
modo personaliter faceret, et pro pace et quiete eccle-
siæ suæ et successoribus suis in sempiternum habenda.

Quibus ille : “ Si hoc fecisse vellem, non necesse mihi He stoutly
“ fuisset dominum papam et Romanam ecclesiam re- declines
“ quirere ; sed jamdudum ab archiepiscopo Cantuariensi to pro-
“ consecratus, possem in ecclesia nostra cum illa de-
“ cora vel indecora pace et quiete permanere. Qui de
“ antecessoribus meis professi sunt, tristes et coacti
“ fecerunt, et personaliter ; du[m] de persona in per-
“ sonam Cantuarienses extorqueant, nil amplius
“ quæ[runt]. Successoribus nostris exemplum non ero, The arch-
“ quia nec ecclesiæ nec personæ profitebor, nisi ca- bishop
“ nonico judicio fuerit terminatum. Dominus vero would have
“ Cantuariensis archiepiscopus, qui nec ad Concilium been at the
“ venit, nec ad colloquium istud, a quo non nimium Council
“ longe erat remotus, si professionem istam quounque soon
“ enough, if he could have got his own way.

¹ *eum*] est, MS.

² *Archiepiscopus*] *Archiepiscopo*, MS.

" modo lucrari putasset, quæ eum tenebat invaletudo
" non detinuisset."

The pope
can make
no impres-
sion upon
the king.

Nec blandimentis, nec prece, nec absolutione dominus papa apud regem pro archiepiscopo nostro quicquam impetrans, animum suum tamen compressit, nolens ei hac vice acrius insistere, nolens imperiose agere, nec Apostolica uti potestate; cogitans esse decentius eminus jaculo pugnandum, quam modo cominus gladio ferendum, et de amico congressu inimicum fieri digressum.

The pope
is blamed
for not
being more
energetic.

Sic igitur regi et suis facta benedictione digreditur. Multi vero ascriperunt ei cordis imbecillitati quod non asperius et justius egerat pro archiepiscopo a se nuper consecrato, et hac de causa archiepiscopatu spoliato. Et plerique de Normannis et Anglis finiverunt, arbitrantes quod tota Christianitas in terra regis prohibe[re]tur, si ipse Eboracensem archiepiscopum cum pace non reciperet. Ille autem quamvis de colloquio quod plurimum continuaverat aliter quam sperasset accidit, non tamen a spe penitus decidit, inter se dicens: " *Mihi autem adhaerere Deo bonum* Ps. lxxii.
" *est,*" *p[onere] i[n] D[omino] D[eo] s[pern] m[eam].* ^{28.}

The pope
encourages
Turstin.

Et dominus papa blande et confortatorie locutus est illi, admonens ne diffideret, ne desperaret, dicens Romanam ecclesiam illi non defore necessaria ministrando, donec per Dei auxilium ad sua revocaretur.

The king
disseizes
Turstin,
but spares
those who
were with
him.

Dominus vero rex a colloquio reversus statim in Anglia misit qui archiepiscopum dissasirent, in hoc nobiliter et regaliter agens quod clericos qui cum archiepiscopo erant nihilo spoliavit, intendens, licet archiepiscopo iratus, legitime et canonice agentes.

The bishop
of Orkney,
&c., in
disgrace.

Cæteri qui domi erant nimis tristes fuerunt et exteriti. Orcadensis episcopus et prædictus archidiaconus vix regi reconciliari potuerunt quia consecrationi interfuerant, quamquam vellent, et liquido possent jurare se non ideo ad Concilium venisse.

Erant cum domino papa de Romanis Cono Prænes-

tinus episcopus, Lambertus Ostiensis episcopus post illum papa effectus, Gresogonus cancellarius, Johannes Cremensis presbyter-cardinalis, Petrus Petri Leonis diaconus-cardinalis, Gregorius diaconus Sancti Angeli. The names of Turstin's chief friends at the papal court.
 Petrus Ruffus diaconus-cardinalis Sancti Silvestri qui fuerat nepos papæ Paschalis, et alii presbyteri, et diaconi, et subdiaconi, et clerici, omnes fere contrastati quod adversus regem indulgentius egerat. Confortatus a papa et cardinalibus exilium suum tunc demum et manifestum et verum Deo et Sancto Petro, de cuius ecclesia ejectus ad ipsum refugiebat, committere cœpit. Quod ei a principio adventus sui ad illos Great kindness is shown to Turstin. alacriter fecerant, nunc quidem majori completebant[ur]. In conciliis, et causis, et judiciis erat inter illos quasi unus ex illis, et a nullis eorum fere segregatus secretis. Clerici sui tanquam domini papæ clerici, famuli quasi de famulis ipsius. Plurimi vero et clam coram dicebant ei, et quasi precabantur, ne quam pateretur indigentiam; si quid sibi vel suis deesseset, ne eos celaret, et de suo alii dono, alii mutuo large offerebant.

Adventus Domini Dominica prima venerunt Ferrarias ad quandam abbatiam. Eo rex Franciæ et regina, quæ erat papæ proneptis, ad eum venerunt, qui devote pro nostro exorabant archiepiscopo, et si episcopatus aut archiepiscopatus in regno vacaret, concessu domini papæ se libenter ei concedere asserebant. Habitis inter se sermonibus multimodis coram archiepiscopis et episcopis et multis aliis, ut verba ejus plenius exprimam, ita rex inquit: "In causa Eboracensis The king of France is greatly in favour of Turstin. archiepiscopi Roma aut honorata erit aut multum dishonorata. Et certe in colloquio cum rege Anglo-rum habito pro archiepiscopo, vestris tanquam Beati Petri manibus consecrato, et propter hoc quasi inexorable exterminato, minus severe, et minus justum actum est.

Erat ibi Gaufridus Rotomagensis archiepiscopus, qui,

negotium habens, ad dominum papam venerat. Cui paulo prius¹ coram rege et omnibus assistentibus sic locutus est: "Hoc fraternitati vestræ injungendo præcipimus quatenus verbis nostris regi vestro ali- " quibus vobiscum adjunctis sic dicatis. In colloquio " inter nos nuper habitu de receptione Eboracensis " archiepiscopi, quod justitia et ratio exigebat, et " honor ipsius erat, nihil apud eum nec precibus nec " blanditiis obtainui. Et quoniam supra dilectionem con- " jugium, adhuc illi parcens nolui eum exasperare, " nolui Apostolica uti auctoritate; verum hoc illi man- " damus, quod nisi ad præsens eum suscepit, et in " ecclesia cui consecratus est cum pace fecerit perma- " nere, Romana ecclesia nullatenus potest dimittere " quin canonicae severitatis justitiam exequatur."

The pope
explains
his con-
duct.

Cono,
Turstin's
friend, re-
turns to his
duties as
legate.

Cono
commands
Turstin to
the care of
the pope
and the
cardinals.

Quod per obedientiam injunctum archiepiscopus dicere suscepit, ræstimo non dictum reliquit. Cumque de Ferrariis ad Senonicam urbem tenderent, placuit domino papæ et curiæ domnum Cononem remittere, ut sic in Francia, Anglia et Normannia legationem haberet. Ex quo nimirum archiepiscopus noster, et sui, valde contrastati sunt: illum etenim erga se quatuor istis, justitia, et veritate, et fide et dilectione quadratum experti² erant. Sed discedens dominum papam cum lacrymis orabat ut archiepiscopum ita remitteret, sicut ex justitiae ratione et Apostolicæ sedis honore decebat. Seorsum autem cum fratribus cardinalibus, supplicabat, manu eum in manus tradens, ne illi deessent; pro illo domino papæ suggesterent; et quod de longinquo ille non poterat, ipse pro confratre suo præsentes supplerent. Quibus bene per omnia promittentibus ad regem Francorum, qui non longe aberat,³ reversus est.

Cum autem Autisiodorum pervenissent, dominus

¹ *prius*] primo, MS.

² *experti*] ex parte, MS.

³ *aberat*] oberat, MS.

papa duos presbyteros-cardinales, Petrum Pisanum, et Two cardinals,
 Gregorium Senem, Guidonem Pisanum archidiaconum, Peter of
 ab urbe Roma ad se venientes, gaudiose suscepit. Peter of
 Hic vero Petrus clericus erat bonus, castus et reli-
 giosus, canonum et decretorum et legum scriptarum come to the
 non mediocriter peritus. Qui, audita ex ordine archi-
 episcopi nostri exilii causa, pie condoluit,¹ et mutua A character
 collocutione et rerum aliquarum inter eos collatione, former.
 et pro honesta ejus in curia conversatione, ei amore
 non modico in brevi conglutinatus est. Id vero tes- His great
 timonii apud eos qui eum noverant obtinebat, ut kindness to
 nemo de illo diffideret cui auxiliari permittebat. Quem Turstin.
 archiepiscopo nostro et suis visum est Dominum illis
 pro venerando Conone reddidisse. Hic enim, quantum
 poterat, sugerendo, supplicando, arguendo, opportune
 inopportune pro archiepiscopo nostro faciebat. Pisanus Guy arch-
 archidiaconus clericus erat sapiens et honestus, et deacon of
 inter Romanos opinionis bonæ; qui eum non modice
 dilexit. Postea vero Liburtinus episcopus effectus
 est.

Quamdiu dominus papa archiepiscopum nostrum Turstin
 secum retinuit, in Missarum celebrationibus, in alta- helps the
 rium consecrationibus eum proximum et collateralem, pope at
 ut cardinalem vel capellanum, habebat; si duo altaria
 in ecclesia una consecratus erat, alterum illi,² tradito
 uno vel duobus episcopis, consecrare præcipiebat. Si
 vero ecclesiam dedicare debebat, quodcunque fieri jubet
 ordo intus et extra, cuncta illi usque ad consecrationem
 altaris, adjuncto aliquo quasi suffraganeo episcopo,
 facere injungebat. In solemnibus processionibus equi- He is
 tando factis, quando more Apostolico coronatus fuit, treated as
 sicut in die Nativitatis Dominicæ, Augustini, et die a cardinal.
 Epiphaniæ, Cluniaci, dominus Ostiensis, qui magister
 inter eos et dignior erat, eum sibi comparem esse

¹ *condoluit*] conduit, MS.

| ² *illi*] alteri, MS.

voluit, et peracto tantæ solemnitatis et dignitatis officio, archiepiscopus, sicut cardinales, bisancios aureos, quod presbyterium ab ipsis appellatur, a domino papa suscepit, quod cardinalibus et clericis suis, unicuique secundum quod ordinatum est, Apostolicus die coronationis suæ distribuit.

The pope visits
Vienne,
his old see.
Prepares
to visit
Rome.

He dare
not go to
Rome, but
visits
Genoa, and
then
Cluny.

Calixtus is
opposed by
the German
emperor,
who sets
up Burdi-
nus as
antipope.

Ralph of
Canterbury
is still
active
against
Turstin.

Ad Purificationem Beatæ Mariæ fuit dominus papa Viennæ, ubi archiepiscopus fuerat, nec adhuc alius¹ successerat, in qua tres septimanas faciens providebat et præparabat, qualiter secure posset, et sponsam suam spirituali matrimonio sibi desponsatam, sanctam scilicet Romanam ecclesiam, nondum visam, visitare. Defuncto enim beatæ memoriae papa Paschali, sicut supradictum est, Johannes cancellarius in papam Gel-[asium] elevatus est, sed propter Alemagnicum regem, qui Romanam ecclesiam persequebatur, Romæ se credere non ausus, per mare navigans urbi Januae applicuit, demum Cluniacum pervenit. Exaugustus vero Henricus, Cæsar Teutonicus, immo Kedar² totus iniquus, sanctæ ecclesiæ inimicus, Burdinum archiepiscopum, degradatum, per quosdam Romæ fautores maliciosos, antipapam et anti-Petrum, aut potius anti-Christum, Romæ constituit, propter quod in Urbe et ecclesia dissensio et turbatio magna fuerat, nec tunc quidem penitus sedata erat. Ipse tamen Burinus per Dei amicos ab Urbe pulsus Sutriæ degebat, et merito hæresis suæ multis bonis egebat, et contra Jhesum Christum et suos nequitias et iniquitates multas agebat, quem Deus postea per proprium sal (*sic*) destruxit.

Radulphus archiepiscopus non adhuc archiepiscopum nostrum persecuti cessabat, nec a professionis exactione destiterat; sed in hac perseverans, regem compulit ut ad papam remitteret, temptans si quo modo apud ipsum et curiam efficere posset ut nostrum cogerent

¹ *alius*] aliter, MS.

² *Kedar*] cedar MS.

profiteri. Sciebant bonum Cononem¹ contra injuriam conantem non adesse, cuius absentia facilius impetrare putabant.

Cumque dominus papa a Vienna recederet, cor The pope's
lapideum habuit qui ipsius summi patris, et multorum, grief at
suspiria, gemitus, et lacrymas aspexit, si non ad con- leaving
dolendum et collacrymandum motus fuit. Relinquebat Vienne.
ecclesiam cui² a juventute sua archiepiscopus præ-
fuerat, relinquebat natalem patriam, nepotes, consan-
guineos, et homines suos, nunquam redditurus ad illos.
Illi vero simili dolore affiebantur, videntes patrem
suum et dominum eos deserere,³ quem non ulterius
sperabant videre.

Misit ergo cum muneribus Exoniensem episcopum, Henry
qui apud Valentiam dominum papam invenit. Quod sends the
audiens fidelis Cono confratribus suis cardinalibus bishop of
scripsit, ut petitioni regis Angliæ de professione Exeter to
Eboracensis archiepiscopi nullatenus consentirent; ar- the pope.
chiepiscopo quoque misit literas quæ subscriptæ sunt.

Literæ domini Cononis⁴ cardinalis et legati ad
Eboracensem archiepiscopum.

Conon Prænestinus episcopus et sanctæ Romanae ecclesie legatus, domino venerando et fratri in Christo dilecto T[urstino] Eboracensi Dei gratia archiepiscopo, Conon the legate to archbishop Turstin.
Spiritus Sancti Paracliti consolationem. Audivimus quod rex Anglorum iterum misit nuntios suos ad dominum papam ut videntes per non videntes decipiatur, scilicet ut dominus noster et alii fratres nostri vos ad hoc cogant, ut contumaci et præsumptuoso suo adulterinam faciat professionem; et etiam, sicut a quibusdam amicis et familiaribus intelleximus, gaudet He warns him of the message from Henry to the pope, and urges him not to give way.

¹ *Cononem*] Canonem, MS.

² *cui*] qui, MS.

³ *deserere*] disserere, MS.

⁴ *Cononis*] Coni, MS.

multum ipse rex de nostra absentia, quia jactat se per fratres nostros posse perficere omnia quæ in curia nostra voluerit; unde vestram monendo exoramus fraternitatem quatinus hoc nunquam fieri permittat. Etiam si angelus de cælo aliud annuntiaverit, quam id quod justitiae et auctoritatis est, nunquam faciat! Memor etiam estote illius quod legitur in libro Regum de Nabad, viro glorioso, qui magis voluit mori quam vineam suam, hoc est paternam hereditatem, impio regi et idolatori Achab ad hortum suum faciendum vel dare vel vendere. Omnipotens Deus, dilectissime frater, Qui est justus judex, faciat vobis et nobis de injuria vobis illata justitiam, et vos semper incolumes custodiat! De statu vero vestro et prosperitate, atque de curia vestra, et quomodo se habeat, et quid de Anglia vobis est nuntiatum, nobis literis vestris significate; fratres vestros qui vobiscum sunt, clericos vestros, dulciter ex nostra parte salutare et confortare, ne desperent, quia Domini est bellum, et Ipse Suos non derelinquit; et levius est victoria nisi justitia et Christus est in causa.

He sends a kind message to Turstin's comrades.

A notice of the bishop of Exeter, who was blind.

He tries, with no success, to get the archbishop of Canterbury made legate in England.

Parum videntes dixit dominus Cono propter prædictum episcopum, qui cæcus oculis nec literatus erat, sed ideo rex noster, et antea et modo, illum legaverat quod a fratre suo rege Willelmo ad papam Urbanum et papam P[aschalem] sæpe legatus fuerat, et strenuus et vafer Romanos et eorum mores bene noverat. Sæpe tamen, etiam cum videret, Angliæ imputatum est quod penuria literatorum in ea legabatur. Nunc autem dupliciter, quod non literatus et non videns, muneribus regis ab archiepiscopo domino papæ et curiae divisis, petitionem facit quatinus pro amore regis et pro pace ecclesiæ in regno suo Eboracensem archiepiscopum profiteri Cantuariensi præcipere, et legationem super Britanniæ insula,¹ illi concederet. Ut breviter dicam,

¹ *insula*] insulam, MS.

nec dona in gratiam illi concepta, nec petitio est exaudita.

Invehebant¹ episcopo plures de curia et alii cæcita- Opposition
tem sibi exprobrantes quod in nocumentum exulis to the
advenerat; et quidam volebant illum in eundo vel the papal
redeundo disturbare si scirent hoc illi placere. Noster court.
vero nihil mali illi accedere velle dicebat, quod man-
data regis et domini sui exequebatur.

Ultra Valentiam papam prosecutus, alia quam petivit forsitan impetravit. Cui in discessu dominus papa præcepit, ut diceret domino suo et regi fideliter inti- mans quatinus Eboracensem archiepiscopum reciperet: "Nunc," inquit, "pauper et exul nos sequitur, et The pope
" Romana ecclesia ei non deficiet, quando Deo placebit, gives the
" restituendo; sed sciatur rex quod nisi ipse dominum Exeter a
" suum diligens, nec malum pro malo reddere volens severe
" obstatisset, jam justæ severitatis districtio illata for his
" foret." Discedens episcopus extor[r]i nostro aliquid message
compassionis et humanitatis liberaliter exhibuit, exis-
timans quod dominum papam usque Romam prose-
queretur.

Sabbato in capite Jejunii venit dominus papa Vapi- Turstin goes with
nocom, quæ est civitas in provincia. Ibi iter archiepi- the pope
scopi versus Romam interruptum est. Ibi enim, judi- to Gap.
cio curiae et multorum qui aderant, definitum est Eboracensem ecclesiam ab illa indecenti professione solutam et liberam esse, et hoc Apostolico privilegio confirmari debere, et sic factum. Dedit quoque dominus papa literas archiepiscopo nostro ad Turonensem archiepiscopum et Belvacensem episcopum, præcipiens quatinus literas quas regi Anglorum mittebat ipsi deferrent: quæ hic subscriptæ sunt.

¹ *Invehebant*] Inveniebant, MS.

Literæ ejusdem papæ ad archiepiscopum Turonensem pro archiepiscopo Eboracensi.¹

Calixtus II. Calixtus episcopus, servus servorum Dei, venerabilis fratri G., Turonensi archiepiscopo, salutem et Apostolicam benedictionem. Quia devotionis tuæ dilectionem et fidelitatis constantiam in Beati Petri servitio saepius probatam agnovimus, ejus tibi negotia potissimum duximus committenda. Siquidem prudentiam tuam pro venerabilis fratris nostri T[urstini] Eboracensis archiepiscopi causa, ex fratrum nostrorum consilio, nostra volumus legatione perfungi, in qua quanta nobis et Romanae ecclesiae injuria irrogetur, ipse, ut credimus, non ignoras. Tuam itaque, frater carissime, sollicitudinem exoramus atque præcipimus [ut]² illas, quas pro eodem fratre nostro T[urstino]³ dirigimus literas, in Normanniam ad regem Anglicum deferas, et prima earum traditione⁴ regem ipsum vice nostra tu et confrater vester, G. Rotomagensis archiepiscopus,⁵ quem in hujus allegationis executione tibi socium exhibemus, diligentissime convenire⁶ studeatis, cumque instantius deprecemini, ut in prædicti fratris nostri restituzione ita matris suæ Romanae ecclesiae preces exaudiat quatinus verus filius ejus videatur.⁷

DIRECTS
HIM AND
THE ARCHBP.
OF ROUEN
TO CARRY AN
ADMONI-
TORY LETTER
TO HENRY
IN NOR-
MANDY.

Quæ ad Belvacensem episcopum eandem sententiam continebant.⁸

Scripsit et domino Cononi mandans ut literas quibus R[adulpho] archiepiscopo scribebat per aliquem illi

¹ Collated with a copy in Reg. Magn. Album, i. 50a.

² *ut*] ins. A.

³ *Turstino*] vel, MS.

⁴ *prima . . . traditione*] primo . . . traditionem, MS.

⁵ *vice nostra . . . quem*] vicem

nostram, et cum fratre nostro G. Rotomagensi archiepiscopo quem, MS.

⁶ *convenire*] om. MS.

⁷ *videatur*] om. A.

⁸ *continebant*] continuebant, MS

mitteret, si Eboracensis archiepiscopus per literas regi transmissas in ecclesia sua non susciperetur. Legationem super Angliam noluit illi committere, quod et antea obtinuerat, præcipiens ei ut susciperet; sed nunc Pope. et tunc pedibus ejus provolutus misericordiam postulavit ne ei injungeret per quod regis animum jam adversum se personæ ipsius semper parceretur (*sic*); quod videntes dicebant ei quod supplicationibus retorquebat, et exilium sibi protelabat. Hoc tamen illi a probis viris et fidelibus fidelitati[s] et probitati[s] eximiae innotabatur. Alias vero literas scripsit regi, quibus eum scire volebat quid R[adulpho] archiepiscopo interdicebat, et alias clero et populo Eboracensis parochiæ.

Advenerat Vapincum¹ quidam clericus generosus et probus, Gebennensis ecclesiæ præpositus, infra ordines, the bishop immo ante omnes ordines eidem ecclesiæ electus episcopus, sed consideratione hoc erat ei indulatum, ideo quod ad hoc magis obedientia erat coactus, quam se ingerens vel intrusus; quoniam Te[u]tonicus rex, in Remensi concilio excommunicatus, unum de suis festinabat contra Deum et dominum papam intrudere, qui excommunicato communicare[t], nec Beatum Petrum nec Christum revere[re] tur. Cujus violentiæ iste melius resistere poterat, quia totius regionis illius clericis divitiis et amicis potentior et fortior erat. Hunc electum præcepit dominus papa archiepiscopo nostro in præsencia sua, kalendas Maii, hostiarium, lectorem, exorcistam, acolytum; crastina vero subdiaconum ordinare, proximo Sabbato ab ipso papa diaconum ordinandum et presbyterum, et in crastinum episcopum consecrandum. Ad erat ibi dominus Bernardus Sancti David episcopus. Sicut ibi tunc didicerunt, Romanæ ecclesiæ consuetudo est omnibus diebus Quadragesimæ et in jejuniis Quartuor Temporum quinque ordinibus ordinare.

¹ *Vapincum*] Napincum, MS.

The privilege to York against the profession is signed.

The pope gives Turstin reliics.

Allows him also the use of the pall whilst in exile.

Turstin leaves the papal court. Great grief.

Turstin's return and kind reception everywhere.

Scriptum privilegium domino papæ allatum est. Quo perfecto, ipse manu sua scripsit. Deinde Ostiensis episcopus subscribens sic ait: "Spatium proxime [post] dominum papam ad ascribendum domino Prænestino reservo, quoniam prior meus est." Subscribersunt et alii quotquot aderant presbyteri-cardinales et diaconi privilegio subscripto cum cæteris literis accepto.

Archiepiscopus rogavit dominum papam ut ei de Sanctorum reliquiis et de balsamo donaret. Cui benigne annuens de utroque donavit, dicens: "Et certe, si nostro sanguine opus haberes, non tibi conferre denegarem."

Usum vero pallii, quamdiu in exilio esset, ei concedit, illis diebus et officiis quibus in provincia sua, ex prædecessorum suorum consuetudine, uteretur. Etenim extra² provinciam vel regnum, absque permissione summi pontificis metropolitæ pallio uti non licet, unde et in curia Romana aliquotiens inter se contulerunt R[adulphum] archiepiscopum excessisse, quod in alio regno et in capellis et locis non decentibus palliatus cantabat. Apostolica benedictione accepta, ipse et qui cum eo erant clerici in osculo et lacrymis discesserunt.

Plerique vero cardinalium et episcoporum et clericorum qui ibi erant eos longe extra civitatem prosecuti sunt, quibus ab invicem digredientibus utrinque et [a] singultu et fletu pauci se continuerunt. Jam enim eo habitatione et dimidii anni commemoratione quasi confratres et contuberniales esse videbantur. Regredientes per cunctas fere civitates, castella, et oppida per quæ venerat ab episcopis et ab abbatibus, clericis, et laicis cum gaudio susceptus est, et se excusantes querebantur non eum ante pro multitudine et sumptuosa procuratione domini papæ cum quanta debuerant honorificen-

---

¹ *conferre*] Stubbs; est ferre, | ² *extra*] Stubbs; juxta, MS.
MS.

tia suscepisse. Tot et tantos et tales in hujus exilii transmigratione ei notos esse et eos nosse contigit, in primis quidem, quod præcipuum et maximum fuit, dominum papam et curiam Romanam, deinde archiepiscopos, abbates, clericos, monachos, principes, proceres, milites, et cuiuslibet generis et conditionis homines; et apud eos Deus illi tantam gratiam contulit, ut vere ex hoc exilii infortunio et infelicitate fortunatus magis et felix debeat reputari; majus est enim quam quod sit cuiquam credibile, qui non viderit, quam magnam infra suæ exterminationis terminum benevolentiam sibi contraxit.

In Franciam perveniens, ad Blesensem comitissam, corde etiam quam genere nobiliorem, et ad filium suum comitem Teobaldum divertit. A quibus hilariter et accurate suscepto, quamdiu in terra eorum vel trans-eundo vel perhendinando esse placuit, nihil ei defuit. Sororem domini sui regis et nepotem, quasi dominam et dominum habebat, et ipsi eum valde diligebant, et de ejus exilio fratri et avunculo suo minime favabant. Quæ fecerat, quod deferebat, non omnia eos celavit. Ad regem Francorum venire diffugit, prudenter agens, quia inter ipsum et regem nostrum gravis adhuc discordia durabat.

Cum vero Remis venisset quærens dominum Cononem, Remensis archiepiscopus R., qui cognominabatur Viridis, alacriter eum suscepit, qui etiam illi et clericis et famulis quos secum habebat in victu et vestitu humanitatis obsequia dum exularet qualia sibi suisque se exhibitum liberaliter obtulit. Cui nimirum gratias inde magnas egit.

Apud Suessionem domino Conone invento, ad alterum satis gratulati sunt. Interrogatis et responsis de prosperitate domini papæ et cardinalium, et unde ab eis discesserat, quid profecerat, quæ, quibus, scripta detulerat, enarravit. Tunc, prout illis melius visum est,

At Easter rem paraverunt. In proximo erat Pascha in quo rex the king of Franciæ Silvanectis curiam magnam habere debebat to hold a court at Senlis.

Turstin cannot be present, but returns to the countess of Blois.

proferendo literas domini papæ ad regem. Nolens archiepiscopus propter odium inter reges illi curiæ interesse, uno de suis clericis cum legato relicto, ipse ad comitissam rediit. Cum ea diebus aliquot demorato,

de conversione dominæ, et dexteræ Excelsi in ea mutatione est conrectatum, quod paulo post fuit ad finem tractum. Die Paschæ apud Columbias primum cum pallio cantavit; tertia die venit ad castrum quod domnum Martinum vocant, et legatus obviam illi; et relato quod nec Turonensis nec Belvacensis propter multas occupationes et impedimenta legationem hanc mature perficere non poterant, deputati sunt huic negotio duo religiosi, alter regularium canonicorum abbas, alter alterius ecclesiæ Prior.

The archbishop of Tours and the bishop of Beauvais cannot act as legates. Two others are chosen.

Dum sic ageretur, archiepiscopus ad comitissam reversus, eam cum aliis episcopis et abbatibus usque ad Marciniacum produxit. Quæ, spretis sæculi divitiis et pompis, ibi monialis effecta est. Qua quidem, testimonio regis Ludovici et principum totius Franciæ, nulla prudentior, nec melius composita, nec magis virilis virago, ex multa retro ætate in tota Gallia extiterat.

Turstin accompanies the countess of Blois to Marcigny, where she takes the veil. Her character.

Ipse vero quendam clericum suum reliquerat, qui auditio quid literis domini papæ rex respondisset, redeunti sibi renuntiaret. Abbas et Prior literas domini papæ regi retulerunt, quibus quod eis injunctum erat, et quod sibi visum est oportere, rationabiliter supplerunt. Earum exemplum est hoc.

Literæ ejusdem papæ ad regem Angliæ pro eodem
archiepiscopo.

*Calixtus episcopus, servus servorum Dei, karissimo Calixtus II.
in Christo filio Henrico, illustri regi Angliæ, salutem to Henry I.
et Apostolicam benedictionem. of England.*

Causam venerabilis fratris nostri T[urstini], Eboracensis archiepiscopi, tanto facilius tecum ad pacem et concordiam reducere sperabamus, quanto et manifestius eum sincera te diligere dilectione comperimus; unde in colloquio inter nos habito, tecum mitius egimus, When we met, the et quod exigente justitia præcipiendum fuerat, precum pope spoke instantia obtinere conati sumus. Verum si necdum gently on exauditi simus, adhuc tamen a spe nostra nequaquam the subject decedimus. Et spirituali et carnali affectione conjungimur, et petitio nostra plena justitiae et ratione fulcitur. Quippe neque communis ecclesiae consuetudo permittit, ut archiepiscopus archiepiscopo professionem exhibeat, quæ¹ soli Romano debetur pontifici. Et egregius ille in regno vestro Christianæ fidei propagator, papa Gregorius, ad Augustinum scribens, Cantuariensem [et] Eboracensem archiepiscopos pares post eundem Augustinum instituit. Cujus auctoritatem domini prædecessores nostri, felicis² memorie Paschalis et Gelasius, ecclesiae Romanæ pontifices, imitantantes, prædictum fratrem nostrum T[urstinum] professionem Cantuariensi archiepiscopo facere penitus prohibuerunt. Sane a fidei sponsione, qua[m] in He is præfato colloquio prætendebas, nos te præsentem præsentes Apostolicæ sedis [auctoritate] absolvimus. In ea vow which he made. caritate quoque Christus est. Sicut filium karissimum te rogamus, et Apostolica tibi auctoritate præcipimus, ut sacerdictum fratrem nostrum, T[urstinum] archiepiscopum Eboracensem, nostris tanquam Beati Petri

¹ *quæ*] quoque, MS.

| ² *felicis*] bona ins. MS.

*manibus consecratum, suscipias, et in commissa sibi
Eboracensi ecclesia quiete facias imposterum perma-
nere; nec tot Christi oves diutius proprii pastoris
carere solatio patiaris, ne ipsarum periculum a te
districtius a summo Judice requiratur, qui eas lupo-
rum dentibus laniandas exponis dum ad earum cus-
todiam pastor[em], [cui] est proprium, accedere non
permittis.*

Misit et dominus Cono literas suas, quibus mandando
præmonuit et quasi præmunit, necnon omnimodis
[hortatus est, ut]³ dominum papam audiret. Auditis
rex literis domini papæ et legati, se, prius habito
The king
puts off his
answer and
is warned.
cum suis consilio, dixit responsurum. Et cum hoc
semel et iterum et tertio procrastinaret, abbas et
Prior dixerunt illi: "Domine rex, utile et decorum con-
silium accipite, sciens pro certo quod non pro hac
re deinceps literas precatorias videbitis." Tandem
rex dixit se velle legato colloqui et ejus consilium
sequi. Tamen propter alias causas præcedentes non
sese invicem amabant.

A breviate
of the
discussion
between
the two
ambassa-
dors and
Conon.
Abeuntes legato sic renuntiaverunt. Ille bene ani-
mosus homo, se non curare regis colloquium respondit;
et illi: "Fortasse ex astutia dixit, quod vos nolle
venire credebat, quatinus ex hoc sumpta occasione
domino papæ objicere queat ideo præcepto suo non
obedisse, quod legatus suus loqui ei dignatus cum
ipse velle consilium ejus inde habere mandaverat, et
pro tempore adversum se aliquid pro amico suo
agendum est. Ex vestra collocutione per Dei auxi-
lium amico vestro archiepiscopo restitutio et pax
provenire potest."

A meeting
fixed be-
tween
Conon
and Henry.
Sic illis persuadentibus, eo acquiescente, destinatum
est colloquium apud Vercionem, Dominica post Ascen-
sionem, rege mandante quod archiepiscopus sic prope

³ *hortatus est ut]* Added to complete the sense. There is something omitted here.

esset; quod si responderet, ad eos mandatus brevi per Turstin
venisse posset. Archiepiscopo de Marciaco regresso,^{to be at hand.}
clericus quem reliquerat cuncta illi per ordinem
enumeravit. Quibus auditis Deo et domino papæ
gratias egit. Dehinc ad legatum pervenit.

Prope erat dies colloquio decretus, ad quod vene-^{The inter-}
runt rex et episcopi cum militum magna multitudine; ^{view takes}
legatus cum episcopo uno et aliquanta clericorum bono-^{place.}
rum societate. Proposuit rex de literis domini papæ, ^{The king}
quod præcepto ei obedire nequibat propter fidei suæ ^{brings for-}
promissionem, nisi Eboracensis archiepiscopus Cantua- ^{ward his}
riensi vel personalem vel temporalem faceret professio-^{promise.}
nem, et papa regem ad fidem lædendam cogere non
debebat. Ipse archiepiscopus jamdudum redierat in
Angliam. Opposuit legatus professionem illam esse Which
indebitam, nec exhibendam fidem, si verum esset, ^{Conon says} is an im-
intra justitiam præcipitatam, nec tenendam, et domi- proper one.
nus papa inde eum absolverat et absolvebat. Illi
vero et ecclesiae Romanæ injuria magna illata erat
quod archiepiscopus manibus ejus consecratus ideo spo-
liatus exulabat. Ea propter saltem nunc demum ei
obediendum erat, cum nihil nisi justitiam perciperet,
alioquin quæ sententia sentiretur, et velociter, ei non
reticuit.

Utrinque sermonibus multis placide et iracunde The king
positis et appositis, rex tandem assensit quod de ar- ^{promises to}
chiepiscopatu eum revestiret, tantum ut ad tempus ^{reinvest} Turstin if
ab ingressu Angliæ abstineret, et hoc legatum exora- ^{he will}
bat ut concederet. Quod cum legatus id se facere nec ^{keep out} of England for a time.
velle nec debere responderet, insinuatum est regi, ut, ^{The legate} is against
ipsum archiepiscopum requirens, eum precaretur ^{this.} ut is against
concederet, et de concessu suo apud legatum interce-
deret, mandans quod erga se melius ei inde conting-
ret.

Colloquio ipse non intererat, sed castellum paulo
ante ingressus, donec mandaretur alibi exspectabat,
donec requisitus per probos et honestos viros. Quam-

quam ei absurdum et contra se videtur, volens cum bono malum vincere, propter amorem domini sui, concessit. Et, ut ipse concederet, domino legato humiliter supplicavit. Quam supplicationem non sensatam nec sanam esse ei objectans, tamen quia ei sic postulabat consensit. Venerunt ergo uterque ad regem, legatus pro parte ipsius archiepiscopi, ea quidem conventione, quia rex prædixerat ne faceret quod dominus papa ei præceperat, usque ad festum Sancti Michaelis celare se dixit. Tunc vero rex et legatus amici facti, cum essent prius aliquantulum inimici, et archiepiscopo licuit Normanniam ingredi et regredi. Digreditur rex et legatus, et archiepiscopus in Franciam cum legato, relictis quibusdam de suis qui de revestitura archiepiscopatus in Angliam afferrent. Quod rex suum archiepiscopum recepit, beneficit; quod vero ab Anglia adhuc eum detinuit, non sibi in sinistrum recidit.

Ille enim per dominum Cononem et per archiepiscopos, et episcopos, et primores Franciæ, de pace componenda inter reges studiose curavit; quæ non longo post tempore, eo potissimum contrectatore et mediatore, (et cui de Normannis rex Francorum magis inde credidit,) multis hinc et illic allegationibus, per Dei gratiam, ad bonam finem perducta est. Quia ergo rex hac impediente discordia a regno suo diu affuerat, pace composita, quamcitu commode posset, rebus in ducatu bene dispositis, in regnum redire destinavit. Ad festum Sancti Michaelis voluit archiepiscopus in Angliam transire, sicut inter regem et ipsum convenerat, sed rex precibus et blanditiis et causa negotiorum donec ipse iret detinuit.

Qui et hac vice detentus, regi, et archiepiscopo, et episcopis Normanniæ, in aliquantis officiosus et utilis extitit. Cum enim dominus Cono Concilium, quasi Remensis Concilii anniversarium, de tota legatione sua apud Belvacum convocasset, rex dimissionem de suis episcopis et abbatibus quæsivit, sed non nisi in am-

Turstin
however
agrees to
this, and
then Conon
assents.

Conon and
the king
become
friends.
Turstin can
enter Nor-
mandy.

Turstin is
the chief
means of
making
peace
between
England
and France.

Henry pre-
pares to
return to
England.

The king
prevents
Turstin's
return.

Conon
holds
a council
at Beau-
vais, at
which the
bishops

phibologia assecutus. Et cum die prædicta Concilium and abbats
sederet, nec de episcopis et abbatibus Normanniæ of Nor-
ullus adasset, a legato et archiepiscopis et episcopis mandy are
Remensis et Senonensis provinciæ provisum est, eos ante solutionem Concilii pro They are
excommunicari debere. Quo per aliquem notificato, cated for
rex archiepiscopum festinanter Belvacum misit. Quo
viso legatus est et ex parte subtristis. Intellexit
enim propter quod venerat. Sed quid multa? Ami- Turstin
citia, precum instantia tamen pro rege, pro se maxime, goes to
sententia illa mutata est. Siquidem Radulphus Beauvais,
mensis archiepiscopus dixit ei: "Certe," frater, "si non and saves
" venisses, Normanni excommunicati forent. Difficilli- them.
mum esset eo tempore; nec petitu nec obtentu dignum,
quo archiepiscopus noster petito a legato et episcopis
Franciæ non obtento, recessit. Siquidem in duplicis Turstin's
suæ ejectionis exilio, nemo omnium quos noverimus, popularity.
apud excelsos et humiles, apud religiosos et sœculares,
apud monachos et moniales, largiendo, serviendo, honore
præveniendo, tantam amicitiam venatus est.

Rex etiam per archiepiscopum legato mandaverat, Conon, with
quatinus, si ei molestum non esset, ad se Gisortium, the bishops
quod non longe distabat, veniret. Cupiebat enim loqui of Chalons
illi priusquam transfretaret. Legatus adducto secum and Senlis,
Willelmo Catalauonensi episcopo, et Silvanectensi meet Henry
episcopo, et aliis personis, illuc advenit; ubi a rege at Gisors.
gratiarum actionibus legato exhibitis, et sermonibus
plurimis de Deo, de sancta ecclesia, de negotiis, et
jocis invicem habitis, rex illi episcopos et abbates suos
commendavit. Ipsi vero et qui cum eo venerant
omnibus fere dona dedit. Legatus vero de archiepi- Henry pro-
scopo suggestit, intimavit, et inculcavit, ut sic faceret mises well
quod dominus papa grates illi haberet. Quo bene se Turstin.
facturum pollicente, data illi benedictione, ad præsens
transiturum Deo commendans, in osculo et amicitia
di[s]cessit. Post di[s]cessum ejus rex coram episcopis And is
Normanniæ et quibusdam Angliæ sic ait: " Melius grateful for
his help.

" fuisse nobis quingentas marcas perdidisse quam
" Eboracensi archiepiscopo caruisse." Cui aliquis de
audientibus, etsi quidam viderent, bene et urbane
subjunxit: " Dignum, igitur, ut inde ei melius sit
" hic."

Henry begs
Turstin to
stay in
Normandy
till Christmas.
He assents.

Ad mare rex pedetentim tendit. Archiepiscopum cum eo transire volentem et sperantem amicabiliter adhuc deprecatus est quatenus in Normannia exspectaret quousque in Anglia in Natale Domini archiepiscopo et episcopis collocutus esset, et unum de suis clericis cum illo mitteret per quem remandaret. Ille nec in hoc illi adhuc adversari volens, sicut petebat, se facturum dixit, et usque ad mare cum eo perrexit, sed antequam transfretaret remisit eum ad legatum qui erat Carnon propter negotium suum. Cui ibi invento verba regis locutus.

The ship-
wreck of
the young
prince, and
the grief of
Turstin
and the
king.

Eo discedente filius ejus, rex et dux jam designatus, naufragio perierat, et universi qui nave eadem vehebantur, quod eum vehementer contristavit. Nam praeter domini sui regis filium et dominum futurum multos amicos amiserat. Rex autem gravi et immoderato dolore percussus, tandem per se, sicut sapiens homo, et per comitem Teobaldum, qui cum eo venerat, et per alios consolatus est.

At Christ-
mas the
English
bishops
advise
Turstin's
recall.

Sicut promiserat proximo Natali Cantuariensem archiepiscopum et episcopos suos convenit. Literas domini papæ de receptione Eboracensis ostendit, et nisi reciperetur, quæ sententia post modicum sequi debebat edocuit. *Æstimo regem aliqua præcipitatione fidem spoondisse, conditionaliter tamen in licentia Cantuariensis archiepiscopi et permissione. Intelligens archiepiscopus sagittam hanc prius in se infigi, episcopi vero ignominiam regis[s] reputantis in regno suo Christianitatem interdici, ut eum revocaret et concesserunt et consiliati sunt.*

Post octabas Theophaniæ nuntius venit Rotomagensis ad archiepiscopum cum literis regis jubentibus

eum venire. Qui gaudens de exilio revocatus, paratis Turstin re-
quibus opus erat, triduo ante Purificationem Sanctæ turns, and
Mariæ transfretavit. Deinde ad regem veniens eum finds the court at
Windesoris invenit; a quo et a regina quam nuper Windsor.
unxerat, et aliquantis episcopis et proceribus, et de
curia multis gaudenter susceptus.

Modicum ibi pernoctans ad sponsam suam præsentia He goes
ipsius diu viduatam, Eboracensem scilicet ecclesiam, to York.
properavit. Cumque civitatem appropinquaret, tantus The vast
occursus factus est ei obviam exeuntium clericorum, procession
monachorum, procerum, militum, virorum et mulierum, him.
equitantium et peditum, ut quibusdam ex hoc ad
mentem reduceretur, quod de Beato Johanne scriptum

Sc. S. Joh. est: "Occurrit Beato Johanni ab exilio revertenti [omnis] p[o-]
Chrysos- pulus] v[irorum] a[c] m[ulierum] c[lamantium] et d[icentium,]
tom. B[eatus] q[ui] v[enit] i[n] n[omine] D[omi]ni. In ecclesia The recep-
vero, sicut decebat archiepiscopum tamdiu pro libertate
eiusdem ecclesiæ exultatum, Dominica qua cantatur,

Ps. xxx. 3. "Esto mihi in Deum protectorem," in amplexibus sponsæ
suæ cum exultatione et tripudio receptus est; et in The papal
tanta audientia lecto et exposito de libertatis ecclesiæ privilege
reformatione Apostolico privilegio, omnes congratulati
sunt, et Deo gratias reddiderunt.

In cathedra repositus, tertia die sollemnitatem Beati
Petri, quæ cathedra ejus appellatur, in ecclesia ipsius
Beati Petri festive celebravit. Crastina vero die, quæ
fuit caput Jejunii, putrida membra, quæ pro merito
peccatorum suorum mater ecclesia a se abjicit, pastor
pie fieriens, cineres capitibus imponens, Sathanæ tra-
didit, in interitum carnis, ut spiritus salvis fieret.

In proxima Coena Domini, crismate sollemniter con- Turstin
secreto, sex denarios de singulis ecclesiis parochialibus, remits
et quatuor de capellis, quos ex antiqua consuetudine certain
quoque anno pro crismate reddebant, liberaliter fees and
remisit, et perpetuum remittendos decrevit. Pretium quo- charges.
que pro sepultura, vel pro unctione infirmorum, vel pro

baptisterio¹ exigere vel accipere, nisi spontaneæ datum, omnimodis interdixit. Exemplar privilegii hoc est.

Literæ ejusdem papæ ad Cantuariensem archiepiscopum pro Eboracensi electo.

Calixtus II. *Calixtus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Radulpho Cantuariensi archiepiscopo, salutem et Apostolicam benedictionem. Licet te, sicut fratrem in Domino, diligamus, Romanæ tamen ecclesiæ diuturnam injuriam et contemptum præterire silentio non debemus. Siquidem dominus prædecessor noster,*

Recites his repeated acts of dis-obedience. *sanctæ memoriae Paschalis papa, missis ad te literis præcipiendo mandavit, ut venerabilem fratrem nostrum T[urstinum] Eboracensem electum, omni professionis exactione deposita, consecrare. Eo defuncto, successor ejus, dominus noster papa Gelasius, similiter de consecratione præcepit, illud adjiciens; ut cum electo pro causæ decisione ipsius te conspectui præsentares. Id ipsum et nos fecisse meminimus, sed in causa illa nihil apud te dilectionis, nihil reverentiae potuimus invenire. In Remensi concilio, ad quod invitatus a nobis fueras, quæstionem super eadem professione, qua[m] videlicet contra Beati Gregorii constitutionem ab Eboracensi archiepiscopo exigitur, decidere sperabamus; verum cum nec ipse venires, nec personas quæ vices tuas agerent destinares, nos habito fratrum nostrorum tam cardinalium, quam archiepiscorum et episcorum, qui multi aderant, consilio, prædictum fratrem nostrum T[urstinum] electum in Eboracensis ecclesiæ archiepiscopum consecravimus. Consecrato autem, quia exactioni tue in professione illicita non consenserat, omnino non licuit ad sedem*

He never came to the council at Rheims.

And so Turstin was consecrated.

---

¹ *pro baptisterio] probasterio, MS.*

propriam remeare. In quo quantum ipse Beatum [Petrum], et nos, qui¹ licet indigni locum ejus in ecclesia obtinemus, offenderis, tam Romana quam Gallicana ecclesia non ignorat. Etenim postquam idem frater a sede Apostolica per manus nostræ impositionem archiepiscopus factus est, mox ecclesia spoliatus est quam electus annulo optinebat. Pro tanta ergo et tam gravis contemptus pertinacia, nos tibi episcopale atque sacerdotale officium interdicimus, et in matrici Cantuariensi ecclesia Divina celebrari officia prohibemus, nisi infra mensem unum post harum literarum acceptationem prædictus frater noster in Eboracensi ecclesia suscipiatur et manere quietius dimittatur.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, karissimo CalixtusII. in Christo filio, Henrico, illustri et glorioso Angliae regi, salutem et Apostolicam benedictionem. Sæpe jam dilectionem tuam pro venerabili fratre nostro, T[urstino] Eboracensi archiepiscopo, verbis et literis monuisse meminimus, et nihil adhuc in ejus negotio de honore Dei et ecclesiae apud te valuimus impetrare, unde graviori projecto correctione dignus fueras, sed quia duplice te dilectione complectimur, personæ tuæ ad præsens in executione justitiae duximus indulgendum. Cæterum tamen fratris nostri, R[adulphi] Cantuariensis archiepiscopi, contemptum omnino diutius tolerare non possumus. Et a dominis enim felicis memorie P[aschali] et Gelasio, prædecessoribus nostris, et a nobis ipsis commonitus, nec electo Eboracensis ecclesice, absque professionis exactione manum impnere, nec pro eodem negotio nostræ (se) voluit audientiae presentare. Et ipsi igitur episcopale atque sacerdotalē officium interdicimus, et in matrici Cantuariensi ecclesia, necnon et Eboracensi, cum propria parochia tota, Divina omnia celebrari officia, et sepulturam

He is put under an interdict unless Turstin is righted within a month.

He can bear no longer the disobedience of Ralph of Canterbury.

The pope has put Ralph and England generally under an

¹ qui] quod, MS.

interdict
till justice
is done to
Turstin.

mortuis prohibemus, præter infantum baptisma et morientium paenitentias, donec prædictus frater noster T[urstinus] Eboracensi ecclesice restitutus, manere in ea quietius dimittatur. Sed etiam (cum) prædictus dominus noster Paschalis papa eum adhuc in electione positum ab Eboracensi abesse ecclesia nullatenus passus est, nos, consecratum jam per Dei gratiam nostris tanquam Beati Petri manibus, exulare proreus pati nec possumus nec debemus. Datum Vapinci, v. idus Martii.

Literæ ejusdem papæ ad clerum et populum Eboracenses¹ pro eodem archiepiscopo Eboracensi.

CalixtusII.
to the
clergy and
people of
the diocese
of York.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, clero et populo per Eboracensem parochiam constituto, salutem et Apostolicam benedictionem. Matrem vestram, Eboracensem ecclesiam, tanto tempore sponsi sui carere præsentia paternæ pietatis affectu dolemus vehementius et gravamur. Et quidem in parte hac, licet vos inculpabiles existatis, quamdiu tamen alicujus violentia sponsum abesse contigerit, cum filii sponsi sitis,² et S. Matt. ix. 15. lugere vos convenit et mærere, sicut et de ipsis gaudere præsentia, juata illud Evangelicum, debebatis. Apostolica igitur auctoritate, tam in vestra matrice Eboracensi ecclesia quam in propria ipsius ubique parochia, sepulturam, et alia omnia Divina officia, præter infantum baptisma et morientium paenitentias, celebrari penitus prohibemus, donec venerabilis frater noster, T[urstinus] archiepiscopus, nostris tanquam Beati Petri manibus consecratus, in ea suscipiatur, et manere quietius dimittatur. Datum Vapinci, v. idus Marci.³

He an-
nounces to
them the
interdict.

¹ *clerum . . . Eboracenses]* eun-

dem regem Anglie, MS.

² *sponsi sitis]* A.; sponsis suis,

MS.

³ *Datum . . . Martii]* Added

from A. Collated with another

copy of this letter in the Reg. Magnum at York, i. 50 b.

Harum exemplaria (archiepiscopo¹ recepto tradere opus non fuit) in ecclesia nostra adhuc bullata habentur. Quod, sicut prænotatum est, ad ecclesiam suam rediit Dominica in Quadragesima qua cantatur *Esta*

Ps. xxx. 3. mihi in D[eum] p[rotectorem], et in [domum] r[efugii], u[t] s[alvum] m[e] f[acias], arbitrati sunt aliqui pacis esse prognosticum et quietis propter figuram quinquagenarii, cujus numeri annus jubileus erat. In tempore gratiæ dies quinquagesimus sacratus est, ideo quod de illo post resurrectionem Domini Spiritus Sanctus super discipulos apparuit.

Nondum tamen, nec propter literas quas sibi scriptas esse non ignorabat, passus est Radulphus archiepiscopus archiepiscopum nostrum habere de professione hac jubileum, nec protectionem, nec refugium, nec salvationem; et quod iste non est professus, ille eum apud regem non est infestare defessus. Ex occasione quorundam privilegiorum Romanorum de dignitate et primatu Cantuariensis ecclesiæ, quæ monachi nuper invenerant, vel cogitaverant,

Ut faber extinctum prope follibus excitat ignem,
sic Cantuariensis acfensiolum (*sic*) regem accedit, et im- He says
pulit quatinus nostrum cogeret profiteri. Quibusdam that every
antea vero, sicut aliquotiens regi persuadebant, regni kingdom
decus esse magnum primatem habere, nec regnum quod should have one
coronam habeat esse sine primate. Quod veritate refelli chief
potest. Regnum Lumbardorum unum tantum, Medio- The author
lanensem scilicet, habet metropolitanum, hic vero nec gives instances
primas est, nec primatum habet. Episcopus Papiensis to the
etiam, qui de provincia illius est et ei conterminus, contrary,
pallio utitur, et crucem sibi præferri facit, neque me- Milan and Trever.
tropolitæ subjectus est, quare nihil mirandum est duos
metropolitas in regno uno alterum alteri non subesse,
sed, juxta rusticorum proverbium, "Qui asinum non
" vidit, de camelo miratur." Treveris quoque in Teu-

¹ *archiepiscopo*] archiepiscopus, MS.

tonico regno prima sedes antiquitus fuit; sed, sicut in curia papæ Calixti episcopus noster et sui a quodam venerabili ejusdem civitatis archiepiscopo acceperunt, supra nullam modo primatum habet.

King Henry summons a conference at Michaelmas.

And bids Turstin profess to Ralph personally.

Turstin declines to do so.

Will he do ciatis, rex nec sine minis et exercitationibus remanda-
so, if the pope gives him leave? si apud Apostolicum assequi posset ut concederet ei,
Turstin will not commit himself.

Et mandavit ei quod, si sibi placeret, vellet cum domino suo et rege familiariter loqui. Qui, rege man-
dante, ad eum venit, contra scriptum privilegii sui in manu sua. Quo. regi ostenso et perfecto, astantibus

The king and Turstin confer.

Et mandavit ei quod, si sibi placeret, vellet cum domino suo et rege familiariter loqui. Qui, rege man-
dante, ad eum venit, contra scriptum privilegii sui in manu sua. Quo. regi ostenso et perfecto, astantibus

Mense Augusto præmandavit rex archiepiscopo nos-
tro quod ad præsens videret quantum pro ejus amore
facere vellet. Ad festum Sancti Michaelis convocavit
colloquium magnum de episcopis et baronibus regni.
Mandavit et archiepiscopo nostro ut cum personis
ecclesiæ et clericis senioribus et sapientioribus illuc
conveniret, quo, si quid ibi ageret, eorum assensu
firmaretur. Jam ei comminationem tonitus intonue-
rant aut profiteri aut denuo exulare. Eo noster archi-
episcopus cum suis venit. Radulphum archiepiscopum
pridie vel nudius tertius ante infirmitas invaserat,
qua detentus colloquio interesse impotuit. Rex Can-
tuariensi agens per episcopos et proceres archiepiscopo
nostro mandavit, quatinus Radulpho archiepiscopo pro
pace ecclesiarum, pro amore suo personaliter profitere-
tur. Quibus archiepiscopus: "Quod ideo, quia contra
" justitiam videbatur, ante privilegium acceptum facere
" abhorrii, eo accepto magis abhorrendum et periculo-
" sum aestimo. Et dominus meus rex a me exigere
" non debet, quod privilegium meum infringens gladio
" anathematis scienter me percutiam." Quibus renun-
ciavit, quatinus ei promitteret se Cantuariensi professurum,

et ei præciperet. Sed nihil ab eo nec minis extor-
quere, nec blanditiis elicere potuit, nisi quod si domi-
nus papa contra privilegium suum facere præciperet
quod juste debere intelligeret, et ipse faceret.

Et mandavit ei quod, si sibi placeret, vellet cum domino suo et rege familiariter loqui. Qui, rege man-
dante, ad eum venit, contra scriptum privilegii sui in manu sua. Quo. regi ostenso et perfecto, astantibus

cum eis tantum R[anulpho] Dunelmensi episcopo et

Nigello de Albeneio, videns rex [quod] hoc quod præ- Turstin shows the
cipiebat, Apostolicus sub anathemate interdicebat, et king the
propter quædam amicitiae et fidelitatis erga se habite papal
verba quæ ille¹ regi rememorabat, ipse pæne lacry- privilege.
mare coactus est. Nigellus vero tunc et paulo ante Nigel
multum lacrymatus est, ideo quod archiepiscopo nostro d'Albeni,
post receptionem suam pacem habere sperante modo who was
omnia commota et conturbata esse cernebat, et ipse present,
vero in angaria ista pro ecclesia nostra fideliter stetit. sympathises with Turstin.
Rex modo pietate regali aliquantulum compunctus
consuluit archiepiscopo nostro, quatinus episcopis, qui
plurimi aderant, per aliquos de suis privilegium osten-
deret. Quod cum illi, archiepiscopo remoto, coram The
rege legere, vel ad legendum præbere voluisserent, epi- bishops
scopi nec legere nec audire voluerunt, sed unus ex refuse to
illis eructavit verbum non bonum, quia neque verum, read the
nec pro bono ejaculatum, scilicet quod Apostolicus privilege,
privilegium illud neque unquam viderat, neque fieri and its
jusserat. Cui quidam de nostris objecit dicens : " Domine, authenti-
" si vobis placet, scio quod illud fieri præcepit, et ego city is
" oculis meis aspexi illud ei afferri ; quod allatum ipse questioned.
" perlegit, et perfecto manu propria lineam unam
" faciens ipse subscrispsit." Cui nihil illis contradicen-
tibus nostri ad archiepiscopum suum discesserunt.

Ille vero et sui qui timide ad curiam venerant, et illic contra inimicos meticulose egerant, Deo et Sancto Petro pro illis agente confortati, et hilares domum revertuntur. Fuere tunc quidem controversia harum ecclesiarum (*sic*) inter se conferentes dicebant Cantua-
riensis archiepiscopi exactionem injustam videri, quo- The ill-
nesses of
tiens enim in Eboracensem ecclesiam acrius insurgebat, Ralph are
morbo aliquo quasi virga Dei tangebatur, reminisen- regarded
tes illius quo in Romano itinere vexatus est, et ejus as a pu-
quam in Normannia aliquamdiu passus est; novissime nishment
etiam et hujus, quo præpediente, colloquio, quod con- for his
obstinacy

¹ *ille*] illi, MS.

tra archiepiscopum nostrum convocari fecerat, adesse non valuit. Illis quoque videbatur Eboracensem ecclesiam bonum angelum a tot et a tantis insurgentibus in eam custodem et defensorem habere.

Death of
Ralph.
Oct. 20,
A.D. 1122.

Sequenti anno, circa idem temporis, Radulphus archiepiscopus obiit, de cuius morte archiepiscopus noster et sui nihil gavisi sunt, juxta id Salomonis, *Noli gaudere de mortuo inimico.* Siquidem illi spe-^{Ecccl. viii. 8.} rabant eum præ infirmitate, præ tedium, præ diffidentia impetrandi, a sua impugnatione de reliquo cessare. Quis autem, et quando archiepiscopus substituendus esset certum non habebat.

The pope
summons
both arch-
bishops to
a Council
at Rome.

Paululum ante Adventum Domini venit quidam de urbe Roma literas domini papæ deferens utriusque archiepiscopo Angliæ; sed quod alteri non potuit, nostro sibi missas tradidit, præcipientes ei quatinus, omni seposita occasione, Concilio adesset quod per Dei gratiam Dominica qua cantatur *Oculi mei semper,* in Ps. xxiv.^{15.} Urbe celebrare disposuerat. Non defuit qui (de) latore regi diceret archiepiscopum literas domini papæ devotione ad Concilium habuisse, quod ex regni consuetudine absque conscientia et licentia regis suscepisse non debuerat; unde rex aliquantum commotus mandavit ei quatinus super hoc rectitudinem facturus in proxima Purificatione Sanctæ Mariæ ad curiam venire, et literarum bajulum ad se adduceret. Ipse vero nesciebat quis esset, neque quorsum acceptis ab eo literis devenerat.

A Council
summoned
at Glouce-
ster to elect
a new arch-
bishop.

In prædicta festivitate apud Glocestriam rex de omnibus ecclesiasticis personis Concilium magnum mandaverat pro archiepiscopo Cantuariensis ecclesiæ eligendo. Ante illam (diem) triduo archiepiscopus ad regem veniens satis lætabunde susceptus est, nec de satisfactione pro literis acceptis, nec de portitoris earum adductione rex archiepiscopum causatus est et ad festivitatem Glocestriam simul venire. In qua rex archiepiscopum satis laudatum multum honoravit,

et episcopos eum honorare commonuit. In crastinum A difficulty
inter episcopos et monachos Cantuarie de eligendo about the
archiepiscopo alteratio grandis existit. Episcopi enim new arch-
archiepiscopum nisi clericum habere noblebant, monachi bishop
monachum depreciationibus et persuasionibus apud re- being a
gem contendebant. Sed rege episcopis plus favente, monk or
monachi, ad quos plurimum pertinebat electio, invit William de
quidem, Willelmum de Corboleio, priorem Sancte Os- Corbolio,
dæ, archiepiscopum tandem suscepserunt. De quo quis prior of
esset, archiepiscopus et Adewoldus prior Sancti Os- St. Osith,
waldi, a rege antea interrogati, satis eum de scientia chosen.
et honestate et religione laudaverant. Episcopi archi-
episcopum nostrum electioni illi interesse non cura-
verunt, ideo quod a professione subtractus quasi de
illis non esse videbatur.

Sciens rex inter Eboracum et Cantuariam alternae The king
consecrationis consuetudinem, mandavit nostro requi- asks if
rens, si episcopis electum suum archiepiscopum conse- Turstin
crare interdiceret. Cui ille respondit: "Ex consuetu- will insist
"dine ecclesiarum nostrarum consecratio illius mihi on his pri-
"debetur." Sed internuntiis inculcantibus quatinus vilege of
regi mandaret si interdiceret; ille, cum his quos secum consecra-
habebat consilio habitu, regi remandavit pro amore ting Wil-
suo nullo modo facere interdictum, sed hoc et ipsum liam.
et episcopos scire volebat quod eum consecrare para-
tus erat; et se id facere offerebat, quoniam ex consue-
tu dine a papa Honorio instituta ecclesiæ suæ compe-
tebat. Eadem die et electo mandavit per Gaufridum Turstin
Eboracensis monasterii abbatem, et per Adelwoldum tells the
priorum Sancti Oswaldi, et quosdam de nostris archi- king and
diaconos et canonicos, præsente Ricardo Londoniensi William
episcopo, quatinus eum consecrare volebat, sicut debe- that he is
bat; et humilitatis [et] amicitiae causa, hac vice, salva ready to
ecclesiæ suæ dignitate, id se in Cantuariensi ecclesia consecrate,
facere offerebat. Quibus ille: "Aliter modo res est A discuss-
"quam solebat: ecclesiæ divisæ sunt." Ad hæc nos- sion about
"tri: "Ejusdem regni et diadematis est utraque. Non it.

The consecration by Turstin objected to. " est divisio cuique jus suum habere. Ex jure autem utriusque archiepiscopis eorum vicissim consecratio debetur; quam facere, et vice contingente suscipere, ex parte archiepiscopi nostri et Eboracensis capituli offerimus." Quo et Londonensi episcopo dicentibus quod ad præsens sic esse non poterat, ad archiepiscopum redeunt, sic renuntiantes: Quando electus fuit archiepiscopus vester, minutus et aliquantulum patiens jacebat, sed antequam discessisset hujusmodi et alia cum eo verba locutus est.

Turstin asks leave to go to the Council at Rome. Regi vero archiepiscopus noster dixit se per literas domini papæ ad Concilium prædicto termino vocatum, et ab eo licentiam quæsivit eundi: quem ipse aliquantulum in suum differre rogavit, donec Cantuariensis

The king desires him to wait until the archbishop of Canterbury goes. ad requirendum pallium iret, ipse vero cum literis suis præmitteret qui domino papæ renuntiarent eum a rege detentum paulo post cum Cantuariensi ventrum. Archiepiscopus tandem regi concessit; et rex, sicut promisit, præmisit, duos scilicet episcopos Normanniæ et clericum unum, quem, episcopis a Concilio recendentibus, Romæ remanere jussit quousque archiepiscopi venissent. Archiepiscopo et electo rex præcepit, quatinus prima Dominica Quadragesimæ apud [W]jodestoc adessent, inde profecturi.

William Canterbury is consecrated by his own suffragans. Feb. 18th, A.D. 1123. Interim Cantuariensis electus, petitione facta ut in primatem totius Britanniæ consecraretur, a Londonensi episcopo et ceteris coepiscopis consecratus est, Eboracensi ecclesiæ injuria irrogata. Quod quidem plerisque absonum visum est consecrari, ne dicam quod non debebat, in id quod non erat, nec adhuc est, nec ullus de antecessoribus suis fuerat præter unum, et ille quidem eo jure quo supradictum est; et in celebri et tam sacro officio Divino, in quo Spiritus Sanctus invocari et cooperari debet, falsitas et fictio abjicienda sunt.

At Woodstock the king bids Sicut eis præceptum fuerat et die statuto, [W]jodestoc uterque archiepiscopus affuerunt. Ibi rex nostro

per episcopos et proceres mandavit ne Romæ contra Turstin
 Cantuariensem aliquid injuste peteret, neque in peti- assist his
 tionibus justis illi nocumento sed adjumento esset, brother of
 quod sic se facturum plene pollicitus est. Non enim Canterbury,
 rogabat, nisi quod et non rogatus ille faceret. Hinc and
 iter Romanum aggrediuntur. Cantuariensis nostrum They start,
 præcedere voluit et speravit; nostro vero Sutriæ in- and Wil-
 vento, et de suis aliquos per alteram viam venientes liam
 exspectante, sex diebus ante illum Romanam pervenit. reaches
 Jam ante de ejus electione Romæ satis cognitum erat; Rome first.
 quæ, quantum ad ipsum pertinuit, absque ambitione
 et spe facta fuit. Noster vero a domino papa et The kind
 cardinalibus, cum quibus per dimidium annum conver- reception
 satus fuerat, et per illos ab omnibus reliquis hono- given to
 rificantissime suspectus est. Demum venit dominus Turstin.
 Cantuariensis habens secum dominum Bernardum epi- The train
 scopum Sancti David, et dominum Anselmum abbatem of William
 Sancti Eadmundi, et dominum Sigefridum Glesto- of Canterbury.
 niensem abbatem, postea Cicestrensem episcopum, et Bernard
 alias bonos et honestos clericos et monachos. Venien- bishop of
 tibus ad curiam, dominus Bernardus, qui erat archi- St. David's
 episcopi prolocutor et pro-orator, præmissa salutatione his spokes-
 domino papæ ab imperatore, a rege, ab episcopis man.
 Angliæ, a capitulo Cantuariæ, missas a singulis literas
 seorsum obtulit, quas, illis resalutatis, cancellario suo
 recipere jussit. Dehinc post modicum dicens se lite- The inter-
 ras visurum, et per consilium fratrum responsurum, view with
 archiepiscopum cum suis ad hospitium secedere præ- the pope.
 cepit. Erat ibi archiepiscopus noster cum suis, et Jeremy
 Jeremias Rotomagensis ecclesiæ canonicus, quem rex canon of
 archiepiscopos expectare fecerat; qui, licet statura bre- Rouen.
 vis, nec sensu, nec scientia, nec eloquentia erat exilis,¹
 et ipse valde archiepiscopum nostrum et suos diligebat
 et diligebaratur.

Lectis literis de archiepiscopi electione, de personæ

¹ *exilis]* ex illis, MS.

commendatione, de pallii requisitione, et precibus imperatoris et regis pro eo, cardinales et curia tota per dies aliquot conferentes et inter (se) disceptantes, tandem non esse canonicam, sed illum de quatuor capitulis impetendum censuerunt, videlicet, quod non a quibus, neque de quibus, neque ubi debuit fuit electus, neque a quo debuit consecratus; quinto a quibusdam adjuncto, quod clericus monachis præerat. His ergo objectis et rejectis, volutis et revolutis, decisum est, papa quidem volente, eum pallium non habere, sed ex indulgentia posse episcopatum unum obtinere.

It is decided that William shall not have the pall; but he may receive a bishopric. Turstin pleads for him.

The pope asks his brethren to change their decree.

They agree to do so.

The pope's decree in favour of William.

Hoc vero archiepiscopo nostro minime celato, ipse dominum papam pro eo deprecatus est, dicens eum bonum clericum esse, et simplicem virum et religiosum; qui si modo repelleretur, fortasse rex ex iracundia ecclesiam diutius vacare sineret. De isto omni canonice et bene illi consuluisse existimabat; apud curiam quoque devote pro eo intercessit. Ille autem, per suos et per alios, dominum papam et curiam requirens, per dies quindecim non habuit (responsum), exspectatione suspensus, et tædio aliquantum affectus. Volens ergo dominus papa imperatoris et regis, quas literis eorum acceperat, petitionibus favere, curiam convenit, humiliter et obnixe deprecans quatinus pro amore imperatoris, qui nuper ecclesiæ Romanæ reconciliatus erat, et regis, ejusdem ecclesiæ filii et fidelis, a justitiæ rigore condescenderent, et Cantuariensi pallium dare concederent. "Et quidem Eboracensis, amicus noster, hoc ipsum et efflagitat, et personam ejus scientia et vitæ honestate

"valde commendat." Patris et domini sui supplicationibus non annuere durum esse reputantes, domino papæ assenserunt. Mandatum est ei ad curiam venire responsum accepturo. Tunc ipse papa in plena curia sic exorsus est: "De electione Cantuariensis archiepiscopi tractantes, aliqua in ea non canonice facta invenimus;" et, predicta capitula enumerante, Cantuariensis ne verbum unum fecit; "sed quoniam,"

inquit, " sedis hujus pontifices canones fecerunt, et ip-
 " sorum est eos, urgente necessitate, vel utili dispen-
 " satione, moderari. Quia ergo personam illius, quæ
 " per Dei gratiam honesta est et religiosa, ecclesiæ
 " profuturam confidimus, et pro amore filiorum nos-
 " trorum regis et imperatoris, amici quoque nostri
 " Eboracensis archiepiscopi, electionem illius confirma-
 " mus, pallium ei con[ce]dimus."

Tunc noster illi gratias agens pedibus ejus prostra-
 tus est. Similiter et Cantuariensis, et qui cum eo
 erant; et tunc demum illi, sicut archiepiscopo, sedes
 in loco digniori data est: et nunc pro certo existimo The gift of
 quod nisi Eboracensis Cantuariensem adjuvisset, pal-
 lium tardius accepisset; si vero ei nocere voluisset, Turstin.
 hac vice omnino non habuisset.

Pallio accepto cœpit adversus Eboracensem de pri- Bernard of
 matu et professione quæstio et contentio, quamquam St. David's
 nec propter hoc venerant, nec vocati fuerant. Propo- begins the
 suit dominus Bernardus querelam et clamorem ex old con-
 parte Cantuariensis archiepiscopi et episcoporum An- troversy,
 glie aduersus archiepiscopum nostrum, quod de Can-
 tuariensi ecclesia subtraxerat; rogans et deprecans do- And asks
 minum papam et curiam Romanam quatinus audirent that the
 quæ munimenta et privilegia de ejus dignitate et pri- York
 matu habebant; non tamen quod modo causaliter nec people
 judicialiter agere vellent. Iisdem enim verbis usus est. documents.
 Et noster archiepiscopus: " Nec ego," inquit, " veni ut
 " in causam vel judicium ingrediar; ad Concilium ve-
 " niebam, sed dominus meus rex me detinuit." Et Bernard
 dominus Bernardus, prave hoc intelligens, vel depravare misstates
 volens: " Satis competenter paratus [sum]," ait, " domi- Turstin's
 " num regem defendere, eum non pro malo vos deti- reply, and
 " nuisse." Ast dominus papa, aliquantulum indig- is corrected.
 nanter, ad eum: " Bone domine, non dixit, ' pro malo
 " eum detinuerit,' sed quod ' detinuit,' et verum
 " dixit, quoniam ita mihi mandavit." Jeremias vero

quod¹ rex eum detinuerat donec cum Cantuariensi veniret. Cui Johannes Cremensis: "Benedicaris a Deo! " Tu enim in tempore locutus es." Et dominus Bernardus aliquantisper confusus est venit (*sic*).

The privileges to Canterbury are read.

The originals had been left at home. They are asked if they have seals to them.

They answer that the bulls had been lost or had wasted away! and are laughed at.

Another excuse.

Jussa sunt legi privilegia prædicta. Erant² quidem Romanorum pontificum nominibus prætitulata,³ sed stylum Romanum nihil sapiebant. Quibus perfectis, et illo ad ultimum Beati Gregorii ad Augustinum de distinctione duorum metropolitanorum Angliæ, interrogaverunt quidam de Romanis Cantuarienses, si privilegia illa bullas haberent: at illi dixerunt, bullata in ecclesia reliquisse, et eorum exempla detulisse. Et quia privilegiis aut cartis non bullatis, vel non signatis, non necesse est fidem adhiberi, sciscitati sunt, si vellent jurare horum exemplaria bullata habere. In partem cesserunt. Consultantes invicem dixerunt inter se bullis carere. Aliquis tamen alicui suadere [?] voluit ut pro causa ecclesiæ suæ juraret. Sanum quidem consilium et legale. Cui nequaquam adquiescentes, privilegia illa perjurio bullare timuerunt. Consilium eorum fuit ut coram redeentes dicerent bullas consumptas vel perditas esse. Quibus sic dicentibus, alii subriserunt, alii nares corrugaverunt, alii cachinnum emiserunt, illudendo dicentes, mirum esse plumbum consumptum fore vel perditum, et pergamenum durare. Fortasse fictitium hoc esse cuiquam videatur, et qui scripsit hoc nugator, sed tam verum est quam fictitium videtur. Dixerunt postea, forsitan eo tempore bullas non fieri: sed Romani a tempore Beati Gregorii bullas fuisse testati sunt, et adhuc [in] Romana ecclesia aliqua ipsius privilegia bullata servari. Non habentes quid de hoc aliud dicerent, turbati dis-

¹ *quod*] quem, MS.

² *Erant, &c.*] Erat quidem Ro. pontifici, &c., MS.

³ These privileges are enumerated,

and extracts given from them, in Eadmer, Hist. Nov., lib. 5, p. 127.

⁴ *suadere ?*] superadere, MS.

cesserunt, nec privilegia illa cum credulitate, nec verba eorum in laude nec in gratia recepta sunt.

Non tamen adhuc destituerunt professionem nostram The Can-
pretio taxare. Erat nunc camerarius quidam subdolus terbury
et nequam, familiaris et potens apud dominum, et to secure
papam per illum efficere conati sunt, magna domino people try
papæ et ipsi pollicentes, ut primatus Cantuariensis the pri-
ecclesiæ concederetur. De curia nullus eis favebat, macy by
tribus exceptis, et illis quidem modicæ chamber-
auctoritatis. Omnium fere civium, nobilium, et pro- lain of the
borum benevolentiam non habebat. Dominus papa pope.
mandavit archiepiscopo nostro, quatinus, si qua habe- But all,
ret munimenta, coram afferret. Ille vero respondit se save three,
nulla attulisse, quia non ad causam sed ad Concilium are against
vocatus venerat; in qua solum Cantuarienses him.
confidebant. De camera nostri aliquantum diffidebant, unde Turetin is
et quibusdam cardinalibus dixerunt: "Nos non time- asked to
" mus curiam, sed cameram." Quibus ille: "Per
" Sanctum Petrum, si camera contra curiam vel mo- show his
" tum unum mittere temptaverit, audiet quæ voluerit.
" Sicut dominus papa mandavit, si qua habetis mu- privileges.
" nimenta, coram legere ne timueritis." Tunc archi- The York
episcopus noster: "Literas aliquas socii nostri, non people
" rogati, secum fortuitu detulerunt, non bullatas, et have only
" privilegii nostri exemplum." "Et illas," inquiunt, informal
copies at
" coram allatas, legite." Consilio eorum ita fieri hand.
cessum est.

Altera die archiepiscopus noster veniens ante do- Turstin
minum papam et curiam prædictit, quoniam sic eis produces
placebat, literas quasdam, quas socii sui detulerant, the copies.
libenter ostendere, non quidem modo in causam in-
trare. Si enim ad hoc vocatus fuisset, et cleris et
scriptis aliter et bene munitus venisset. De Cantua-
riensibus ne unus quidem aderat.

Lecta est igitur primo epistola Beati Gregorii ad Augustinum quam illi privilegiorum suorum novissime legerant. De quibusdam inter se disceptantibus illam They are the letters of Gregory and Honori-
us.

nobiscum, nihil vero cum illis facere tandem eis visum est. Deinde epistola Honorii papæ ad Paulinum Eboracensem et Honorium Cantuariensem archiepiscopos de palliorum missione; et de vicaria inter metropolitanos consecratione. Post illam lectæ sunt literæ papæ Urbani ad Thomam archiepiscopum de redargutione professionis injustæ. Postea vero literæ papæ Paschalis et Gelasii et præsentis Calixti ad Radulphum Cantuariensem et Turstinum Eboracensem, illi prohibentes ne professionem illam exigere, huic ne exhiberet; quæ suprascriptæ sunt. Novissime autem privilegium quod ipse papa Calixtus archiepiscopo nostro fecerat. Scrutinium de literis istis factum, et nullum si bullas haberent, omnes enim bene noverant. Auditis eorum et nostris munimentis nisi quod uterque prætenderat se non in causam venisse de controversia sua, inter Cantuariensem et Eboracensem justo judicio secundum voluntatem nostram decisum foret.

The York people are threatened with the king's anger.

Both arch-bishops return to their king.

Videntes clerici qui erant cum Cantuariensi quod nihil proficerent, clericis nostris a rege minas inferebant. Quibus illi: "Quia modo neque in justitia neque in pecunia confiditis, ad minas conversi estis, sed potens est Deus defendere nos, et rex nihil mali reddet immeritis cum archiepiscopo suo pro ecclesia sua resistentibus." Archiepiscopo quoque dictum fuit quod non ideo quod archiepiscopus erat, justum esse poterat quod antea sua ipsius attestatione iustum fuerat. Denique uterque archiepiscopus simul ad curiam venerunt. Quibus, præcepto domini papæ, dictum est, quod quia se non in causam vocatos venisse prædixerant, indefinita eorum contentione recederent; sed [ad] eam definiendam, diem, si vellent, ille statueret. Diem vero archiepiscopus noster accipere voluit. Cantuariensis autem, rege inconsulto, noluit. Accepta a domino papa licentia, ipse cum literis istis rediit.

And those of Urban, Paschal, Gelasius, and the present pope.

They are accepted and believed in.

Literæ ejusdem papæ ad suffraganeos et clerum
provinciæ Cantuariensis.

*Calixtus episcopus, servus servorum Dei, venerabilis Calixtus II.
bus fratribus Cantuariensis ecclesiæ suffraganeis, clero to the
et populo Cantuariensi, salutem et Apostolicam bene- suffragans,
dictionem. Venientem (sic) ad nos suscepimus, et super &c., of Can-
causa ejus una cum fratribus, episcopis et cardinali- terbury, in
bus, diu tractavimus, et quæ minus canonice perpe- their new
trata fore reperimus, (correxiimus) Nos autem quia de archbishop.
honestate personæ, quæ per Dei gratiam religiosa est, et
nulla prouersus macula notatur infamiae, valde confidi-
mus, et magnum ex ea utilitatis fructum vestræ ecclesiæ
profuturum speramus, karissimi filii nostri Henrici
regis et vestræ petitionibus¹ annuimus, et quod de
ipso factum fuerat confirmavimus. Pallium vero,
pontificalis² videlicet officii plenitudinem, illi, juxta
consuetudinem ecclesiæ, concessimus. Ipsum itaque Directs
ad vos cum nostræ gratiæ abundantia remittentes, them to
universitatem vestram rogamus, monemus, atque præ- receive and
cipimus, ut eum reverenter suscipiatis, affectione
præcipua diligatis, eique tanquam patri et pastori
vestro humilitate atque obedientia pareatis; quatinus
per ipsius curam salutem in vobis Omnipotentis Dei
gratia operetur, et vos de eo gaudium, et ipse de
vobis coronam immarcessibilis gloriæ recipere mere-
atur.*

Archiepiscopus noster, cum plenitudine gratiæ domini papæ et totius curiæ, et literis his, ad regem digressus est.

Literæ ejusdem papæ ad eundem regem pro eodem
archiepiscopo Eboracensi.

*Calixtus episcopus, servus servorum Dei, karissimo Calixtus II.
in Christo filio Henrico, illustri et glorioso Anglorum to Henry
of England.*

¹ *petitionibus*] petitionis, MS. | ² *pontificalis*] pontificale, MS.

Speaks kindly of Turstin. *regi, salutem. Ad Apostolorum limina et nostram præsentiam venientem, dilectum fratrem nostrum T. Eboracensem archiepiscopum, debita dulcedinis et caritatis affectione suscepimus, quod dum apud nos per aliquantulum quoque dierum spatium moraretur, multa nobis de te bona sapienter et fideliter retulit, et pro tui regni statu et exaltatione instantissime apud Romanam ecclesiam intercessit. Qua de re nos et amplius te diligimus et preces tuas, in quibus opportum est, libenter admittimus. Pro ipso ergo dilectissimo nobis fratre nostro egregiam magnificentiam tuam rogamus, ut eum deinceps pro amore Dei et nostro majori diligentia complectaris.*

The Canterbury people tell untruths to the king about Turstin. Veniente prius Cantuariensi archiepiscopo in Normanniam, quidam de sociis suis quedam aliter quam res esset regis auribus instillaverunt, et de archiepiscopo nostro, quod eis fuerat in nocumentum. Secutus paulo post Eboracensis, a rege gratulabunde et socii sui suscepti sunt. Et dominus abbas Anselmus et Jeremias, qui a rege Romam missi cum archiepiscopo nostro redierant, rei veritatem ei plenius intimaverunt;

They are corrected by Anselm and Jeremias. et quod Eboracensis Cantuariensi bene valuerat; testantes plene, quod si ei nocere studuisse, pallium ea vice non detulisset. Noster vero nihil apud regem conquestus est illos sibi, quantum potuerant, obstitisse, cum de Glescuensi et episcopis Scotiæ clamaret quod se Eboracensi ecclesiæ subtrahebant; quod regis Angliæ dignitati adversabatur. Archiepiscopi, apud regem quantum ei placuit commorati, in Angliam repatriaverunt. Proximo Septembre dominus papa Cantuariensi archiepiscopo ita scripsit.

The archbishops return to England.

Literæ ejusdem pro eodem.

Calixtus II. to G. archbishop of Canterbury, and *Calixtus episcopus, servus servorum Dei, G. Cantuariensi archiepiscopo, et universis suffraganeis ejus, salutem, et Apostolicam benedictionem. Quisquis a*

*Deo gloriam sempiternam et honorem indeficientem his suffra-
consequi desiderat, honore dignos venerari non negli-
gat; unde universitati vestrae mandamus et praecipi-
mus quatinus venerabilem fratrem nostrum T. Ebo- He orders
racensem archiepiscopum, honestum utique, sapientem, them to
atque religiosum virum, pro nostri amoris reverentia honour
diligatis, et ut impleatur in vobis illud Apostolicum,
honore invicem prævenientes, mutuae fraternitatis
diligentia veneremini, nec ullam ei prærogativam,
quam prædecessores ejus habuisse noscuntur, in aliquo
subtrahatis.*

Ep. ad
Rom. xii.
10.

Sequenti anno misit dominus papa Johannem Cre- John of
mensem presbyterum-cardinalem ut in Anglia legatus Crema is
esset, quem dominus rex in Normannia propter aliqua made
negotia aliquamdiu detinuit. Adhuc eo illic morante, legate in
Calixtus papa in Adventu Domini obiit, et Lambertus Calixtus II.
Ostiensis episeopus, clericus sapiens et justus homo, in dies, Dec.,
papam Honorium substitutus est. Ipse vero legationem A.D. 1124,
a prædecessore suo Johanni injunctam literis suis and is suc-
confirmavit. Iste est quartus papa sub quo T. Ebora- cceeded by
II. censis archiepiscopus passus est. Honorius

Archiepiscopus Cantuariensis, meliorem successum The arch-
reperire existimans, apud novum papam clamorem re- bishop of
novavit de primatu, quam super ecclesiam nostram Canterbury
habere debebat; petens ut causam hanc a renews his
legato suo juberet terminari, sed non in præsentia sua claim.
voluit. Legatus in Quadragesima in Angliam transivit.

Circa Pentecosten misit dominus papa utrique archi- The new
episcopo literas quatinus in proxima Beatae Marie pope sum-
Purificatione suam illi exhiberent præsentiam, ille mons the
sicut de querela et clamore quos¹ fecerat acturus, nos two arch-
ter vero sicut responsurus. Archiepiscopo nostro [lit-
eræ] missæ hic scriptæ sunt. bishops to his court.

¹ *quos*] quod, MS.

Literæ¹ domini Honorii papæ primæ ad eundem
Eboracensem archiepiscopum.

Honorius episcopus, servus servorum Dei, venerabili
fratri, T. Eboracensi archiepiscopo, salutem et Aposto-
lamicam benedictionem. Ad hoc in celsa Romanae eccl-
esiae specula, disponente Spiritu Sancto, promoti sumus,
ut ecclesiarum paci, et quod paterna vigilantia pro-
videntes conservare jus suum unicuique debeamus.
Querelam siquidem² fratris vestri, G. Cantuariensis
archiepiscopi, de primatu adversus te et ecclesiam
tuam accepimus. Dignum ergo duximus ut³ tantarum
ecclesiarum et tanti negotii causa in nostra præsentia
pertractetur, ideoque fraternitati tuæ mandamus, ut
in proxima Beatæ Mariæ Purificatione ad nostram
præsentiam venias, de eodem negotio responsurus.

Datum Laterani, idibus Aprilis.⁴

The legate goes through England and holds a council.

Legatus tota fere Anglia circuita et perambulata usque prope Scotiam, in Nativitate Beatæ Mariæ Concilium Londoniæ celebravit, quod in tempore regum utriusque Willelmi Romanus legatus nunquam fecerat. Una hujus Concilii dierum dominus Bernardus episcopus ab archiepiscopo nostro veniam postulavit, se peccasse confitens quod tantum contra ecclesiam nostram institerat. Inde ambo archiepiscopi, provisis ad iter necessariis, in Normanniam transeunt Romam ituri. Legatus legatione sua expleta paulo post eo secutus est. Transierunt et Alexander Lincolniensis episcopus, et Johannes Glesguensis, et Gaufridus abbas Sancti Albani, et abbas de Schireb, cum Cantuariensi archiepiscopo profecturi, non opinante archiepiscopo nostro

The two archbish-
ops start
for Rome.

¹ Collated with another copy of this letter in Lansdowne, 402, f. 104. The letter to the archbishop of Canterbury occurs there also.

² siquidem] igitur, MS. Lansd.

³ ut] in, in text.

⁴ Datum . . . Aprilis] Added from A.

quod rex de facienda professione vel subjectione ulte-
rius eum angariaret, sed totum judicio vel dispositioni
sedis Apostolice reservaret. Mandavit ei tamen per The king
episcopos et proceres, quatinus ecclesias sic esse di- bids Tur-
mitteret sicut sub patre suo fuerant; alioquin nec stin leave
fidelitatem quam ei juraverat bene servaret, et odium the contro-
ejus semper haberet. Ille, prius de perjurio et infide- versy as it
litate se excusans, dixit se grataanter dimittere eccl- was in his
sias¹ sic stare, sicut sub patre suo, Aldredo vivente, father's
ultimo Angligenarum Eboracensi archiepiscopo, stete- days.
rant. Ait ille: "Nequaquam;" sed statu quo pater
ejus illas reliquerat. Et ille: "Non possum hoc," They can-
inquit, "nisi privilegium meum destruendo, facere: et not agree
"ad hoc uterque archiepiscopus vocati sumus, ut in as to
"audientia domini papæ contentio nostra sedis Apo- terms.
"stolicæ judicio terminetur." Præter æquitatem et
consuetudinem fuit ut pro causa qua ad Apostolicam
sedem quisquam vocatus sic coartaretur, nec demum ut,
pro eadem causa vocatus, regem sic alium coartare
compulisset.

Quoniam sic inter archiepiscopos pax stabiliri non A proposal
poterat, alia via per regem et alios mediatores cogi- that three
tata est, ut Cantuariensis archiepiscopus de provincia bishoprics
sua magna Eboracensi archiepiscopo tres episcopatus subject to
concederet, Cestrensem, Bangorensem, et tertium inter Canterbury
hos duos medium sed pro vastitate et barbarie epi- should be
scopo vacante; hac quidem conventione quod Tur- ceded to
[stinus] archiepiscopus Cantuariensem archiepiscopum York, to
solo verbo in primatem susciperet, successores autem settle the
ejus Cantuariensisibus obedientiam seu reverentiam qua- dispute.
lis primati debetur manu in manum promitterent, in
misericordia quidem et voluntate domini papæ. Hoc
autem consilio multo, persuasionibus plurimis, pro
pace et quiete missionibus, rege quoque et legato ad
hoc obnixe laborantibus, vix ab utroque concedi ex-

¹ *ecclesiæ] ecclesiam*, MS.

With much tortum est. Nolebat enim noster, nec in minimo, sub-persuasion the pro-posal is agreed to. jici illi, nec ille pro primatu de suo tantum partiri. Existimo quod noster nullatenus concessisset, si Romanam ecclesiam non consentire non credidisset. Hæc convenientia ab ipso legato descripta est ab eodem Romam proferendo. Rex de præterito poenitens, de futuro præcavens ne Romanum legatum in regno suo denuo reciperet, persuasit et præcepit Cantuariensi archiepiscopo. Quatinus legationem precatus est ut illi de hoc in consilium et auxilium fideliter adessent et illi annuere[nt]. Abeuntibus archiepiscopis prohibendo imperavit, si dominus papa concordiam inter se provisam concedere et confirmare nollet, ne inde platicarent; sin autem, ad ecclesias suas non reverterentur.

The arch-bishops start for Rome. The cardinal goes with Turstin.

Turstin has many losses by the way.

Cantuariensis cum suis iter aggreditur; noster vero, assumpto sibi fratre suo Ebroicensi¹ episcopo: quorum societatem omne infausto et diro infortunio legatus elegit. Siquidem multam pecuniam in cophinis, et bulgiis, et loculis portabat; quod de illo proverbium istud dici poterat: "Deprædari desiderat qui publice thesaurum in via portat." Et ipse, quod quibusdam in itinere odiosus erat, eapropter per avia, per aspera, per ardua, per abrupta, per vias quibus de patria nostra nemo Romanum ambulavit, vagabundi, disturbati, capti, redempti adversa tanta noster et sui perpessi sunt, ut si non illa pro repellenda professione indebita, ista nimium et plus in numero fuissent. Jamque Cantuarienses Romæ tres septimanæ fecerant cum nostri illuc perveniant, nec de negato² aliquo quicquam temptaverant, legatum et archiepiscopum nostrum exspectantes. Cantuariensem vero non modice poenitebat hanc confessionem fecisse, jam audito incepto et modo pacis inter archiepiscopos provisæ. Aliquantum Romani indignabantur regem se ad hoc ingerere, quod

---

¹ i.e. Audoenus. The MS. reads
"Eboracensi archiepiscopo."

² *de negato*] denegatio, MS.

nihil eum attingere videbatur. Legatus a nostris antea digressus paucis post advenit.

Tunc Cantuariensis archiepiscopus primo voluit de legatione requisitionem fieri, cæteri vero prius de pace perficienda dignum duxerunt. Legatus igitur et verbo et scripto allato concordiæ [modum] enarravit. Sed¹ Willelmus archiepiscopus de tertio episcopatu sine nomine nec mentionem se audisse constanter negavit. Miratus est legatus et multi qui aderant et hoc audierant, et ipse jurare obtulit pro veritate testificanda et pro pace facienda sic esse conventum, et scripto præsenti inde facto coram rege et utroque archiepiscopo, et archiepiscopo Rotomagensi et episcopo Lexoviensi, et de Anglia et Normannia non nullis sic esse recordatum et concessum. Similiter Eboracensis archiepiscopus. Ipse tamen nihilominus in negando persistebat. Qui cum eo erant, licet veritatem non ignorantibus, archiepiscopo suo aperte contradicere molestum erat. Visum est quibusdam quod in quo consentiebant confirmaretur, reliquum vero testimonio regis et aliorum qui affuerant reservaretur. Sed de dubio et contentioso privilegium firmare absurdum erat: ire vero et redire propter regis testimonium deferendum via longa et labor aliquantus. Ad audienciam domini papæ per ventum est. Ibi legatus, scripto relicto ex parte regis, dominum papam et curiam postulavit quatinus concordiam hanc concederent et confirmarent, et quod ita disposita et concessa fuerant jurare se perseveravit. Dominus papa, accepto consilio, dixit, querela et responsione eorum auditis, in his quoque quod honestum esset regem exaudire, sicut filium et fidelem Romanæ ecclesiæ. Consilio inde habito, pensantes quod eos in causam trahere valebant, et ex altera parte regis prohibitionem, petiere inducias. Datæ sunt illis, et prohibitio regis non erat ignota

¹ Sed] Si, MS.

Romanis. In auxilio erat Cantuariensis, hinc propter regis interdictum, quod transgredi formidabat; inde quod clamore suo uterque vocatus venerat, ipse ad agendum, ille ad respondendum, et nisi persequenter metuebat ne a causa defecisse et cecidisse judicaretur. Noster vero non habebat nisi tacere, si non impeteretur. Sed quid (de) his longius? Multorum intercessionibus, et de die in diem dilationibus et suspensionibus vix obtentum est ut salva cuique causa eis regredi liceret. Nam de concordia descripta nec verbum deinceps audire voluerunt.

The old
agreement
falls
through.

Turstin
approves
of giving
the legate-
ship to the
archbishop
of Canter-
bury.

It is given
to him.

Turstin
complains
of the dis-
obedience
of John
bishop of
Glasgow.

And also
of the
Scottish
bishops.

De legatione jam antea dominus papa propter archiepiscopum nostrum consuluerat, quid sibi de committendo eam Cantuariensi archiepiscopo laudaret. Ille vero dixit quod nesciebat cui melius illam committere posset. Erat enim clericus bonus, et homo simplex et justus. Propter precem et praeceptum regis noluit illum dehortari. Quod si ex studio nolisset, archiepiscopus non legatus in Angliam foret relegatus. Tandem requisitionibus crebris, sicut inter dominum papam et ipsum convenit, nec multis de cardinalibus, nec archiepiscopo nostro et paucis de suo numero assistantibus, legatio illi super Britanniam commissa est.

Quia modo archiepiscopus noster dominum Johannem Glesguensem episcopum in curia videbat, de eo tacere non fuit consilium. Clamavit ergo quod ipse Johannes in Eboracensi ecclesia sicut suffraganeus ejus dictus, et per literas suas a papa Paschali consecratus, postea nec propter literas ejusdem papæ Paschalis, neque Calixti, quas ibi recitari fecit, quicquam obedientiæ vel reverentiæ voluit exhibere. Quibus literis intellectis ipse ideo ad aliquantulum ligatus intelligebatur. Similiter et de episcopis Scotiæ conquestus est. A principio adventus eorum a quibusdam domino papæ persuasum erat Scotiam non esse de regno Angliæ. Volebant enim requirere pallium episcopo Sancti An-

dreæ, et sic archiepiscopum creari. Sed archiepiscopus noster et secreto et palam in curia ostendit Scotiam de regno Angliæ esse, et regem Scottorum de Scotia hominem esse regis Angliæ: quod debuit dominus papa sic esse credidit. Glesguensis episcopus querelæ archiepiscopi nostri respondit, se non vocatum venisse, sed in legationem domini sui regis Scotiæ; itaque judicio decretum est eum modo non debere cogi respondere, sed diem illi statuere et absentes per literas domini papæ summonere. Cantuariensis et sui, quantum poterat, odio professionis denegatæ, contra nos erant, totam Britanniam provinciam sibi usurpando clamantes, unde dominus papa subridendo et caput movendo, uni eorum sic dixit: "Frater indulgeat tibi." Fuit autem ibi quidam clericus sapiens et causidicus famosus, Gillebertus, cognomento Universus vel potius Universalis, justitiam inversare contendens, a nostris aversus et factus adversarius. Qui cum archiepiscopo nostro secum venire promisisset, et per literas suas semel et iterum mandasset, postea Cantuariensi adhaesit, sperans se tanto copiosius accepturum quanto archiepiscopatus ille nostro copiosior divitiis abundat. Sed, Deo pauperes adjuvante, nec illi profuit, nec nostro obesse valuit, et spes sua eum aliquantum decepit, et a quibusdam in curia curio appellatus est. De quo Lucanus:

Phars. i.
269.

Audax venali comitatur Curio lingua.

Sicut provisum fuerat, dominus papa archiepiscopo nostro et Glesguensi episcopo diem statuit a proxima Quadragesima in alteram, Johanni episcopo sic dicens: "Frater, quibus beatæ memoriae papa Calixtus te ligavit, nos te non absolvimus." Episcopos Scotiæ ad diem designatum per literas suas vocare disposuit.

Sic ergo factis negotiis et infectis Cantuariensis archiepiscopus legatione suscepta rediit, et Eboracensis qualis meaverat, sed aliquanto fortior et hilarior re-

The bishop of Glasgow says that he has come for a different purpose. A time fixed to consider it. The Canterbury people are against Turstin.

Gilbert Universali.

A time fixed for hearing the Scottish dispute.

meavit. Dominus papa misit has literas pro eo ad regem.

Literæ domini Honorii papæ ad eundem regem pro archiepiscopo Eboracensi.

Honorius *Honorius episcopus, servus servorum Dei, karissimo*
 II. to *[in] Christo filio Henrico, illustri Angliae et gloriose*
 Henry I. of *regi, salutem et Apostolicam benedictionem. Quanto*
 England. *desiderio, quantoque devotæ humilitatis affectu sanctam*
matrem tuam Romanam ecclesiam dilexeris et
honoraveris quamplurimis cognovimus argumentis;
quocirca te, tanquam specialissimum Beati Petri
alumnum, apertis caritatis visceribus amplexamur, et
regnum magnificare largiente Domino exoptamus.
 Exhorts *Obsecramus autem in Domino quatinus pro reverentia*
 him to *Beati Petri et nostra caritate carissimum nostrum*
 treat *T. Eboracensem archiepiscopum venereris et diligas,*
 kindly *et nullis gravaminibus vel injuriis inquietari per-*
 archbishop *mittas.*
 Turstin. *Rex adhuc in Normannia morabatur. A quo archi-*
episcopis per aliquot dierum spatium detentis, Cantua-
riensis [archi]episcopus prior ad ecclesiam suam rever-
 Turstin *sus est; nec multo post noster rediens et apud*
passes *Witsand transfretans, per Cantorberiam transivit, ubi*
through *archiepiscopus eum voluit accurate suscipere et hono-*
Canterbury *rifice procurare, sed noluit, aestimans eum et suos*
on his way *adversus ipsum rancorem habere, quod eum minime*
home, but *fallebat. Dixit autem archiepiscopo nostro et de*
does not *archiepiscopii et legationis officio per consilium suum*
halt there. *velle plurimum agere. Cui noster promisit se illi*
 Turstin *secundum scientiæ suæ facultatem fideliter consilia-*
promises *turum et adjuturum; et si qua ex consilio suo odia,*
to help *blasphemiae, damna, incommoda illi provenirent, pa-*
William in *tienter et libens secum omnia pateretur. Sic quasi*
his office.

amice digredientibus noster in Natali Apostolorum
(sic) domum digressus est.

Proximo Septembre rex in Angliam rediit. Adveniente Natali Domini archiepiscopus noster venit ad curiam regis, paratus inde Romam pergere propter placitum, quod prædiximus inter ipsum et Johannem Glesguensem episcopum et episcopos Scotiæ a domino papa in proxima Quadragesima statutum fuisse. Cantuariensis archiepiscopus mandavit regi quod curiae suæ non adesset, si Eboracensis ibi crucem sibi præferri faceret, vel ad eum coronandum manum mitteret. Quod rex graviter ferens, archiepiscopo sic mandavit, deprecans eum ut ad hospitium suum remaneret, ne in tanta solemnitate et curia sua turbatio fieret. Erant tunc ad curiam David rex Scottorum et Conanus comes Britannorum. Archiepiscopus, hoc ex ore regis audire volens, ad eum ivit, et sic audivit; et ecclesiæ suæ et sibi injuriam irrogari, regi quoque dedecus fieri non tacuit, sed: "Modo," inquit, "nolo curiam Turstin " vestram per me turbari." Recedens statim per suos archiepiscopum requisivit, si sic regi mandaverat. At ille recognovit, factum enim erat sibi intelligi hoc nihil ad eum pertinere.

Facto Natali Domini Windesoris, ubi curia erat, atcrastina venit Londoniam, regem illuc quinta die venturum exspectans, et ad iter agendum se præparans. Eo rex adveniens, rege Scottorum secum adducto, quadam concordiæ provisione inter archiepiscopum nostrum et episcopos Scotiæ, concessu quoque regis, David nostro movere parato persuasit quatinus iter suum ad præsens differrens legatos Romam mitteret, petentes ex parte regi[s] et sua super hac causa dari sibi inducias usque ad alteram Quadragesimam, et interim inter eos concordandi licentiam. Quibus ita concessis archiepiscopus misit, et has inducias difficulter impetravit.

Londoniæ Cantuariensis archiepiscopus nostro collo-

Turstin
refuses to
meet
William.

qui voluit; noster vero, quia sic adversus eum egerat, loqui ei renuit, neque postea usque in longum tempus locutus fuit.

Turstin
will not
come to
the legate's
council.
A.D. 1127.

The king
approves
his con-
duct.

Decurso aliquot dierum intervallo, placuit Cantuariensi ex jure legationis Concilium convocare. Statuti sunt dies et locus, Ascensio Domini et Londonia. Mandavit itaque archiepiscopo nostro, et Apostolica auctoritate præcepit, quatinus Concilio interesset; sed prope diem, legati, quos Romam miserat, redeuntes, tale quid ei detulerunt per quod sicut nec voluit nec interfuit. Unde cum Cantuariensis apud regem conquereretur, quod quasi designatus erat ad suum venire Concilium; rex ait: "Et merito. Magnum enim dedecus ei in curia mea fecistis, mihi vero non minus." Et dominus papa pro injuria et contumelia ista ad Cantuariensem ita scripsit:

Literæ ejusdem Honorii papæ ad eundem archiepiscopum Cantuariensem pro eodem episcopo Eboracensi.

Honorius
II. to
William of
Canter-
bury. 15th
March
1127.

Reproves
him for his
hostility to
Turstin.

Honorius episcopus, servus servorum Dei, Willelmo Cantuariensi archiepiscopo veræ fraternitatis sincera dilectio. Tanto moderamine debet (episcopus) honorem et dignitatem suam in sui status prærogativa servare, ut in nullo fraterna caritas offendatur, vel reverentia minuatur. Cœterum, sicut accepimus, tu in plaga Septentrionali constitutus, nec majorem nec parem sustinens, quos amare et honorare debueras opprimis, et ut quocunque modo eminentior apparere valeas elaboras. Karissimum namque fratrem nostrum, T. Eboracensem archiepiscopum, vehementer infestas, et refrigerata mutua caritate totis nisibus satagis oppugnare. Praeterita enim sollemnitate Natalis Domini ipsum, cui (cum) pro reverentia Beati Petri et nostra, tum pro sue honestate personæ honor est maximus defendi, a corona regis, ubi pariter tecum esse debuerat,

*tanquam religionis et caritatis immemor exclusistis.
Quocirca tibi mandamus ut de cætero honorem suum
minuere non praesumas. Si autem hoc veridica Such con-
relatione versus aures nostras pulsaverit, tantum et duct shall
tam immoderatum excessum non praeteribimus im- be punish-
punitum. Dat' Laterani, idibus Martii.*

Unum est quod honoribus objicitur improborum quod quasi proverbium dicitur: "Honores mutant "mores." Non enim in melius sed in deterius mutare dictum est. Licet archiepiscopus noster Willelmum William modo Cantuariensem archiepiscopum, sicut bonum et spoiled by religiosum clericum et canonicum, amasset, et ditior et raised to potentior eum honorasset; et ille, quod prædecessoris being high office. sui Radulphi archiepiscopi causam adversus nos sœpius improbans, nostram esse justam comprobasset, ad hanc promotus apicem, quod plurimum fuisse ipsius consilio et laudatione apud regem nec ille ignorabat; in exigendo tamen quod ante improbaverat perstitit, et nostrum acriter odio insectatus est, quod a defen- Turstin's dendo non destitit ubi nunc temporis vera religio noble sedem habeat. Pauci facile dinoscere possunt plura struggle for his quæ fuere adversa quæque [in] scriptura ista conti- church. nentur, sed vel oblivione præterita, vel metu et tædio prolixitatis intermissa; quorum omnium causa fuit indebitæ professionis injusta exactio, et ad exhibendum potens et proterva coactio. Contra quæ Tur[stinus] archiepiscopus pro defensione vel reparatione libertatis juste et viriliter reluctando imperterritus et indefessus perstitit. Quod si quis ad vocabulum alludere velit, non injuria Turstinus nomen habuit, quia contra graves assultus et jacula tanquam turris stetit.

Hæc autem idcirco scripta esse decrevimus, ut pos- The author teri ecclesiæ nostræ pontifices et clerici his qui de has written partibus nostris professioni huic consentiendo, vel con- this ac- silii seductione, vel pacis amore, vel potestatis terrore, count for the use of et exilii formidine ad tempus cesserunt, quasi veniam posterity.

dantes, ne defunctis succensendo improferent, eos vero qui restiterunt imitentur et laudent. Post epistolas Beati Gregorii, et Urbani papæ redargutionem, reverendorum patrum Paschalis, Gelasii et Calixti prohibitorias de exigendo privilegium, quarum legentes tanto gravius quanto non inscienter prævaricari timeant, sit etiam illis confortationis et vigoris exemplum quod Tur[stinus] archiepiscopus pro persecutione et exilio suo per Romanam et Gallicanam ecclesiam apud omnino dignitatis personas magis notus et dilectus et celebrior factus est, adeo quod melius illi fuit; et ipse quod restitutus maluit et sibi commodius reputavit tantum exulasse, quam in ecclesia sua cum pace

The time covered by this narrative, thirteen years, A.D. 1114-27.

et quiete integra permansisse usque ad annum ab introitu ejus in archiepiscopatum decimum tertium, a consecratione vero illius octavum. Hæc ita gesta sunt quinque annis et duobus mensibus. Modo exul, modo in patria sine consecratione fuit, propter impedimenta superius descripta, a consecratione illius usque ad præfatum Cantuariensis legati Concilium annos septem et menses fere totidem. Potest autem incongrue libellus iste quodammodo libertus intitulari, ideo quod ostendit qualiter ecclesia nostra per Tur[stylum], ejusdem ecclesiæ quartum ex Francigenis archiepiscopum, a jugo professionis illicitæ ad pristinam libertatem, Deo auxiliante, revocata sit. *Quanta audivimus et cognovimus, Ps. lxxvii. ea patres nostri narraverunt nobis, filii qui nascentur s. 6. et exurgent et narrabunt filiis suis.*

Tu autem, Domine, miserere nostri!

ADDITIONS TO THE LIVES BY HUGH THE CHANTOR.

Death of
Turstin.
1140.

Anno M° c^{mo} xl^o, et viii^o idus Februarii, venerabilis memoriae Tur' Eboracensis archiepiscopus, senio confectus, cursum victoriose consummavit.

Anno autem ab Incarnatione Domini M^oc^{li}o, post

mortem T. venerabilis archiepiscopi, clerici Eboracenses, secundum desideria cordis sui, varia et vaga sententia circumacti fuerant toto anno super electione facienda.

Elegerant autem, persuadente legato Henrico Wyntoniensi, nepotem regis Stephani, Henricum de Sodli. Henry de Sodli chosen in his place. Hic quia præfuit abbatiae Cadomensi, noluit dominus Apostolicus eum præferri archiepiscopatui nisi renuntiaret priori honori.

Mense Januario, iterum de electione tractantes, in personam Willelmi thesaurarii Eboracensis plurimi consenserunt. Apparuit autem eadem hora super [eos] in aere magnum crucis signum, per longitudinem et latitudinem ecclesiæ Sancti Petri Eboracensis protensum. Adversatus est huic electioni magister Walterus Londoniensis, Eboracensis archidiaconus, cum sociis suis coarchidiaconibus. Perductum itaque electum ad Lincolniam rex libenter suscepit, et in terris et in possessionibus Eboracensis ecclesiæ eum confirmavit.

Henricus vero episcopus Wyntoniensis legatus ad audientiam domini papæ eum direxit. Interappellabant enim adversus eum Willelmus abbas Rivall, et Ricardus abbas de Fontibus secundus, Cuthbertus prior de Giseburn, Wallevus prior de Kirkeham, videlicet quod pecuniaria sponsione ambierit ad hunc honorem.

Anno autem m^ocxlii., W. electi Eboracensis causa auditæ est in consistorio papæ Innocentii. Affuit et magister Walterus Lundoniensis, præ manibus scriptas gerens allegationes abbatum et priorum in eum. Tandem datum est præceptum ut in Dominica tertia Quadragesimæ sequenti anno super controversione hac, et qui tunc affuerunt et qui abfuerant illuc concurrerent.

Anno vero m^ocxlili^o, secundum tenorem præcepti, W. abbas Rievall, R. abbas secundus de Fontibus, Cuthbertus prior de Giseburn, Wallevus prior de Kirkham, Robertus de Hospitali Eboracensi, Romæ convenerunt. Cum quibus Walterus Lundoniensis et Willelmus cantor Eboracensis astitit, et Willelmus electus cum suis

coadjutoribus, adversus quem coram Apostolico processerunt in causam huius qui eum appellaverant. Summa vero querela eorum in hoc niti videbatur, quod W. comes Eboracensis in capitulo Eboracensi præcepit ex ore regis hunc Willelmum eligi. Idcirco decrevit Apostolicus, ut si decanus Eboracensis, Willelmus, juraret hoc regis præceptum ad capitulum per comitem nequaquam perlatum, hunc ad consecrationem solenniter posse admitti; si tamen et ipse pro se fidem daret datione pecuniae hunc honorem se non appetisse. Impetratum etiam fuit vice decani aliam approbatam personam ad sacramentum posse substitui.

William
dean of
York made
bishop of
Durham. Eodem vero tempore W. decanus Eboracensis, a personis ecclesiae Dunelmensis electus, in octabis Sancti Johannis Baptistæ consecratus est.

William
conse-
crated
archbishop
Sept. 26,
1143. Willelmus itaque electus Eboracensis, a transmarina regressus profectio, mense Septembri apud Wintoniam secundum decretum Apostolici legati constitutus, judicio consendentibus cleri Angliae nobilibus: Instabat pro eo multitudinis desiderium, non tam depositis quam exigentis eum consecrari. Non apparuit ibi quisquam qui adversus eum mutire præsumeret. Mandatus ad hunc conventum Willelmus episcopus Dunelmensis, directo responsali excusavit se per urgentes Willelmi Cumin perturbationes: Vice ejus surrexerunt Radulphus Nuvel episcopus de Orcadis, Sanaricus abbas Eboracensis, et Benedictus abbas de Whiteby, satisfacturi cum electo. Consecratus est itaque a legato, H: Wintoniensi episcopo, sexto kalendas Octobris, Willelmus archiepiscopus Eboracensis, multis coletantibus super ejus promotione.

Hoc anno obiit papa Innocentius; substitutus est pro eo Cælestinus, vir grandævus. Anno autem MCLIII^o Cælestinus papa obiit, cui Lucius successit:

His diebus mediante Willelmo archiepiscopo, Willelmus Dunelmensis et Willelmus Cumin convenerunt in foedus pacis. Die itaque Sancti Lucæ Evangelistæ

episcopus in sedem suam episcopalem intronizatus est per manum Willelmi archiepiscopi, et W. Cumin cum multitudine sua absolutus est.

Anno millesimo c. xl^v, Hicmarus episcopus-cardinalis, directus ab Apostolico Lucio legatus venit in Angliam, habens pallium W. archiepiscopo destinatum. Moram fecit per negligentiam idem Willelmus occurrere ei, circa alia minus necessaria occupatus, ut consuetudinem habuit. Fuerat enim filius Herberti William's character. Wintoniensis canerarii et thesaurarii Henrici regis. Enutritus est semper in deliciis et divitiis, et raro labori assuetus, benignitate tamen animi innocentis et liberalitate valde carus.

Obiit interim Lucius papa, rexque catholicam sedem Eugenius, abbas observationis Cisterciensis, prius vocatus Bernardus. Defunctus est etiam Willelmus primus abbas Rievall. Praefuit ei Mauritus. Quo post modicum officio abbatis renuntiante, substitutus est pro eo Ethelredus abbas praeminentem gratiam in sermone sapientiae adeptus a Domino. Defunctus est et Ricardus secundus abbas de Fontibus. Transtulit ad regimen loci illius Bernardus Clarævallensis Henry Murdac is made abbat of Foun-tains. Henricum Murdac abbatem Vallis Claræ, præcellentem frugalitate conversationis ante monachatum sub venerabili archiepiscopo Turstino, tam in Eboracensi ecclesia quam in circumiacente provincia ex dono parentum honoribus et divitiis locupletatum. Resumpta igitur confidentia convenerunt qui adversati fuerant Willelmo archiepiscopo, et cum eis iste Henricus, plurimum præsumens sibi de gratia Apostolici. Quibus instantibus in appellatione adversus eundem archiepiscopum Eboracensem Hicmarus revocatus Romam rediit palliumque reportavit. Anno vero m^ocxlv^o Willelmus archiepiscopus Apostolicum Eugenium adiit, sui officii plenitudinem, id est, pallium, postulaturus. Adstipulabantur ei instanter suffragia Romani senatus. Scripsit vero adversus eum Bernardus abbas Clarævallensis, cui

Apostolicus quasi peccatum ariandi reputavit repugnare vel contradicere, et quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere. Fuitque in angustia animi positus dum frustrata Romanorum sententia abbatis consulto profert satisfacere. Præcepit itaque tandem eundem W. ab officio episcopali cessare donec Willelmus episcopus Dunelmensis, decanus quondam Eboracensis, secundum decretum Innocentii papæ sacramento suo huic controversiæ finem daret. Videns ergo idem Willelmus conatus suos nequaquam prosperari, ad Rogerum regem Siciliæ cognatum suum divertit, et cum eo plurimis diebus commoratus est. Afflictione autem ejusdem W. quidam milites consanguinei ejus permoti, quandam possessionem monachorum de Fontibus, cum copiis opum quæ ibi congestæ servabantur, incenderunt. Facta est super hoc querela coram Apostolico quod plurimum voluit posse manus in eundem W. injicere et ulcisci. Anno autem M^ocxlvi^o idem Apostolicus Eugenius in Galliis concilio generali præsidens W. Eboracensem electum ab archiepiscopatus Eboracensi officio et beneficio amovendum censuit. Qui etiam directa epistola ad W. episcopum Dunelmensem (et) ad capitulum Eboracense infra dies quadraginta acceptæ epistolæ loco ejus virum literatum, discretum, religiosum eligere decrevit. Willelmum itaque de Sicilia reversum Henricus episcopus Wintoniensis ad se tulit, eique non nisi quasi archiepiscopo officiosissime quotidianum ministerium prærogavit. Qui in toto tempore humilationis suæ non protulit murmur, non querimoniam, sed corde tacito mens sibi conscientia conservavit patientiam. Adversus æmulos non est oblocutus, immo ab obloquentibus animum et auditum divertit. Nullus ex sociis suis adeo frequens et continuus assedit lectioni; institit et orationi, totus enim immutatus est in virum alterum. Igitur secundum Apostolici decretum in suburbio de Richemund, apud ecclesiam Sancti Martini, in vigilia Sancti Jacobi convenerunt majores

William is suspended from his arch-bishopric.

His conduct in adversity.

clericis Eboracensis ecclesiæ et dioecesios de electione archiepiscopi tractaturi, noluit enim W. episcopus Dunelmensis Eboracum venire; factaque dissensione inter eos, Robertus de Negant cancellarius regis, et decanus, et Hugo Puteacensis nepos regis et thesaurarius, quos W. archiepiscopus promoverat ad honores in ecclesia Eboracensi, et pars cum eis consenserunt in electione magistri Hillarii clerici Apostolici. W. autem episcopus Dunelmensis Athelwoldus episcopus Karlei, Willelmus de Augo cantor Eboracensis, et archidiaconi, et pars residua cum eis Henricum Murdac abbatem de Fontibus protulerunt in electione. Litem hanc diremit Apostolicus consecratus Henricum archiepiscopum Eboracensem apud civitatem Treveris in octavis Sancti Andreæ secunda Dominica Adventus Domini. Anno M.C. xlvi^o Henricus archiepiscopus Eboracensis ^{Murdac consecrated at Treves Dec. 7th, 1147.} venit in Angliam, quem recipere rex Stephanus et civitas Eboracum non acqueavit, factaque est confusio maxima in ea. Quisquis enim ad eum egredi præsumeret a civitate, (si) in manus civium recideret, cum tormento et damno rerum suarum ejectus est, præbendæ in fiscum redactæ sunt, et homines Sancti Petri violentiis et direptionibus expositi. In Ripun Henricus archiepiscopus se recepit, et in Hugonem Puteacensem thesaurarium, et in omnes in civitate Eboracensi consistentes anathematis sententiam dedit. Anno m^cxlix. Stephanus rex ad Beverlacum divertens, pecuniaria poena in homines loci illius ultus est, qui Henricum archiepiscopum eo inconsulto in villam suam recipere præsumperunt. Anno m^o cl. Hugo Puteacensis thesaurarius Eboracensis apud Jarum absolutus in gratiam Henrici archiepiscopi receptus est; filius quoque regis, scilicet Eustachius, solus cum solo Henrico archiepiscopo locutus omnem inimicitiam remisit.

Anno m^cli^o Stephanus rex et Henricus archiepiscopus convenerunt in gratiam, remissaque est in

The King and Murdac are reconciled.

Murdac is received in York Minister.

alterutrum adversus omnes cuncta querela. Idemque archiepiscopus in die Conversionis Sancti Pauli in sede sua Eboracensi receptus est, privilegia dignitatum et libertatum ab Apostolicis ecclesiæ Eboracensi antiquitus collata ipse redempta super altare obtulit; quia sub anathemate interdixit ne quis ea denuo ab ecclesia illa alienare præsumeret; Willelmus enim archiepiscopus et privilegia et multa alia pretiosa de thesauro ecclesiæ Eboracensis pro pecuniis quas in profactionibus suis ad Romam insumpserat nummulariis exposuerat.

Anno M.^o.clii^o Henricus archiepiscopus venit ad Hagustaldensem ecclesiam, moratusque est ibi per plurimos dies. Eodem anno W. episcopus Dunelmensis obiit idibus Novembbris.

Hugh de Puiset elected bishop of Durham, 1153.

Anno M.^o.cliii apud Dunelmiam in die Sancte Agnetis, Laurentius prior, Wazo et Ranulphus archidiaconi, universitas (que) cleri consenserunt in electionem Hugonis thesaurarii Eboracensis. Henricus vero archiepiscopus electionem improbans priorem et archidiaconos excommunicavit. Exortus quoque est tumultus multus adversus archiepiscopum super hac repulsa. Siquidem in Capite Jejunii apud Eboracum convenirent ad archiepiscopum prior et archidiaconi et alii pariter excommunicati sese absolvi postulantes. Insurrexerunt etiam in murmur cives Eboracenses cum eis contumelias regiae majestatis vociferantes in eum. Idcirco archiepiscopus festinavit egredi ab urbe, et non est regressus in eam usque ad diem mortis suæ. Post multas vero difficultates absoluti sunt. Mense Augusti Hugo electus, fretus scriptis Theobaldi archiepiscopi et aliarum approbatarum personarum Anglie, ipse cum clericis Dunelmensibus prædictis præsentiam papæ adiit. Eodem anno obiit papa Eugenius, cui successit Anastasius vir grandævus. Bernardus quoque abbas Clarævallensis, quem unctio Spiritus docuit de

Death of Eugenius III. and St. Bernard.

omnibus, defunctus est. Henricus etiam archiepisco- Arch-
pus Eboracensis apud Beverlacum pridie idus Octobris ^{bishop} Murdac
obiit, cuius corpus ad Eboracum delatum in sepul- dies Oct.
chro ejusdem ecclesiae positum est. ^{14th, 1153.}

*Epistola Radulfi archiepiscopi Cantuariensis Calixto
papæ missa, querentis de injuria sibi et ecclesiæ
Cantuariensi illata in consecratione archiepiscopi,
et causis ecclesiæ Eboracensis.*

Addressees Calixtus II.
A.D. 1119. Reverentissimo domino et unice colendo patri, summo pontifici Calixto, et universæ sanctæ et Apostolicæ ecclesiæ Romanæ, Radulfus Cantuariensis archiepiscopus, et tota ecclesia Cantuariensis, in Domino salutem, et debitam subjectionem.

Complains of the harm done to the church of Canterbury.

Quoniam, exigentibus malis nostris, nova quidem temporibus his ecclesiæ Cantuariensi, et ab exordio Christianitatis Anglorum inaudita, subintravit adversitas, alio modo jam quam prior usus erat, vestræ majestatis alloqui præsumimus excellentiam, o beatissime domine, et unice colende pater! Cogimur namque ad querelas. Viderit Deus causam ecclesiæ Suæ, Qui mutat et ordinat omnia prout Ipse novit. Siquidem ex quo beatus pater Gregorius sanctum et venerabilem virum Augustinum ad prædicandum populis Anglorum destinavit, in consuetudinem religionis devenit, quatenus Apostolica sedes quicquid dignitatis, primatus, et privilegii catholico et canonico more decebat, ecclesiæ Cantuariensi impenderet; et ecclesia Cantuariensis, quicquid humilitatis, subjectionis, et fidei Christiano et ecclesiastico jure decebat, Apostolicæ sedi perpetua stabilitate referret. Id firmum et illibatum servatum est, excepto quod Stigandus quidam hujus sanctæ Cantuariensis ecclesiæ, contra canonicam et propriam consuetudinem, præsulatum invasit, qui tempore Alexandri Secundi papæ,¹ assistentibus cardinalibus ab

The relations which have subsisted between Rome and Canterbury from the time of Gregory.

Canterbury has always obeyed Rome, except in the case of Stigand.

¹ The word *papa* is uniformly | some early Protestant. Occasion- erased in this MS., no doubt by | ally *episcopus* is substituted for it.

Apostolica sede directis, in Wintoniensi urbe accusatus, convictus et depositus, a superba temeritate desivit. Præter hunc neminem Cantuariensium episcoporum contra sedem Apostolicam quicquam invasisse vel præsumpsisse historia vel memoria didicimus. Unde recte et pulchre actum est, ut quingentis jam et eo amplius annis, quicquid prima et summa Apostolicæ sedis auctoritas ad catholicæ fidei veritatem confirmandam, ad sanctæ et universalis ecclesiæ pacem observandam, vel ad bonorum morum honestatem dilatandam in posteros derivaret, id totum sancta Cantuariensis ecclesia inviolate custodiens per omnes Britanniarum partes inter subditos prædicaret. Et quis erit, vel etiam nostræ partis summus adversarius, qui infra tot annorum spatia aliud quicquam de nostra ecclesia se didicisse audeat confiteri? Nempe, quod, pace vestra, dictum iri potuerit, quis veterum historiarum nostræ ecclesiæ seriem nosse contendat, tam diuturnam et æternam inter sedem Apostolicam et ecclesiam Cantuariensem repperit benevolentiam, ut non jam quasi duas, id est, illam majorem et istam minorem judicaverit; sed, quantum ad imperii et obedientiæ eandem attinet voluntatem, illam et istam unam et eandem esse putaverit; facile namque inter Canterbury Christanorum animos justum imperium et voluntarium has been to Britain obediendi obsequium multorum comparat unitatem. what Rome has been Porro quod Roma Cantuarie, id Cantuaria toti Britan- to Can- nis voluntate et beneficio ministravit. Unde igitur terbury. obscuratum est aurum, et mutatus est color optimus?

Lament.
iv. 1.

Astutia quippe et delatione hominum paucolorum excellentia vestra turbata est, et rumore novitatum tantæ diuturnitatis concordia cœpit paulisper infirmata deficere. Et nisi quia Deo permittente adeo potuit præsentium dierum malitia, indignum erat ut delatorum novitas tanta facilitate in nostram grassaretur injuriam, et Christianæ pacis confunderet unitatem.

Prov. xxii. Porro cum scriptum sit: Ne transgrediaris terminos

The pride
of the
bishop of
York is
the cause.
Canterbury
will be dis-
graced by
yielding.

Gregory's
desire that
all old
arrange-
ments
should be
preserved.

Canterbury
complains
of the im-
pudence of
York.

York has
been bene-
fited by
Canterbury
for above
400 years.

*quos posuerunt patres tui, irreligiosum est, ut episco-
pus Eboracensis ultra pedem tendet novæ præsumptionis,
quam ecclesiæ suæ facultas erat et norma priscae
consuetudinis. Cæterum episcopo Cantuariensi indebitum
et æternæ ignominiæ dedecus erit, si de privilegiis
ecclesiæ suæ quicquam diminuat, et unde juste ab anti-
quo illam investitam repperit, inertiae suæ consensu
diebus suis exspoliari permittit. Malo, inquit Beatus
Gregorius, quælibet adversa pati, quam ecclesiam Petri
temporibus meis degenerari. Cum igitur Paulus dicat:
Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, Rom. xiii.
nihil indebitum ab episcopo Eboracensi episcopus^{1.}
Cantuariensis expostulat, nisi ut sibi canonicam sub-
jectionis humilitatem debeat, quam antecessores ejus
antecessoribus suis debuisse fideliter constat. Unde
Beatus Gregorius: *Omnia, inquit, quæ antiquitas sta-
tuit, intemerata serventur. Nempe nulli sapienti incog-
nitum, cuius capit is membrum est, qui propriæ va-
nitate surreptionis alterius ecclesiæ justitiam deterit,
et cui testamento Christianæ institutionis subjectus
est, ei contra fas rectitudinis similis esse contendit.*
Apostoli nimirum sententia est: *Qui potestati resistit,* Ep. ad
Dei ordinationi resistit. Hoc est igitur, hoc est,^{2.} Rom. xiii.
serenissime pater, quod tota conqueritur ecclesia Can-
tuariensis, quia, sicut dictum est, in injuriam nostram
paucorum hominum nova grassatur importunitas, et
locus qui ecclesiæ nostræ hactenus beneficio aliquan-
tulum habuit statum religionis, in fine dierum justitiæ
nostræ detrahit audacia propriæ adinventionis. Et
certe non immerito moti sumus, quia patriæ, ut ita
dicam, extremus angulus in ecclesia Dei dissensionis
intulit molestiam, et tam perpetuam ecclesiæ Cantua-
riensis abolere nititur eminentiam. Quod si hucusque
ignorat Eboraca, quid jam per quadringentos et eo am-
plius annos utilitatibus suis Cantuaria contulit, vel
quid ipsa Cantuariæ debuit, vix erit ut assertionibus
nostris credere velint. Publicas et veteres gentis An-*

glorum historias relegant, tam Eboracensis quam Cantuariensis ecclesiarum privilegia inquirant, nec veritati quos non habet angulos inducant. Quod si veterum patrum institutis et literis non credunt, nec verbis nostris credituri sunt.

Miramur, inquiunt, quibus institutis veterum glori-
antur, præsertim cum Beatus Gregorius, qui primus
populis Anglorum Christianitatis officium procuravit,
et ecclesiarum nostrarum leges et consuetudines insti-
tuit in Anglia, duo pallia, duas sedes metropolitanas,
Londoniensem videlicet et Eboracensem, duos archi-
episcopos ordinasse videatur, quibus post obitum Au-
gustini hanc distinctionem imponit, ut qui prius fuerit
ordinatus, prior habeatur: id sane, ut videtur, inten-
dens, ut non Cantuaria sed Londonia metropolis dice-
retur et esset, unde verum sapientibus liquet, quia
alterius metropolis transmutatio alteri non translateæ,
nec fuit, nec esse debuit, priscae dignitatis ablacio.
Sed Cantuariensis, inquam, metropolis, nec ante illud Canterbury
decreatum, nec post translata fuisse reperitur. Nil has no-
ergo nostra interest quicquid inter Londoniam et Ebo- thing to do
racam distinguitur, tantum ab utraque Cantuariæ with Lon-
canonica reverentia teneatur. Siquidem in Ecclesiastica The found-
Historia Gentis Anglorum, quam venerabilis Beda ing of the
presbyter luculento et verissimo stylo describit, luce Kent mis-
clarius est, quia prædicante Augustino et sociis ejus sion de-
verbum Dei Cantuariorum populo, tam eorum rex
quam idem populus, relicto gentilitatis ritu, unitati se
sanctæ Christi ecclesie credendo sociavere; nec distulit rex
quin etiam ipsis doctoribus suis locum sedis eorum gradui
congruum in Dorobernensi metropoli sua donaret, simul et
necessarias in diversis speciebus possessiones conferret.

H. E. i. 26. quam idem populus, relicto gentilitatis ritu, unitati se
H. E. i. 27. sanctæ Christi ecclesie credendo sociavere; nec distulit rex
quin etiam ipsis doctoribus suis locum sedis eorum gradui
congruum in Dorobernensi metropoli sua donaret, simul et
necessarias in diversis speciebus possessiones conferret.

Interea vir Domini Augustinus venit Arelas, et ibi juxta Augustine
quod jussa sancti patris Gregorii acceperat, genti Anglorum made arch-
ordinatur archiepiscopus; reversusque inde Britanniam, jam bishop at
non Londoniensis sed Dorobernensis archiepiscopus,
misit continuo Romanum Laurentium presbyterum, et Petrum
monachum, qui beato pontifici Gregorio gentem Anglorum

Letter to
Augustine.
Beda, H.E.
i. 29.

fidem Christi suscepisse, ac se episcopum non Lundonie sed Doroborniae factum esse referrent; simul et de eis quæ necessario videbantur quæstionibus, ejus consulta flagitans. Nec mora: congrua quæsiti responsa recepit; quæ etiam historiæ suæ Beda inserere commodum duxit. Porro sciendum quia tunc in Lundonia et finitima gente ejus, sicut idem historiographus memorat, necdum ad fidem conversa, principatum habebat non ipse rex, sed quidam nepos Æthelberti regis Cantuariorum, quamvis H. E. ii. 3. sub potestate positus ejusdem Æthelberti.

London
then hea-
then.

Augus-
tine's seat
is at Can-
terbury, a
Romano-
Christian
site.

According
to Grego-
ry's letter
the parity
was to be
between
London
and York,
not be-
tween Can-
terbury
and York.

Gregory
did not
mean to
detract in

At vero Augustinus, testante Beda, ubi in regia civitate H. E. i. 33. sedem episcopalem (ut prædictimus) accepit, recuperavit in ea, regio fultus adminiculo, ecclesiam quam inibi antiquo Romanorum fidelium opere factam fuisse didicerat, et eam in nomine Sancti Salvatoris sacravit, atque ibidem sibi habitationem statuit, et cunctis successoribus suis. Revertentes igitur post hæc, qui, sicut dictum est, Romam missi fuerant, retulerunt secum ad Augustinum illam famosissimam beati patris Gregorii epistolam, in qua inter Lundoniensem et Eboracensem episcopum distinctionem sæpedictam fecisse videtur. De cuius distinctionis intelligentia, ne quid dubium remaneret, Johannes levita Romanus in Vita Beati Gregorii ad

H. E. i. 29.
Johannem papam ita scribit, dicens: "Misit," inquit,
"Beatus Gregorius Augustino pallium, jubens, ut sub Suris, ed.
metropoli sua Cantœ duodecim episcopos ordinaret, i., Martius,
ad Lundoniam et Eboracam singulos episcopos mit- p. 112.

"teret, qui duodecim sub se nihilominus episcopos
consecrantes pallium ab Apostolica sede perciperent,
et post Augustini obitum ipse inter eos primus
haberi debuisse qui primus consecrari meruisset."

Juxta quam prudentis viri sententiam nequaquam successoribus Augustini Beatus Gregorius debere subtrahi præsignavit quicquid primatus seu dignitatis illi, sicut ejusdem gentis Apostolo, Apostolicæ sedis auctoritate concessit; nam et ipsum ab illo usque in præsens investitura Cantuariensis episcoporum indesinenter obtinuit. Denique in eadem epistola Beatus Gregorius

H. E. i. 29. ita : Ad Eboracam, inquit, civitatem, te volumus mit- any way
tere, quem ipse judicaveris ordinandum ; ita ut si eadem from Can-
civitas cum finitimis locis verbum Dei receperit, ipse quo-
que duodecim episcopos ordinet, et metropolitani honore
perfruatur.

At vero neque Augustinus, neque Laurentius, neque tertius ab Augustino Mellitus Dorobernensis archiepiscopus aliquem ad Eboracam destinavit ordinandum episcopum. Quartus autem ab eo Justus Paulinum It was not antistitem consecravit, et eum provinciae Eboracensis Augustine who sent a populis prædicatorem delegavit. De quo Justo scire bishop to velim, an eum Eboracenses erga se minoris fuisse York, but dignitatis asseverent, quam Gregorius Augustinum fore fourth after decrevit, an ejusdem, qui fecit quod ille facere debuit, him. Was nec tamen fortasse potuit ? Ni fallor, ejusdem prorsus, Justus to have a less inquiet, quia nil impedit personarum diversitas, ubi position than idem facit eadem et voluntas et potestas. Ita tamen, Augustine? ut successores Paulini itidem censerentur cum successoribus Justi, quales futuri esse decernuntur cum successoribus Augustini. Habuit igitur vel unum Augustinus successorem quem ecclesia Eboracensis et habuit et habere debuit primatem.

Sed enim Paulinus gentem ad quam missus est a Paulinus gentilitatis errore convertit, et ab Apostolica sede works in the North, pallium suscipiens, in Eboraca cathedralm episcopalem but con-instituit, episcopum tamen in provincia sua nemini creavit. Ac deinde post hæc, defuncto Justo,

H. E. ii. 20. Honорий pro eo Cantuariensis succedit episcopus. Tur-batis itaque rebus Northanhimbrorum, cum nil alicubi præ-sidii nisi in fuga esse videret, Paulinus rediit ad matrem suam Cantuariensem ecclesiam, atque ab Honorio archi-episcopo multum honorifice susceptus est. Quo in tempore He flies Rofensis ecclesia, quæ Cantuariæ non solum magisterio, and be-comes verumetiam temporali dominio hucusque serviebat, pas-bishop of torem minime habebat, ac per hoc curam ipsius prefatus Rochester, Paulinus invitatione et præcepto Honorii archiepiscopi subject to suscepit et tenuit, usque dum et ipse suo tempore ad cœlestia bury. regna cum gloriösi fructu laboris ascendit. In qua ecclesia

moriens, pallium quoque quod a Romano episcopo acceperat, reliquit.

Quocirca simplicium auribus planum est, quia in omni primatu sui similem alterum habuit Augustinus successorem, nisi forte Eboracenses dicant Paulinum suum interim non subjectum quamdiu suus, subjectum vero quia Rofensis postmodum erat episcopus. Sane quicquid egit subjectionis prætendit indicium, et quod recepit ecclesiæ Cantuariensis insigne erat beneficium.

All the religion, &c., of the North was due to Canterbury. Even now it has no suffragans.

Denique in tota illa Historia venerabilis Bedæ presbyteri certum est, Eboracam nec fidei, nec religionis ullam habuisse constantiam nisi beneficio et gratia Cantuariensis ecclesiæ, quippe quæ usque ad hæc Normannorum tempora vix unquam clericos vel monachos instituit, nec in provincia sua aliquem episcopum procreavit, neque ipsa suis etiam pontificibus sepulturam procuravit.

After Paulinus's departure, Aidan and others from Scotland were bishops in Northumbria.

Interea post discessionem Paulini provincia Northanhymbrorum religione fluctuabat et fide; quocirca rogatu Deo dilecti regis Oswaldi Scottorum episcopi beatæ memorie Aidanum consecratum antistitem in Angliam transmiserunt, qui primus in Lindisfarnensi insula sedem episcopalem accepit: tempore vero sequenti, mutatis rebus, qui tunc episcopus Lindisfarnensis nunc dicitur et est Dunelmensis: post quem itidem Scotti usque ad quatuor viritim episcopos ad eandem insulam direxerunt.

These were suffragans of Canterbury.

De quibus Scottis prætereundum non est, quia juxta decretum beati patris Gregorii suffraganei erant Cantuariensis archiepiscopi: in illa namque sæpe-dicta epistola postquam de distinctione Lundoniensis et Eboracensis episcopi, unde movetur tanta contentio, satis actum est, Beatus Gregorius ad Augustinum ita subjungit dicens: Tua vero fraternitas non solum eos H. E. i. 29. episcopos quos ordinaverit, neque hos tantummodo qui per Eboracæ episcopum fuerint ordinati, sed etiam omnes Britannie sacerdotes habeat, Deo Domino nostro Jhesu

Christo auctore, subjectos: et idem in Responsionibus

H. E. i. 27. ad eundem, ita: In Galliarum episcopis nullam tibi auctoritatem tribuimus; Britanniarum vero omnes episcopos tuæ fraternitati committimus, ut indocti doceantur, infirmi persuasione roborentur, perversi auctoritate corrigantur. Britannias siquidem pluraliter appellat propter diversas ejusdem insulae provincias et linguarum divisiones.

Beda namque cum Britannia qualitatem describeret,

H. E. i. 1. Hæc, inquit, insula in præsenti juxta numerum librorum quibus lex Divina scripta est, quinque gentium linguis, unam eandemque summæ veritatis et veræ sullimitatis scientiam scrutatur et confitetur, Anglorum videlicet, Britonum, Scottorum, Pictorum, et Latinorum, quæ meditatione Scripturarum cæteris omnibus est facta communis. Idem in tertio

The Scottish are among the British.

H. E. iii. 6. ejusdem Historiæ libro: Denique, inquit, omnes nationes et provincias Britannia, quæ in quatuor linguas, id est, Britonum, Pictorum, Scottorum, et Anglorum divisæ sunt, in ditionem Oswaldus accepit. Et sæpenumero idem in eodem volumine evidenter distinguit inter Scottos qui Britanniam, et illos qui incolunt Hiberniam. Episcopos igitur Scottiæ Beatus Gregorius suffraganeos deputavit Cantuariensis ecclesiæ, illos sane duntaxat illa Apostolice sedis auctoritate decernens, qui ante Beati Augustini adventum in Angliam ab olim conversis Britonibus et Scottis instituebantur antistites. De

Augustine's interview with the British bishops.

H. E. ii. 2. episcopatus sui convocavit ad colloquium suum, fraterna admonitione suadens, ut pace Catholica secum habite, communem evangelizandi gentibus pro Domino laborem suscipient. Qui cum, longa disputatione habita, Augustino et sociis ejus assensum præbere noluissent, tandem utriusque partis concordia cœcus adducitur in medium, cuius illuminatione conjectum est vera esse quæcunque Augustinus astruebat. Attamen illi nil horum quæ astruebantur se facturos, neque illum pro archiepiscopo habituros esse respondebant. Unde factum est ut, minitante et prædicente Augustino, suæ postmodum cum suis gravissimam paterentur censuram perversitatis, quia utiliter noluerunt obedire allegationibus veritatis. Et de Laurentio successore Augustini ita

Lawrence, subsequitur, dicens : Denique, inquit, non solum novæ, H. E. ii. 4.
Augustine's successor, had the same charge. quæ de Anglis erat collecta, ecclesiæ curam gerebat, sed et veterum Britanniæ incolarum, necnon et Scottorum qui Hyberniam insulam Britanniæ proximam incolunt, populis pastoralem impendere sollicitudinem curabat. Quam vide-
 licet pastoralis curæ sollicitudinem nunquam postea Cantuariensis ecclesia, tam universæ Britanniæ quam Hiberniæ beneficio simul et primatu, impendere ces-
 savit, nisi modo quando a novis et omnium veterum acutissimis Eboracensis ecclesiæ doctoribus omnia in aliud et melius corriguntur.

Ceadda seeks consecration from Deus-dedit. Porro defuncto Honorio, Deusdedit sextus in episcopatum ecclesiæ Dorovernensis accipitur; cuius in tempore vir quidam, Ceadda nomine, magnæ et religiosæ simplicitatis, in episcopatum ecclesiæ Eboracensis eligitur. Cumque Doroberniam consecrandus adveniret, Deus- H. E. iii.
28.
 dedit archiepiscopum jam migrasse de sæculo repperit. Quapropter ad quandam illius suffraganeum, qui solus in tota Britannia orthodoxus remanserat, divertit, et ab eo consecratus Eboracum rediit. Interea quoque, vacante Dorobernia, quidam Wilfridus a rege Northanhimbrorum electus, Galliam mittitur, et consecratus Angliam revertitur.

Wilfrid is consecrated in France. Igitur tam rex Cantuariorum quam rex Northanhimbrorum, licet ipse duos jam episcopos in provincia sua consecrari obtinuisse, Britanniam tamen totam a nuper accepta Christiana religione vacillare timentes, quia Cantuaria archiepiscopum non haberet, pari consensu electum quandam presbyterum, nomine Wighardum, ad Apostolicam sedem consecrandum direxerunt. Qui apud Vitalianum papam optime susceptus, superveniente pestilentia ibidem obiit peregrinus.

Wighard dies abroad. Quo defuncto, quidam magnæ virtutis monachus, Theodorus nomine, Tharsio Ciliciæ natus, tam lingua Graeca quam Latina prædictus, tam saecularis philosophiæ quam ecclesiasticæ sapientiæ gratia refertus, ab ipso papa eligitur, consecratur, et, comitante eum Adriano abbe sæque viro sapientissimo, non

Theodore archbishop of Canterbury. His character.

solum Doroberniæ, sed, sicut Beda sæpenumero memorat, totius Britanniae archiepiscopus destinatur. Cujus laudis vitæ et primæ dignitatis præconium, sæpe-dictus historiographus eleganter exprimit dicens: Ut enim,
 H. E. v. 8. inquit, breviter dicam, tantum prefectus spiritualis tempore præsulatus illius Anglorum ecclesiæ, quantum nunquam ante
 H. E. iv. 3. potuere, ceperunt: neque unquam prorsus ex quo Britanniam petierunt Angli, feliciora fuerunt tempora, dum et fortissimos Christianosque habentes reges cunctis barbaris nationibus essent terrori, et omnium vota ad nuper audita cœlestis regni gaudia penderent, et quicunque lectionibus sacris cuperent erudiri, haberent in promptu magistros qui docerent.

Pervenit igitur Theodorus ad ecclesiam suam non aliunde sed ab Apostolica sede directus, comitante Adriano (sicut Beda refert); qui cooperator existens, diligenter attenderet ne quid ille contrarium veritati fidei et ecclesiæ Græcorum more in ecclesiam cui præcesset introduceret: moxque peragrata insula tota, quaquaversum Anglorum gentes morabantur, (nam et libentissime ab omnibus suscipiebatur et audiebatur) rectum vivendi ordinem tam clero quam populo disseminabat, quæque erant mutanda mutabat, quæ corrigenda corrigebat, cujus primatu et doctrina eccliesiæ status quam episcoporum numerus proficiebat; isque erat primus in archiepiscopis Doroberniæ, sicut Beda eisdem verbis testatur, cui omnis Anglorum ecclesia manus dare consentiret.

Ubi tunc Eboracensium hæc nova et admirabilis industria, quæ jam in novissimis diebus male molitur eripere quod jam ecclesia Cantuariensis per quadrin- gentos et eo amplius annos inviolate meruit possidere? Nec historia docet, nec memoria tenet quando per tam diurnum spatium primatu suo ecclesia Cantuariensis exuta fuisse dicatur, nisi modo quando Eboracensium novitas in nostram injuriam vehementer et prospere elevatur; vel Beati Gregorii vel sacrorum canonum auctoritate didicimus, quia quicquid altera ecclesia saltem per triginta vel quadraginta annos illibate meruit obtinere, alterius postmodum ecclesiæ improbitate non debeat amittere. Nobis autem omnium miserri-

Theodore archbishop of the whole of England.
Whence this presumption of the York people?

mis nec quadragentorum annorum poterit quicquam diuturnitas subvenire; fatendum plane est quia, juxta Prophetam, *pertransierunt multi*, et novorum Eboracen- Ierem. 22. sium multiplex est scientia. Si voluerint, fateantur, et ^{8.} acclament, quia illorum sumus, quia ecclesia Cantuariensis illorum mancipatur servitio. Sit eis pro ratione et voluntas et præsumptio, vel dicant, quo tempore, quo auctore ecclesia Eboracensis hanc manu dationem excussit, quam post Beatum Theodorum usque modo ecclesia Cantuariensis merito, beneficio, et primatu, obtinere promeruit.

Theodore's work in the North. Cæterum interim videamus quid, Beda referente, Beatus Theodorus circa Eboracam et ejus provinciam egerit, quid Christianæ religionis, quid fidei, quid ecclesiastice et canonicæ institutionis ibidem operatus fuerit, nisi forte cassare velint quicquid ille ordinavit; quia, illis absentibus, immo nequicquam existentibus, quicquam ordinare præsumpsit. Igitur Theodorus audiens

Deposition of Ceadda. quod Ceadda Eboracensis episcopus, assistantibus non catholicis episcopis, fuerit ordinatus, depositum eum, sed quia vir vitæ venerabilis et miræ religionis erat, aliquanto tempore post canonice reconciliatum præfecit eum in provincia Dorobernensi ecclesiæ, quæ modo Cestrensis appellatur; administrante Eboracæ civitatis episcopum prædicto viro venerabili Wilfrido, qui non solum Eboracensis sed etiam omnium Northanhimbrorum episcopus erat.

Theodore ordains bishops in Northumbria in Wilfrid's room. Cum autem idem Wilfridus, emergentibus causis, ab episcopatu, Egfrido rege cogente, per auctoritatem Theodori pulsus fuisset, ipse Theodorus, nolens provinciam Northanhimbrorum episcoporum solatio carere, duos episcopos ordinavit, et unum Eboracensi, alterum ecclesiæ Lindisfarmensi præfecit: quibus etiam opportuno tempore post in eadem provincia locis opportunis alios tres addidit, et eorum aliis decedentibus, alios quos volebat subrogavit. Quanta ibi bona Theodorus fecerit, quoties Concilia congregaverit, quot monasteria per-

discipulos suos instituerit, in Ecclesiastica Anglorum Historia luce clarius est videri.

Occiso autem rege Egfrido, ipse Theodorus præfatum Wilfridum a Cicestrensi pontificatu, quem ipse Wilfridus in Selesei, conversa per se ad fidem Christi tota Australium Saxonum provincia, primus instituit, abstractum, Eboracæ et toti provinciæ Northanhimbrorum episcopum restituit, remotis iis quos jam olim eo repulso ipsem̄ eidem provinciæ, ut diximus, instituerat.

Translato autem ad cælestia Theodoro, successor ejus Birhtwaldus Cantuariensis archiepiscopus, coacto Generali Concilio in parrochia Eboracensi, sæpe-nominatum Wilfridum, propter cuiusdam contra ecclesiam Cantuariensem factam inobedientiæ culpam, loco pontificatus summovit, et postmodum monitus a Romano pontifice Johanne suis omnibus eum revestivit, sieque in pace quatuor annis supervixit, quinto ad Dominum transiit, juxta quod ei a Roma remeanti, et apud Melldum Galliæ urbem infirmanti, Sanctus Michael archangelus repromisit. Nulli ergo sapienti dubium tam Theodorum, quam ejus successorem in Eboraco et ejus provincia primatum habuisse, qui totiens in eisdem locis episcopos instituerunt et restituerunt, et quibus omnes, ut Beda testatur, manus dare consenserunt.

Hucusque gentis nostræ fidem et ecclesiæ primitias, The York et antiquam seriem venerabilis Beda commemorat. people rely upon the order of Honoriūs. Verum Eboracenses, velut ex aliqua paritate sibi non mediocriter arrogare videntur, quia videlicet Honoriūs papa inter Cantuariensem et Eboracensem episcopum ita convenire judicat, ut cum eorum alter ex hac vita transierit, qui superest alterum in loco defuncti debeat ordinare. Et quidem id ita constat hucusque fuisse Eboracensis a Cantuariensi consecrandus erat, ubi cunque jubet Cantuariensis illuc Eboracensis consecrandus adiret; vel quandocumque Cantuariensis ab Eboracensi consecrandus erat, illuc consecraturus adve-

niret ubi Cantuariensis juberet. Non est igitur acclamanda parilitatis æqualitas, ubi tempore, primatu, cura, et beneficio totum jure vindicat alterius et facultas, et investituræ illibata diuturnitas; et, ni fallor, nec historia, nec memoria tenent Eboracenses quod omnibus his contradicere valeant.

The pride
and ingra-
titude of
York.

Unde Christianis auribus satis liquet, cujus temeritatis audacia est matri filiam velle rebellare, cujus semper ministerio religionis suæ lac sumpsit et gratiam. Superbe igitur Eboracensis Cantuariensi subtrahere nititur, quod tanto merito prisæ subjectionis debetur. Grave nimis est, inquit Beatus Gregorius, contra veterum usum sacerdotes sibi quicquam arripere. Religio Christianæ veritatis est malle, ubi decet, humiliter subjici, quam superbe majoribus, ubi non decet, æquari.

The York
people
allow the
subjection
when York
had no
pall.
They had
no pall for
125 years.

Fuit, inquiunt, ista subjectio quamdiu ecclesia Eboracensis fuit sine pallio. Revera, inquam, sicut in veteribus chronicis Anglorum invenitur, centum viginti quinque annis sine pallio perduravit. Non igitur temere debet prætermitti quod tanto tempore potuit obtineri; et si adeo meruit ecclesia Eboracensis per Cantuariensem enutriiri, non sit tamen ingrata beneficio, sed eo magis humili et obnoxia post incrementum ætatis, intendunt jugulo matris; et Dominus per Prophetam: *Filios, inquit, enutrivi et exaltavi, ipsi autem spreviverunt me.* Esaias, i. 2.

If the pall
is conceded
to them
they had no
suffragans.

Porro si restituto pallio aliquatenus meruit crescere, non tamen adeo ut per se valeat existere. Quomodo namque metropolitanus vel archiepiscopus jure vocatur, cui nulla episcoporum provincia suffragatur? Habet, inquiunt, Lindisfarnensem, qui et Dunelmensem; habent Glesguensem. Excepto, inquam, interim hoc Normanorum tempore; fatemur plane quia tempore priori nunquam Eboracensis archiepiscopus aut Lindisfarnensem suffraganeum habuit aut Glesguensem. Sane dicant Eboracenses quem unquam archiepiscopus Eboracensis episcopum instituit, quem unquam in provincia

sua consecravit? Immo, si pace illorum dici potest, Ripon and Hexham were founded by Canterbury. Glasgow, with the British church, is under the same.

Ripensem et Hagustaldensem, quos ecclesia Cantuariensis instituit, ecclesia Eboracensis per terrenæ potestatis surreptionem destituit. At vero de Glesguensi breviter intimandum, quod est antiquorum Britonum episcopos, quos beatus pater Gregorius singulatim episcopo Cantuariensi subjectos fore decrevit. Cujus videlicet ecclesiæ episcopus, sicut a majoribus natu illorum traditur, usque ad hæc Normannorum tempora, vel ab episcopo Scottorum, vel Gualensium Britonum consecrari solebat. Cæterum de Lindisfarnensi, a quibus institui vel consecrari solebat, luce clarius supra ostensem est. Sed de institutis antiquorum, quid interim Eboracensibus sua interest providere?

S. Joann. et dicant: *Alii laboraverunt, nos autem in labores eorum introeamus.* Lapidatus est Naboth, nullo impedierte, securi possideamus vineam ejus. Esto tamen:

^{iv. 38.} ^{1 Reg. xxi. 15.}

habeat duos Eboracensis suffraganeos episcopos, quibus vel eorum altero defunctis, qualiter alios canonice solus restituat, perspicuum non est; nisi forte cum voluerit uti libuerit, vel archiepiscopum Cantuariensem, vel ejus provinciales accersiri jubeat; quibus dicto citius adventantibus, suos Eboracensis instituat. Decernit, inquiunt, Beatus Gregorius, ut episcopus Eboracensis duodecim episcopos ordinare debeat, qui suæ postmodum subjaceant ditioni. Habeat, inquam, dominus Eboracensis vel duodecim, vel tredecim, vel quot ipse creavit episcopos, et consecravit. Illos saltem Cantuariensi benigne dimittat quos Cantuariensis instituit, et diu sine calumniarum retractione obtinuit.

Quid enim, inquiunt, restituto pallio, neminem The York archiepiscopus Eboracensis suffraganeum habuit? Si people are challenged habuit, inquam, ostendant, vel per veritatis historiam, to point to vel per testimoniorum memoriam, usque ad hæc any suffragan. Normannorum tempora alicujus episcopi suam investituram. Denique Alcuinus, qui et Albinus, famosissimus et antiquus Caroli imperatoris magister, ad

Adelardum archiepiscopum Cantuariensem scribens,
 inter cætera sic dicit: Ecclesiastica dignitas ubique exal- Alcuini
 tetur, sanctaque sedes quæ prima fuit in fide, prima sit Epp., ed.
 in sanctitate et honore. Quæ quidem partim discissa est, No. 60.
 Froben,
 non rationabili, ut videtur, consideratione, sed quadam
 potestatis cupiditate. Quod si fieri posset ut pacifice adu-
 netur, et scissio resarciatur, bonum videtur hoc fieri cum
 consilio omnium sacerdotum Christi,¹ ita tamen ut ille
 pallio diebus suis non exuatur, licet ordinatio episcoporum
 ad sanctam et primam sedem recurrat.

Testatur etiam Alcuinus in eadem epistola, quia per invasores regni hæc ecclesiæ dissensio et prædicta pallii restitutio provenit: nam et Leo papa, quo invasore id usurpatum est, insinuat scribens ad Coen-wlfum regem Merciorum, qui sunt populi Anglorum: De epistola, inquit, quam Ethelardus reverendissimus et Councils,
 sanctissimus nobis emisit, quemadmodum poposcit vestra Stubbs and
 excellitia, sicut decebat, sanctitati ejus enucleatus reddi- Haddan,
 dimus responsum, quia nos de clero illo apostata qui ascenderat in regnum, similem deputantes Juliano depravato et anathematizantes, abicimus, quatinus eum a nequissimo expellamus regno, et de salute animæ illius procuremus. Nam pro hujusmodi valde laudavimus fratrem nostrum, præfatum archiepiscopum, quia pro fide orthodoxa animam suam posuit.

Ecce ! antiqua et hactenus illibato more Roma Cantuariam pro defensione fidei orthodoxæ beatificat, invasorem regni et apostamatam notat, quo auctore contra ecclesiæ Cantuariensis debitam honestatem, alter qui non debebat palliatur.. Ecce ! alterius et longinqui imperii magister jam per sæculum usitato nomine primam sedem appellat, et, manente pallio, ordinationem episcoporum ad primam sedem recurrere debere judicat; quam in fine sæculorum, contra veterem et illibatum usum, nova temeritate ecclesia Eboracensis exhæredare festinat. O mira et inaudita

¹ After "Christi" the words, "et | occur and have been unfairly omitted.
 " coepiscopi Eboracensis ecclesiæ" | There are other omissions.

perversitas! si plus valeat usurpatæ temeritatis audacia quam diuturnæ et inconcussæ veritatis fida memoria.

Contra hujusmodi Leo papa sic scribit: Nec mos Opinion of
nec noviter introductæ fuit consuetudo ecclesiæ nostræ con. Leo III.
tra antiqua statuta, nova vel inusitata præsumere, sicut ex against
innovation.
veterum historiarum auctoritate didicimus; credimus, propter
quod et loquimur. Hæc fuit toto Anglorum tempore ec-
clesiæ Cantuariensis prima excellentia. O beatissime
papa et unice colende pater! Cæterum toto hoc Nor-
mannorum tempore qualiter inter Cantuarienses et
Eboracenses convenerit, præsens et viva memoria de-
clarabit. Siquidem a Normannis Anglia debellata, et, Lanfranc
made arch-
bishop.
sicut ante dictum est, Stigando deposito, cum vacaret ecclesia Cantuariensis, electus est in archiepiscopum Lanfrancus Cadomensis abbas, vir reverendissimus, et omnis tam Divinæ quam sæcularis philosophiæ peri-
tissimus, et totius Latinitatis magister doctissimus.
Qui consecratus in sede propria a suis, invitavit elec- He con-
tum Eboracensem, virum honestæ castitatis, et bene secrates
literatum, Thomam nomine, quatinus ad primam Thomas of
sedem Cantuariensem consecrandus adveniret. Venit, York and
receives his
et profiteri monitus primo distulit, tandem post haec
professus, consecratus est.

Interea Romam ambo veniunt, et apud Alexandrum papam de palliis morem gerunt. Fortassis arrogantiae videretur edicere, quanta tunc reverentia Lanfranco apud sedem Apostolicam assurgitur, vel quanta subjectione Lanfrancus omnibus diebus suis Apostolicæ majestatis imperium prosequitur. Acceptis itaque palliis, Thomas de appetita et accepta professione coram papa calumniam movet, et Lanfrancus pro loco et tempore ecclesiæ suæ privilegia exhibit. At vero dominus papa bona deliberatione præcepit, quatenus uterque revertatur ad propria, et collectis in unum majoribus natu, tam episcopis quam nobilibus Britaniæ, illorum memoria et veterum historiarum testi-
monio tanta discissio terminetur. Igitur peractis his, The agree-
ment be-
tween Tho-

*mas and
Lanfranc.*

prisca consuetudo, sicut præfati sumus, et tenuit et instituit. Quocirca Thomas sibi hactenus incognitam rerum veritatem edocitus, et humiliter veniam petens, Lanfranco et primæ sedi reconciliatur.

Eo sane reconciliationis tempore quæcunque in posterum suboriri poterat altercationis occasio removetur, et tunc primum Eboracensium metropolitanæ ecclesiæ Lindisfarnensis episcopus, Lanfranco concedente, suffraganeus adhibetur; ita duntaxat quatinus in posterum de facienda professione scrupulositas nulla remaneret, et Cantuarie prima sedes in sui primatus honore pristino perduraret. Unde et Alexander papa, inter alia quæ Lanfranco mittebat, ita scribit: *Acce-* Eadmer,
pimus, inquit, a quibusdam venientibus de vestris partibus *Hist. Novo-* rum, lib. i. *ad limina sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, quod* p. 11. *quidam clerici, associato sibi terrenæ potestatis, laicorum videlicet, auxilio, diabolico spiru repleti, moliuntur de ecclesia Sancti Salvatoris in Dorobernia, quæ est metropolis totius Britanniae, monachos expellere, et clericos inibi statuere.*

Igitur Thomas Eboracensis tres viritim sibi succedentes episcopos, quorum unus hodieque superest, in Lindisfarnensi ecclesia consecravit. Nec tamen in urbe sua, quippe solus non poterat, sed ubi ecclesia Cantuariensis in provincia sua concedebat, et episcoporum suorum solatia exhibebat.

*Lanfranc
dies, and
Anselm
succeeds
him.*

Post hæc Lanfrancus in senectute bona defungitur, et in locum ejus beatæ memorie Anselmus, abbas Beccensis, eligitur; cuius vitam, virtutibus et miraculis gloriósam, spiritualis et incomparabilis sapientiæ quidam Divinus splendor illuminavit. Hunc Thomas Eboracensis in Dorobernia metropoli sua ordinaturus advenit, et totius Britanniae primatem consecravit.¹ Qui cuius obedientiæ, et humilitatis, et fidei erga sedem Apostolicam fuerit, testantur persecutio[n]es, exilia et pericula, quæ, sicut pœne totus mundus agnovit,

¹ Ralph entirely omits the circumstances of the consecration, which are recorded by Eadmer, and more fully by Hugh.

pro libertate Romanæ ecclesiæ patienter sustinuit. Quem quidem cum Willelmus junior, rex Anglorum crudelissimus, ad abnegandum Urbanum papam illum coegisset, solus pñne cum ecclesia sua in tota Anglia Romani nominis splendorem non fñdavit, quapropter inter alia quæ passus est, etiam ille dominus Thomas Eboracensis, nec Deum timens, nec Romanæ majestatis fidem reverens, Christiano et sancto viro, jussu quidem prædicti regis, nefando ore fraternitatem abnegavit. Quo tandem defuncto, in locum ejus quidam Girardus succedit, de cuius electione, vita, moribus, et miserrimo obitu, melius est silere quam quicquam quod Christianæ pietatis aures offendat enarrare.

Interea sedes Apostolica de investituris ecclesiarum cum rege Anglorum constanter actitabat: unde et bonæ memoriæ Paschalis papa scribens ad Anselmum archiepiscopum, cum provida deliberatione non debere per manus laicorum investituras ecclesiarum dari decrevisset, postea sic infert: Hæc ita doceas, inquit, sicut tuo scis primatui expedire, quem profecto fraternitati tua ita plenum et integrum confirmamus, sicut a tuis constat prædecessoribus fuisse possessum. De cuius primatus confirmatione item Paschalis, Anselmo sic: Quondam,

Eadmer,
Hist. Novo-
rum, lib.
iii. p. 64.

Id. p. 73.

In literis ab Apostolica sede tibi directis, Cantuariensis ecclesiæ primatum, ita tibi plenum concessimus, sicut a tuis constat prædecessoribus fuisse possessum. Nunc autem petitionibus tuis annuentes, tam tibi quam tuis legitimis successoribus eundem primatum, et quicquid dignitatis seu potestatis eidem sanctæ Cantuariensi seu Dorobernensi ecclesiæ pertinere cognoscitur, literis præsentibus confirmamus.

Porro Girardus, accepto pallio de Roma, Britanniam veniens, contra decretum domini papæ pro voluntate regis graviter mentitus est. In ea namque fide qua vivere episcopus debet, juravit, quia contra decretum suum dominus papa regi Anglorum investituras ecclesiarum concessisset. Qua de re epistolæ vel Anselmi ad Paschalem, vel Paschalis ad Anselmum habentur. Hæc et alia his similia Girardus Eboracensis

Thomas
sides
against
Anselm
in his
troubles.

Gerard
succedes
Thomas

from
Paschal II.
to Anselm
about
investiture.

Gerard
breaks his
faith.

contra Romanam ecclesiam attemptare præsumebat, dum Anselmus Cantuariensis pro illa persecutiones et exilia libentur pati non formidabat. Væ peccatis meis, quibus ad malum imputatur quicquid prædecessores mei optime meruerunt, et dominus Thurstanus Eboracensis sola nostræ partis injuria redimit, quicquid prædecessores ejus male gesserunt. Vel si illi imputari non debet, prædecessorum suorum culpa, mihi prodesse non debebit prædecessorum meorum virtus et justitia. Quia etsi peccata Radulfi tanta sunt ut pati talia debeat, Augustini, Theodori, Lanfranci, et Anselmi peccata nulla sunt, ut novissimis temporibus pati ista mereantur.

Mandate of
Paschal II.
to Gerard
about the
profession.

Porro Girardus cum Anselmo de facienda professione data fide jurasset, fallaci tamen ut erat animo profiteri distulit; quippe se interim erga regem in via sua prosperari, et dominum Anselmum in via Dei et fide sedis Apostolicæ cernebat injuriis et odiis hominum affligi. Tum Girardo bonæ memorie Paschalis ita scribit: Quanquam, inquit, prave adversum nos, immo contra matrem tuam sanctam Romanam ecclesiam te non ignoremus egisse, præsentibus tamen literis tibi mandamus, p. 106. Eadmer,
Hist. Novo-
rum, lib. iv. ut professionem tuam venerabili fratri nostro Anselmo Cantuariensi archiepiscopo facere non negligas. Audivimus enim [Thomam] quondam prædecessorem tuum, ex hac eadem contentionem movisse, et cum, in præsentiam domini Alexandri Secundi papæ ventilata esset, ex præcepto ejus, diffinitio habita, post varias quæstiones, Lanfranco prædecessori suo et successoribus suis eandem professionem fecisse; unde et nos, quod tunc temporibus diffinitum est, volumus, auctore Deo, firmum illibatumque servari.

Thomas II.
becomes
archbishop
of York.

Interea Girardus Eboracensis miserrima et subita morte defungitur, et in locum ejus vir valde castus, et bene literatus, Thomas Junior, subrogatur; qui, non longe post hæc, defuncto in pace Christianissimo viro Anselmo archiepiscopo, professus sanctæ et primæ ecclesiæ Cantuariensi consecratus est in Lundonia ab ejus urbis episcopo. Is itaque quendam Britonem Glesguensi ecclesiæ ordinavit episcopum, quæ jam pæne

præter memoriam non habuerat episcopi solarium. De He conse-
quo episcopo sciendum, quia, sicut prædictum est, si bishop of
antiquorum Britonum episcopus est, secundum beati Glasgow.
patris Gregorii decreta Cantuariensis ecclesiæ suffra-
ganeus est. Quod si forte propter provinciarum vici- Who, as
niam, licet mutato et loco et populo idem Pictorum belonging to
episcopus debet putari, nihilominus ecclesiæ Cantua- the old
riensi suffragatur, utpote institutus et creatus a Britons,
Theodoro archiepiscopo, sicut Beda testatur. Verun- belongs to
tamen, sicut in gestis sanctorum virorum, Columbæ Canterbury.
H. E. iii. 4. videlicet presbyteri et abbatis, qui, Beda referente,

ante adventum Beati Augustini in Britannia primus Scottorum et Pictorum populis Christum prædicavit, et venerabilis Cantugerni episcopi, qui primus Gles-
guensi ecclesiæ præfuit, invenitur, non iste est Candi-
dæ Casæ episcopus quem Theodorus instituit, sed unus de illis antiquis Britanniarum episcopus fuit,
quos, sicut sæpe dictum est, singulatim Beatus Grego-
rius ecclesiæ Cantuariensi subjugavit.

Hæc est igitur Cantuariensis et Eboracensis eccl- Ralph
esiæ priscæ consuetudinis institutio, quam non mo- sums up
mentaneo et novo ritu, sed per quadringentos et eo his case.
amplius annos illibato more sanctorum patrum accep-
tavit, et facultas Christianæ simplicitatis cauta dispen-
satio. O beatissime papa et unice colende pater,! hoc
est, hoc est quod requirit ecclesia Cantuariensis, quod non extorquetur impetu superbiae, sed debetur officio
Christianitatis et obedientiæ. Evidem justitiae fas
est non culpa vehementiæ sacerdotes non segniter
vindicare quicquid ecclesiæ suæ postulat, et usus
libertatis, et privilegium gratiæ. Unde et Augustinus

A wrong reference.
ad Simplicianum, libro primo: Quis non videat, inquit, iniquitatis neminem argui posse qui quod sibi debetur exegerit, nec eum certe, qui quod ei debetur donare nolu-
erit. Et quis, inquam, ore sobrio dominum Eboracen-
sem reprehendat, quasi acceptæ calamitatis et contu-
meliæ, si primæ sedi et sanctæ Cantuariensi ecclesiæ

solvore velit, quicquid olim dignum fuisse deprehenditur, et diuturnitate consuetudinis et merito justitiæ? Unde et concilio Toletano xi. capitulo: unusquisque qui ad gradus ecclesiasticos est accessurus, non ante honoris consecrationem accipiat, quam placiti sui innovationem promittat. Et certe Radulphus peccator non merito arguendus est alicujus infamiae, quippe qui Christianæ fidei vinculo detinetur, quatenus ecclesiæ suæ, cuius licet indigne suscepit regimina, non debeat excellentiam libertatis subvertere, quam tanto tempore tot prædecessores ejus, sanctissimi et sapientissimi viri, voluerunt et potuerunt obtinere.

He reminds the pope that the decrees of his predecessors cannot be changed.

Solent enim Romani pontifices de observandis indeclinabiliter decretis antecessorum suorum ante consecrationem suam profiteri, et mihi quisquam audeat imponere quatinus ecclesiæ meæ privilegia debeam evanescere? Quod si forte aliquius occasionis articulo tantum nefas præsumam attingere, certum est, quod spiritalis reus ero adulterii, quia primam fidem irritam feci. Hinc profecto Beatus Gregorius scribit ita: 'Grave nimis,' inquit, 'et contra sacerdotale constat esse propositum, velle cujusquam ecclesiæ privilegia olim indulta confundere.' Quod autem nec ipsi summo pontifici liceat sanctorum patrum traditionibus contraire, Zosimus papa sic testatur: *Contra Gratiani statuta, inquit, patrum aliquid concedere vel mutare, nec para causa sua quidem sedis potest auctoritas.*

De cr., sec.
para, causa
xxv.,

Viderit igitur Apostolicæ sedis summa prudentia, quest. i. quanta benevolentia veritatis digni sunt, quorum astutia et delatione vestra adversum nos ingratitudo convaluit, quatinus de consecratione domini mei Eboracensis episcopi dignaretur incipere, quod nemo per tot tempora prædecessorum vestrorum consuevit vel

He defends his church from the charge of disobedience.

saltem inchoavit; et avertat Deus ne majestati vestræ surrepat illorum invidia, qui malivole dicunt Cantuariam contra vos transgredi, quia, juxta paternarum institutionum terminos, juste exigit legitimam subjectionem Eboracensis episcopi. Errant, inquam, quia hoc Cantuaria meruit: hoc, salva benevolentia Romanæ

sedis excellentiæ, non contra Petrum, sed cum Petro, et sub Petro multis millibus dierum tenuit: hoc priscæ consuetudinis investitura et antiquitatis reverenda majestas instituit. Et, ut interim Beati Gregorii utamur verbis: Quia cunctis liquet unde Britanniarum regionibus fides sanctæ prodierit, cum priscam consuetudinem sedis Apostolicæ ecclesiæ Cantuariensis humilitas repetit, quid aliud quam bona soboles ad sinum matris recurrit? Ravennas olim episcopus in tempore Beati Gregorii de usu pallii in solemnibus Lætaniis ecclesiæ suæ priscam consuetudinem solo testium juramento comprobavit; nobis nec veritatis historia, nec Apostolicæ sedis data privilegia, nec tanta diuturnitatis investitura prodesse sufficiet?

Admonitus, inquiunt, ad dominum papam, cum ill-health prope esset, venire noluisti. Venire, inquam, nolui ^{prevented his coming} quia non potui, novit Deus! Qui me voluntate Sua ^{to the pope.} corripuit, quia passionis meæ molestia tantæ majestatis tumultum et terrorem sustinere non potuit. Denique infirmitas non habet legem. Quantumcunque igitur velit lapidabit me domini mei Eboracensis episcopi et suorum violentia; certe non dabo vineam meam, nec vendam hæreditatem patrum meorum.

Habeamus, inquiunt, veritatis et opportunitatis judicium, facile est ostendere quod nihil debemus Cantuariæ, nisi quod omnis ecclesia omni ecclesiæ. Totam illorum, inquam, de qua gloriantur facilitatem superius exposuimus, O serenissime domine et reverentissime pater. Quæ tamen illarum facultas, quantacunque sit, Why hic jure ventilanda esset, ubi antiquitatis historiæ, ^{should not the larger churches settle their disputes with their inferiors?} ubi veterum chronica habentur, ubi provinciæ et provinciarum singula loca dinosci, et præsens testium memoria potest adhiberi. Et quidem in sacerdotalibus judiciis solent minores potestates cum suis inferioribus, quæcunque inter se discrepare videntur, in sua curia tractare, nec antea majoris potestatis curiæ præsentari, quam justitiæ veritatem in sua deprehendantur violasse, nec judicatur ibi debere quemquam subire

judicium donec investiatur, unde sine judicio passus est spoliari. Qua in re nec sacri canones dissentire videntur, qui etiam ad veritatis diffinitionem triginta vel quadraginta annorum investituram in rebus ecclesiasticis satis esse testantur. Et quid de hominibus jactare conamur, cum inter Deum et ecclesiarum potestates ista sit habitudo, ut quicquid earum judicio in curia religionis ecclesiasticæ fuerit solutum, in cœlo solutum credatur, et quod hic fuerit ligatum, ibi etiam ligatum teneatur.

Nihil ergo indignum excellentiæ vestræ si ecclesia Cantuariensis, quæ, sicut notum est, de pietate Apostolicæ sedis fidei primordia, lucra virtutis, et religionis accepit incrementa, in Christiana fide mereatur intra curiam provinciæ suæ obtinere, quod tanto tempore predecessorum nostrorum legitima voluntate potuit habuisse, neque dominus Eboracensis pace vestra indignetur reddere sanctæ Cantuariensi ecclesiæ quod ab antecessoribus suis redditum est, humiliter intendens, et in mente cum Propheta ita revolvens: *Neque 2 Reg. melior sum quam patres mei.* Memineritque sapienter, quia discernit Christus reges super columbam, et: *maledictus omnis qui facit opus Dei fraudulenter.* Jerem. xlvii. 10. Sapiatque quorum caput est, qui dixit in corde suo: *Ascendam super altitudinem nubium, et similis ero Altissimo.* Essaias, xiv. 14. Nullius rem concupiscimus aut invadimus; terminos quos posuerunt patres nostri juste vindicamus; manus dationem, subjectionem, et professionem Eboracensis ecclesiæ semper ecclesia Cantuariensis obtinuit; idem requirimus, quia ita investitam repemimus.

We only
claim our
due.

Quocirca viderit sanctæ sedis Apostolicæ summa justitia, si spoliari debet per surreptionem unius hominis quod potuit haberis per spatium tanti temporis. Mementote quod, pace vestra, dixerim, quid Apostolus dicat: *Patres, inquit, nolite provocare ad iracundiam filios vestros:* et propter Deum, providete Ep. ad Ephes. vi. 4.

S. Luc.
xxi. 16.

ne super nos obvenerit quod ipsa veritas clamat : *Tradentur filii a parentibus.* Neque vero quisquam sapiens et benevolus justum esse fateatur, ut quotiens ab aliquo juris nostri suffraganeo provocamur, totiens Romanæ majestatis curiam adeamus. Denique sanctitatis et justitiae vestræ celitudinem appellamus, quatinus ecclesiæ nostræ terminos quos posuerunt patres vestri firmos et integros observetis, quatinus more suo ecclesia Cantuariensis totius bonæ voluntatis vestræ sequatur imperium et optimum principatum. Quod si vobis utile nec onerosum videtur, He suggests
that the
case be
referred to
the cardin-
als and
the French
bishops. potestis et debetis de cardinalibus vestris, et de Galliciarum episcopis quos volueritis huc transmittere, in quorum præsentia sapienter astruatur, si ita fuit primatus ecclesiæ nostræ, sicut prælocuti sumus, necne, vel si quicquam habeant Eboracenses quod contra hæc omnia certum valeant approbare. Iterum atque iterum majestatem vestram appellamus, ne in diebus novissimis sanctæ Cantuariensis ecclesiæ bonam fidem, et erga Beati Petri summam et primam sedem optimam obedientiam despiciatis.

Valeat in Christo sanctitas vestra, O beatissime papa et unice colende pater !

Explicit epistola Radulfi archiepiscopi et totius ecclesiæ Cantuariensis Calixto papæ missa.

Incipit Epistola Symeonis, monachi ecclesiae Sancti Cuthberti Dunelmi, ad Hugonem decanum Eboracensem de Archiepiscopis Eboraci.¹

DCXXVII.

Paulinus.

Anno ab incarnatione Domini DCXXVII., rex Eadwinius prædicante Paulino baptizatus est. Qui Paulinus per sex annos continuos verbum Dei in Northumborum provincia prædicabat, deinde,² occiso rege, Cantiam, unde venerat, rediit. Ipse Eboracensis primus præsul ab Honorio papa pallium acceperat, ordinatus a Justo archiepiscopo.

The bi-
shops of
Lindis-
farne.

Recedente Paulino, Eboracensis ecclesia³ proprium non habuit episcopum, sed Lindisfarnensis ecclesiæ præsules, Aidanus, Finanus, Colmannus et Tuda, totius Northumbrorum provinciæ administraverunt pontificatum.

Wilfrid
and
Ceadda.

Tertio anno episcopatus Colmanni, qui est tricesimus annus pontificatus Scottorum in Anglia, finito conflictu de observantia Paschali, missus est Wylfridus ab Al[c]frido rege in Gallias ut ordinaretur episcopus.⁴ Quo adhuc transmarinis in partibus⁵ demorante, consecratus Beda, est in episcopatum Eboracensis ecclesiæ Ceadda;⁶ et, tribus annis sublimiter regens ecclesiam, dehinc ad monasterium suum in Lestingaen secessit, accipiente Wylfrido pontificatum totius Northumbrorum provinciæ. Interea, mortuo rege Oswino, successit filius ejus Egfridus in regnum. Qui post Beatam Etheldridam, quam nomine

H.E.,
v. 19.¹ The text A. omits the Rubric.⁴ *episcopus*] cum esset annorum circiter triginta, ins. C.² *deinde*] anno enim DCXXXIII., ins. C.⁵ *in partibus*] om., A. B.³ *ecclesia*] per triginta annos, ins. C.⁶ *ecclesia Ceadda*] ecclesiæ, iubenta rege Oswino, Ceadda vir sanctus, ins. C.

tenus conjugem primo duxerat, Ermenburgam sortitus est in matrimonium. In cuius corde malignus hostis Wilfrid's life and troubles. sibi hospitium fecerat, ubi odiorum et invidiæ contra Beatum Wylfridum conficiens fomenta, per linguam mulieris incendit animum regis usque¹ expulsionem pontificis. Sed quia rex pontificem de sua sede præter consensum Theodori archiepiscopi pellere nequibat, mandavit archiepiscopo ut adesset. Auditis quas accusatores finixerant causis, pulsus est ab episcopatu Wylfridus anno ab incarnatione Domini DCLXXVIII., qui est annus sui episcopatus duodecimus, et per decennium exulavit. Secundo anno regni Aldfridi,² qui post fratrem Egfridum regnavit, sedem et episcopatum recepit. Sed post quinque annos denuo accusatus ab eodem rege et plurimis episcopis, præsulatu pulsus est. Tertio decimo secundæ expulsionis suæ anno Haugustaldensem³ recepit episcopatum, Beato Johanne jam pro defuncto Bosan Eboraci substituto. Quatuor post hæc annis supervixit Beatus Wylfridus, habens in episcopatu xlvi. annos. Post quem suscepit præsulatum Haugustaldensis ecclesiæ venerabilis ejus presbyter Acca.⁴

Beda,
H.E., v. 6. Beatus vero Johannes, cum præ majore senectute minus John and Wilfrid II. episcopatui administrando sufficeret, ordinato in episcopatum Eboracensis ecclesiæ Wylfrido presbytero suo, ipse ad monasterium suum, quod in silva Deirorum, secessit, ibique in pace vitam terminavit: mansit autem in episcopatu xxxiii. annis.

At Wylfridus, peractis sui episcopatus xv. annis, Egbert. successorum habuit Egbertum, virum de regio semine nobilem et industrium. Qui post Paulinum primus ab Apostolica sede accepit pallium, septimo anno regni Ceolwlf regis, centesimo tertio anno post decessum Paulini, hoc est anno Dominicæ incarnationis DCC.

¹ usque expulsionem] ad expul-
sionem usque, C.

² Aldfridi] Alkfridi, A.

³ Haugustaldensem] Hagustal
densis ecclesiæ, C.

⁴ Acca] Eata, A.

xxxv., quo anno venerabilis doctor Beda obiit in Gyrvum.

Albert and Eanbald I. and II. Porro archiepiscopus Egbertus, xxxii. anno accepti episcopatus defunctus, successorem habuit Albertum, qui septimo accepti episcopatus anno ab Adriano papa acceperat pallium, septimo anno Alredi¹ regis. Quo videlicet Alberto xiii. anno sui præsulatus obeunte, Eanbaldus ordinatur pro illo, anno Dominicæ incarnationis DCCLXXX., regnante Aelfwaldo. Anno autem Dominicæ incarnationis DCCXCVI. Eanbaldus, xvii. sui archiepiscopatus anno moriens, alterum Eanbaldum, qui ejusdem ecclesiæ presbyter fuerat, successorem reliquit, regnante rege Eardulfo.² Post Eanbaldum Wlsius rexit archiepiscopatum, Eanredo regnante; moriens autem Wlsius, Wymundum habuit successorem, præfato rege regnante. Cui, xvi. episcopatus sui anno morienti, Wlfere successit in archiepiscopatum.

Wlsius.

Wlfere.

The Danish invasion.

His temporibus infinita barbarorum manus,³ navibus adducta in Angliam, ferro et igne omnia vastaverunt. Eboracum veniens oppugnaba[n]t civitatem, vastantes omnia per circuitum. Paulo ante adventum illorum Northymbrani expulerant regem suum, substituto in regnum Anna,⁴ quodam regii seminis extraneo. Sed instante necessitate revocaverunt expulsum, et tam ille quam alias qui pro eo substitutus fuerat, adunatis⁵ totis viribus Northanybrorum, apud Eboracum bello⁶ contra hostes agentes, non sine magna inimicorum strage utrique reges pæne cum suis omnibus perierunt.⁷ Reliquis qui superfuerant pagani præfecerunt sub dominio suo regem Egbertum, reconciliatis ab eis

¹ *Alredi*] Alcredi, C.

⁴ *Anna*] Ella, C.

² *Eardulfo*] Osredo, C.

⁵ *adunatis*] coadunatis, C.

³ *manus*] Inguar scilicet, et
Ubba, et Haldana, cum omni exercitu Danorum et Noraganorum,
ins. C.

⁶ *bello*] bella, C.

⁷ *utriusque . . . perierunt*] om., C.

hostibus. Inter has strages remotius se agebat apud Hatyngham episcopus.¹ Hac tempestate passus est² martyr Eadmundus. Post septem annos Northumbrani, uno conspirantes consilio, regem suum Egbertum cum episcopo Wlfere de finibus suis propulerunt, et quendam Richsig in regnum substituunt.³ Deinde post annum Egberto rege defuncto in sedem suam et ecclesiam revertitur episcopus.

Qui xlvi. accepti episcopatus anno vita discedens Athelbald. Athelbaldum habuit successorem, anno Dominicæ⁴ incarnationis DCCCC. Athelbaldus vero quarto postquam acceperat pontificatum anno pallium accepit regnante Edwardo, filio Elfridi regis. Defuncto autem Athel- Lotheward, baldo successit Lothewardus: post quem Wlstan rexit and Athel- ecclesiam regnante Edredo fratre Adelstani régis.⁵ Cui wold. successit Oscytellus, et per sexdecim annos ecclesiam regens habuit successorem Athelwoldum,⁶ regnante Eadgaro regis Edmundi filio.⁷ Sed cum idem Athel- Oswald and his woldus quietiore vitam magis⁸ diligeret, Oswaldus successors. suscepit ecclesiæ regimen anno incarnationis Domini DCCCLXXI; sequenti igitur⁹ anno Romam veniens a papa Benedicto pallium accepit. Post Oswaldum isti sibi ordine successerunt, Adulfus, Wlstanus, Aluricus,¹⁰ Kynsius, Aldredus, Thomas, Gerardus, Thomas, Tur- stinus.

The list ends with Turstin.

¹ apud Hatyngham . . . episcopus] episcopus Wlferius apud Adingham, C. This MS. has the following interlineation: "in occidentali parte Eboraci, in valle quæ vocatur Hwerverdale, super ripam fluminis Hwerf, inter Oteleiā et castellum de Scipetun."

² est] sanctus, ins. C.

³ substituunt] restituunt, C.

⁴ Dominicæ] om., A. B.

⁵ Edredo fratre Adelstani régis] Ealdredo fratre Ethelstani regis.

Obiit autem DCCCLV. Dominicæ incarnationis anno, C.

⁶ Athelwoldum] Aedwaldum, C. There is no authority for the insertion of this name. Stubbe has followed Symeon.

⁷ filio] Obiit DCCCLXX. Dominicæ incarnationis anno, ins. C.

⁸ magis] om. C.

⁹ igitur] autem, C.

¹⁰ C. reads Aldulfus and Aelfricus in this list, and adds Willelmus, Henricus, Rogerus.

Symeon
addresses
dean
Hugh.

Hæc,¹ charissime pater et domine, Hugo ecclesiæ Sancti Petri decane, ego, Symeon,² servorum Sancti Cuthberti servulus, sicut in veteribus libris hinc et inde invenire potui, de successione pontificum Eboraensis ecclesiæ breviter annotavi. Jussa vestræ paternitatis utinam tam efficaciter prosecutus quam libenter!

Contem-
porary
bishops.

Præterea quod vos scire delectat, istos virtutum viros simul contemporaneos in ecclesia fuisse legimus Northymbrorum, Wylfridum, qui ætatis septuaginta annos habuit, episcopatus autem xlv.; Ceadda, Bosan, Eatan, Cuthbertum, Johannem, præclaræ sanctitatis pontifices.

Benedict
Bisop.

Præter hos, ejusdem temporis erat Beatus Benedictus, constructor monasteriorum Petri et Pauli in Weremouth et in Girvum, idem nutritor ab infantia et abbas venerabilis Bedæ presbyteri, doctoris. Hilda quoque abbatissa hoc tempore claruit.

A detailed
account
of Bede.

Ut autem aliquanto latius nobis noster Beda innotescat, natus est anno ab incarnatione Domini DC. septuagesimo septimo, anno qui est nonus annus adventus Theodori in Britanniam, uno anno ante expulsionem Beati Wylfridi primam,³ Sancto Cuthberto tunc solitariam vitam agente. Natus est autem in territorio monasterii præfati, et cum esset septem annorum, traditus est a parentibus præfato Beato Benedicto abbati,⁴ atque, ut ipse de se testatur, omnem usque ad finem vitæ in ejusdem monasterii habitatione peregit ætatem. Videtur autem quibusdam incredibile, quod in extremo mundi angulo vir qui nunquam maria transfretaverit ob addiscendam sapientiam, scholas philosophorum non frequentaverit,

¹ *Hæc*] In C. this latter portion of the letter comes first.

² *Symeon*] Sim', C.

³ *primam*] uno anno post primam, &c., C.

⁴ *præfato . . . abbati*] præfato abbati Benedicto, C.

tanta eruditione clareat, tanta librorum compositione ubique mundo innotescat; sed hoc non esse mirandum ipse docet, qui, inter omnes beatæ vitæ et mirabilis scientiæ monachos enutritus, quicquid scientiæ singulari habuerant, omne hoc ipse in unum sui cordis vasculum, Spiritu Sancto illuminante, contraxerat. Habuerat præ oculis et copiam omnis generis librorum, quos abbas suus Benedictus, inter alia diversa ornamenta, donatione Apostolicorum Vitaliani et Agathonis, in monasterium contulerat. Præterea et erat eo tempore quo magna scientiæ studia floruerant in Anglia, quando Theodorus archiepiscopus et Adrianus abbas, peragrata insula, quaquaversum Anglorum gentes commorabantur, scholas sacrarum simul et secularium literarum instituebant, ut quicunque cuperent erudiri, haberent impromptu magistros qui docerent.

H.E., iv. 2. Unde ipse Beda, loquens de his: Indicio, est, inquit, quod usque hodie supersunt de eorum discipulis qui Latinam Græcamque linguam sequuntur ut propriam in qua nati sunt norunt. Ab his eorum discipulis prudens institutus adolescens in lege Domini meditabatur die ac nocte, ut etiam suos doctores ipse doctior supergredieretur. Ostendit ipse quod nec Franciam, nec Italię, nec Græciam discendi gratia adierit, dicens ubi et a quibus quæ scripserat didicerit. Scribit enim in libro primo Expositionis super Cantica Canticorum:

Beda opp. In hoc opere lectorem admoneo, ne me superfluum judicet ed. 1612,
iv. 721. qui de natura arborum sive herbarum aromaticarum, quæ in hoc volumine plurimæ continentur, juxta quod in literis antiquorum didici latius explicare voluerim; feci namque hoc non arrogantia studendo, sed messe, meorumque imperitiae consulendo, qui longe extra orbem, hoc est, in insula maris oceani nati sumus et nutriti; et quæ in primis partibus orbis, Arabia dico, et Judæa, India, et Ægypto geruntur, non nisi per eorum qui interfuerent scripta nosse valemus.

Anno ætatis suæ quinquagesimo nono languescens, die Ascensionis Dominicæ, cum jam exitus ejus in-

staret, cœpit in oratione dicere Antiphonam, "O Rex
"gloriæ, Domine virtutum!" etc., usque in finem.
Adjunctaque laude Sanctæ Trinitatis, *Gloria Patri, et
Filio, et Spiritui Sancto*, cum nominatione Spiritus
Sancti suum emisit spiritum, anno Dominicæ incar-
nationis DCCXXXV., qui est septimus annus Ceolwlfī
regis, ad quem nuper ediderat Historiam Gentis An-
glorum. Sepultus est eodem in loco quo conversatus,
scilicet in Girvum, sed postea ossa illius ad corpus
Sancti Cuthberti sunt translata.

---

¹ *Antiphonam*] Anthifanam, A.B.

VITA THURSTINI ARCHIEPISCOPI AUCTORE ANONYMO.

Thurstinus archiepiscopus Eboracensis.¹

Anno Domini m^oc^oxv^o, electus fuit venerabilis Thurstinus in Eboracensem archiepiscopatum, anno xvo. Henrici regis Primi post conq^uestum Angliæ; made archbishop, and declines to "profess" to Canterbury. qui, licet a rege s^æpius esset ammonitus subjectionem canonicam facere Cantuariensi archiepiscopo Randulpho, potius elegit dignitate cedere quam Cantuariæ obediens. At dum privatus sederet, solitis obsequiis destitutus, æger ipse ambitione facti pœnituit, regem ultra mare secutus est. Ubi papa Paschalis, procuratis id clericis Thurstini, epistolam regi direxit pro restitutione Thurstini. Qui cum ad sedem redisset, et obedientiam facere adhuc Cantuariæ detrectasset, renovatur antiquum dissidium.

Statuunt Remis Concilium contrahere pro terminazione cause. Ubi papa primo promisit regi Henrico et Cantuariæ Randulpho, nihil contra dignitatem Cantuariensis ecclesiæ statuere. Sed postmodum Calixtus papa, in Franciam gressus dirigens, xiii. kalendas Novembbris, Remis Generale Concilium instituit celebrari. Ubi numeratæ sunt personarum pastoralium

The coun-
cil at
Rheims.
What is
done there.

¹ There is a singular combination in these biographical pieces. The first is written by a partizan of

Canterbury, the verses by ardent friends of Turstin.

virgæ cœcxxxiii.; inter quos Thurstinus Eboracensis electus, vix obtenta a rege licentia, personaliter affuit, causam ecclesiæ suæ Concilio ferre volens. Præmisserat tamen rex ad papam ne Eboracensem electum consecraret, nec ab aliquo permitteret consecrari, nisi tantum a Cantuarie archiepiscopo, uti moris esse solebat. Sed hoc non obstante consecratur ibidem, et firmum ejus propositum a toto Concilio commendatur; iratusque rex interdixit ei redditum in omnem dominationis suæ locum. Postmodum vero temporis, venit papa Calixtus Gysortium, ubi occurrit ei rex Henricus, et impetravit a papa ut neminem legatum in Angliam mitteret, nec officio legati fungi permetteret, nisi postularet hoc ipse rex occasione alicujus querelæ, qua per episcopos Anglie tractari non posset; sed non obtainuit illa vice. Rex enim assentire noluit, nisi subjectionem quam prædecessores sui fecerant ecclesiæ Cantuarie vellet et ipse facere, sed omnino recusavit. Unde et dominus papa, accendentibus nuntiis regis, inflexus favoribus aut muneribus, callidius quam tantum virum decuit, et Thurstinum spreta antiquitatis regula consecravit, pallium tradidit. Et licet rex Henricus ex hoc plurimum indignatus esset, terram suam Thurstino prohiberet, Apostolicis tamen literis Thurstinum perterritus est, quibus comprehensum fuerat ut aut Thurstinum admitteret, aut ipse rex anathemati subjaceret, et Cantuari (archiepiscopus ab) officii dignitate suspenderetur. Quamobrem rex ipsum Thurstinum tandem coactus admisit.

Attamen post intervallum temporis, Thurstinus Eboracensis archiepiscopus, mediante Calixti papæ benevolentia, de consensu regis expresso, per literas Apostolicas in suum introducitur archiepiscopatum absque alia exactione professionis, et amicus regis effectus est. De quo quidem Thurstino quidam monachus venerabilis de Pontefracto, Hugo nominatus, sic metrice canit versus.

Thurstin
banished.

The pope
obliges the
king to
give in, and
Thurstin
is restored.

Verses on
Thurstin
by Hugh
de Pon-
tefract.

Urbs Eboracensis Eboris de nomine nomen	The name Eboracum.
Sumpsit, eo quod sit candida sicut ebur.	
Candida gens, cui candida mens, et candida facta	
Intus per meritum candida dico suum.	
Villa Deo vivens Eboracus jure vocatur,	5
Moribus et meritis nominis æquat ebur.	
Quod coram Domino candore nitescit eburno	
Dant duo pauperibus, mens pia, larga manus.	
Præfuit antistes urbi sex circiter annos,	Thomas II. archbishop.
Casto corde Thomas, a muliere thomos ;	10
In tantum purus et pura carne pudicus,	
Quod coitus nunquam derosulavit eum.	
Cujus post obitum suscepit pontificatum	Thurstan succeeds him. A
Vere Thurstinus nobile nomen habens.	play upon the name.
Litera T prætit hoc nomen mundo crucifixum,	15
Thurstinum signans, est quia forma crucis.	
Thurstinum, vel Thurstanum, si dicimus illum,	
Emittit sensum nomen utrumque pium.	
Totus olet morum Thurstinus thura bonorum,	
Ut [nos] Thurstinum jure vocemus eum.	20
Thurstanus, quasi turris, stans contra mala mundi,	
Exponit nomen per sua facta suum.	
Cujus erat pater Augerus, mater Popelina,	His parents Auger and Popelina.
Hocce tamen digno femina digna viro.	
Ipse capellanus regis fuit, hinc ad honorem	25
Præsulis eligitur, ut sit honoris honor.	
De pastore novo gaudet cum paupere dives,	
Cum clero populus, cum juniore senex.	
Quippe datur fortis pro fortis milite miles,	
Thurstinus sapiens pro sapiente Thoma.	30
Pro duce dux, pro patre pater, pro præsule præsul,	
Pro rigido rigidus, pro vigilante vigil.	
Quem non extollit prælatio, non Venus urit,	Thurstin's merits.
Non superat luxus, non trahit æris amor.	
Si cor respicitur, pius est; si forma, decens est;	35
Si genus, inclytus est; si dare, dapsilis est.	

Si gestum, species gravis est ; si dicta, disertus ;
 Si mores, humilis ; si sua facta, probus ;
 Summos quo summo, mediocres quo mediocri,
     Parvos quo parvo novit habere loco.   40
 Mysterium baculi discernit pontificalis,
     Prima quid, altera quid, tertia pars quid agat.
 Curva trahit baculi pars ad bene vivere pravos ;
     Recta regit rectos ; pingit acuta pigros.
 Nunc terret, nunc blanditur, nunc aspera patris   45
     Verbera, nunc supplex ubera matris habet.
 Corporis ecclesiæ sic omnia membra coaptat ;
     Læsa ligat, resecat putrida, sana fovet.
 De patre felicem se clamitat urbs Eboraca,
     Ad nova consurgit gaudia tota polis.   50
     . . . . .
     Floret in ecclesia gratia, floret amor ;
 Sed brevis iste status, brevis ista quies, brevis ista
     Prosperitas, brevis est foederis hujus amor.
 Nam quasi flos feni cito transit gloria mundi,   55
     Et defectivis sunt mala mixta bonis.
 Lætitiam sequitur lamentum, lacryma risum :
     Sed brevis est risus ; lacryma longa nimis.
 Fit subito rex Henricus de rege tyrannus,
     Vitricus efficitur, cui solet esse pater,   60
 Contra Thurstinum tumet inclemensia regis,
     Desuper in subtus sistere querit eum.
 Cantia gaudebat hoc tempore patre Radulpho,
     Qui tanto præsul dignus honore fuit.
 Anglorum quasi papa minor, rex pæne secundus,   65
     Ut regni primas et patriarcha potens.
 Regi præclarus vix præclarus quasi regis
     Dextera, regis cor, regis ocellus erat.
 Ut quasi subjectus Thurstinus obediens illi,
     Rex monet, immo rogat ; nec rogat, immo jubet. 70
 Nescio quid dirum redolet subjectio regis,
     Et sapiunt duras regia jussa minas.

His administrative power.

Much happiness at first in the diocese.

Which the tyranny of the king turns to grief.

Thurstin is ordered to profess obedience to Canterbury.

- Sollicitum reddit Thurstinum jussio regis,
 Et quia cum regni principe causa gravis,
 Sic vel non causam finit duo verbula dura, (*sic*) 75
 Sic non nil medium cum sit utrumque grave.
 Voce negativa constans et lædere regem,
 Affirmativam dedecus esse liquet.
 Dedecus est subici, durumque resistere regi,
 Quod metui debet istud, et illud habet. 80   His diffi-
 culties and
 doubts.
 Sed pugil ecclesiæ pro libertate tuenda,
 Pro nihilo reputat aspera quæque pati.
 Sed daret offensam potius quam subderet ulli,
 Quem pudet enclytica conditione premi.
 Sed per concilium, quia mos suus est operari, 85
 Ad se canonicos convocat ipse suos.
 Hi veniunt et conveniunt, quos convenit ipse,
 Quod plus conveniat, ut videant et agant.   Advised
 by the
 York
 chapter,
 he resists
 the order.
 Porro pio patri pariter parere parati,
 Cuncti concilium convenient in idem. 90
 Respondent se malle mori quam subpeditari,
 Et Durobernensi¹ sub ditione premi:
 Scriptaque Gregorii super hæc decreta Beati
 Dicunt se nullo prævaricare modo.
 Talibus auditis Thursttinus redditur audax, 95
 Et pugnaturus fortiter arma capit.
 Cassis spes, lorica fides, dilectio scutum,
 Lex sit ei gladius, lancea sermo Dei:
 Fisus in his armis campum certaminis intrat,
 Et coram rege talia verba facit: 100
 " Rex, qui tanta regis cœli de munere Regis,
 " Justitia regeris, vel male regna Regis.
 " Cum ratione regas, ut de ratione regaris,
 " Ne te Rex regum censeat esse reum.
 " A rego rex dictus, discretus rex ita regnes, 105
 " Ut tua justitia remige regna regas.

¹ *Durobernensi*] de Roburnensi, MS.

- " Contra justitiam, si fas est dicere verum,
 " Tu caput in cauda degenerare jubes.
 " Pontifici Durobernensi¹ me subdere quæris,
 " Cum par non major. debeat esse meus. 110
 " Respice Gregorii, quæso, decreta Beati,
 " Nos certe faciunt illa statuta pares.
 " Cæli clavigerum noli, rex, lædere Petrum,
 " In servo Petri læditur ipse Petrus.
 " Ne, quæso, vero mores Neronis, ut heres, 115
 " Nec quasi Nero novus, facta nefanda noxes.
 " Sed defer Petro, qui morbos effugat umbra,
 " Cujus sub pedibus firma stat unda maris.
 " Nam ligat et solvit, dat et aufert, pungit et ungit;
 " Vulnerat et sanat, suscitat atque necat. 120
 " Quem rex propitium possis ut habere patronum,
 " Ecclesiæ debet jura fovere suæ.
 " Gaudeat ecclesia sua libertatis honore,
 " Vel mihi tantus honor grande videtur onus.
 " Croesi divitias nolle sub nomine servi, 125
 " Plus mihi sors Codri, dum sit honesta, placet.²"
 Taliter allegans Thurstinus agit sine re rem;
 Verba dat in ventum; dicta favore carent.
 Perpendit regem nulla ratione moveri,
 Quem, quia non cernit cedere, cedit ei. 130
 Cum prælatiam tenuisset fere per annum,
 Ne subjecta foret, sponte resignat eam.
 Ad nos prælati noster nunc sermo recurrat;
 Inclyta Thurstini gesta notate, precor.
 Ignaras errat³ caulas ovium canis atrox, 135
 Non canis immo lupus, nec lupus immo leo.
 Dux gregis egregius se scutum pro rege ponit,
 Nec pro pace gregis linquere cuncta timet.
 Spernit opes, spernit se, summum spernit honorem,
 Ne sub eo titubet⁴ ecclesiæ decus. 140

Thurstin's
conduct
and
example.

---

¹ *Durobernensi*] de Robarnensi, MS. | ³ *Ignaras errat*] Innarus erat, MS.
² *placet*] placi, MS. | ⁴ *titubet*] tutibet, MS.

- Exemplum vitæ nobis hæc facta figurant,
 Et bona quæ nobis sint imitanda docet.
 Longa foret series seriatim cuncta referre,
 Quomodo Thurstinus in sua jura redit.
 De multis ego pauca loquar; quæ tædia tollit 145
 Verborum brevitas, auris amica, placet.
 Aures quippe solet offendere deliciosas,
 Succinctus sermo qui brevitate caret.
 Regi Thurstanus obstat minus æqua jubenti,
 Regis ob hoc in eum fulminat ira gravis, 150
 Persequitur justum, sed, fornax ut probat aurum, Thurstin's
 Ipsum rex reprobat, sic probat esse probum.
 Nam pro justitia, Petri pro jure beati,
 Gaudet Thurstanus omnia dura pati.
 Cui citra papæ consensum pontificatum 155
 Forte libet, libuit, linquere non licuit.
 Esto quod incaute decus abjuraverat illud,
 Errorem certe fas revocare fuit.
 Jus est expressum, jus in decreta redactum,
 Is quoque quod negat insipiente agat. 160
 Quod fecit temere, non curet vota tenere,
 Quæ male promisit, non facienda sciat.
 Sic bene mutavit Thurstinus quod male novit,
 Juxta quod ratio præmemorata jubet.
 Cui dominus papa pandit cur papa vocetur, 165
 Et quia nomen idem sic ratione datum.
 Quid sibi vult papa, quid syllaba pa geminata,
 Et pa prima pater, et pa secunda patrum.
 Cum sit pontificum patronus papa piorum,
 Non pater est tantum, sed pater ille patrum. 170
 Post tot pressuras Thurstini, post tot agones,
 Denique papalis gratia favit ei.
 Unde relegatum Paschalis papa reduxit,
 Et consecravit papa Calixtus eum.
 Postea bis denis et sex annis Eboracæ 175
 Præsul præclarus præfuit ecclesiæ.

Thurstin
is con-
secrated
by pope
Calixtus.

The barons give a thrave of corn from every carucate to St. Leonard's hospital, York.

The king gives also three churches to the deanery of York.

The battle of the Standard. A.D. 1138.

Thurstan uses certain petronces which frighten the cattle and disarrange the Scottish army.

Thurstan dies at Pontefract in 1140.

He was the tute bona, anno Domini M^{mo}.c^o. xl^o. Cujus pio studio, founder and patron

Post multum vero temporis tenuit vetus rex Henricus suum natale apud Eboracum, et per consilium Thurstini archiepiscopi, ad petitionem Matildis bonæ reginæ, impetravit dictus rex a baronibus qui convernerant ad festum ejus, de singulis carucis Eboracensis sciræ singulas travas bladi in usus hospitalis Sancti Leonardi in Eboraco.

Ad instantiam quoque Thurstini archiepiscopi, per petitionem prædictæ reginæ, dedit rex decanatu Eboracensi, qui antea pauper fuerat, ecclesiam de Pekeryng, et ecclesiam de (Po)kelyngton, et ecclesiam de Kyllum, quæ tres villæ fuerunt demenia dicti regis, etc.

Anno ab incarnatione Domini M^o.C^oXXX^{VIII}^o, xi. kal. Septembris, ac etiam anno suscepti archiepiscopatus xxiii^o, fuit bellum inter David regem Scottiæ et Thurstinum archiepiscopum; et victus est rex David et omnes Scotti victi sunt. Nam idem archiepiscopus cum militibus regis, latenter occurrens super Cotowne More juxta Northallerton, fieri jussit in viis subterraneis quædam instrumenta sonos horribiles reddentia, quæ Anglice dicuntur *Petronces*, quibus resonantibus, feræ, et cætera armamenta, quæ præcedebant exercitum prædicti David regis in adjutorium, timore strepitus perterrita in exercitum ejusdem regis David ferociter resiliebant. Et sic prædictus Thursttinus archiepiscopus cum militibus antedictis ipsum fugavit, occisisque pro (sic) millibus et spolia multa reportavit.

Sanctæ recordationis Thursttinus, Eboracensis archiepiscopus, post laudabilem officii sui administrationem, et præclara pietatis opera, cum fere expletum militiæ suæ tempus adesse sentiret, relicto honore, excusans ab onere monachus effectus est, apud Pontemfractum, cum monachis Cluniacensibus ibidem ultimos vite suæ dies exegit, et appositus est ad patres suos in senec- Acts, xiii. 38, etc.

He was the tute bona, anno Domini M^{mo}.c^o. xl^o. Cujus pio studio, founder and patron inter cætera bona quæ operatus est, attribuenda est

fundatio atque provectio celeberrimi monasterii Fontanensis, et monasterii de Hagustalde; aliorumque octo fundator eximius extitit.

Cujus monasterii Fontanensis talis fundatio esse perhibetur. Monachi quidam ecclesiae Beatae Marie Eboracensis, duodecim vel tredecim, ferventes spiritu et scrupulosam habentes conscientiam, eo quod Beati Benedicti regulam, quam professi erant, minus ad literam observarent; et quia Cisterciensis ordinis, qui nuper esse cœperat, fama jam celebris erat, ut aliquid melius fortiusque agerent, suum monasterium reliquerunt. Quorum studium zelumque venerabilis Thurstinus amplexus est, eos paterne suscipiens et maternæ pietatis sinu fovens, tandem in loco pastus, qui Fontes dicitur, collocavit eos, ubi extunc et deinceps, tanquam de fontibus Salvatoris multi hauserunt aquas salientes in vitam æternam: fundataque fuit domus eadem in anno M^{mo}.C^{mo}. XXXII°, sexto kal. Januarii.

Thurstinus vero post redditum suum de Terra Sancta, divitiis sœcularibus simul et honoribus monachalem paupertatem commutans, suscepit habitum monasticum apud Pontemfractum, et obiit senex et plenus dierum, anno gratiæ M^{mo}. cxl^{mo}, viii^o idus Februarii, anno suscepti archiepiscopatus xxvi^o; cuius corpus post duos annos repertum est odoriferum et incorruptum. De quo Thurstino monacho post mortem ejus cuidam fide digno apud Pontemfractum in somnis legitur contigisse, sicut notatur in his versibus.¹

Clericus insignis, Galfridus Trocope dictus,
Notinghamensis archelevita fuit.
Post mortem præsul in somnis vidit—
Atque requisitus quomodo fecit, ait:²

Galfrid
Trocope,
archdeacon
of Notting-
ham.

¹ In the MS. are these words, "Clementhorpe intra Eboris fundatum."

² In the margin are these two lines:

"In somnis cuidam quorenti quomodo fecit,
"Præsul Thurstinus talia dicta dedit."

Thurstin
describes
his con-
dition.

" Vivere carne mori fuerat, sed carne resolvi   5
 " Est modo vera salus, vita beata mihi.¹
 " Quadraginta dies vixi monachus gregis hujus,
 " Cum monachis monachus, sed praeundo monos.
 Præradiabat enim mentis sol ore sodalis,
 Et quasi sol inter sidera solus erat.   10
 Post habitam mitram gaudebat habere cucullam,
 Se faciens inopem post cumulum tot opum.
 De magno modicus, pauper de divite factus,
 Sic obiit: quid ob id? justus abit nec obit.
 Mors sine morte fuit, mors mortificatio mortis,
 Nam post, ut patuit, mors pia vita fuit.   16

Other
verses on
Thurstin
by Galfrid
of Notting-
ham.

A dirge on
Thurstin.

Item alii versus eximii Galfridi de Notingham, in laudem venerabilis Thurstini, archiepiscopi Eboracensis.
 Thurstini mortem moereo, plus moereo sortem,
 Communem sortem, tanquam si funera portem.
 Non est moerendum mortalis si moriatur,
 Sed mage gaudendum mortem cum vita lucratur.
 Spiritus exivit a corpore, quem repetivit   5
 Is Cui servivit, in Quo post funera vivit.
 Terræ terra datur, sed spiritus associatur
 Coetibus angelicis, quasi verus amicus amicis.
 Mors ratione caret, nulli parcit, neque paret,
 Lege pari juvenes obruit atque senes.   10
 Morti debetur quicquam sub sole movetur;
 Calcandum pariter omnibus est id iter.
 Si quis sentiret quo vadit et unde veniret,
 Nunquam rideret, sed omni tempore fleret.
 O mors quid meruit Thurstinus vernula Christi   15
 Qui vitio caruit ut eum subtraxeris isti?
 Gaudet cum Christo præsul prudenter ab isto
 Mundo nam sinit quia non obiit sed abivit.
 Mundo translatus cælique choris sociatus.
 Mundo migravit quia mundum subpedavit   20

¹ John of Hexham, in his Continuation of Symeon, had seen the lines, and quotes two of them | (p. 181, ed. Surtees Soc.). He calls the archdeacon Turople instead of Troope.

Quem Deus ornavit, et quem sic dote beavit.
 Ergo Ponsfractæ propria bonitate coactæ
 Clames absque mora ne claudes laudibus ora.
 Jugiter exora pro præsule voce sonora,
 Ut sit ab hac hora cælestis lucis in ora.   25
 Ad cathedram cæli precor ut cum plebe fideli
 Præsul porteris, et ibi rursum cathedreris.
 Mundum vicisti, propriam carnem domuisti;
 Omnia sprevisti, tandem migrare petisti
 Ad bravium Christi, pro Quo tot dura tulisti.   30
 Gemma sacerdotum, jubar ecclesiæ, monachorum
 Dux, flos pastorum, claustræ speculum, via morum,
 Semita justorum, supplantator vitiorum,
 In te cunctorum viguit mixtura bonorum!
 Transiit antistes ad gaudia summa polorum   35
 Præmia sumpturus indefinita laborum.
 Proh dolor Anglorum flos marcuit, aruit iste
 Mundo, sed cælo vivat, te præside, Christe.
 Heu nulli pretio mors horrida, mors metuenda,
 Mors pietate carens, mors invida, mors fugienda,
 Incutis horrores, infers truculenta pavores;   40
 Fundis moerores; facis et post leta dolores.
 Quis fuit hic scisne? mors impia, quem rapuisti?
 Lux fuerat patriæ, cleri decus, assecula Christi.
 Nesciat infernum sic salvus ab agmine tetro,   45
 Vivat in æternum reserante polum sibi Petro!
 Ut vivat rapitur, quia raptus luce potitur;
 Sic Ennok legitur sumptus ne morte feritur.
 Cum Christo vivit Thurstinus in agmine cæli,
 Qui Sibi servivit mundi de mente fideli.   50
 Ergo non doleat quisquis licet hic moriatur;
 Cælica vita beat hunc qui Christo famulatur.
 Non igitur plores unum, Ponsfracte, sodalem,
 Sed magis exores hunc esse ter specialem
 Nil prosunt lacrymæ, nil planctus, anxietas nil,
 Cordis nil pena, corporis immo preces.   56

Explicit vita Beati Thurestini, archiepiscopi Eboracensis.

VITA SANCTI WILLELMI AUCTORE ANONYMO.

Incipit vita Sancti Willelmi Eboracensis archiepiscopi.¹

Gloriosi præsulis Willelmi vitam, virtutes, et miracula posteritatis publicis conspectibus per traduces literarum linguas mandaturus, castigatæ brevitati potius elegi deservire, quam effrænata paginarum pluralitate inscientiæ meæ plenitudinem publicare.

William
the son of
count Her-
bert and
Emma,
king Ste-
phen's
sister.

His educa-
tion.

Beatus igitur Willelmus ex spectabili prosapia regis illustris Anglorum Stephani ortus, præclaris natalium titulis fuerat insignitus. Erat enim filius strenuissimi comitis Herberti, viri secundum caducos hujus mundi honores potentissimi, ex Emma sorore prædicti regis. Verum ne sola parentum generositas vitæ suæ seriem intitularet, volventibus annorum circulis, cum ætas cerea discretionis regimine coepit solidari, morigeratæ mentis addita nobilitate genus geminavit. Profecto ne dum parvulus esset ignobilis turpitudinem teneræ medullæ prælibarent, moralis paedagogi pedibus est addictus. Et ut literarum laurea refloreret, literibus imbuitur disciplinis. Delectabatur in morum magisterio generosa juventus, et pro nobili scientiæ possessione nobilis manus ferula feriri non erubuit; ut

¹ A great portion of this Life | val of St. William in the York occurs in the Lections for the festi- | Breviary for 1498.

sic duplicato studio mores exuberarent ad exemplum,
et scientia suffragaretur ad doctrinam.

His et aliis Divinæ gratiæ pensatis donis, Ebora-
censis thesaurarius effectus, publica bona sub tenaci-
tatis sera servavit, sed opes privatas et proprias intra
manus postulantium opem transire coegit, nullum
thesaurum pretiosiorem putans, quam patientibus

^{1 Cor. xiii. 11.} penuriam subvenire. Et si aliquando, dum erat ^{William's} parvulus, sapiebat ut parvulus, extunc ^{conduct} evacuavit ^{and cha-} quæ erant parvuli, et per virtutum gradus ad eminen- ^{racter.}
tiam vitæ celsioris ascensiones in corde suo dispositus,
mentis senilis immensam induens gravitatem. Erat
enim in societate mansuetus, in loquendo modestus, in
responsionibus circumspectus, in promisso stabilis, in
consilio fidus, pronus ad concordiam, et rigidus ad
censuram.

Inter hæc archipræsule Eboracensis ecclesiæ Thur-
stano in fata cedente, ne diu desoletur ecclesia suo ^{Archbis-}
viduata pastore, ad eligendum successorem canonici ^{hop Thur-}
convocantur. Facta igitur singulorum examinatione ^{stan dies,}
legitima, thesaurarium singulis præferunt, morum the- ^{and the}
sauris et excellentia meritorum. Sed livor edax, leta- ^{canons}
lis scismatum radix, animos facilius expugnans quam ^{make Wil-}
expugnaret corpora Siculorum immanitas tyrannorum, ^{liam his}
in electione suos ramos protulit toxicatos. Imperiosus ^{successor.}
etiam amor dominandi quandam ejusdem ecclesiæ ^{An arch-}
archilevitam adeo traxerat in regionem dissimilitudinis, ^{deacon (of}
ut lucernam virtutum super candelabrum positam et ^{York, Os-}
omnibus expositam non poterat intueri; sed tot grati- ^{bert) op-}
arum radiis quibus illuminari debuerat execratus, inter ^{poses the}
eligentes excitavit dissidium, thesaurarium a saniori ^{election.}
parte electum impediens, licet in ejus electionis laudum
præconia, clerus acclamans et plebs applaudens, testa-
rentur illum esse solium justitiæ, vitiorum vindicem,
et morum fundatorem. Suspenditur igitur negotium, ^{The ques-}
ad Apostolicæ sedis examen provocatum. Lite igitur ^{tion is}
in curia Romana sub Apostolicæ celsitudinis ^{referred to} examine the pope,

Eugenius III. debito marte currente, nihil inventum videbatur quod ejus confirmationem deberet elongare. Non habebant erroneæ mentes adversantium, ratione funditus destitutæ, de jure quid objicerent, quibus ipsa veritatis linea, ad instar recti remi ad undam dimissi, curva videbatur, et cum ipsa recte intuentibus nulla tergiversatione supprimi poterat, in obliquum intuens spontaneus fallebatur aspectus. Verum summus pastor Eugenius, sanctimonia venerabilis Cisterciensis ordinis ingenuus, non vitio personæ sed pro suæ voluntatis arbitrio, quod vim legis obtinuit, ejus electionem cassavit; et zelo, prout præsumitur pio, Henricum Murdach, prædicti ordinis probatissimum professorem, Eboracensis ecclesiæ ordinavit in pastorem.

The pope
quashes the
election
and makes
Henry
Murdach
archbishop.

William returns home. His great patience.

Venenosis tandem vir Dei Willelmus detrahentium morsibus laceratus, post montes lubricos glacie et scopulis armatos, post maris injurias et viarum voragine, post hospites multos et amicos paucos, ad patrios penates revertitur, angustiis undique pulsatur. Sed contra tribulationum turbas sibi quas adversitates offerebant, patientiam habuit pro solatio; ita quod inter ingentes mentis motus et inæqualis vite suæ status, semper æqualis esse videbatur, biformes eventus constantia superans uniformi, ut merito de eo dici poterat illud propheticum: *sicut tenebræ ejus, ita et lumen Ps. ejus.* Verum quia in omni fortuna prudenter ad amicum festinatur, bona enim communicata facit lætitia gratiora, adversa vero amicorum solamine levius tolerantur, ad virum magnanimum Henricum Wintonensem episcopum, patruum suum, festinanter accessit.

William visits his uncle, Henry bishop of Winchester.

He lives a retired life.

<sup>xxxxviii.
12.</sup> Qui quidem adventanti peregrino nobis nobilium mansionum suarum obtulit optionem, ad ejus obsequia numerosam clientelam volens inclinare; sed ab his electus Dei elongavit se, fugiens, et in cuiusdam mansi prædicti præsulis mansit solitudine, cupiens ibidem commissorum suorum poenitudinem gerere, et ultrices poenarum flamas lacrymarum ubertate restringere.

Erat igitur vita ejus in summo silentio, moresque tranquilli, ne vox vana, vel occursus ullus, aut otiosus sermo intentionem obturbet ad Divina. In exercitio itaque mentis desudavit, spirituales intra semet-ipsum sensus excolens, et ante insopitos Dei oculos se semper constituit; et terrenas sollicitudines post tergum ponens, æternorum desideriis duntaxat æstuavit. Augebant devotionis ardorem nunc inspecta damnatorum supplicia, nunc præmia beatorum, et jugiter menti suæ præsentavit quam grave sit in extrema ventilatione Deum videre et perdere, et ante pretii sui perire conspectum: et sic inferioris ac superioris irrigui novus possessor effectus, per cœlestes ambulabat mansiones, pauca sed debita indulgens naturæ, nulla gulæ. Ut enim fertur ab antiquissimis illius provinciæ viris, tanta et tam edax studiorum fames illum urgebat, quod cibum potumque raro ante solis occasum capiebat, ut sic tempus lucis Divinæ Scripturæ paginæ et curam corporis nocti sociaret. Et si quando generositatis eminentia visitantium turbas offerret etiam invito, ipso visu tam honorabilis, tam lætus oculis, et omnis reverentia et gratia plenus apparuit, ut eum aliquid angelicum habere, quod in alterius hominis natura non esset, ipsa visio indicaret. Sic igitur ad obedientiam præceptorum Summi Regis semper intentus, armis orationum pugnans, tanquam miles in castris obcessus, a superiore suo succursum, vel fidele mancipium exspectans, manumissoris manum, libertatis lætitiam et præmia præstituram, Divinæ consolationis exspectavit adventum. Unde consolationi ejus non defuit bonorum omnium Consolator. Quanto enim ab humanis curis se sequestrabat, tanto illi propinquior erat Qui suis semper est præsens et indeficiens ministrator.

Videns igitur bonus Deus nobile vasculum thesaurarii ad unctionis nobilèm thesaurum septenæ lavacro poetitudinis ad unguem emundatum, majora ei adversantia delevit e medio. Mors enim, cuius sententia ad paria

His two
adversaries,
pope Eu-
genius and
archbishop
Murdach

die on the same day. judicantur dives et pauper, in uno eodemque, ut fertur, die, summo pontifici Eugenio et archipræsuli suo Henrico vitam violenter abruptit. Quæ quidem, Spiritu Sancto revelante, beato patri Willelmo sunt indicata. Unde accedit quod cum illis diebus quædam calcaria mirabilis sculpturæ venerabili Wintoniensi episcopo a transmarinis partibus fuissent transmissa, ea obtulit Dei electo. Quibus inspectis, in hæc verba prorupit: " Numquid et vobis, pater, revelatum est, quod his diebus miserator et misericors Dominus ad equitandi laborem me vocavit ? " Et per ordinem aperuit episcopo qualiter predicti patres uno eodemque die, in diversis terrarum locis, in fata concesserunt; adjiciens quod cardinalis ille, qui electionis suæ præcipuus defensor extiterat, felicibus auspiciis elevatus, Apostolicæ dignitatis culmen ascendit. Deo igitur inspirante et ducatum præbente, Qui absentium præsentiam Suæ mentis oculis præsentavit, Romam venit, ita quod nec in progressu, nec in urbis ingressu triste aliquid, sed e contrario, læta omnia et magnis successibus plena ei dicuntur accidisse. Venerabilis namque papa, de prædecessoris sui dolens sententia, suam erga Dei electum sententiam non mutaverat; sed, tanquam verae philosophiae et puræ veritatis amator, canonicis Eboracensis bus, pro majori et digniori parte, iterum eligentibus, electionem confirmavit, et eidem summo cum honore consecrationis munus impendit.

Who having been again elected archbishop at York, is confirmed and consecrated by the pope.

Factus igitur dispensator ministeriorum Dei, actus suos ita ordinate dispensavit, ut merito crederetur quod jugiter in memoriam tenuisset fidem Abrahæ, mansuetudinem Ysaac, patientiam Israel, castitatem Joseph, disciplinam Moysi, zelum Phynees, victoriam Josuæ, sinceritatem Samuelis, humilitatem David, et recte dicta vel facta aliorum patrum, *qui per fidem vicerunt* ^{Heb. xi. 33.} regna, et, operati justitiam, adepti sunt reprobationem.

Accepta ergo cum tanto beneficio papalis benedictionis gratia, repatriavit pater inclitus patriæ Wil-

William knows this miraculously.

And tells it to his uncle, who had offered him a pair of spurs.

The new pope is favourable to William.

lelmus, et ubicumque locorum transitum faciebat, cas- William returns to timonia, ac puritate, et Divinæ conversationis gloria England. laudabiliter fulgebat. Veniens enim, ut cœlestis qui- His wel- dam negotiator, mercimonia verbi salutaris advexit, come. et tam placido multorum mentes refocillavit auditu, ut audientibus eum nulla unquam satietas redderetur. Ex ipsius itaque adventu ad ipsas etiam in ultimis partibus Eboracensis dicecessis reconditas nationes, sua- He is very warmly received in vis odor, et divinum quoddam respirans sanctæ con- versationis aura pervenit; et, quasi quidam radius solis, erumpens, totam patriam claritate superni lumi- nis illustravit. Ipse igitur magistratus, et principales civitatis, et reliqui cives et plebei, necnon et rusti- cani laboratores, ligonibus et aratriis relictis, obviam illi, velut ad uberis patriæ glebam, festinanter accur- rebant. Nec pigebat etiam longe positos convenire, quia nulli longum videbatur spatium caritatis. Sic- ut enim boni compatiētes ei in ejus exilio exulare se reputabant, sic in ejus reditu se repatriare censue- runt. Currebant populi ad populos, et omnes in eo recipiendo, quasi unius integerrimi amici vultum præ- tendebant, et capiti suo membra sociari gaudentia ipsius visu non poterant satiari. Erat enim tranquillus moribus, et serenus aspectu.

Verum cum civitatis pontem post patrem transire Ouse vellet effrenata filiorum multitudo, populorum ponde- bridge breaks rositate rupta est lignei pontis compago. Ita quod, down, and horrendum visu et stupendum relatu! virorum, ac there is a mulierum, et præcipue infantium innumeræ multitu- terrible scene. dines acervatim inter rapida fluvii fluenta ceciderunt, ubi profunda fluminis habebatur altitudo, mixtis ho- minibus equis phaleratis. Cumque pavore ingenti et multiformi trepidatione omnes qui aderant essent con- fusi, cœlestis dexteræ ruentis fulciebantur auxilio. Ad William subversos enim est conversus prælatus omnibus prædi- prays and makes the candus, et populum insanis undis undique involutum sign of the cross, and salutifero signo crucis insignivit; et resolutus in fletum, every one

escapes
from the
water.

ad impetrandam liberationem orationes obtulit, quod non demergeret eos tempestas aquæ, nè absorberet eos profundum, ne laudantium Deum lætitia in letalem ^{Ps. lxviii.}^{8.} transiret læsionem. Vix oratione finita, se vorax unda subducens abyssi suæ fauces clausit, superno jussa conspectu; et, usque ad soli soliditatem, se pontem lapsis præbuit universis. Desperabilis enim ruina vires non habuit, postquam virtus orationis cælos penetravit.

The people
ascribe the
miracle to
William;
he to God.

The joy and
thankful-
ness of all.

William's
modesty.

His great
zeal and
labour.

His gestis, ex subita rerum conversione stupor ingens omnes invasit: mirabatur quisque propriam salutem, et casum, in quem incidisse doluit, evasisse lætabatur. Una fuit omnium sententia quæ felicem liberationis popularis eventum felici sancti patris ascripsit adventui. Ille siquidem in acclamantis populi laude animum a gratiarum actione non relaxavit; nec suis meritis, sed Divinæ gratiæ rem gestam deputavit. Omnibus Christi membris illuc concurrentibus unus spiritus infusus esse videbatur, quia, quasi ex uno ore, omnes hymnos concinebant Deo. Stabant etiam in ingressu ecclesiæ hinc inde psallentium chori, et mystica canticorum mysteria ordinatis processionum lineis secundum dispositas chori vices mellifue trahebantur. Seniorum veneranda canities, quibus læta pietas lacrymas eliciebat, cantantium choros undique decoravit.

Mansit igitur vir magnificus, cælestis vite fructus, inter fratres ibidem per aliquot dies; prout fidelis nobis retulit antiquitas, existens in illis quasi unus ex illis, nihil insolentis singularitatis prætendens in verbo, nihil superciliosum gestans in facie, nihil exercens indebitæ dominationis in opere; sed ad dandam scientiam salutis plebi suæ sollertissime vigilans, institutionibus sacris clarescere cœpit; magnis ad correctionem, minoribus ad doctrinam, elatis ad humiliationem, bonis ad solatium, malis ad metum, pauperibus ad tutelam, rudibus ad informationem, et ad reformationem perver-sis, ut redderet populum Domino acceptabilem, bono-

Ep. ad
Titum, ii.
14.

rum operum sectatorem. Et quanto magis suæ nobilitatis titulus nitebat in terris, tanto magis nitebatur alios transcendere generositate sanctitatis, quam contraxit e cælis. In fide ergo purus, Deo et hominibus humilijs, super delinquentes paterno ferebatur aspectu, non solum eis condolendo, et a delictis revocando, sed etiam Divinæ eloquentiæ suadela verbis suavibus involuta peccandi præveniebat incitamenta, cum multi labantur facillime qui difficulter erigerentur elisi. Cum tanta etiam cordis nobilitate super afflictos pia portabat viscera, quod ea quæ sponte eis tribuit æstimatbat se debere.

In omnibus igitur se exhibens ut Christi minister, William's inner life. post disciplinas diras, quibus Domino militabat, post, lucubrationes nocturnas et crebras, post fletus amarissimos quos præteriorum delictorum recordatio ex imis pectoribus eructuabat, lorica justitiæ circumdatus, ad præparationem Evangelii calciatus, sacris altaribus debitibus horis libenter astabat, ut Patri Filium immolaret.

Ep. ad
Ephes. vi.
16.

Cum igitur placuisset cæli solique Fabricatori tam pretiosa margarita cælum potius ornare quam solum, corde purificatus et carne ad celebrandum Sanctæ Trinitatis festum se sollemniter præsul sanctus accinxit, ut per assumptionem panis æterni Uni et Trino Deo se redideret munus æternum. Completis igitur tantæ solemnitatis mysteriis, modice moratus, ad palatium suum rediit. Continuo apponi mensam hospitibus jussit, a great feast is made. Illis splendide epulantibus, intravit cameram beatus præsul, et familiari bus suis obitus sui diem spiritu propheticō nuntiavit. Per octo igitur dies intra medullarum suarum meatus vires vis febris exercuit, nec alterius quam cælestis medici manum admisit medicantem. Sane dum vitales carpserat auras, tanquam si nutrix foveat filios suos, omnes secum commorantes verbo Dei pascebat, et die noctuque in oratione persistebat. Cum igitur die nono corporis sui dissolutionem imminentem sentiret, catenis On the ninth day he died.

On Trinity Sunday he celebrates mass.

On his return to his palace

a great

feast is

made.

He himself goes to his chamber

to die. A

fever is on

him for

eight days.

And is
buried in
York
Minster.

The mira-
cles
wrought
at his tomb
attest his
sanctity.

carnis, quasi quibusdam vinculis diruptis, vale dicto fratribus, læto, ut dicitur, vultu, spiritum Domino reddidit lætiorem. Et quia, sicut palma comam spei erexit in sullime, sicut cedrus Libani imputrescibiliter vivit in Domino. Tradita est sepulturee sacri corporis gleba in æde sacra Sancti Petri. Quo in loco de diversis speciebus miraculorum coronam quandam, quasi variis floribus compositam, et oleo de sacro corpore ejus fluente linitam bonus Jhesus intexens, honore coronat in terris quem gloria coronavit in cælis, ut merito cantari possit: *Gloria et honore coronasti eum, Domine*; Ps. viii. 6.; et unxisti oleo lætitiae præ consortibus suis. Jam cum angelicis conversatur agminibus; hilarescit et quiescit; intelligit et diligit Illum Qui eum creavit et recreavit. Lætatur et delectatur in secura tranquillitate, et tranquilla jocunditate, ubi felix æternitas et æterna felicitas; ubi amor perfectus et timor nullus; ubi nullus bonus ejicitur, nullus malus admittitur.¹ Ad quam beatitudinem et nos ejus precibus et meritis perducamur, patrocinante Domino nostro, Jhesu Christo, Qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

INCIPIUNT MIRACULA EJUSDEM SANCTI WILLELMI.

The author
can only
make a
selection
out of
these
miracles.

Postquam venerabilis patris Willelmi vitam venerabilem, quasi quandam nobilis terræ glebam, sulcis licet rudibus et sermone inculto exaravi, si ad ingenium miraculorum turbas humilis et hebes stylus meus sufficeret ad legentium et audientium futuram eruditionem et ecclesiæ gloriam, quædam, quæ non in obscuræ gestæ sunt loco, sed quorum veritati clerus et cives astipulantur et agrestis lingua contestatur ignara figmenti, qualitercumque perararem. *Omnia enim reci-*

¹ "Ubi non intrat inimicus, nec amicus exit." *S. Augustine.*

tare, supra vires meas est. Unum igitur opus Dei circa eum factum memorabo, ex quo cæteris quæ de eo recitabuntur merito fides poterit adhiberi, licet mihi consultius foret miracula mirari, quam enarrare.

Mortuo igitur Sancto Willelmo, cum Dominus in York Minster is set on fire by an accident, and is greatly injured.

Sancto Suo magnificari voluit, et perspicuis indiciis Sancti sinceritatem populo propalare, accidit ut in cujusdam profundæ noctis silentio furtiva flamma, negligentis custodis alumna, civitatem incendio conflagravit; ex quo quidam globus ignis per medium platerum discurrens, et inventa comburens, domum orationis in qua sanctum corpus requievit, obsedit in circuitu, et flammeo devastavit insultu; tectumque non solum detexit, sed etiam in cinerem ultimum templi ædem vel in carbones redegit desolatorios. Prostratum est ad solum civium bonorum solatium, et ipsa domus ad fidei fundata firmitatem ab ipsis fere eradicata est fundamentis. Verum dum flamma furens sua multiplicaret incendia, et quicquid obviam ei fuerat sua voracitate terebraret, adeo quod indignantes æris et ferri laminæ quasi paleæ erant ad pastum ignis, cuiusdam trabis moles immensa, a culminis compage superius separata, super humilem tumulum ex alto corruit, et operculum ejus per medium scidit; et partem illam quæ pedes tegebant seorsum separans a sepulchro, in ardentes carbones est resoluta. Cum itaque omnia abiissent in consumptionem et cibum ignis, inventi sunt carbones vivi supra corpus Confessoris, ingensque flamma relucens, quasi folium flatibus instaurata. Cunctos igitur ad tumulum venientes ingens luctus, et acerba nimis lamentatio circumstreppebat, omniumque fuit opinio quod caro pridem ante rogum in pulverem defluxisset, et quod nunc ossa cineri rogus erogasset. Sed fons irriguus de quo aquæ vivæ emanant, purique latices de vita æterna salientes, sic afflata incendia Divinitus temperabant, ut serica vestis in qua cœlestis

A beam from the roof falls upon William's tomb and breaks it open.

Burning ashes are found on William's body.

But his silken robe is not consumed.

gleba fuerat involuta, nulla parte sui ullam senserat unctionem, nec erat ut ardens caro quod subtus latebat; sed quasi argentum candescens in fornace candor carnis ad cælestem beatitudinem reservatae inter follia

A sweet odour, as of incense or ointment, is perceived. resultavit. Odorem præterea hauserunt astantes, quam thuris accensi, vel pretiosissimi fragrantis unguenti; ut qui in odore morum nobilis in vita fuerat, post mortem nobilior appareret. Populus igitur mirabiliter stupore discessit attonitus, erga Sanctum Domini

A new church is begun. tam insigni favore prospecto, nec usquam qui aliter inspiceret lividus supererat oculus. Tantam etiam cunctis infudit lætitiam Divina clementia, quod pro humili ecclesia destructa rediviva constructione claram et excelsam, cum Dei et præsulis pro tempore præsidentis auxilio,¹ erigere promiserunt. Sic igitur quod

So that good comes out of evil. credebatur dispendium, remedium reperitur; et quod putabatur consumptum et amissum, invenitur assumptum et restitutum. Non est igitur quisquam ausus tangere Christum Deum, sed reposito lapide qui lapsus fuerat, corpus examinatum et probatum in duplice theca² cleri et populi votiva devotio sigillavit. Cujus autem consistentiæ nunc sit, solius Dei pervigil oculus intuetur. Hoc autem indubitanter ab incolis scitur et peregrinis undique confluentibus, quod de sacro sarcophago oleum quo unxit pugilem suum infernalis claustræ propugnator, ad cæcorum lumen, ad debilium robur, ad tristium exhilarationem, juxta illud Daviticum,

ut exhalaret faciem suam oleo, et ad ægrorum sanatio- psal. ciii.

Moreover, the fame of William's miracles makes the church famous. tatem, sæpius effluit abundanter. Omni igitur nube¹⁶ dubietatis detersa, lætus dies et solito clarior illuxit Eboracensi ecclesiæ. Fama enim volatu velocitatis mirifica miraculorum facta, per loca longinqua divulgavit, et miranda mirandis succendentia ad vera videnda populum invitarunt.

¹ A valuable architectural fact. This explains why it was necessary for archbishop Roger to rebuild the

choir which had been erected within a century by Thomas the Norman.

² theca] techæ, MS.

De puella ad tumulum ejus illuminata.

Adolescentula igitur quædam, a primis cunabulis privata luminum beneficio, et tenebris septenis circumsepta, conducti luminis ducatum sequens, ad Sancti sepulchrum recuperandæ sanitatis gratia usque pervenit. Et dum ibidem aliquamdiu in orationibus et lacrymosis singultibus perdurasset, in sancta nocte Pentecostes somno incubuit, et cum sic nec precise vigilaret, nec profunde dormiret, prout sanitati restituta postea referebat, affuit vir quidam pulcherrimus as- pectu, canos habens angelicos, cuius oculi nitorem gemmarum geminabant, ad cuius vestium comparationem nives nigrescebant, inæstimabili fragrans odore. Qui miseratus ejus miseriam, misericordiae manu pupillas pressit oculorum; ad cuius manum caligo cessit cæcitas, et ei pro tetra nocte dies redditur serenatus. Exurgens itaque puella novæ lucis latori laudes immensas retulit, et sine viæ conductu, oculis propriis viam monstrantibus, alacriter ad propria remeavit.

Eadem etiam nocte quædam mulier, dolore viscerum inviscata, et caligine cæca annis decem, ante sancti patris tumulum provoluta, fortis oratrix est facta. Et cum oculorum sedes lacrymarum imbribus frequenter immaduisisset, ventris dolorem perdidit, et novum diem invenit, admirans plurimum de rerum omnium quas vidiit novitatem.

De contracto ad tumulum ejus curato.

Nec est omittendum quod feria secunda post Pentecosten contractus quidam, toti civitati temporum diuturnitate notissimus, rigidos habens intrinsecus nervos et arefactos, propriis pedibus ad Sancti sepulchrum venire non valuit, sed baculo et bajulis sustentatus duobus, illuc producitur, et pii patris gratiam precibus

planctu plenis postulavit, donec sanitati restitutus baculum, quo prius portabatur, levatis portans in manibus, et bajulis sequentibus a remotis, læto et libero gressu domum repedavit.

An old woman is cured of deafness.

Veniant in medium et alia miracula, ut mirifici medici cognoscatur medicina. Tempore eodem mulier quædam annosa sic a primæva ætate clausos habuit aurium meatus, quod nullius soni solatio illam per portam anima ejus potuit refocillari. Accedens igitur ante tumulum se prostravit in faciem, et lacrymis pavimentum lavit, quo usque ad laudem Confessoris interiorum officinarum hominis claviger Christus aurium claustra tamdiu clausa ad recipiendas vocum vices reséravit.

Inter hæc memorabile quoddam miraculum æquum silere non puto.

De muliere hydropica.

A dropical woman, swollen to an enormous size.

Mulier quædam, quæ in ætate juvenili lascivis et suginatis carnibus incedere consueverat, infectis subito visceribus, ad instar inflatæ et lucidæ vesicæ per singula membra distenditur. Ignea etiam tabes in profundioribus pulmonis partibus oborta, sitim tam inextinguibilem in ea excitavit, quod ejus incendium alicujus liquoris infusione reprimi non poterat, ut credebat. Periit in ea ferme humanæ formæ agnitione, ita ut videbatur potius prodigium quam proles mulieris. Spretis igitur medicis vivis, ad medici mortui vivum festinatur antidotum. Oneratur enim plaustrum solo corpore plenum, et ante ostium Beati Petri cum multis sudoribus est exoneratum et ad sancti patris Willelmi tractum sarcophagum. Oleo igitur, quod de Sancti tumulo emanavit, misera parumper ungitur; et, ut misera fari consuevit, voce mirabili sanitatis a Sancto fragrantiam flagitavit. Mira res. Hydropicum liquamen adeo per olei sancti liquoris virtutem desic-

She is anointed with the oil from William's tomb.

catur et annullatur, quod aquaticus humor intus matus, nec foras per aliquam corporis regionem mittitur, nec intus ad fomentum retinetur. Se igitur sic mino-
ratam miratur mulier intra se; et se manibus palpan-
tibus quærit extra se. Mirum igitur in modum vir-
tute Dei cito cœpit convalescere, et inopinata mentis
lætitia desperatum corporis robur recuperare, ut longe
levior et fortior fieret post Divini muneric gratiam,
quam ante morbum fuerat per naturam.

Hoc de hydropicis exempli gratia. Si enim hydropi-
corum ibidem curatorum singula miracula prosequerentur, præsentis non esset modus in pagina. Multi enim
uteros habentes, ad modum utris inflatos, cute intus
infecta, et foris, sicut esset vitrea, perlucente, ad
naturalem per Divinam gratiam vomitu quandoque
mediante gracilitatem ibidem restituti sunt et colo-
rem.

Duo monoculi simul ad Sancti sepulchrum, tanquam ad oculorum nundinas, accesserunt. Quibus, uni scili-
cet a dextris, alteri a sinistris, etiam ipsa solis præ-
sentia noctem præsentaret. Illis igitur aliquantisper in oratione morantibus, uterque secundum suæ partis
defectum, Divini luminis sensit effectum.

Octo insuper eisdem diebus monoculi facies suas infamis binarii ab unitate recendentis calculo gratulan-
tur insigniri.

De cæca inflata et curata.

In eadem hebdomada, feria sexta, mulier quædam, septenæ cæcitatis multata suppicio, omnes viscerum meatus intrinsecus tabe serpente infectos sic habuit et inflatos, ut prægnans gemellis et partui vicina putaretur. A Deo igitur inspirata, ad nota remedia memorati, quantum cæca sarcina permisit, festinavit. Ante sacrum corpus Confessoris orationi dedita, tota

The water
is dried up,
and she is
restored to
her old
size.

Other
dropsical
persons are
cured.

Two one-
eyed people
are cured.

videtur in lacrymis resoluta. Quo facto, tumor ventris sedatur, et cæcitatis nubes effugatur. Assurgunt omnes ad grates Deo referendas pro mirabilibus Suis ex duplici mulieris curatione geminata lætitia gratulantes.

A woman
has swal-
lowed a
piece of a
frog!

Ad cumulum etiam cœlestis gratiæ non est miraculum illud sepieliendum quod eadem die dicitur perpetratum. Mulier quædam dum in serotina cœna escae voracitati gulam laxaret, partem ranæ male pastam gustavit in pastillo. Qua finita, comperiit gulosa se tam obscoenum in cœna devorasse. Horrore itaque pariter et pavore percussa, partem evomit, partem interius invita reservavit. Brevi tandem interjecto tempore cœpit virus veneniferæ dapis vires suas per artus diffundere, et in interioribus venis ebulliens, ab officiis suis membra suspendit. Pallor igitur in facie, tumor in latere, et in tota corporis superficie pustulæ purulentæ, vitæ exitum et mortis minatur ingressum. Variis igitur cruciatibus torta, ad Sancti reliquias manu defertur maritali. Illis orantibus et in fletum confluentibus, ad Sancti præconia viscera virus et venæ venenum per oris ostium effuderunt, muliere plena sanitati restituta.

The cure
of a deaf
and dumb
woman.

Illud etiam curationum cumulis inserere dignum duxi, quod mulierem quandam ad tumulum venientem ita captivaverat a nativitate naturæ defectus, quod inter annosa vitæ suæ tempora, nec lingua formavit verbum, nec auris admisit auditum. Verum cum in oratione pernoctasset, duplici languore depulso, plectrum lingue resolvitur, et auditus janua reseratur.

A blind
old woman
is cured by
the oil.

Eisdem diebus femina quædam in senecta gravi cæcitatis vinculis fuerat alligata. Sed postquam medicinalis olei liquamine putridæ pupillæ fuerant delibitæ, vetus incola cæcitas abcessit, et desideratus hospes visus subintravit.

De paralyticis curatis.

Cujusdam viri in sanitate satis virtuosi paralyticæ A dreadfu
passionis dominatio adeo membra popularat, ut quæ-
libet ferme corporis compago a suis artubus fuerat
dissoluta. Eo igitur cum familiarium fletu ad tumu- The suf-
lum delato, non membrorum rigor sed faciei rubor ferer is
virtutem vitalem inesse membris indicavit. Nec mora. William's
Ad verborum vicissitudines lingua prius ligata relax- tomb.
atur; manus ad usum debitum mobiles redeunt; redi-
vivæ pedum bases solidantur; et omni imbecillitatis
marcore deposito, totius corporis fabrica restauratur.

Quid currerem per singulos? Quinque paralytici Five other
promiscui sexus, quos miseranda paralyticæ pestis cal- cases of
mitas actu et gressu destituerat, incolumitati pristinæ paralysis
mystica virtute redduntur; et linguae prius palato an- cured.
nexæ ad Dei et sancti presulís laudes sunt resoluteæ.

Istud etiam stuporis inseratur in pagina. Dum fullo A wretched
quidam intempestæ noctis silentio in lecto recubans man, busy
vigilanti studio domestica negotia mentaliter pertrac- accounts
tasset, ecce! quidam Æthyopis præsentans imaginem, in bed, is
statura gigas, macie squalens, et omni deformitate tortured by
plenus, oculos igneos, dentes voracitate lupina stridentes,
Ethiop.
manus habens ut ungues aquilarum, miserum sub lec-
tica latitantem, cui fuga non subfuit, uncinis manibus
apprehendit; quem nunc rotat in gyrum ut vires ver- A descrip-
ticis auferat vertigo, nunc allsum muro provocat ad tion of his
lacrymas, nunc titillationibus tangit et risum elicit
ab invito. Sic inter manus horridissimi noctis per- torments.
noctat, et, familia in somnis sepulta, flagellis et fle-
tibus solus agitatur. Die autem data, disparuit tortor
tortuosus. Sed miser arrepticius uxore visa, faucibus At the
inhians apertis, guttis infusus sanguineis, rapidissimo sight of
cursu ad præcipitum festinavit. Sed mulier, quam his wife he
vir suus faciebat audacem, debilitatem obliviscens mu- runs to
liebrem, retinuit furia debacchantem, et famulos ad precipie.
throw him self from a

retentionem excitavit. Accitis igitur familiaribus violentiam dæmonis passo manicæ ferreæ et nodosi nexus adnectuntur. Oculis itaque accensis, artubus insania trementibus, dentibus stridore quassatis, hostili spiritu rebellante, trahitur invitus ad vitam et sanctis relinquitur reliquiis, a sensibus relictus universis. Ad modum igitur cujusdam involuti se volvit in pavimento, nunc resupinus, nunc aera lanians crinibus, manibus et lacertis. Miseratus tandem Deus miseriam mulieris, lacrymas in cælum mittentis, maritum a dæmonis dentibus, et illam liberat a mœrore. Expulso itaque dæmone, stupore redduntur attoniti circumstantes, et tantarum sanitatum largitori laudes referunt immensas; dicentes sancti patris Willelmi gratiam omnem officiosissimorum medicorum superare medicinam.

Is restored
at St.
William's
tomb.

Other de-
moniacs
are cured.

A boy
with a
deformed
hand is
cured.

Quot ante sacrum sarcophagum sint a dæmonio liberati, quot a furia sanati, explicari de facilis non posset a quoquam, etiam si multorum voces in uno essent glomeratae.

Operæ pretium est illud etiam memorie commendare, quod cujusdam pueri manum dexteram sic contrivit innata contractio, quod inter indicem et pollicem vix aliquod distinctionis pollebat indicium. Tres alii digiti in unum conglutinati globum, ungueum acumen in palmæ planitiem confixerunt. Verum cum manus ingratæ portio ad portum salutis, videlicet ad sancti patris reliquias, accessisset, non erat ei tardior præmortuaæ palmæ vigoris receptio, quam restitutionis devota precatio. Continuo enim unguis a palma separantur, in debitos ramos manus distenditur. Digiti prius male maritati divertium sentiunt præoptatum. Articuli ad rectum usum reducti nova surgunt ad officia, et, omnium nervorum stupore depulso, dextra reducitur rediviva. Eo igitur a tanta contractione defæcato, clerus, accurrens gratulantibus lacrymis, lætas assurgit in laudes. De multi-

farie contractis sanitatis contractus in euntibus ibi-
dem cum sanctosacri sarcophagi custodibus numerus est
ignotus.

Item de contracto curato.

Hoc tamen explanatione singulari dignum reproto, An old
quod quidam senex perplures annos, quasi in pilam man con-
complicatus, in tantum curvabatur, ut gementes genas tracted
genibus gestantibus, brachiis, et cruribus simul into the
contortis, non cælum sed solum intuebatur. Qui dum sella shape of a
portatoria gestaretur ad locum ubi sanctum locatur ball is
corpus, nervorum nodositate resoluta, per veri virtutem straight-
medici ad os homini sullime datum erigitur, morbi ened.
nomen terrenis medicis ignorantibus et medelam.

Pauper quidam, cuius sinistram manus ungues ad A man
instar uncorum carnem laniantes latebant in latere, ad whose
Sancti Willelmi venit suffragia. Eo igitur in oratione nails grow
ante sacrum corpus pernoctante, manus diu contracta awry is
rectam revirescit in palmam; digitorum juncturæ natu- cured.
raliter disjunguntur; et brachium diu aridum ab
humero humore interfuso plena reviviscit in vena, ab
ungularum uncis ejus latere plene liberato.

Claudorum insuper innumeræ plebi pedum roboratur Lame
imbecillitas, plantis ad plenum cum plausu solidatis. people
also.

Ne scribentis negligentia sancti patris in terris cele-
tur gloria, subsequens miraculum dignum non censui
silentio sepeliri. Mulier quædam, quam leprosa probro- A leprous
sitas in publicum prodire, vel in maritales non transire woman is
patiebatur amplexus, amicorum omnium destituta healed.
solatione, ad solatium Sancti venit, divulgatum remedium
petitura. Ea igitur ibidem in fletum resoluta, caelo
vim planetibus facit. Nec mora. Leprosa pestis
depellitur; mundatis venarum rivulis vitalis crux
illabitur; et, funereo pallore semoto, facies ruborem
recipit redivivum. Thoracis exulat infaustus fætor;
dulcis redit anhelitus; membrorum omnium ad sanita-

tem reformata congerie, ad conjugales effectus debito mulier recipitur cum affectu. Hoc compendii causa pertranseo, quod in sollemnitate Assumptionis Beatæ Dei genitricis Mariæ, consimilis meriti utrius altero claruit in leproso.

De quartanario curato.

A boy is
dying of a
quartan
fever or
ague.

But is
restored
to health
through St.
William.

Inter haec dignum reproto de quodam mortuo rem vivam recitare. Cujusdam mulieris filium unicum quartanæ typi pestilentis ardor invasit, et tam graviter agitavit, quod eum faucibus mortis mancipavit. Cum igitur misera mater filio se videret orbatam, materno commoritur affectu; immo, quod difficilius erat, immanitate doloris quasi moriebatur, et plene mori non poterat. Verum cum sic erumpentes lacrymas saepius vocaret anxietas, et familia fletibus indulgens per luctus et lamenta dissolvi videretur in miseriis satis prostrata, gemens genitrix se genibus in terram prostravit denudatis. Cælum precibus pulsavit, et crebris lamentationum procellis ad propitiandum Deum astantem populum invitavit, ut filium suum a manibus suis raptum meritis Beati Willelmi, cui vivum eum obtulerat, sibi restitueret, aut eam cum filio funeraret. Amicis igitur de exequiis cogitantibus, dum maesta mater palleret in pulvere, vite vigor puerili pullulare coepit in corpore. Vix elapso unius horæ spatio, puer tanquam de gravi evigilans somno, molli anhelitu spirante, diem recipit in oculis, et motus naturalis per membra diffusus eum ad mortem consternatum ad sternutationem inducit. A leto itaque liberatur puer, et mater ad lætitiam reparatur.¹ In lætis igitur nati mater ruit

¹ This chapter, thus far, constitutes three of the Lections on the Octave of St. William in the York

Breviary of 1493. Short abridgments of eight miracles were read on the sixth day within the octave.

amplexibus ; sed maternos fletus filialiter filius arguens, singultus sedavit, emergentes gemitus in sinum mentis unde prodierant retrusit, clara voce proclamans quod per Beati Willelmi merita mortis in eum vincula fuerunt reserata. Plebs quoque planctu plena stupore concutitur ; clamor in climatis partes levatur, gratias referens gratiarum distributori, quod beato confessori Willelmo tale præmium præbuit quod morbis et mortibus imperaret. Insuper ad mirificanda Dei miracula catervatim currunt Ebóracum cum parentibus compatriotæ rem gestam cum resuscitati testimonio referentes, et relationem suam jurisjurandi religione comprobantes.

De invido appellante innocentem.

Cum quidam rusticus robustus et livore plenus ex proximorum prosperitate marcesceret, ex alterius opulentia fieret inops, et ex felicitate infelix, in quendam convicaneum suum, virium virtute parum virentem, stimulis invidiæ cœpit agitari. Quasi in sartagine frixis medullis, ebulliebat interius livor, omnia perfidiæ coagulans et excoquens argumenta, quomodo posset in ejus mortem machinari. Hac ergo sudat insanus ; gaudere nescit donec quid inveniat quo gaudium ejus in mærorem, et cithara convertatur in luctum. Ad hanc igitur defunctionem malitiae minister, dolositatis doctor, scelerum suorum congescit officinas, ut eum ante tribunal publicum super incendiī crimine criminaliter deferret, delatum vinceret, victimum membrorum mutilatione inconsolabiliter deformaret. Et, sicut corde corrupto composuit, mentita est iniqitas sibi. Adest, itaque, lugubris spectaculi dies :

Capit area tristis

Consilii deformis opus.

Venenatam linguam suam relaxat accusator ad per-juria ; prosilit ad ictus ira ; livor ad luctum ; crudelitas ad cruorem. Imbellis namque cadit in bello, in campo

The innocent man
is defeated,
and is
mutilated
and blinded
by his foe.

What he
has lost is
restored
on the same
day at St.
William's
tomb.

defensor indefensus. Vidente igitur multitudine circumstante, exoculatur justus ab injusto, pius ab impio, purus ab impuro. Insuper eidem viriliter virilia feritas bestialis abscidens, sicut novacula acuta fecit dolum; eaque, quod horrendum erat visu, radicitus evulsa, cum oculorum pupillis, pusillis et magnis rabiem ejus mirantibus, publice projectit in populum, judicibus immanitatem abhorrentibus, et pro potestatis officio consessum potius præbentibus quam consensum. Clauso intrinsecus tanti tormento doloris, amaritudinum suarum salsugininem devotione, quam erga Sanctum Willelmum habuit, ebibebat. Ad Sancti tandem eodem die tumulum ductus, in orationum odoramenta se funditus effudit, ubi quod confidentia speravit, oratio impetravit. Mirum dictu et stupendum relatu! ante sancti patris memoriam pudibunda nova cælitus dantur mutilato, ocellique recentes infiguntur capiti, quantitate tamen primis dissimiles et colore. Nec remansit circa vulnera deformitatis aliquod signum, quæ Divinæ miserationis lavacrum lavarat et levamen. De oculis oraculo noviter ortis, de membris mutilatis miraculose restitutis, duplicatam duxit Eboracensis ecclesia lætitiam: acclamabat clerus et populus unanimi classico laudes Deo, Qui, *in Sanctis suis mirabilis, sanctum suum Willelmum tam insignibus sanctimonie signis et miraculorum magnificientia mirifice decoravit.* Ps. lxvii. 36.

De puero in puteo absorto et resuscitato.

An infant
falls into
a well at
York and
is drowned.
The mother
prays to St.
William
and the
child is

Miranda mirabilia sequuntur. Dum uxor cujusdam filtrarii Eboraci communem filium tenellum, novis et ignotis gressibus grataanter gradientem, et spatiosas et ad mortem spectantes vias vitare nescientem, extra suorum luminum limites vagari incaute permitteret, a cujusdam voracitate putei pusillus puer est absortus. Quem igitur jacturarum nutrix negligentia perniciose

perdiderat ; frustratoria post lapsum diligentia quærerit ^{restored} to life. instanter ; sed vix abyssi vel terræ profunditas mortuum sustinet inveniri. Extrahitur tandem e puto fundo a profundo funditus devoratus ; et quem lymphæ prius laverant maternarum lacrymarum latices iterum lavant ; et quantum cara pueri caro pannis paternis maternisque manibus siccatur, tantum fletuum fluctibus irroratur. An anima subsit examinatur corpus exanime, sed nec vitalis ventus invenitur in invento. Quid moror ? Dolor docet recens remedium sparsis laniatisque parentum crinibus, unguibus facie cruentata, complosis tortura manibus ante Beati Willemi memoriam præsentatur parvulus in puto absortivus. De desidia se mater accusat misera, infelissimam se firmiter affirmans, et a Sancto sibi veniam, et filio misericordem postulat medicinam ; æmulum etiam saxea corda frangit ad fletum maternæ compassionis angustia, et ad orationis hortatur antidotum. O ineffabilis Dei dispensatio ! Inter ima suspiria spirat Divina gratia ; inter fletus mortuo novus adest flatus ; et rubor in facie indicat robur animæ advenisse. Fit ergo in puero suscitato Divinæ dexteræ multiformis mutatio. Mæror in medicinam convertitur ; luctus lætitiam loquitur ; lamentatio et grandis plebis anxietas ad Dei et Beati Willelmi laudes in gratiarum surgunt actiones.

De cuiusdam piscatoris filio inter duas naves submerso, et inter viscera fluminis Use, quasi per medium diem sepulto, consimile miraculum veraciter dicitur accidisse.

A fisher's boy who had been in the Ouse for half a day is restored to life.

MISCELLANEA RELATING TO ARCHBISHOP SCROPE.

I. *Articuli venerabilis domini Richardi Scrope, archiepiscopi Eboracensis, contra Henricum Quartum, intrusorem regni Angliae, anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo nono.*

Invocation
of God the
Father,
God the
Son, the
Blessed
Virgin,
and St.
George.

We have
sworn alle-
giance in
the most
solemn
way to
Richard,
late king of
England.

And have
renewed
this oath
at various
times and
places.

In Dei nomine amen. Coram Domino Deo nostro, Jhesu Christo, judice vivorum et mortuorum, a Domino Deo Patre Suo constituto, ordinato, et praelecto, et coram intemerata et benedicta Sua matre et Virgine Maria, et Beato Georgio martyre, milite, speciali regni Angliæ protectore et advocato; quorum vexilla jam in testimonium narrandorum expanduntur sive extenduntur; Nos, A, B, C, D, etc., olim metuendissimo et gloriocissimo domino nostro, scilicet Ricardo nuper regi Angliæ et Franciæ, ut sibi in suis hæredibus regni Angliæ et Franciæ futuris regibus, et justo titulo, linea recta, et mero jure secundum leges, statuta, et consuetudines regni prædicti post ipsius mortem in regnum prædictum succendentibus, nostram fidem, fidelitatem, et veram ligentiam, quamdiu viveremus, servaremus indemnem, illibatam pariter et illæsam, coram multis prælatis et regni proceribus et magnatibus regni manuali juramento, tactoque et osculato sacrosancti Evangelii libro fuimus jurati, astricti pariter et obligati. Vigore et virtute cujus juramenti, ac aliorum juramentorum per nos præstitorum, tam in Romana curia, quam in Oxonia, quicquid vitiosum, annullatum, et destructivum contra prædicta juramenta pro-

bata fide videremus insurgere, et surgendo suum malitiosum affectum ad finem optatum deducere, quamvis injuste, interesse habemus et debemus secundum conscientiam nobis a Deo datam, nos et nostra dare et opponere, nec gladium vel mortem expavescere vel timere cujuscunque, sub poena fractionis juramentorum, quæ poena est damnatio perpetua et æterna. Quapropter nos videntes, scientes et intelligentes plura enormia patrata invisa et maledicta scelera atque delicta a filiis dæmonum et Satanae satellitum, primo contra principatum ecclesiae Romanæ, contra libertatem ecclesiæ Anglicanæ, contra jura regni, personam regis Ricardi, suorumque, contra prælatos, proceres, reli-giosos, comitates, et totam rem publicam regni Angliæ prædictæ indies ab eisdeni satellitibus indesinenter et absque cessatione perpetrari; quæ omnia Divinae majestatis oculos continue offendunt, et ad vindictam faciendam in regno et populo excitant, provocant, et compellunt; Idcirco, nos, A, B, C, D, etc., procuratores antedicti, timentes Divinam vindictam et iram in proximo adesse, destructionem ecclesiæ tam Romanæ quam Anglicanæ nostri regni, et cleri, et populi, instanter imminere et adesse; solum Deum, Eius regnum et justitiam habendo præ oculis, invocato quoque nomine Jhesu in Quo omne flectitur quod movetur, confidentes de Eius misericordia, clementia et potentia,

1 Cor. xii. 11. Qui dividit singulis prout vult; assumimus nobis certos, et in forma subscriptos Articulos proponendos, propalandos, prosequendos coram judice nostro, scilicet Jhesu Christo superius memorato, ac toto mundo, ad Ipsius honorem, ecclesiæ, cleri et populi liberationem, et in reipublicæ utilitatem et commodum. Quod si, If we are quod absit, fortitudine, formidine, vel [vi] hominum prevented malignorum prædictorum in carceribus vel vinculis from pro- fuerimus detenti, vel morte violenta præventi fuerimus, in this quominus prædictos Articulos probare poterimus in will prove them in the hoc mundo, prout cupimus; ad summum Judicem nos-

Great offences are being committed against Rome, the church, state, and king of England.

We therefore propose to prove the following articles.

next.

trum et supremum, Jhesum Christum superius nominatum, ut Ipse de eisdem Articulis in Suo extremo judicio judicet et decernat, in his scriptis provocamus et appellamus. Quorum Articulorum prosequendorum, et, ut præmittitur, probandorum, sequitur primus in hunc modum.

1. We
charge
Henry of
Derby and
his accom-
plished with
treason.

PRIMO, ponimus, dicimus, excipimus, et probare intendimus nos, reipublicæ procuratores et defensores, coram judge nostro Domino Jhesu Christo, contra quendam dominum, scilicet Henricum Derby, filium domini Johannis de Gaunt, nuper ducis Lancastre vulgariter in regno nostro Angliæ nuncupatum, et se regem Angliæ jam dicentem et prætententem, licet nullum jus vel titulum prout habeat ad eundem; contraque cæteros complices suos, adhærentes et fautores; ecclesiæ Dei, scilicet et Romanæ, ac Anglicanæ, Wallianæ, et Hibernianæ, regis domini nostri Ricardi nuper Angliæ, suorum hæredum, regni, reipublicæ ejusdem invasores, destructores et proditores fuisse, fore et esse; ut pateat in sequentibus manifeste.

2. Henry's
treason is
described.

SECUNDO, ponimus, dicimus, et probare intendimus, idem procuratores et reipublicæ defensores contra eundem dominum Henricum, quod idem dominus Henricus cum propter crimina enormia et delicta proditoria [contra] dominum regem suum dominum Ricardum ejusque statum preconcepta, præcogitata, conjectata et conspirata (ut toti patuit regno et claruit quando duellum inter dictum dominum Henricum et dominum Thomam ducem Northfolchiæ apud Conventre fuit initum et conceptum, sed non perfecte consummatum erat,) idem dominus Henricus, per sententiam dicti domini regis Ricardi, domini Johannis ducis Lancastri patris sui, plurimorumque dominorum temporalium et regni procerum, voluntatem et consensum suum, saltem verbotenus ab eisdem dominis expressatum, ad certum terminum et tempus extra regnum Angliæ missus,

The duel
between
him and
the duke
of Norfolk,
and his
banish-
ment.

juratusque de non redeundo vel remeando in regnum Whilstking
 Angliæ prædictum, priusquam gratiam regiam obti- Richard is
 nuiisset et habuisse, eodem domino rege Ricardo in Ireland,
 Hibernia existente pro reformatione dictæ terræ Hi-
 berniæ ad coronam regiam pertinentis et spectantis,
 sed tunc aliqualiter contra dictam coronam rebellantis,
 et recalcitrantis,¹ idem dominus Henricus contra jura- Henry con-
 mentum suum pristinum et voluntarie præstitum, et trary to his
 infra tempus ejusdem, cum prædictis suis fautoribus oath re-
 et regni invasoribus, regnum prædictum Angliæ clam enters
 et secrete est ingressus; voce publica et omnino jurans On the
 et protestans se ob nullam aliquam causam quam- plea of
 cunque in absentia domini regis nostri Ricardi An- recovering
 gliam intrasse, nisi ut hæreditatem paternam jure his inheri-
 hæreditario post mortem sui patris sibi debitam, et hoc
 cum consensu et voluntate domini sui regis Ricardi,
 et aliorum regni dominorum tam spiritualium quam
 temporalium, humiliiter peteret et haberet; quod quasi
 omnibus placuit, ita clamantibus et dicentibus, *Bene-*
dictus qui venit in nomine Domini, (sed qualiter This makes
 hæc benedictio versa est in maledictionem patebit in his con-
 sequentibus): ex quibus patet² ejus mira et nefanda, more detes-
 ac omnibus stupenda conspiratio in destructionem et table.
 mortem domini nostri regis Ricardi, et plurimorum
 dominorum aliorum, tam spiritualium quam tempo-
 ralium, et ejus manifestum perjurium, et sic non solum
 stat et est perjurus contraveniens suo proprio jura-
 mento, verum etiam excommunicatus propter machi- He is ex-
 nationem et conspirationem in mortem principis sui et communica-
 nostri regis. Unde ipsum pro præmissis tam perjurum fore.
 quam excommunicatum in his scriptis pronuntiamus.

TERTIO, ponimus, dicimus, et probare intendimus, 3. Henry
 nos, reipublicæ procuratores, coram Judice nostro supe- proclaimed
 rius memorato, contra prædictum dominum Henricum a general
 freedom

¹ In both MSS. *rebellante* and *recalcitrante*.

² *pater*] in ins. both MSS.

from tithes, Derby, quod cum idem dominus Henricus per suas and certain taxes.

machinationes et verba dolosa immediate post suum ingressum in Angliam palam populo propalata, et publice per regnum proclamando nullas de cætero decimationes ecclesiasticas in clero, quintam-decimam in populo, sigillationem panni, diminutionem lanæ et vini, solutiones et extortiones, vel exactiones aliquas

He seized royal castles, and robbed and killed opponents.

de cætero in regno fieri; ut sic prælatorum spiritu-alium, dominorum temporalium, clericorum promoto-rum, mercatorum, et quasi omnium regni comitatum¹ voluntatem, vocem et favorem sibi et suis acqui-reteret; statim castra regia manu forti recepit ac tenuit,

bona regia ubicunque fuerant inventa vastavit, et, clamando *havok*, fideles homines, tam spirituales quam temporales, quosdam spoliavit, quosdam captivavit et incarceravit, quosdam miserabili et² incessabili et tur-pissima morte condemnavit et occidit; quorum quidam fuerunt pontifices, prælati, sacerdotes et religiosi.

For this he is excommunicate.

Ex quo patet ipsum dominum Henricum non solum fore et esse perjurum, promittendo et jurando nullas in populo exactiones, solutiones vel extortiones de cætero in regno fieri; verum etiam excommunicatum propter violentiam et injuriam prædictis prælati et sacerdotibus factam³ pariter et illatam. Unde ipsum, ut supra, pro præmissis tam perjurum quam excommunicatum in his scriptis denuntiamus.

4. Henry took king Richard at Flint.

QUARTO, ponimus, dicimus, excipimus et probare intendimus iidem procuratores, ut supra, contra prædictum dominum Henricum, quod idem dominus Henricus, postquam audivit quod dominus noster rex Ricardus de Hibernia in Walliam adveniret, cum multis millibus hominum armatorum, idem Henricus dicto domino regi occurrit, et usque ad castrum de Flynte in Wallia cum eodem suo exercitu properavit; ibique

¹ *comitatum*] *communitatum*, A.

² *quosdam . . . miserabili et]*
om. A.

³ *factam*] *factis*, both MSS.

S. Matt. xxvii. 25. suum regem cepit ac tenuit; et, quod dolenter ac fle- And
 biliter referimus, quia *sanguis ejus super nos et super filios nostros*, eundem usque ad Leicestriam secum brought him to Leicester and London. tanquam proditorem duxit, et sic captivatum iter ver- sus London arripuit; et per viam sic inductus infinitas injurias et inaudita opprobria ab eo et suis passus est et sustinuit; eumque in turri London po- And ob-
 suit; et eodem rege sic incarcerato et absente, parlia- liged him to resign.
 mentum tenuit, in quo eundem dominum regem Ri- cardum resignare jus regni et coronæ regiae per metum mortis compulit et artavit. Qua resignatione sic facta, Henry then quamvis nulla, nec de jure nec de facto, idem dominus claimed and took Henricus coram parlamento surgens, superbe ac pom- the crown.
 patice coram omnibus dicens¹ regnum Angliæ et co-
 ronam² ejusdem et regaliam ejusdem, immediate ad se, et ad nullum alium, tunc temporis de jure pertinere; quod falsum fuit, est, et erit in æternum, quia omni jure quod habuit, vel habere potest, vel potuit, per facta sua præcedentia et subsequentia in perpetuum est privatus; sed tandem per fas et nefas seipsum in regem promovit et exaltavit, a quo tempore regnum nostrum nunquam viguit nec prosperabitur;³ sed omnibus virtutibus caruit, quia clerus defecit, militia re- cessit, et exaruit caristia, inolevit cupiditas, ac miseria accessit. Et quid plura? breviter, gratia vestra est sublata, et vindicta est parata. Ex quibus patet For which eundem dominum Henricum non solum fore et esse he is ex- perjurum et falsum, usurpando sibi, ut præmittitur, communi- alterius scilicet regnum et regni dominium et regaliam,⁴ cate.
 verum etiam et excommunicatum propter regis sui violentam captionem et injustam incarcerationem, et falsissimam a regno suo privationem et direptionem. Unde hic, sicut in aliis nostris Articulis superius memoratis, eundem Henricum pronuntiamus et denun- tiamus fore et esse perjurum et excommunicatum.

¹ *dicens*] et asserens ins. A.
² *coronam*] régiam ins. A.

³ *prosperabitur*] prosperavit, A.
⁴ *regaliam*] regalia, A.

5. Henry sent Richard to Pontefract castle, and there cruelly killed him.

The murder is spoken of with horror.

QUINTO ponimus, dicimus, excipimus, et probare intendimus, iidem procuratores, qui supra, contra prædictum dominum Henricum, quod idem dominus Henricus cum cæteris suis fautoribus, mala malis et pejora pejoribus semper accumulantes, nefandissimum, sceleratissimum et a sæculis inauditum perpetrarunt facinus, et expleverunt factum. Nam postquam, ut superius diximus, prædictum nostrum regem Ricardum tenuerunt et incarceraverunt, et regno suo privaverunt et deposuerunt; his malis, damnis et injuriis sibi inhumaniter, et contra naturam illatis et irrogatis, iis non solum contenti, verumetiam ad castrum de Pountfret et eum deduxerunt, et in eodem posuerunt et incarceratedaverunt; ubi breviter, ut vulgariter dicitur, quindecim dies et totidem noctes in fame, siti, et frigore vexaverunt et crucifixerunt, et tandem morte turpis-sima, adhuc regno nostro Angliæ penitus incognita, sed gratia Divina diutius non celanda, interemerunt et occiderunt. Quis, quæso, unquam¹ audivit factum tale? aut quis vidit huic simile? Tu, qui Anglicus es et audis, obstupesce. Tu, qui vides et Anglicus es, tibi plorare est necesse! Tu, qui hoc cogitas, et Anglicus es, infreme et ingemisce! O Domine Jhesu Christe! quis timebit occidere communem vel pauperem, cum isti non timebant occidere tam nobilem et generosum principem? Quis, quæso, de cætero timebit occidere cujuscunque ordinis vel status hominem, cum isti non timebant interficere verum suum regem, sacro-que sancto crismate unctione et consecratum? Aut quis de cætero verebitur mutilare alicujus filium simplicis, cum isti non confundebantur mutilare filium Edwardi tam nobilis principis Walliæ? Surge igitur, Anglia, in causam, sanguinem, injuriam, et mortem regis tui, in tua persona celeriter vindicare! Quod si non feceris, scito quod Deus verus et justus per alienas

¹ *unquam*] om. A.

gentes et exteris nationes, puta Wallicanas, Scoticanas, et Hibernicanas, destruet tuam linguam et gentem; et sic in ira Sua vindicabit Se de te pro hac nefanda re.

Ex quo patet non solum ejus perjurium, verum etiam ^{For which} ejus execrabilis excommunicatio.¹ Ideo prædictum Hen- <sup>he is ex-
communicate.</sup> ricum pro præmissis denuntiamus, ut supra, non solum perjurum, sed etiam excommunicatum.

SEXTO, ponimus, dicimus, excipimus, et probare in- <sup>6. Henry
arrested
and put to
death many
laymen and
clerks.</sup> tendimus iidem procuratores, qui supra, contra præ- dictum dominum Henricum, quod postquam coronam et regaliam² regni de facto, ut præmittitur, licet non de jure, est assecutus, sortitus plures dominos spiri- tuales, præsules et pontifices, abbates et priores, cleri- cos sacerdotes, clericos promotos et non promotos, re- gulares, religiosos, quos capi fecit per manum laicalem et arrestari, incarcерari et vinculari, ad vetitum ex- amen et prohibitum, et ad sacerdotiale judicium protrahi, stare, et condemnari fecit; non parcendo pontificibus vel eorum corporibus sacrosancto crismate unctis et consecratis; aliasque sacerdotiales presbyteros et religiosos <sup>Paying no
respect to
religious
persons,</sup> quamplures per sacerdotiale examen et judicium tempo- rale condemnari, protrahi, suspendi, decapitari fecit, punitus; non obstante sacrosanctæ ecclesiæ privilegio, eorum sacerdotio, capitum rasura, manuum consecratione, infinitarum missarum celebrationem, et habituum benedictionem. Quæ omnia revereri et vene- <sup>Who can
only be
thus pun-
ished by
the church
itself.</sup> rari debuisset, si verus rex et justus fuisset; quia primum et præcipuum in coronatione veri regis est juramentum, libertates et jura ecclesiæ inviolabiter custodire, defendere et tueri debere: quorum jurium et libertatum est, nullum sacerdotem, religiosum, vel clericum trahere ad sacerdotiale judicium, nisi haereticum, et³ post degradationem ab ecclesia factam; cuius con- trarium fecit hic dominus Henricus, facit et continuat.

¹ *execrabilis excommunicatio]*
execrabile excommunicationem.
Both MSS.

² *regaliam]* regalia, A.
³ *et]* hoc ins. A.

For this he Ideo ex isto Articulo, sicut in omnibus aliis præcedentibus, patet ipsum non solum esse perjurum, sed¹ etiam excommunicatum.

7. Henry's cruelty and slaughter of his foes. SEPTIMO, ponimus, dicimus et probare intendimus,² nos, procuratores antedicti, contra prædictum dominum Henricum, quod idem dominus Henricus non solum dominos spirituales, pontifices, prælatos, presbyteros, et, ut præmittitur, religiosos, suspendi et decapitari fecit et jussit; verumetiam et dominos temporales et regni proceres quamplurimos, et fere omnes pro justitia regni insudantes et laborantes crudeliter occidit et nequiter interfecit; et plures nititur infra breve confundere et extingueare, nisi suæ malitiæ et nequitiae per Dei misericordiam et gratiam citius obvietur: inter quos dominos regni, proceres, et magnates, primo scilicet dominum comitem Sarum, dominum comitem Huntyngdon, dominum comitem Glocestre, dominum Rogerum Clarendon, fratrem domini regis, et quasi infinitos alios, milites et armigeros; novissime vero, quod dolenter referimus, nobiles dominos existentes milites, dominum Thomam Percy comitem Wigorniæ, et dominum Henricum Percy, primogenitum comitis Northumbriæ; quem Henricum Percy non solum semel occidit, sed, quantum in ipso est, bis et ter interfecit; quia postquam fuit semel occisus, et domino de Furnyvale ad sepeliendum traditus et liberatus, (qui ipsum ecclesiasticæ sepulturæ, prout moris erat³ Christianorum, cum honore quo tunc potuit, tradidit, et cum suffragiis mortuorum, Missarum et aliarum orationum ipsius animam apud Deum commendavit;) idem dominus Henricus, ut cruenta bestia, ejus sanguinem denuo sitiens, et ejus corpus de tumulo exhumari et. extrahi præcepit, et inter duas molas asinarias in quodam vico de Shrowsebury juxta

Some names are given.

e.g. Hotspur.

His body was taken up after burial, and cruelly exposed at Shrewsbury and quartered.

¹ sed] om. Text.

² intendimus] quod ins. Text.

³ erat] est, A.

collistridium reponi et sedere fecit, ac cum armatis hominibus custodiri, postmodum decollari, et membratim dividi et quarterisari; caput et ejus quarterias ad regni certas civitates transmitti jussit. Hæc enormia et quamplura alia fecit. Propter quod factum For all this detestabile, a sœculis retroactis de aliquo tyranno vel he is ex- Christiano inauditum est. Unde sententia majoris communi. cate. excommunicationis est involutus. Ideo hic, sicut in superioribus nostris Articulis, ipsum Henricum in his scriptis excommunicatum esse pronuntiamus.

OCTAVO, ponimus, dicimus, excipimus et probare s. Henry intendimus, iidem procuratores, qui supra, contra eundem dominum Henricum, quod idem dominus Henricus, postquam regnum et coronam ejusdem regni regaliam de facto, ut præmittitur, et non de jure est adeptus et sortitus, quoddam statutum nefandissimum promulgatum et renovatum in parliamento apud Wintoniam celebrato, anno domini regis (*blank*), scienter approbat, ratificat, et sustinet; nec aliud remedium quam illud ordinat vel apponit: quod quidem statutum est directe contra curiam Romanam, ejus potestatem ac principatum a Domino nostro Jhesu Christo, Beato Petro ejusque successoribus Romanis pontificibus traditam et collatam; quibus omnium beneficiorum ecclesiasticorum, tam superiorum quam inferiorum, plena et libera dispositio, ordinatio, et collatio ex eorum potestatis plenitudine deberet, ut noscitur, pertinere. Quod statutum nefandum est causa efficiens multorum scelerum et peccaminum, videlicet, Simoniae, perjurii, adulterii, incestus, irregularitatis et inobedientiae; quia plures episcopi, abbates, priores et prælati, non dicimus virtute, sed errore istius statuti, vacantia beneficia conferunt juvenibus et illiteratis, et indignis personis, qui secum communicaverunt in his peccatis et enoribus delictis; et vix reperitur aliquis prælatus taliter beneficium conferens, quin ex conventione ac pacto vult habere singulis annis tertiam vel dimidiam partem

And is
ruinous to
the univer-
sities.

For this he
is excom-
municate.

9. Great
damage to
the country
has ensued.

beneficii sic collati. Et sic his diebus non promovent aliquos, nisi suos filios spurios et cognatos, secum in peccatis enormibus laborantes, et commensales; ita quod per istud statutum destruitur clerus Universitatum, quia milites et armigeri, mercatores et tota regni communitas potius eligunt filios suos et cognatos apprentices facere, vel constituere in aliqua arte temporali vel sæculari, quam ad aliquam Universitatem pro clericis fiendis mittere vel destinare; et sic istud statutum nefandum non solum est derogativum juris Sancti Petri, ecclesiæ Romanae et Anglicanae; verumtamen est destructivum cleri Universitatum Oxoniæ et Cantabrigiæ, et, per consequens, regni, militiæ, et reipublicæ; quia¹ ex uno semper sequitur aliud. Et ideo prædictum Henricum, tanquam principalem, omnesque alios hoc statutum concedentes, excommunicatos dicimus fore ipso jure, et excommunicatos in his scriptis denuntiamus.

NONO, ponimus, decernimus, excipimus, et probare intendimus, nos, procuratores antedicti, contra dictum dominum Henricum, quod postquam idem Henricus, malitiose et tyranniter sibi, ut præmittitur, usurpavit regimen regni, regaliam, et coronam, nunquam viguit Anglia, nec vigebit, prosperabatur² nec prosperabitur in clero nec in populo; et omnia nobilissima et ditissima per felices reges Angliæ præcedentes gratia Divina et armis militaribus per conquestum eidem regno et coronæ acquisita, ut puta, generosa terra Aquitania, nobilis terra Wallia, et fertilis terra Hibernia, suo tempore sunt totaliter perdita et reversa; et, quod pejus est, terra nostra quasi tota in semetipsa est divisa et destructa; cum exactiones et destructiones plurimæ, innumerabiles collectiones pecuniæ in clero et in populo, annuatim in tempore suo et quasi sine cessatione sint extortæ et collectæ; nec

¹ quia] quod, A.

| ² prosperabatur] om. A.

scitur a dominis regni, sed penitus ignoratur, quo Extortion
 prædictæ pecuniae, sic nequiter per ipsum extortæ,^{is so com-}
 devenerunt, aut quo vadunt; quia militibus et armi-^{mon that}
 geris pro eorum laboribus et expensis nihil, ut asse-^{there is no}
 runt, eis datur; populis vero ruralibus et mediocri-^{money.}
 bus personis pro eorum victualibus parum vel nihil
 solvitur; et tamen infelix et miser clerus, et infeli-
 cior et miserrimus populus semper ad solvendum per
 minas¹ et penas compellitur et artatur. Tales solu-
 tiones injustas et exactas et vexationes indebiter,
 tam spirituales in clero quam temporales in populo,
 tempore quo sibi coronam usurpavit, de cætero pub-
 lie juravit in regno non fiendas: ex quibus non
 solum patet ejus manifestum et continuatum perju-
 rium, verum etiam propter ejus indebitam et injustam
 ecclesiæ Dei vexationem incurrisse excommunicationem
 manifestam. Unde hic, sicut in cæteris omnibus Arti-
 culis superius memoratis, ipsum denunciamus, non
 solum fore perjurum, verum etiam excommunicatum.
 For this he
 is excom-
 municate.

DECIMO ET ULTIMO, ponimus, dicimus et publice in 10. We
 his scriptis protestamur, nos, procuratores supradicti, make no
 pro nobis et vobis in hac causa Romanæ ecclesiæ et change in
 Anglicanæ, domini regis Ricardi, suorum hæredum, or lay
 cleri et populi et totius reipublicæ regni nostri Angliæ persons.
 spiritual
 assentibus et adhærere volentibus, quod non fuit,
 est, nec erit intentionis aliquid dicere vel facere quod
 debet offendere aliquem statum prælatorum, spiritua-
 lium procerum, dominorum temporalium, vel comitatum
 hujus regni. Sed quia proditionem et destructionem
 hujus prædicti regni Angliæ appropinquare et immi-
 nere videmus, hos Articulos eandem destructionem
 causantes et excitantes universitati omnium dominorum
 tam spiritualium quam temporalium ac communitati
 fidelium Anglicorum duximus intimandos et conscri-
 bendos; obsecrantes vos omnes *in visceribus Jhesu*

We claim the help of Christi, Dei et Judicis nostri et per merita Beatæ¹ Mariæ matris Ejusdem, et Sancti Georgii nostri protectoris, sub quorum vexillis tam expansis sive protensis vivere volumus, et sub poena perditionis et damnationis animarum vestrarum, ut huic causæ et nobis favorabiles sitis, et benigni in nostris agendis actionibus et causis.² Quæ causæ sunt tres tantum in numero.

We intend, first, to put the right heir on the throne. Secondly, to have peace with the Welsh, Irish, &c. Thirdly, to do away with exactions.

Intendimus, primo, cum Christi auxilio, justum et verum hæredem nostri regni Angliæ et regem sublimare et in suo regali solio regis diademate coronare ; secundo, Wallenses, Hibernenses, et omnes regni nostri inimicos ad nostram perpetuam pacem et concordiam revocare ; et, tertio, regnum nostrum Angliæ ab omni exactione, extortione, et injusta solutione liberare et finaliter liberum facere. Ideo omnibus in isto pio, ut credimus, e meritorio negotio nobis assistentibus, et juxta suum posse juvantibus, Dei et Domini nostri Jhesu Christi benedictionem, peccatorum suorum omnium veniam, et vitam in scriptis promittiunus sempiternam ; et nobis vero contradictientibus maledictionem Dei Omnipotentis damus auctoritate nobis commissa a Deo et ecclesia sua, et in his scriptis excommunicamus eosdem. Fiat ! fiat ! *Explicit.*

An indulgence promised.

II. *Hæ fuerunt causæ, quare decollatus est archiepiscopus Ricardus Scrope.*

1. Because he urged Henry to repent of his perjury in procuring the resignation of Richard II.

Prima causa fuit, quod consultit regi ad penitendum, et ad satisfaciendum pro perjurio quo juravit in villa de Chestre per sacramentum corporis Dominicæ, quod non rebellaret nec deponi consentiret regem Ricardum ; cuius contrarium fecit, cogendo regem Ricardum resignare coronam in parlamento in crastino Sancti Michaelis, anno Domini millesimo CCCLXXXIX., per

¹ *Beatæ*] om. A.

² *et causis*] om. A.

attornatum, et eodem rege Ricardo in Turri London incluso medio tempore; et tamen fidelitatem ante eidem regi Ricardo juravit in præsentia domini Thomæ Arundell archiepiscopi Cantuariensis, et multorum nobilium.

2. Item, optavit idem archiepiscopus, Ricardus Scrope, quod corona regni restitueretur rectæ lineæ, vel cursui, et ecclesia Anglicana haberet suas libertates, privilegia et consuetudines secundum justas leges regni Angliæ ab antiquo usitatas.

3. Item, quod domini regni et magnates judicarentur per pares suos cum deliberatione justa aliorum dominorum illis æqualium.

4. Item, quod clerus et communitas regni non sint oppressi per exactiones et taxas decimarum, quintadicimarum, et subsidiorum, nec per alias impositions iniquas, eo modo quo jam opprimuntur. Anno post coronationem suam idem rex habuit unam decimam, et aliquando duas in uno anno, licet in primo instantio. troitu juravit idem rex, quod in tempore vitæ suæ, in quantum impedire possit, quod nunquam solveret ecclesia Anglicana decimam, nec populus taxam: et istud juravit in castro de Knaresburgh juxta Ebora-cum.

5. Item, quod, corona restituta rectæ lineæ, certi sapientes, qui sciunt honores et haberent scientiam, assignarentur; alii cupidi et avari ac ambitiosi, qui volunt dicere et facere quæ regi placent et non Deo, sed ut ipsimet ditarentur, amoverentur.

6. Item, quod vicecomites in quolibet comitatu libere eligerentur absque coercione domini regis seu baronum.

7. Item, quod barones, nobiles, et communitas regni in suis causis haberent in parlamento liberam disponendi facultatem.

2. Because he wished the crown to go in the right line, and the church to have its rights.

3. Because he desired that the lords, &c.

4. Because he objected to oppression sive taxation.

5. Because he wished the king to have proper counsellors.

6. That the sheriffs should be properly elected.

7. Because he desired free action in parliament.

III. Hic incipit Martyrium prædicti Ricardi archiepiscopi.

Archbishop Scrope executed, 8th June 1405.

Anno Domini MCCCCV., VIII. die mensis Junii, scilicet in die Sancti Willelmi Confessoris, quæ tunc fuit feria secunda Pentecostes, magister Ricardus Scrope, baccalarius Oxoniæ artium, doctor utriusque juris Cantabrigiæ, advocatus pauperum nuper in curia Romana, et deinde Lichfeldiæ episcopus, et postea archiepiscopus Eboracensis, decollatus est extra muros prope Eboracum. Henricus enim Quartus, rex Angliæ, in camera manerii dicti archiepiscopi, quod vocatur Bishopsthorpe juxta Eboracum, mandavit Willelmo Gascoyne armigero, adtunc justitiario principali Angliæ, ut sententiam mortis de præfato archiepiscopo proferret tanquam de proditore regis; qui hoc recusavit, et sic sibi respondit: "Nec vos, domine mi rex, nec aliquis " nomine vestro vester ligeus, potestis licite secundum " jura regni aliquem episcopum ad mortem judicare." Unde præfatum archiepiscopum judicare omnino renuit. Quare idem rex ira vehementi exarsit versus eundem judicem, cuius memoria sit in benedictionem in sæcula Eccl. xlvi.^{1., &c.}

The king then orders Sir William Fulthorp, who was no judge, to condemn him.

Which he does.

sæculi. Et statim mandavit domino Willelmo Fulthorp, mili et non judici, ut eodem die, scilicet feria secunda hebdomadis Pentecostes, qui fuit dies octavus mensis Junii, sententiam mortis in aula præfati manerii in archiepiscopum, quem vocavit proditorem, proferret. Et cum prædictus Willelmus Gascoyne, judex principalis Angliæ, omnino renuit, prædictus dominus Willelmus Fulthorp in loco judicis sedit, et archiepiscopum adduci præceperat. Quo archiepiscopo coram ipso nudo capite stante, hanc sententiam, ipso audiente et omnibus circumstantibus, protulit: "Te, Ricardus, proditorem regis, ad mortem judicamus, et ex præcepto regis decollari mandamus." Hæc audiens archiepiscopus, hanc orationem publice dixit: "Deus

" justus et verus scit me nunquam intendisse malum
 " contra personam regis nunc Henrici Quarti." (Qui-
 bus verbis archiepiscopi patet communem famam tunc
 fuisse ubique. Intentio tamen archiepiscopi fuit adire
 regem cum cæteris dominis, qui ad hoc congregarentur,
 ut peteret a rege reformationem malorum in regno
 tunc existentium ; quia tunc erant dissensiones inter
 dominos, et specialiter inter dominum Nevill et co-
 mitem Marescallum. Quare archiepiscopus dixit populo
 suo seipsum equitare cum multitudine.) Et post præ- He prays
 dicta verba dixit saepius circumstantibus : " Oretis, ut for the
 " Deus Omnipotens non vindicet mortem meam in
 " rege nec in suis." Quæ verba saepe repetit, depre-
 cando simul prothomartyri Stephano, qui pro lapidan-
 tibus deprecatus est. Et postea eadem die, circa me- He is led
 ridiem, ductus est super equum valoris xl. d., sine sella ; to execu-
 et gratias agens, dixit quod " Nunquam placuit mihi
 " melius equus quam iste placet." Et Psalmum, Ex-
 audi, secundum, decantavit, sic equitando cum capis- His dress.
 tro et in blodia chimera et manicis chimeræ ejusdem
 coloris existentibus. Vestem tamen lineam, qua utun-
 tur episcopi, non sinebant archiepiscopum uti. Et sic,
 Ps. xvi. *Acta App. viii. 32, &c.* cum capicio jacincti coloris, sive consimilis coloris, circa
 humeros suos pendente, ductus est, sicut ovis ad
 victimam,¹ qui vero non aperuit os suum, nec ad vin-
 dictam, nec ad excommunicationis sententiam. Qui
 cum ad locum decollationis pervenisset, dixit : " Om- His prayer.
 " nipotens Deus, tibi offero me ipsum et causas pro
 " quibus patior, et veniam a Te peto pro omnibus
 " peccatis et indulgentiam a me commissis sive omis-
 " sis." Et tunc capucium et tunicam ad terram de-
 posuit ; et suo decollatori, Thomæ Alman nuncupato, His request
 dixit : " Fili, mortem meam Deus tibi remittat !" to Thomas
 et : " Ego tibi remitto ; tamen deprecor, ut Deus mihi Alman, the
 " cum gladio tuo quinque vulnera in collo meo, quæ executioner.

¹ *consimilis coloris*] consimili colore, MSS.

" sustinere cupio pro amore Domini mei Jhesu Christi,
 " Qui pro nobis, obediens Patri usque ad mortem, Ep. ad.
 " quinque vulnera principalia sustinuit." Et tribus Phil. ii. 8.
 vicibus osculatus est eum; et positis genibus orabat
 dicens: " In manus tuas, dulcissime Jhesu, commendo
 " spiritum meum," junctis manibus, et elevatis oculis

His head is struck off in five blows.

" in cælum; et mox extendit collum, genuflectendo, et cancellatis manibus super pectus suum, decollator cum gladio eum quinques in collo percussit una et eadem carnis divisione. Et in quinta percussione caput ad terram cadit, corpus super dexterum latus.

The execution took place in a barley field, which bore a wonderful crop.

Erant enim ibi quinque seliones cum ordeo ubi fuit archipræsul decollatus, qui erant pedibus conculcatum in die decollationis suæ penitus destructi, sed tamen in autumno, absque aliquo opere, Deus ex Sua gratia tale incrementum dedit supra communem usum, ut aliqui calami quinque, aliqui quatuor spicas ordei produxerunt, et qui pauciores, minus tamen quam duas spicas non produxerunt.

The king was struck with leprosy on the day of execution.

He passes the night at Hamerton on the way to Ripon.

George Plumpton saw the pustules on his face.

Eo tempore quo fuit decollatus, idem rex horribili lepra percussus est equitando versus Ripon; et videbatur quod quidam percussit ipsum sensibiliter; et hac de causa pernoctabat in villa de Hamerton per septem miliaria ab Eboraco distante; et nocte eadem sequente horribiliter idem rex vexabatur, in tantum quod clamore magno camerarios suos excitavit, qui surgentes omnia luminaria in camera et aula sine lumine et sine igne invenerunt, et regi theriacum in vino vocato vernage dederunt; et in crastino ad Ripon equitavit valde infirmus, ubi permansit per septem dies. Et quando Georgius Plumpton,¹ qui regem octavo die decollationis prædictæ vidit, (*sic*) quod in facie et in manibus prædicti regis magnæ pustulæ leprosæ crescebant,

¹ A son of Sir William Plumpton who was put to death for the same cause as the archbishop and on the same day. Cf. Plumpton, Corr. xxiii. xxiv., and Test. Ebor. ii. 67.

et præminebant quasi capita mamillarum. Et qui ista ^{Another} vidit et audivit, testimonium perhibuit, Stephanus ^{the same} Cottingham alias Palmer; qui hæc magistro Thomæ ^{tale to Dr.} Gascoyne, sacræ Theologiæ professori, retulit. ^{Thomas} ^{Gascoigne.}

In nocte vero tertia post prædictam decollationem ^{The arch-} apparuit idem archiepiscopus Johanni Sibson in domo ^{bishop} sua apud Roclyfe, præcipiens eidem ut peccatum suum ^{John Sib-} de cogitatione homicidii poenitentiario Eboracensi confi- ^{son of} teretur; "Quia," inquit, "triginta annis elapsis de dicto ^{Roclife,} urging on "proposito indies insidias parasti ad occidendum ^{him pen-} talen ^{hominem.} Sed quia in opere non complevisti, pec- ^{ance for an} "catum non esse putasti, nec confessus es. Ideo pœ- ^{intended} "nitere, et confitere, ne forte damneris." Hoc idem ^{murder.} Johannes Sybson narravit in audience plurimorum; ^{His pen-} et præcepit ei, ut offerret candelam ceream super sepul- ^{ance is to} chrum ejus; et quod asportaret truncos, quos homines ^{offer a} super sepulchrum ejus posuerunt ne homines ^{candle at} ibidem ^{the tomb,} adorarent vel offerrent. Quæ idem Johannes, solus ^{and to} senex dierum, asportavit et removit, licet et aliqua ^{remove the} ipsorum vix tres fortes homines levare potuerunt, et ^{logs laid} coram altari Beatae Virginis Mariæ ibidem in ecclesia ^{upon it.} depositus; ac per xiiij. vices eidem Johanni idem sanctus archipræsul apparuit. Et virgo moriebatur idem archiepiscopus, ut per confessionem ejusdem cog- nitum est.

Anno Dominicæ Incarnationis MCCCCV. decollatus ^{The king} est felicis recordationis dominus Ricardus Scrope, ^{sends am-} legum doctor, ex præcepto et consensu Henrici regis to Rome to ^{bassadors} Angliæ, post cujus felicem mortem multi modi miracu- excuse himself. ^{lorum gloria declaratam, idem rex, saniori consilio quo-} rundam sibi assistentium ad se reversus, pœnitudinem quandam assumpsisse videbatur; misitque ad sedem Apostolicam nuntios solennes pro absolutione obtainenda, scilicet tam pro injuria Christi ecclesiæ illata, quam

---

¹ A nephew of Sir William Gascoigne, the chief justice, and the author of the Theological Dictionary.

pro reatu quem contraxit præcipiendo [mortem] prædicti sanctissimi præsulis, neenon contra omnia jura

The grief of the pope and the humiliation of the ambassadors. sibi nequiter procurata. Cum vero Romanus pontifex nuntiorum verba audisset, ingemuit, et plurimas effundens lacrymas cum maximo mœrore dixit: "Heu ! heu ! " quod in diebus meis tanto scelere Christi sponsa sit "impiorum manibus tam turpiter obscurata !" Et his dictis recessit. Cumque dicti nuntii dicti regis nudis pedibus capitibus discoopertis, et vestibus tantummodo lineis induiti, veniam, indulgentiamque et absolutio-

As a penance the king is to found three new monasteries of a strict rule. nem postulassent, et nullatenus profecissent; tandem preces precibus immergentes, et pretiosa munera cardinalibus et cubiculariis distribuentes, sub hac tantummodo conditione plenariam indulgentiam eidem regi obtinuerunt, ut idem rex, tactis sacrosanctis reliquiis Sanctorum, juraret tria nova monasteria construere aerioris observantiæ totius Christianitatis in honore trium Festorum principalium; et quod dotaret ipsa monasteria absque ulla oneris impositione, ut religiosi in eisdem degentes cum omnium pace et animorum quiete Deo gratuitis obsequiis deservirent. Reversi nuntii, omnia referunt, regique præcepta Apostolica, et salutis æternæ januam sibi apertam. Quæ omnia libentissime suscepit, et ipse juravit fideliter completurum. Sed quid proficit infirmo sua detegere

Which he neglects to do. vulnera, nisi sanitatis remedia voluerit adhibere ? Nam usque ad extremam vitæ suæ horam idem rex Henricus Quartus et propriæ animæ remedium, et publicum juramentum, et Apostolicum neglexit mandatum, et mortuus est.

Thomas Maydestone's story which he heard at Hounds-low. Post mortem ejusdem regis accidit quoddam mirabile ad prædicti domini Ricardi archipræsulis gloriam clarandam, et æternae memorie commendandam. Nam infra triginta dies post mortem dicti regis Henrici Quarti venit quidam vir de familia ejusdem ad domum Sanctæ Trinitatis de Houndslowe vescendi causa, et cum in prandio sermocinarentur circumstantes de pro-

bitate morum ipsius regis, respondit prædictus vir
cuidam armigero vocato Thoma Maydestone in eadem
mensa tunc sedenti: "Si fuerit vir bonus, novit Deus;
" sed hoc verissime scio, quod cum a Westmonasterio
" corpus ejus versus Cantuariam in parva navicula
" portaretur, ibidem sepeliendum, ego fui unus de tri-
" bus personis qui projecerunt corpus ipsius in mare
" inter Berkingum et Gravesende." Et addidit cum
juramento: "Tanta tempestas ventorum et fluctuum
" irruit super nos, quod multi nobiles sequentes nos
" in naviculis octo in numero dispersi sunt, ut vix
" mortis periculum evaserunt. Nos vero qui eramus
" cum corpore, in desperatione vitæ nostræ positi, cum
" assensu projecimus illud in mare; et facta est tran-
" quillitas magna. Cistam vero, in qua jacebat, panno The empty
" deaurato coopertam cum maximo honore Cantuarianum coffin was
" deportavimus, et sepelivimus eam." Dicant ergo Canterbury.
monachi Cantuariæ, quod sepulchrum regis Henrici
Quarti est apud nos, non corpus¹; sicut dixit Petrus The writer,
de Sancto David Act. 2o. Deus Omnipotens est testis Clement
et judex quod ego, Clemens Maydestone, vidi virum Mayde-
illum, et audivi ipsum jurantem patri meo, Thomæ stone,
Maydestone, omnia prædicta fore vera. heard this
from his father.

---

¹The king's tomb was opened | the body were found in it, undis-
some years ago, and the remains of | turbed.

CHRONICA PONTIFICUM
ECCLESIAE EBORACENSIS.
PARS PRIMA,¹
AUCTORE
ANONYMO.

The author writes an account of the "profession," to show the independence of the church of York.

Super statu Eboracensis ecclesiae, et illa famosa professionis exactione quæ inter duas Anglorum metropolitanas ecclesias multo agitata est tempore sæpe mihi multa cogitanti non parva subit admiratio, quomodo quidam, propriam ignorantes mensuram, terminos a patribus constitutos transgredi ausi sunt, et cum Apostolus, universum mundum instruens,² generaliter omnibus dicat, *Honore invicem prævenientes*; et: *Nemo Rom. xii. 10.* *circumveniat in negotio fratrem suum*; et: *Solliciti 1 Thess. iv. 6.* *sitis servare unitatem Spiritus in vinculo pacis*, illi *Eph. iv. 3.* e contra paribus honore præferri affectantes, fratresque suos supergredientes, et in negotio circumvenientes,³ rupto pacis vinculo, illam unitatis et concordiaë tunicam, quæ usque ad Normannorum tempora in Anglorum ecclesiis⁴ servabatur integra, dissuerunt, et fraternalm

¹ The text of this First Part is taken from MS. Bodl., Digby, 140, the only MS., which Thomas Stubbs, or whoever was the author of Part II., has appropriated and continued. The notes only record the varia-

tions shown in the MSS. of Stubbs's Chronicle.

² *instruens*] instruct, E.

³ *circumvenientes*] supervenientes, G.

⁴ *ecclesiis*] ecclesia, C.

paritatem qua æqualiter fundatæ sunt, in sectarum¹
 Phil. ii. 21. scandala diviserunt. Nimirum querunt quæ sua sunt,
 et non quæ Jesu Christi; et idcirco obducta mentis
 acie oberrant, et quæ de prætaxatis ecclesiis Romani
 pontifices in suis privilegiis statuunt, aut scienter nes-
 ciunt, aut fastu mentis intellecta despiciunt. Verum quisquis Historiam Anglorum legerit, et via regia gradiens lectionem ejus² memoriter tenuerit, perspicue intelligere poterit, quod illa professionis exactio, sicut evidenter obviat rationi, ita sine dubio primitivæ earundem ecclesiarum adversatur institutioni. Unde mihi tam Historiæ Anglorum, quam Cronicorum, necnon et Apostolicorum privilegiorum collationem facienti, tandem animo consedit³ ob antiquitatis memoriam ad posteritatis notitiam omnes Eboracensium pontificum successiones, a Sancto Paulino usque ad pontificatum venerabilis memoriæ Thurstini⁴ archiepiscopi, ex ordine ponere, et quid, quis,⁵ vel quomodo pro ecclesia illa egerit, vel passus sit, quantum parvitiæ meæ innotescere potuit, ad memoriam revocare.

QUOD⁶ SANCTUS PAPA GREGORIUS EBORACENSEM ECCLESIAM⁷ ET CANTUARIENSEM CONSTITUIT ESSE PARES.⁸

Eboracensis ecclesia, licet Cantuariensi divitiis impar et terrena potentia, pari tamen dignitate quamvis posteriori tempore fundata, et eadem potestate qua et Beda, H.E. i. 29. Cantuariensis ecclesia est sublimata, Apostolicorum quoque privilegiorum dignatione indissimili auctoritate confirmata. Siquidem beatus papa Gregorius ubi

The evidence of history.
The author's resolution to give an account of the archbishops to the time of Turstin.

¹ sectarum] sua, C.

² ejus] suam, F.

³ consedit] insedit, A. B. C. D. E. G.; incidit, F.

⁴ Thurstini] magistri Willelmi la Souche, B. D. F.

⁵ quid, quis] quisquis fuerit, A. B. C. D. F. G.

⁶ No title in E. Quod papa Gregorius Eboracensem ecclesiam Cantuariensi constituit esse parem, C. F.

⁷ ecclesiam] om. text and E.; ins. A. B. C. D. F. G.

⁸ pares] parem, A. C. F.

A.D. 601.

gentem Anglorum per prædicatores, quos illuc direxerat, ad Christum conversam esse didicit, misit Sancto Augustino universa quæ ad cultum ac ministeria¹ ecclesiæ generaliter erant necessaria,² vasa, vestimenta, ornamenta sacerdotalia, vel clericalia indumenta, Apostolorum ac Martyrum reliquias, neconon et codices plurimos.

Gregory's
Privilege.

Which is
given at
the end of
this work.

Misit etiam ei et³ Privilegium in quo duos tantum in Anglia metropolitanos ordinavit, ipsosque officio, dignitate, et suffraganeorum numero pares esse constituit; qualiterque ipsi inter se metropolitani agerent edocuit; honorem quoque dignitatis vel prioratus inter eos in eodem Privilegio distinxit. Quod Privilegium cum cæteris Apostolicorum Privilegiis ideo in calce hujus opusculi subscriptum⁴ est, ut facilius lector Privilegium inveniat quod quæsierit, cum omnia simul ante oculos sine interruptione posita invenerit. Cujus Privilegii principium tale est:⁵ *Cum certum sit pro Omnipotenti Deo laborantibus, etc.*

QUARE IN HAC PARITATE CONSTITUENDA NON CANTUARIENSEM SED LUNDONIENSEM NOMINAVIT.⁶

Gregory
in his
Privilege
named
London
and not
Canter-
bury, and
for what
cause.

Quod autem in eodem Privilegio inter Lundoniensem et Eboracensem archiepiscopos hanc metropolitanæ dignitatis paritatem, et honoris atque ordinationis vicissitudinem Beatus Gregorius distinguens, nullam fecit de Cantuariensi mentionem, hoc in causa fuisse reor, quod Lundonia antiquitatis prærogativa nobilissima, et totius meridianæ Britanniæ ab ortu in occasum

¹ *ministeria*] mysteria, A. C. E.

² *necessaria*] videlicet ins. B. D. F. G.

³ *et*] om. F.

⁴ *subscriptum*] scriptum, A. B.

D. F. G.

⁵ *tale est*] cuius tenor inseritur in libro Bedæ de Gestis Anglorum,

libro primo, xxix. capitulo, ins. A

B. D. F. G.; cuius privilegii tenor, &c., C., followed by—et sic incipit et sequitur, et est talis (reciting the whole document).

⁶ Quare in hac paritate constituenda Lundoniensem non Cantuariensem papa nominavit, C.

frequentatione erat¹ famosissima, multorum emporium populorum terra marique ad eam confluentum. Non autem Cantuaria ita Eboraca vero et ipsa totius aquilonalis² et septentrionalis Britanniæ civitas principalis, omniumque in eo cœli tractu³ urbium antiquissima, multarum inundatione rerum erat celebratissima, sed nec ita Cantuaria. Itaque sicut prædictas duas civitates tam antiquitate et rerum opulentia, quam populorum frequentia Britanniæ præ ceteris nomina-tissimas habebat, ita discretissimus pater duos Angliae metropolitanos archiepiscopatus sedes in eis habere decreverat, quamquam pro tempore et loco et rerum eventu aliter acciderit.⁴

Sanctus enim Augustinus, mox ut ad regem Edel-
bertum pervenit, donante eodem rege, (quamvis adhuc St. Augustine had
i. 25. Beda, H.E. pagano,) mansionem in civitate Dorobernensi accepit, et a residence given to him at Canterbury by Ethelbert. postquam per ejus prædicationem ad Christum con-versus est, donavit eidem⁵ idem rex sedem archiepi-scopalem in eadem civitate Dorobernensi, quia ipsa eraf totius regni sui metropolis. Londonia enim non London was not within sui juris erat ut in ea metropolitanam sedem consti-tueret, sed erat metropolis regni regis Siberti⁶ nepotis Ethelbert's kingdom. sui. Ideoque extunc Sanctus Augustinus in Doro-

¹ erat] om. C.

² aquilonalis] aquilonaris, A. D. F.

³ omniumque in eo cœli tractu] multarum quia in ea cœli contractu, B. D. F. G.

⁴ acciderit] Memorandum etiam (om. C. E.; etiam tamen est, G.) quod tempore Lucii regis filii Coyli receperunt primo Britones fidem Christi, postulante eodem Lucio, missis in Angliam ab Eleutherio papa (xiii. a Beato Petro, Lino et Cleto computatis) viris religiosis et catholicis Fagano et Damiano anno ab incarnatione Domini clvi., sicut in Cronicis continetur, et in libro

Bede primo, quarto capitulo. Post istum fuerunt ante Gregorium xlvi. papæ, A. B. C. D. E. F. Followed by Fuerunt tunc in Britannia xxviii. flamines, neenon et iii. archiflamines, et loco eorum epis-copos et archiepiscopos ordinabant sancti doctores (scilicet, G.) Faga-nus et Damianus, B. C. G. G. adds et tunc erant in Britannia tres sedes archiepiscopales, videlicet Lundoniis, Eboraci, et Urbis Legi-onum.

⁵ eidem] ei, C. E. G.

⁶ Siberti] Saberti, A. B. D. E. F. G.

bernia quasi in archiepiscopatus sui sede remansit,
 hæc¹ est Cantuaria. Obiit autem beatus papa Gre-
 gorius antequam civitas Eboraca ad Christum esset
 conversa, et ideo pallium, quod ipse illuc, sicut in
 Privilegio suo promiserat, mittere decreverat, usque ad
 Honorium papam, qui ab eo quintus Romanæ ecclesiæ
 præfuit, dilatum est.

Gregory died before the conversion of York, and so the pall he promised was not sent by him.

DE SANCTO PAULINO ARCHIEPISCOPO.²

The mis-
 sion of
 Paulinus
 from Kent.
 A.D. 625.

Hujus papæ temporibus potentissimus Northumbro-
 rum rex Edwinus, adhuc paganus, Edelbergam,³ virgi-
 nem Christianam, filiam regis Cantuariorum Edelberti
 jam defuncti, a fratre suo rege Edelbaldo in conjugium
 dari sibi⁴ petiit. Cumque ei responsum esset, non esse Beda, H.E.
 licitum Christianam virginem pagano in conjugium dari, ii. 9.
 ne fides et Sacraenta cælestis Regis consortio prophana-
 rentur regis qui veri Dei cultus esset prorsus ignarus,
 promisit⁵ rex se eandem quam virgo colebat subitum
 religionem, si tamen a prudentibus examine sanctior posset
 inveniri. Itaque virgo regia regi promittitur, dispositum-
 que est ut ordinaretur episcopus vir Deo dilectus Pauli-
 nus, qui cum illa veniret, eamque et comites ejus, ne
 paganorum possent societate pollui, quotidiana exhortatione
 et Sacramentorum cælestium celebratione confirmaret.

Ordinatus est igitur⁶ Paulinus episcopus a Justo Can-
 tuensi archiepiscopo, sub die xij. kal. Augusti, anno ab
 incarnatione Domini ccxxv. Et sic, cum præfata virgine,
 advenit ad regem Edwinum.⁷ Sed ipse⁸ potius toto animo

¹ hæc] hoc, C.² No title in E. De Sancto Paulino primo archiepiscopo civitatis Eboracensis, C.³ Edelbergam] Edwergam, B. G.; Edebergam, C. D.; Edelburgam, E.⁴ sibi] om. F.⁵ promisit] ergo ins. B. D. E. F. G; igitur, C.⁶ igitur] itaque, A.⁷ advenit ad regem Edwinum] quasi comes copulæ carnalis ad

regem Edwinum advenit, A. B. C.

D. E. F. G. After which the same MSS. insert the following passage : “ Iste Justus quartus fuit a Beato Augustino, quia post Augustinum fuit Laurentius; post eum Mellitus qui fuit Londoniensis; post eum Justus qui fuit Roffensis; post eum Honorius quem Paulinus consecravit Lincolniæ. Cui et Paulino Honorius papa primus pallium misit.”

⁸ ipse] om. C.

² Ep. ad intendens, ut, gentem quam adibat ad agnitionem veritatis Cor. xi. 2. advocans, juxta vocem Apostoli sponso¹ virginem castam exhiberet² Christo.

Beda, H.E. Iste est Paulinus quem sanctus papa Gregorius, sug- Paulinus
gerente sibi Sancto Augustino multam quidem sibi was sent to
esse messem sed operarios paucos, cum Mellito et England by
Justo et pluribus cooperatoribus ac Verbi³ ministris Gregory,
eidem Augustino ad prædicandum direxit; e⁴ quibus A.D. 601.
Mellitus a Sancto Augustino ad sedem Londoniensem
ordinatus.⁵ Procedente tempore pro defuncto Laurentio,
qui Augustino successerat in archiepiscopatum Can-
tuariensem, a sua sede est translatus. Similiter et
Justus a Sancto Augustino ad sedem Roffensem primo
est ordinatus. Deinde et ipse pro defuncto Mellito
Cantuariensi ecclesiæ est subrogatus. Tertius vero
corum socius Paulinus præfatae virginis Christianitatis
et fidei custos datur. Ab archiepiscopo Justo episcopus
ordinatus, cum eadem virgine ad prædictum regem
Edwynum est destinatus.

DE PRÆDICTIONE EJUS.⁶

Beda, H.E. Igitur ad prædicationem Sancti Paulini rex Edwinus The con-
ii. 14. ad Christum conversus baptizatus est in civitate Ebo- version of
raci cum cunctis gentis suæ nobilibus ac plebe plurima anno Northum-
Dominicæ incarnationis ccxxvii.; cathedramque⁷ archiepis- bria by
copalem eidem doctori atque antistiti suo Paulino in Paulinus
eadem civitate sua constituit, in qua ipse Paulinus described.
usque ad finem⁸ regis Edwini sedit, verbumque Domini A.D. 627.
cum omni alacritate et instantia in ea provincia præ-
dicavit. Tantus autem fertur tunc fuisse fervor fidei ac
desiderium lavacri salutaris genti Northumbrorum, ut quodam

¹ sponso] uni viro, A. B. C. D. F.⁵ ordinatus] est ins. A. D.² exhiberet] exhibere, A. B. D.⁶ ejus] ejusdem Paulini, B. G.;

E. G.; adhibere, C.

no title, E.

³ Verbi] Dei ins. A. B. D. F.⁷ cathedramque] cathedral, A.

G.; Christi, C.

B. D. E.

⁴ e] cum, B. G.⁸ finem] vitæ ins. A.

tempore Paulinus veniens cum rege et regina in villam regiam¹ in provincia Berniciorum, xxxvi. diebus ibidem cum eis catechizandi et baptizandi officio deditus moraretur; quibus diebus cunctis cum a mane usque ad vesperam nil aliud ageret quam confluentem² de cunctis locis plebem Christi verbo salutis iustruere, atque instructam in proximo flumine³ lavacro remissionis abluere. Sed in provincia Deirorum, ubi sœpius manere cum rege solebat, baptizabat in fluvio Sualua, qui⁴ vicum Cataractam præterfluit. Magnam itaque partem Deiræ et Berniciæ (nam inhas duas provincias Northumbria antiquitus fuerat divisa),⁵ Sanctus Paulinus primus, quintus a Beato Gregorio, ad fidem Christi convertit.

QUOD HONORIUS PAPA PAULINO PALLIUM MISERIT.⁶

Honorius sends the pall to Paulinus.

Quod ubi papa Honorius didicit, gentem scilicet North- Beda, H.E. umbrorum cum rege suo Edwino ad fidem Christi, Paulino ii. 17. evangelizante, conversam esse, misit eidem Paulino pallium, sicut in Privilegio beati papæ Gregorii fuerat decretum.⁷

Honorius' letter to Edwin.

Misit regi Edwino literas exhortatorias, in quibus ad paritatem quam Sanctus Gregorius inter duos Angliæ metropolitanos statuerat, etiam ipse potestatem eis sese vicissim ordinandi eisdem metropolitanis concessit, scilicet ut, cum Dorovernensis⁸ vel Eboracensis antistes de hac vita transierit, is, qui superstes est, consors ejusdem gradus, habeat potestatem alterum ordinandi in loco ejus qui transierat⁹ sacerdotem, ne sit necesse usque¹⁰ ad Romanam civitatem per tam prolixa terrarum

¹ regiam] quæ vocatur Adgefrin ins. A. D. E.; Adgebrin, B.; Adgrifin, G.; Aggebrin, C.

² confluentem] eo, ins D. E. F. G.; coram eo, B.; ei, A. C.

³ flumine] Glein ins. A.; scilicet Glein, B. C. G.; quod Swale nunc dicitur, C.

⁴ qui] quæ, A. B. D. F. G.

⁵ divisa] quam ins. B. D. F. G.

⁶ No title, E.; pallium Sancto Paulino misit, A. B. C. D. F. G.

⁷ decretum] ins. Iste literæ continentur in libro Bedæ de Gestis Anglorum primo (secundo, B. G.), capitulo xvii. et xviii., et incipiunt: *Domino excellentissimo regi*, etc. Item, *Dilectissimo fratri Honorio*, etc., A. B. C. D. E. F. G.

⁸ Dorovernensis] Dorobornensis, A. B. D. F.

⁹ transierat] transierit, A. D.

¹⁰ usque] om. G.

et maris spatia pro ordinando episcopo semper fatigari ; similiter et Honorio archiepiscopo hoc idem literis insinuat, sicut inferius post Privilegium Gregorii continetur.

**QUOD PAULINUS LINDISSE ET CIVITATEM LINDOCOLINAM
AD DOMINUM CONVERTIT, ET QUOD ETIAM IPSE
PAULINUS HONORIUM CANTUARIENSEM CONSECRA-
VIT ANTISTITEM.¹**

Beda, H.E. ii. 16. Prædicabat autem Sanctus ² Paulinus non solum in Paulinus Northumbria ³ sed etiam in provincia Transhumberna, ^{converts Lindsey} hoc est in Lindisse,⁴ ipsamque gentem et civitatem ^{Lindsey and Lincoln.} Lindicolinam⁵ ad Dominum convertit, et in eadem civitate ^{A.D. 628.} ecclesiam operis egregii de lapide a fundamentis construxit.

H. E. ii. 18. Hæc inter⁶ Justus archiepiscopus ad cœlestia regna sublatus, Paulinus et Honorius pro illo in archiepiscopatum Cantuariensem ^{consecrates archbishop} est electus. Qui ordinandus venit ad Paulinum, et, occurrente sibi illo in Lindocolino,⁷ in præfata ecclesia quintus Dorobornensis ecclesiæ, secundum institutionem papæ Honorii, a Paulino consecratus est antistes.

**QUOD OCCISO REGE EDWINO PAULINUS CANTIAM REDIIT,
ET CURAM ECCLESIAE ROFFENSIS SUSCEPIT.⁸**

Igitur Paulinus, primus Eboracensis archiepiscopus, The death of Edwin. sex annis continuis fidem Christi prædicando cathe-

A.D. 633.

¹ Om. E. Quod Paulinus Lindiese et Lincolniam ad Dominum convertit, et Cantuariensem archiepiscopum in ea (om. B. G.) consecravit, B. C. D. F. G.

² *Sanctus*] Beatus, A.

³ *Northumbria*] Northumbrana, E.; Transhumbria, A. B. D. F. G.

⁴ *Lindisse*] Lyndeseye, A.; Lyndesse, A. B.; Lyndese, D.

⁵ *Lindicolinam*] Lincoln, A.; Lincolniam, D.; Lincolniam, F. G.

⁶ *Hæc inter*] Hæc autem inter, A. E.; Inter hæc autem, G.; Hæc autem infra, F.; Hoc intervallo, C.

⁷ *Lindcolino*] Lincolnia, B. D. G.

⁸ Om. E.

dram archiepiscopalem sublimiter rexit; quibus expletis,

rebellaverunt adversus regem Edwinum Cedwalla rex H.E. ii. 20.

Britonum et Penda rex Merciorum, et conserto gravi prælio¹

occisus est rex Edwinus; factaque est maxima strages in

ecclesia Northumbrorum. Itaque turbatis rebus, interfectis

ducibus, grassantibus² hostibus, cum nihil auxilii, nil

alicubi præsidii nisi in fuga superesset, Paulinus, assumpta

secum regina et pueris regiis, navigio Cantiam unde

venerat redit, atque ab Honorio archiepiscopo, quem ipse

Paulinus sacraverat,³ et a rege Edelbaldo, qui eundem

Paulinum cum sorore sua ad regem Edwinum miserat,

multum honorifice susceptus est; et quia eo tempore Ebor-

fensis ecclesia pastorem minime habebat, eo quod Romanus

præsul illius ad Honorium papam a Justo archiepiscopo

legatarius missus absorptus fuerat fluctibus Italici maris,

invitatione Honorii archiepiscopi et Edelbaldi regis curam

præfatae ecclesiæ suscepit Sanctus Paulinus. In qua etiam

ecclesia ipse post plures annos a terrenis ad caelestia

migrans, pallium, quod ab Honorio papa acceperat,

relinquit.

Paulinus
flies to
Kent with
the queen,
&c.

And is
made bis-
hop of
Rochester,
where he
dies.
A.D. 644.

Bishop
Ceadda.
A.D. 663.

In the
interval
the bishops
of Lindis-
farne had
ruled
Northum-
bria.

DE SANCTO CEDDA.⁴

Secundus Eboracensis archiepiscopus ordinatus est

Sanctus Cedda anno⁵ Domini dclxiii.,⁶ multo temporis

intervallo. Recedente enim [propter] persecutionis imma-

nitatem Sancto Paulino, Eboracensis ecclesia proprium per

xxx. annos non habuit episcopum, sed Lindisfarnensis arch. Ebor.

ecclesiæ pontifices, (cujus ecclesia propter barbarorum incursiones post multos annos Dunelmum translata est,) p. 252.

scilicet Aidanus, Finanus, Colmannus, et Tuda, quatuor isti,

sicut sibi ordine succedebant, totius Northumbriæ admi-

nistraverunt pontificatum.

Verum tricesimo pontificatus eorum anno expleto,
finitoque inter Wilfridum et Colmanum de observantia

¹ prælio] in campo qui vocatur Hetfeld, ins. B. C. G.

Cedda archiepiscopo, A. B. D. C. adds secundo; F. Eboracensi.

² grassantibus] crescentibus, C.

⁵ anno, &c.] om. C. E.

³ sacraverat] consecravit, C.

⁶ DCLXIII.] quia ins. A. B. D. G.

⁴ No title, E. G. De Sancto

sed, C. E.

Paschali conflictu, convictisque Scotis et patriam suam
repentibus, defunctoque in brevi Tuda qui Colmano
in episcopatu successerat, missus est Sanctus Wilfridus
a rege Berniciorum, Alfrido,¹ consilio patris sui Oswii in
Gallias, ut sibi suisque ordinaretur episcopus. Quo adhuc Wilfrid
in transmarinis partibus propter ordinationem demorante,^{made bis}
imitatus industriam filii sui rex Oswius fecit sibi ordinari
in archiepiscopum Eboracensis ecclesiae virum sanctum, the Scot-
modestum moribus, Scripturarum lectione sufficienter in-
structum, et ea quae in Scripturis agenda didicerat operibus
sollerter exequentem, vocabulo Ceddam, fratrem reverentissimi
antistitis Orientalium Saxonum Cedd, presbyterum, et
abbatem monasterii quod vocatur Lestingaeu.² Qui cum³ ec-
clesiam tribus annis sublimiter rexisset, dulcedine quietioris
vitæ archiepiscopatum dimisit, et ad monasterium suum
quod est in Lestingaeu⁴ secessit; unde post non multum
tempus, postulante archiepiscopo Theodoro et concedente
rege Oswio, assumptus, et petenti regi⁵ Merciorum
Wlfero missus, pro defuncto Jarumano⁶ Licetfeldensi⁶
ecclesiae est substitutus, et cum⁷ eandem ecclesiam
duobus annis et dimidio gloriose rexisset, migravit ad
Dominum, sepultusque⁸ est primo juxta ecclesiam Sanctæ
Mariæ, sed postmodum, constructa⁹ ibidem ecclesia Sancti
Petri, in eandem sunt ossa ejus honorifice ac devote
translate.

H.E. iv. 3.

Ceadda
retires to
Lasting-
ham :
afterwards
bishop of
Lichfield.
Dies,
A.D. 672.

DE SANCTO WILFRIDO.¹⁰

Tertius Eboracensis ecclesiae administrationem sus-
cepit supradictus vir, Sanctus Wilfridus, qui a rege Bishop
Berniciorum Alfrido Haugustaldensis ecclesiae fuerat Wilfrid.
A breve life.

¹ *Alfrido*] Egfrido, C.

² *Lestingaeu*] Lastyngaeu, A. B.;
Lastingaeu, F. G.; Lestingaeu, C. E.

³ *cum*] ins. B. F.; Qui etiam
cum, G.

⁴ *petenti regi*] petente rege, G.

⁵ *Jarumano*] Larumano, G.

⁶ *Licetfeldensi*] Lychefeldensi,
A. B. C. D. G.

⁷ *cum*] ad, G.

⁸ *que*] om. A. B. F. G.

⁹ *constructa*] est ins. A. B. C. D.

E. F. G.; also et ins. after Petri.

¹⁰ *De Sancto Wilfrido archiepi-*
scopo, A. B. D. G. “Eboracensi”
is added by C., and “qui apud
“Ripon sepultus est,” by F.

episcopus constitutus, cui, quia erat¹ consilio providus, et actione strenuus, curam Eboracensis ecclesiae tunc² vacantis commisit Deirorum rex Oswius, de quo cum largior sit scribendi materia, nos breviandi gratia multa omittentes, summatim exprimamus quam illustris et strenuus fulserit in ecclesia. Qui cum esset annorum xiii., primo in Lyndisfarnensi ecclesia lectioni operam impenden³, animadvertisit minime perfectam *Beda, H.E.* esse viam⁴ quæ tradebatnr a Scotis, unde⁴ Romam per v. 19.

Educated
at Lindis-
farne.

At Lyons.

He takes
the lead in
the con-
ference at
Whitby.

rexit, ibique meditationi rerum ecclesiasticarum cotidiana mancipatus instantia, quatuor Evangeliorum ex ordine libros, compotum Paschæ rationabilem, et alia multa ecclesiasticis disciplinis accommoda a consiliario ipsius papæ viro doctissimo Bonifacio didicit. Inde Britanniam rediens,⁵ cum in Gallias⁶ devenisset, tribus annis cum Dalfino Lugdunensi commoratus, attensus est ab eo; sicque patriam perveniens,⁷ conjunctus est amicitia supradicti Alfridi regis Berniciorum, et ad ejus iussionem⁸ presbyter ordinatus.

Interea mota, ut superius memoravimus, inter Anglos et Scotos quæstione de observantia Paschæ, quam contra morem ecclesiasticum celebrabant⁹ Scotti, Wilfridus contra eos et eorum doctorem, Colmannum Lindisfarnensem episcopum, conflictum initit,¹⁰ et congregata synodo non parva sub præsentia regum, scilicet Oswii qui Deirorum, et filii sui Alfridi qui Berniciorum sub patre suo regebat regnum, sententiam Scotorum confutavit, sectamque¹¹ reprobavit, et catholicam Paschalis observantiae regulam promulgavit. Quem conflictum a Venerabili Beda luculenter editum in Historia legimus Anglorum.

¹ *erat*] om. A. B. C. D. E. F. G.

² *tunc*] per resignationem Cedde episcopi, ins. A. B. C. D. E. F. G.

³ *viam*] vitam, C. D. F. G.

⁴ *unde*] om. A.

⁵ *rediens*] veniens, A. B. C. D. E. F. G.

⁶ *Galias*] Galliis, A.

⁷ *perveniens*] veniens, A.

⁸ *iussionem*] missionem, G.

⁹ *celebrabant*] celebrant, A. B. C. D. E. F. G.

¹⁰ *initit*] anno Domini DCLXIII^o.

ins. G.

¹¹ *que*] om. A., &c.

Processu vero temporis misit eum præfatus rex Alfridus in Gallias, ut sibi suisque specialiter ordinaretur episcopus, eique individuus comes ac sacerdos esset, et doctor catholicus. Ordinatus¹ est itaque Sanctus Consecra-Wilfridus episcopus apud Compendium ab Agilberto² ted bishop. Parisiorum episcopo, cum quo et alii undecim episcopi convenientes multum honorifice ministerium impleverunt. Rediens autem Wilfridus³ Britanniam, et per Works in Cantiam veniens, quia sedes Cantuariensis defuncto Kent. Honorio archiepiscopo vacabat, et Theodorus neandum⁴ ad sedem suam venerat, ipse Wilfridus in Cantia presbyteros et diaconos, usque dum archiepiscopus ad sedem suam perveniret, ordinabat; sicque ad regem Alfridum perveniens, apud Hestoldesham sedenti ab eo episcopalem accepit. Hæc inter supradictus Eboracensis archiepiscopus, Sanctus Cedda, quietam magis vitam diligens, dimisso archiepiscopatu, in⁵ monasterium suum in Lestingaei⁶ accessit. Et Sanctus Wilfridus curam Eboracensis ecclesiæ invitante rege Oswio accepit, necnon et omnium Northumbrorum, sed et Pictorum, quousque rex Oswius imperium pretendere poterat.

Symeon,
pp. 252-3.

Mortuo autem rege Oswio successit Egfridus filius suus Egfrid's in regnum, qui post Beatam Etheldredam, quam nomine queen tenus conjugem primo duxerat, Ermensburgam⁷ sortitus est in matrimonium. In cuius corde malignus hostis sibi hospitium fecerat, ubi odiorum et invidiæ contra Beatum Wilfridum fomenta conficiens, per linguam mulieris incendit animum regis ad expulsionem usque pontificis. Sed quia rex pontificem de sua sede præter consensum Theodori archiepiscopi pellere nequibat, mandavit archiepiscopo ut adesset; auditisque quas accusatores ejus finxerant causis, pulsus est ab Wilfrid is episcopatu Sanctus Wilfridus anno ab Incarnatione Domini banished.

¹ *Ordinatus*] que ins. A.

⁵ in] ad, G.

² ab Agilberto] a Gilberto, A. B. D. F. G.; ab Angilberto post Gewisde tunc, C.

⁶ *Lestingaei*] Lestingaen, C.; Lastingaen, D. F. G.; Lastyngaeu, A. B.

³ *Wilfridus*] in ins. G.

⁷ *Ermensburgam*] Emburgam, A.

⁴ *necdum*] nondum, G.

B. C. D. F.; Cutburgam, G.

clxxviii., qui est annus episcopatus sui xiii., et per decen-
nium exulavit; duoque in loco¹ episcopi a Theodoro
sunt substituti, Bosa videlicet qui Deirorum, et Eata
qui Berniciorum provinciam gubernaret, Bosa in civi-
tate Eboracensi, Eata in ecclesia Haugustaldensi.

At Wilfridus pro causa sua Romam iturus, et de
ea coram Apostolico papa acturus, ubi navem ascendit,
Fresiam appulsus, primus genti illi² verbum Dei præ-
dicans, ad Christum eam convertit. Deinde Romam
veniens, ventilata³ causa sua in Concilio cxxv. coepi-
scoporum, absolutionis suæ literas ab Agathone papa
acepit, rediensque Britanniam, cum propter inimicitias
Egfridi regis in episcopatum suum recipi non posset,
divertens ad provinciam Australium Saxonum, quinque
annis, id est usque ad mortem ipsius Egfridi,⁴ moratus,
gentem illam in Christum credere fecit, et, donante
rege illius provinciæ nomine Ethilwalch,⁵ insulam quæ
vocatur Seleseu, ubi suos dum exularet recipere posset,
cum omnibus hominibus et facultatibus quæ in ea
erant, in possessionem accepit, ubi et monasterium
construxit, et regularem inibi vitam instituit.

Converts
Sussex and
the Isle of
Wight.

Similiter et Vectam insulam per Verbi Dei ministros,
quos illuc direxit, ab idolatriæ cultu liberavit, et dono
regis Cedwallæ, qui interfecto rege prædicto Ethil-
walch⁶ insulam illam sibi subjugavit, tertiam ejusdem
insulæ partem in possessionem accepit; quam postea
patriam repetens, nepoti suo Bricwino⁷ commendavit.

Wilfrid is
bishop of
Hexham.

Interim dum Sanctus Wilfridus Romam iret ac redi-
ret, et in provincia supradicta moraretur, Eata, qui
pro ipso ad sedem Haugustaldensem a Theodoro fuerat

¹ *loco]* suo ins. A. B. C. D. E. F. G.; Edelwalch, E.; Edilwach, C. F.

² *illi]* After this two ff. are missing in A.

³ *ventilata]* est ins. B. D. G.

⁴ *Egfridi]* om. B. G.

⁵ *Ethilwalch]* Edelwalch, B. D.

⁶ *Ethilwalch]* Edelwach, C.;

Edilwach, D. F.; Edilwalch, E.;
Edylwach, B. G.

⁷ *Bricwino]* Brittono, C.; Brit-
wino, G.; Brittwino, D.

Symeon,
p. 253.

ordinatus, principio regni Alfridi, qui post fratrem suum Egfridum regnavit, defunctus est, et Sanctus Johannes præsulatum Haugustaldensem accepit, ac uno anno tenuit. Anno autem secundo regis Alfridi, eodem rege invitante, Sanctus Wilfridus episcopatum suum recepit, et Sanctus Johannes de Hestoldesham ad Eboracum translatus, pro jam defuncto Bosa, in archiepiscopum¹ est sublimatus.

Transactis autem quinque annis Sanctus Wilfridus, Again
denuo accusatus ab eodem rege et plurimis episcopis, præsu-
latu pulsus est, veniensque Romam, cum præsentibus
accusatoribus acciperet locum se defendendi, omnium
judicio probatum est accusatores ejus falsas contra
eum machinas calumnias; scriptumque est regibus
Anglorum, ut eum in episcopatum suum facerent re-
cipi, eo quod injuste fuerit² accusatus. Reversus itaque Is restored.
Britanniam sub Osredo rege filio Alfridi, xiii. secundæ
expulsionis³ anno, Haugustaldensem⁴ episcopatum re-
cepit, sique quatuor annis, id est, usque ad diem
obitus sui, vitam duxit in pace.

Fuit autem Beatus Wilfridus temporibus Oswii et Wilfrid's
Egfridi, Alfridi,⁵ et Osredi,⁶ cuius anno quarto diem pontifical years.
clausit extreum, functus episcopatu per multas tribu-
lationes xl. annis, qui sic colliguntur. Mansit in
episcopatu in pace ante primam expulsionem xiii.
annis, pulsus ab episcopatu decennio exulavit, reversus
de exilio v. annis in episcopatu fuit, iterum pulsus
xiii. annis in exilio fuit; secundo reversus quatuor
annis in pace episcopatum rexit.

Defunctus est autem in monasterio⁷ apud Undalam, His death
quod est juxta Stanford,⁸ et inde ministerio fratrum and burial.

¹ *archiepiscopum*] archiepisco-
patum, B. G.

² *fuerit*] fuerat, B. G.

³ *secundæ expulsionis*] secundo
sue pulsationis, B. C. G.; secundo
sue pulsationis, F.

⁴ *Haugustaldensem*] Haugustal-
densis ecclesiæ, G.

⁵ *Alfridi*] om. G.

⁶ *Osredi*] Offridi, C.

⁷ *monasterio*] suo ins. G.

⁸ *Stanford*] Staunford, D.
Stamford, B. C. E. G.

delatus,¹ in monasterio suo apud Ripum² est sepultus.³

DE BO SA.⁴

Bishop
Bosa.
A.D. 678.

Quartus Eboraci præfuit ecclesiæ vir multæ⁵ sanctitatis et humilitatis Bosa, qui, statim post primam expulsionem Sancti Wilfridi, a Theodoro Cantuariensi archiepiscopo Eboraci est ordinatus, et pro Sancto Wilfrido ad ejusdem ecclesiæ regimen est substitutus, totoque fere decennio, quo Sanctus exulabat Wilfridus, ecclesiam illam rexit, et principio regni Alfridi defunctus, apud Eboracum est sepultus.

DE BEATO JOHANNE BEVERLACENSI.⁶

Bishop
John of
Beverley.
A.D. 705.

His learn-
ing and
powers of
teaching.

Bede one
of his
pupils.

Quintus Eboracensem rexit ecclesiam sanctus et digne laudabilis archiepiscopus Johannes, hic de gente Anglorum, natalibus nobilis, puer Theodoro Cantuariensi archiepiscopo ad imbuendum literis traditus, propter ejus excellentem in Scripturis ingenii vivacitatem, Johannes, id est gratia Dei, ab eo est appellatus. Cujus doctrinis accurate⁷ institutus, et gratia Dei adjutus, in tantum literarum scientia claruit, ut eo de auditorio egresso statim ad eum audiendum discipuli ceteratim undique confluarent, et cælestis philosophiæ ab eo documenta pectore sitibundo indesinenter haurirent. Quos et ipse tanta religionis institutione formabat, ut eos non solum Divinarum Scripturarum lectioni vacare, sed etiam operibus justitiæ se faceret exemplo sui exercere, inter quos radiantissima totius Britanniae lucerna

¹ *delatus*] delegatus, B. C.

² *Ripum*] Ripon, G.

³ *sepultus*] anno Domini DCCIX.
ins. B. C. D. G.

⁴ *De Bosa*] archiepiscopo *ins.*
B. G.; archiepiscopo Eboracensi,
E.; quarto added by C.

⁵ *multæ*] magnæ, B. E.

⁶ *De Beato Johanne Beverla-*
censi] De Sancto Johanne archiepi-
scopo Eboracensi, B. D. F. G.;
De Sancto Johanne quinto arch.,
&c., C.

⁷ *accurate*] actu recte, G.

Beda, qui inter illustres ecclesiæ doctores celeberrimus habetur, insignissimus ejus auditor fuit, quenque¹ ipse tum pro vitæ sinceritate,² tum pro sensu subtilitate, miro amplexu amore, digno quoque venerabatur honore.

Denique processu temporis ipse Johannes propter affluentem³ cœlestis doctrinæ gratiam de auditorio suo, ad docendos populos et ecclesias instruendas fraterna ubique caritate invitatus, tantæ excellentiæ illustratus gratia, in monasterio Streneshalensi⁴ aliquantis detinetur diebus ab Elflede abbatissa. Postquam autem non solum ibi, sed etiam in regionibus circumstantibus, verbum Dei rudibus adhuc Anglorum populis evangelizavit, ad heremiticam se conferens⁵ vitam, super ripam Tyne fluvii in loco qui Arneshaug dicitur, quod interpretatur Mons Aquilæ, diu seipsum Deo in magna contemplationis puritate immolavit.

Sed cum esset vir meriti singularis, et Apostolicæ gratiæ virtutibus insignis, ne tanta Domini lucerna sub modio tecta lateret, inde principio regni⁶ Alfridi assumptus, primo ad Haugustaldensem ecclesiam pro defuncto Eata substitutus, et postmodum ad ecclesiæ Eboracensis cathedram pro defuncto Bosa translatus, magnis⁷ in utraque sede claruit miraculis. Quia vero præcedente⁸ tempore, dum ipse adhuc auditorium regeret, multæ sanctitatis et scientiæ plures habuerat discipulos, de ipsis postmodum ad pontificatum assumptus electissimos sacris ordinibus mancipavit, et ad reverendum sacri altaris ministerium dignos Deo cooperatores promovit. De quibus est ille clarissimus Anglorum John's scholars : Bede.

¹ *quenque*] quem et, B. C. D.
E. F. G.
² *sinceritate*] sanctitate, B. C. D.
E. F.
³ *affluentem*] effluente, B. G.
⁴ *Streneshalensi*] Strenesale, E.;
Strenesalensi, B. C. D. G.

⁵ *conferens*] offerens, B. C. D.
F. G.
⁶ *regni*] regis, B. G.
⁷ *magnis*] que ins. B. G.
⁸ *præcedente*] procedente, B. G.

Some time
at Whitby.

After-
wards a
hermit on
the Tyne.

Bishop of
Hexham
and York.

doctor Beda, de quo supra meminimus, cuius scripta tota miratur Europa; quem beatus pontifex electum Deo ministrum constituens, diaconii arce sublimavit, et post sacerdotii honore vestivit.

Herebald. De quorum etiam collegio extitit Herebaldus, qui ejus erat a puerō discipulus, comesque commanens et individuus; quem sanctus pontifex pro inobedientia equo lapsum, et toto¹ corpore contritum, de portis mortis ad vitam orando reduxit. Ex eodem quoque numero fuit Beatus Brictunus,² quem pro virtute sanctitate, et consiliorum profunditate præ cæteris familiarem habuit, quemque³ postea in monasterio Beverlacensi, quod ipse a fundamentis construxerat, abbatem sanctimonialis vitae constituit.⁴

Britthunus. Claruit etiam inter eos venerabilis memorie Wilfridus Junior, qui in tantum merito sanctitatis excrevit, ut eum Beatus Johannes præ cæteris eligeret, et se vivente archiepiscopum Eboracensis ecclesiæ pro se ordinaret.

Sigga, and the miracle at York. Inter ipsos quoque digna relatione memorandus est Sigga ejus diaconus, qui quantæ puritatis in conspectu Dei fuerit, iste Sanctus in seipso expertus est virtute Sancti Spiritus. Cum enim aliquando apud Eboracum in metropolitica⁵ ecclesia sua secretius oraret, et totus supernis intentus animam suam sicut aquam in conspectu Dei Folcard, effunderet,⁶ visibiliter ei in specie cendentis⁷ columbae Vita S. Spiritus Sanctus apparuit, Qui primo ante eum super Joannis, vol. i. p. altare, deinde super caput ipsius orantis ineffabiliter^{258.}

The scene described. resplendens resedit; cuius eradiante per quæque foramina candore niveo, omnis ecclesia illuxit lumine magno. Mirantibus itaque cunctis tantam claritatem, ausu familiaritatis confusis accurrit supradictus Sigga diaconus

¹ *toto]* om. B.

⁴ *constituit]* instituit, C. D. E. F. G.

² *Brictunus]* Britthunus, B. C. D. E. F. G.

⁵ *metropolitica]* metropolita, E.

³ *quemque]* quique, B. C. D. E. F. G.

⁶ *effunderet]* infundere, G.

F. G.

⁷ *cendentis]* cadentis, B. D. F. G.

Folcard,
p. 258.

ad visionem, et intentis in Sanctum Dei oculis, gloriam participat Divinæ visionis. In argumentum autem tantæ temeritatis contrahitur facies ejus in rugam sicut ab uestione ignis. Et velut conversa in carbonem carne, poenam exceptit temeritatis illatae. Sed quia nihil eum latere poterat cum quo erat qui omnia noverat, sensit illico per Spiritum Sanctum Sanctus Dei diaconum participem visionis, accitumque ad se tactu emaculat dexteræ, compositaque in pristinum decorum facie, obsecrat, protestatur, adjurat, ne, quoad ipse in hac vita viveret, visionem illam alicui mortali detegret.

H.E. v. 6. Cum autem Beatus Johannes ad ultimam usque senec-tutem ecclesiam Eboracensem gloriissime rexisset, et administrando archiepiscopatu¹ minus sufficeret, electo et ordinato pro se cum totius cleri et populi unanimitate ad sedem Eboracensis ecclesiæ Wilfrido capellano, presbytero suo, de quo superius dictum est, ipse in monasterium suum, quod apud Beverlacum fundaverat, secessit, ibique quatuor annis in angelica conversatione degens, miraculorum gloria insignis, nonas Maii vitam feliciter finivit, sepultusque² ibi in ecclesia, extunc usque nunc semper gloriōsis non cessat publicare virtutibus, functus episcopatu³ xxxiii. annis et viii. mensibus et xiii. diebus. Fuit autem Beatus Johannes temporibus Alfridi regis et Osredi, Conredi, et Osrici, cuius regni principio migravit ad Dominum, anno incarnationis Domini DCCXXI.

DE WILFRIDO JUNIORE ARCHIEPISCOPO.⁴

Sextus Eboracensis ecclesiæ regimen suscepit Wilfridus Junior, de clero et discipulatu⁵ Beati Johannis, ejus capellanus presbyter.⁶

¹ archiepiscopatu] episcopatu, B. C. E. F. G.

² sepultusque] est ins. E.; sepultus est, B. C. D. F. G.

³ In B. C. D. the title is De

Sancto Wilfrido Juniore archiepisco Eboracensi.

⁴ discipulatu] disciplinatu, B. C. D. E. F. G.

⁵ ejus capellanus presbyter] cuius capellanus fuit, G.; fuit, B. C. F.

Other Wilfrids mentioned. H.E. v. 19. Quia vero plures in Historia Anglorum Wilfridos legimus episcopos, discernat prudens lector nominum identitatem vel similitudinem temporum qualitate et locorum differentia,¹ ne in personis erret cum Historiam Anglorum legerit. Ibi enim nunc Wilfridus, nunc Wilfri,² (nunc Winfridus) per *n* non per *l* scribitur. Est autem una eademque persona Wilfridus et Wilfrid, sed illud Latinum, istud barbarum. Ipse³ est Wilfridus Senior, qui discendi gratia Romam perrexit, revertens per Gallias⁴ cum Dalfino Lugdunensi archiepiscopo tribus annis commoratus est. Et cum idem archiepiscopus ex crudelitate reginæ⁵ ad decollandum duceretur, sicut Beda refert, secutus est eum Wilfrid⁶ clericus illius, deserans pro eo, vel cum eo pariter occumbere; sed ubi hunc peregrinum atque oriundum de natione Anglorum cognovero⁷ carnifices, pepercerunt illi, neque eum trucidare cum suo voluerunt pontifice. Ecce! et hic dictus est Wilfrid secundum barbaram patriæ appellationem, et clericus illius tam propter benedictionem, quia clericum eum fecerat, quam propter triennii conversationem. Est et aliis tam nomine quam persona diversus Winfridus, scilicet per *n* non per *l*, diaconus Sancti Ceddæ, et post eum Merciorum episcopus a Theodoro substitutus, sed post duos annos per meritum cujusdam inobedientiae ab episcopatu ab eodem Theodoro depositus. Rediens ad Barue, ibi et defunctus et sepultus est. Est et tertius Wilfridus, de quo nunc agimus, a Beato Johanne pro se substitutus; sed et episcopus provinciæ Huicciorum⁸ Wilfridus est appellatus, sicut

¹ *qualitate . . . differentia*] qualitatem . . . differentiam, B. C. D. E. F. G.

² *Wilfri*] Wilfride, C. F.; Wilfrid, D. After this name Winfridus ins. B. C. E. F. The whole passage is blundered in G.

³ *Ipse*] Iste, B. C. D. E. F. G.

⁴ *Gallias*] Galliam, B. C. D. E. F. G.

⁵ *Brunchild*] ins. B. C. D. E. G.

⁶ *Wilfrid*] Wilfridus, B. C. D.

E. G.

⁷ *cognovero*] cognoverunt, B. C.

D. G.

⁸ *Huicciorum*] Berniciorum, C.

D. E. F. G.

Beda meminit, huic Wilfrido archiepiscopo contemporaneus.¹

Fuit autem iste Wilfridus temporibus Osrici et Ceolwlfii regum, peractisque in episcopatu xv. annis successorem habuit Egbertum.

QUI FUERUNT EO TEMPORE IN NORTHUMBRIA CONTEMPORANEI.

Huc usque de successionibus archiepiscoporum Eboracensium a primo Paulino usque ad Wilfridum Juniores secundum Bedam diximus, possumus autem ex

H.E. iv. 23. ipsius Bedæ Historia, a principio fidei Northumbrorum

usque ad ultima ipsius Bedæ tempora, colligere istos præclaræ sanctitatis viros post Paulinum in Northumbrorum ecclesia contemporaneos fuisse, Wilfridum Seniorem,

Symeon de arch. Ebor. p. 256. Ceddam, Eatam, Bosam, Cuthbertum, Johannem, et Wilfridum Juniores.

Hilda quoque abbatissa iisdem temporibus claruit, in cuius monasterio aliquanto tempore in Divina eruditione commorati sunt quinque singularis meriti et sanctitatis viri, scilicet, Bosa qui Eboracensi, Etla² qui Dorcacestrensi, Oftfor³ qui Huicciensi, Johannes qui Eboracensi, Wilfridus qui Haugustaldensi ecclesiæ præfuit. Benedictus etiam constructor monasteriorum Petri et Pauli in Weremutha⁴ et in Giruui,⁵ nutritor et abbas ipsius Bedæ; Ceolfridus quoque post Benedictum ejusdem Bedæ abbas; ipse quoque doctor incomparabilis Beda eisdem temporibus insignis fuit.

The contemporaries of Wilfrid, &c.

Hilda and her friends at Whitby.

¹ "Fuit tertius Wilfridus Wigor-
"niæ (Wiciorum, G.) episcopus,
"qui Sancto Egwino successit, et
"pæne eodem anno cum Wilfrido
"Juniore obiit, anno Domini
"Decxxvi. Iste copiam librorum
"quater peregrinatus advexit,
"artifices lapidearum et vitrearum
"fenestrarum primus omium
"Angliam ascivit. Hujus corpus
"apud Thorney transfertur," B. G.

² *Etla*] Eata, B. C. D. F. G.;
Eda, E.

³ *Oftfor*] Ottfor, C. D. G.;
Ottfor, E.; Stifor, F.

⁴ *Weremutha*] Weremuda, id est
Weremouth, B. G.; Weremunda,
C. D. E. F.

⁵ *Giruui*] Girvium, E. F.; Giruui, id est Gearowe, B. G.

DE BEDA ET EJUS SCRIPTIS.¹

Ut autem aliquanto latius nobis noster Beda innotescat, Symeon de arch. Ebor. p. 256.

An account natus est anno ab incarnatione Domini dc. lxxvii., qui est annus **of Bede,** nonus adventus Theodori in Britanniam, anno uno ante primam his life, **expulsionem** Beati Wilfridi, Sancto Cuthberto tunc solitariam and works. vitam agente, Natus est autem in territorio præfati monasterii, et cum esset vii. annorum, traditus est a parentibus præfato abbati Benedicto, atque, ut ipse de se attestatur, omnem fere usque ad finem vitæ in ejusdem monasterii habitatione peregit ætatem. Conversatus est etiam aliquanto tempore in discipulatu² Beatissimi Johannis, et xix. anno vitæ suæ diaconatum, xxx. gradum presbyteratus, utrumque per ministerium ejusdem sanctissimi pontificis Johannis, suscepit. Videtur autem quibusdam incredibile, quod in extremo mundi angulo³ vir, qui nunquam maria transfretaverit ob addiscendam sapientiam, scholas philosophorum non frequentaverit, tanta eruditione clareat, tanta librorum compositione ubique mundo innotescat; sed hoc non esse mirandum ipse idem docet, qui inter dc.⁴ beatæ vitæ et mirabilis scientiæ monachos est nutritus, quicquid scientiæ habuerant⁵ omne hoc ipse in imo cordis sui vasculo, Spiritu Sancto illuminante, converterat. Habuerat etiam præ oculis copiam omnis generis librorum, quos abbas suus Benedictus, inter alia diversa ornamenta, donatione Apostolicorum Vitaliani et Agathonis, ad monasterium suum contulerat. Præterea erat et eo tempore quo magna scientiæ studia floruerant in Anglia, quando Theodorus archiepiscopus et abbas Adrianus, peragrata insula, quaquaversum⁶ ubi gentes commorabantur, scholas sacrarum simil et sacerdotalium literarum instituebant, ut quicunque cuperent erudiri, haberent inpromptu magistros qui docerent. Unde ipse Beda loquens de his, "Indicio est," inquit, "quod usque hodie super- Beda, H.E. iv. 2. " sunt de eorum disciplinis qui Latinam Graecamque linguam, " & que ut propriam in qua nati sunt, norunt." Ab his eorum disciplinis prudens institutus adolescens, in lege Domini

¹ *scriptis]* Scripturis, B. G.² *discipulatu]* disciplinatu beati, B. C. G.; beatissimi, C. E. F.³ *angulo]* sit *ins.* B. C. D. F. G. ^{dc.]} viros *ins.* B. C. D. E. F.

G., omitting the words monachos

. . . . scientiæ, instead of which these MSS. insert quod singuli before habuerant.

⁵ *habuerant]* habuerat, B. G.⁶ *quaquaversum]* sive, *ins.* G.

meditabatur die ac nocte, ita ut etiam suos doctores ipse Bede's
doctior¹ supergrederebatur. Ostendit² ipse quod nec Franciam, description
Symeon de nec Italianam, nec Græciam discendi causa adierit, dicens ubi
arch. Ebor. et a quibus quæ scripserat didicerit. Scribit enim ita of himself.
p. 257. in primo libro Expositionis super Cantica Canticorum: acquired
Opp. ed. "In hoc," inquit,³ "opere lectorem ammono, ne me at home.
1612, iv. "superfluum judicet, qui de natura arborum sive herbarum
721. "aromaticarum, quæ in hoc volumine plurimæ continentur,
"juxta quod in literis antiquorum didici, latius explicare
"voluerim. Feci namque hoc non arrogantis studendo, Living in
"sed messe meorumque imperitiae consulendo, qui⁴ longe extra an out-of-
"orbem, hoc est in insula maris oceani nati sumus et corner.
"nutriti; et quæ in primis partibus orbis, Arabia dico, et
"India, Judæa et Egypto geruntur, non nisi per eorum
"qui interfuerent scripta noscere valemus."

Quantum autem studium Sanctis Scripturis impen- He enu-
derit, ex indiciis opusculorum ejus scire possumus, quæ merates his
ipse in fine Historiæ Anglorum enumerat, scribens, ita : the Scrip-
H. E. v. ad "Hoc," inquit, "in Scripturam Sanctam messe meorumque tures.
finem; cf. "necessitati ex opusculis venerabilium patrum breviter⁵
Symeon, "annotare, sive etiam ad formam sensus et interpretationis
H. E. Dun- "eorum superadjicere⁶ curavi. In principium Genesis, usque
elm. i. c. 14. "ad nativitatem Isaïc, et ejectionem Ismaelis, libros tres.
"De tabernaculo et vasis, ac vestibus sacerdotum, libros
"tres. In primam partem Samuel', id est usque ad mortem
"Saul', libros iv. Item in Regum (libros) librum⁷ triginta
"quaestionum. In Proverbia Salomonis libros tres. In Can-
"tica Canticorum libros sex. In Ezdram et Neemiam libros
"tres. In canticum Abacuc librum unum.⁸ In librum beati
"patris Thobias explanationis allegoricas de Christo et
"ecclesia librum unum. Item capitula lectionum in Pen-
"tateucum Moysi, Josue, Judicum, in libros Regum et
"Verba Dierum. In⁹ librum beati patris Job. In Parabolas,
"Ecclesiasten, et Canticum Canticorum. In Isaiam prophete-
"tam, Esdram quoque et Neemiam. In Evangelium Marci

¹ *doctior*] doctor, G.

² *Ostendit*] etiam ins. G.

³ *inquit*] enim ins. G.

⁴ *qui*] quod, B. C. G.

⁵ *breviter*] om. E.; habetur, A.

C. D. F. G.

⁶ *superadjicere*] semper adjicere,

B. C. D. E. F. G.

⁷ *librum*] libros, C.

⁸ *librum unum*] libros tres, B. C.

D. E. G.

⁹ *In*] Item, G.

" libros iv. In Evangelium Luce^e libros sex. Omeliarum
 " Evangelii libros duos. In Apostolum . . . quæcun-
 " que in opusculis Sancti Augustini exposita inveni, cuncta
 " per ordinem transcribere curavi. In Actus Apostolorum
 " libros ii. In Epistolas vii. canonicas libros singulos. In
 " Apocalypsin Sancti¹ Johannis libros tres. Item capitula
 " lectionum in totum Novum Testamentum excepto Evan-
 " gelio. Item librum Epistolarum ad diversos, quarum² de
 " vi. æstatibus sœculi una est; de mansionibus filiorum Israel
 " una; una de eo quod Isaías ait, et claudentur ibi in Esaias,
 " carcerem et post multos dies visitabuntur; de ratione ^{xxiv. 22.}
 " bisexti una; de æquinoctio, juxta Anatholium, una. Item
 " de Historiis Sanctorum. Librum vitæ et passionis Sancti
 " Anastasii, male de Græco translatum, et pejus a quodam
 " imperito emendatum, prout potui, ad sensum correxi.
 " Vitam sancti patris, monachi simul et antistitis, Cuthberti
 " et prius heroico metro et postmodum³ pleno sermone de-
 " scripsi. Historiam abbatum monasterii hujus, in quo
 " supernæ pietati deservire gaudeo, Benedicti, Ceolfridi, et
 " Huaetherchi,⁴ in libellis duobus. Historiam Ecclesiasticam
 " nostræ insulæ ac gentis, in libris quinque. Martyrologium
 " de natalitiis."⁵

Hæc de immortali⁶ ejus ingenio quo se insulamque
 Britanniæ fama perenni illustravit breviter quidem
 dicta sunt; nunc ad gloriosum ejus finem veniamus.
 Anno autem ætatis suse lix. languescens, die Ascensionis
 Dominicæ, cum jam exitus ejus instaret, cœpit in oratione ^{Symeon de}
 dicere Antiphon, *O Rex gloriæ, Domine virtutum*, etc., usque
 in finem; adjunctaque laude Sanctæ Trinitatis, scilicet, *Gloria*
Patri, et Filio, et Spiritui Sancto, cum nominatione Spiritus
 Sancti suum emisit spiritum, anno Dominicæ incarnationis
 nccxxxv., qui est vii. annus Ceolwfi regis,⁷ ad quem nuper
 ediderat Historiam gentis Anglorum. Sepultus est autem
 eodem in loco quo gloriose conversatus est, scilicet in

Symeon de
arch. pp.
257-8.

¹ Sancti] om. B. C. D. F. G.

rum diebus, &c., *Beda*. There are
several of his works omitted here.

² quarum] una *ins.* B. C. D. E. G.

⁶ immortali] mortali, A. B. C. D.
F. G.

³ postmodum] postea, A.

⁷ regis] qui postea factus fuit
monachus in monasterio Bedæ, *ins.*
B. G.

⁴ Huaetherchi] Huaetherthi, C.;
Huaetherethi, B. C. D. E. F. G.

⁵ natalitiis] Sanctorum Marty-

Girvium; sed postea ossa illius ad corpus Sancti Cuthberti sunt translata.

His per excessum ob notitiam virorum illustrium qui in Northumbrorum ecclesia contemporanei extiterunt cursim memoratis, revertantur¹ ad ordinem pontificalis successionis.

DE EGBERTO QUI PRIMO PALLIUM ACCEPIT POST PAULINUM.²

Septimus igitur Eboracensis ecclesiæ cathedram suscepit Egbert. Symeon de Eboracensis archiepiscopo. qui post Paulinum primus ab Apostolica sede pallium accipit, septimo anno regni Ceolwlfii regis, hoc est anno Dominicæ incarnationis ccx. xxxvi. Post decepsum⁴ Paulini curam Eboracensis cathedralæ administraverunt Lindisfarnensis ecclesiæ pontifices, annis xxx., Cedda iii., Wilfridus Senior xl., Johannes xxxiii. Wilfridus Junior xv. Porro Egbertus archiepiscopus, xxxii.⁵ anno episcopatus sui defunctus,⁶ successorem habuit Albertum.⁷

DE⁸ ALBERTO ARCHIEPISCOPO.

Octavus Eboracensi ecclesiæ præfuit Albertus, qui Albert. septimo anno accepti episcopatus ab Adriano papa pallium A.D. 767. sibi directum accepit, septimo anno Alchredi regis; et post, septem aliis annis in episcopatu peractis, successorem habuit Embaldum.⁹

¹ revertantur] revertamur, A. B.
C. D. F. G.

² In A. B. D. F. G. the title is,
"De Egberto qui primo pallium
suscepit post Sanctum Paulinum."

³ industria] de regali semine
ortus ins. A. B. C. D. E. F. G.

⁴ decepsum] Sancti ins. A. B. C.
D. E. F. G.

⁵ xxxii] xxxvi., B. G.
⁶ defunctus] et apud Eboracum

sepultus, B. G.

⁷ Albertum] anno Dominicæ in-
carnationis ccclxvi., ins. A. B. C.
F. G.

⁸ De] Sancto, B. G.

⁹ Embaldum] Apud Burgh sepe-
litur, ins. B. G.

DE EMBALDO ARCHIEPISCOPO EBORACENSI.

Eanbald I. Nonus eidem² ecclesiæ præfuit Embaldus, qui adhuc
A.D. 780. vivente Alberto³ ordinatus est anno Dominicæ incarnationis Dcc. lxxx.,⁴ regnante Elfwaldo,⁵ eodemque anno pallium ab Apostolica sede accepit, et, expletis in archiepiscopatu xvii. annis, defunctus est in loco qui dicitur Atlete,⁶ corpusque ejus magno comitate agmine ad Eboracum⁷ civitatem portatum, et in ecclesia Sancti Petri honorifice est sepultum.⁸

Symeon,
Hist.
Regum, ed.
Surtees
Soc. p. 34.

DE SECUNDO EMBALDO.⁹

Eanbald II. Decimus eidem regimini successit alias Embaldus,
A.D. 796. ecclesiæ ejusdem presbyter, regnante Eardulfo, qui statim Symeon,
post prædecessoris sui obitum electus, convenientibus ad H. Regum,
ordinationem ejus Adelberto et Higbaldo atque Badulfo¹⁰ p. 34.
episcopis, in monasterio quod dicitur Socaburg, xiii. kal.
Septembris, die Dominicæ, ordinatus est, et anno sequenti
accepto ab Apostolica sede pallio in archiepiscopum genti Northumbrorum vi. idus Septembris solemniter confirmatus¹¹
est; et eodem anno consecravit pro defuncto Athelberto¹² Headredum ad ecclesiam Haugustaldensem.

The Synod at Pinchan-halch. Tertio autem pontificatus sui anno, qui est annus Dominicæ incarnationis Dcc. xcviij., regni vero Kentuli regis Merciorum tertius,¹³ congregata est synodus

¹ *Eboracensi*] om. A. B. D. G.

⁸ *sepultum*] anno Domini Dcccxxvii.,

² *eidem*] om. B.; *Eboracensi*, G.

A. B. C. D. E. F. G.

³ *Alberto*] prædecessore suo, *ins.*

⁹ *Embaldo*] A. B. C. D. F. G.

A. B. C. D. E. F. G.

add archiepiscopo *Eboracensi*; A.

⁴ *ccclxx*] *ccclxx*, B. G.

B. C. D. G. omit secundo.

⁵ *Elfwaldo*] Alfwoflo, B. G.;

¹⁰ *Badulfo*] *Haugustaldensi ins.*

Alfwaldo, E. F.; Ethelwaldo, C.

A. B. C. D. E. F. G.; also *Lyndis-*

⁶ *Atlete*] Aclete, A. B. C. E.;

farnensi after *Higbaldo*.

Athlete, F.

¹¹ *Athelberto*] Edelberto, A. B.

⁷ *Eboracum*] Eboracam, B. E.

C.; Edilberto, B. G.

F. G.

¹² *tertius*] om. B. G.

non parva in loco qui appellatur¹ Pinchanhalch,² cui ipse præsidens cum magnis et sapientibus personis quam plurimis, quorum prudentia et justitia status regni Northumbrorum illis temporibus inedicibiliter³ redolebat. Postquam multa de utilitate sanctæ ecclesiæ, gentisque Northumbrorum,⁴ omniumque provinciarum, et de observatione Paschalis festi, et judiciorum Divinorum atque sacerdotalium, et de augmento ecclesiastici servitii, et de honore et⁵ necessitatibus servientium Deo rationabili consilio providentes tractaverant, præcepit dominus⁶ antistes Embaldus ad confirmationem fidei omnium recitari fidem v. Synodorum, de quibus in Historia Anglorum sic habetur.

Beda, iv. 3. "Suscipimus sanctas et universales quinque synodos bea-
Symeon, " torum Deo acceptabilium patrum, sicut præsentis libri
H. R. p. 36. " continet textus. Glorificamus sane et adoramus atque
" veneramur Dominum nostrum Jesum Christum, sicut isti
" glorificaverunt, nihil addentes vel subtrahentes; et anathe-
" matizamus corde et ore quos anathematizaverunt prædicti
" patres, glorificantes Deum Patrem Omnipotentem sine
" initio, et Filium Ejus Unigenitum ex Patre generatum
" ante sæcula, et Spiritum Sanctum procedentem ex Patre
" et Filio inenarrabiliter, sicut prædicaverunt hi, quos supra
" memoravimus, sancti Apostoli et Prophetæ, et Doctores;
" et nos credimus, propter quod et locuti sumus. Hos
" itaque prædictos patres nos pie atque orthodoxe juxta
" Divinitus inspiratam doctrinam eorum profesi, credimus
" constanter et confitemur secundum sanctos patres proprie-
" et veraciter Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, Tri-
" nitatem in Unitate⁷ consubstantiam, et Unitatem in Tri-
" nitate,⁷ hoc est unum Deum in tribus subsistentiis per-
" sonis consubstantialibus æqualis gloriae et honoris."

His ita⁸ recitatis, confirmatis, et corroboratis, in fide
reversi sunt unusquisque ad propria.

¹ *appellatur*] vocatur, A. E.

⁵ *et*] de ins. A. B. C. G.

² *Pinchanhalch*] Pindahalch, B.

⁶ *dominus*] om. A.

G. ³ *inedicibiliter*] incredibiliter, A.

⁷ *Unitate . . . Trinitate*] B. C.

B. C. D. G. ⁸ *Ita*] itaque, A. D.

⁴ *Northumbrorum*] A folio is here
wanting in F.

G. om. the intervening words.

DE WLSIO ET WIMUNDO.¹

Wulfstan Embaldo successit Wlsius, xi.² Wlsio successit Wi-
W. and mun-dus,³ xii. ambo regnante Edredo.⁴
A.D. 854.

DE WLFERO ARCHIEPISCOPO.⁵

Wulfsere. Wimundo post xvi annos Wlfserus, xiii.⁶ successit.
A.D. 854. His temporibus infinita barbarorum manus, navibus advecta Symeon de
Northum- in Angliam, ferro et iure omnia vastaverunt. Eboracum arch. Ebor
bia in- p. 254.
vaded by cuitum. Paulo ante adventum illorum⁷ Northumbri expul-
the Danes. serant⁸ regem suum, substituto in regnum Ella quodam regii
seminis extraneo; sed instante necessitate revocaverunt ex-
pulsum, et tam quam alius qui pro eo substitutus fuerat,
adunatis viribus totis Northumbrorum, apud Eboracum bella
contra hostes agentes, non sine magna inimicorum strage
utrique pene cum suis omnibus perierunt. Reliquis qui
superfuerant pagani praefecunt sub dominio suo regem
Wulfsere Egbertum, reconciliatis ab eis hostibus. Inter has strages
flies to Adding- remotius agebat apud Addingham episcopus. Hac etiam
ham in Wharfdale. tempestate paseus est sanctus martyr Edmundus.⁹ Post vii.

¹ In A. B. C. D. F. G. the title runs "De Wlsio et Wymondo ar-
chiepiscopis."

² xi. . . . xii.] archiepiscopus *ins.* *bis.* G.

³ Wimundus] Wymondus, A.

⁴ Edredo] Fanredo, B. C. F. G.; Conredo, A. In G. the following passage follows here, "Sergius papa Secundus primo vocabatur Os porci, unde ab isto in antea omnes papae proprium nomen mutaverunt, et hoc triplici ratione, tum quia Dominus his quos in Apostolatum elegit nomina mutavit, tum quia sicut mutantur in nomine ita mutari debent in juris perfectione; et tertio, ne iste qui ad tam præcellens eligatur officium turpideformaretur nuncupatione."

In marg. "Nota causam quare

" nomen papæ mutatur in ejus creatione."

⁵ archiepiscopo] Eboracensi *ins.* F. G.

⁶ xiii.] archiepiscopus *ins.* G.

⁷ ilorum] eorum, B. G.

⁸ expulerant] expulerant, G.

⁹ "A Danis Hungar et Hubba

" (Hubbar, B.) anno gratiae

" DCCCLXXIX., anno v. Etheredi

" regis, et filii Ethelwlf eodem anno,

" Dani reicta Northumbria vene-

" runt in regnum Merciorum apud

" Snogigham, quod Latine dicitur

" Domus Speluncarum, quibus

" occurrit Burred rex Merciorum,

" ac . . . . regis Est-Saxonum

" pace inter partes firmata(facta,B.)

" reges domum redierunt," *ins.* B. G.

autem annos Northumbri, uno conspirantes consilio, regem suum Egbertum cum episcopo suo Wlfero de finibus suis propulerunt¹ et quendam Ricsium in regnum substituunt. Deinde post annum Egberto rege defuncto, in sedem suam ad ecclesiam² revertitur episcopus, et xlvi. accepti episcopatus anno vita decepsit.

DE ADELBALDO.³

Quartus decimus successit Adelbaldus anno incar- Ethelbald.
nationis Dominicæ DCCCC, qui quarto post acceptum pon- A.D. 900.

Symeon de arch. p. 255. tificatum anno pallium accepit, regnante Edwardo Seniore,
Elfredi regis filio.

DE LODEWARDO.⁴

Quintus decimus fuit Lodewardus archiepiscopus Lodeward.
Eboracensis.

DE PRIMO WLSTANO.⁵

Sextus decimus fuit Wlstanus, quem rex Athelstanus, Wulstan I. primus Anglorum monarcha, anno regni sui sexto, illic archiepiscopum constituit; et ecclesiae Sancti Petri, et Amunder- A.D. 981. archiepiscopo Wlstano et successoribus suis totam ness given Agmundernes,⁶ quam a paganis emerat, in perpetuam to York by elemosinam dedit, et privilegio confirmavit, quod sic incipit: *Fortuna fallentis sæculi, etc.*⁷ Athelstan.

¹ *propulerunt*] propulerunt, A. B. C. D. F. G.

² *ad ecclesiam*] om. A. B. C. D. G.

³ *Adelbaldo*] archiepiscopo ins. A. D.; B. C. F. G. add Eboracensi.

⁴ *Lodewardo*] archiepiscopo ins. A. C. D. F.; Eboracensi, B. G.

⁵ *Wlstano*] archiepiscopo ins. A. B. C. F.; Eboracensi, G.

⁶ *Agmundernes*] Aimundernes, B.; Aumundernes, G.

⁷ *etc.*] anno Domini nonagesimo quadragesimo quarto, ins. G. In marg. Nota de rege Adelstano.

Wulstan
impris-
ioned.

Defuncto post decem annos rege Adelstano, et fratre suo Edmundo, qui ei successerat,¹ anno sexto regni sui² innocenter occiso, tertius eorum frater Edredus in regnum successit. Apud quem cum præfatus archiepiscopus sæpius³ accusaretur, captus est ab eo, et in arta custodia positus; sed post annum a custodia solutus, et postea, biennio needum expleto, vii. kal. Januarii defunctus apud Undalum est sepultus.

DE OSKITELLO.⁴

Oskytel. Septimus decimus successit vir reverentissimus Oskitello, et pontificatum xvi. annis tenuit.⁵
A.D. 950.

DE ADELWALDO.⁶

Ethelwold. Octavus decimus Athelwaldus,⁷ regnante Edgardo regis Edmundi filio; sed cum magis quietiorem vitam dili- Symeon de geret, pontificatum dimisit, et ei⁸ Sanctus Oswaldus⁹ arch. p. 255. successit.

DE SANCTO OSWALDO.⁹

St. Oswald. Anno igitur Dominicæ¹⁰ incarnationis DCCCLXXI.,
A.D. 971. Sanctus Oswaldus, jubente rege Edgardo, et maxime annuente¹¹ Sancto Dunstano, de episcopatu Wigornensi translatus, Eboracensis ecclesiæ regimen pro Athelwoldo,

¹ successerat] successit, A. D.

B. G. In marg. Nota de Suthwell et Shirburn, G.

² regni sui] om. F. G.

⁶ Adelwaldo] archiepiscopo ins.

³ sæpius] frequenter, B. C. D. F.

G. C. D.

⁴ Oskitello] archiepiscopo ins. A.

B. C. D. G. 7 Athelwaldus] Adelwaldus, B.

C. D.; archiepiscopo Eboracensi,

C. G.

B. F. G.

C. G.

⁵ tenuit] Huic Oskitello dedit rex

⁸ et ei etc.] om. A.

Edwiis (Edwyn, B.) Suthwelliam

⁹ Oswaldus] archiepiscopo, A. B.

anno Domini DCCCLVIII. Huic

C. ; archiepiscopo Eboracensi, G. ;

etiam Oskitello dedit rex Edgarus

de Eboracensi archiepiscopo, F.

Shirburn anno Domini DCCCLXIII.,

¹⁰ Dominicæ] om. B. G.

¹¹ annuente] annitente, C. D. E.

xix., suscepit, et anno sequente Romam veniens, a Stephano papa pallium accepit. Deinde ipsius regis Edgari donatione, et papæ Formosi qui Stephano successit concessione, episcopatum Wigorniæ, de quo translatus fuerat, in sua manu tenuit. Retains
bishopric
of Wor-
cester.

Regem vero Edgarum, quando primo totius Anglie rex coronatus est, Sanctus Dunstanus et Sanctus Oswaldus¹ consecraverunt, similiter et filium regis Edgari Edwardum postea martyrem; et, eo martyrizato, fratrem ejus Aigelredum, patrem ultimi Edwardi, in regem apud Kingestun² elevatum coronaverunt. Anno autem³ archiepiscopatus sui xxi., jam translato ad superos Sancto Dunstano, Sanctus Oswaldus⁴ monasterium Rammesegi, quod ipse et Dei amicus dux Orientaliuum Anglorum, Æthelwynus,⁵ construxerunt, Divino adjutus auxilio, vii. idus Novembris, feria iii., consecravit, et anno sequente, ii. idus Martii, migravit ad Dominum, et Wigorniæ in ecclesia Sanctæ Mariæ, quam ipse a fundamentis construxerat, requiescit. Hujus infula purpurea, auro et gemmis ornata, et prisca pulchritudine fulgida, in Beverlacensi⁶ adhuc reservatur⁷ ecclesia.⁸

DE ADULPHO.⁹

Vicesimus Eboracensis ecclesiæ archiepiscopus fuit Adulphus, A.D. 995. venerabilis abbas Medeshamstedensis, id est Burg, Aldulphus,¹⁰ qui et ipse, sicut prædecessor ejus Sanctus

¹ *Oswoldus*] ambo eum ins. A.
B. C. D. F. G.

² *Kingestun*] Kyngeston, G.

³ *autem*] om. A. B. C. D. E. F. G.

⁴ *Sanctus Oswaldus . . . Ram-*
meseye] om. A. B. C. D. F. G.

⁵ *Æthelwynus*] Adelwinus, B. C.
D. E. G.

⁶ *Beverlacensi*] Beverlaci, A.
⁷ *reservatur*] servatur, B. D. E.

F. G.

⁸ *ecclesia*] anno gratiæ DCXX.
LXXIX., G.

⁹ *Adulpho*] archiepiscopo ins. B.
C. D. G.

¹⁰ *Aldulphus*] Adulphus, A. C.
D. E. F. G.

**Translates
the remains
of St.
Oswald.**

Oswaldus, concedente rege Athelredo, Wigornensem episcopatum in manu sua habuit. Ipse,¹ xii. archiepiscopatus² sui anno, congregatis coepiscopis, abbatibus, multisque religiosis viris, Sancti Oswaldi archiepiscopi ossa anno regis Agelredi xxv., indictione xv., vii.³ kal. Maii, feria iv., e tumulo levavit, et in scrinio quod paraverat honorifice collocavit, et non multo post, id est pridie nonas⁴ Maii, ipse defunctus est, et in ecclesia Sanctæ Mariæ Wigorniæ sepultus.

DE SECUNDO WLSTANO.⁵

WulstanII. Vicesimus primus Eboracensi ecclesiæ præfuit alias A.D. 1003. Wlstanus. Ipse quoque, sicut antecessores⁶ sui Oswaldus et Aldulphus,⁷ concedente rege Knuto, episcopatum Wigornensem habuit. Cujus regis anno iii., iste Wlstanus, adjunctis sibi multis aliis episcopis, ecclesiam quam idem rex et comes Turkillus in monte qui Assendun dicitur construxerant, illis præsentibus, cum magna gloria dedicavit, et tertio dehinc anno, hoc est archiepiscopatus sui xx., qui est annus ab incarnatione Domini MXXIII., v. kal. Junii, iii. feria, defungitur, et apud Heli delatus ibi⁸ sepelitur.

DE ALFRICO.⁹

Alfric. Vicesimus secundus successit Alfricus Wintoniensis A.D. 1023. præpositus, qui anno tertio accepti præsulatus Romam

¹ *Ipse*] Iste, G.

² *archiepiscopatus*] episcopatus, A.

³ *vii.*] xvii. A. B. C. D. E. F. G.

⁴ *pridie nonas*] ii. nonas, A.; pridie kal. nonas, G.

⁵ *Wlstano*] archiepiscopo, C. D.; archiepiscopo Eboracensi, B. G.;

De alio Westano archiepiscopo, A.

F.

⁶ *antecessores*] et prædecessores, A.

A.

⁷ *Aldulphus*] A. B. C. D. F. G.

⁸ *Heli ibi*] Ely ibidem, A.; Ely,

B. G.

⁹ *Alfrico*] archiepiscopo Eboracensi, ius. B. C. G.

ivit, et a Johanne papa pallium accepit. Ipseque cum Edsio Dorobornensi archiepiscopo, et ferme totius Angliae præsulibus, die Paschæ,¹ in regem Edwardum inunxit Wintoniæ.

Iste capsam auro et argento et lapidibus pretiosis opere incomparabili apud Beverlacum fabricari fecit, et elevatum de sepulchro ligneo mirabili artificio in sculpto pretiosum corpus gloriosi patris Sancti Johannis archiepiscopi, cum ingenti cleri plebisque exultatione, multis additis reliquiis, in eam honorificentissime collocavit. Ipse etiam a quodam divite, nomine Forceo, pecunia sua acquisivit ecclesiæ Sancti Johannis terram apud Milletune,² et apud Holm, et quinque bovatas apud Fredeisthorp³ cum pecunia et hominibus qui erant in ea.

Anno autem⁴ incarnationis Domini M. li. apud Suthwel⁵ defunctus, apud Burg est sepultus.⁶

Translates
the remains
of St.
John at
Beverley.

DE KINSIO.⁷

Vicesimus tertius successit regis⁸ Edwardi capellanus, Kinsius. A.D. 1051.

Iste Magsuem ad ecclesiam Glesguensem⁹ ordinavit Consecratus episcopum; similiter et successorem illius Magsuem, episcopum; Johannem, eidem ecclesiæ subrogatum consecravit, et Glasgow. ab eis cartam professionis accepit, quæ in conflagra-

¹ *Pascha*] Sanctum Edwardum regem, filium Adelredi filii Edgari, B. G.

² *Milletune*] Meleton, B. G.; Mel-tune, D.

³ *Fredeisthorp*] Fredichthorp, A.; Fridethorp, B. G.; Frideis-thorp, E.

⁴ *autem*] om. A. B. C. G.

⁵ *Suthwel*] Southwelham, A. B. C.; Suthwelliam, G.

⁶ *est sepultus*] sepelitur, A. Haic Alfrico dedit rex Knutus Patring-ton anno Domini m. xiii., G.

⁷ *Kinsio*] archiepiscopo ins. A. B. C. D. G.

⁸ *regis*] Sancti ins. B. G.

⁹ *Glesguensem*] Glascuensem, B. C. D. G.

tione Eboracensis ecclesiae a Normannis facta, cum ornamentis, et libris, et privilegiis, et cæteris cartis combustæ sunt.

Builds a tower at Beverley, and gives bells to that place and Southwell and Stow.

Buried at Peterbro^r.

Ipse¹ et Kinsius ad ecclesiam Sancti Johannis apud Beverlacum turrim lapideam excelsam adjecit, et in ea duo præcipua signa posuit, et ipsam ecclesiam libris et ornamentis ornavit; similiter et in cæteris ecclesiis archiepiscopatus sui quæ sunt trans Humbram, scilicet apud Suthwelam² et apud Stou, signa ejusdem magnitudinis et soni contulit.

De ipso vulgaris opinio est, quod non natus, sed de ventre matris fuit³ cæsus. Nono autem anno pontificatus sui,⁴ xi. kal. Januarii, defunctus, apud Burg est sepultus.

DE ALDREDO.⁵

Archbishop Aldred. A.D. 1061.

His great influence with Edward the Confessor.

His work in the

Vicesimus quartus Eboracensem cathedram suscepit regendam sanctæ recordationis Aldredus, ultimus de Angligenis sed inter præcipuos nominandus, qui primo Wintoniensis monachus, deinde abbas Tavistokensis,⁶ postea factus est episcopus Wigornensis. Iste apud regem Edwardum tantæ erat auctoritatis, ut cum eo mortales inimicos reconciliaret, et de inimicissimis amicissimos⁷ faceret. Nam⁸ Swanum comitem,⁹ qui a facie regis Edwardi Flandriam fugerat, regem etiam Walanorum Grifinum, cum rege Edwardo pacificavit.

Ipse quoque, adjuncto sibi Heremanno Wiltuniensi¹⁰

¹ *Ipse*] om. A. B. C. D. E. F. G.

² *Suthwelam*] Southwelham, A.; Suthwellam, B. C. D. E. F. G.

³ *fuit*] fuerit, A. B. C. D. E. G.

⁴ *sui*] scilicet ins. A. B. D. F.

⁵ *Aldredo*] archiepiscopo ins. D.; Eboracensi archiepiscopo, A. B. C. F. G.

⁶ *Tavistokensis*] Lamstokensis,

A. C. D. E. F.; Lanstokensis, B. G.

⁷ *amicissimos*] amicos, G.

⁸ *Nam*] et ins. B. G.

⁹ *comitem*] et filium Godwini qui fuit rex Danorum, B. G.

¹⁰ *Wiltunensi*] Wiltornensi, B. G.; Wyntonensi, A.

episcopo, Romam perrexit, et inde reversus pro de- diocese of
functo Eodwino¹ Winchelcumbensi² abbate Godricum³ Worcester.
substituit, et comitem Agelwinum, qui erat ecclesiarum
amator, pauperum recreator, viduarum et pupillorum
defensor, oppressorum subventor, virginitatis custos,
monachizavit; ecclesiam quoque, quam cum⁴ ipse epi-
scopus in civitate Glavornia a fundamentis con-
struxerat, honorifice dedicavit, et Wlstanum a se or-
dinatum abbatem Wigornie constituit.

Et quia in conciliis et tractatibus regni⁶ magnæ His em-
prudentiæ et multæ erat strenuitatis, cum ingentibus bassey to
exenniis ad imperatorem Allemanniæ the em-
regis Edwardi peror.
fungitur legatione.⁷ A quo simul et Heremanno Colo-
niensi archiepiscopo magno susceptus honore, per an-
num integrum cum eis commoratus,⁸ multa quæ ad
honestatem ecclesiastice observantiaæ, multa quæ ad
rigorem ecclesiastice disciplinæ pertinent audivit,
vidit, et memorie commendavit, quæ postea in eccle-
siis Anglorum observari fecit.

Reverso post annum ab imperatore, cum defuncto Athelstano⁹ Herefordensi episcopo, et occiso successore suo Leofgaro, sedes illa vacaret, commissus est ei¹⁰ episcopatus ille a rege Edwardo. Deinde præsulatu Wiltuniensis ecclesiæ, qui sibi propter industriam suam commissus fuerat, dimisso, et Heremanno reddito, mare Visits
transivit, et per Pannoniam profectus est Ierosolimam, Jerusalem.
quod nullus archiepiscoporum vel episcoporum Anglie
dinoscitur eatenus fecisse.

¹ *Eodwino*] Egwino, C.

⁶ *regni*] vir ins. A. B. C. D. F.

² *Winchelcumbensi*] Wilchescum-
bensis, B.

G.

³ *Godricum*] Bodricum, A. B. C.
D. G.

⁷ *legatione*] electione, A. B. C.

⁴ *quam cum*] B. C. D. E. F. G.;
quam, A. C.; quantum, MS.

D. E. F. G.

⁵ *Glavornia*] Glovernia, A.

⁸ *commoratus*] commorans, G.

⁹ *Athelstano*] Edelstano, A.

¹⁰ *ei*] illi, G.

Elected archbishop of York.

Anno secundo post redditum ejus ab Ierosolima¹, defuncto Kinsio Eboracensi archiepiscopo, ipse Aldredus ad archiepiscopatum illius ecclesiae in nativitate Domini pro eo est electus. Et Herfordensis præsulatus, cuius curam gesserat, Waltero Lotharingo est datus. Sed episcopatus Wigornensis ab eo, sicut a prædecessoribus suis Oswaldo, Aldulfo,² et Wlstano, est retentus.

QUALITER PALLIUM ACCEPERIT.³

Aldred goes to Rome to seek the pall, but it is refused to him.

As he returns, he is robbed by brigands.

The pope, in compassion, gives him the

Sequenti anno cum Tosti⁴ comite Romam perrexit, et cum a Nicholao papa pallium peteret, objectis sibi duabus causis, videlicet quod de minori ad majorem sedem absque consensu papæ transferebatur, et quod adhuc episcopatum non dimisisset a quo transferebatur, pallium impetrare non potuit. Priorem tamen episcopatum Apostolicus⁵ ex gratia ei concessit, et sic infecto negotio rediit. Et cum jam unius diei iter fecisset, incidit in latrones, a quibus nimis crudeliter tractatus, cæsisque suis et vulneratis, ipse usque ad extrema spoliatus⁶ est. Cum itaque⁷ consuluisserunt eum qui cum eo erant quid facto opus esset, ipse constanti corde respondens⁸ "Non nunc," inquit; "nunc securiores ex infortunio quod nobis accidit redeamus ad Petrum, qui non derelinquet vicarium suum." Et conversus in Urbem rediit, et totum infortunium suum coram Apostolico retulit. Itaque papa Nicholaus super eum pietate motus,⁹ et totius curiæ intercessione

¹ *Ierosolima*] Ierosolimis, C. G.

² *Aldulfo*] Adulpho, A. B. C. D.

E. F. G.

³ *acceperit*] accepit, A. D. G.

⁴ *Tosti*] Costi, B. C. D. F. G.

⁵ *Apostolicus*] Apostolica, A., om. ex.

⁶ *spoliatus*] exspoliatus, B. G.

⁷ *Cum itaque*] Cumque, A.; Cum autem, B. G.

⁸ *respondens*] resistens, responds, F.; respondit, A.

⁹ *motus*] commotus, A. B. C. D. F. G.

pro eo exoratus, et archiepiscopatum ei dato pallio pall, with confirmavit, et ordinandi pro se alterum ad episcopa-^{a letter of}
tum Wigornensem potestatem dedit, et hoc totum
privilegio ei confirmavit, quod¹ sic incipit.

Nicholaus episcopus, servus servorum Dei, dilecto confratri et coepiscopo, Aldredo Eboracensi archiepiscopo, Apostolicæ benedictionis privilegium et salutem, et per eum suæ ecclesiæ suisque successoribus canonice promovendis imperpetuum. Quia Divinitatis occulta dispensatio, etc.

Accepto itaque pallio cum privilegio reversus Britanniam festinanter ad regem venit, et Apostolicum ei privilegium coram optimatibus regni legit. Erat Aldredus propter multiformem a Deo sibi collatam gratiam pretiosus in oculis Edwardi regis, utpote qui in omnibus regiæ majestatis agendis potens erat operibus et verbis. Itaque rex hilari mente Apostolicis sanctionibus obedivit, statimque comitum, et ducum, procerumque suorum consilio inito, quod Apostolicus privilegio suo sanxerat, ipse etiam suo privilegio confirmare non distulit. Cujus privilegii hoc² initium est: “In nomine Sanctæ et “individuæ Trinitatis, ego Edwardus, Divina gratia “largiente Anglorum rex, etc. Quoniam religiosi “antecessores nostri, etc.”

Nec multo post ipse archiepiscopus Alredus,³ associatis sibi plurimis coepiscopis, praesente etiam viro celebris famæ Eremenfredo Sedunensi episcopo, Apostolicæ sedis legato, qui a domino Alexandro, Nicholai successore, ad⁴ regem⁵ Edwardum pro responsis ecclesiasticis in Angliam venerat, die Dominico quo natus Sanctæ Dei genitricis Mariæ ab ecclesia cele-

Aldred
in high
favour with
Edward
the Con-
fessor.

He con-
secrates
Wulstan
bishop of
Worcester.
A.D. 1062.

¹ *quod*] et, C.

⁴ *ad*] dominum ins. A. B. C. D.

² *hoc*] hic, C.

E. F. G.

³ *Alredus*] Aldredus, B. C. D. E.
F. G.

⁵ *regem*] sanctum ins. G.

bratur, virum venerabilem¹ Wlstanum, quem primo² priorem, deinde abbatem Wigorniæ constituerat, cum magna totius populi exultatione solemniter pro se quasi³ suffraganeum suum consecravit episcopum. Et quia Eboracensis ecclesia tempore Wlferi archiepiscopi persecutione barbarorum pæne ad nihilum redacta fuerat, assentiente et hoc ipsum ordinante rege Edwardo, xii. villas de episcopatu Wigorniæ sibi in usus et sumptus proprios retinuit, quas etiam post eum successor ejus, vir memorabilis multumque amabilis, Thomas Senior, diu habuit.⁴

QUOD IPSE HAROLDUM ET WILLELMUM REGES SACRA-
VERIT.⁵

Aldred
crowsn
Harold.

He also
crowsn
William I.,
making
him pro-
mise to
respect and
protect the
church.

Defuncto⁶ rege Edwardo, ipse archiepiscopus Haroldum comitem, quem rex Edwardus regni successorem statuerat, a totius Angliæ principibus ad regale culmen electum regem honorifice sacravit. Eodem quoque anno imperfecto in bello dicto⁷ rege Haraldo, et subjugata a duce Normannorum Willelmo Anglia, ipse archiepiscopus Aldredus, assumptis secum Wlstano Wigorniensi episcopo, Waltero Herefordensi episcopo, et clitone Edgardo,⁸ et comitibus duobus germanis, Edwino et Morcharo, multisque⁹ de nobilioribus Angliæ, præfatum Normannorum ducem Willelmum¹⁰ Lundoniæ¹¹

¹ *venerabilem*] sanctum ins. G.

² *primo*] om. A. B. C. D. E. F. G.

³ *quasi*] om. G.

⁴ *habuit*] tenuit, B. G.

⁵ *sacraverit*] *sacravit*, A. G.; consecraverit, F.

⁶ *Defuncto*] *sancto* ins. A. C. E. F. G.

⁷ *dicto*] supradicto, B. C. D. E. F. G.

⁸ *Edgardo*] Adeling nepote Edmundi Irnsyd, B. G.

⁹ *multisque*] aliis ins. B. G.

¹⁰ *Willelmum*] bastard, qui fuit consobrinus, id est filius avunculi Beati Edwardi regis et confessoris, B. G.

¹¹ *Londonia*] Londoniis, B. C. G.

apud Westmonasterium die Natalis Domini in regem totius Anglie sublimiter consecratum inunxit et coronavit,¹ anno Dominicæ incarnationis M. LXVI. Sed priusquam consecraretur, ante altare Sancti Petri, sicut ipse archiepiscopus ab eo exigebat, coram clero et populo jurejurando promisit, quod sanctas Dei ecclesias et earum rectores defendereret, necnon et cunctum populum sibi subjectum juste ac regali providentia regereret, rectam legem statueret ac teneret, rapinas injustaque² judicia penitus interdiceret.

Secundo post hoc anno venit comitissa Mathildis³ Aldred de Normannia in Angliam, quam die Pentecostes idem Matilda archiepiscopus Aldredus consecravit in reginam; quo anno ante Nativitatem Sanctæ Mariæ Suani⁴ Danorum regis filii Haroldus et Knutus, et⁵ patruus eorum Osbernum⁶ comes, et episcopus eorum Christianus, the north. comes quoque Turkillus, cum cxxl. navibus de Danubia venientes in ostio Humber fluminis applicuerunt, ubi eis clito Edgarus,⁷ comes Wallepus, et Merleswein,⁸ multique alii cum classe quam paraverant occurserunt. Affuit et Cospatricus comes cum totis viribus Northumbrorum unanimiter contra Normannos congregati. De quorum omnium adventu Aldredus archiepiscopus valde tristis effectus, precibus⁹ ad Deum effusis ne¹⁰ ecclesiae suæ destructionem, ne patriæ videret desolationem, incidit in infirmitatem, et decimo archiepiscopatus sui anno, iii. idus Septembbris, feria vi., ut Deum¹¹

Aldred dies of grief,
Sept. 11,
A.D. 1169.

¹ coronavit] consecravit, A.
² injustaque] injusta F.; et in-

justa, B. C. D. G.

³ Mathildis] Matildis, B.; Mat-

till', A.

⁴ Suani] Swani, D. G.; Swain,

C.

⁵ et Knutus et] om. A.

⁶ Osbernum] Obbernum, A. F.

⁷ Edgarus] filius Edwardi filii Edmundi Irensyd, B. G.

⁸ Merleswein] Merkeswen, B. G.

⁹ precibus] precibusque, A. B. C.

D. F. G.

¹⁰ ne] sanctæ ius. B. G.

¹¹ Deum] Dominum, A. B. C. D.

E. F. G.

rogaverat, vitam finivit, et in ecclesia Sancti Petri Eboraci sepultus est.¹

DE CONSTANTIA EJUS.²

An instance of Aldred's courage.

Quantæ autem constantiæ vir iste fuerit, exemplo unius facti illius perpendi poterit. Morabatur in una solemnitatem Eboraci, et deferebantur ei victualia ex possessionibus vicinis civitati. Contigit autem tunc

¹ *sepultus est]* Nota quod iste Swanus rex Danorum, pater Knuti, quia probose detraxit Sancto Edmundio, in medio multorum suorum apud Geynesburgh, pugione Sancti Edmundi regis confossum est, expiravit. Knutus filius ejus haec videns mitius deinceps cum Sancto Edmundo egit, fossatum terræ sanctæ illius circumduxit, immunitatem ab omni præstatione privilegavit, basilicam supra corpus construxit, monachos instituit.

Octavo post haec die Normanni custodes castellorum, timeutes ne domus suburbii forent Danis suffragias, eas incendere cuperunt, sed flamma nimia excrescens urbem Eboracensem cum ipso monasterio consumpsit; sed ante finem incendi Danica classis supervenit, de conniventia civium plusquam 3,000 Normannorum trucidavit. Inde rex Willelmus indignatus totam provinciam illam devastavit, ut fame invalescentes homines equinam, caninam, catinam, et etiam carnem humanam comedenter. Terra etiam quæ inter Eboracum et Duuelmiam jacet, novem annis habitatore et cultore carebat; bestiarum enim et latronum latibula erant. Inter Tesam et Tynam regis exercitus per quæque loca

diffusus est; nam ab homine usque ad pecus perit quicunque repertus est ab Eboraco usque ad mare orientale præter illos qui ad ecclesiam Sancti Johannis Beverlacensis, quasi ad unicum asylum, confugerant. Ibi quidam miles armatus, rapinis assuetus, infra valvas ecclesie quandam furiose insequitur, fracto collo corruit ab equo, et ipse facie post tergum versa, manibus pedibusque retortis, velut monstrum informe omnium in se mirantium ora convertit. Stupefacti socii ejus, projectis armis, ad impetrandum Sancti Johannis misericordiam convertantur. Deinde revertentes ad regem omnia ex ordine pandunt regi. Qui, audita virtute gloriosi confessoris, verensque similem ultionem de ceteris, accersitis ad se majoribus ecclesiæ, quæcumque prorū regum vel principum libertate eidem ecclesiæ fuerat collata, regia anctoritate et sigilli sui manimine confirmavit. Item anno Domini MLXXIX. idem Willelmus construxit unum castrum apud Notyngham, aliud apud Lincoln, et duo apud Eboracum, *ins.* B. G.

² *ejus]* ejusdem, C. D. F.; De constantia Aldredi archiepiscopi Eboracensis, B. G.

temporis vicecomitem regis de civitate cum ingenti pompa¹ exire, et ministris archiepiscopi cum equis et quadrigis, tritico et cæteris ad victum pertinentibus oneratis, non longe ab urbe obviare. Interrogatique² The sheriff qui essent, et cujus essent quæ afferebant; "Servi," carries off the arch-inquiunt, "archiepiscopi sumus; quæ necessaria sunt bishop's "ad ejus procurationem deferimus." Ille parvipen-goods from his ser-dens archiepiscopum et famulos ejus præcepit satelliti-vants. bus suis omnia quæ afferebant, ad castellum Eboracense divertere, et in granarium regis ponere. Quod ita factum cum nuntiatum esset archiepiscopo, ille sine mora legatos cum clericis et civibus post vicecomitem dirigens, mandavit ei ut sua sibi redderet, et Sancto Petro sibique vicario ejus satisfaceret, alioquin sciret ipsum de tam contumeliosa injuria deinceps pontificaliter acturum. Ad quod mandatum vicecomes indignatus, superbe respondens, plura et majora³ comminatus, ipsos legatos injuriis et contumeliis affecit. Qui ad archiepiscopum reversi, quæ audierant et pertulerant retulerunt.⁴ Itaque archiepiscopus, ut erat vir magnanimus et expediti consilii, illico præparans se, et ad regem concito tendens, Lundoniis eum invenit.

Aldred goes at once to London to the king.

Percrepuit⁵ illico rumor per totam civitatem venisse archiepiscopum Eboracensem. Moxque episcopus illius civitatis cum multitudine cleri et populi, ei, ut tanto debebat⁶ pontifici, obviam pergens, orationis gratia, primo⁷ ad ecclesiam Sancti Pauli, deinde ad ecclesiam Sancti Petri Westmonasterii, ubi rex erat, eum honorifice comitatus est. Cum autem venisset coram rege, et rex ei assurgere et osculum porrigeret parasset, ille

¹ pompa] populo, A.

² Interrogatique] Interroganti-que, A.

³ majora] pejora, A. B. C. D. E. F. G.

⁴ retulerunt] narraverunt, A.

⁵ Percrepuit] Percrebuit, B. D. E. G.

⁶ debebat] E.; debeat, A. B. C. D. F. G.; decebat, MS.

⁷ primo] primum, G.

Aldred's
speech to
William.

He makes
his com-
plaint.

substitit, et cum¹ baculo pontificali, stola circumdatus, nil veritus majestatem regiam, neque assistentium² principum proterviam, eum talibus verbis allocutus est: "Audi," inquit, "Willelme rex, cum essem alieni-
" gena, et, Deo permittente nostræque gentis superbiam
" puniente, regnum Britanniæ, quamvis multo cum
" sanguine, obtinuisses, ego te in regem consecravi,
" et coronam capiti tuo cum benedictione imposui.
" Nunc autem, quia ita meruisti, pro benedictione
" maledictionem tibi imponam, sicut ecclesiæ Dei per-
" secutori, et ministrorum Ejus oppressori, et promis-
" sionum³ atque juramentorum quæ mihi coram altare
" Sancti Petri jurasti transgressor." Ad hæc verba
rex tremefactus procidit ad pedes ejus, humiliter efflagi-
tans,⁴ ut in quo tam gravem meruisse sententiam
aperiret. Qui vero assistebant regi primates regni in
archiepiscopum frementes, minisque et terroribus ad-
versus eum insurgentes, ipsum merito de medio debere
tolli, vel in exilium extra regnum expelli, qui tanto
regi tantam injuriam irrogavisset, urgebant eum ut
regem quam citius erigeret. Ille vero non⁵ minis vel
terroribus territus; "Sinite," inquit, "boni viri, sinite
" illum jacere; non enim jacet ad pedes Aldredi, sed
" jacet ad pedes Petri. Debet experiri Petri potentiam,
" qui non est veritus⁶ vicario Petri irrogare injuriam."
Cumque eos auctoritate pontificali repressisset, appre-
hensa dextera regis erexit eum, adventusque sui causam
et rem ei ex ordine pandit. Quod rex graviter acci-
piens, et conscientiam suam humiliter excusans, cum
precibus astantium procerum petiit, ut maledictionem
quam ei comminatus fuerat in benedictionem commu-
taret. Quod cum ad libitum regis factum esset, rex

¹ cum] om. G.

² assistentium] astantium, A. B.

C. D. E. F. G.

³ promissionum] ejus ins. G.

⁴ efflagitans] efflagitatus, G.

⁵ non . . . vel] nec . . . nec, G.

⁶ veritus] sancti ins. B. G.

cum dignis honoribus et pretiosis muneribus regaliter remunerans, misso de sibi familiarissimis uno procerum, et per eum directis ad comitatum Eboracensem literis, fecit ei omnia sua in integrum usque ad ligamen sacci¹ restitui, ipsumque² vicecomitem quali et quanta sibi placeret vindicta præcepit puniri. Itaque ab illo die nullus potentium ausus fuit aliquam sibi vel suis injuriam inferre vel contumeliam.

QUANTA³ IN ARCHIEPISCOPATU OPERATUS EST BONA.

Magnificentiam vero⁴ animi sui testantur multa quæ in archiepiscopatu operatus est bona, de quibus hic aliqua, licet pauca, ex multis subjecta sunt. Terras multas de suo proprio emit et eas ecclesiis suis⁵ adjecit, et de quibusdam præbendas apud Suthwellam fecit.⁶ Refectoria, ubi canonici simul vescerentur, unum Eboraci, alterum Suthwelle statuit. Nam refectorium, et dormitorium, Beverlaci a prædecessoribus suis Alfrico et Kinsio inceptum fuerat,⁷ sed ipse perfecit, et possessionibus ampliavit, et consuetudinibus ammelioravit;⁸ siquidem sicut intra ecclesiam ita intra refectorium, et sicut intra atrium ita⁹ infra¹⁰ claustrum refectorii, pacis securitatem et violatæ pacis emendationem confirmavit. Veterem quoque ecclesiam adjecto novo presbyterio ampliavit, quod in honore Sancti Johannis Evangelistæ dedicavit, totamque ecclesiam a presbyterio usque¹¹ ad turrim ab antecessore suo Kinsio constructam, superius opere pictoris, quod cælum vocant, auro multiformiter intermixto mirabili arte constra-

¹ *sacci*] om. A.² *ipsumque*] ipsum vero, A. B. C.

D. F. G.

³ *Quanta*] Alredus ins. B. G.⁴ *vero*] quoque, A.⁵ *ecclesiis suis*] ecclesiae sue, A.⁶ *fecit*] et ins. A. B. C. D. F. G.⁷ *inceptum fuerat*] incepta fuerant, A. B. C. G.⁸ *amelioravit*] melioravit, A. B.

C. D. E. F. G.

⁹ *ita*] sic, A.¹⁰ *infra*] intra, B. E. G.¹¹ *usque*] ut, B. C. D.

Beautiful
sculpture
and paint-
ing at
Beverley.

He secures
a fair for
the town.

Reforms
the dress,
&c., of his
clergy.

The Eng-
lish arch-
bishops
end; the
Norman
begin.

The peace
between
the two
metropoli-
tical sees is
broken up.

vit. Supra ostium etiam chori pulpitud opere¹ incomparabili, ære, auro argentoque fabricari fecit, et ex utraque parte pulpitū arcus, et in medio supra pulpitū arcum eminentiorem² crucem in summitate gestantem, similiter ex ære, auro, et argento, opere Theutonico fabrefactos erexit. Feriam quoque annuam in nativitate Sancti³ Johannis Baptiste cum libertatibus et optimis consuetudinibus a rege Edwardo datis xii. marcis auri comparavit.

Hujus quoque patris industria clerus archiepiscopatus sui a populo parum eatenus vita vel veste discretus ad correctioris vitæ normam et ecclesiastice institutionis disciplinam revocatus est.

FINIT DE ANGLIGENIS, INCIPIT DE NORMANNIS.⁴

Finita successione pontificum qui de natione Anglorum oriundi, post primum Paulinum usque ad ultimum Anglichenam beatæ memorie Aldredum, Eboracensi ecclesiæ præfuerunt; commemoratis quoque regibus quorum temporibus claruerunt a primo North-humbrorum Christiano Edwino usque ad ultimum Anglichenam regem Haroldum, tandem ad Normannorum tempora pervenimus. De quorum adventu in Angliam contigit, quod, sicut in Anglia sub Normannis⁵ regibus regni status mutatus est, sic sub Normannis pontificibus pax ecclesiarum Angliæ, eatenus inter Anglichenas pontifices servata, per ipsos Normannos pontifices est turbata. Cum enim in Anglia duo tantum sunt metropolitæ,⁶ non solum potestate, dignitate, et officio, sed etiam suffraganeorum numero pares, a Sancto

¹ *opere*] opereque, A.

² *eminentiorem*] supereminentiorem, A.

³ *Sancti*] om. A. B. F. G.

⁴ om. and ins. Hic finiunt Anglichenæ archiepiscopi, et succedunt

Normanni (Normannici, C. D. F.), A. B. C. D. E. F. G.

⁵ *Normannis*] Normannibus, B. C. E.

⁶ *metropolitæ*] metropolitani, G.; metropolitæ, B.

¹ Thess. iv. 6. Gregorio constituti, et Apostolus dicit, *Nemo fratrem suum in negotio circumveniat*, dum alter ab altero professionem exigere præsumpsit, ecclesiarum pacem turbavit, discordiam excitavit, et laborem multiplicavit, sicut¹ manifeste cognoscere poterit qui historiam Eboracensium pontificum, duntaxat Normannorum, diligentius perspexerit, quam vir admirabilis et digne memorabilis, ejusdem ecclesiæ cantor, Hugo, veraci stilo digessit, homo venerandæ ætatis et jocundæ² urbani tatis, de quo vere dici potest,

^{Horace, Ars Poet. 142.} Qui mores hominum multorum vidi et urbes ; quique cum eisdem pontificibus, id est, Thoma Seniore, et Girardo, Thoma Juniore, et Turstino, necessarius tam in Divinis quam in humanis tractatibus consiliarius, multo tempore conversatus est, quibusdam etiam eorum usque ad mortem comes adhæsit individuus. Unde et His great ipsius controversiæ seriem, quæ per annos amplius quam quinquaginta inter duas Angliæ metropolitanas ecclesiæ agitata est, ejusque³ ortum et progressum fere totum a tempore Urbani papæ, Paschalis, et Gelasii, Honorii, et Innocentii diligenter audivit, præsentia liter vidit, memoriter retinuit. De cuius scriptis plurima quæ in hoc opusculo posuimus⁴ diligenter excerpimus. Et quæ apud alios invenimus, cum istis conferentes concorditer addidimus : sed de his ista sufficient. Nunc, ut cœpimus, pontificalium successionum ordinem exequamur.

Hugh the
Chantor
the great
authority
for the
history of
this con-
troversy.

DE THOMA SENIORE.⁵

Vicesimus quintus Eboracensem ecclesiam suscepit Thomas I. regendam primus de Normannigenis Thomas Senior, A.D. 1069. qui Baiocis oriundus, in Galliis eruditus, ardore dis-

¹ *sicut*] sed, G.

⁴ *posuimus*] A. C. D. E. ; pro-
posuimus, F. ; possumus, text, B. G.

² *jocundæ*] ejus quoque, G.

⁵ *Senior*] archiepiscopo ins. A.
B. C. D. F. G.

His great learning.

cendi in¹ Germaniam profectus, omnem Saxonum et Theutonum scholam est perscrutatus; inde per Franciam reversus Normanniam, perrexit ad Hispanias, ibique multa² quæ alibi non potuit addiscens, pectus suum Hispanicarum fecit armarium scientiarum. Tandem ad natale solum reversus, magnifici viri Odonis Baiocensis episcopi familiaritatem nactus, tum propter morum elegantiam, tum propter multimodam scientiam, Baiocensis ecclesie ab eodem episcopo assecutus est thesaurariam; nec multo post cum eodem episcopo veniens in Angliam, regis Willelmi Senioris consecutus est capellariam.

The four first Norman archbishops.

Recepit Thomas Senior episcopatum anno Domini M.lxx., et vixit in episcopatu annis xxx. Girardus vero vixit vii. annis, et mensibus fere vi. Thomas Junior vixit annis v., et mensibus fere ix. Turstinus vixit xxv. annis, et mensibus vi.;³ et mortuus, sepultus⁴ apud Ponte[m]fractum.

The state of the country when Thomas was elected.

The consecration of Thomas deferred.

Anno autem quarto regni ipsius regis,⁵ m. lxx., dedit idem rex Eboracensem archiepiscopatum præfato thesaurario,⁶ Thomæ, capellano suo. Ea tempestate tota fere Northhumbria ab eodem rege ferro et flamma in solitudinem redacta, ipsi episcopi metuentes novi regis crudelitatem,⁷ exteræque⁸ gentis dominium, cuius nec linguam nec mores noverant, relictis sedibus suis diversas regiones adierunt.⁹ E quibus Dunelmensis episcopus, A gelwinus, dum Coloniam navigio peteret, ventis contrariis repulsus, Scotiam est appulsus; inde Angliam reversus apud Heli¹⁰ est captus, et apud Ab-

Hugh, p. 99.

¹ in] om. C.

² multa] alia ins. A.

³ mensibus vi.] vi. fere mensibus, G.

⁴ sepultus] sepultusque est, C. E. G.

⁵ regis] anno scilicet Domini ins. A.; qui est annus Dominicæ incarnationis ins. B. C. D. E. F. G.

⁶ thesaurario] scilicet ins. A. C. D.

⁷ crudelitatem] om. text and E.; ins. the rest.

⁸ exteræque] exteræ, C. D. F. G.

⁹ adierunt] adibant, E. G.; adhærebant, A. B. C. D.

¹⁰ Heli] Ely, A.

bendunam¹ custodiæ mancipatus, ibidem est defunctus. Sicque factum est ut ordinatio ipsius per tres fere menses dilata est, eo quod Eboracensis ecclesia illo tempore suffraganeos a quibus ordinari posset non habebat, et sedes Cantuariensis deposito Stigando adhuc vacabat, donec Lanfrancus, pro Stigando a predicto rege substitutus, a suis suffraganeis ordinatus est.

Iste est Lanfrancus qui primus omnium ab Eboracensi archiepiscopo professionem exegit, suisque successoribus hoc idem exigendi exemplum dedit. Cum enim apud regem et Normannos magnæ opinionis haberetur, persuasit novo et credulo² regi Eboracensem ecclesiam Cantuariensi debere subjici, et electum illius ordinandum ordinatori suo profiteri: porro utile esse³ ad regni integratatem et firmitatem, ut Britannia uni quasi primati subderetur, alioquin contingere posse,⁴ ut de exteris gentibus quæ Eboracum navigio venientes regnum infestare solebant, unus⁵ ab Eboracensi archiepiscopo et ab⁶ illius provinciæ indigenis rex crearetur, et sic regnum turbatum scinderetur.

Hugh, p.
100.

Lanfranc
and his
character
Persuades
the king
that York
should be
subjected
to Canterbury
bury.

QUOMODO THOMAS PROFESSIONEM LANFRANCO FECERIT.

Igitur cum Thomas a Lanfranco secundum institutionem Honorii papæ consecrari requereret, et Lanfrancus ab eo professionem subjectionis exigeret, Thomas ex auctoritate privilegii Beati Gregorii constanter renuit, ipsamque exactiōnem regi retulit. Qui primo moleste accipiens, mandavit archiepiscopo ut absque professione eum consecraret;⁷ sed postea, persuasionibus Lanfranci multimodis distractus, persuasit Thomæ, ut propter unitatem et pacem regni professionem faciens, consecrationem acciperet. Sed cum hoc nec⁸ precibus nec⁹

Hugh, p.
100.

Lanfranc
requires
the profes-
sion from
Thomas

¹ Abbendunam] Abbendoniam, F.

² credulo] incredulo, G.

³ esse] esset, G.

⁴ posse] posset, G.

⁵ unus] unde, B.

⁶ ab] om. G.

⁷ consecraret] consecrari, text

and A.

⁸ nec . . . . nec] neque . . . .

neque, A. B. C. D. E. F. G.

Thomas professes blanditiis vel promissis rex a Thoma impetrare posset magnam¹ contra eum mox exarsit in iram, perpetuumque odium, suique et suorum omnium tam de Anglia quam de Normannia comminatus est expulsionem, si non saltem personalem Lanfranco faceret professionem. Inde tam suum quam suorum exilium pertimescens, ille irrevocabilem² regis iram cognoscens, suorum qui hoc metuebant consilio acquiescens, post multa professionem flens et dolens, personaliter tamen, sicut rex poposcerat, Lanfranco fecit. Sed cartam professionis nec³ ipse scripsit, nec³ scribi jussit, nec a Cantuariis scriptam legit, nec Lanfranco tradidit.

QUOD PRO EO AB URBANO PAPA ROMAM VENIRE LITERIS
JUSSUS EST.⁴

Urban II. Hæc sic extorta professio ad aures Urbani papæ pervenit; Hugh, p. is indig- quod ille graviter accipiens, Thomæ archiepiscopo super hæc¹⁰³. nant, and literas misit, quarum principium tale est. "Urbanus orders Thomas to " episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Thomæ Ebo- his pre- " racensi archiepiscopo salutem et Apostolicam benedictionem. sence. " Querelam non modicam," etc.

QUOD DEFUNCTO LANFRANCO THOMAS IN PROVINCIA
EJUSDEM EPISCOPALIA FECERIT.

After the Defuncto vero Lanfranco sedes Cantuariensis aliquot Hugh, p. death of vacabat annis. Ex antiquo autem⁵ extitit consuetudo inter¹⁰⁴. Lanfranc Thos duos Angliae metropolitanos, ut altero defuncto alter in pro- acts as vincia defuncti archiepiscopalia ficeret, utpote episcopos con- primate in seccrare, regem coronare, coronato die⁶ Natalis Domini, his diocese. Paschæ,⁷ et Pentecostes majorem Missam cantare. Hæc in-

¹ magnam] magis, A. B. C. D. E. F. G.

² irrevocabilem] irrationabilem, A. B. C. D. F. G.

³ nec . . . nec] neque . . . A. B. E. F. G.

⁴ est] literis om. all; jussus sit, C. D.; quod Urbanus literas misit Thomæ ut Romam veniret, B. G.

⁵ autem] tamen, A.

⁶ die] rege, A. B. C. E. F. G.
⁷ Paschæ] Paschul', B. G.

terim fecit Thomas archiepiscopus, nec quisquam episcoporum erat qui hoc in sua ipsius diœcesi præsente archiepiscopo præsumeret. Ordinavit etiam episcopos Herbertum Norwycensem, Radulphum Cicestrensem, et Herveum Baugornensem.

QUALITER THOMAS² ANSELMUM CONSECRAYERIT.

Hugh, pp. 104-5. Successit autem Lanfranco Anselmus. Quem cum ex Anselm decreto Honorii pape Thomas archiepiscopus, pontificalibus inductus, Cantuariae consecrare paratus esset, scripta petitione et lecta ut eum in primatem totius Britanniæ consecraret, mas refuses et Thomas discessit, et se pontificalibus exxit. Erant³ cum Lanfranc to consecrate him archiepiscopo venerabiles personæ de Eboracensi ecclesia, as primate Hugo decanus, Ranulfus thesaurearius, Durandus archidiaconus, of all Gilebertus cantor, et aliqui ex canonicis. Exierunt statim Britain. post archiepiscopum ipse Anselmus ordinandus et Wal. The scene at Can- kelinus Wintoniensis episcopus, et pedibus archiepiscopi affusi terbury. humiliiter deprecati sunt ne moleste acciperet. Quibus archiepiscopos:⁴ “Cum duo tantum, inquit, sint metropolitæ in Britannia, alter nisi super alterum esse non potest. Si timore, vel amore et juvenili consilio personaliter et indebite alicui me subjeci, liberatus sum, in primatem neminem consecrabo.” Et illi: “Disponite,” inquiunt, petitioni pro voluntate vestra; nolumus nec in petitione, nec in consecratione, nisi quæ pacis⁵ et caritatis, et quæ Dei sunt quærere.” His verbis archiepiscopus placatus, pontificalibus se reinduens,⁶ ad altare regressus est. Quod ergo scriptum erat, “in primatem” minime lecto, et ex toto abraso, petitione correpta ut in metropolitanum Cantuariensem takes consecraretur, assistentibus fere totius provinciæ coepiscopis, place. et abbatibus plurimis, et diversi ordinis clericis et laicis, Dec. 4th, A.D. 1093.

¹ *Herbertum*] Herveum, A. C.
E. F. G.

² *Thomas*] archiepiscopus *ins.* A. C. F.; consecravit, A. D.; Qualiter Thomas archiepiscopus Anselmum in Cantuariensem archiepiscopum consecravit, B. D. G.

³ *erant*] autem . . ibidem, *ins.* A. C. F. G.

⁴ *archiepiscopus*] respondit *ins.*
A. B. C. F. G.

⁵ *nisi*] om. A. B. E. F. G.

⁶ *pacis*] sunt *ins.* A.

⁷ *se reinduens*] se induens, E.; se iterum induens, A. B. C.; iterum se induens, D. E. F. G.

Anselmus a Thoma archiepiscopo solemniter, sicut tantum virum decebat, in metropolitam¹ consecratus est.²

QUOD THOMAS CIVITATEM LINDICOLINAM³ QUASI PRO-
PRIAM PAROCHIAM CALUMNIATUS SIT.⁴

Thomas forbids Anselm to consecrate Robert Bloet bishop of Lincoln. As he claimed that district for York. The king settles the dispute.

In crastinum autem Thomas archiepiscopus a Cantuaria Hugh, pp. recessurus, Anselmo archiepiscopo coram multis qui aderant, ex parte Dei, et Sancti Petri, et domini papæ, et societate⁵ quam adinvicem habere debebant, interdixit, ne Rodbertum Bloet,⁶ Lincolniensis ecclesiæ electum, Lincolniensi ecclesiæ ordinaret episcopum.⁷ Non prohibebat quin eum Dorkcestrensem ordinaret episcopum, sicut et antecessores sui fuerant; verum Lindocoldinum oppidum et magnam partem provinciæ Lindisse dicebat fuisse, et jure esse debere parochiam Eboracensis ecclesiæ, et injuria illi ereptam esse cum iii. villis, scilicet Stou et Lutham,⁸ et Niwerca.⁹ Sed et ipsi electo Roberto hoc idem ibidem calumniabatur. Venerat enim ad consecrationem archipræsulis sui, ab ipso in proximo¹⁰ Lincolniæ ordinandus episcopus: sed propter hanc calumniam ordinatio illius diu dilata est, donec rex¹¹ quandam concordiam, vel potius dispensationem, fecit inter illos,

¹ metropolitam] metropolitanum, B. G.

" ventre; et de Tedeford ad Nor-
" wicum; et de Well' ad Baton'

" anno Domini MCIII."

² est] G. ius. " Iste Anselmus
" episcopus communis consensu
" domini Henrici regis et omnium
" episcoporum, abbatum, cleri, et
" etiam principium totius regni, cele-

" bravit Concilium London anno

" Domini MCIII., in quo Concilio
" plures abbates simoniaeos depo-

" sit. Statuit etiam in eodem
" Concilio ut nullus archidiaconus,

" presbyter, diaconus, aut canonici-

" cus uxorem ducat aut ductam
" retineat. Subdiaconus vero

" quilibet, qui canonicus non est, si

" post professionem castitatis uxo-

" rem duxerit, eadem pena con-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

" stringatur. Sedes cathedrales
" translatæ sunt de Cestria ad Co-

Thoma quidem archiepiscopo invito, et renitente, et coacto, nec consentiente, sed inconsulto Eboracensis ecclesiæ¹ capitulo. Hoc autem Anglia tota novit, quod² propter hanc concordiam Rodbertus episcopus³ regi etiam mille libras dedit.

Jam antea, ejusdem Rodberti, antecessori, Remigio episcopo, qui sub rege Willelmo Seniore episcopalem sedem de Dorkacestra illuc transtulerat, eandem calumniam fecerat. Et cum Remigius eandem ecclesiam dedicare paratus esset, Thomas ei interdixit ne eam dedicaret; at rex Willelmus Junior pro pecunia quam ei Remigius dederat, totius fere Angliæ episcopis mandavit, ut in unum convenientes septenis idibus Maii ecclesiam illam dedicarent. Sed biduo ante diem statutum occulto Dei judicio ipse episcopus Remigius⁴ migravit e sœculo, et ecclesiæ per⁵ hoc remansit dedicatio.

Thomas had forbidden Remigius to dedicate Lincoln cathedral.

IN QUANTA DESTRUCTIONE ET PATRIÆ VASTATIONE
THOMAS ARCHIEPISCOPATUM SUSCEPERIT.⁶

Hugh, pp. 107-8. Quando Thomas iste archiepiscopatum suscepit, civitas Eboraca et tota regio circa, jubente rege,⁷ a Normannis ferro et flamma penitus fuit destructa.

Incensa quoque et Beati Petri metropolis ecclesia, et orna- The de-
menta illius, cartæ et privilegia, combusta vel perdita fuerunt. struction
Cuncta circumcirca hostili vastatione invenit depopulata. of the
church of York and the dis-
trict.

Patria itaque⁸ cultore destituta a magno flumine Humber usque ad ultimos fines fluminis Tine per IX. annos horrida solitudine squalebat. Ipsiis etiam⁹ Normannis in tantum animus defecratur, ut non solum terras et honores qui eis offerebantur recipere non

¹ ecclesiæ] om. A.

² quod . . . dedit] In D. this is the title to a fresh chapter.

³ episcopus] Willelmo ins. A. B. C. E. F. G.

⁴ Remigius] om. A. B. C. D. E. F. G.

⁵ per] propter, A. B. C. D. F. G.

⁶ suscepit] suscepit, G.

⁷ rege] Willelmo ins. A. B. D. F. G.

⁸ itaque] vero, A.; quoque, C.

⁹ etiam] autem, B. F. G.

auderent, sed etiam persistendi in patria spem omnino non haberent. Retundatur itaque eorum maliventia, qui ipsum archiepiscopum invida detractione suggillant, quod ecclesiae Sancti Petri terras multas et largas non adquisierit, cum ipse neminem, qui eas formidine indigenae gentis, et horrore vastae solitudinis suscipere auderet, invenerit.

Sed quid in his immoramus? Omittamus ea quae ipse pro impossibilitate non fecit, et loquamur de his quae ipse pene ultra possibilitatem suam fecit.

QUOD¹ ECCLESIAM DISPERSAM REVOCAPERIT.

Thomas
restores
and brings
together
again.

De septem canoniciis (non enim plures fuerant) tres tantum Hugh, p.
repperit; cæteri vel mortui erant, vel metu, vel desolatione
patriæ exulabant. Ecclesiae vero recopertæ, et juxta facultatem² suam restructæ, canonicos quos invenit restituit,
dispersos revocavit, et aliquos addidit, refectorium et dormitorium refecit, præpositum constituit qui cæteris præcesset, et
eos procuraret. Villas alias et terras³ et ecclesiæ dedit,
et ablatas reddidit; plurima⁴ de suo proprio canoniciis
necessaria amministravit; et archidiaconos per diœcesim
divisit.

The twelve
vills re-
stored to
Worcester.

Ipse vero dono regis aliquamdiu xii. villas habuit, quas Al-
dredus de Wigornensi episcopatu retinuerat; sed eas moli-
mine Lanfranci ei rex abstulit.

Appoints
dean, pre-
bendaries,
&c., at
York.

Annis pluribus⁵ canoniciis communiter vescentibus, quorun-
dam consilio placuit archiepiscopo de terra Sancti Petri, quæ
multum adhuc vastata erat, singulas præbendas partiri.
Tunc quidem statuit decanum, thesaurarium, cantorem, nam
magistrum scolarum ante statuerat. Ecclesiam, quæ nunc est,
a fundamentis fecit, et eam clericis, libris, et ornamentis
ornavit et munivit. Nec tam⁶ cuiuslibet rei quam bonos
et honestos clericos habendi cupidus fuit; cum quibus nunc

¹ Quod] Qualiter ipse, C. Quod Thomas ecclesiam dispersam reno-
vaverit, G.

² facultatem] possibilitatem, A.

³ et terras] om. A.

⁴ plurima] plurimum, B. C. D. E.
F.

⁵ pluribus] plurimis, A. B. C. D.
E. F. G.

⁶ tam] tamen, A. C. F. G.

legere, conferre, disputare, nunc cantare, nunc organizare, nunc cantus et organa facere et docere, nunc rhythmis, prosa, et versu,¹ ut qui in his omnibus² doctissimus erat, certare jocunde³ solebat.

QUOS EPISCOPOS ORDINAVERIT.⁴

Hugh, p. 126. Ad hunc Thomam⁵ consilio et imperio regis Scottorum Malcholmi et reginæ Margaretæ, venit Foderoch⁶ episcopus Sancti Andreæ de Scotia; et, transgressionem suam confitens, eo quod a Scottis ordinatus fuerat cum ab Eboracensi metropolitano jure consecrari debuerit, professionem ipsi archiepiscopo Thomæ suisque successoribus fecit, scriptamque legit et tradidit quæ sic incipit: *Ego Foderoch, Scottorum episcopus, in sede Sancti Andreæ Apostolici, etc.* Ipse etiam episcopus Foderoch, iubente eodem archiepiscopo Thoma, in Eboraco ecclesias dedicavit.

Rannulfum vero Dunelmensem episcopum in octavis Pentecostes, Lundoniis, in ecclesia Sancti Pauli, nonas Junii, idem archiepiscopus Thomas consecravit. Cui idem episcopus⁷ Rannulus⁸ professionem fecit, et legit, et tradidit, quæ sic incipit: *Ego Rannulus, sanctæ Lindisfarnensis ecclesiae, etc.*

Orcadensium⁹ etiam electum, Rodolfum,¹⁰ idem archiepiscopus sacravit, facta, lecta, et tradita professione, quæ sic incipit: *In aspectu Dei, et hujus ecclesiae, ego Rodulfus,¹¹ etc.*

¹ prosa et versu] prosam versus, A.; et prosas et versus et, G.

² omnibus] om. A. G.

³ jocunde] jocundius, G.

⁴ ordinaverit] ordinavit, C. Quos episcopos Thomas Senior consecravit, B. G.

⁵ Ad hunc Thomam] Adhuc Thomas, B. D. G.

⁶ Foderoch] Foderochus, G., throughout.

⁷ episcopus] om. G.

⁸ Rannulus] Arnulphus, A.

⁹ Orcadensium] Orcadensem, G.

¹⁰ Rodolfum] Radulphum, G.

¹¹ Rodulfus] Rodolphus, B. E. F.; Radulphus, G.

Thomas I. dies, Nov. 18th A.D. 1100, and is buried at York.

UBI¹ DEFUNCTUS SIT ET SEPULTUS.

Vixit autem² in archiepiscopatu annis ferme xxx., et octavis Sancti Martini, hoc est quarto decimo kal. Decembris, apud Ripum³ obiit. Sed delatus Eboracum, juxta prædecessorem suum beatæ memoriae Aldredum in ecclesia sepultus est. Cujus epitaphium hoc est.

His epi-
taph.

Orba pio,⁴ viduata bono pastore, patrono,
Urbs Eboraca dolet, vix habitura parem.
Qualia vix uni, persona, scientia, vita,
Contigerant Thomæ, nobilis, alta, bona.
Canities, hilaris facies, statura venusta,
Angelici vultus splendor et instar erat.
Hic numero atque modo doctrina seu probitatis,
Clericus omnis erat, vel magis omnis homo.
Hæc domus et clerus sub tanto præsule felix,
Pæne⁵ quod est et habet, munera omne sui est.
Octavis igitur⁶ Martini transiit ille,
Cui pietate Dei sit comes in requie!⁷

Hugh, p.
109.

¹ *Ubi*] Thomas Senior *ins.* B. G.
² *autem*] om. G.
³ *Ripum*] Ripon, B. F. G.; Ry-
pun, A.

⁴ *pio*] jacet, A. B. C. D. F. G.

⁵ *Pæne*] Plene, A.

⁶ *igitur*] Sancti, E.

DE DISCORDIA INTER ARCHI-
EPISCOPOS EBORACENSEM
ET CANTUARIENSEM.

Notandum quod a tempore
Sancti Paulini primi archiepiscopi
Eboracensis, usque ad tempus
Thomæ Senioris, qui fuit vicesimus
quartus (quintus, G.) archiepiscopus
Eboracensis, erat pax, caritas, et
concordia inter duos metropolitanos
Angliæ, excepto tempore Sancti
Wilfridi, archiepiscopi Eboracensis,

Senioris; qui a rege Egfrido et
consensu Theodori archiepiscopi
Cantuariensis pulsus est ab epi-
scopatu anno episcopatus sui xiiii^o,
et per decennium exulavit; donec
Lanfrancus, pro Stigando a rege
Willelmo substitutus, a suis suffra-
ganeis ordinatus est. Iste est Lan-
francus qui primus omnium ab
Eboracensi archiepiscopo profes-
sionem exegit, suisque successori-
bus hoc idem exigendi exemplum
dedit; et sic minister diaboli pri-
mus iram et discordiam inter
archiepiscopos Eboracensem et
Cantuariensem propter ambitionem
indebiti sibi honoris suscitavit, *ins.*
B. G.

DE GIRARDO.¹

Vicesimus sextus Eboracensi ecclesiæ substitutus est Gerard
 Hugh, pp. 109-10. Girardus de Herefordensi episcopatu ad archiepiscopa-
 tum translatus. Iste fuit Willelmi Primi et Secundi regum succeds
 cancellarius, scientia et eloquentia suo tempore paucis secun-
 dus. Ab hoc² Anselmus, suorum instinctu monachorum, The
 professionem exigit. Et quia ipse Girardus renuit, literas quas ab eo ad papam petebat, pro dimissione et trans-
 latione sua, et pro pallii requisitione diu tradere negavit. The
 Tandem promisso, se a Roma reversum quicquid juste
 deberet facturum, acceptis illius literis Romam profectus,
 aliquot dies ibi moratus est, ubi³ in pluribus causarum ac-
 tionibus,⁴ scientia et facundia probata, ipse a papa Paschali
 et a tota curia honoratus, et magnifice laudatus, accepto- He receives
 que ab Apostolica sede pallio et privilegio cum gaudio at Rome.
 reversus est, nec de professione quisquam adversus eum
 locutus est; quamquam a quibusdam confictum sit,
 quod ipse⁵ Girardus septimo archiepiscopatus⁶ sui anno,
 manu sua imposita manu Anselmi, pollicitus sit, se
 illam subjectionem et obedientiam ipsi in archiepiscopatu
 exhibitum, quam Herefordensi ecclesiæ ab eo
 sacrandus episcopus promiserat. Quod diligentius et
 secundum temporis processum, et secundum rationis in-
 tuitum a prudentibus consideratum, facile patebit quam
 sit a veritate alienum. Qui enim antequam Romam
 pallium petiturus pergeret, hoc omnino facere renuit,
 regressus a Roma et pallio in archiepiscopatu confirmatus,
 qua⁷ necessitate paucis ante obitum suum mensi-
 bus id facere est coactus? Ad hoc accedit,⁸ quod rex

¹ *Girardo*] archiepiscopo Ebo-
 racensi, ins. E. G. No title in D.

² *paucis secundus. Ab hoc*] fa-
 cundus, et ab eo, G.

³ *ubi*] ut, A. B. C. D. E. F. G.

⁴ *actionibus*] ubi etiam in præ-
 sentia ejus et facundia laudata et
 approbata, A. B.; scientia ejus et

facundia laudata et approbata, C.;
 ubi et (etiam, G.) scientia et facun-
 dia probata, B. F. G.

⁵ *ipse*] ille, A. B. C. D. E. F. G.

⁶ *archiepiscopatus*] episcopatus,
 A.

⁷ *qua*] quasi, B. E.

⁸ *accedit*] accidit, G.

Anselmo archiepiscopo adversarius erat propter investituras episcopatum et abbathiarum, quas prohibebat, in prælationem ejus amplius extendi nolebat. Per consecrationem enim ad professionem cogi non poterat qui jam episcopus consecratus ad archiepiscopatum translatus fuerat. Privilegium vero ejus quod ab Apostolico accepit, tale initium habet: *Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Girardo Eboracensi archiepiscopo salutem et Apostolicam benedictionem. Inter cætera regna terrarum ad Apostolicæ sedis subjectionem etc.*

Anselm
and Gerard
both hold
a council
at West-
minster.

Placuit postea archiepiscopis Anselmo et Girardo Concilium <sup>Hugh, p.
110.</sup> celebrare. Quo in Westmonasterio congregato, cum monachi archiepiscopo suo sedem singulariter celaam parassent, Girardus indignatus, et Dei odium ei qui sic paraverat vulgariter orans, pede subvertit, nec sedere voluit, donec sibi cum archiepiscopo sede pari parata, liquido ostendens in hoc facto, archiepiscopum Eboracensem Cantuariensi archiepiscopo parem esse, nullamque subjectionem se ei¹ debere.

UBI DEFUNCTUS SIT ET SEPULTUS.

Gerard's
death.

Vixit autem² in episcopatu annis vii. et mensibus fere vi. Obiit autem xii. kalendas Junii Suthwelle, sepultusque est Eboraci.³

QUANTA⁴ ECCLESIAE SUÆ PERQUISIERIT.

Gerard's
gifts to his
minister.

Iste Girardus archiepiscopus ecclesiam de Laghton⁵ Ebo- <sup>Hugh, p.
111.</sup> racensi ecclesiæ a rege⁶ dari optimis, et vi. alias ecclesias⁷ a rege impetravit; quarum unam, hoc est de⁷ Sneid, dedit

¹ *se ei*] sibi se, A. B. C. D. E. G.

² *autem*] Girardus ins. B. G.

³ In the other MSS. this para-
graph occurs without a title at the
end of the next chapter.

⁴ *Quanta*] Girardus ins. B. G.

⁵ *Laghton*] Laxtona, text and

C. E.

⁶ *rege*] Henrico ins. B. G.

⁷ *unam, hoc est de*] una est de,
A.

Sancto Germano¹ de Salebi; cæteras Sancto² Petro,³ hoc est, de Driffeld, de Killum, de Poclintuna, de Piker-
ringa,⁴ de Burg.

Ipse etiam Rogerum,⁵ Rodolfi⁶ successorem, Orcaden- A bishop
sium ordinavit episcopum, accepta prius ab eo pro- ordained
fessione, quæ sic incipit: *Ego Rogerus, sanctæ Orca-*
densis ecclesia nunc ordinandus episcopus, etc.

Hunc quoque archiepiscopum Girardum Anselmus Gerard
Cantuariensis archiepiscopus, quinque simul episcopos assists
consecratus, multa prece secum Cantuariam duxit, ut Anselm in
consecrationi episcoporum⁷ coadjutor ejus interesset. consecra-
Consecrati sunt itaque iii. idus Augusti die Dominica
ab Anselmo Cantuariensi archiepiscopo, coadjuvante Aug. 11,
Girardo Eboracensi archiepiscopo, Wintoniensi ecclesiæ
Willelmus, Searesburiensi Rogerus, Herefordensi Rame-
linus, Execestrensi Willelmus, Glamorgacensi⁸ in Wa-
lonia Urbanus. Non habebat illius temporibus memo-
ria tot episcopos simul ordinatos in Anglia a tempore
regis Edwardi Senioris usque ad tempus Henrici regis;
regnante enim rege Edwardo Senioro, patre Adelstani
primi monarchæ Anglorum, Plegmundus Cantuariensis
archiepiscopus vii. episcopos vii. ecclesiis una die ordi-
navit.

DE THOMA JUNIORE.⁹

Hugh, p. 111. Vicesimo septimo loco vii. die successit in archiepisco- Thomas II.
patum Eboracensem Thomas junior regis capellanus, eccl. A.D. 1109.
siae Sancti Johannis Beverlaci¹⁰ præpositus,¹¹ nepos reverendi

¹ *Sancto Germano*] om. F.; et ecclesiæ de Selleby, A. B. E. G.

² *Sancto*] Cæteras dedit Beato, A. B. F. G.; Cæteras vero dedit Beato, E.

³ *Petro*] Eboracensi ecclesiæ ins. E. F. G.

⁴ *de Pikerunga*] om. E.; De Dyrfeld, de Kyllum, de Pokelyngton, de Lykerkinga, de Burgh, A.

⁵ *Rogerum*] et ins. A. B.

⁶ *Rodolfi*] Rodulphi, C.

⁷ *episcoporum*] coepiscoporum, A.

⁸ *Glamorgacensi*] Gramorgacensi, B. G.

⁹ *Juniore*] archiepiscopo ins. A. B. C. D. G.; Eboracensi archiepiscopo, F.

¹⁰ *Beverlaci*] Beverlacensis, G.

¹¹ *præpositus*] ac ins. B. C. G.

Thomæ Senioris. Oui rex eadem die vel in proxima Lundoniensem episcopatum datus, requisitione Hugonis decani et Eboracensium¹ mutavit consilium, et Eboracensem ecclesiam ei tradidit.

Anselm
presses the
claim for
the pro-
fession.

Hunc² consecrandum Anselmus archiepiscopus monachorum instinctu Cantuariam vocare, et ab eo professionem exigere statuit; super quo Thomas regem consuluit, qui primo benigne respondit, et ne profitetur Hugh, p. prohibuit. Quo ideo³ morante, venit Herbertus Norwicensis¹¹⁴. episcopus ad electum Eboracensem, dicens, quod archiepiscopus professionem⁴ dimitteret si tantum in primatem eum recognosceret; sed nec hoc electus voluit concedere, bonam confidentiam habens de rege. Itaque Anselmus archiepiscopus moram consecrationis suæ literis redarguit, ostendens electum episcopum⁵ ultra xl. dies non consecratum non esse debere; statuit ergo illi diem ut Cantuariam veniret facere et suscipere quod debebat. Ille vero moram suam literis missis⁶ excusabat. Misit iterum⁷ archiepiscopus ad electum duos episcopos, videlicet⁸ Ricardum Lundoniensem, et Radulfum Rofensem, submonentes eum quatinus die ab illis statuta Cantuaria esset, facere quod debebat et suscipere. Ille se illuc gaudenter velle venire, sed nullo modo se velle profitari respondit. Interea ille Hugonem decanum ad regem in Normanniam misit. Qui, acceptis a rege quales petebat ad dominum papam literis, Romanam perrexit. Misit itaque papa Orlicum presbyterum-cardinalem Hugh, p. cum decano et pallio, et literis de contentions diffinitione,¹¹⁹ sed antequam in Normanniam venissent, Anselmus archiepiscopus migravit a saeculo. De quo monachi tam impudenter quam mendaciter confinxerunt, quod, priusquam obiret,⁹ Thomam Eboracensem electum excommunicaverit, et omnes ei communicantes,¹⁰ nisi Cantuariensi pro-

Which is
unsettled
when
Anselm
dies.

¹ decani et Eboracensium] decani Eboracensis, G.

² Hunc] ad ins. A. D.

³ ideo] jam, A. B. C. D. F. G.

⁴ professionem] suam ins. A. B. C. D. F. G.

⁵ episcopum] archiepiscopum, A. G.

⁶ missis] om. A. B. C. D. F. G.

⁷ iterum] interim, B.

⁸ videlicet] om. G.

⁹ obiret] obierit, G.

¹⁰ et omnes ei communicantes] om. A.

Hugh, p.
121.

fectionem faceret. Regressus in Angliam rex, episcoporum, abbatum, et Cantuariensium monachorum suggestionibus, et persuasionibus, muneribus, et pollicitationibus distractus, mandavit Thomæ ut consecrationem suscipiens,¹ ecclesiæ Cantuariensi professionem faceret, sine prejudicio ecclesiæ sua et successorum suorum, propter amorem suum et pacem regni. Illo vero immobiliter in proposito suo persistente, rex indignatus mandavit ei,² quod si professionem faceret, amorem suum haberet; si non, imperpetuum perderet, et omnes genere sibi propinquos exterminaret.³ Consultus super hoc cardinalis nihil consilii dedit. Sampson Wigornensis episcopus, et Ricardus Baiocensis, pater et frater illius, et de parentela ejus magni et probi viri⁴ vim ei inferebant. Temptavit etiam Dunelmensis episcopus Rannulfus animum regis, pollicens ei mille marcas argenti, et reginæ centum pro eo ut justitiam et judicium canonicum Eboracensi⁵ ecclesiæ consentiret, sed nihil profecit. Sic ergo angarius et districtus, modestus et Under gemens, canonice ecclesiæ Sancti Petri⁶ qui secum ve- great nerant nec concedentibus, nec contradicentibus, tandem facere pressure he agrees consensit. Quod quidem nullatenus consensisset, si⁷ exilio, to do so. et fatigationis, et ecclesiarum incommodatum corpus patiens haberet, sed corpulentus erat, et pinguior quam oporteret.⁸ Proxima itaque⁹ die Dominica a Ricardo Lundoniensi epis. Is conse- copo et coepiscopis in ecclesia Beati Pauli consecratus est, crated at professione facta nova et barbara,¹⁰ personali, sed nulli personæ, St. Paul's. salva obedientia et fidelitate domini papæ et regis Angliæ, et A.D. 1109. salvo jure Eboracensis ecclesiæ. Proclamatumque est ab Heriberto Norwicensi episcopo in plena ecclesia præcepto regis, quod hoc quod Thomas Eboracensis archiepiscopus hic faciebat, non judicio, sed jussu et voluntate regis erat. Quod Dunelmensis episcopus, altius ascendens, melius supplevit, di-

The king's
threat
unless
he makes
the pro-
fession.

Id. pp.
124-5.

¹ *suscipiens*] accipiens, A. B. C.
D. E. F. G.

² *ei*] dicens ins. A. B. F. G.

³ *exterminaret*] exteriaret, A.

⁴ *viri*] ad hoc, A. F.; adhuc, B. C. D. G.

⁵ *Eboracensi*] ut secundum justitiam et judicium canonum Eboracensi, etc., A. C. D. F.; B. and G.

id, but read canonicorum Eboracensis.

⁶ *Petri*] Eboracensis ins. A. C. G.

⁷ *si*] sed, A.

⁸ *oporteret*] optaret, A.

⁹ *itaque*] autem, A.

¹⁰ *nova et barbara*] nova barba-
raque, B. C. D. E. F. G.

cens: "Eboracensis electus Cantuariæ aut Eboraci consecrari
 " debet; quod modo¹ hic consecratur et profitetur, non judi-
 " camento sed voluntate regis et imperio quadam dispensa-
 " tione² factum est, nec vult rex Eboracensi ecclesiæ³ nec
 " successoribus Thomæ hoc esse in prejudicium, nec Can-
 " tuariæ⁴ in exemplum. De hoc appello vos omnes in tes-
 " timonium."

In hujus⁵ rei testimonium rex literas istas fieri et sigillo
 suo sigillari fecit.

**PRIVILEGIUM REGIS HENRICI DE PROFESSIONE QUAM
 THOMAS JUNIOR⁶ FECIT⁷ CANTUARIENSI ECCLESIAE
 DEFUNCTO ANSELMO.⁸**

Privilege granted by Henry I. to archbishop Thomas II. The profession was made as a favour to the king.

Henricus Dei gratia rex Anglorum⁹ episcopis et baronibus Hugh,
 totius regni Angliæ salutem. Sciatis quod professio illa, quam p. 125.
 Thomas Secundus, Eboracensis archiepiscopus, fecit Cantuariæ¹⁰
 ecclesiæ, defuncto Anselmo, hoc modo facta est. Voluntas
 mea et consilium quorundam meorum fidelium fuit propter
 quasdam necessitates, quamquam ipse Thomas Eboracensis ar-
 chiepiscopus, et Eboracensis ecclesia per privilegia sua parati
 essent diratiocinare¹¹ quod facere non deberet. Fecit igitur
 eam dō sola persona sua, præcepto meo coactus, salva prius
 obedientia Romani pontificis et fidelitate mea; eo videlicet
 tenore, ut Eboracensis ecclesia libertatem aliquam vel privi-
 legia quæ ipsa juste habere debeat, per hoc præceptum meum
 vel ipsius factum nullo tempore perdat. Et si aliquando de
 eadem re inter illas¹² ecclesias vel archiepiscopos earum pla-
 citum fuerit, quod illa vice mea, voluntate, et præcepto fac-
 tum fuit, Eboracensi ecclesiæ vel archiepiscopis ejus ad dia-
 tionandum libertatem suam nullo modo noceret.

¹ *quod modo*] quomodo, B. D. G.

² *dispensatione*] archiepiscopo ins. B. G.

³ *ecclesia*] archiepiscopo, A. B. C. D. F. G.

⁴ *Cantuariæ*] Cantuariensi, G.

⁵ *hujus*] enjus, D.

⁶ *Junior*] om. B. F. G.

⁷ *fecit*] fecerit, F.

⁸ *defuncto Anselmo*] om. A.

⁹ *Anglorum*] etc. ins. A. B. G.

¹⁰ *Cantuariæ*] Cantuariensi, B.

¹¹ *diratiocinare*] ratiocinare, A. C. D. F.; rationabiliter, B. G.

¹² *illas*] easdem, A.

QUOD ACCEPTO PALLIO¹ TURGOTUM EPISCOPUM² SANCTI
ANDREEÆ DE SCOTIA CONSECRAYERIT.³

Hugh, p. 126. Consecratus itaque rediit Eboracum, adducens secum Olri-
cum cardinalem pallium deferentem. Accepto igitur pallio Consecra-
archiepiscopus Missam celebravit, et Turgotum, qui fuerat Turgot
prior Dunelmensis ecclesiæ, episcopum Sancti Andree de Scotia bishop of
præsente cardinali consecravit. Qui ei professionem fecit St. An-
et scriptam tradidit, quæ sic incipit: *Ego Turgotus,*
Scotorum episcopus, etc.

Cardinalis vero, licet parum, id est tribus diebus, Cardinal
honorifice tamen⁴ cum archiepiscopo commoratus, Ulric
juxta facultatem suam magnifice donatus, honorifice et ac- summons
curate usque ad fluvium Trentam est reductus. Cumque Thomas
digrederentur, cardinalis invitavit archiepiscopum, nihil papal
tale veritum⁵ vel suspicantem, quatinus domino papæ præ- court, to
sentiam suam exhiberet, supra hoc⁶ satisfactorius explain his
statutum Beati Gregorii, et contra sententiam Romanæ conduct.
professus fuerat. Sed cum archiepiscopus id se regi man-
dare dixisset, cardinalis, seu amore regis seu timore, invita-
tionem remisit.

QUOS EPISCOPOS⁷ CONSECRAYERIT.⁸

Id. p. 127. Iste Thomas sanctum virum Michælem, quem David Bishops
comes, postea rex Scotiæ, Glesguensis⁹ ecclesiæ episcopum consecra-
statuit, et ipsi Thomæ ordinandum transmisit, eidem Thomas.
ecclesiæ episcopum consecravit, qui Eboracensi ecclesiæ
et archiepiscopo Thomæ suisque successoribus canonicam obe-
dientiam profitendo scriptam tradidit, quæ sic incipit: *Ego,*

¹ *pallio*] Thomas ins. B. G.

² *episcopum*] archiepiscopum, A.

³ *consecraverit*] consecravit, A.

B. C. D. G.

⁴ *tamen*] tantum ins. A. B. C.

D. F.

⁵ *veritum*] meritum, A. B. C. D.

E. F. G.; spicantem, D. F.

⁶ *supra hoc*] super hujusmodi,

G.

⁷ *episcopos*] Thomas Junior ins.

B.

⁸ *consecraverit*] consecravit, G.;

consecraverat, A.

⁹ *Glesguensis*] Glescuensis, B.

Michael
bishop of
Glasgow.

Michael Glesguensis ecclesiae, etc. Hic aliquamdiu cum Hugh, p. archiepiscopo conversatus, in diocesai nostra jussu archiepiscopi ecclesiæ dedicavit, et in ecclesia de Morlund¹ ordines fecit. In qua felici fine ad Deum migrans sepultus requiescit.

127.

Wimund
bishop of
the Isles.

Wimundum quoque Insularum episcopum idem Thomas ordinavit, qui ei professionem scriptam tradidit, quæ sic incipit: *Ego Wimundus sanctæ ecclesiæ de Schith,² etc.*

Ralph
bishop of
Orkney.

Radulfum etiam, urbis Eboraci presbyterum, in ecclesia Sancti Petri ab Orcadensibus electum, idem Thomas Orcadum³ insularum ordinavit episcopum, qui ei professionem fecit et scriptam tradidit, quæ sic incipit: *Ego Radulphus Orcadensis sanctæ ecclesiæ, etc.*

Thomas'
benefac-
tions to
his min-
isters.

Ipse etiam archiepiscopus ii⁴ ecclesiæ Sancti Petri præbendas fecit. Haugustaldensem vero ecclesiam constituendis ibi canonice regularibus tradidit, et aliquas circum⁵ terras dedit. Præbendis Sancte Mariæ de Southwella eandem libertatem a rege Henrico optinuit, quam Sancti Petri Eboracensis, et Sancti Johannis Beverlacensis, et Sancti Wilfridi de Ripum⁶ præbendæ habent. Et, quod ad ipsum pertinebat, ab omni episcopali consuetudine et exactione in ecclesiis et terris liberas esse et quietas eas concessit et confirmavit. Aldredus, bonæ memorie ultimus Angligena archiepiscopus, præbendas illas de terra emptitas fecit, sed regias consuetudines vel exactiones ab illis emere non potuit, quibus vendere non licebat.

His death
and burial.

Vixit autem Thomas Junior in archiepiscopatu annis v. Id. p. 128. et mensibus fere ix., et obiit xi. kal. Martii, juvenis adhuc ætate, qui cum cæteris sanctorum virtutum operibus⁷ etiam in virginitatis puritate perrexit ad Dominum. Quanta vero morum probitate et vitæ innocentis puritate ante episcopatum et in episcopatu enituerit,⁸ nullis verbis arbitror posse explicari. Sepultus est autem

¹ *Morlund*] Morlound, A. ; Morland, B. G.

⁶ *Ripum*] Ripon, C. D. F. G.; Rypon, B.; Rypoun, A.

² *Schith*] Schid, B. E. G.; Shild, C.; Chid, D.

⁷ *operibus*] om. A. B. C. D. E. F. G.

³ *Orcadum*] Orcadensium, G.

⁸ *enituerit*] enituerat, A. ; evenerit, G.

⁴ *ii*] secundus, C.

⁵ *circum*] certas, B. G.

Eboraci juxta bonæ memoriarum viros, Aldredum et Thomam, patruum suum.¹

DE TURSTINO ARCHIEPISCOPO.²

Hugh, p. 129. Vicesimus octavus suscepit Eboracensem ecclesiam Turstinus, Henrici regis capellanus, Lundoniensis ecclesiarum Sancti Pauli canonicus, literis admodum eruditus; in sacerdotalibus prudens et industrius; in providentia et agendis domi militari His characterisque necessariis efficax et strenuus; propter quae regi Wilielmo Juniori domesticus fuerat et carus, regi vero Henrico familiaris et secretarius. Per illum rex Henricus, praesens et absens, in Anglia et Normannia plurima disponebat, distribuebat, efficiebat; quae³ prudenter et liberaliter agendo principibus et ceteris notus erat et dilectus. In deferendo et faciendo honorem advenis et ignotis, religiosis, et sacerdotalibus, hilaris et largus. Quomodo autem in archiepiscopatu egerit, et qualiter pro ecclesia sua steterit,⁴ quam viriliter pro libertate ejus certaverit, quam prudenter eam a jugo indebet professionis, Deo adjuvante, eruerit, nescio si possit digno sermone præferri.⁵

QUOD PER RADULFUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM
NEC IPSE ROMAM IRE, NEC PRO SE⁶ MITTERE PER-
MISSUS EST.⁷

Cum igitur subdiaconus jam erat, a Willelmo Wintonensi episcopo, quem ipse familiarem et dominum habebat, diaconus ordinatus est. Cum vero in Normanniam cum rege venisset, consilio Cononis Apostolicæ sedis legati, a Radulfo Dunelmensi episcopo, suffraganeo suo, Turstin is ordained priest at Bayeux.

¹ patruum suum] om. A.

⁵ præferri] proferri, A.; referri, B. C. F. G.

G.; De Sancto Thurstino archiepiscopo Eboracensi, B.

⁶ se] aliquem ins. A. B. D. F. G.

³ quæ] qui, A. C. E. F.

⁷ est] sacrari ins. A. D. F.; consecrari, B. G.

⁴ steterit] fecerit, B.

Baiocis¹ presbyter ordinatus,² vellet Romain ire vel pro se mittere, suggestione Radulphi Cantuariensis archiepiscopi neutrum agere permissus est, sed, ejusdem molimine, jussu regis de Normannia in Angliam reversus est; ubi cum apud Londoniam rex de statu regni colloquium haberet, ipse³ electus, assumptis secum Gaufrido Rothomagensi archiepiscopo, et episcopis Johanne Lexoviensi, et Radulfo Dunelmensi, Radulfum archiepiscopum de consecratione sua humiliiter requisivit. Sed ipse, nisi professione facta, manus illi se imponere denegavit. Et cum electus diceret, de hoc se in sententiam et consilium domini papae positurum, adjecit archiepiscopus: "Si dominus papa mihi ore ad os præcipiteret ut vos, seposita professione,⁴ consecrearem, de hoc illi minime obedirem." Quod⁵ in dominum papam perperam jaculatum omnes qui audierant reputaverunt.⁶

The archbishop of Canterbury refuses to consecrate him.

A Council held at Salisbury (March 20th, A.D. 1116).

Turstin refuses to profess.

The pope resents the treatment of Turstin.

In Concilio quoque Selesbiriensi⁷ cum rex ei verbum abbreviatum et disjunctivum⁸ fecisset, scilicet, ut aut ipse professionem faceret aut perpetuum regis odium incurreret, nec ullus de parentela sua in regis potestate remaneret; ipse, pauca præmeditatus, accepto a Deo consilio, Id. p. 137. sic ait: "Grave quidem mihi est sempiternum regis odium sustinere; gravius autem Deum et Romanam ecclesiam scienter offendere; ut autem neutrum faciam quod rex mihi dedit, eligo potius dimittere." Quod dixit et fecit, regique manum porrigenti (in) manum⁹ quod ei donaverat regi dimisit. Divulgato per Angliam, Normanniam, et Franciam hoc verbo, etiam usque Romanam tanti fama facti pervenit. Quod papa Paschalis et tota curia graviter ferens, literas regi de ejus restitutione, et Radulfo de restituti conse-

¹ *Baiocis*] Baiocensis, B. G.

² *presbyter ordinatus*] presbyter est ordinatus vel, A. B. C. G.

³ *ipse*] om. A. B. C. D. E. F.

⁴ *seposita professione*] siue professione posita, A.

⁵ *Quod*] et ins. A. C. D.

⁶ In A. C. D. F. a new title comes here, "De contradictione

"ejus regis." In B. and G. it is,

"De contradictione Sancti Thurstini regis."

⁷ *Selesbiriensi*] Salesburiensi, A.

B. C. D. G.; Saresbiriensi, E. F.

⁸ *disjunctivum*] disjunctum, A.

B. C. D. E.

⁹ *manum*] om. A. B. C. D. F. G.

Hugh, p. 132.

cratione misit, quæ infrascriptæ sunt. Itaque restitutus ad suos regreditur, et cum gaudio magno suscipitur.

DE GELASIO PAPA.

Interim obeunte papa,¹ Johannes Caietanus,² et in In Jan.
monasterio Montis Cassini ab infantia monachus nu- A.D. 1118,
tritus et adultus, in ministerio venerabilium Apostoli- John Gae-
corum, Desiderii, Urbani et Paschalis assidue cancellarii tano
officio functus, pro papa Paschali in Gelasium papam becomes
est substitutus. Quapropter electus Normanniam regre- Gelasius II.
ditur, inde si posset ad novum papam profecturus. Qui He wr̄t̄s
jam de statu illius apud urbem Januam³ certius edoctus, to Henry I.
scripsit regi, ut, si in consecratione Eboracensis electi about
Radulfus archiepiscopus et Turstinus electus non con- Ralph and
sentirent, ipse utrosque ad suam præsentiam dirigeret. Turstin.
Ipsis etiam idem literis mandavit. Rex vero, instinctu Guy arch-
Radulfi archiepiscopi, non ipsum ire, sed quem vellet bishop of
mittere permisit. Sed papa Gelasio vero⁴ in brevi de- Vienne
functo, et apud Cluniacum sepulto, Gwido⁵ Viennensis becomes
archiepiscopus in papam Calixtum est assumptus. Qui pope as
cognita Eboracensis electi habitudine,⁶ misit Radulfo archi- Calixtus
episcopo literas in quibus eum superbū vocat, et de con- II. in Feb.
temptu prædecessorum suorum, Paschalis et Gelasii, acriter A.D. 1119.
redarguit, misit ei et alias literas quæ inferius⁷ cum Correspondence
cæteris literis subscriptæ sunt. In quibus ipsius about
Radulphi literis respondit. Non multo post, Con- Turstin.
cilium Remis celebraturus regi Henrico literis man-
davit ut Radulfum archiepiscopum, et⁸ Eboracensem
electum ad Concilium venire permitteret. Ipsis⁹ etiam

¹ *papa*] Paschali *ins.* G.

⁶ *habitudine*] abitudine, A. ;

² *Caietanus*] Cartenatus, A. C.

beatitudine, G.

D. E. F. ; Cardinalis, B. G.

⁷ *inferius*] om. A. B. C. D. E.

³ *Januam*] Jenenam, E. ; Ra-

F. G.

vennam, A. B. C. D. F. G.

⁸ *et*] om. in téxt; *ins.* in all the

⁴ *vero*] om. G.

MSS.

⁵ *Gwido*] Owido, C.

⁹ *Ipsis*] propriis, A.

literis singulariter missis hoc idem præcepit.¹ Videns igitur rex² quod eum diutius retinere non poterat, licentiam Hugh, p. abeundi concessit. Qui festinans Turonis Romam³ invenit, 161-2. ubi a domino papa et a tota curia honorifice susceptus, ipsi papæ et curiæ individuus per dimidium annum comes effectus est. Dedit quoque Deus illi gratiam in conspectu regis Francie, episcoporum, principum et procerum, et omnium qui ad papam undique confuebant. Ubi autem Remis ventum est, cum Cantuariensis archiepiscopus non venisset, nec pro se canonicam excusationem misisset, die Dominica, in metropoli ecclesia Beatae Marie, in qua numeratae sunt personarum personalium virgæ cccc. xxiv., qui ad Generale Concilium venerant, Eboracensis electus Turstinus, astantibus et assentientibus et Id. p. 165. coadjuvantibus tot et tantis personis, domini papæ Calixti, tanquam Beati Petri, manibus, archiepiscopns⁴ consecratus est, et die xii. post consecrationem suam pallium accepit.

Turstin is
consecra-
ted by the
pope at
Rheims.
Oct 19th,
A.D. 1119.

QUANTO AMORE DOMINUS PAPA ET CARDINALES⁵ EUM AMPLECTEBANTUR.⁶

Turstin is
banished
from
England
by Henry I.

Soluto Concilio, cum reversi episcopi Angliæ regi et archiepiscopo qualiter sacratus esset referrent, rex fidem sponpondit, vel se spondisse dixit, quod in vita sua Id. p. 166. Turstinus archiepiscopus Angliam non ingredetur, nisi Cantuariensi professionem faceret. Tanto siquidem adversus eum⁷ pro consecratione sua ferebatur odio, quod in colloquio juxta Gisortium de concordia duorum regum

¹ *præcepit*] In B. and G. a new chapter begins here with the following title, "Qualiter Sanctus Thurstanus primus archiepiscoporum Eboracensis per Apostoli- cum Calixtum consecratus est, et "(de) ejus persecutione. G. omits the rest of this chapter, and the title of the next.

² *rex*] om. A.

³ *Romam*] Romanum papam, A. B. C. D. F.; Romam venit, E.

⁴ *archiepiscopus*] Turstinus *ins.* A. C. D. F.

⁵ *cardinales*] Thurstinium archiepiscopum *ins.* B.

⁶ *amplectebantur*] et qualiter ecclesia Eboracensis redditur libera a professione facienda Cantuarie, B.

⁷ *adversus eum*] om. F.; contra eum, A.

Franciæ et Angliæ quod ipse maxime concinnaverat,¹
nec blandimentis, nec prece, nec fidei quam se spon-
disse dicebat absolutione dominus papa quicquam ab eo
potuit impetrare, quin potius statim misit in Angliam
qui eum de archiepiscopatu dissaisirent.² Quod archiepis-
copo non ad detrimentum sed ad majoris gloriæ fiebat

augmentum, siquidem dominus papa et cardinales ma- The great
jori eum amplectebantur amore, et copiosius honorabant. kindness
In consiliis et causis et judiciis erat inter illos quasi unus ex shown to
illis, et a nullis fere eorum³ segregatus secretis; clerici sui him by the
tanquam domini papæ clerici, familia quasi familia ipsius. pope and
cardinals, &c.

Hugh, pp. 178-5.
In Missarum celebrationibus et altarium consecrationibus eum proximum et collateralem, ut cardinalem habebat. Si duo altaria in una ecclesia consecratus erat, alterum illi, tradito uno vel duobus episcopis, consecrare præcipiebat; si vero ecclesiam dedicare debebat, quodcunque jubet ordo intus et extra, cuncta illi usque ad consecrationem altaris, adjuncto aliquo quasi suffraganeo, facere injungebat. In solemnibus processionibus equitando factis, quando more Apostolico coronatus fuit, sicut in die Natalis Domini, Augustoduni; et die Epiphaniæ Cluniaci, episcopus Ostiensis, qui magister inter eos et dignior erat, eum comparem⁴ sibi esse voluit; et peracto tantæ solemnitatis officio, archiepiscopus, sicut et⁵ cardinales, bisancios aureos, quod presbyterium appellant,⁶ a domino papa suscepit. Gebennensis ecclesiæ præpositum Turstin electum episcopum, jussu domini papæ, in præsentia ordains the provost of ipsius, feria iv., archiepiscopus hostiarium, lectorem, ex- Geneva. orcistam, acolytum, crastina vero⁷ subdiaconum ordinavit; ipse papa proximo sabbato quod reliquum erat supplevit. Nam et usum pallii, quamdiu in exilio esset, illi concessit, is allowed. illis⁸ diebus et officiis quibus in provincia sua ex prædeces- to use the sorum consuetudine uteretur. Etenim extra provinciam vel⁹ pall. regnum absque permissione summi pontificis metropolitæ

¹ *concinnaverat*] commendaverat, G.

⁵ *et*] sui ins. A. B. C. D. F. G.

² *dissaisirent*] disseiserunt, G.

⁶ *appellant*] vocant, A.

³ *eorum*] separatus vel ins. A. B. C. D. E. F. G.

⁷ *vero*] die ins. B. C. D. F. G.

⁴ *comparem*] parem], A. B. C. D. F. G.

⁸ *illis*] aliis, G.

⁹ *vel*] et, A. B. C. D. F. G.

pallio uti non licet: unde et in curia Romana aliquotiens inter se contulerunt Radulfum archiepiscopum excessisse,¹ quod in alio regno, et in capellis et in locis non decentibus palliatus cantabat.

**QUOD REDIENS A CARDINALIBUS ET EPISCOPIS
COMITATUS SIT.²**

The pope releases York from any claim on the part of Canterbury.

Henry agrees to reinvest Turstin in his see.

Postquam vero judicio curiae Romanae et multorum qui Hugh, pp. aderant definitum³ est Eboracensem ecclesiam ab illa indecenti professione liberam et solutam esse, hoc apud Vapingtonum in Capite jejunii Apostolico privilegio confirmatum est. Quo cum cæteris literis accepto, archiepiscopus rogavit dominum papam ut ei de Sanctorum reliquiis et de balsamo daret. Cui benigne de utroque donans, ait, "Et certe si nostro sanguine opus haberes non tibi conferre denegarem." Apostolica itaque benedictione accepta, ipse et qui cum ipso⁵ erant clerici in osculo et lacrymis discesserunt, a cardinalibus et episcopis et clericis longe extracivitatem comitati. Misit autem dominus papa⁶ literas regi de ejus receptione. Quibus lectis, habitu inter ipsum regem et legatum Cononem de hoc ipso colloquio, rex tandem assensit, quod de archiepiscopatu eum re-vestiret.⁷ Relictis itaque de suis qui de revestitura archiepiscopatus in Angliam afferrent, ipse cum legato in Franciam reversus, compositioni⁸ pacis et concordiae inter duos reges mediator et prolocutor⁹ cum archiepiscopis, et episcopis, et primoribus Franciae interfuit. In Con-

179, 182.

Id. pp. 187-8.

¹ *excessisse*] concessisse, G.

² In B. and G. the title runs, "Quod Thurstanus rediens ad ecclesiam suam a cardinalibus et episcopis comitatus est." In C. it is, "Quod a cardinalibus et epis copis comitatus sit, et de honore sibi imposito per papam et cardinales, et qualiter ecclesia Eboraensis redditur libera a professione facienda." In A. and F.

the title runs, "De honore sibi imposito," &c., *ut supra*.

³ *definitum*] diffinitum, A. B. C. D. E. F. G.

⁴ *de]* om. A. B. C. D. E. F. G.

⁵ *ipso*] eo, B. G.

⁶ *papa*] domino *ius* A.

⁷ *vestiret*] devestiret, B.; revestura, A.

⁸ *compositioni*] compositionem, G.

⁹ *prolocutor*] persecutor, G.

Hugh, p.
190.

cilio quoque Belvacensi, cum ab ipso legato episcopi The coun-
Normanniae qui Concilio non interfuerant¹ excom- cil at
municandi essent, ipse sententiam illam mutari fecit ; Beauvaix.
unde rex coram episcopis suis, ait : " Melius fuisse nobis
" d. marcas argenti perdidisse, quam Eboracensi archiepiscopo
" caruisse."

UBI AD REGEM IN ANGLIAM VENERIT.²

Hugh, pp. 191-2.

Reverso autem in Anglia in rege, et ostensis Radulfo Turstin's
archiepiscopo et episcopis literis domini papæ de ejus re- reception
ceptione, consilio omnium literis revocatus, ad eum apud in England.
Windesoras venit, et ab eo et a nova regina, episcopis
quoque et proceribus, gaudenter susceptus est. Inde ad se- Turstin's
dem suam revertenti, et ad civitatem appropinquant, great re-
tantus concursus factus est ei obviam exeuntium clericorum, York on
monachorum, procerum, militum, virorum ac mulierum, ut his return.
ex hoc quibusdam ad mentem reduceretur, quod de Beato
Johanne scriptum est : " Occurrit Beato Johanni ab exilio re-
vertenti omnis populus³ virorum ac mulierum, clamantium et
dicentium, ' Benedictus qui venit in nomine Domini.' " Ubi
vero in cathedra sua cum exultatione et tripudio repositus
est,⁴ lecto et exposito in tanta audiencia de libertatis Ebo-
ricensis ecclesiæ reformatione Apostolico privilegio, omnes con-
gratulati⁵ sunt, et Deo gratias reddiderunt. In proxima
Coena Domini, crismate solemniter consecrato, septem denarios
de singulis ecclesiis parochialibus, et quatuor de capellis, quos
ex antiqua consuetudine quolibet anno pro crismate redde-
bant, liberaliter remisit, et in perpetuum remittendos decrevit.
Pretium quoque pro sepultura, vel pro unctione infirmorum,
vel pro baptisterio exigere, vel accipere, nisi spontanee datum,
omnibus interdixit.

¹ *interfuerant*] fuerant, A. B. C.
D. E. F. G.

² *venerit*] advenerit, A. D. F.;
Quomodo Thurstanus in Angliam
rediens ad regem venerit, B. G.

³ *populus*] plebs, A.
⁴ *est*] om. G.
⁵ *congratulati*] gratulati, A. B.
C. D. E. F. G.

DE WILLELMO QUI RADULFO¹ SUCCESSIT.

A new archbishop of Canterbury, William Curboil. A.D. 1122. Sequenti anno obiit Radulfus archiepiscopus, eique successor² Hugh, pp. cessit Willelmus, cui eodem die Turstinus archiepiscopus³ 198-9. per Eboracensem abbatem Gaufridum,⁴ et per Sancti Oswaldi priorem, Athelwoldum, mandavit, quod eum consecrare volebat sicut debebat; et, causa humilitatis et amicitiae, salva ecclesiae sue dignitate, id se in Cantuaria facere offerebat.

Who is consecrated by his own suffragans. Sed ille hoc diffugiens, a Ricardo Lundoniensi episcopo et ceteris coepiscopis, irrogata Eboracensi ecclesiae injuria, se in primatem totius Britanniae consecrari fecit. Unde cum

uterque Romam venisset, Eboracensis videlicet propter Concilium ad quod literis papae vocatus fuerat, Cantuariensis propter electionem suam confirmandam⁵ et pallium, cardinales et curia tota electionem suam non esse canonicam inter se disputantes, illum de iiii. capitulis⁶ impetendum censuerunt, videlicet, quod non a quibus, neque de quibus, neque ubi debuit fuit electus, neque a quo debuit⁶ Id. p. 202. fuit consecratus; quinto a quibusdam adjuncto, quod clericus monachis præterat; decisumque est eum pallium non habere, sed ex indulgentia posse episcopatum unum optinere. Quo auditio,⁷ Eboracensis archiepiscopus dominum papam pro eo obnoxie deprecatus est, et apud curiam devote⁸ pro eo intercessit. Tandem post xv. dies concessum est pallium ei dari.

The question of the profession is reopened. But on Turstin's intercession the pall is given to him. Quo accepto, statim cœpit adversus Eboracensem de prioratu et professione contentio. Jussa⁹ sunt itaque legi privilegia Cantuariensium¹⁰ quæ de primatu habebant. Erant quidem Romanorum pontificum nominibus præstitulata,

¹ Radulfo] Cantuariensi archipiscopo, B. G.

² archiepiscopus] Eboracensis ins. A. B. C. D. F. G.

³ Gaufridum] Galfridum, B. C. G.

⁴ confirmandam] om. A. B. C. D. E. F. G.

⁵ capitulis] articulis, A. B. C. D. E. F. G.

⁶ fuit electus, neque a quo debuit] om. A. B. C. D. E. F. G.

⁷ auditio] Turstinus ins. A. B. C. D. E. F. G.

⁸ devote] om. A. B. C. D. E. F. G.

⁹ Jussa] Jussaque, A.

¹⁰ Cantuariensium] ecclesia ins. A

sed stylum Romanum nihil sapiebant. Quibus perfectis inter- The scene
rogatum est si privilegia illa bullas haberent. Dicentibus described.
illis, se¹ bullata in ecclesia reliquisse, et eorum exempla
detulisse, scrutati sunt si hoc vellent jurare: consilio
locuti dixerunt, bullas consumptas vel perditas esse. At
illi subridentes illudendo dixerunt, "Mirum est plumbum
"consumptum fore vel perditum, et pergamenum durare:"
dicentibusque illis, forsitan eo tempore bullas non fieri, re-
sponsum est² a tempore Beati Gregorii bullas fuisse, et
adhuc in Romana ecclesia aliqua ipsius privilegia bullata ser-
vari. Itaque nec privilegia illa cum credulitate, nec verba
eorum in gratiam sunt recepta.

Turstinus vero archiepiscopus, consilio domini papæ Turstin
et curiæ, ostendit sua munimenta. Primo epistolam shows the
Beati Gregorii ad Augustinum; deinde epistolam Honori³ of his
papæ ad Paulinum et Honorium archiepiscopos; postea lite- church.
ras Urbani papæ ad Thomam archiepiscopum; postea literas
papæ Paschalis et Gelasii, et præsentis Calixti ad Radulfum
et Turstimum archiepiscopos; novissime privilegium quod
ipse papa Calixtus Turstino archiepiscopo fecerat, quæ om-
nia omnes noverant bullas habere. Itaque de cõtent- The opi-
tione inter Cantuariensem et Eboracensem⁴ justo judicio nion is in
secundum voluntatem Eboracensium decisum foret, si Can-
tuariensis, sicut Eboracensis,⁴ diem quam ad eam fini-
endam curia eis offerebat rege inconsulto vellet acci-
pere. Accepta demum licentia redierunt,⁵ Cantuariensis
cum privilegio et pallio, Eboracensis cum gratia papæ
et curiæ, et cum literis ad regem. Sed et ipsi Wil-
lelmo Cantuariensi archiepiscopo in proximo Septembri alias
idem papa literas misit.⁶

¹ se] illa ins. A. B. C. D. G.; ea, E.

⁴ *Eboracensis*] archiepiscopus ins. A. B. C. D. E. F. G.

² est] quoque, ins. A. B. C. D. E. F. G.

⁵ redierunt] archiepiscopi in pa- triam suam, ins. A. B. C. D. E. F. G.

³ *Eboracensem*] archiepiscopos, A. B. C. D. F. G.; episcopos, E.

⁶ misit] anno Domini mcccxxxiiii. ins. B. G.

DE CONTENTIONE PRIORATUS.¹

Honorius   Anno² post hunc proximo papa Calixtus obiit, et Lambertus Ostiensis episcopus, homo justus, in papam Honorium³.
 II. becomes pope.
 Dec. 1124. morem renovavit de primatu.⁴ Unde utrosque papa, ut illi The strug- suam exhiberent præsentiam, literas misit. Quod audiens rex Turstino mandavit, quatinus ecclesias sic esse
 gle is therefore renewed. In vain. dimitteret sicut sub patre suo fuerant. Ille grataanter se sic velle dixit sicut sub patre suo fuerant vivente Aldredo archiepiscopo; "aliter," inquit, "non possum, nisi ut de-
 " struam privilegium meum, et ad hoc vocati sumus ut⁵ in
 " audience domini papæ contentio nostra sedis Apostolicae
 " judicio terminetur."

Three sees out of the province of Canterbury offered to York as a settlement. Itaque quia inter archiepiscopos hoc modo pax stabiliri non poterat, alia via per regem et alios mediatores cogitata⁶ est, ut Cantuariensis archiepiscopus de provincia sua magna Eboracensi archiepiscopo tres episcopatus concederet, Cestrensem, Pangornensem, et tertium inter hos duos medium, sed pro vastitate et barbarie episcopo vacantem: hac quidem conventione, quod Turstinus archiepiscopus Cantuariensem archiepiscopum solo verbo in primatem susciperet, successores autem ejus Cantuariensisibus obedientiam seu reverentiam, qualis debetur primati, manu in manum promitterent, in misericordia et voluntate domini papæ. Rege autem⁷ et Johanne Cremonensi (qui tunc temporis in Anglia legatione fungebatur) ad hoc obnixe laborantibus, vix ab utroque concedi extortum⁸ est. Hæc convenientia ab ipso legato scripta et Romam ab eodem perlata est.

They go to the pope and William re- Eo tempore Willelmus Cantuariensis archiepiscopus et Turstinus Eboracensis, et Alexander Lincolniensis episcopus perrexerunt Romam, anno videlicet Domini

¹ prioratus] inter archiepiscopos Cantuariensem et Eboracensem anno Domini MCXXIII., ins. B. G.

² Anno] vero ins. A. B. D. F. G.; primo, C.

³ primatu] prioratu, A. B. C. D. E. F. G.

⁴ ut] om. A.

⁵ cogitata] All MSS. ; cogita- tum, text.

⁶ autem] om. all MSS.

⁷ extortum] exortum, A.

Hugh, p.
213.

videlicet MC.XXV.¹ Cumque legatus coram archiepisco-
pis in curia verbo et scripto² concordiae modum enarraret, the last
Willelmus archiepiscopus de tertio episcopatu sine nomine
nec mentionem se audisse negavit. Miratus est legatus et
multi qui aderant et hæc audierant, et ipse jurare³ obtulit
pro veritate testificanda et pro pace facienda sic esse conven-
tum, et scripto præsenti inde facto coram rege et utroque
archiepiscopo, et Rothomagensi archiepiscopo et episcopis Lexo- All at-
viensi et Ebroicensi.⁴ At illo in negando persistente, quia tempts at
de dubio et contentioso privilegium firmare absurdum erat, a settle-
vix tandem obtentum est, ut salva cujusque causa eos regredi less.
liceret, nam de concordia descripta nec verbum deinceps
audire voluerunt.

**QUOD TURSTINUS ARCHIEPISCOPUS CORAM APOSTOLICO
CLAMOREM FECERIT DE⁵ JOHANNE GLESGUENSI AD-
VERSUM SE REBELLANTE.⁶**

Id. p. 214. Quia vero Johannes Glesguensis⁷ ibi in curia præsens Turstin
erat, Turstinus archiepiscopus clamavit se de eo coram complains
Apostolico, eo quod ipse Johannes in Eboracensi ecclesia of the dis-
sicut suffraganeus ejus electus, et per literas suas a papa Pas-
chali consecratus, postea nec propter literas ejusdem papæ obedientia vel reverentia ei voluit exhibere. Similiter et de Glasgow
Paschalis, neque Calixti, quas ibi recitari fecit,⁸ quicquid and the
episcopis Scotiæ conquestus est. Persuasum fuerat papæ other
Scotiam non esse de regno Angliæ, quia volebant pallium re-
quirere episcopo⁹ Sancti Andreæ, et ita archiepiscopum ibi
creari. Sed archiepiscopus Turstinus et secreto et palam in
curia ostendit Scotiam de regno Angliæ esse, et regem Scoto-

¹ In the text this sentence is om.
In B. G. there is a new chapter
with this title, "Qualiter Willelmus
" Cantuariensis, Thurstinus Ebora-
" censis, archiepiscopi, et Alexander
" Lincolniensis episcopus perrexer-
" runt Romam anno Domini
" MCXXV."

² scripto] sub scripto, A. D. E.

³ jurare] jurasse, C.; se ins. A.
B. C. G.

⁴ Ebroicensi] All the MSS. ;
Eboracensi, text.

⁵ de] Quomodo Turstinus archiepiscopus coram papa conque-
rebatur de, &c., B. G.

⁶ rebellantem] rebellare, C.

⁷ Glasguensis] episcopus ins. A.
B. C. D. E. F. G.

⁸ fecit] fecerit, A.

⁹ episcopo] om. text. In all the
MSS.

A time is fixed for the hearing of the matter as the Scottish bishops were unprepared. rum de Scotia¹ hominem regis Angliae esse. Gleaguensis autem episcopus querelæ archiepiscopi ita respondit, se non venisse vocatum, et² in legatione domini sui regis Scotiæ ibi esse. Decretumque est diem illi statuere, et episcopos Scotiæ et absentes³ per literas domini papæ summonere; statuitque papa Turstino archiepiscopo et Johanni diem a proxima Quadragesima in alteram, sic dicens Johanni episcopo: "Frater,⁴ quibus bona memoriae papa Gelasius te ligavit, nos te non⁵ absolvimus." Episcopos Scotiæ ad diem designatum per literas vocare disposuit.

Sic⁶ factis et infectis negotiis⁷ Cantuariensis cum legatione, sicut rex petierat, et Eboracensis archiepiscopus cum literis papæ, quæ inferius continentur, rediit.

DE INJURIA QUAM WILLELMUS CANTUARIENSIS ARCHI- EPISCOPUS FECIT TURSTINO⁸ ARCHIEPISCOPO.

Turstin is not allowed by William to take part in the Christmas duties. Adveniente Natali Domini Turstinus archiepiscopus venit Hugh, p. 217. ad curiam regis, inde ad diem inter ipsum et Johannem statutum Romam profecturus, sed ibi in tanta solemnitate propter Cantuariensem archiepiscopum nec crucem sibi præferre, nec ad regem coronandum manum mittere permissus est. Unde in crastinum Natalis Domini recedens Windesoris⁹ Lundoniam venit, ibi regem exspectans et ad iter se præparans. Quo¹⁰ die rex cum rege Scotorum adveniens, quadam concordia provisione inter ipsum archiepiscopum et episcopos Scotiæ, consensu quoque regis David, persuasit ei quatinus iter suum ad præsens differens, ipse legatos Romam mitteret, petentes ex parte regis et sua super hac causa dari¹¹ sibi inducias usque ad alteram Quadragesimam, et interim inter eos concordandi licentiam. Quibus

¹ Scotia] ligeum ins. B. C. D.
E. F. G.

² et] sed, G.

³ episcopos Scotiæ et absentes] All MSS. Om. text.

⁴ Frater] in ins. all the MSS.

⁵ non] om. all the MSS.

⁶ Sic] Sicque, all the MSS.

⁷ negotiis] archiepiscopus, ins.
all the MSS.

⁸ Turstino] archiepiscopo Ebor.
ins. B. G.; om. A. C. D. F.

⁹ Windesoris] Windesore, B. G.; Windesower, D.; Windesowæ, C.; Windesoues, A. F.

¹⁰ Quo] quinto ins. all the MSS.

¹¹ dari] dare, A. B. C. D. F.

ita concessis, archiepiscopus Romam misit, et has inducias impetravit.¹

QUOD TURSTINUS² ARCHIEPISCOPUS AD CONCILIU
M QUOD SINE SE VOCAYERAT VENIRE NOLUERIT.

Postea,³ Cantuariensis archiepiscopus ex jure lega- Turstin:
tionis Concilium convocavit, ad quod cum ipse Turstino will not
archiepiscopo Apostolica auctoritate venire praecepisset, et attend a
ille non venisset, Cantuariensis apud regem conquestus council
est, quod quasi dignatus esset ad suum Concilium venire; called by
cui rex ait; "Et merito. Magnum enim illi⁴ dedecus in Canterbury;
curia mea fecistis,⁵ mihi vero non minus;" pro qua injurya bury.
dominus papa literas archiepiscopo Cantuariensi misit.

QUOS EPISCOPOS⁶ ORDINAVERIT.⁷

Longum est universa adversa⁸ ponere quæ vir The
venerabilis Turstinus archiepiscopus pro defensione vel bishops
recuperatione libertatis⁹ ecclesiæ suaे juste ac viriliter ordained
reluctando, ante consecrationem et post consecrationem,
imperterritus et indefessus sustinuit. Quinque annis et
duobus¹⁰ mensibus, modo exul, modo in patria, sine
consecratione fuit. Ordinavit autem tres episcopos
diversis temporibus, scilicet Gaufridum Lindisfarnensi,
Adelwoldum Kairiolensi, Gillaldanum Candidæ Castæ,
hoc est Hwiternensi ecclesiæ, et Girardum abbatem
Caldensi monasterio, quorum omnium profesiones scrip-
tas accepit.

¹ *impetravit*] Anno Domini MCXXXIX. bellum inter David regem Scotorum et Thurstinum archiepiscopum Eboracensem et Walterum le Spek, et, occisis decem milibus, victus est David rex in vigilia Sancti Bartholomei Apostoli juxta Allerton (Alverton, G.), ins. B. G.

² "Qualiter Thurstinus archiepiscopus ad Concilium ad quod per Willelmum archiepiscopum

" Cantuariensem vocatus fuerat ve-
nire noluit" (noluerit, G.), B. G.

³ *Postea*] Post hæc, A.

⁴ *illi*] ei, A.

⁵ *fecistis*] fecisti, G.

⁶ *episcopos*] Thurstinus ins. B. G.

⁷ *ordinaverit*] ordinavit, C.

⁸ *adversa*] om. A. B.

⁹ *libertatis*] om. all MSS. but the text.

¹⁰ *duabus*] iii., B. G.

**QUALITER¹ CANONICIS SUIS TAM VIVIS QUAM DEFUNCTIS
PROVIDERIT.**

Turstin's
arrange-
ment
about the
property
of deceased
canons.

Tantam autem erga ecclesiarum suarum canonicos caritatem habebat, ut eis non solum in vita sed etiam post mortem provideret; ideoque memoriale suum a generatione in generationem in ecclesiis suis permanet. Concessit enim² et firma decreti sanctione statuit, ut quicunque suorum canonicorum, sive æger sive incolmis, si vel monachus vel regularis canonicus devenerit, si vixerit aut vita decesserit, per totum annum duas præbendæ suæ partes habebit, vel ecclesiæ cui se tradit conferendas, vel egenis parentibus sive aliis indigentibus erogandas, vel, si aliquo obligatus sit debito, pro sui acquietatione³ largiendas. Tertia vero pars ipsius præbendæ per totum similiter annum remanebit ecclesiæ cujus extitit canonicus, ad ipsius reædificationem, sive aliam ejus necessitatem, secundum capituli sui provisionem. Si quis,⁴ nec vita nec habitu mutatus, in propria ecclesia obierit, per totum annum totam simul præbendam habebit. Hoc canonicis Sancti Petri Eboraci, Sancti Johannis Beverlaci, Sancti Wylfridi de Ripis,⁵ Sanctæ Mariæ de Suthwella, Sancti Oswaldij de Glocestria concessit, et inde⁶ cartam in ecclesia Eboracensi firmavit.⁷

¹ *Qualiter*] Thurstinus, *ins.* B.

G.

² *enim*] etiam, A.

³ *acquietatione*] communis *ins.* B.

G.

⁴ *Si quis*] Siquidem, G.

D. E. F.; Rypon, B. G. ; Ripon, D. E. F. ; Rypon, A.

⁵ *Ripis*] Ripon, B. G. ; Ripon,

D. E. F. ; Rypon, A.

⁶ *inde*] per *ins.* F.

⁷ *firmavit*] In G. the following

paragraph follows here, "Egres-

" sio nigrorum monachorum de

" monasterio Beatæ Mariæ Ebo-

" censis, ii. nonas Octobris anno

" Domini m°cxxxii^o, et de eidem

" monachis et aliis fundata fuit

" abbathia de Fontibus in Skeldale

" juxta Ripon, vi. kalendas Janu-

" arii, in festo Sancti Johannis

" Evangeliste anno prædicto, per

" Thursttinum Eboracensem archi-

" episcopum, pontificatus sui anno

" xxiii^o."

UBI DEFUNCTUS SIT¹ ET SEPULTUS.

Vixit autem in archiepiscopatu² xxv. annis et vi. Turstin fere mensibus, et multis laboribus senioque et infirmi- resigns his
tate confractus, dimisso sponte archiepiscopatu³, die see, be-
Conversionis Sancti Pauli, ad conversationem mona- comes a monk at Pontefract,
chorum conversus, ad Pontemfractum secessit, ibique and dies
monachizatus, nonas Februarii in Domino obdormiens, there.
honorifice in ecclesia sepultus est.

Hæc de successionibus pontificum qui a principio Christianitatis Northenumbrorum,³ id est, a Sancto Paulino usque ad bonæ memorie Turstinum archiepiscopum, Eboracensi ecclesiæ præfuerunt, tam de Historia Anglorum, quam de diversorum annotationibus cronicorum studiosius quæsitorum, in unum collegi. Quæ, quia pro distinctione temporum latius sunt digesta, nunc, ob memoriam conservandam eorundem⁴ pontificum, regum quoque sub quibus claruerunt nomina ex ordine sunt ponenda.⁵

¹ *sit*] Thurstanus archiepiscopus Eboracensis, B. G.

² *archiepiscopatu*] episcopatu, A. C.

³ *Northenumbrorum*] Northumbrorum, A. B. C. D. E. F. G.

⁴ *eorundem*] eorum, A. B. C. D. E. F. G.

⁵ *ponenda*] unde ipse qui primus compilavit a tempore Sancti Paulini hic fecit finem, ins. B. G. These lists of names occur in no MS.

PARS SECUNDA.

CONTINUATIO CHRONICÆ DE VITIS
ARCHIEPISCOPORUM EBORACENSIVM PER
THOMAM STUBBS, DOMINICANVM,
UT FERTUR, CONSCRIPTA.

DE HENRICO MURDAK ARCHIEPISCOPO.

Henry
Murdak.
A.D. 1147. Vicesimus nonus successit in archiepiscopatum Ebo-
racensis ecclesiæ Henricus Murdak, Cisterciensis ordi-
nis monachus ac professor probatissimus, vir magnæ

DE HENRICO MURDAK ARCHIEPISCOPO, MONACHO CIS-
TERCIENSIS ORDINIS.¹

Vicesimus nonus successit in archiepiscopatum Ebo-
racensis ecclesiæ Henricus Murdak, Cisterciensis ordinis
monachus ac professor probatissimus, vir magnæ sancti-
tatis et abstinentiæ laudabilis. Defuncto namque, ut
præmittitur, Thurstino Eboracensi archiepiscopo, con-
vocatisque ad electionem novi pontificis canonicis eccle-
siæ Eboracensis, abbatibusque et prioribus, anno ab
incarnatione Domini MCXLI., elegerunt, persuadente legato,

---

¹ This is the Life in B. and G., | of Hexham's Continuation of Sy-
drawn, for the most part, from John | mecn's Chronicle.

sanctitatis et abstinentiae laudabilis. Defuncto namque, ut præmittitur, Thurstino Eboracensi archiepiscopo, convocatisque ad electionem pontificis canonicis ecclesiæ Eboracensis, Willelmus, ejusdem ecclesiæ thesaurarius et St. Willam canonicus, exigentibus suis meritis, a majori et saniori chosen parte in archiepiscopum est electus. Erat enim strenuissimi archbishop.

Vita S.
Willelmi,
p. 270.

scilicet Henrico Wintoniensi episcopo, nepotem regis Stephani, Henricum de Sodly. Hic quia præfuit abbatæ Cadamensi, noluit dominus Apostolicus eum præferre archiepiscopatui, nisi renunciarot priori honori. Iterum, mense Januarii, de electione tractantes, Willelmum, ejusdem ecclesiæ thesaurarium et canonicum, exigentibus suis meritis, major et sanior pars in archiepiscopum elegerunt. Erat enim strenuissimi comitis Herberti filius ex Emma sorore regis Anglorum Stephani progenitus, vir quidem genere nobilis, sed morum excellentia et vita mundissima incomparabiliter insignis. Apparuit autem eadem hora electionis suæ superius in aere magnum signum crucis per longitudinem et latitudinem ecclesie Sancti Petri protensum. Interea vero Osbertus archidiaconus Eboracensis, invidiæ stimulo agitatus, facta inter eligentes dissensione, confirmationem ipsius electi, licet ab omnibus dignus haberetur, pertinaciter impedivit. Adversatus est huic electioni magister Walterus Londoniensis cum sociis suis co-archidiaconibus. Perductum itaque electum ad Lincolniam rex libenter suscepit, et in terris et possessionibus Eboracensis ecclesiæ eum confirmavit. Henricus vero Wintoniensis episcopus, legatus, ad audienciam papæ cum direxit. Interea appellabant adversus eum Willelmus abbas Ryvall primus, et Ricardus, abbas de Fontibus, secundus, Cuthbertus prior de Gisburn, Walterus prior de Kyrkham, videlicet quod pecuniarum spousione ambierat ad hunc honorem.

Anno Domini mcxlvi. Willelmi electi Eboracensis causa auditæ est in consistorio papæ Innocentii. Affuit et magister Walterus London præ manibus scriptas gerens allegationes abbatum et priorum in eum. Tandem datum est præceptum ut in Dominica tertia Quadragesimæ sequenti anno super quæstione hac, et qui tunc affuerant illuc convenienter.

Anno Domini mcxlii.º, secundum tenorem Apostolici

comitis Herberti filius ex Emma sorore regis Anglorum Stephani progenitus, vir quidem genere nobilis, sed morum excellentia et vita mundissima incomparabiliter insignis.

The contention.

Interea vero Osbertus archidiaconus Eboracensis, invidie stimulo agitatus, facta inter eligentes dissensione, confirmationem ipsius electi, licet ab omnibus

præcepti, Willelmus abbas de Ryvallis, Ricardus abbas de Fontibus, Cuthbertus prior de Gisburn, Walterus prior de Kyrkham, Robertus de Hospitali Sancti Petri Eboracensis, Romæ convenerunt, cum quibus Walterus Londoniensis et Willelmus cantor Eboracensis. Astitit et Willelmus electus cum suis coadjutoribus; adversus quem coram Apostolico processerunt in causam hi qui eum appellaverant.¹ Suspenso igitur negotio, partibusque² coram Romano pontifice super hujus electionis discussione personaliter vocatis, idem Willelmus, persequentibus illum adversariis suis, et injuste accusantibus, consecrationis gratiam minime potuit obtinere.

Sententiam vero querelæ eorum in hoc niti videbatur, quod Willelmus comes Eboracensis in capitulo eorum præcepit ex ore regis hunc Willelum eligi. Iccirco decrevit Apostolicus, ut si decanus Eboracensis, Willelmus, juraret hoc regis præceptum ad capitulum per comitem nequaquam perlatum, hunc ad consecrationem solemniter posse admitti; si tamen et ipse per se fidem daret donatione pecuniae hunc honorem se non appetisse. Impetratum etiam fuit vice decani aliam probatam personam ad sacramentum posse admitti.

Eodem vero tempore Willelmus decanus Eboracensis electus est in episcopum Dunelmensem, et in octavis Sancti Johannis Baptistæ consecratus est. Willelmus itaque Eboracensis electus a transmarina profectione regressus, mense Septembri apud Wintoniam, secundum decretum Apostolici, legati constituit judicio, consendentibus cleri Anglie nobilibus. Instabat pro eo multitudinis desiderium, non tam depositis quam exigentis eum consecrari. Non apparuit ibi quisquam qui adversus eum loqui præsumeret. Mandatus ad huic

¹ *appellabant*, G.

| ² *partibus*, G.

dignus haberetur, pertinaciter impedivit. Suspenso igitur negotio, partibusque coram Romano pontifice super hujus electionis discussione personaliter vocatis, idem Willelmus, persequentibus illum adversariis suis et injuste accusantibus, consecrationis gratiam minime potuit obtainere. Lite ergo in curia Romana sub papa

conventum Willelmus Dunelmensis, directo responsali, excusavit se propter Willelmi Comyn perturbationes. Vice ejus surrexerunt Radulphus Nuell episcopus Orcadensis, Sanaricus abbas Eboracensis, et Benedictus abbas de Whytteby, satisfacti cum electo. Consecratus itaque a legato, Henrico Wintoniensi episcopo, vi. kalendas Octobris, Willelmus Eboracensis archiepiscopus, multis collætantibus super ejus promotione.

Hoc anno obiit papa Innocentius. Substitutus est pro eo Celestinus, vir grandævus.

Anno Domini MCXLIII. Celestinus papa obiit, cui Lucius successit.

His diebus, mediante Willelmo archiepiscopo, Willelmus episcopus Dunelmensis, et Willelmus Comyn, convenerunt in foedus pacis. Die itaque Sancti Luce Evangelistæ episcopus in sedem suam episcopalem intronizatus est per manum Willelmi archiepiscopi, et Willelmus Comyn cum multitudine sua absolutus est.

Anno Domini MCXLV., Hicmarus episcopus-cardinalis, directus ab Apostolico Lucio legatus, venit in Angliam, habens pallium Willelmo archiepiscopo directum. Moram autem fecit per negligentiam idem Willelmus occurrere ei, circa alia minus necessaria occupatus, ut consuetudinem habuit, eo quod nutritus est semper in deliciis et divitiis, et raro labori assuetus, benignitate tamen animi innocentis et liberalitate¹ plebi valde carus.

Obiit² interim Lucius papa, rexique Apostolicam sedem Eugenius abbas observationis Cistercensis, prius vocatus Bernardus. Defunctus est etiam Willelmus primus abbas de Rival; præfuit ei Mauricius; quo postmodum officio abbatis renunciante, substitutus est pro eo Ethelredus abbas præ-

¹ libertate, G.

² Obiitque, G.

Murdak
supported
and con-
secrated by
nationis
the pope.

Innocentio Secundo, Celestino Secundo, et Lucio Secundo per annos quinque et amplius debito processu currente, nihil inventum est quod ejus consecrationem deberet elongare. Verum¹ summus pastor Eugenius, Cisterciensis ordinis monachus, anno Dominicæ incar-

minentem gratiam in sermone sapientiae adeptus a Domino. Defunctus est etiam Ricardus secundus, abbas de Fontibus. Transtulit ad regimen loci illius Bernardus Clarevallensis Henricum Murdak abbatem Vallis Claræ, praeclaram frugalitate conversationis, ante monachatum sub venerabili archiepiscopo Thurstino, tam in Eboracensi ecclesia quam in circumiacente provincia, ex dono parentum honoribus et divitiis locupletatum.

Reassumpta ergo confidentia convenerunt qui adversati fuerant Willelmo archiepiscopo, et cum eis iste Henricus Murdak, plurimum præsumens sibi de gratia Apostolici. Quibus instantibus in appellazione adversus eundem archiepiscopum Eboracensem, Hicmarus revocatus Romam rediit, pallium unque reportavit.

Anno Domini [M]CXLVI. Willelmus archiepiscopus Apostolicum Eugenium adiit, sui officii plenitudinem, id est pallium, postulatus. Auxiliabantur ei instanter suffragia Romanorum senatus. Scripsit vero adversus eum Bernardus Clarevallensis, cui Apostolicus quasi peccatum ariolandi reputavit vel repugnare vel contradicere, et quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere. Fuitque in angustia animi positus, dum, frustrata Romanorum² sententia, abbatis consulto præfert satisfacere. Præcepit itaque tandem eundem Willelum ab officio episcopali cessare, donec Willelmus episcopus Dunelmensis, quondam Eboracensis decanus, secundum decretum Innocentii papæ sacramento suo huic controversiæ finem faceret. Videns ergo idem Willelmus sonatus suos nequaquam prosperari, ad Rogerum regem Siciliæ, cognatum suum, divertit, et cum eo plurimis diebus commoratus est. Afflictione autem ejusdem Willelmi quidam milites consanguinei ejus promoti, quandam possessionem monachorum de Fontibus cum copiis opum, quæ ibi erant congregatae serva-

¹ Verum] unde, A.

² pontificum, ins. G.

dicti Willelmi, non ratione personalis inhabilitatis, immo pro libito sue voluntatis, cassavit, et præfatum Henricum Eboracensis ecclesiæ archiepiscopum ordinavit.

Consecratus itaque Henricus cilicum carni sue ^{His aust}erities

---

bantur, incenderunt. Facta est super hoc querela coram Apostolico quod plurimum voluit¹ posse manus in eundem Willelmum injicere et ulcisci.

Anno Domini MCXLVII., idem Apostolicus Eugenius in Galliis Concilio præsidiens generali, electionem dicti Willelmi, non ratione personalis inhabilitatis immo pro libito voluntatis suæ, cassavit, ipsumque Willelmum ab archiepiscopatus officio et beneficio amovendum censuit. Qui etiam directa epistola ad Willelmum Dunelmensem episcopum et capitulum Eboracense infra xl. dies acceptas epistolæ loco ejus virum literatum, discretum, religiosum eligere decrevit. Willelmum itaque, de Sicilia reversum, Henricus episcopus Wintoniensis ad se tulit, eique non nisi quasi archiepiscopo officiosissime cotidianum ministerium prærogavit: qui in toto tempore humiliationis suæ non protulit murmur, nec querimoniam, sed corde tacito mens sibi conscientia conservavit patientiam. Adversus æmulos non est oblocutus, immo ab obloquentibus animum et auditum divertit, lectioni et orationi vacans.

Igitur secundum Apostolici decretum, in suburbio de Richmund, in ecclesia Sancti Martini, in Vigilia Sancti Jacobi, convenerunt majores clerici Eboracensis ecclesiæ et dioecesios, de electione archiepiscopi tractaturi. Noluit enim Willelmus episcopus Dunelmensis venire, factaque est dissensio inter eos. Robertus de Negant, cancellarius regis et decanus, et Hugo Puteacensis,² nepos regis et thessaurarius, quos Willelmus archiepiscopus promoverat ad honores in ecclesia Eboracensi, et pars magna cum eis, consenserunt in personam magistri Hillarii clerici Apostolici. Willelmus autem episcopus Dunelmensis, Adelwoldus episcopus Karliensis, Willelmus de A[u]go cantor Eboracensis, et archidiaconi, et pars residua cum eis Henricum Murdak abbatem de Fontibus prætulerunt in electionem. Litem hanc diremit

---

¹ plurimi volunt, B.

| ² Pictavensis, G.

and severity.

proximum induit, corpusque suum mirabiliter et multiplicititer affixit, ac plebem sibi commissam verbo rigidæ¹ exhortationis et exemplo piæ conversationis regere ac informare studuit. Vixit autem Henricus in archiepiscopatu vii. annis, quibus completis obiit

Apostolicus consecrans Henricum archiepiscopum Eboracensem apud Trevers, in octavis Sancti Andreæ, secunda Dominica Adventus Domini, anno Domini millesimo CXLVIII. Consecratus itaque Henricus cilicium suæ carni proximum induit, corpusque suum mirabiliter et multiplicititer affixit, ac plebem sibi commissam verbo rigidæ exhortationis, et exemplo piæ conversationis regere ac informare studuit. Henricus archiepiscopus rediens in Angliam, quem recipere rex Stephanus et civitas Eboracensis non acquieavit, factaque est confusio maxima in ea. Quisquis enim ad eum egredi præsumueret a civitate in manus civium reincidenteret, cum tormento et damno rerum suarum ejectus est. Præbendas in fiscum redactæ sunt, et homines Sancti Petri violentiis et direptionibus expositi. In Ripon Henricus archiepiscopus se recepit, et in Hugonem Puteacensem, thesaurarium, et in omnes in civitate Eboracensi consistentes anathematis sententiam dedit. Anno Domini MCCLIX. Stephanus rex ad Beverlacum divertens, pecuniaria poena in homines illius loci ultus est, qui Henricum archiepiscopum, eo inconsulto, in villam suam recipere præsumperant.

Anno Domini MCCL., Hugo Puteacensis, thesaurarius Eboracensis, apud Jarum absolutus, in gratiam Henrici archiepiscopi receptus est. Filius quoque regis Stephani, Eustachius, solus cum solo Henrico archiepiscopo locutus, omnem inimicitiam remisit.

Anno Domini MCCLI. Stephanus rex et Henricus archiepiscopus convenerunt in gratiam, remissaque est in alterutrum adversus omnes cuncta querela; idemque archiepiscopus, in die Conversionis Sancti Pauli, in sede sua Eboracensi receptus est, privilegia dignitatum et libertatum ab Apostolicis ecclesiæ Eboracensi antiquitus collata, ipse redempta super altare obtulit, qui et sub anathemate interdixit ne quis ea denuo ab

¹ *rigidae*] rigido, B.

apud Schireborne,¹ anno Domini MCLIII., cuius corpus, usque Eboracum delatum, in ecclesia Sancti Petri cum honore debito traditur sepulturæ.

ecclesia illa alienare præsumeret. Willelmus enim archiepiscopus et privilegia et multæ alia pretiosa de thesauro ecclesiæ Eboracensis, pro pecuniis quas in profectionibus suis ad Romam consumperat, nummulariis exposuerat.

Anno Domini MCLII., Henricus archiepiscopus venit ad Augustald² ecclesiam, moratusque ibi per plures dies. Eodem anno Willelmus episcopus Dunelmensis obiit idus Novembris.

Anno Domini MCLIII., apud Duresme, die Sanctæ Agnetis, Laurentius prior, Wazo et Rann' archidiaconi, et universitas cleri consenserunt in electione Hugonis thesaurarii Eboracensis. Henricus vero archiepiscopus, electioni improbans, priorem et archidiaconos excommunicavit, exortusque est tumultus magnus adversus archiepiscopum super hac repulsa. Siquidem capite Jejunii apud Eboracum convenerunt ad Eboracensem archiepiscopum prior et archidiaconi, et alii pariter excommunicati, sese absolví postulantes. Insurrexerunt etiam in murmur cives Eboracenses cum eis, contumelias regiae majestatis vociferantes in eum. Idcirco archiepiscopus festinavit egredi ab urbe, et non est regressus in eam usque ad diem mortis suæ. Post multas vero difficultates absoluti sunt, adjuti mandatis Theobaldi Cantuariensis archiepiscopi. Mense Augusti Hugo electus Dunelmensis, fretus scriptis Theobaldi archiepiscopi, et aliorum magnatum Angliæ, ipse cum clericis Dunelmensibus prædictis præsentiam papæ adiit. Eodem anno obiit papa Eugenius, et substitutus est pro eo Anastasius. Eisdem die et anno, vii. annis in archiepiscopatu completis, obiit Henricus prædictus apud Shireburn, anno Dominicæ incarnationis MCLIII., cuius corpus, usque Eboracum delatum, in ecclesia Sancti Petri cum honore debito traditur sepulturæ.

¹ Schireborne] Shireburne, C. | ² Augustaldensem, G.

DE SANCTO WILLELMO EBORACENSI ARCHIEPISCOPO.¹

St. William.
A.D. 1154. Tricesimus vero Eboracensis archiepiscopus regimen
præfatus Willelmus suscepit. Hic autem, defuncto
Henrico archiepiscopo, a fratribus suis canonicis ec-
clesiae Eboracensis, pro majori et digniori parte, in archi-
episcopum iterum² electus, Romam profectus est, ad-
ventus³ sui causam venerabili papæ Anastasio, qui
Eugenio immediate successerat, seriatim ostendit. At
ille, de prædecessoris sui Eugenii dolens sententia, electio-
nem Willelmi canonicam confirmavit, et eidem summo
cum honore consecrationis et pallii decus gratanter im-
pendit. Accepta itaque⁴ Apostolicæ benedictionis gratia,
Willelmus in Angliam reversus, ubique advenit,⁵
castimonia ac innocentis vitæ puritate laudabiliter
effulsi.

His interview with Roger (his successor), then archdeacon of Canterbury.

Qui cum venisset Cantuariam, Rogerus Cantuariensis ecclesiae archidiaconus, desiderio mutuae collationis cum eo habendæ specialiter accensus, eum pro suæ sanctitatis reverentia devote visitavit. Cum vero post optata tanti patris colloquia Rogerus ad propria re-
measset, Willelmus archiepiscopus talem de eo protulit
sententiam, astantibus dicens : "Iste erit successor meus."
Quod et factum est.

The miracle at the bridge in York.

Et exinde progrediens ad ecclesiam suam Eboracen-
sem iter arripuit. Venit autem Eboracum die Domini-
nica proxima ante festum Ascensionis Dominicæ, vij.
idus Maii, anno Domini MCLIII., et, maxima cum
devotione cleri et populi sibi occurrentis susceptus, in
civitatem perductus est. Cum autem ultra pontem
Usæ, tunc ligneum, comitante plebe innumera transi-
ret, dirupta præ populi ponderositate lignei pontis struc-

Vita S.
Wm. p.
274.

Vita S.
Willelmi,
p. 275.

¹ Om. in C.

² iterum] est ins. E.

³ adventus] que ins. E. G.

⁴ itaque] que, A.

⁵ advenit] venit, B.

tura, magna virorum ac mulierum et præcipue infantium multitudo in profundum¹ fluminis ex alto corruens, inter rapida fluvii fluenta periclitando volutabat. Quod cum audisset sanctissimus² pater Willelmus, fusa cum lacrymis ad Dominum oratione ne pro eo Deum laudantes profundum absorberet, submersos signo crucis signavit, et mox, orationis suæ virtute, universos a periculo mortis, succurrente Divina³ pietate, liberavit.

Nec multo post sanctus præsul Willelmus ad celebран-
Id. p. 277. dum Sanctæ Trinitatis festum se solemniter accinxit, ut per assumptionem cœlestis panis uni et trino Deo seipsum munus redderet acceptum. Completis vero tantæ solemnitatis mysteriis, præsul Willelmus, gravi morbo subito correptus, ad palatium suum rediit, et hospitibus suis epulas abundanter ministrari præcepit. Illis autem The death splendide epulantibus, intravit cameram suam beatas pater,⁴ of St. et familiaribus suis obitus sui diem spiritu prophetico prædixit. Per octo igitur dies vi febrium fatigatus, non alterius quam cœlestis medici manum admisit medicantem. Die autem nono aggritudinis suæ, hoc est xxx. die ex quo venit⁵ Eboracum, vi. idus Junii, anno supradicto, regni vero regis Stephani xix. et ultimo, vale dicto fratribus suis, in palatio suo Eboraci vitam finivit temporelein, percepturus a Domino sine fine mansuram, sepultusque est in ecclesia Sancti Petri Eboraci. Quo in loco effluente de sacro corpore ejus oleo salutifero, Deus optimus⁶ per ejus merita plurima pro infirmis operatus est⁷ miracula.

William.

DE ROGERO⁸ ARCHIEPISCOPO.

Tricesimus primus Eboracensis archiepiscopus suc- Roger.
cessit Rogerus, regis Henrici Secundi capellanus, et A.D. 1154.
ecclesiæ Cantuariensis archidiaconus; consecratus est⁹

¹ *profundum*] profundo, B. D. G.

⁵ *venit*] venerat, G.

² *sanctissimus*] sanctus, B. D. G.

⁶ *Deus optimus*] Dominus Om-

³ *Divina*] Dei, B.

nipotens, B. E. F. G.

⁴ *beatus pater*] beatus Willel-
mus, E.; pater sanctissimus, B. D.
G.

⁷ *operatus est*] operatur, A.

⁸ *Rogero*] Eboracensi ins. B.

⁹ *est*] om. E. G.

ab Anastasio papa Quarto, anno Domini MCLIV., regni vero regis ejusdem primo. Iste Rogerus, anno pontificatus sui xv., coronavit in regem Henricum filium præfati regis Henrici, Sancto Thoma Cantuariensi archiepiscopo per idem tempus in Galliis exulante;¹ prætextu cuius coronationis gravis in ecclesia Anglicana orta est dissensio.

Anno vero² sequente, idem Thomas, ad instantiam Alexandri papæ et Lodovici regis Francorum, concordatus est in partibus transmarinis cum rege Henrico seniore in festo Sanctæ Mariæ Magdalena. et libera facultas redeundi ad ecclesiam suam eidem conceditur. Nec multo post, cum idem Sanctus Thomas vix per mensem in ecclesia sua resedisset, quinto die nativitatis Dominicæ, feria iii., in ecclesia sedis suæ Cantuariensis martyrum passus est, anno Domini MCIXX. Cujus mortem pretiosam celeberrima³ subsecuta sunt miracula. Hic etiam Rogerus archiepiscopus Eboracensis coram Rotoricho⁴ Rothomagensi archiepiscopo solemniter de morte Sancti Thomæ se purgavit.

Roger founds and endows the chapel of St. Sepulchre in York, and rebuilds the choir.

Idem etiam Rogerus chorum ecclesiæ cathedralis Sancti⁵ Petri Eboraci cum cryptis ejusdem, et palatium archiepiscopale in Eboraco, quod⁶ juxta ipsam ecclesiam situm est, de novo construxit.⁷ Condidit etiam capellam Sancti Sepulcri ad januam ipsius palatii, ex parte boreali ejusdem ecclesiæ Beati Petri, ac ipsam in honore Dei genitricis Mariæ et Sanctorum Angelorum dedicavit, eamque undecim ecclesiis, quarum quinque ex propria sua largitione, sex vero ex collatione quorundam fidelium suæ dicecessis extiterant, quas eidem capellæ conferri procuraverat, dotavit; et xiii.

¹ *exulante*] existente, G.

Rothoroco, D. E.; Rotorocho, A.;

² *vero*] quinto, A.

Rethoroco, C. G.

³ *celeberrima*] celebria, A. G.

⁵ *Sancti*] Beati, E.

⁴ *Rotoricho*] Rothorico, B. F.

⁶ *quod*] et, B.

⁷ *construxit*] construxerat, B. G.

ministros ecclesiasticos diversi ordinis ad celebrationem Divinorum in ea perpetuos instituit,¹ quorum quatuor esse sacerdotes, quatuor diaconos, et quatuor² subdiaconos, et unum sacristam, qui præcesset reliquis, decrevit, quem custodem ipsius capellæ, et procuratorem omnium proventuum dictarum xi. ecclesiarum ad eandem capellam pertinentium constituit. Et ne eisdem ministris competens deesset sustentatio, statuit idem archiepiscopus ut unusquisque prædictorum presbyterorum decem marcas, unusquisque autem diaconorum c. solidos, unusquisque³ subdiaconorum sex marcas argenti quolibet anno per manus⁴ sacristæ perciperet. Residuum vero prædictorum reddituum in usum sacristæ converti disposuit. Et quia canonici præfatae He ecclesiæ Beati Petri super situ dictæ capellæ, eo quod nimis adhæsit matrici ecclesiæ, penes archiepiscopum Rogerum graviter murmurabant, statuit idem archiepiscopus, ad eorundem canonicorum et successorum suorum exonerationem, et perfectæ pacis et caritatis et unitatis inter ipsos archiepiscopum et capitulum ecclesiæ Beati Petri et successores ejusdem⁵ perpetuam firmitatem, ut sacrista ejusdem capellæ ea quæ ad eosdem canonicos spectant in die Cœnæ Dominice, tam in epulis quam in vino,⁶ cerevisia, et vasis, et aqua calida ad ablutionem pedum ipsorum canonicorum et clericorum et pauperum, et x^s argenti lx. pauperibus post ablutionem pedum suorum distribuendos, et victualia, quæ secundum consuetudinem matricis ecclesiæ solebant ipso die pauperibus post ablutionem pedum ministrari, sumptibus suis propriis inveniret. Hæc et alia multa Rogerus archiepiscopus, ad honorem Dei et ecclesiæ qui præerat decorem, in archiepiscopatu gessit utilia.

Idem etiam Rogerus, anno episcopatus sui xxvii. et He places Scotland

¹ *instituit*] constituit, B. G.

² *et quatuor*] quatuor vero, G.

³ *unusquisque*] vero ins. E.

⁴ *manus*] manum, E. G.

⁵ *ejusdem*] eorundem, E.

⁶ *vino*] et ins. B.-C. E. G.

under an interdict. ultimo, ex mandato Alexandri papæ totam Scotiam interdixit, et regem excommunicavit, eo quod Johannem episcopum recipere noluit.

The death and burial of Roger. Vixit autem Rogerus in archiepiscopatu¹ suo xxvii. annis. Quibus completis,² obiit apud Schireburne,³ vi. kalendas Decembbris, anno Dominicæ incarnationis⁴ MCLXXXI., regni vero præfati regis Henrici xxvii., et in medio chori ecclesiæ⁵ Beati Petri Eboracensis, quem ipse de novo construxerat, honorifice sepultus est. Post ejus obitum sedes pontificalis Eboracensis per x. annos fertur vacasse.

DE GALFRIDO⁶ ARCHIEPISCOPO.

Geoffrey the king's son (Henry II). A.D. 1189. Tricesimus secundus Eboracensis ecclesiæ suscepit regimen Galfridus, filius regis Henrici Secundi bastardus, vir quidem magnæ abstinentiæ et summæ puritatis, qui prius ad episcopatum Lincolniensis ecclesiæ electus, et de voluntate patris sui non consecratus, episcopatum reliquit.

Hic, anno Domini⁷ MCLXXXIX., eodem videlicet⁸ anno quo pater suus Henricus rex obiit, et Ricardus frater ejus patri succedens in regem coronatus est, electus ad archiepiscopatum ecclesiæ Eboracensis curiam Romanam adiit, et anno Domini MCXCI.⁹ consecratus Angliam reversus est. Cujus pontificatus anno XVI., qui est¹⁰ Dominicæ incarnationis MCCVII., regni vero Johannis regis, fratris ejus, qui Ricardo fratri suo in regnum successerat, viii., idem rex Johannes exegit et cepit tertiamdecimam partem omnium catallorum per totam

¹ archiepiscopatu] episcopatu, A.

² completis] expletis, G.

³ Schireburne] Shirburn, B. C. D. G.; Schiresburun, A.

⁴ Dominicæ incarnationis] Dominici, A. ecclesiæ] ins. E. F. G.

⁶ Galfrido] filio regis Eboracensi, ins. B. G.

⁷ Domini] Dominicæ incarnationis, F. G.

⁸ videlicet] scilicet, A.

⁹ mcxci.] mcccii., E.

¹⁰ est] annus ins. A. C.

Angliam tam religiosorum quam sacerdotalium, per iuramentum, usque ad dimidium baconem. Et quia Galfridus Eboracensis archiepiscopus, frater regis, huic exactioni negavit assensum, ab Anglia recessit. Cujus count of possessions in manum regis secesserunt. Interea, the exactations of king John. sæva deprædatione bonorum ecclesiasticorum per regem et ministros¹ facta, plures Anglorum episcopi exilia petierunt.

Eodem anno Innocentius papa Tertius totam Angliam ecclesiam et Wallensem interdicto subjecit ix. kal. Aprilis, quia rex Johannes magistrum Stephanum de Langton presbyterum-cardinalem recipere noluit in archiepiscopum Cantuariensem, eo quod sine assensu suo electus erat, et consecratus, quem idem dominus papa Innocentius in sua præsentia canonice electum suis sacris manibus consecraverat. Hoc autem interdictum per sexennium, menses tres, dies vero xvii. durans, solutum est anno vii., quinto nonas Julii. Secundo autem anno hujus interdicti, qui est annus gratiæ² MCCIX., concessum est ecclesiis conventionalibus semel in ebdomada Missam celebrare.

Denique cum præfatus archiepiscopus Galfridus in Archibishop Geof. partibus transmarinis per quinquennium exulasset, frey dies anno archiepiscopatus sui xxi., qui est annus Dominicæ ab rōnd. incarnationis³ MCCXII., regni vero præfati regis Johannis xiii., in partibus transmarinis defunctus est. Quo defuncto sedes archiepiscopatus Eboracensis quatuor annis vacavit.

DE WALTERO GRAY EBORACENSI⁴ ARCHIEPISCOPO.

Tricesimus tertius Eboracensi ecclesiæ præfuit Walterus Gray, qui cum esset episcopus⁵ Wygornensis, facta Gray. A.D. 1216.

¹ ministros] ejus ins. G.

² qui est annus gratia] videlicet anno Domini, A.

³ qui est annus Dominicæ incarnationis] scilicet anno Domini, A.

⁴ Eboracensi] om. A.

⁵ episcopus] ecclesiæ ins. E.

pro eo postulatione et admissa, translatus est ad archiepiscopatum Eboracensis ecclesiae vi. kalendas Aprilis, anno Dominicæ incarnationis MCCXVI., pontificatus vero papæ Innocentii Tertii anno xix. et ultimo, regni quoque regis Johannis xvii. et ultimo.

He gives to his successors the manor of (Bishop-) thorpe.

With certain charges for his obit.

He founds three chantries at St. Michael's altar.

Gives precious copies to York minster.

He arranges that each

Iste archiepiscopus Walterus pecunia sua acquisivit et appropriavit archiepiscopatui¹ villam de Thorp prope Eboracum cum pertinentiis, quam in manu successorum suorum quadam annua pensione xx. marcarum argenti hoc modo in perpetuum oneravit; ut universi successores sui Eboracenses archiepiscopi singulis annis x. marcas argenti, pro obitu suo in matrici ecclesiae Eboraci tempore quo contigerit² faciendo, canonicis, vicariis, diaconis, subdiaconis, et cæteris ipsius ecclesiae ministris qui officio interessent inde persolverent, ac alias x. marcas uni capellano perpetuo Divina celebranti infra manerium archiepiscopale præfate vilæ de Thorp, per ipsos successores suos inveniendo, perpetuis temporibus ministrarent.

Ordinavit insuper et statuit iii. cantarias perpetuas celebrandas ad altare Sancti Michaelis infra eandem ecclesiam Eboraci ubi corpus ejus jacet humatum; pro quibus cantariis inveniendis contulit abbatii et conventui Beatae Mariæ de Fournays et eorum successoribus quandam ecclesiam in proprios usus perpetuis temporibus obtainendam. Statuit etiam in diversis locis suæ diœcesis plures capellanos perpetuos, quorum sustentationi perpetuas possessiones deputavit.

Hic etiam venerabilis pastor, in augmentum cultus Divini, dedit ecclesiae Beati Petri Eboraci xxxii. capas sericas pretiosas pro choro, quarum una medietas erat Indi coloris, altera vero³ rubei, quæ hucusque in eadem ecclesia subsistere perhibentur.

Hic etiam successoribus suis in futurum prudenter providens, ordinavit gratuita bonitate et statuit certum

---

¹ archiepiscopatui] Eboracensi, | ² contigerit] contingenter, E.
ins. E. | ³ vero] medietas ins. G.

numerum cuiusque generis animalium ex suis propriis archbishop
successori suo ad ejus elevationem per ipsum in obitu at his
suo relinquendum, atque a sede Apostolica et An- decease
glorum¹ rege Henrico Tertio hoc idem confirmari pro- shall leave
curavit, ut ad ejus exemplum quilibet ejus successor certain
archiepiscopus Eboracensis in perpetuum eundem stock for
numerum animalium ad opus successoris sui infra his suc-
cesim Eboracensem in obitu his successor.
relinqueret.

Vixit autem in archiepiscopatu annis xxxix., quibus His death
expletis, obiit primo die Maii, anno Dominicæ and burial.
incarnationis MCCLV., regni vero regis Henrici Terti² xxxix.,
et in ecclesia Beati Petri Eboraci honorifice sepultus
est.

Hujus itaque tempore solemnes ordines, scilicet Institution
Fratrum Prædicatorum et Minorum, sumpserunt ini- of the
tium; quorum prior per Beatum Dominicanum in par- Friars
tibus Tholosanis anno Domini MCCXVIII., alter vero Preachers
per Beatum Franciscum prope civitatem Assisi³ anno
Domini MCCXXVI. instituitur.⁴

DE SEWALLO³ ARCHIEPISCOPO.

Tricesimus quartus Eboracensem rexit ecclesiam Se- Sewall.
wallus, ejusdem ecclesiæ decanus, per postulationem, A.D. 1255
eo quod defectum patiebatur in natalibus, et⁴ non fuit
secum dispensatum quoad talem dignitatem. Cujus
electioni cum rex Henricus III. negaret asseusum, idem

¹ *Anglorum*] Angliæ, E.

² In G. the passage runs as follows, "Hujus itaque tempore duo
" solemnes ordines, scilicet Fra-
" trum Prædicatorum et Minorum,
" sumpserunt initium, quorum prior
" per Beatum Dominicanum, nigrum
" canonicum, in partibus Tholosanis,
" alias in Hispania, anno Domini
" MCCII., anno sexto Innocentii papæ
" Tertii, et idem ordo anno duode-
" cimo subseciente confirmatus

" fuit per Honorium papam Ter-
" tium, pontificatus sui anno primo,
" Domini vero MCCXIV.: alter vero
" ordo per Beatum Franciscum,
" dictum prius Johannem, prope
" civitatem Assisi, alias in Apulia,
" anno Domini MCCVI., sub Inno-
" centio papa Tertio instituitur, et
" confirmatur ab Honorio prædicto
" anno ix^o sequente.

³ *Sewallo*] Eboracensi ins. B. G.

⁴ *et*] ideo ins. F.

Is consecrated at York.

He makes a fresh ordination of St. Sepulchre chapel, York.

electus misit ad curiam Romanam, et dominus papa Alexander IV. confirmavit ejus electionem, et, ut in ecclesia Eboracensi consecraretur, cum eo gratiōe dispensavit. Consecratus est autem Sewallus in ecclesia Beati Petri Eboraci a suffraganeis quos advocaverat, die Dominica, x. kal. Augosti, anno Domini MCCLVI., et sic, nolente volente rege, obtinuit et pontificatum et pallium.

Hic autem, considerans proventus xi. ecclesiarum appropriatarum capellæ Sancti Sepulchri Eboraci per celebris memoriae Rogerum quandam Eboracensem archiepiscopum pro sustentatione ipsius capellæ, et xii. ministrorum ecclesiasticorum, ac unius sacristæ tantummodo eidem capellæ in Divinis officiis jugiter in perpetuum ministrantium, a prima fundatione ipsius capellæ multipliciter augmentari ordinavit et statuit, de consilio magistri Gilberti de Tiwa,¹ tunc sacristæ et custodis ipsius capellæ, in unaquaque prædictarum² xi. ecclesiarum vicarium perpetuum, qui curam gereret animarum, portionemque³ sufficientem unicuique ipso-rum vicariorum de ea cuius curam gerebat ecclesia, juxta facultatem⁴ ejusdem, pro sui sustentatione deputavit; quorum præsentationem sacristæ et suis successoribus concedens, institutionem, seu destitutionem, sibi suisque successoribus archiepiscopis Eboracensisibus⁵ reservavit. Statuit quoque præterea certam pecuniæ portionem⁶ pauperibus parochianis cuiuslibet prædictarum xi. ecclesiarum, juxta possibilitatem cuiusque ecclesiæ, singulis annis per præfatum sacristam et successores suos in perpetuum nomine elemosinæ distribuendam. Ordinavit insuper ut unusquisque prædictorum⁷ xii. ministrorum, quos de novo canonicos appellari decrevit, horis nocturnis pariterque diurnis in præfata capella jugiter

¹ *Tiwa*] Tywa, A. E.

² *prædictarum*] ipsarum, A.

³ *portionemque*] portionem, G.

⁴ *facultatem*] facultates, A. E. F.

⁵ *Eboracensisibus*] Eboraci, G.

⁶ *pecuniæ portionem*] summam

pecuniæ, A.

⁷ *prædictorum*] dictorum, A. ;

quisquis, B. G.

insistens,¹ singulis diebus tres denarios, præter proventus præbendaæ suæ prius institutæ, de bursa sacristæ perciperet. Ordinavit præterea, quod, præter xii. canonicos prædictos, duo essent in eadem capella sacerdotes singulis diebus in perpetuum pro defunctis celebrantes; similiterque duo diaconi et duo subdiaconi sacerdotibus in ipsa² capella jugiter celebrantibus ministerium devotum exhiberent. Et ut ipsi duo sacerdotes, duo diaconi, et duo subdiaconi tanto diligentius ministrent quanto uberius remunerarentur, statuit ut unusquisque dictorum duorum sacerdotum quinque marcas, unusquisque duorum diaconorum tres marcas, et unusquisque duorum subdiaconorum duas marcas et dimidiæ annuas pro stipendiis de bursa sacristæ perciperet.³ Facta est autem hæc ordinatio secunda, iiii. nonas Maii, anno Domini MCCLVIII.

Vixit autem Sewallus in archiepiscopatu annis ii.; quibus exactis, obiit vi. idus Maii, anno archiepiscopatus sui secundo, qui est annus Dominicæ incarnationis MCCLVIII.,⁴ regni vero regis Henrici Tertii xlvi.; et in ecclesia Beati Petri Eboraci honorifice⁵ sepultus est.

DE GODEFRIDO⁶ ARCHIEPISCOPO.

Tricesimus quintus defuncto Sewallo successit Godefridus de Ludham, ecclesiæ Eboracensis decanus, qui in curia Romana ix. kal. Octobris, anno Domini MCCLVIII., consecratus est ab Urbano⁷ IV.

Hic anno pontificatus sui tertio civitatem Ebora-

He puts York under an interdict.

¹ *insistens*] *istentes*, G.; *ex-*
istentes, A.

² *ipsa*] *dicta*, A. *illa*, B. G.

³ *perciperet*] *percipiat*, B. G.

⁴ *qui est annus Dominicæ Incar-*

nationis] *anno Domini supradicto*,
A.

⁵ *honorifice*] *magnifice*, G.

⁶ *Godefrido*] *Ludham*, *Eboracensi ins.* B. G.

⁷ *Urbano*] *papa ins.* G.

Quadragesimæ usque ad festum Inventionis Sanctæ Crucis proximo sequens.

Vixit autem in archiepiscopatu¹ annis vi., mensibus iii., diebus vero xviii.; quibus completis, obiit pridie idus Januarii anno pontificatus sui vii., Dominicæ vero incarnationis MCCLXIII., regni vero regis² Henrici Tertii xlviii., et in ecclesia Beati Petri Eboraci sepelitur.

William de Langton, dean, made archbishop. His election is quashed. Quo, ut præmittitur, defuncto, Willelmus de Langton, ejusdem ecclesiæ canonicus et decanus, circa festum Sancti Gregorii electus est, cujus electio ratione pluralitatis beneficiorum ecclesiasticorum cassata fuit in curia Romana, cum tamen non haberet nisi unam ecclesiam cum decanatu Eboracensi.

DE WALTERO GIFFARD³ ARCHIEPISCOPO.

Walter Giffard. A.D. 1265. Tricesimus sextus Eboracensem rexit ecclesiam Walterus Giffard. Hic autem, idibus Octobris, anno Domini MCCLXV., regni vero regis Henrici Tertii xlix., ab ecclesia Badonensi⁴ et Wellensi ad archiepiscopatum Eboracensem translatus, in festo Omnim Sanctorum intronizatus est, tempore Clementis IV.⁵

Vixit autem in archiepiscopatu Eboracensi xi. annis, mensibus vi., diebus xxiii. Quibus transactis, obiit vii.⁶ kalendas Maii, anno archiepiscopatus sui xii., et Dominicæ⁷ incarnationis MCCLXXVII., regni vero⁸ Edwardi filii regis Henrici quinto. Cujus corpus in ecclesia Beati Petri Eboraci cum honore traditum est sepulturæ.⁹

¹ archiepiscopatu] episcopatu, A.

⁶ vii.] iii. A.

² regis] om. B. D. G.

⁷ et Dominicæ] Dominicæ vero,

³ Giffard] Eboracensi ins. B. G.

E. F.

⁴ Badonensi] Batonensi, G.

⁸ vero] autem, E.

⁵ tempore Clementis IV.] om.

⁹ cum honore traditum est sepul-
turæ] sepelitur, A.

F.

DE SANCTO WILLELMO WYKWANE¹ ARCHIEPISCOPO.

Tricesimus septimus suscepit regimen Eboracensis William Wykwane.
 ecclesiae Willelmus Wykwane,² canonicus, et ejusdem A.D. 1279.
 ecclesiae cancellarius. Hic in festo Sancti Albani, anno
 Domini MCCLXXIX., electus, xiii. kalendas Octobris
 proximo sequenti³ in curia Romana consecratus est a
 papa⁴ Nicholao III. Cujus venerabili ministerio, co- St. Wil-
 operantibus xi. episcopis qui convenerant, translatio liam's
 sanctissimi confessoris Willelmi, quondam Eboracensis remains
 archiepiscopi, solemniter in ecclesia Eboracensi facta translated.
 est, die Dominico, v. idus Januarii, anno Dominicæ A.D. 1283.
 incarnationis MCCLXXXIII.,⁵ pontificatus vero ipsius⁶
 patris Willelmi iiiii., regni autem⁷ Edwardi filii regis
 Henrici Tertii xi. Et notandum quod annus iste in
 quo translatio Sancti Willelmi facta fuisse memoratur
 extitit bisextilis; a kalendis enim⁸ Januarii usque ad
 locum bisexti qui eodem anno contigit, B litera domi-
 nicalis habebatur, post bisextum, abjecta B, A litera
 dominicalis residuo anni tempore permanxit, et per
 consequens patet⁹ ipsam translationem iiiii. die ab
 Epiphania, utroque die computato, non tertio, ut qui-
 dam volunt, esse completam. Hujus itaque gloriosi This is
 Willelmi confessoris translationem nobilis vir, Antonius brought
 de Bek,¹⁰ electus ad regimen episcopatus Dunelmensis, about by
 cum esset ejus electio confirmata, diligenter procuravit, Antony
 et omnes expensas impendit, sicut magister Thomas Bek, bis-
 frater ejus circa translationem Sancti Hugonis episcopi hop-elect of
 Lyncolniensis prius fecerat. Eodem vero die transla-

¹ *Wykwane*] Eboracensi ins. B. G.

² *Wykwane*] Wikwan, F.; Wi- kan, E.

³ *sequenti*] sequentis, E.

⁴ *papa*] om. E.

⁵ *mcclxxxiii.*] *mcclxxxiiiij*, G.

⁶ *ipsius*] *venerabilis ins.* G.

⁷ *autem*] *vero regis*, G.

⁸ *enim*] *vero*, B. D. F. G.

⁹ *patet*] *probat*, B. G.

¹⁰ *de Bek*] Beek, B. D. G. Beke, E.

who was
conse-
crated
bishop on
the same
day.

tionis sancti confessoris Willelmi,¹ idem Antonius, præsentे domino rege Edwardo, et regina Elianora, et majori parte magnatum totius Angliae qui translationi interfuerant, per manus sancti patris Willelmi Eboracensis archiepiscopi, in ecclesia Beati Petri Eboraci, episcopus Dunelmensis est consecratus. Idem etiam venerabilis pater Willelmus, summa devotione illustratus, maximam partem ecclesiarum suæ dioecesis, ad honorem cultus Divini ampliandum,² suo tempore dedicavit.

His death
and burial
at Pon-
tigny.

Functus est archiepiscopatu quinque annis et dimidio. Quibus expletis, cessit pontificatui et in partes transmarinas secessit. Et cum venisset Pontiniacum, gravi infirmitate aliquanto tempore vexatus, et usque ad extrema perductus,³ in Domino feliciter obdormiens vitam finivit. Obiit autem idem venerabilis pater Willelmus apud Pontiniacum, vii.⁴ kalendas Septembris, anno pontificatus sui vi, Dominicæ vero incarnationis⁵ MCCLXXXV., regni vero regis Edwardi xiii.; et in ecclesia monasterii Pontiniacensis cum honore tanto patri debito⁶ sepultus est; ubi per ejus merita Divina pietas plurima operatur miracula.

DE JOHANNE DICTO ROMANO⁷ ARCHIEPISCOPO.

John
Romanus.
A.D. 1285.

Tricesimus octavus successit Willemo Johannes dictus Romanus, ecclesiæ Eboracensis⁸ canonicus. Hic autem,⁹ iv. kalendas Novembris, anno Dominicæ incarnationis MCCLXXXV. electus, iv. idus Februarii proximo sequente a papa Honorio Quarto in curia Romana

¹ *Willelmi]* Eboracensis archiepiscopi, *ins.* C.

⁶ *cum honore tanto patri debito]* om. A.

² *ampliandum]* ampliandi, E.

⁷ *Romano]* Eboracensi *ins.* B. G.

³ *perductus]* perducens, G.

⁸ *ecclesiæ Eboracensis]* ejusdem

⁴ *vii.] vi., B. D. E. G.*

ecclesiæ, G.

⁵ *Dominicæ vero incarnationis]* et anno Domini, A.

⁹ *autem]* om. E.

consecratus est. Hujus pater, Johannes genere Romanus, Eboracensis ecclesiæ thesaurarius et canonicus,¹ His father, and what he did. partem crucis ecclesiæ Beati Petri Eboraci borealem, quæ se extendit versus palatum archiepiscopi, et egregium campanile in medio ejusdem crucis ecclesiæ, erectum sumptibus suis propriis, construxit. Hic etiam domum illam præcipuam infirmariæ pauperum hospitalis Sancti Petri Eboraci, in qua viri a mulieribus segregati conversantur, sumptibus suis propriis pro maiore parte construxisse, et alia multa pietatis opera fecisse memoratur. Hic itaque venerabilis præsul Johannes, super² omnes prædecessores³ et successores suos Eboracensis ecclesiæ archiepiscopos, dapsilis,⁴ munificus, et in retinendis militibus honorabilis incomparabiliter existens, honorem ecclesiæ cui præfuit, et gloriam in omnibus quærebat, et laudabiliter in manu tenebat.⁵ Hujus pontificatus anno quinto, in festo Sancti Barnabæ Apostoli, Henricus de Newerk installatus fuit in decanatu ecclesiæ Beati Petri Eboraci.

Hujus etiam pontificatus anno vi., Dominicæ vero incarnationis⁶ MCCXC., in crastino Anmarum, exulati The Jews banished. fuerunt Judæi a regno Angliæ, et hoc eodem die per A.D. 1290. totam Angliam.

Eodem autem⁷ anno pontificatus dicti patris Jo-hannis, Dominicæ vero incarnationis⁸ MCCXCI.,⁹ viii. York minster begun. A.D. 1291. idus Aprilis, scilicet¹⁰ die Veneris proxima post Dominicam qua cantabatur *Lætare Jerusalem*, inchoatum fuit fundamentum navis majoris ecclesiæ Beati Petri Eboraci a parte australi ad orientem, præsentibus præfato Johanne archiepiscopo, Henrico de Newerk

¹ *canonicus*] concanonicus, E.

² *super*] supra, E.

G. ³ *prædecessores*] suos ins. B. D.

E. ⁴ *dapsilis*] et ins. E. G.

⁵ *in manu tenebat*] manutenebat,

⁶ *Dominicæ vero incarnationis*] anno vero Domini, A.

⁷ *autem*] om. E.

⁸ *Dominicæ vero incarnationis*] et anno Domini, A.

⁹ *mccxci.*] scilicet ins. A.

¹⁰ *scilicet*] om. E. G.

ejusdem ecclesiæ decano, Petro de Ros¹ præcentore, et aliis canonicis ipsius ecclesiæ tunc residentibus. In cuius operis fundamento idem archiepiscopus, invocata Spiritus Sancti gratia, lapidem primarium eadem die propriis manibus devotissime collocavit. Vixit autem in archiepiscopatu annis deceun, mense uno, et fere uno die, quibus completis obiit in manerio suo apud Burton-prope-Beverlacum, die Dominica prima in Passione Domini, v. idus Martii, ad vesperam, anno pontificatus sui xi., Dominicæ vero incarnationis² MCCXCV., regni vero Edwardi filii regis Henrici xxiii.; et die Sabbati sequenti in ecclesia Beati Petri Eboraci honorifice sepultus est.

DE HENRICO DE NEWERK³ ARCHIEPISCOPO.

Henry de
Newark.
A.D. 1296.

Tricesimus nonus præfuit Eboracensi ecclesiæ Henricus de Newerk, qui fuit ejusdem ecclesiæ decanus. Hic nonis Maii, anno Domini MCCXCVI. electus, missis ad curiam Romanam procuratoribus suis, impetravit gratiam et licentiam consecrandi a papa Bonifacio VIII.⁴ in ecclesia Eboracensi; et sic, viii. kal. Julii, anno Domini MCCXCVIII., per manus domini Antonii Bek⁵ Dunelmensis episcopi in ecclesia Eboraci consecratus est. Vixit autem in archiepiscopatu uno anno, ebdomadibus vii., diebus⁶ iii. Et obiit in festo Assumptionis Beatæ Mariæ, anno pontificatus sui secundo, Dominicæ vero incarnationis MCCXCIX., regni autem⁷ Edwardi regis filii Henrici⁸ anno xxvii., et in ecclesia⁹ Eboraci sepultus est.

¹ *Petro de Ros]* Petro Ros, E.; Roos, G.

² *Dominicæ vero Incarnationis]* et anno Domini, A.

³ *Newerk]* Eboracensi ins. B. F. G.

⁴ *VIII.]* One or two MSS. read IIII.

⁵ *Bek]* Beek, A. B. D. G.

⁶ *diebus]* vero ins. E. F. G.

⁷ *autem]* vero regis, B. D. G.

⁸ *Henrici]* Tertii ins. B. D. G.

⁹ *ecclesia]* Beati Petri ins. D. G.

DE THOMA DE CORBRYG¹ ARCHIEPISCOPO.

Quadragesimus autem Eboracensis ecclesiæ sortitus Thomas de Corbridge. est regimen Thomas de Corbrygge,² ejusdem ecclesiæ A.D. 1299. canonicus, et custos capellæ Sancti Sepulcri Eboraci, sacræ theologiæ doctor egregius, et non solum theologiæ, immo, quod raro uni mortalium accidit, omnium artium liberalium professor extitit incomparabilis. Qui prius officio cancellariæ in ecclesia Eboraci longo tempore functus est. Postmodum, resignata cancellaria, custos et sacrista præfatae capellæ, ex collatione venerabilis in Christo³ patris Johannis dicti Romani Eboracensis archiepiscopi, fuerat effectus. Hic itaque Thomas, ii. idus Novembris, anno supradicto, electus in pastorem, curiam petuit Romanam, ubi, tertio kalendas Martii eodem anno, consecratus est a papa Bonifacio VIII.

Quo quidem consecrato, dominus papa custodiam dictæ capellæ uni ex clericis propriis consanguinitate sibi propinquo, eo quod in curia vacabat, indilata concessit. Nec multo post per mortem dicti clerici dicta⁴ capella vacavit.⁵ Qui cum adhuc vivens in extremis jam⁶ constitutus jaceret velut exanimis, resumpto tamen spiritu vocavit ad se dominum papam, dicens se pro capella Eboracensi,⁷ eo quod proventus ejus⁸ inutiliter expenderat, immensa meruisse supplicia; unde dominum papam suppliciter rogavit, pro salute animæ suæ, quatinus custodiam dictæ capellæ alicui discreto, corporalem in ea residentiam facturo, concedere dignaretur. Nec mora. Idem dominus papa per

The difficulty about the sacristy of St. Sepulchre's chapel, in which the archbishop vacated.

¹ *Corbryg*] Eboracensi, B. G.

⁵ *vacavit*] vacabat, B. D. G.

² *Corbrygge*] Corbryg, B. C. E.

⁶ *jam*] tandem, E. F.

F. G.

⁷ *Eboracensi*] Eboraci, G.

³ *in Christo*] om. A.

⁸ *ejus*] ejusdem, G.

⁴ *dicta*] præfata, B. D. G.

literas¹ mandavit Thomæ Eboracensi archiepiscopo, quatinus dictæ capellæ custodiam alicui excellenti theologo, quem ipse met duceret eligendum, quamto cius conferret. At ille, mandatis obtemperans Apostolicis, ipsam capellam magistro Gilberto de Seggrave, egregio sacræ theologiæ doctori, Lyncolniensis ecclesiæ canonico, contulit, et ipsum in eandem instituit. His peractis, rex Edwardus, filius regis Henrici,² archiepiscopum pluries rogavit, quatinus capellam ipsam Johanni Bush notario suo conferre non negaret. Inter hæc vero archiepiscopus super collatione ejusdem capellæ penes regem se sæpius excusavit, asserens ipsam virtute mandati Apostolici fuisse collatam, et plenam existere. Quocirca rex iratus tres baronias archiepiscopatu*m* Eboracensi, ex antiquo collatas et eidem annexas, post multas persecutio*n*es et irrogatas archiepiscopo injurias seisiri fecit, et eas usque ad obitum archiepiscopi in manu sua tenuit. Quo infra breve defuncto, sedeque vacante, decanus et capitulum ecclesiæ Beati Petri Eboracensis, ad instantiam domini³ regis, expulso dicto magistro⁴ Gilberto, custodiam dictæ⁵ capellæ præfato Johanni contulerunt, ac ipsum in eadem instituerunt.

The king takes three baronies from the archbishop, as a punishment.

The archbishop's death and burial.

Vixit autem venerabilis pater Thomas in archiepiscopatu*m* annis tribus, mensibus vi.⁶ diebus vero x. Quibus transactis, obiit apud Lanum, x. kal. Octobris, anno pontificatus sui iv., Dominicæ⁷ incarnationis MCCCIII., regni autem regis⁸ Edwardi filii regis Henrici⁹ xxxi., et in ecclesia Suthwellensi¹⁰ collegiata, Eboracensis dioecesis, sepultus est.

¹ literas] suas ins. E. F. G.

⁶ vi.] vii., A. C. E.

² Henrici] Terti*m* ins. G.

⁷ Dominicæ] vero ins. B. G.

³ domini] om. E.

⁸ regis] om. A.

⁴ magistro] om. A.

⁹ Henrici] Terti*m* ins. G.

⁵ dictæ] ipsius, E. F. G.

¹⁰ Suthwellensi] Suthwell, A.

DE WILLELMO DE GRENEFELD¹ ARCHIEPISCOPO.

Quadragesimus primus Eboracensis ecclesiæ curam William de
suscepit regendam Willelmus de Grenefeld, ejusdem Grenefeld.
ecclesiæ canonicus, ac domini regis Edwardi filii regis A.D. 1303.
Henrici² cancellarius, vir quidem eloquentia, consilio,
et curialitate præclarus. Hic autem Willelmus, die
Veneris, ii. nonas Decembris, anno Domini MCCCIII,
a fratribus suis Eboracensis ecclesiæ canonicis in
pastorem canonice electus, curiam Apostolicam causa
consecrationis expetiit: ubi cum duobus annis moram
fecisset continuam, iii. kal. Februarii, anno Domini
MCCCV., regni vero præfati regis Edwardi xxxiii., a
domino papa Clemente Quinto, pontificatus ipsius
domini papæ anno primo, Lugduni consecratus est.

Hujus pontificatus anno ii., Fratres militiæ Templi The attack
Jerosolomitani, per totam Angliam constituti, sunt³ uno upon the
eodemque die, hoc est iiii. idus Januarii, de mandato Knights
domini⁴ papæ Clementis, ad instantiam domini⁵ regis begins.
Francorum, prout⁶ dicebatur, generaliter comprehensi,
artæ custodiæ Londoniæ et⁷ Eboraci sunt deputati.
Facta interim tam Eboraci quam Londoniæ solemni The arch-
examinatione articulorum per æmulos suos eis objec-
torum, coram venerabilibus patribus Willelmo Ebora-
censi archiepiscopo et Radulpho de Baldok Londoni-
ensi episcopo ad hoc per dominum papam specialiter
deputatis, præsentibus ipsis Templariis, et ad omnia
eis objecta convenienter respondentibus; quamvis in
multis essent accusati, nihil⁸ inventum est quod de
jure videretur statum illorum annullare. Postmodum A general
vero idem dominus papa, collecto Vyennæ Concilio council on
the matter

¹ *Grenefeld*] Eboracensi ins. B.
F. G.

² *Henrici*] Tertii ins. B. C. D.

³ *constituti, sunt*] om. G.

⁴ *domini*] dicti, B. C. D. E. G.

⁵ *domini*] Philippi, E.; om. G.

⁶ *prout*] ut, G.

⁷ *Londoniæ et*] Londoniis quam,

B. D. G.

⁸ *nihil*] om. A.

held at
Vienne.
A.D. 1312.

Generali anno pontificatus sui vii., Dominicæ vero incarnationis¹ MCCCXII., qui est annus pontificatus præfati patris Willelmi vii., die Lunæ, iii. die² Aprilis, commissa via processus judicarii, de fratrum quorundam consilio et aliorum assidentium, ordinem illius militiæ Templi celeberrimum auctoritate Apostolica damnavit, cassavit et perpetuo³ annullavit. Insuper inhibuit ne quis de cætero dictum ordinem ingredieretur, nec professionem in eo faceret, nec habitum illius ordinis deferret vel reciperet sub pena excommunicationis majoris, quam si quis in aliquo contraveniret ipso facto incurreret. Huic autem Concilio interfuit idem archiepiscopus Willelmus, qui a domino papa maximo cum honore susceptus, primus et præcipuus post cardinales et post Treverensem archiepiscopum domino papæ assidebat. Deleto itaque præfato ordine, fratres hospitalis⁴ Sancti Johannis, possessiones eorum pro majori parte adepti, usque in præsentem diem occupant. Archiepiscopus⁵ Willelmus, pietate motus super statu Templariorum suæ dioecesis omni auxilio destitutorum, eos in diversa suæ dioecesis instituit monasteria, eisque suo perpetuo vitæ necessaria ministrari præcepit.⁶

The order abolished and its lands given to the Hospitalers.

The archbishop is kind to the Templars in his diocese.

He dies and is buried at York.

Vixit autem in archiepiscopatu venerabilis pater Willelmus ix. annis, mensibus xi., diebus ii.; quibus completis obiit apud Cawod, die Sabbati, viii. idus Decembris, anno pontificatus sui x., Dominicæ vero incarnationis MCCCXV.; regni vero⁷ regis Edwardi filii

¹ Dominicæ vero incarnationis] et anno Domini, A.

² die] idus, B.

³ perpetuo] om. G.

⁴ hospitalis] hospitalitatis, C. D. F.

⁵ Archiepiscopus] vero ins. E. G.

⁶ præcepit] Prædictus ordo Templariorum fuit deletus propter heresim, apostasiam et idolatriam, et

alia enormia scelera quæ ipsimet sponte et publice confessi sunt et convicti fuerunt; et, quando receperunt fratres ad dictum ordinem, in principio fecerunt eos abnegare Christum et colere idola, ins. B. G.; instead of the three last words E. has —et spuere in crucem Christi.

⁷ vero] om. B.

regis Edwardi viii., et in ecclesia Beati Petri Eboraci, in porticu Sancti Nicholai, cum honore tanto patri congruo sepultus est.

DE WILLELMO MELTON ARCHIEPISCOPO.¹

Quadragesimus secundus Eboracensis ecclesiæ regi- William de
men sortitus est Willelmus de Melton, ejusdem ec- Melton,
clesiæ canonicus, ac Beverlacensis ecclesiæ præpositus. A.D. 1315.
Hic, in festo Sanctæ Agnetis, anno Domini MCCCXV.,
a fratribus suis canonici² ad instantiam domini regis
in pastorem electus, curiam Romanam consecrandus
expetiit, ubi cum aliquantam fecisset³ moram, contigit
sedem Apostolicam per mortem domini papæ Clemens
Quinti ad tempus vacare; cui successit Johannes
xxii.,⁴ archiepiscopus Rothomagensis, qui consecratus
est in festo decollationis Sancti⁵ Johannis Baptistæ,
anno Domini MCCCCXVII. Cum autem præfatus Ebo- Is conse-
censis electus moram continuam in curia Romana crated at
causa consecrationis traxisset fere per biennium, die Avignon
Dominica, viij. kal Octobris, anno supradicto, regni
vero regis Edwardi filii regis Edwardi x., a præfato
papa Johanne Avinione consecratus est. Patriam vero
ante Adventum Domini rediens, in eodem Adventu,
primo scilicet apud Beverlacum, deinceps omni tem-
pore anni debito, ita quod sæpissime quinques per
annum in propria persona, quandoque per suffraganeos
vel aliquos admissos, ordines celebrans, sacerdotes⁶
multos ordinatos, quoad vixit, multiplicavit. Dominica His insta-
itaque Sexagesimæ⁷ proximo sequenti, videlicet xvii. lation feast
kal Martii, civitatem Eboracum ingrediens, et per
tres dies convivium lautissimum in palatio continuans,

¹ De Willelmo de Melton Eboracensi archiepiscopo, F. G.

² canonici] concanonicis, A. E. F.

³ fecisset] confecisset, G.

⁴ xxii-mccccxvii] om. E.

⁵ Sancti] om. A.

⁶ sacerdotes] et clericos ins. E. G.; om. multos.

⁷ Sexagesimæ] Quadrageimæ, G.

His reli-
gious
exercises.

Archbis-
hop Mel-
ton's good-
ness and
piety.

He settles
the dispute
about the
visitation
of the York
chapter.

Melton's
generosity
to all.

solemniter intronizatus est, honeste semper vivens et castimoniam præcipue servans, magnam familiam et hospitalitatem adunavit, ac, incomparabiliter adunatos reficiens, omnes suos bis in anno¹ vestivit. Parcus sibi, egenis et præcipue religiosis tam mendicantibus quam aliis largus extitit. Corpus proprium vigiliis et jejuniis edomans, hora valde matutinali singulis diebus, quamquam suis saepius remurmurantibus, ad horas canonicas non segniter surgens persolvendas, cum suis, Divinis officiis continue intendens, labore nunquam satiatus suos rededit saepissime fatigatos.

Pauperum amator et protector, onera et² amercia-
menta in curia sua per senescallos suos tenentibus suis imposta, firmas et debita egenis et inopibus multo-
tiens relaxavit vel omnino condonavit. Ad omnia episcopalia opera semper promptus erat facienda.
Pueros ubique confirmavit; infirmos libenter visitans,
et absolvens, corpora defunctorum omnium, quamvis ostiatim egentium, ad absolvendum sibi oblata, vehiculo descendens semper et ubique, acceptis stola et libro,
prompta absolvebat devotione.

Primus omnium pontificum Eboracensium,³ post⁴ pro-
lixam decani⁵ et canonicorum controversiam habitam,
sub forma compositionis a domino papa Johanne xxii. confirmatae, xxiii. die Februarii, anno Domini MCCCXXVIII., et pontificatus sui xii., capitulum Ebo-
racensis ecclesiæ legitime visitavit, pluraque com-
moda dignitati archiepiscopatus acquisivit et addidit.

Hic semper sapiens et abundans divitiis, severus in corripiendo rebelles et contumaces, benignus humilibus, et familiaris semper existens, regi patri et filio, cuius quandoque cancellariæ, quandoque thesaurariæ functus est officio, et aliis terræ proceribus, per sua bona, tam

¹ anno] honorifice ins. B. D. E.
G.

² et] om. A. B.

³ Eboracensium] Eboraci, G.

⁴ post] om. A.

⁵ decani] videlicet Pykeryng ins.
B. G.

ex mutuo quam ex dono, saepissime in maximis subveniebat negotiis, omnes consanguineos et alios sibi servientes promovens, saepiusque donis profluis sublevabat. Dominium¹ vero, terras et redditus de Kyngeskylle, et Kyngesclere, [et] Wentworth,² per licentiam praedicti Johannis papae de manibus episcoporum Normannorum ecclesiarum Rothomagensis per multa tempora possessas redimens, filio fratre sui defuncti et haeredibus suis assignavit. Tumbam vero Sancti Willelmi sumptibus xx. librarum renovabat. Occidentalem partem navis ecclesiarum Beati Petri Eboraci duc. libris³ argenti appositis consummabat. Locum in Eboraco qui York. dicitur Vetus Ballium, primo spissis et longis xviii. pedum tabulis, secundo, lapideo muro fortiter includebat.⁴

Viginti duobus annis, mensibus v., diebus xx. accepti Death and episcopatus terminatis, vitam apud Cawode, v. die Aprilis, finiens, in ecclesia Eboracensi ad fontem sepultus est.

DE WILLELMO LA SOUCHE⁵ EBORACENSI⁶ ARCHI-EPISCOPO.

Quadragesimus tertius magister Willelmus le Souche,⁷ William le tunc decanus, ad secundam diem mensis Maii tunc Zouche. proximo sequentis, videlicet anno Domini MCCCXL., A.D. 1340. facta canonorum convocatione, a majori parte eorum in archiepiscopum electus est. Curiamque Romanam apud Avignonem tunc existentem petens, post longam habitam controversiam in eadem curia ex parte domini Willelmi de Kyllesby, ad suggestionem et preces do-

¹ *Dominium*] Omnes, B. G.

² *Wentworth*] et Bynteworth, G.

³ *libris*] marcis, E.

⁴ *includebat*] Gabulum etiam occidentale matricis ecclesiarum Eboraensis sumptibus suis egregio opere consummavit. Vixit autem in

archiepiscopatu annis xxii., mensibus vi. et x. diebus, quibus terminatis, vitam etc., ins. C.

⁵ *la Souche*] le Zouche, C.

⁶ *Eboracensi*] om. A. C.

⁷ *le Souche*] le Zouche, B. G.

⁸ *mensis*] om. G.

mini Edwardi regis Tertii post conquæstum regni¹ Angliæ a quibusdam canonicis experti, transacto biennio, vi. die mensis Julii, a papa Clemente VI. ibidem consecratus est.

Conquers
the Scots
at Neville's
Cross in
1346.

Hic,² anno Domini MCCXLVI. et pontificatus sui anno iiii., custos aquilonalis³ partis Angliæ factus, domino Edwardo rege Angliæ tunc in Francia agente, cum comitibus et baronibus suis, et alia plebe perplurima, prædictus archiepiscopus cum dominis Mowbray, Percy, Nevill, et vicecomite Eboracensi, colligens exercitum, juxta civitatem⁴ Dunelmensem Scotos devicit, capto David Bruys rege eorum cum aliis comitibus, baronibus, et militibus multis,⁵ interfictisque tribus comitibus Murreff,⁶ Sutherland, Leuenax,⁷ et aliis plusquam nongenta armatorum, xvii. die mensis Octobris.

The great
plague and
flood in
1349.

Hujus igitur tempore, videlicet anno Domini MCCCXLVIII., incepit mortalitas hominum in Anglia circa festum Sancti Michaelis Archangeli. Postea circa festum Natalis Domini, vii. die a Nativitate Domini, erat inundatio Usæ ita quod excederet⁸ finem pontis versus Mikelgate usque ad quadrivium. Et post hæc, circa Ascensionem Domini, incepit mortalitas in civitate Eboraci, quæ violenter duravit usque ad festum Sancti Jacobi Apostoli. Hujus vero tempore fuit annus Jubileus.

The arch-
bishop's
illness and
death.

Anno vero xi. pontificatus sui, videlicet anno Domini MCCCLII.⁹ et regni regis Edwardi Tertii post conquæstum xxvi., gravissimo morbo diutissime laborans, opus cuiusdam capellæ contiguæ ecclesiæ Beati Petri Eboraci, in parte australi, inchoari fecerat, in qua disposerat sepeliri, sed ante consummationem ejus¹⁰ vitam

¹ *regni*] regis, E.

² *Hic*] om. A.

³ *aquilonalis*] aquilonaris, C. D.
E. F. G.

⁴ *civitatem*] om. B. G.

⁵ *multis*] plurimis, B. E. F. G.

⁶ *Murreff*] Murrief, C. F.

⁷ *Leuenax*] Leuenas, A. B. C.
G.

⁸ *excederet*] All the MSS. except
E. read extenderet.

⁹ *mcccli.*] in jubileo ins. E.; om.
the next words as far as conquæ-
stum.

¹⁰ *ejus*] ejusdem, E.

finivit in Domino,¹ viz. xiv. kal. Augusti; sepultusque His chapel
fuit in ecclesia prædicta, vi. idus Augusti,² coram al-^{and tomb.}
tari Sancti Edwardi regis et confessoris;³ sepulcrumque⁴
ejus diu postea pavimento lapideo jacuit coopertum, in
argumentum ingratitudinis⁵ parentum suorum et ali-
orum quibus eximius, dum vixit, extiterat benefactor.

DE MAGISTRO⁶ JOHANNE DE THURESBY EBORACENSI
ARCHIEPISCOPO.

Quadragesimus quartus, magister Johannes Thuresby, John de
vir venerabilis, et honestæ conversationis, primo Me- Thoresby.
nevensis episcopus consecratus, postea ad episcopatu- A.D. 1352.
m Wygornensem translatus, domini regis Edwardi
Tertii post conquæstum cancellarius factus, demum a
capitulo Eboracensi in archiepiscopum postulatus, Ebo-
racensis ecclesiæ curam regendæ⁷ suscepit.

Hic, domini regis Edwardi Tertii post conquæstum⁸ He ends
hortatu, procerumque regni Angliæ consilio, et maxime the ques-
mutuæ charitatis ac humilitatis affectu ductus, cum bearing
Cantuariensi archiepiscopo concordabat pro cruce sua the cross
deferenda infra Cantuariensem dicecesin sine capituli with the
sui Eboracensis assensu. archbishop
of Canterbury.

Postquam vero præsul prædictus pallium suum a Romano papa sibi destinatum suscepisset, et licentiam ad archiepiscopatum suum Eboracensem⁹ transeundi a domino rege precibus humilimis obtinuisse, gregem suum, ut pastor bonus, visitare disposuit, onni cura sœculari postposita. Cum vero prope Eboracum ve- His euthro-
nization.

¹ in Domino] om. E.

² Augusti] anno Domini, ut supra, ins. A.

³ confessoris] om. A.

⁴ sepulcrumque . . . . benefactor] om. C. D. F.

⁵ ingratitudinis] B. E. G. The rest have magnitudinis.

⁶ magistro] om. C. D. This Life of Thoresby is an addition to the original design of the author of the Second Part of this Chronicle.

⁷ regendæ] regendam, E. G.

⁸ post conquæstum] om. C.

⁹ Eboracensem] om. C.

nisset, in festo nativitatis Beatæ Mariæ Virginis, a clero et populo honorifice susceptus est, et eodem die in sua sede Eboracensi intronizatus est, anno Domini MCCCLIII, et pontificatus sui Eboracensis anno tertio.

A great
peace-
maker.

His devo-
tions.

He begins
the new
choir at
York. His
gifts to it.

Builds a
chapel to
the Blessed

Idem vero archiepiscopus lites et contentiones ubique delevit, et præcipue¹ litem magnam motam in curia domini regis, apud Westmonasterium,² inter cives suos Eboracenses, et abbatem et conventum³ monasterii Beatæ Mariæ Eboracensis prudenter prostravit, eosque benigne paternali affectione concordavit. Omnia quidem opera episcopalia diligentissime exercuit, et singulis diebus hora matutinali clericos suos in capella sua præveniens ad horas canonicas persolvendas, Divinisque officiis continue⁴ intendens, et labore nunquam satiatus, suos multotiens redegit sudoribus fatigatos.

Anno igitur pontificatus sui x., videlicet iii. kalendas Augusti, novi chori suæ ecclesiæ Beati Petri Eboracensis fabricam inchoavit, communis capituli sui assensu; quam in primi positione lapidis centum marcis⁵ de suo proprio datis dotavit, et sic postea annuatim dum vixit, fabricæ prædictæ ducentas libras⁶ persolvebat. Et ut operi prædicto subvenire devotionem fidelium ardentius excitaret,⁷ omnibus ejusdem fabricæ benefactoribus indulgentias largissimas a sanctissimis patribus Apostolicis concessas⁸ sua petitione impetravit, et ad remedium animarum suorum subjectorum et aliorum quorumcunque manum adjutricem præbentium, cum propriis indulgentiis et benedictione miro affectu illas participavit.

Idem vero archiepiscopus, ut verus amator Virginis, capellam ejusdem Dei genitricis et Virginis Mariæ mi-

¹ præcipue] quandam ins. C. D.

² domini . . . apud Westmonas-
terium . . . suos] om. C.

³ abbatem et conventum] mona-
chos, C.

⁴ continue] continuo, C.

⁵ marcis] libris, E.

⁶ libras] marcas, E.

⁷ excitaret] excitabat, E.

⁸ concessas] om. E.

rabili artis sculptura, atque notabili¹ pictura peregit, Virgin
ibique² plurimorum³ venerabilium pontificum præde- Mary. His
cessorum suorum corpora a choro superius translata,
propriis expensis fecit⁴ tumulari, et ibidem pro anima
sua et animabus omnium fidelium defunctorum capel- chantry.
lanum pro suo perpetuo celebraturum constituit. Quem
quidem capellanum suosque successores, habitum per-
sonalem in ecclesia cathedrali prædicta gestaturum, ad
perpetuam ejus memoriam composuit, domos et posses-
siones, de suo proprio acquisitas⁵ [in] perpetuam eleemo-
synam, prædicto presbytero et successoribus suis pro
suo perpetuo contulit duraturas.

Vixit autem in suo archiepiscopatu Eboracensi xxi. His death
annis, xx. diebus. Transiit autem de hoc mundo ad
Dominum⁶ die⁷ Dominica in festo Sancti Leonardi
abbatis apud Thorp juxta Eboracum; sepultusque est
coram altari Beatæ Mariæ Virginis in novo opere
chori, die Jovis, in vigilia Sancti Martini, anno Domini
MCCCLXXIII., et regni regis Edwardi Tertii post con-
quæstum xlvi.

¹ *notabili*] nobili, C. D.

⁵ *acquisitas*] in ins. C. E.

² *ibique*] ubi, E.; ut, C.

⁶ *Dominum . . . abbatis*] om.

³ *plurimorum*] om. G.

C. E.

⁴ *fecit*] om. E.

⁷ *die . . . xlvi.*] om. C.

**CHRONICA PONTIFICUM
ECCLESIAE EBORACENSIS.**
PARS TERTIA.
AUCTORE ANONYMO.

DE ALEXANDRO NEVILL ARCHIEPISCOPO EBORACENSI.

Alexander Neville. Quadragesimus quintus fuit magister Alexander Nevill, ecclesiæ cathedralis Eboracensis canonicus, de nobili genere militari procreatus, intronizatus xviii. die Decembris, anno Domini MCCCLXXIII., et regis Edwardi Tertii xlviij. Qui statim post consecrationem His gifts. suam dedit ecclesiæ cathedrali Eboracensi duo candelabra præcipua, argentea et deaurata. Et dedit fabri-
cae¹ supradictæ ecclesiæ centum marcas. Item dedit capellæ de Cawod duas parvas campanas ad fabricandam unam campanam ibidem, quæ vocatur Alexander.

Matins in the church of York. Anno quinto consecrationis ejusdem ordinatum fuit in capitulo Eboracensi quod matutinæ diei, quæ prius post horam Vesperarum ex consuetudine cantatæ fuerunt, cantari deberent in aurora diei,² hora matutinali, exceptis octo festis majoribus duplicibus, scilicet Sanctæ Trinitatis, Corporis Christi, Sancti Willelmi,

¹ Om. H.

² Om. B. H.

Nativitatis Sancti Johannis Baptistæ, Apostolorum Petri et Pauli, Sancti Petri ad Vincula, Assumptionis et Nativitatis Beatæ Mariæ.

Istius Alexandri tempore, puta anno Domini MCCC LXXXI., ordinatum fuit de consensu ejus per capitulum Eboracense quod festa quatuor Evangelistarum et quatuor Doctorum, Ambrosii, Gregorii, Augustini, et Jeronimi, deinceps in ecclesia cathedrali Eboracensi, et per totam provinciam, ut festa duplia de minoribus celebrarentur, quod observatum est.

Archiepiscopus iste, immemor juramenti sui Deo et Sancto Petro die suæ intronizationis actualiter præstitti, primo intronizationis suæ anno et singulis annis inantea, decanum et capitulum beati Petri, et præsertim magistrum Johannem Clifford, tunc thesaurarium, ac etiam canonicos ecclesiarum collegiatarum de Beverlaco et Ripon plurimum infestavit, satagens, quibus modis potuit, libertates et antiquas consuetudines, quamvis laudabiles, infringere; inter cætera ministris ecclesiæ cathedralis contra statuta et ordinationes ejusdem imperare, et de eis pro libito suæ voluntatis disponere, in tanto quod anno Domini millesimo ccc^o. lxxxi^o, in vigilia Dominicæ Palmarum, compulit sex vicarios chorales ecclesiæ cathedralis Eboracensis adire Beverlacum, ibidem officium chori subituros, loco tot vicariorum abinde per eum expulsorum. Qui nempe sex vicarii Eboracenses per duos annos et ultra apud Beverlacum permanserunt, et circa festum Sancti Willelmi in æstate ad Eboracum reversi sunt, antedictisque vicariis Beverlacensibus auctoritate domini regis Richardi Secundi et Parliamenti ad loca sua restitutis in Cœna Domini anno Domini MCCCLXXXVIII.

Idem quoque¹ archiepiscopus in prima ebdomada Quadragesimæ, anno Domini MCCCLXXXIII, consisto-

The feasts
of the four
Evangelists
and
Doctors
made
double
feasts.

He is a
persecutor
of the dean
and chap.
ter of York,
etc. seek-
ing to
overthrow
their sta-
tutes, &c.

Vicars ex-
pelled from
Beverley.

¹ quoque] om. H.

from York to Beverley. rium, synodos et convocationes transtulit ab Eboraco usque Beverlacum, et¹ ibi tenta fuerunt per quatuor annos tunc proxime sequentes.

His great severity and harshness.

At last Richard II. deprives him.

He is banished.

Urban VI. removes him from York to St. Andrew's.

Dies at Louvaine.

A precious cope given by him to York.

Plures absorbitates et injurias his longe graviores, velut suspensionis et excommunicationis sententias fulminando, ac saepius ad vetitum examen minus juste trahendo, decano et capitulo et aliis ministris ecclesiae suae cathedralis metropoliticae, atque iis intulit cum rigore. Cum igitur de tanta discordia inter ipsum archiepiscopum et subditos suos exorta, ac quasi per decennium continuata, tam² in curia Romana quam citra, et in eadem curia contra partem suam sententia diffinitiva judicialiter³ lata, adeo crevit molestia⁴ quasi per totum regnum Angliae, quod dominus rex Richardus Secundus, anno Domini MCCCLXXXVI., archiepiscopatus temporalia sub regimine suo disposuit, ac omnia bona dicti archipræsulis confiscavit.

Tandem archiepiscopus ad parliamentum vocatus in exilium adjudicatus est, anno Domini MCCCLXXXVIII. Quo partibus in marinis existente, in Brabant, Romanus pontifex Urbanus Sextus a sede archiepiscopali Eboracensi ad sedem episcopalem Sancti Andreæ in Scotia eodem anno transtulit: nihilominus apud Lowain⁵ in Brabancia quasi per tres annos ante mortem suam fertur se ministrasse, tanquam presbyter parochialis. Obiit ibidem xvi^o. die Maii, anno Domini MCCC. nonagesimo secundo, anno quinto exulatus sui, et in ecclesia Fratrum Carmelitarum ibidem corpus ejus humatum requiescit.

Ex ejus dono est in ecclesia Eboracensi quedam capa pretiosissima, auro et lapidibus incomparabiliter ornata, quam⁶ tempore prosperitatis, prout quilibet archiepiscopus Eboracensis juxta præfatae ecclesiae con-

¹ et] om. H.

² tam] om. H.

³ diffinitiva judicialiter] definita,
B. H.

⁴ molestia] H. inosterestia, Text.

⁵ Lowain] Lawan, H.

⁶ quam] que, Text.

suetudines dare tenetur, contulerat; ac castellum de Cawod sufficienter reparavit, diversaque ædificia in eodem de novo construi fecit, et cum novis turribus illud ornavit.

DE THOMA ARUNDELL ARCHIEPISCOPO EBORACENSI.

Quadragesimus sextus archiepiscopus Eborum (Sancto Thomas Paulino pro primo computato) fuit vir multum venerabilis et grandævus, magister Thomas Arundell, ab episcopatu Eliensi in archiepiscopum translatus, qui plenitudinem suæ potestatis, scilicet pallium, apud Cantibrigiam recepit xiiii^o. die Septembris, anno Domini millesimo ccc^o. octogesimo octavo; et festo Annuntiationis Beatæ Mariæ Virginis, anno Domini M^o.ccc^o. octogesimo nono, in ipso festo incipiente, apud Eboracum fuit intronizatus. Ecclesiam et populum sibi subjectum laudabiliter rexit per octo annos et tres menses et ultra.

Hic autem archiepiscopus Arundell dedicavit sive consecravit altare lapideum in capella Bedernæ vicariae cathedralis Eboracensis in festo Sancti Laurentii, anno Domini millesimo ccc^o. lxxxv^o. tertio. A.D. 1398.

Et die Sabbati, xiiii. die Martii, eodem anno, vicarii chorales ecclesiæ metropolitanæ Eboracensis incepérunt primo cantare antiphonam *inter natos* coram altari Beatae Mariæ et Sancti Johannis Baptistæ immediate post vesperas, secundum ordinationem domini regis Richardi Secundi, qui eis appropriavit ecclesiam Sancti Sampsonis in Eboraco. Anno Domini MCCCLXXXIX., obiit dominus Johannes Breen, rector ejusdem ecclesiæ, cui successerunt dicti vicarii in eadem ut proprietarii, York. etc.

Anno Domini MCCCLXXXIIIIL, dictus venerabilis In A.D. pater Thomas Arundell transfretans de Hibernia 1394 the archbishop venit Eboracum in vigilia Conceptionis Beatæ Mariæ, gives pre-

cious vest-
ments to
the Mins-
ter.

His magni-
ficent
gifts to the
vicars
and the
Minster.

In A.D.
1894 the
choir is
transferred
to the new
vestry.

In A.D.
1895
Richard II.
is at York,
and gives
to the
Minster
the bones
of one of
the Inno-
cents.

These are
put in a

ac die sequenti obtulit super majus altare vestimenta præcipua de velvet albo pro sacerdote, diacono, et subdiacono, cum sex capis ejusdem sectæ, atque cum duobus pannis sericis pro altari, et una capa pretiosa blodii coloris. Dedit etiam ecclesiæ cathedrali prædictæ duas magnas pelves argenteas et deauratas.

Item in prædicto festo Conceptionis Beatae Mariæ, anno Domini MCCCLXXXIII., et anno translationis suæ sexto, post meridiem, accessit ad Bedernam vicariorum, quibus dedit unum ciphum argenteum cum suo cooperculo magni ponderis; ac deposit dedit ad usum capituli Eboracensis alium ciphum de argento cum sua coopertura majoris ponderis pro mandato in cena Domini. Item dedit antememoratæ ecclesiæ Eboracensi alias duas capas pretiosas rubei coloris, ac duo magna thuribularia de argento deaurata, ponderosa valde, ac duas pelves argenteas, atque duo phiola vocata cruettes argenti deaurata, fabricata ad modum volucris, et in quodam ornamento aureo duas spinas coronæ spineæ quæ impressa fuit in capite Jhesu Christi in tempore passionis Sue.

Notandum¹ quod in prædicto festo Conceptionis Beatae Mariæ, anno Domini MCCCLXXXIII., chorus Divina incepit² agere in novo vestiario, pontificatus dicti venerabilis patris Arundell anno sexto.

Anno Domini MCCCLXXXV., in vigilia Annuntiationis Beatae Mariæ, die Veneris ante Palmas, rex Richardus Secundus venit Eboracum, ibique moram faciens usque quartam feriam post Pascha sequens, unum puerum de Sanctis Innocentibus Martyribus obtulit et reliquit in ecclesia matrici ejus, cuius pueri sanctas³ reliquias capitulum includi fecit in quodam feretro argenteo et deaurato cum nitidis birellis in utroque latere, in festo Innocentium medio processionis in

¹ Notandum] Memorandum, H. | ² sanctas] sanctitas, H.

³ incepit] cœpit, H.

ecclesia prædicta per quatuor choristas honorifice de- shrine and
lato. highly honoured.

Et anno consecrationis suæ nono incipiente ad sedem
Cantuariensem est translatus.

DE ROBERTO WALDBY ARCHIEPISCOPO EBORACENSI.

Quadragesimus septimus regimen ecclesiæ Eboracensis Robert Waldby.
sumpsit vir venerabilis, grandævæ ætatis et scientiæ, A.D. 1397.
Robertus Waldby, frater ordinis Augustiniensis de con-
ventu Tykuliæ, Eboracensis diœcesios, sacræ theolo-
giæ professor laude dignus, de voluntate domini regis
Richardi Secundi per capitulum Eboracense postulatus.
Qui primo præfuit ecclesiæ Adurensi, secundo ecclesiæ cathedrali Dublinensi, tertio ecclesiæ Cicestrensi, et
quarto ecclesiæ metropolitanæ Eboracensi. Pallium
nempe suscepit anno Domini MCCCXCVII., cum scrip-
turis Apostolicis² archiepiscopatui congruentibus; post
quorum receptionem moram faciens Londoniis per xl.
septimanas, obiit xxix^o. die Januarii, anno Domini MCCCXCVII., Dies soon
anno translationis suæ primo et ultimo, after his
ac regni regis Ricardi Secundi prædicti appoint-
ment. anno. Sepultus est enim in monasterio Sancti Edwardi apud Westmonasterium, in capella Sancti Thomæ Martyris versus austrum: super cujus³ locum Buried at
sepulturæ tale reperitur epitaphium, videlicet: Westmin-
ster.

*Hic fuit expertus in quovis jure Robertus,
De Waldby dictus, nunc est sub marmore strictus. His epi-
Sacrae scripturæ doctor fuit, et geniturae
Ingenuus, medicus, et plebis semper amicus.
Consultor regis optubat prospera legis,
Ecclesiæ choris fuit binis bis honoris;
Præsul Adurensis, post hec archos Dublinensis,
Hinc Cicestrensis, tandem primas Eboracensis*

¹ *cathedrali]* om. H.

² *Apostolicis]* Apostolicæ, both
MSS.

³ *cujus]* ejus, H.

i.e. Janu-
arii.

*Quarto kal. Janii migravit cursibus anni,
Septem, millenis, ter c., novies quoque denis.
Vos, precor, orate, ut sint sibi dona beatæ
Cum Sanctis vitæ; requiescat et hic sine lite.*

Alius vero metrista (ut præsumitur), ignorans scientiam et nobilitatem tanti patris, volens forte pro suæ libito voluntatis regularem¹ præesse² metropolitanæ Eboracensi ecclesiæ, sic fatur, scribens :³

Another
set of
verses
upon him.

*Claude domum clatris pateat ne vestibus atris,
Si domus hæc fratri, sit brevis hora patris;
O sine laude pater, intrans cum Simone frater,
Motus sede quater, jam cinis atque later.*

John
Waldby,
the author,
was the
archbis-
hop's bro-
ther.

Hujus venerabilis patris erat frater uterinus, ejusdem ordinis Augustiniensis, magister Johannes Waldby, professor veritatis, qui fructuosas Sermones edidit de Oratione Dominica, et⁴ Salutatione Angelica, deque⁵ Symbolo secundum expositionem moralem, et contra Septem Peccata Mortalia, quæ pluribus in locis habentur ad instructionem curatorum et prædicare volentium.

DE RICARDO SCROPE ARCHIEPISCOPO EBORACENSI.

Richard
Scrope.
A.D. 1398.

Quadragesimus octavus præfuit ecclesiæ Eborum nobilis vir et⁶ sanctitatis viteque præclarus, magister Ricardus Scrope, utriusque juris professor, qui cum stetit in curia Romana, summus pontifex Innocentius eum consecravit in episcopum Coventriensem et Lychefeldensem, anno Domini MCCCLXXXIX.⁷ Persistens in sede sua Lichefeldensi, fertur in vita sua coruscasse miraculis. Demum, defuncto venerabili patre Roberto

¹ *regularēm*] regulare, H.

² *præsse*] expresse, H.

³ *scribens*] After this follows in H.—5 R. R. 1398.

⁴ *et*] om. H.

⁵ *deque*] et, H.

⁶ *et*] ins. H.

⁷ The consecration to Lichfield took place in 1386.

Waldby, ad regimen ecclesiæ metropolitanæ Sancti Is translated from Petri Eboracensis præfatus papa Innocentius patrem Lichfield pium a sede Lichefeldensi, nutu¹ Dei, transtulit: deni- to York. que in metropolitanam translatus, plenitudinem suæ potestatis, scilicet pallium, ab Apostolico Innocentio præfato in curia accepit circa finem mensis Junii, anno Domini m°. ccc°. 98.

Hic vero, humilitatem gerens in pectore, curam sibi His high creditam,² et officii pastoralis debitum³ totis viribus character. exequi studebat, adeo ut in regione sua splendor, speculum, et exemplar, atque pater episcoporum apud homines meruit appellari, et non hoc propter hoc, juxta caducos fallacis mundi honores, inaniter se extollens, humiliis, pius, et facetus permansit, in conspectu Dei abjectiorem⁴ se aliis reputavit.

Is quoque ita⁵ sanctitatis fuit ut inter alia opera He composed suæ probitatis, plurimas Sequentias, quæ in Missis divers Se- canuntur in usu Eboracensi, ad laudem Dei et Sanc- torum formoso stylo compilavit, scilicet de Sancto Thoma Martyre, *Spe mercedis et coronaæ*; Undecim mil- libus Virginum, *Scrupulosa*, cum diversis aliis. Multas etiam prosas⁶ et orationes devotas compilavit de hoc nomine Jhesu, et illud quam⁷ totiens devotionis gratia oretenus exprimere solebat, sic, *Jhesu mercy*, sic vulgariter fando.

Tandem paucorum fluxis annorum circulis, quidam Henry præpotens dominus, Henricus de Bolingbroke, dux Her- fordiae et comes Darbeiæ, filius et hæres Johannis de Gawnt ducis Lancastriæ, qui exulabat a regno Angliæ per regem Richardum Secundum ad decem annos, anno Domini MCCCLXXXVIII., qui erat annus regni ejusdem regis xxi., edoctus de morte patris sui ducis Lancastriæ, navigans venit a partibus Calusiae, et apud Landing at Raven-

¹ nutu] intuitu, H.

² creditam] traditam, H.

³ debitum] debitam, H.

⁴ abjectiorem] subjectiorem, H.

⁵ ita] om. H.

⁶ prosas] preces, H.

⁷ quam] quod, H.

spurn, and many joining him,

Ravensporne in Holdernesse, comitatu Eboracensi, applicuit; et cum eo Thomas Arundell Cantuariensis archiepiscopus, ac Thomas filius et heres Ricardi comitis de Arundell, similiter¹ exulati ad imperpetuum anno regis praedicto. Quibus multi de proceribus et quamplurimi de populo celeriter inierunt in occursum,² et de novitate gaudentes favores impendebant. Denique ad ampliores partes regni prosiliens, in praesentia reverendissimi patris Ricardi Scrope archiepiscopi Eboracensis, plurimorumque comitum, et baronum, ac procerum, idem dominus Henricus asseruit se tantummodo adtunc venisse ad vindicandum jus suum hereditarium; sub vinculo strictissimi juramenti in animam suam praestiti, promisit quod nihil attemparet in praejudicium regis Ricardi Secundi; nihilo minus tamen³ infra terminum anni subsequentis in propatulo contrarium actum est: nam occurrente populo in multitudine magna crevit exercitus dicti domini Henrici sub nomine comitis de Derbeie; nam populi ipsum ducem fore ignorabant; adeoque seipsum putabat

But he seizes Richard at Flint castle. fortiorem esse alio quounque Angliæ principe. Ideoque ad partes australes se divertit et in castello Le Flynth in Wallia in comitatu (*blk.*) dominum Ricardum tunc regem Angliæ ab Hibernia paulo ante reversum repperit, et eundem regem sub stricta custodia ad turrim Londoniarum, deinde ad castellum de Leedes, postremo ad castrum Pontisfracti deduci mandavit, ubi humanam vitam finivit circa festum Sancti Michaelis anno Domini MCCCLXXXIX. Quo defuncto, et apud Langeley primitus sepulto, postea tempore regis Henrici Quinti exhumato, et apud Westmonasterium solenniter feretrizato, prælibatus dominus Henricus apud Westmonasterium coronatus fuit in regem Angliæ

Richard's death and burial.

Henry becomes king.

¹ *similiter*] fideliter, H.

² *inierunt in occursum*] ingerunt
in occursu, H.

³ *tamen*] autem, H.

in festo Sancti Edwardi Confessoris, anno Domini
MCCCLXXXIX.

Qui primo anno regni sui decapitari fecit duos duces He puts to
de Surrey et Excestrie, ac duos comites similiter¹ death
Salusberye et Gloucester: et secundo anno inhumaniter divers
suspendi fecit [ ] priorem de Launde et octo peers and
Deificos fratres magnæ reputationis de ordine Fra- clerks.
trum Minorum.

Tertio regni sui anno apparuit famosa stella cometa. The battle
Paulo post, in die præcedente festum Mariæ Mag- of Shrews-
dalensem, anno Domini MCCCCII., apud Salopiam, nostro bury in A.D. 1402.
vulgari dictam Shrewesburye, grande bellum com-
missum fuit inter dictum Henricum Quartum, tunc
regem, et Henricum Percy, filium comitis Northum-
briæ, ubi rex victoria potitus est. Extunc majori Henry's
audacia debriatus, ecclesiasticos viros non mediocriter injustice
et alios variis inediis² molestavit, ecclesiasticaque jura and en- croach-
et libertates ecclesiarum molitus est infringere, et ments.
quamplurima pro tempore suppeditavit; a quibus et
cæteris quampluribus enormitatibus illatis, ut dictus Archbis-
dominus tunc de amore et timore desisteret, antememo- hop Scrope
ratus pius pater Ricardus archiepiscopus, primitus ab various
ore ad os tanquam sibi bene acceptus et audiendus, ways to
deinde per caritativas epistolas rogavit, et instanter check him.
sub reverentia qua decuit requisivit, quatenus ab hu-
jusmodi molestationibus desisteret, ac³ jurisjurandi sui
vinculum ad mentem reduceret ad æternæ salvationis salutem. His autem monitionibus et aliis magis
ponderandis articulariter scriptis a prædicto rege spre-
tis et neglectis, athleta Christi Ricardus, pater ante-
dictus, in et contra quosdam injuriantes monitionem
primo, secundoque sententiam majoris excommuni-
cationis in genere fulminavit, eisdemque diem præ-
fixit ad dicendum causam quare in aggravationem sen-

¹ *similiter*] scilicet, H.

² *inediis*] modis, H.

³ *ac*] et, H.

The rage of the king. tentiae procedere non deberet. Quae, divulgata in ore multorum, devenerunt ad notitiam regis Henrici saepediati, qui hujusmodi non patienter ferens, occasiones perversas contra archipræsulem, tanquam suorum subditorum fautorem, quærens, irascibiliter machinavit

Who orders the earl of Somerset to arrest him. qualiter in eum vindicare poterat. Tandem anno regni sui sexto mandavit Johanni Beauforth, seniori filio suo, comiti Somersetiæ, quatenus, aliis postpositis, dictum reverendissimum¹ patrem, quacumque regni parte inventum, acriter infestaret. Qui, collecta populi multitudine, crudeliter jussa paterna perimplens, quamcito ad præsentiam ejusdem reverendissimi patris, in crastino Ascensionis Domini, xix^o. die Maii, anno Domini

M^o. CCCC^o. quinto, advenisset, impetu rapidissimo manus in eum violentas atque sacrilegas tam ipse quam sui complices inhumaniter apponentes, præfatum venerabilem patrem maximo tumultu et ignobiliter ad castrum Pontisfracti turpissime convitiando perduxerunt, unico tantum familiari, puta capellano, a longe sequente sibi relicto. Abinde, paucō dierum numero effluxo, ipsum venerabilem patrem in majorem sui despectum ad manerium suum de Bishopthorpe adduci fecerunt, ubi feria secunda in septimana Pentecostes, accedente octava die Junii, anno Domini MCCCCV. prædicto, memorato rege infra dictum manerium personaliter interessente, quidam Willelmus Fulforde miles, juris et litterarum peritus, in principaliori sede infra aulam manerii prædicti pro tribunali sedens, ante memoratum athletam Christi coram se irreverenter ad ductum, capite fere truncandum adjudicavit.

William de Fulthorpe (nct Fulford) condemns him to death.

He is executed near Clemen-thorpe.

Sententia lata, idem athleta per maleficos trahitur, despicitur, et velocius transire compellitur. Atque super equum, macerum valde et indecentem, ipsum imprudenter sedere fecerunt, facie ad caudam equi versa. Taliter eum ducentes cum ignominia et rubore

¹ reverendissimum] reverendum, H.

quousque per ventum fuerit ad certum locum in campo
juxta Clementhorpe prope Eboracum; quo in¹ loco,
contra antiquæ legis præceptum, quinta vice collo per-
cussus, corruens in terram vitam hujus sœuli caducam
amisit. Cujus corpus, die tunc sequente, quatuor vi-
carii de choro ecclesiæ cathedralis Eboracensis ad
eandem ecclesiam (paucis aut nullis concomitantibus) Four vicars
carry the
body to
York and
bury it in
the Min-
sub silentio, non absque timore et tremore, deportave-
runt, ubi in orientali fine novi operis dictæ ecclesiæ, ster.
mediocri cultu, velut temporis qualitas permittebat,
illud sacrum corpus humatum requiescit.

Est etiam memoriarum commendandum qualiter eadem Henry is
octava die Junii qua venerandus pater antedictus, una smitten
cum domino Mowbray tunc marshallo Angliæ, et leprosy.
Willelmo Plumton milite, morti eidem adjudicatus²
est, saepedictus rex Henricus, equitando a Bisshop-
thorpe usque Cawod, percussus fuit lepra gravissima,
a qua nullis medicamentis humanis potuit sanari.

DE MAGISTRO³ HENRICO BOWET, ARCHIEPISCOPO EBORUM.

Quadragesimus nonus, magister Henricus Bowet, doc- Henry
tor utriusque juris, primo auditor cameræ papalis plu- Bowet.
ribus annis, et in curia Romana regis Henrici Quarti A.D. 1408.
procurator generalis, deinde Bathoniensis episcopus, ad
sedem Eboracensem est postulatus; et, mense Aprilis,
anno Domini MCCCCVIII., pallium suscepit.

Hic aulam in castello de Cawod, ac coquinam in His build-
manerio de Oteley de novo suis sumptibus ædificavit; ings and
et ecclesiam de Waltham super Thamisiam, ad susten-
tationem duorum capellanorum uniusque obitus in ec-
clesia Eboracensi, pro salute animæ suæ, dictæ ecclesiæ
Eboracensi appropriavit.

¹ in] om. H.

² eidem adjudicatus] dicatus, H.

³ magistro] om. H.

His great hospitality. Hic etiam¹ erat pater hospitalis² super prædecessores suos; diversi generis familiam magnam adunavit, ac, incomparabiliter adunatos reficiens, omnes suos vicarios in anno honorifice vestivit. Fertur³ etiam *iiii. xx.* dolia vini rubei ad ejus hospitium delata pro uno anno non sufficere.

His death and burial. Obiit autem iste archiepiscopus in manerio suo de Cawod, *xx^o* die mensis Octobris, anno Domini *MCCCC. XXIII.*, anno vero translationis suæ *xv^o*, corpusque ejus, ad ecclesiam Eboracensem delatum, ad altare Omnium Sanctorum sepultum existit: quod quidem altare idem pater dum vixit sumptibus suis propriis erigi fecit et consecravit, ac illud libris et ornamentis ornavit. Hic etiam pater unum vestimentum completum cum duodecim capis nigri coloris, et aliud vestimentum cum ix. capis rubei coloris huic ecclesiæ contulit.

What he did at the Minster.

DE JOHANNE KEMPE ARCHIEPISCOPO EBORACENSI.

John Kempe.
A.D. 1426.

Quinquagesimus, magister Johannes Kempe, primo Rofensi, secundo Cicestrensi, tertio Londoniensi præfuit ecclesiis; ac deinde per Martinum Quintum in festo Sanctæ Margaretæ Virginis, anno Domini *MCCCC. XXVI.*, ad Eboracensem ecclesiam translatus est, ac die . . . mensis Septembris, anno Domini *MCCCCXXVI.*, et anno suæ translationis [ ], anno vero Henrici Sexti [ ], in Eboracensi ecclesia sua est magno cum honore intronizatus.

His great skill and services to the state.

Is made a cardinal.

Erat autem iste archiepiscopus, proper multiformem a Deo sibi collatam gratiam, pretiosus in oculis omnium. Et quia in consiliis et tractatibus regni magnæ prudentiæ et multæ erat strenuitatis, communi regni consilio cancellarius Angliæ est effectus. Cum vero summi pontificis auribus tanti viri fama insonuit,⁴ mox eum in cardinalem presbyteratus, deinde episcopatus

¹ *etiam*] om. H.

² *hospitalis*] hospitalitat, Text.

³ *Fertur*] Ferunt, H.

⁴ *insonuit*] insonuerat, H.

erexit. Fertur enim istum archiepiscopum tantæ auctoritatis, literaturæ, et ingenii extitisse, quod, si in curia Romana stetisset, summus pontifex fuisset.

Iste archiepiscopus maneria sua honorifice renovavit, His gifts.
ac diversa de novo ædificavit. Cumque huic ecclesie
per annos præfuisset, eamque nobiliter rexisset,
die mensis anno Domini MCCC.,
et anno suæ translationis , ad sedem Cantuariensem est translatus.

Ex ejus dono est in ecclesia Eboracensi unum vestimentum completum cum tribus capis de purpureo
panno. Hic itaque cælaturam navis ipsius ecclesiae
inferiorem colore niveo nitidissimo illuminari fecit, et
etiam nodos ipsius auro puro præfulgenti sumptibus
suis propriis deaurari fecit. Paints the
ceiling of
the nave.

DE WILLELMO BOTHE ARCHIEPISCOPO EBORACENSI.

Quinquagesimus primus, Willelmus Bothe, de episcopatu Coventriensi et Lichefeldensi ad sedem Eborum est translatus, et xxiiio. die mensis Septembris, anno Domini MCCCLII., pallium suscepit.

Hic itaque¹ archiepiscopus, de genere militari pro creatus, juris et litterarum peritus, in hospice London, Inn. vocato Graves In, diu stetit. Post hoc vero sacerdotii gradus adeptus, canonicus ecclesiæ cathedralis Sancti Pauli London² est effectus. Deinde, paucis effluxis annis, in pastorem Coventrensem et Lichefeldensem electus, ac postea ad sedem Eboracensem translatus fuit. Hic vero archiepiscopus, pauperum amator Educated at Gray's Inn.
et protector, onera diversa et americiamenta in curia A great friend to the poor.
sua per senescallos suos tenentibus suis imposita, firmas et debita egenis et inopibus multotiens relaxabat³ vel omnino condonabat.⁴ Hic itaque nedum vicariis

¹ itaque] utique, H.

² London] om. H.

³ relaxabat] relaxavit, H.

⁴ condonabat] condonavit, H.

Appropriates churches to the vicars at York and Southwell.

He dies at Southwell, and is buried in St. Mary's chapel there.

He gave a book to York Minster library.

ecclesiae cathedralis Eboracensis, ut cum aliis pro salute animae suae devotius exorarent, ecclesiam de Walope in comitatu Suthamton, sumptibus suis propriis et expensis, in vita sua appropriavit, sed etiam vicariis ecclesiae collegiatæ Suthwell ecclesiam parochialem de Knesall simili modo contribuit.

Vixit autem in archiepiscopatu annis duodenis,¹ diebus quatuor; quibus completis, obiit apud Suthwell xx^o. die mensis Septembris, anno Domini m^oc^occcc^o. sexagesimo quarto, anno vero Edwardi Quarti quarto, sepultusque est inibi in capella Beatæ Mariæ juxta palatium archiepiscopi, quam idem archiepiscopus sumptibus suis propriis et expensis honorifice renovavit, ac ornamentis et diversis libris eam ditavit.

Ex ejus archiepiscopi dono sunt in libraria ecclesiae cathedralis Eboracensis duo volumina, continentia Guoram super Evangelia.²

DE GEORGIO NEVYL ARCHIEPISCOPO EBORACENSI.

George Neville.
A.D. 1464.

Educated at Oxford, and a man of parts.

Chancellor of Oxford and bishop of Exeter.

Quinquagesimus secundus, successit Georgius³ Nevell, cui sanguinis præclaram nobilitatem vetustissima sui generis prosapia dedit, comitis Sarum (fama atque forma) illustrissimi filius, consanguineusque invictissimi principis Edwardi Quarti. Is omni ingenii solertia a primis annis plurimum claruit, in quibus ad universitatem Oxoniæ a parentibus suis deditus, multa cum humanitate multoque labore pulcherrima litterarum studia amplexus. Adeo tandem in Divinarum humanarumque rerum cognitione dotatus, omnes pæne fortuna et sanguine minores antecellit, famamque vehementer ampliavit; ubi ob tantam claritudinem post annos paucos cancellarius præcipuus urbis Oxoniæ, patronusque effectus est. Cæterum inter⁴ tantas animi

¹ *duodenis*] duodecim, H.

² *Evangelia*] Evangelium, H.

³ *Georgius*] Gregorius, H.

⁴ *inter*] in, H.

dotes, præclarissimasque virtutes regia celsitudo magnifice intenta ipsum in pastorem episcopumque Excestre præfecit; ibique paululum moratus, ob sua merita non solum a principe, verum etiam a cunctis imperii majoribus carissimus habebatur. Unde, sede Eboraensi vacante, omnes in eum ecclesiæ patres, propter egregias viri virtutes, humanissimeque ab ipso gesta consuluerunt, regioque consensu ipsum in archiepis-^{Made arch-}
 copum¹ mira cum celebritate elegerunt; ubi ejus ^{bishop.}
 splendor tanto clarius innotuit quanto alios gradu ac dignitate antestetit.² Et quoniam in tanta fama ^{Chancellor of England.} supra multos mortales claruit, regia prudentia, existi-
 mans³ suo studio ingenioque reipublicæ posse non modicum commodare, tandem eum magno cancellariatus officio ditavit; in quo regem imperiumque gloria ab
 unde honoravit. Postremo, uti mortalium uniformitas Dies near depositit, longa ægritudine fatigatus, veniendo versus Blyth, and is buried ecclesiam suam, in loco qui vulgo Blyth-law nuncu- at York.
 patur, natura cessit, atque ætate quadragenarius aut paulo super in fata obiit. Cujus corpus ad ecclesiam Eboracensem a multis nobilibus delatum in perpetuas sedes; epitaphioquæ tali insignitur:

O Junii felix octava dies! obierunt
 Qua tres pontifices istius ecclesiæ,
 Sanctus Willelmus, Ricardus Scrope quoque, Nevill
 Ecce! Georgius hoc sarcofago recubans.
 Sicut congaudens peperit tres Anna Marias,
 Sic parit hos trinos mater hæc ecclesia.
 Nunc, Willelme, Petreque, preces effundite vestras,
 Ut vobis junctus sit pius ille pater.
 Et te, Ricarde, veluti tua fama decorat,
 Huic succurre tibi luce⁴ necis simili.⁵

An epitaph
for him.

¹ archiepiscopum] archiepiscopa-
tum, H.

² antestetit] antecellit, H.

³ existimans] cum ins. H.

⁴ luce] die in text, MS.

⁵ simili] sœculi, H.

*Prædicta, Gildarde, Medarde, die, venerate,
 Vestris cum precibus subveniatis ei.
 Nobilitas generis, vel honor, vel scientia cleri,
 Præsulis aut culmen extulerat nec eum.
 O quam mansuetum, castum, sobriumque salubrem,
 Tantum plebs Boreæ plausit habere patrem !
 Scribere quid refert plus quis vel qualis erat, nam
 Omnia eum merita laude nitere probant.
 Mille quadragintis annis, sex septuaginta,
 Transiit e mundo scandere celsa poli.*

DE LAURENTIO BOTHE, ARCHIEPISCOPO EBORACENSI.

Laurence Booth. Quinquagesimus tertius, Eboracensem ecclesiam rexit
 A.D. 1476 magister Laurentius Bothe, primo ejusdem ecclesiæ
 canonicus, deinde Dunelmensis episcopus, postea vero
 ad sedem Eborum est translatus per summum ponti-
 ficem Sextum papam Quartum, primo die Septembbris,
 anno Domini M^{cccc} septuagesimo sexto. Et in festo
 Sancti Cuthberti, videlicet, iiii^{to} die Septembbris, anno
 Domini 1477, fuit intronizatus in propria persona in
 ecclesia sua metropolitica¹ Eboracensi cum magna con-
 vivio in palatio suo ibidem.

He is a (half) brother of William Booth. Hic, de genere militari procreatus, frater fuit Wil-
 lelmi Bothe nuper archiepiscopi Eboracensis ex parte
 patris, et dum in humanis agebat diebus magnum fo-
 vebat domicilium, ac de universitate Cantabrigiæ in
 legibus licentiatus.

Founds a chantry at Southwell. Cantariam de duobus capellanis perpetuo celebra-
 turis in nova capella contigua ecclesiæ collegiatæ de
 Suthewell, juxta sepulturam Willelmi Bothe archiepis-
 copi, fratris sui, sumptibus suis fundotenus erexit ubi
 tumuletur, fundavit et dotavit sufficienter. Manerium-
 que de Batersay cum pertinentiis suis sumptibus de

¹ *metropolitica*] *metropolitana* B.

quodam Stanley emit et optavit, de cuius fructibus dicti duo capellani recipere debent annuatim pro salariis¹ suis xx. marcas, æqualiter inter se dividendas, ut patet clarius per cartam inde confectam inter dominum archiepiscopum et decanum capituli² Eboracensis.

Vixit autem in archiepiscopatu Eboracensi tribus annis et novem mensibus, et obiit in manerio suo de Suthewell, die Veneris proxima ante festum Pentecostes, videlicet in festo Sancti Dunstani, inter horas xi. et xii. ante meridiem, anno Domini 1480, et regni regis Edwardi Quarti xix^o.

Dies at
Southwell
and is
buried
there.

DE THOMA ROTHERAM ARCHIEPISCOPO EBORACENSI.

Quinquagesimus quartus, ad ecclesiam Eboracensem Thomas Rotheram, alio nomine vocatus Scot, ab eccllesia cathedrali Lincoln, tertio die Septembris, anno A.D. 1480. Domini 1480, per Sextum papam Quartum fuit translatus; quo die bullæ suæ cum pallio sibi erant presentatæ hospitio suo juxta³ Westmonasterium. Fuit autem⁴ vir prudens et pietati multum deditus, in villa Born at de Rotherham oriundus, atque in collegio Regali Cantabrigiæ socius, in sacra Theologia bachalarius, nobiliter doctus; deinde regis Edwardi Quarti factus est capellanus. Custos quippe erat privati sigilli, et postea His offices episcopus Roffensis effectus, et abhinc ad ecclesiam in the Lincolniensem translatus, ubi per ix. annos illam rexit. Cancellarius quoque fuit Angliae et Franciae usque ad obitum dicti Edwardi regis, qui obiit ix^o. die Aprilis apud Windesore, anno Domini 1483,⁵ et regni sui 22 completo.

Instauatus fuit idem venerabilis pater in ecclesia Installed Eboracensi cum magno honore in festo Nativitatis at York.

¹ *salariis*] sœulariis, H.

² *capituli*] capitulum, H.

³ *juxta*] nuper, H.

⁴ *autem*] om. H.

⁵ 1483] 1481, H.

Beatæ Mariæ anno Domini 1481, et parvo post in ecclesia Eboracensi (*sic*) et Beverlaci. In utroque vero loco magnum et notabile fecit convivium.

He founds and endows the College of Jesus at Rotherham. Collegium Jhesu¹ de Rotherham fundotenus erexit, et possessionibus temporalibus, ac ornamentis pretiosis ditavit, et ecclesias de Laxton ac Almonbery eidem appropriavit. Dedit ecclesiæ cathedrali Eboracensi unam pretiosam mitram, pluraque ædificia in maneriis suis de novo fieri fecit, videlicet ad hospitium suum

His gifts and buildings. juxta Westmonasterium, coquinam apud Suthewell; pandoxatrium² et pistrinam, ac novas cameras juxta aquam situata apud Bisshoppthorpe; pandoxatrium² et pistrinam cum cameris novis ex parte boriali aulæ versus boscum ibidem.

His kindness to his relations. Vixit autem in archiepiscopatu Eboracensi xix. annis et ix. mensibus. Consanguineis quippe suis multumque gratus fuit, ac plures eorum possessionibus temporalibus, alios maritagiis, alios beneficiis sublimavit; ac lxxvi. annorum ætatis, vel ultra, in crastino Ascensionis Domini, xxix. die mensis Maii, circiter horam quartam, in aurora illius noctis, duntaxat ægritudine (hoc lumine perditio), vitam invenit, et apud Cawod, anno Domini MCCCC, et regni regis Henrici Septimi xv^{to}; et anno pontificatus domini Alexandri papæ Sexti octavo, in fatum decessit, et usque Eboracum honorifice corpus ejus delatum fuit, et in tumba marmorea, quam in vita sua fabricare fecerat, ad altare Beatæ Mariæ Virginis in ecclesia cathedrali Eboracensi tumulatur.

Dies at Cawood, and is buried at York.

Four other bishops die in the same year. Et infra quatuor menses post mortem illius, Johannes Morton, utriusque juris doctor, archiepiscopus Cantuariensis ac cancellarius Angliæ et sanctæ Romanae ecclesiæ presbyter-cardinalis, et Johannes Alcocke decretorum doctor Eliensis episcopus, ac T. Jane decre-

¹ *Jhesu] Christi, ins.*

² *pandoxatrium] pandoxatorium, H.*

torum doctor Norwicensis episcopus, in fatum decesserunt; et eodem anno T. Langton, legum doctor, Wyntenensis episcopus, etiam decessit.

DE THOMA SAVAGE ARCHIEPISCOPO EBORACENSI.

Quinquagesimus quintus, Eboracensis ecclesiæ suscepit regimen Thomas Savage, de parentela militari oriundus, qui primo ecclesiæ Roffensis, deinde Londoniensis præfuit episcopali dignitati; et ab ecclesia cathedrali Londonensi usque ad ecclesiam Eboracensem per dominum Alexandrum papam Sextum, anno nono pontificatus sui, die Lunæ in septimana Paschæ, videlicet xi^{mo} die Aprilis, anno Domini 1501, et anno regni regis Henrici Septimi xvi^o, quo die bullæ suæ erant in ecclesia Eboracensi publicatæ et ostensæ, fuit translatus, nec fuit per capitulum electus, sed ad nominationem regis et provisione¹ domini papæ illi ecclesiæ præfectus et ordinatus.

Et eodem anno, in Dominica die proxima post festum Sancti Martini in hyeme, serenissimus princeps Arthur. thurus, ætatis xv. anno, regis Henrici Septimi primo- genitus, in ecclesia Sancti Pauli London cum magna solemnitate duxit in uxorem Catherinam, juniores filiam trium filiarum et hæredum nobilis regis Hispaniæ. Quid plura? peractis solemnitatibus et pompis in hoc regno invisis, idem princeps Arthurus, cum hujusmodi sua conjuge apud Ludlow familiam fecerunt. Die Sabbato in septimana Paschæ, videlicet 30 die Aprilis, anno Domini 1502, et regni regis Henrici Septimi patris sui xvii^o, in fatum decessit; et circiter festum Purificationis Beatae Mariæ tunc proximo sequens, prænobilis principissa Elizabetha regina Angliæ ab hac luce in turri London in puerperio migravit, et apud Westmonasterium sepelitur.

¹ provisione] permissione, H.

Thomas Savage.
A.D. 1501.

The prince
dies soon
after.

Queen Eliz-
abeth also.

The archbishop a great hunter, with many tall servants.

He was never installed.

Dies at Cawood and is buried at York.

Christopher Bainbridge.
A.D. 1508.

Bishop of Durham, &c.

Præfatus autem Thomas archiepiscopus assidue erat conversatus circa temporalia pro beneplacito domini regis. Venationes quamplurimas frequentabat, pluresque expensas circa ædificationes et renovationem ædificiorum in castro suo de Cawod, et in manerio de Scruby suo tempore refudit, plurimos famulos domesticos habens in statura proceros.

Nunquam erat installatus in ecclesia Eboracensi, nisi secretiori modo, nec in ecclesia Beverlaci, nisi per procuratorem, et sic primus fuit qui omisit convivia et solemnitates consuetas in stallatione archiepiscoporum Eboracensium.

Et secundo die mensis Septembris, anno Domini 1507, et domini Julii papæ Secundi anno quarto, et regis Henrici Septimi xxiii^o. incipiente, in castro¹ suo de Cawodd ab hac luce migravit, et xiii^o. die ejusdem mensis cadaver² ejus in quadriga honorifice ad ecclesiam Eboracensem allatum, exequiisque [et] solennitatibus ipso die peractis, et in crastimo, viz. in festo Exaltationis Sanctæ Crucis, cum solemnitate qua decuit traditus fuit sepulturæ ibidem.

DE CRISTOFERO BAYNBRYGG ARCHIEPISCOPO EBORACENSI.

Quinquagesimus sextus, metropoliticæ ecclesiæ Eboracensis curam gerit Cristoferus Baynbrigge, utriusque juris doctor, de generosa stirpe juxta Appelby in Westmorland oriundus, qui custos rotulorum domini regis Henrici Septimi, et decanus ecclesiæ Eboracensis ad tempus, deinde ad sedem episcopalem Dunelmensem promotus, in qua per unum annum continuans abhinc ad sedem metropoliticam Eboracensem, xvi^o. die mensis Decembris, anno domini M^l. v^o. viii^o. tempore Henrici regis Angliae Septimi, per dominum Julium papam Secundum anno sexto translatus est.

¹ *in castro*] om. H.

| ² *cadaver*] om. H.

Et anno xxiiii^o. regni regis Henrici Septimi incipiente, Henry VII.
 xxiii^o. Aprilis, anno Domini predicto, prefatus illustrissimus rex Henricus Septimus in fatum decessit apud Rich-
 mond, et apud Westmonasterium sepultus anno regni
 sui xxiiii^o. Henricusque ejus filius, in regem Henri-
 cum Octavum sublimatus, coronatus fuit apud West-
 monasterium, in festo Apostolorum Petri et Pauli, anno
 1509, et ætatis suæ anno xviii^o. completo, qui parum
 ante duxit in uxorem Katherinam, alteram filiarum
 regis Hispaniæ ac Castellæ et Legionis, quæ prius
 nupta fuit Arthuro principi, fratri seniori ipsius
 Henrici Octavi.

Præfatusque reverendissimus pater Romam proficis-
 cens per dominum Julium papam Secundum ad The arch-
 dignitatem cardinalatus et in presbyterum-cardina-
 lem, primo tituli Sanctorum Petri et Marcellini,
 deinde tituli Sanctæ Praxedis, promotus fuit, motu
 proprio ipsius summi pontificis, ac in curia residens
 Romana magnam fovebat familiam per (blk.) annos, et
 in quarto unius anni; interimque Julio papa Secundo,
 mense Februarii anno Domini 1512, defuncto, Leone
 autem papa Decimo, xi^o. die Martii, anno Domini pre-
 dicto, in sede Apostolica sublimato.

Et anno sequente, videlicet 1513, serenissimo principe Henrico rege Angliæ Octavo in Frauncia cum magno exercitu transfretante, oppidumque de Turwyn hostiliter devicto et prostrato, ac de Turnay obtento, ac Jacobo Scottorum rege cum magna armatorum [copia] regnum Angliæ hostiliter intrante in bello apud Brankstonmore interfecto, cum pluribus suorum magnatum, et populi sui ad numerum xxvi. mille interemptis per comitem de Surrey et suum exercitum.

Et deinde, anno Domini 1514, anno secundo domini Leonis papæ Decimi, et regni regis Henrici Octavi vi^o, dictus Christoferus archiepiscopus Ebora-
 censis; intoxicatus per quendam capellanum Italicum domesticum ejusdem patris, Romæ decessit, et ibidem honorifice sepultus.

A dispute between the archdeacon of Richmond and the prebendaries of York.

Mary the king's sister marries in uxorem præmissa, maritata fuit apud Amyas regi the French Lodwyco.¹

In cuius quidem archiepiscopi tempore magna discordia inter quendam magistrum Thomam Dalby archidiaconum Richmund, solum canonicum residentiarium ecclesiæ Eboracensis, et fere omnes alios canonicos-præbendatos in eadem ecclesia exorta fuit, et duravit usque ad mortem dicti archiepiscopi.

Eodemque anno, videlicet 1514, mense Octobre, Maria soror regis Henrici Octavi, prius archidux Burgundiæ, in uxorem præmissa, maritata fuit apud Amyas regi Francorum Lodwyco.¹

[DE THOMA WOLSEY ARCHIEPISCOPO.]

Thomas Wolsey.
A.D. 1519.
Bishop of Lincoln.

Cardinal.
Legate.

Quinquagesimus septimus, Thomas Wolsey, artium magister, apud Ipchwyche oriundus, domini regis eleemosinarius, decanusque ecclesiæ Eboracensis, in episcopum Lincoln præfactus, et abhinc ad sedem metropoliticam Eboracensem translatus, cuius bullæ publicatæ fuerunt Dominica Adventus Domini, penultimo die Novembris, anno Domini 1519, anno secundo papæ Leonis, et regni regis Henrici Octavi vi^o, ac anno sequente præfactus et sublimatus est in presbyterum cardinali tituli Sanctæ Ceciliæ, ac etiam in cancellarium Angliæ, ac deinde in legatum a latere cum quodam reverendissimo patre Laurentio Campage cardinali erectus est anno Domini 1519. Et certa statuta edere coeperunt, sed antequam erant plene ordinata et executa, dictus dominus Laurentius Romam rediit, et

¹ In II. this Life is as follows :—
DE CHRISTOFERO BANEBRIGE, ARCHIEPISCOPO EBORACENSI.

Quinquagesimus sextus metropoliticæ Eboracensis (ecclesiæ) curam gerit Christoferus Baynebrigg, utriusque juris doctor, de generosa stirpe juxta Appleby in Westmorland oriundus, qui custos rotulorum domini regis Henrici Septimi, et

decanus ecclesiæ Eboracensis, post ad ecclesiam Dunelmensem anno Domini 1501, tandem ad eandem eccl. cath. promotus. Ultra Alpes ad curiam Romanam accessit, ubi favore summi pontificis ad cardinalatus dignitatem assumpsit, idem diem clausit extremum, et sepelitur anno Domini m°. quingentesimo [ ].

sic dictus reverendissimus pater Thomas Eboracensis et cardinalis, ex nova commissione dicti sanctissimi patris Leonis papæ, solus legatus a latere per totam Angliam et omnes provincias sibi subjectas ordinatus fuit.¹

¹ In H. Wolsey's Life is thus given :—

De THOMA [ ].

Quinquagesimus septimus suscepit regimen, dignitatem, et sedem ecclesiæ Eboracensis dominus Thomas [ ], qui quidem primo inlyti Henrici [ ] Angliæ capellanus, deinde regiæ capelliæ decanus, postmodum vero propter excellentis ingenii probitatem, singularisque

sapientiae donum sibi divinitus collatum, ad sedem Lincolniensis ecclesiæ promotus, tandem ad ecclesiæ Eboracensis dignitatem translatus, ac insuper summi pontificis ac Romanae curiæ favore ad titulum Sanctæ Ceciliæ presbyter-cardinalis sublimatus; ac demum, propter innatam sibi prudentiam, regis et regni cancellarius effectus.

CHRONICON METRICUM
ECCLESIAE EBORACENSIS,
[AUCTORE JOHANNE DE
ALLHALLOWGATE?]

Prologus de origine et statu ecclesiae Eboracensis.

The present Board or Table shows that York existed for 1200 years before Christ.	Hic Eboracensis templi, metropolis, urbis, Ecclesiæque statum præsens pandit Tabulatum. Milleque bis centum steterat metropole templum, Annis tunc archi-flaminibus deditum. Tempora, jura, statum, progressum, principiumque Ecclesiæ poteris scire per epilogum.	5
	Libera primævum nunquam mutavit honorem, Hunc et in hoc ævum servat sibi sola decorem. His fundamentis stetit annis mille ducentis ; Christus, Virgo, Petrus, perpetuentque decus !	10
The writer has used the archives and writes in the time of Thomas, i.e. Thomas Arundel (1388–1397).	Ecclesiæ, templi conjungere tempora si vis, Annos bis mille quingentos connumerabis. Hæc ex archivis de multis paucula scripsi ; Ne lateat latebris Tabula sic publice fixi. Nunc pater et primas hæc dum descripta fuere, En quartus Thomas præsidet et cathedræ ; Ecclesiæ jura noscas ut carmine plura, Plenius in Tabula scribitur historia.	15

Per quem et quando civitas Eboraci condita est.

Dum David Sanctus sceptrum tenuit Judeorum,
Inclytus Ebraucus urbem construxit Eborum. 20 York founded by
Illustrem, grandem, famosam condidit urbem ;
Hanc insignivit nominis¹ ejus honor.
Reddat et ut fortem procul atque coerceat hostem,
Flumina, fossata, mœnia multiplicat.
Gens ibi plurima, plenaque copia cibibus exstat, 25 Called
Classes et merces ingerit unda fluens.
Urbs velut ex ebore decorata nitens Eboracus
Fulget candore metropolis Boreæ.
Annis sexdenis hic regni rexit habenas ;
Post regem Brutum quintus erat Britonum. 30

De erectione templi metropolis, et creatione archiflaminis.

Ebrauc fundavit templum quod magnificavit,
Diis consecravit, aris variis decoravit ;
Templum metropole fore primum prævenerandum,² 35 Ebrauc
Archiflaminis hic sanxerat esse locum.
Flaminibus præerat templi reliquisque ministris
Ritu phanatico jure jubente suo.
Hæc observabant Britones ad tempora Christi,
Aris libabant ordine multiplice.
Templum metropole sic annis mille ducentis
Archiflaminibus phanaticis regitur. 40 This goes
Post Christum natum, passum, conglorificatum,
Tempore stat modico vana superstitione.

De prima fundatione ecclesiae Eboracensis et consecratione archiepiscopi.

Ecclesiæ celebris Eboracensis meditando,
Matris metropolis cunctis primordia pando. 45 Britain was
under
three arch-

¹ *nominis*] nomine, B.

| ² *prævenerandum*] venerandum, B.

flamines, seated at London, York, and Burgus Le- gionum (Caer- leon?) These three rule 28flamines.	Archiflaminibus tribus hæc Britannia quondam Insignita fuit, nobilibusque locis. Londoniis, Eboraci, sic Burgo Legionum, Qui tunc Cambrorum metropolis fuerat. Præsunt flaminibus viginti sic simul octo, Hoc etenim numero floruit et patria. Urbes prædictas paulo post tempora Christi Archipontifices suscipiunt celebres. Deficiunt reliquæ, primo frustrantur honore, Ast Eboracensis sola manet stabilis. Anno centeno quinquageno quoque seno	45
King Lu- cius is converted to Chris- tianity.	Christo rex Lucius credidit et populus : Sanctorum pœnis, fervore, martyrioque, Motus et exemplis, arripit ipse fidem. Hic alter Salomon, legum pater, orbita pacis, Qui caruit bellis, claruit inde magis. Sanctus Faganus, collega suus Damianus	50
A church is built and an arch- bishop put over it.	Regem cum populo mundificant lavacro. Templo mundato, consecrato, reparato, ¹ Metropolis sacra conditur ecclesia, Fulgida basilica fundatur Virginis almæ, Et patriarchalis erigitur cathedra.	55
Albania described.	Archipontificem sacrantes sede locabant Ut præsit reliquis præsulibus populi. ² Sic archipræsul fugat archiflaminis umbram ; Sedem, jus, patriam suscipit atque locum. ³ Est sibi signata quædam provincia lata,	60
	Quæ sic firmata dicitur Albania. Humbranos, Pictos, Deiros, Jutos, quoque Scottos, Continet Albania, plena, potens patria. Ex Albanacto, trinepote potentis Eneæ, Dicitur Albania ; ⁴ littera prisca probat.	70
	Filius hic fuerat et Bruti regius heres, Ex Humberæ fluvio finitimus Boreæ,	75

¹ B. omits this line.² *populi*] *populis*, B.³ B. omits these two lines here,
but has them in another place.⁴ *Albania*] i.e. *Scotia in marz*. B.

Ortus et occasus Boreas gravatur ubique,
 Oceano fluvius terminat austra loca.
 Sanctorum facta confirmavit, solidatque
 Summus apostolicus pastor Eleutherius.
 Quem suscepérunt cultum non deseruerunt,
 Nec successores catholici Britones.

80 Pope Eleu-
therius
helps and
approves.

De causa et tempore primi adventus Anglorum in Britanniam.

Ut defendantur Britones Angli cumulantur,
 Post expugnantur, per eos patriæ spoliantur,
 Anglis, cum Jutis, sic Saxonibus sociati,
 Hi sunt tres populi Germania geniti.
 Tunc quadringentus quadragesimus quoque nonus
 Annus erat Christi dum sua vela cadunt.
 Disparitas fidei, cultus, distantia morum
 Fœdera dissociant, prælia congreginant.
 Hostis et advena, civis et incola, murmure, telo
 Decertant, spoliant fraudibus, arte, dolo.
 Ergo fit horrida, guerraque fervida, mutua cædes,
 Ferro, peste, fame tota ruit regio.
 Infestant Angli Britones, spoliant, jugulantque,
 Urbes inflammant, depopulant agros ;
 Ense trucidatur præsul, sedes vacuatur ;
 Clerus, plebs, populus exulat, exit, abit.
 Perturbant hostes Divinæ cantica laudis,
 Cessant officia, sternitur ecclesia.

85 The An-
gles, Jutes,
and Saxons
come to
help the
Britons.

90

But end by
robbing
and slaying
them.

95

100 York is
desolated,
and the
church
comes to
an end.

De secunda reparacione ecclesiæ Eborum per regem Aurelium et Sanctum Sampsonem archiepiscopum.

Aureus Aurelius, decus, laus, laurea regni,
 Erigit in melius casus pericula cleri.
 Ecclesiæ sedem, cathedralm metropolitanam,
 Pontifices reliquos innovat Aurelius.

King Au-
relius res-
tores the
minster,

105

- and makes Sanctum Sampsonem statuit metropolitanum,
 St. Samp- Illustrem meritis, moribus, atque fide.
 son arch- Ille reformator regni, legum renovator,
 bishop. Ecclesiæ sanctæ cultor et ipse fuit.
 Hic princeps populi, procerum pax, gloria cleri, 110
 Pupillo, viduae, tutor et egregius.
 Punit eos, et parcit eis, subdens, socians hos,
 De meritis merita congrua cuncta librat.
 Hostes contrivit, cives in pace linit;
 Morti succubuit, potio causa fuit. 115
 Troubles Bella reviviscunt, pejora pericula mergunt,
 begin again, and Dum paganorum prævalet impietas.
 Sampson Momentanea, fictaque, frivola pax stabilitur,
 flees. Seditione nova, pax perit et patria.
 Mox archipræsul Sanctus Sampson spoliatus, 120
 Deseruit sedem, metropolim celebrem.

*De tertia reparatione per regem Arthurum [et] per
 Piramum archiepiscopum.¹*

- King Audax Arthurus, belli certamine durus,
 Arthur Fortis, securus, concivibus est quasi murus.
 restores everything, Auctor opum, vindex scelerum, largitor honorum,
 and makes Sceptriger Arthurus omnia restituit. 125
 Piramus Templa Deo, templis cleris felix renovavit,
 arch- Metropoli sedi præficit et Piramum.
 bishop. Horret præclaro sedemque vacare patrono,
 Cujus virtute victor ubique fuit.
 Sic dum regnavit viguit res publica plene, 130
 Dum morti cessit prosperitas periit.
 Proh dolor! Arthuro clauso sub marmore duro,
 Biparias sortes excipiunt Britones.
 Dat varias fortuna vias Britonibus, Anglis,
 Regnant, subduntur, imperioque carent. 135

¹ *archiepiscopum*] Eborum ins. A.

Jugiter expugnant hostes, superant, superantur,
 Fœdere firmantur, perfidias cumulant.
 Sic alternatim durat sœvissima strages,
 Donec pellantur a patria Britones.
 Depereunt leges, perdunt diademata reges,
 Sicque monarchia disparuit Britonum.

At last
the British
rule is
over-
thrown,
and all is
lost.

140

*Causæ¹ amissionis regni Britonum, et de Tadioco
archiepiscopo.²*

Cur perierunt, atque fuerunt perdita regna,
 Inseruerunt, nec tacuerunt pristina scripta.
 Rex ferus, et clerus timidus, plebs invidiosa,
 Discordes proceres, fraus, Venus, ingluvies,
 Seditio, cædes, odium, perjuria, lites,
 Regno degeneres destituant Britones.
 In plures reges partitur nobile regnum,
 Guerrarum signum, fitque ruina patens.
 Turbatis rebus archipræsul Tadiocus,
 Ecclesiæ sedem deserit et patriam.
 Archipontificum Tadiocus sedis Eborum
 Ultimus ex Britonum gentibus ille fuit.
 Corpora Sanctorum, simul omnia vasa sacrorum,
 Cunctas res reliquas transtulit ille sacras.
 Expulsi Britones nomen patriamque relinquunt,
 Dicti Wallenses nomine barbarico.

The rea-
sons of the
fall of
British
rule.

145

150 Tadiocus
the last
British
arch-
bishop.

155

*De occasione conversionis Anglorum per Beatum
Gregorium.³*

Pulsis Britonibus regnant, Angli dominantur,
 Fictis sculptilibus Christi nutu revocantur.
 Anglorum pueros velut Angelicos miseratus,
 Sanctus Gregorius compatitur miseris.

Gregory
and the
English
youths at
Rome.

160

¹ *Cause*] De causa, A. | ³ *Gregorium*] papam ins. B.
² *archiepiscopo*] Eborum ins. A.

- Anglichenas quasi cælicolas splendore nitentes,
Gregorius cives perhibet esse poli.
Stirpe Deirorum, vultu, forma decorati,
Anglis hi causant inde salutis opem.   165
- Hæc Eboracensis regioque Deira vocata,
Ex Humber fluvio tenditur usque Tynam.
Elle Deirorum regnum rexit populorum,
Nominibus quorum Gregorius cecinit.
Edwynum genuit rex hic, regemque futurum,
Fortem, præcipuum catholicæ fidei.   170
- The con-
version of
England.
- Anno quingento bino simul octuageno,
Anglorum populum copulat ipse Deo.
Sanctos doctores Anglis misit¹ pater almus,
Duris errores tollere pectoribus.   175
- Hic Augustino² Paulinum consociavit,
Protinus ut valeant subdere regna Deo.
Anglos ad Christum vertunt, pietate magistra,
Multiplicant fidei semina gente nova.
- Augustine
at Canter-
bury.
- Tunc Augustinus convertens Cantuaritas,
Fabricat et fundat primitus ecclesiam.
Dorobernensis archipræsul fuit ille,
Ipsam qui primus dat fore metropolim.   180

*De conversione Northumbrorum et quarta renovatione
ecclesiæ Eboracensis per Beatos Edwi[n]um et
Paulinum.³*

- Northum-
bria con-
verted.
A.D. 627.
- Anno sexcento vicenis addito septem,
Gens Northumbrana fidei capit ipsa salutem.   185
- Sedem Gregorius Eboracensem renovando,
Ut pridem statuit sistere metropolim,
Pontificum numerum sibi limitat et duodecim
Quos suffragantes ecclesiæ subicit.

¹ *Anglis misit]* mittit Anglis,
B.

³ *Beatos Edwinum et Paulinum]*
Edwynum regem, B.

² *Augustino]* Augustinum, B.

Inter metropoles priorem jure sacratum,	190	
In reliquisque pares Gregorius statuit.		
Rex Northumbrorum cunctis præfulsit honore		
Princeps Edwynus, rex pius atque potens;		The glo-
Anglis, Britonibus, Pictis, Scottis, Meneveis,		rious rule
Præfuit Orchadibus gentibus, et reliquis.	195	of Edwin.
Mœchus, prædo, dolus, homicidia sæva silebant,		
Pax et justitia basia grata dabant.		
Nupta viro, vidua, virgo, quicunque viator,		
Absque timore mali proficiunt et iter.		
Providens et prudens fidei secreta requirit,	200	
Fervidus, applaudens suscipit et retinet.		
Sanctus Paulinus reserans oracula vitæ,		Paulinus
Edwino regi prædicat ipse fidem.		converts
Sunt data per Christum proles victoria regum;	205	and bap-
Firmat Paulinus, dat sibi signa manus.		tizes him.
Ade sacra Petri baptizat et hunc Eboraci;		
Archipontificis sic cathedram renovat.		
Mox combinantur Petrus, Virgoque Beata,		
Alma Dei mater, claviger æthereus.	210	
Cælorum domina, Petrus princeps Apostolorum, ¹		
Hi sunt patroni basilicæ gemini.		
Summus et ille Cophy, prothoflamen tunc Eboraci,		
Credidit armatus, conterit ipse fana.		
Regis ad exemplum, ruptis aris idolorum,	215	
Innumerus populus confluit ad lavacrum:		
Reges invitat, subeant baptismatis undam,		
Ecclesiis, cleris ampliat ille fidem.		
Honorius papa Paulinum palliat ipse,		
Officii signum plenius esse notat.	220	
Rex prius Edwinus jecit fundamina templi,		Edwin
Sanctus et Oswaldus perficit egregie.		begins a
O quam præclara, quam candida, quam veneranda ²		minster,
Regum basilica sanguine purpurea!		which
		Oswald
		finished.

*Apostolorum] populorum, C. | ² *veneranda] reverenda, C**

Death of Edwin.	Hi reges sancti pro Christo morte perempti Martyrio clarent aureolaque nitent. Edwini regis sacrum caput hic tumulatur, Porticus hoc Sancti Gregorii retinet.	225
	<i>De defensione sedis et ecclesiae per magnum¹ Wilfridum archiepiscopum.</i>	
	Fluctu jactatur navis firmissima Petri, Sed non quassatur, Petri meritis solidatur. Archipontifices elegit nobiliores, Fortes, magnanimes, magnificosque viros.	230
Wilfrid I. and inci- dents in his life.	Magnus Wilfridus meritis cum nomine magnus, Doctrina magnus catholicæ fidei. Hunc lux cœlestis sanctum designat ab ortu, Ecclesiæque basim fata beata notant.	235
	Hic pro sede sua passus discrimina multa, Perstitit invictus robore justitiae. Carcere conclusus pœnis variis cruciatur, Post propulsatur, pellitur a patria:	240
	Regis, reginæ tyrannide, pontificumque Exulat invidia; Roma recepit eum. Jure reformantur in Concilio Generali Omnia præsumpta, præsulis atque status.	
	Ecclesias ditat, fundat collegia celsa, Pontificum cathedras erigit atque sacrat: Convertit gentes Divina laude carentes, Salvat credentes a nece, peste, fame.	245
	Scotos correxit errantes tempore Paschæ, Illos instruxit canonicis monitis.	250
	Magna facit et magna docet tam magnificus vir, Magnificatque solum, magnificatque polum. ²	

¹ *magnum*] sanctum, B.

² After this, in B., follow four lines from Wilfrid's epitaph :
Wylfridus sanctus, meritis et
nomine dignus,

Mactatus (*sic*) multis per tem-
pora longa periclis,
Quindecies ternos postquam egit
episcopus annos,
Transiit et gaudens cœlestia
regna potiri.

*De recuperatione pallii per Sanctum Egbertum
archiepiscopum.*

- Egbertus Sanctus, regali germine natus,
Regis germanus, et eodem nomine clarus,
Præsulis et sedis geminumque statum renovavit, 255
 Egbert
recovers
the pall.
- Neglectum pallium [et] reparavit idem.¹
Difficiles partes, omnes conclusit et artes; ²
 Præstans ingenio, clarus et eloquio.
 Scripta Prophetarum, veracia carmina vatum,
 Pectore sincero condidit ille suo. 260
 Hortum conclusum, doctorum florida scripta,
 Archivo stabili congregat atque locat.
 Anglia, Francia, sic Alemannia suscipiebant
 Doctrinam sanam præsulis eximiam.
 Instruit Alquinum Karoli Mag[n]i monitorem, 265
 Doctor et egregius discipulum solidum:
 Doctus et Alquinus mores imitando magistri,
 Instituit studium Parisius celebre,
 Nunc metit Egbertus cælestia semina certus,
 Fructum centenum congregat ipse Deo. 270

*De libertatibus et possessionibus datis per Adelstanum
et alios.*

- Per varios reges dispersum mobile regnum
Suscepit unitum regem diadematè dignum:
 Primus Adelstanus regni fuit ipse monarcha,
 Nam reliquos reges subdidit ille sibi.
 Ipsius imperio subjecta est insula quæque, 275
 Athel-
stan's gifts
and privi-
leges.
- Et parent pariter obsequio proceres.
 Perdomuit Scotos fundens pia vota Johanni,
 Pontifici gladio saxa cavata docent.

¹ A doubtful passage, illegible in B. | ² Om. B.

	Hic libertates, regalia, juraque celsa, Prædia nobilia contulit ecclesiæ.	280
	Dum flatu naris, dum visu gaudet ocellus, Regia donata perpetuare jubens.	
Other benefac- tors, such as Ulf. His horn.	Edwyus, ¹ Edgarus, Etheldredus, quoque Knutus MultipliCAT ² dona tempore quisque suo.	
	Consul et insignis Eboracensis, comes Ulfus,	285
	Prædia præbendis præbuit ille sua.	
	Tradens ex ebore cornu Petrique sigillum, Investituram constituit solidam.	
Edward the Con- fessor.	Cornea buccina, candida, lucida testificatur Munus et eximum largiflui comitis.	290
	Sanctus et Edwardus rex, confessor venerandus, Omnia confirmat, ac recitando probat.	
	Summi pontifices cathedra Petri residentes, Censuris gravibus singula consolidant.	
	Ornant pontifices nostros primatis honore,	295
	Legatos statuunt sedis Apostolicæ.	

Causæ translationis et mutationis regni Anglorum.

Why the English fell.	Anglorum mores perversi, deterioros Causant errores, regni tollunt et honores.	
	Mutus prælatus, fastu, cultu variatus, Neglitit elatus pauperis esse pater,	300
	Officium peragit pro quæstu non animarum, Clerum clade ferit censibus insolitus.	
	Clerus feedatus luxu, vitiis maculatus, Sacrificando male displicet ille Deo.	
The gene- ral decay of law and religion.	Regula recta ruit reverendæ religionis, Verus claustral is vix reperitur ibi.	305
	Voto, voce piger, Divinis laudibus æger, Tabellis fortis, potibus ille vigil.	
	Princeps prædator, defensor, depopulator, Judex injustus, furibus ipse favens,	310

¹ *Edwyus*] Edwynus, B.| ² *Multiplicat*] multiplicant, B.

- Non timet ille Deum, leges nec ipse veretur,
     Elatus, cupidus, durus, iniquus, atrox.
 Perfidus est populus patrator proditionum,
     Crapula, rixa, Venus præcipitant et eum.
 Sunt variæ vestes mentis, variæ sibi testes
     Excidium regni, dissidiumque probant.
 Edwardo Sancto cœlestia regna petente,
     Desiit Anglorum rex, genus, et regimen.
 Haraldus fastu regnum rapit atque coronam,
     Infausto bello mox cariturus eis.
 Propter peccata completaque, multiplicata,
     Anglorum populus ensibus occubuit.

De adventu ducis Normannorum et coronatione ejusdem.

Dux Normannorum nothus, conquæstor honorum, Intrans Anglorum terras, dominatur eorum, Anno milleno sexageno quoque seno,	325
Anglia Normannis subdita primo fuit.	
Hunc Eboracensis Aldredus præsul et urbis Jure coronavit sceptrigerumque dedit ; Confestimque plagam subdit sibi meridianam,	William crowned by Aldred.
Non sic Humbranam perdomuit patriam ; Sed clerum, populum prosternens undique dire, Sæpius adversas protulit ipse vices.	330
Dacis, Normannis prædonibus atque tyrannis, Continuis annis præda fuit patria. Hinc surgunt cædes, flagrantur et ignibus ædes,	335 York burnt.
Omnia prædoni præda fuere malo. Flamma vorat villas, agros, ædesque sacratas, Sic est prostrata nobilis ecclesia.	

*De reformatio[n]e ecclesiae, dignitatum, et praebendarum
per primum Thomam archiepiscopum.*

- Præsul præclarus Thomas hoc nomine Primus,
Diruta, dilapsa singula restituit. 340

Præbendas; dignitates hic ordine recto
 Dignis distribuit officiique gradus.
 Ecclesiam reparat, simul ornamenta decorat;
 Sedulus officium perficit ipse Dei.

- Epitaph of Thomas.*   *Qualia vix uni persona, scientia, vita,*   345
Contigerat Thomae nobilis, alta, bona,
Hæc domus et clerus sub tanto præsule felix
Pæne quod est et habet muneris omne sui est.
Vir vere sapiens, et parte beatus ab omni,
Qui cælos anima, corpore ditat humum.   350

De sententia pro libertate ecclesiæ optenta per Sanctum Thurstanum archiepiscopum.

Devictis Dacis, Anglos sub foedere pacis
 Subdunt Normanni, gaudentes culmine regni;
 Sed primo reges odio velut inveterato

- Vexant Humbranos censibus atque jugo;*
Ecclesiam spoliant mox clero Lindicolino,   355
Et populum subdunt, pontificique novo.
Stow cum Newercha, simul et Lincolnia, Luda,

Tolluntur rapide, pro pudor, et pretio!
Pontificis cathedram dotat direpta rapina,
Cæli regina non puto laudat eam.   360

Trans Humbrum cuncta rapiunt, et singula tollunt,
Ecclesiæ, clerum, sic populum, patriam.

Sic effrænata regum processerat ira,
Ardens pontificum livor et invidia.

- Utque novam veteri, primævam posteriori   365
Præponant, subdant metropolimque pari.

- Thurstan defends the rights of his church.*   *Sanctus Thurstinus præsul sua jura tenetur,*
Et libertates ecclesiæ protegit.

Hic maris et terræ diversa pericula passus,
Regum, pontificum pertulit ipse minas.   370
Pontificalia juraque, prædia diripiuntur,
Et confiscantur quæ bona sunt reliqua:

- Proscriptus¹ præsul Petri sedem petit [atque],
 Decretum papæ Conciliique cupit.
 Sicque pater patrum, generalis concio fratrum   375
 Pro libertate judicium dederant.
 Fas, canon, jura, patrum decreta priorum,
 Horrent et prohibent talia posse pati.
 Hunc sacris manibus sacravit papa Kalixtus,
 Et suffragantes jussit habere patrem.   380   His con-
 Reges, pontifices interdictoque ligati
 Parent mandatis principis ecclesiae.
 Improbis exactor compellitur ore silere,
 Et contentari limitibus propriis.
 Sic confirmata, sic ecclesia solidata,   385
 Eximius præsul fata beata subit.
 Laus populi, plebis, cleri lex, ecclesiæ lux,
 Pauperibusque pater, pax erat et patriæ.
 Viginti quinque pastor bene rexerat annis,
 Post obiit: quid ob id? justus abit, nec obit,   390 Vita Tur-
 Vivere carne mori fuerat, sed carne resolvi,
 Est modo vera salus, vita beata sibi.

stini, p. 268.
 death.

De suffraganeis et provincia ecclesiæ Eboracensis.

- Ecclesiæ primis patronis enumeratis,
 Archipræsulibus nonnullis commemoratis,
 Pontificum numerum suffragantum patriarchæ   395   The pro-
 Nomina, sicque loca congruit exprimere.
 Plenius ut pateant, repeto primordia templi,
 Apto principio convenient reliqua.
 Ebraucus² primo fundat metropole templum,
 Archiflaminibus instituitque locum.   400
 Albaniæ struxit³ urbem quæ dicitur Acclud,
 Atque puellarum sic locat arce locum:
 Acclud Dumbrecana⁴ castrum nunc Burgus Edini,
 Nomina nunc alia, sic variata gerunt.

The pro-
 vince and
 the suffra-
 gans of
 York.

¹ *Proscriptus*] Prædictus, B. | ³ *struxit*] construxit, B.
² *Ebraucus*] Ebrauctus, C. | ⁴ *Dumbrecana*] Dunbrethana, B.

Ille monarcha fuit, nam tunc Britannica proles 405
 Incoluit patriam, Pictus abestque Scotus.
 Sic Eboracensis prothoflamen præfuit amplis
 Albaniae patriæ flaminibus, populis.
 Rex Britonum Lucius fidei primordia sumens,
 Instituens archipontificeem solidat. 410
 Sic templum, sedes, populus, provincia dantur,
 Primitus ut prothoflaminibus suberant.
 Hujus metropolis provincia congrua constat,
 Omnis et Albania metra priora notat.
 Pictorum populus, animosus, fervidus, audax, 415
 Extremos fines occupat Albaniæ.
 His dono Britonum plaga Cathanesia cedit,
 Qua sic obtenta viciniora petunt.
 Planaque montana transcendunt, meridiana
 Mixti Britonibus optimuere loca. 420
 St. Ninian.

Ex Britonum gente genitus præsul Ninianus,
 Pictorum populis prædicat ipse fidem.
 Ecclesiam struxit quæ Candida Casa vocatur,
 Ad morem Britonum præsul et ipse Brito.

De adventu Scotorum in Britanniam.¹

The Scots
come to
Britain.

Pervaga Scotica gens, Hibernica rura relinquens, 425
 Occiduis residet partibus Albaniæ.
 Occiduo primo, sed post Ergadia² juncta,
 Cesserunt Scottis, pristina scripta ferunt.
 Fœdere cum ferro Picti Scottis³ sociantur,
 Ficta fides fuerat, exitus acta probant. 430
 Mensa funesta Picti cum fraude Scotorum
 Artis non Martis deperiere dolo.
 Expulsis Pictis damnanda calliditate
 Ad loca montana præripiuerent Scotti.
 Montes prædicti fines sunt Berniorum, 435
 Juris et Anglorum, scribit ut inde Beda.

¹ Om. B.

² *Ergadia*] Argadie, B.

³ *Picti Scottis*] Pictis Scotti, B.

Ultro citroque Scoticum mare Berniciorum Transalpes sola Scotia dicta fuit. In cunctis planis Anglorum lingua coruscat, Ast in montanis barbara Scota sonat.	440	Who and where they were.
In cunctis planis Anglorum lingua coruscat, Ast in montanis barbara Scota sonat. Gregorius sedem decrevit sic renovandam, Ut perseveret metropolis et honor.		
Gentes finitimas, duodenos pontificesque, Gregorius statuit metropoli subici.		
Omnibus Edwynus populis quos jure regebat Pastor Paulinus præfuit ille pater.	445	
Sicque Deirorum, Scotorum, Berniciorum, Primas Orchadibus et patriarcha fuit.		
Hos pater Egbertus Anglus, sermone disertus, Ecclesiæ ritum catholicæ docuit.	450	
Reges Scotorum, Kalixtus, pontificesque Metropoli pariter obsequiare jubet.		York the metropolis of the Scots.
Sic Eboracensem Scotorum metropolitam Declarant summi pontifices varii.		
Damnant electos sacrari posse vicissim Archipontificis sed proprii manibus.	455	
Regum Scotorum, Maniæ simul, et Noricorum Singula præmissa, signaque scripta probant.		
<i>Ponuntur nomina quorundam suffraganeorum professorum.</i>		
Quosdam pontifices professos, sique sacratos, Exempli causa monstrant sequentia scripta. Lindisfarnenses Gaufridus et ipse Ranulphus, Thomam, Thurstinum concoluere patres.	460	Durham and Car- lisle suffra- gans of York.
Nunc Dunolmensis sedes et Karleolensis, Quod suffragantur res manifesta docet.		
Nam Dunolmensis Walterus, post Nicholaus, Waltero præstant obsequium solitum.	465	
Sic et Silvester, Walterus Karleolensis Profitebantur ei; scripta docent propria.		
Ast Eboracensem matrem devota colebat, Paruit et semper Candida Casa sibi.	470	Whithern also.

- Ecclesiis Scotiæ cunctis antiquior extat,
 Sanctorum miris Candida pro meritis,
 Quæ vox, quæ poterit, qualisve retexere lingua,
 Quot recipit patres Candida Casa¹ sacros.
 Nam Gamelinum Rogerus pater, atque Johannem^f 475
 Henricus sacrant ordine canonico.
- St. An-
drews.
- Andreæ Sancti præsul Fothad cathedratus,
 Mox primo Thomæ præsttit ille fidem.
 Post quem Thurgotus succedens, postque Robertus,
 Thomæ, Thurstino paruerant patribus. 480
- Glasgow
and the
Orkneys.
- Thomas Glasguensem post ordinat, et Michaelem,
 Parendi formam voce manuque capit.
 Atque rebellantem successoremque Johannem
 Thurstinus revocat metropoli propriæ.
 Sic Orchadensis Radulphi, Rogeriusque, 485
 Thomæ, Girardo, supposuere manus.
 Dictum Wymundum Thomas sacrat ille Secundus,
 Sacratum recipit insula quæque patrem.
- Other
suffragans.
- Primas Willelmus hic tertius Ergadiensis²
 Et Dunkeldensis obsequiis fruitur. 490
- Plurima nomina cognita, barbara promere posse
 Præfero tollere fastidia pentametris.
 Nominibus varii, variis³ primatibus astant,
 Professique Petri ferre suave jugum.
 Sacrant, perficiunt altaria basilicasque 495
 Nutu primatum cætera quæque sacra.
 Hæc reperire potes quarumvis religionum
 Archivis, si vis quærere quando placet.

Conclusio.⁴

An address
to SS.Peter
and An-
drew.

- Princeps Petre, pater patriæ, patroneque, pastor,
 Scotos contractos consolidare stude. 500

¹ This is an error. These were bishops of Man and the Isles. | ³ variis] varibusque, C.

² Ergadiensis] Archadiensis, B. | ⁴ Conclusio] Om. C.

Errantes revoces, humeris reddens et ovili,
Ecclesiaeque tuæ metropoli Scotiæ.
Mitis et Andreas coapostolus, ipseque frater
Petri germanus, paruit ille Petro.
Miror ut Andreas, cur non mitescere discis, 505
Filius ipse precor hunc imitare patrem.
Dum colis Andream, Petro servabis honorem;
Sint sine livore colla subacta Petro.
Guerrarum gladium vagina, Petre, reconde,
Clavibus æternis nos rege pacificis. 510
Reges et cleri, populi, provincia, regna,
Sint unita tibi foedere perpetuo. Amen.¹

---

¹ Explicit ins. B.

ALIUD CHRONICON METRICUM ECCLESIAE EBORACENSIS.

John de
Alhalow-
gate has
previously
written on
the earlier
bishops.

The author
will add to
his work,

and will
record the
British
bishops.

Reserante nobis in scriptis suis tabulatis quodam prædecessore nostro, Johanne de Alhalowgate,¹ felicis antiquitatis memoriam ad posteritatis notitiam, de ordinatione et quorundam successione episcoporum Eboracensium, qui fuerunt a tempore et² principio Christianitatis hujus regni Angliæ tempore Anglorum inhabitantium, id est a Sancto Paulino dictæ sedis episcopo, et qui eidem successerunt, usque ad Wilfridum Juniorem, quintum ejusdem sedis episcopum; ego, simplex in eadem ecclesia presbyter,³ succedendo, super idem opus superædificare gestiens, plures ibidem digne succedentes archiepiscopos superaddere proposui memoriae commendandos; sed pro eo quod diversi archiepiscopi in eadem sede fuerunt ante dictum Paulinum, de quibus multis legentibus est incertum, in tempore videlicet Britonum ibidem regnantium; ideo, propter hujusmodi scrupulosas et dubitationis⁴ opiniones omnino deponendas, et viam veritatis rei gestæ scire volentibus cognoscendam, ne posteris veniat in dubium quosdam ibidem archiepiscopos ante tempus prædictæ⁵ Christianitatis tempore Britonum, in præsenti rubrica

¹ *Alhalowgate*] Alhabigate, A.

² *tempore et*] om. A.

³ *presbyter*] om. A.

⁴ *dubitacionis*] dubitantias, A.

⁵ *prædictæ*] prædictum, A.

seriose recitabo. Et propter majorem dictæ sedis antiquitatis et auctoritatis prærogativam, primo de primaria ordinatione et fundatione templi metropolitici¹ ibidem in tempore gentilitatis Britonum; deinde de originali erectione sedis archiepiscopalnis per regem Lucium in eadem; et postea de successione omnium archiepiscoporum catholicorum reverendæ dictæ sedis Eboracensis, scilicet² a præfato Paulino successive usque ad venerabilis memorie³ Willelmum, quinquagesimum primum dictæ sedis archiepiscopum, jam instantem, prout tam ex Legendis Sanctorum, Historiis Anglorum, diversorum annotationibus Cronicorum excerpti, et in quandam brevem summam præsentem tabulam continentem simpliciter studui compilare; eorum omnium saltem nomina episcoporum seriose cum quorundam eorum actibus relatione dignis, et ubicunque gesta notabilia contigerint immorando, et alias succincto sermone brevius percurrente, cum datis et etiam⁴ prælationis suæ pro majori parte, et ubi post mortem eorum corpora reconduntur, in quantum mea imbecillitas, scriptorum obscuritas, et temporum varietates permiserint, annotando, ad laudem Dei, præcipue Sancti Wilfridi senioris, ac cæterorum sanctorum confessorum, dictorumque omnium⁵ venerabilium archiepiscoporum nostrorum dignam memoriam perpetue recolendam, licet a norma metrorum versuum decurrendo,⁶ pro facilitiore scrupulosæ materiæ declaratione simul et explanatione facienda cuiusdam metri vel rithmi iambici et spondaici formam sequendo, quandoque certas rubricas prosaice inter diversorum tempora præsulum fortassis intimando,⁷ prout, Deo dante, melius et efficacius videbitur expedire.

¹ metropolitici] metropolis, A.

² scilicet] om. A.

³ In marg. "Will. Boothe, anno
" 1453 promotus, et anno 1464
" mortuus."

⁴ etiam] om. A.

⁵ omnium] om. A.

⁶ decurrendo] divertendo, A.

⁷ fortassis intimando] fortasse intitulando, A.

DE ORIGINALI FUNDATIONE TEMPLI METROPOLIS EBOR.

Ebrauc in York. Occupaverant autem Britones Britanniam istam, prout legitur in historia eorundem, per MCCCXXX. annos ante adventum Christi, dum rex David in Judæa regnavit,¹ quidam vir strenuus nomine Ebraucus, quintus a Bruto rex, fundavit et construxit civitatem Eboracensem illustrem et formosam;² deinde fundavit et erexit in eadem civitate templum metropole, instituens in eodem archifaminem, qui cæteris flaminibus et ministris præcesset jure suo et ritu phanatico. Præterea sciendum est quod fuerunt³ in ista eadem Britannia viginti octo flamines et tres archiflamines, quorum ditioni cæteri phanatici submittebantur. Sedes vero archiflaminum in tribus nobilioribus civitatibus Britanniae tunc fuerunt, scilicet Londoniis, Eboraci,⁴ et in Urbe Legionum; et sic ille gentilitatis ritus phanaticus perduravit⁵ in dicta Britannia per MCC. annos, id est ad annos clxii. post incarnationem Domini nostri Jhesu Christi usque ad tempus Lucii Britonum regis illustris.

Three cities in Britain, London, York, and Caerleon.

DE FUNDATIONE ECCLESIE EBORACENSIS ET CONSECRATIONE ARCHIEPISCOPI IN EADEM.

King Lucius baptized.

Britanniae itaque⁶ rex præfatus Lucius lxxxviii^m, tempore quo regnavit audiens cæteras nationes fidem Christi suscepisse, misit per literas ad papam Romæ Eleutherium, undecimum post Petrum, ut ejus mandato baptizaretur. Quam vero gratiam est consecutus, et sic ipse Lucius cum universis regulis Britanniae fidem Christi suscepit, et baptismi sacramentum per

¹ regnavit] regnaret, A.

² formosam] famosam, A.

³ fuerunt] fuerint, A.

⁴ Eboraci] Eboraco, A.

⁵ perduravit] perduratur, A.

⁶ itaque] namque, A.

ministerium doctorum venerabilium Fagani et Damiani. Deinde præfatus rex, eliminata mox idolatria, cultum veræ religionis in regno suo dilatare¹ curavit, unde The archbishops præfati doctores ex præcepto dicti domini papæ pro instead of flaminibus episcopos, pro archiflaminibus archiepiscopos archifla- mens. ordinabant in sedibus archiflaminum supradictorum, videlicet Eboraci, London', et in Urbe Legionum.

Evacuata superstitione pristina, ut præfertur, his tribus archiepiscopis, sic noviter ordinatis, xxviii. episcopi subduntur cum diversis parochiis. Subjacent enim metropolitano Eboracensi Deira et Albania, quas magnum flumen Humbriæ a Loegria secernit; Londonensi vero metropolitano submissa est Loegria et Cornubia. Has duas provincias sejungit Sabrina a Cornubia et Wallia, quæ metropolitano urbis Legionum subjacent. Confirmatis ita Britonibus in fide Catholica, viam veritatis quam acceperant nunquam deseruerunt, juxta versus: ²

Cf. p. 449.   Quem suscepérunt cultum non deseruerunt,
                  Nec successores catholici Britones.

De quatuor archiepiscopis Eboracensibus tempore Britonum revera sciendum est quod isti sequentes fuerunt³ archiepiscopi sedis metropolis Eboracensis tempore quo perduravit dicta Christianitas per papam Eleutherium, ut præfertur, id est usque ad expulsionem eorum per Anglos et Saxones, ut parum inferius patefiet. Primus in ea sede fuit archiepiscopus Faganus The four prædictus in tempore Lucii regis. Secundus ibidem British archiepiscopus fuit Samson in tempore Aurelii Ambrosii⁴ regis. Tertius archiepiscopus Piramus, alias Priam of York. amus,⁵ in tempore Arthuri regis. Quartus et ultimus ibidem archiepiscopus fuit venerabilis Tadiacus, pluribus ibidem regibus subregnantibus. Omnes isti præ-

¹ *dilatare*] directare, A.

² *juxta versus*] ut in versibus, A.

³ *fuerunt*] fuerint, A.

⁴ *Ambrosii*] om. A.

⁵ *alias Priamus*] om. A.

fati fuerunt in eadem sede archiepiscopi successive per multos annos ante tempus Beati Gregorii, Augustini, vel Paulini, ut patet in historiis.¹

Persecution of
Diocletian
and flight
of Tadiocus.

Tandem vero post cxlii. annos, in tempore Diocletiani imperatoris, supervenientibus Anglorum et Saxonum populis hostiliter in hanc² Britanniam subduce Gormundo Africanorum regis filio, Britonibusque cum suo metropolitano Eboracensi Tadiaco in Walliam per ipsos effugatis, tota Christianitatis gloria, quæ prius hic multos annos³ floruerat, extincta est penitus et deleta, quia ipsi Angli, qui tunc terram istam inhabitabant, erant Pagani idolatriæ sordibus dediti et Divini cultus prorsus ignari.

Ulterius vero evoluto tempore magno, in anno vide-
licet Dominicæ Incarnationis CCCCLXXXII., Mauritii
tunc imperatoris⁴ anno decimo, Beatus Gregorius
pontificatum⁵ Apostolicæ sedis sortitus, Divino admo-
nitus instinctu, anno xiii^{mo} dicti principis, adventus
vero Anglorum in Britanniam anno circiter cl^o, misit
servum Dei Augustinum et alios cum eo prædicare
verbum Dei genti Anglorum. Postea vero idem Augus-
tinus eidem genti Anglorum archiepiscopus ordinatus
est in sede Dorovernensi,⁶ ex donatione regis Cancræ
Edelberti, quia London non erat infra regnum suum
nec sui juris. Quo comperto præfatus Gregorius
misit ei plures verbi Dei prædicatores, scilicet Mellitum,
Justum, Paulinum, et Rufinum, et duas Angliae
metropolitan' archiepiscopatus sedes habere decrevit
secundum Bedam, scilicet London et Eboracum, ubi
nullam fecit de Cantuaria mentionem, cuius reor esse
causam quod⁷ London antiquitatis prærogativa nobilissima
et famosissima totius Angliae civitas dice-

A. ¹ in historiis] cuiilibet intuenti,

⁶ pontificatum] Romanæ et, ins.

² hanc] istam, A.

A. ⁶ Dorovernensi] vel Cantuarie

³ multos annos] om. A.

A.

⁴ imperatoris] imperantis, A.

⁷ quod] quia, A.

batur, sicut¹ auribus dicti patris Gregorii insonuit, et
in eadem sedem metropolitanam fore censuit esse
dignum, licet aliter de sede Cantuariensi postea con-
tingisset, venerabili sede metropolitana Eboracensi sem-
per firma et stabili in sua gloria permanente ut in his
versibus continetur.

DE ORDINATIONE PAULINI.

Siquidem anno Dominicæ Incarnationis DCXXV^o. præ- Mission of
fatus Paulinus archiepiscopus Eboracensis consecratus
Paulinus.
est a Sancto Justo Dorovernensi archiepiscopo, et a
domino papa Honorio pallium accepit, et a rege Ed-
wino sedem metropolitanam in dicta civitate Ebora-
censi; et sic per sex annos continuos genti Northan-
himbrorum nobilissime prædicavit usque videlicet ad
mortem regis Edwini, ut in sequentibus patefi.

Jam vero omnium scrupulosa dubitatione ex predictis² sic deleta, ad dictum Paulinum, primum archiepiscopum Eboracensem tempore Anglorum, et ad ceteros sibi succedentes, ut provisimus, debite redeamus.

DE EODEM PAULINO.

Benedicam Dominum, mundi plasmatorem ;
Regem regum omnium, nostrum Salvatorem,
Recolendo pariter stylo cum veraci
Dignos archipræsules sedis Eboraci.
Anno sexcentesimo Christi Incarnati   5
Quinto cum vicesimo sunt novo creati ;
Quorum pastor nobilis primus est Paulinus,
Gregem pascit utilis dum regnat Edwinus.   i.
Paulinus.

¹ *sicut*] ut, A.

^{2 predictis] lucide, ins. A.}

- Septem annis regimen digne gubernavit,
 Tunc ad Austrum rediit, dum gens regem stravit. 10
 Sic pastore proprio sedes vidiatur,
 Triginta continuis annis occupatur
 Tres per suffraganeos, scilicet Colmannum,
 Aidanum insimul, atque Finianum ;
 Sed post Strenshall synodo pie celebrata, 15
 A clero cum populo lite jam sedata,
 Wilfridus eligitur, abbas Riponensis, ii.
 Atque præsul dicitur jam Eboracensis :
 Sed dum hic in Galliis præsul consecratur,
 Cedda de Hiberniis mox intronizatur ; 20
 Fere per triennium curam ministravit,
 Donec per Theodorum monitus cessavit,
 Et Wilfrido præsuli digne sedem cessit,
 Fraudis factæ nescius in Litchfeld secessit.
 Tunc Wilfridus pontifex sede sublimatur, 25
 Dignus in operibus cunctis prædicatur.
 In Ripon ecclesiam de novo fundavit,
 Et in Hexam alteram pie renovavit.
 Anno terno-decimo sui præsulatus,
 A rege nequissimo fuit exulatus. 30
 Post haec per Theodorum Bosa consecratur,
 In Wilfridi cathedralm cito sublimatur.
 Deirorum interim curam ministravit,
 Fere per decennium sedem occupavit ;
 Alfridi principio regis expiravit ; 35
 Eboracus mortuum corpus tumulavit.
 Wilfridus a patria exul fugitavit,
 Damna sic opprobria multa toleravit.
 Alii antistites procul venientes
 Ejus intrusorie sedem sunt regentes. 40
 Tunc ad Apostolicam sedem appellavit,
 Victis adversariis papa remandavit.
 Annis quinque postea rursum exulabat,
 Et per annos tresdecim pulsus evagabat.
- Wilfrid.**
- Ceadda.**
- Wilfrid restored.**
- Bosa holds his see for ten years.**
- Wilfrid's troubles.**

In multis periculis s^ep^ee circumseptus,
Tandem Romam adiit honore receptus.
Labori compatitur pontifex Romanus,
Ejus detractoribus tum fit labor vanus.¹
A summo pontifice p^raesul properavit,
Cum multis reliquiis jam repatriavit :
Dum venit per Gallias Sanctus infirmatur,
Ibidem per angelum Dei visitatur ;
Pax sibi promittitur, et donum quietis,
Et post quadriennium, ærumnis expletis,
Pro labore requies in æterna luce :
Sic domum revertitur, sanitate duce.
Juxta Nide in synodum simul convenerunt,
Reges et pontifices pacem inierunt.
In Riped cœnobium Wilfrido quam gratum,
Et de² Hexham offerunt sibi p^ræsulatum :
Tunc Wilfridus recipit sponte jam oblata,
Et sic inter singulos pax est reformata.
Tunc per quadriennium Wilfridus fundavit,
In Southwell ecclesiam quam pie dotavit.
Sic per dictum terminum pace firma vivit,
Demum apud Undalum hanc vitam finivit.
Ad villam Riponiæ corpus est delatum,
In Petri basilica quiescit humatum.
Sic per multa tempora in imo pausavit,
Signis et miraculis hunc³ Deus ornavit.
Anno ducentesimo septuageno primo,
Post decepsum p^ræsulis jacentis in imo,
Tunc Oswaldus pontifex de terra levavit
Ossa sacratissima, in capsam locavit,
Quam auratam cupream fecit fabricari,
Mandans per provinciam diem celebrari.
Per viginti quatuor annos numerales,
Odo postquam viserat partes boreales.

45

50

55

60 Peace at
last, after
the synod
on the Nid.

65

Wilfrid
dies at
Oundle,
and is
buried at
Ripon.

70

Oswald
translates
his re-
 mains.

75

¹ *tum fit labor vanus*] labor est | ² *de*] in, A.
in *vanus*, A. | ³ *hunc*] se, A.

Also Walterus postea de novo paratam In capsam argenteam transfert deauratam :	80
Osse vel articulo nullo tunc carebat, Sic caput exterius fore disponebat. Dierum indulgencias tringinta concessit, Ut per suas literas patentes expressit, Diem prothomartyris in Natalis festo	85
Locum visitantibus cum corde modesto. Ergo nulli dubium ossa præsentantur, Licet per contrarium plures obloquantur. Bosa sive cæteri sedem occupantes,	90
Quasi suffraganei curam ministrantes, Forte sunt obnoxii fraudem non tendentes, Sed gregem Dominicam devote pascentes. Non audemus dicere tales intrusores	95
In curam alterius, nec veros pastores. Sed Deo committimus hoc Qui cuncta noscit, Quique dignos recipit, non indignos quos scit. Johannes episcopus dictus Beverlaci,	100
iiij. Tunc suscepit regimen sedis Eboraci ; Et rexit nobiliter ipsam multis annis, Fama per provinciam crescebat Johannis.	105
Post vicenum tertium annum præsulatus, Per labores plurimos senio gravatus, Nequit per diocesim ultra laborare, Nec curam episcopi lassus ministrare.	110
Tunc Wilfridus Junior ejus capellanus Crevit in virtutibus, in doctrina sanus ; Sedis celsitudinem sibi resignavit, Gregis multitudinem necnon ¹ commendavit.	115
Sic ad monasterium Beverlac secessit, Quod ipse fundaverat, ubi jam quiescit. Monachali habitu ibidem indutus, De laboris præmio cælo fuit tutus.	120
Et post quadriennium in pace defunctus, Cæli scandit gloriam Deo suo junctus.	125

¹ necnon] atque, A.

- Corpus in ecclesia Johannis humatur,
Ibidem miracula multis operatur.
Pretioso sernio ossa reconduntur,
Et a multis finibus devote coluntur.
Sic Wilfridus Junior sede sublimatus,
Vita sua claruit gestis honoratus.
Ivit per provinciam curam ministrando,
Salutis scientiam plebi suæ dando.
Et post annos quindecim in pace quievit ;
Post laborem corporis merces sua crevit.
Egbertus episcopus sedem tunc suscepit,
Post Paulinum pallium primus hic recepit,
Anno sedis postea triceno secundo
Eboraci ponitur sublatus de mundo.
Albertus in cathedram tunc est sublimatus, vii. Albert.
Hic suscepit pallium honore dotatus. 130
- Anno quartodecimo sui præsulatus
Obiit catholicus, est in Burgh humatus.
Emboldus post sequitur qui Primus vocatur, viii. Eanbold I.
Ibidem episcopus rite consecratur.
Dum Albertus viveret eidem successit ; 135
Sedes Apostolica pallium concessit.
Anno sextodecimo post vitam finivit,
Eboracus corporis glebam sepelivit.
Tunc suscepit cathedram Embaldus Secundus, ix. Eanbold II.
Ejusdem ecclesiæ capellanus mundus. 140
- Post acceptum pallium de sede Romana,
Congregata synodus cleri fuit sana ;
De fide catholica vera jam tractavit,
Anglorum Historia Beda recitavit.
Post Embaldum Wlsius in sede pastoris x. 145 Wlsius.
Implevit officium ad finem laboris.
Wymundus regimini sedis jam successit, xi. Wymund.
Anno sextodecimo laboris decessit.
Est adeptus cathedram postea Wlferus, xii. Wlfere.
Multis annis regimen rexit ille verus. 150
- 115 John is buried at Beverley.
v. Wilfrid Junior.
vi. 125 Egbert.
120

The Danes.	Illius temporibus manus infinita Barbarorum plurimos privaverunt vita. Eboraci civitas per eos vastatur, Ibidem et alibi turba conculcatur.	
	Wlferus pro tempore pulsus est a sede, Sed reddit ad cathedram jam finita cæde.	155
	Obiit a sæculo præsul prælibatus, Quadrageo septimo anno præsulatus.	
Ethelbald.	Athelbaldus postea præsul consecratur, Sedem regens pallio dignus honoratur.	xiii.
	Et postquam acceperat ¹ pallium honoris, Mors concludens omnia dat finem laboris.	160
Lodeward.	Lodeward in cathedram postea succedens,	xiiii.
Oskitel.	Præsul quartusdecimus, hinc demum recedens: ² Oskitelus apicem cepit præsulatus,	xv.
	Et post annos sedecim ³ fit mundo sublatuſ.	165
Ethelbald.	Ethelbaldus cathedræ postea successit,	xvi.
Oswald.	Sed mox illam alteri ille sponte cessit. Oswaldus in apicem ipsam tunc ⁴ intravit,	xvii.
	Romam ivit, pallium illic impetravit. Hic instinctu Domini de terra levavit Wilfridi sanctissimi corpus, et locavit In capsellam ligneam ⁵ cupro deaurato In sui memoriam loco prænotato.	170
	Hic Oswoldus obiit dignus et beatus, Sepultus Wigorniæ fit glorificatus. Auro cujus infula et gemmis ornata Beverlaci remanet digne reservata.	175
Adulph.	Tunc Adulphus regimen cepit cum honore,	xviii.
	Et regit ⁶ nobiliter cum Dei timore.	180
	Hic Oswoldi præsulis ossa sublevavit, Et in novum scrinium pie collocavit.	

¹ acceperat] receperat, A.² In marg. Omittitur hic Wulstanus Primus qui male inseritur pagina sequente.³ sedecim] sit mundo oblatus, MS.⁴ tunc] om. MS.⁵ ligneam] scilicet in Ripon, in marg. MS.⁶ regit] rexit, A.

Is non multo postea hanc vitam finivit,
 Ibidem Wigorniae corpus sepelivit.
 Tunc Oswaldus alius¹ ad sedem ascendit, xix. 185 Oswald II.
 Qui gregem Dominicum fidelis defendit.
 Quo defuncto cathedralæ successit Wlstanus, xx.   Wlstan I.
 Quem rex ipse statuit pius Adelstanus,
 Cui totum Amundrenes pie confirmavit,
 Quod et a paganica gente comparavit.   190
 Ab Edmundo capitur furore replete,
 Sepultus in Undalum labore completo.
 Et post illum sequitur secundus Wlstanus xxi.   Wlstan II.
 Ac præsul efficitur, in doctrina sanus ;
 Qui rexit ecclesiam virtute suffultus,   195
 Et postquam defungitur fit Elye sepultus.
 Tunc Alfricus cathedralam honoris accepit, xxii.   Elfric.
 A summo pontifice pallium recepit.
 Cum multis episcopis hic Edwardum unxit,
 Sanctum regem Angliæ, onus sibi junxit.   200
 Hic Johannis præsulis capsam fabricavit,
 In hanc cum reliquiis ossa collocavit.
 Quinto cum vicesimo anno præsulatus,
 Apud Southwelle obiit, in Burgh tumulatus.
 Huic successit Kynsius, capellanus regis, xxiii. 205 Kinsius.
 Rexit per diocesim curam sui gregis ;
 Hic turri lapidea, libris, ornamenti,
 Campanis præcipuis soni quam decentis,
 Beverlak ecclesiam digne decoravit,
 Southwellæ similiter signa destinavit.   210
 Vulgi fit opinio quod non fuit natus,
 Sed de matris utero defuncte secatus.
 Anno nono moritur suæ dignitatis,
 Et in Burghe reponitur corpus gravitatis.
 Aldredus episcopus cathedralæ successit, xxiv. 215 Aldred.
 Anno suo decimo hic Romam accessit.
 Papa sibi pallium dedit pro vigore,
 Remittens in Angliam laudis cum honore.

¹ An error, and not the only one committed by the writer in this list

Crowns Wm. I. and his queen.	Hic Willelmum nobilem ducem Normanorum, Unxit regem Angliæ, voce Cronicorum ; 220 Et Matildam conjugem reginam sacravit, Utrumque Londoniis digne coronavit. Quem Willelmum postea coram se prostratum, Pro offensa corripit, levat emendatum. Terras suis sumptibus multas hic emebat, 225 Et suis ecclesiis digne dividebat. Unum refectorium in Yorke statuebat, Et in Southwell alterum idem faciebat. Hic archiepiscopus dignus Eboraci Plura suis sumptibus fecit Beverlaci. 230 Hic Aldredus ultimus præsul fit Anglorum, Nam post ipsum sequitur genus Normannorum. Anno sexto decimo de mundo recessit, Eboraci tumulo jam corpus quiescit.
The En- glish suc- cession ends, the Norman begins.	Finita successione pontificum qui, de natione Anglo- rum oriundi, post primum Paulinum usque ad ultimum Anglichenam beatæ memoriae præfatum Aldredum Eboracensi ecclesiæ præfuerunt, venerabilis capellanus ¹ Willelmi Conquæstoris, de Normannia oriundus, Thomas electus est, et solemniter consecratus, prout sequitur. ²
Thomas I. and his work at York.	Thomas regis Angliæ dignus capellanus, xxv. 235 Ascendit in cathedram sedis jure sanus, A Lanfranco præsule digne consecratus, Per Urbanum pallio fuit honoratus. Hic Petri basilicam quam Norman cremabat, ³ 240 Totam suis sumptibus pie reparabat ; ³ Ornamentis, clericis, libris hanc ornavit, Magistrum scolarum primus ordinavit. Et decanus præsidens, cantor honorati, Per hunc thesaurarius primo sunt creati. Singulorum statui large dividebat, 245 Largos sibi redditus sagax providebat.

¹ *capellanus*] regis, ins. A² *sequitur*] seriose, ins. A.³ *cremabat . . . reparabat*] cro-

mavit . . . reparavit, A.

In anno tricesimo labor jam finitur, In Petri basilica corpus sepelitur.		
Successit ecclesiæ Gerardus honoris,	xxvi.	Gerard.
Regis fuit clericus, in gradu pastoris.		250
Usque Romam transiit dignanter receptus, Et a papa pallium mox fuit adeptus.		
Multa necessaria sibi procuravit, Atque privilegia secum reportavit.		
Hic multas ecclesias de rege quæsivit,	255	
Quas Petri basilicæ firme communivit.		
Et postquam septennium curæ terminatur, Apud Sowthwell obiit, in Yorke tumulatur.		
Scandit Thomas cathedralm voce junioris,	xxvii.	Thomas II.
Nepos fuit nobilis Thomæ senioris,	260	
Beverlak præpositus, capellanus regis,		
Hic rexit ecclesiam norma Dei legis.		
In Hexam canonicos ponit regulares,		
Ubi prius vixerant viri sœculares.		
Et recepit pallium hic a cardinali,	265	
Qui ad Anglos mittitur de jussu papali.		
Is post annum septimum apud Beverlacum,		
Diem clausit ultimum, fertur Eboracum.		
Capellanus regius Thurstinus electus,	xxviii.	Thurstin.
Ad culmen regiminis successit erectus,	270	
Multis obstantibus nondum consecratur,		
Quia Cantuarie non profiteatur.		
Rex, archiepiscopus, primas dictæ sedis,		
Clerus cum baronibus damnis vexant ædis.		
Apud Sarisburiam cogunt refutare	275	
Pastoralem baculum, simul exulare.		
Ab Anglorum finibus atque Normanniæ		
Exulit egregius sine duce viæ;		
Usque Romam graditur papæ præsentatus;		
Tandem summus pontifex sui miseratus,	280	
Pro eo sententiam pie promulgavit,		
Pastorem cum pallio ipsum consecravit.		

The events of his life.	Multa privilegia secum destinavit, Sibi regem Angliæ reconciliavit. Et sub anathemate dat monitionem, Ne sedi Cantuariæ det professionem. Et sic domum rediit, lite jam sedata, Gregem pascit jugiter, pace reformata, Et juxta Riponiam fundat abbathiam, Et vocem de Fontibus ponit sibi piam.	285
	Is per annum statuit post mortem præbendas, Ut defunctus habeat sibi retinendas. Senex pastor nobilis hic Eboracensis, Ad Pontifractum monachus fitque Cluniacensis :	
	Post annum vicesimum sextum dignitatis,	295
	Nonis Februarii, cunctis jam paratis, Die quadragesimo postquam fit professus, Hic carnis omnimodæ viam est ingressus. Corpus honorifice suum est sepultum	
	In eodem oppido ad Divinum cultum.	300
St. Wil- liam.	Est ad sedem postea Willelmus electus, xxix. Per summum pontificem sed post est ejectus. Tunc Henricus sequitur, Murdack vocitatus, xxx.	
Henry Murdak.	Abbas monasterii Fontens, vir beatus, Dictam scandit cathedram, mox intronizatur,	305
	Per papam Eugenium præsul consecratur. Reversus in Angliam rege molestatur, Passus est injurias, per cives vexatur. Carnem mirabiliter suam affligebat,	
	Cilicinis vestibus ipsam induebat.	
	Dat exemplum populo conversationis, Piæ verbis instruit exhortationis.	310
	Anno curæ septimo in Shereburne defunctus, Eboraci ponitur virtute perunctus.	
St. Wil- liam.	Post quem cepit regimen Willelmus præfatus, Electus a fratribus Romæ confirmatus ; Mox commissum populum pastor visitavit, Eboracum veniens hanc lætificavit,	315

Grex occurrit præsuli cum devotione,		
Illam pie recreat benedictione :	320	
Magna multitudine secum comitante,		
Summa cum lætitia post illum et ante,		
Urbem dum ingreditur Usam transmeavit,		
Pons ruit præ pondere, plebem magnam stravit:		
Conversus episcopus miræ sanctitatis,	325	The mira-
Benedixit populum signo sanitatis ;		cle at the
Ibi per miraculum hic ¹ oratione		bridge.
Cunctum salvat populum a submersione :		William's
Mox ut festum celebrat Sanctæ Trinitatis,		death.
Gravis ipsum corripit vis infirmitatis.	330	
Redit ad palatium; cœpit fatigari,		
Præcepit hospitibus escas ministrari.		
In die tricesimo post urbem intravit,		
Valedicens fratribus lætus exspiravit.		
Corpus in ecclesia Petri tumulatur,	335	
Ubi plebs innumera Sanctum veneratur.		
Tumba fluit oleum morbis gratiosum,		
Hunc multa miracula reddunt glriosum.		
Hunc archidiaconus Cantiae, Rogerus,	xxxii.	Roger.
Capellanus regius, fit successor verus.	340	
Anno sextodecimo regem coronavit,		
Dum primas ab Anglia Thomas exulavit.		
Hic archiepiscopus honore reluxit,		
Ipsius palatium de novo construxit.		
Et capellam condidit Sepulcri vocatam,	345	
Et ministris tresdecim per ipsum dotatam.		
In viceno septimo anno præsulatus,		
Apud Sherburne moritur, in York tumulatus.		
Et post ejus obitum sedes Eboraci		
Vacat per decennium scriptura veraci.	350	
Post hæc regis filius Henrici Minoris ²		Geoffrey.
Galfridus in cathedram successit honoris. xxxii.		

¹ *hic*] is, A.| ² *Minoris*] Junioris, A.

- Fuit abstinentiae vir et pietatis,
 Reliquit Lincolniae sedem suam gratis.
 Ad Romanam curiam mox adire cœpit,   355
 A summo pontifice pallium recepit.
 Divertit in Angliam, fratre jam regnante,
 Et multas injurias sibi perpetrante,
 Quia præsul noluit malis consentire,
 Johannes ab Anglia cogit hunc exire.   360
 Et ipsius omnia bona confiscantur,
 Et ad usum regium integre servantur.
 Summus Innocentius pastor ut audivit,
 Interdixit Angliam dum non obedivit
 Rex iniquus legibus suis ut deberet,   365
 Sed multas injurias regno sustineret.
 Transmarinis partibus Galfridus moratur,
 Ibidem defungitur atque tumulatur.
 Huic Petrus rhetoricus Blesensis honoris,
 Transumpsit historiam Wilfrid Senioris.   370
 Quo defuncto cathedra pastore vacavit,
 Et per annos quatuor sola perduravit,
 Usque regis ultimum Johannis ad annum,
 Qui regnandi tempore fecit grave damnum.
 Gray Walterus postea, præsul Wigornensis, xxxiii.
 Tunc archiepiscopus fit Eboracensis.   [375
 Ille suis sumptibus villam adoptavit
 Thorpe, et successoribus suis assignavit.
 Tres parat presbyteros sacra ministrantes,
 Michaelis porticu diu celebrantes.   380
 Capas dedit sericas Indii coloris
 Viginti sex optimas et magni valoris.
 Ivit per provinciam curam ministrando,
 Et sic per Riponiam locum visitando,
 Wilfridi reliquias de theca levavit,   385
 In capsam argenteam digne collocavit.
 Triginta continuis atque novem annis,
 Hanc rexit ecclesiam post mortem Johannis.
- Peter of
Blois and
his Life of
Wilfrid.
- Walter
Gray.

Obiit catholicus præsul et fidelis,		
Ad altare ponitur Sancti Michaelis.	390	
Sewallus, ecclesiæ ejusdem decanus,		Sewall.
Ad sedem eligitur, dignus capellanus.	xxxiiii.	
Rex Henricus noluit sibi consentire,		
Nec ad temporalia sua se venire.		
Tunc de sede taliter per regem ejectus,	395	
Ad Romanam curiam mittebat electus.		
Ipsum in episcopum papa confirmavit,		
Et honoris pallium sibi remandavit.		
Sic intravit cathedram sui præsulatus,		
Et a suffraganeis fuit consecratus.	400	
Et sic temporalibus cum clero gaudebat,		
Licet rex principiis non consentiebat.		
Supra gregem vigilat, agens sui curam,		
Oves suas jugiter ducit ad pasturam.		
In capella primitus Sepulcri vocata	405	
Reformavit omnia prius ordinata.		
His gestis et aliis sedi profuturis,		
Anno vero tertio ab humanis curis,		
Devotus exuitur suæ dignitatis,		
Eboraci suscipit ¹ jus humanitatis.	410	
Pastorali cathedræ successit Godfridus,	xxxv.	Godfrey de
Decanus ecclesiæ dignus atque fidus;		Ludham.
Hic suo cognomine de Ludham vocatur,		
In Romana curia digne consecratur.		
Anno curæ tertio pastoralis dicto,	415	
Hic suam supposuit urbem interdicto.		
Anno sexto terminus erat suæ vitæ,		
Eboraci ponitur corpus suum rite.		
Willelmus canonicus, ejusdem decanus,	xxxvi.	William de
In sedem eligitur, sed fit labor vanus. ²	420	Langton.
In Romana curia causa fit prolata,		
Et ejus electio fit ibi cassata;		

¹ *suscipit*] recipit, A.² *sed . . . vanus*] sed labor inanus, A.

- Quia beneficia plura jam recepit
 Quam legis canonice scriptura præcepit.
 Walterus¹ Bathoniæ præsul tum successit, xxxvii.
 Gifford suo nomine, ad honorem crescit, [425]
 In Sanctorum Omnia festo consecratur,
 Et in sedis apicem digne sublimatur.
 Anno duodecimo curæ pastoralis,
 Eboraci ponitur sarcina mortalis. 430
 Tunc Willelmus alius, Wyckwan vocatus, xxxviii.
 Chori cancellarius sede sublimatus,
 Successit in apicem jure jam electus,
 In Romana curia præsul est effectus.
 Ad cujus instantiam, ut vere refertur, 435
 Corpus sancti præsulis Willelmi transfertur.
 In Petri basilica theca pretiosa
 Locatur cum gaudio gleba gloria.
 Et de Beck Antonium idem ordinavit,
 In Dunelmi præsulem ipsum consecravit. 440
 Et dum per provinciam præsul peragravit,
 Per multas ecclesias sponte dedicavit.
 Anno sexto postea curæ suæ cessit,
 Hinc ad Pontiniacum devotus accessit,
 Ibi vitæ spatium² lætus exulavit, 445
 Et fidelis populus ipsum tumulavit.
 Johannes elititur, Romanus vocatus, xxxix.
 Ejusdem canonicus chori veneratus.
 In Romana curia causa ventilatur,
 Per summum pontificem præsul consecratur. 450
 Reversus ecclesiam Petri dignorem
 Incepit construere de novo majorem.
 Anno curæ decimo præsul exspiravit,
 In dicta basilica clerus hunc humavit.
 Successit in cathedram de Newark Henricus, xl. 455
 Decanus ecclesiæ dignus et pudicus;
 Ad Romanam curiam fecit destinari,
 Ut posset canonice domi consecrari.

Walter
Giffard.

Wm.
Wykwan.

Translates
St. Wm.'s
remains.

John
Romanus.

Henry de
Newark.

¹ *Walterus*] Robertus, A. | ² *spatium*] spiritum, A.

Et sic per Antonium patrem Dunelmensem Consecratur præsulem in Eboracensem.	460	
Suscepti regiminis in anno secundo Eboraci ponitur, sublatus de mundo.		
Thomas cancellarius, Corbrigge, vir sophiæ, xli.	465	Thomas Corbridge.
Qui doctor egregius est theologiæ, Electus ad apicem Romam transfretavit,		
Quem in mense Martii papa consecravit.	465	
Et per annos quatuor curam sui gregis Hic perfecit jugiter norma Dei legis.		
Ad Lanum in Domino præsul obdormivit, In Southwell humanitas corpus sepelivit.	470	
Tunc successit oneri Willelmus honoris, Regis cancellarius Edwardi prioris;	xlii.	Wm. de Greenfield.
Electus a fratribus est et confirmatus, A summo pontifice Lugduni sacratus ;		
Post annum undecimum sui præsulatus,	475	
Eboraci moritur ibidem humatus.		
Tunc Willelmus alias eidem successit De Melton, ¹ per Cronica scriptor ut expressit, xlivi.		William de Melton.
Hic chori canonicus erat Eboraci,		
Et idem præpositus dignus Beverlaci.	480	
Ille dum eligitur sedis in pastorem Ad Romanam curiam it superiorem.		
Fere post biennium ad Avignonem ² A Johanne recipit consecrationem.		
Reversus in cathedram pastor elevatus,	485	
Post annum undecimum sui præsulatus,		
Decanum ecclesiæ primo visitavit,		
Et ejus capitulum, ut prius optavit,		
Et post thesaurarius fit Edwardi regis,		
Per normam justitiæ servat jura gregis.	490	
Et Petri basilicæ finem ampliavit,		
Atque suis sumptibus digne consummavit.		
Post annum regiminis vicesimum secundum,		
Apud Cawood obiit, relinquendo mundum.		

¹ *Melton*] Grenefelde, MS. | ² *Avignonem*] amotionem, A.

	Corpus in ecclesia ¹ Petri tumulatur,	495
	Ante baptisterium vere comprobatur.	
William Zouche.	Tunc Willelmus sequitur, Souch cognominatus, xlivi.	
	Decanus ecclesiæ virtute dotatus.	
	Ad Romanam curiam sacrandus paravit,	
	Decanatum primitus papæ resignavit.	500
	A Clemente domino papa confirmatus,	
	Divertit in Angliam præsul consecratus.	
	Anno quinto postea, rege demorante	
	Transmarinis partibus, Calys occupante,	
	Præsul cum baronibus ad Dunelmum tendit,	505
	Contra David Scotiæ regem nos defendit.	
	Inter nos et Scoticos bellum fit commissum,	
	David regem cepimus, Anglis tunc submissum.	
	Per ejus exercitum multi perierunt,	
	Multi cadunt mortui, multique fugerunt.	510
	Sic captivi Scotici juxta nostram legem	
	Ducti sunt Londonias ad Edwardum regem.	
	Hic Willelmus pontifex anno suo nono,	
	Quievit a laboribus suis fine bono	
	Apud villam propriam Cawood vocitatem;	515
	Eboracus habuit glebam tumulatam.	
Thomas Neville.	Tunc archidiaconus Dunelmi effectus	
	Thomas Nevel strenuus post hunc est electus, ² xlvi.	
	Consentire noluit huic electioni;	
	Prout bene placuit sua rationi.	520
John Thoresby.	Pro quo tunc eligitur Johannes pæclarus xlvi.	
	Regis cancellarius et amore carus,	
	De Thursbye cognomine, præsul Wigornensis,	
	Tunc archiepiscopus fit Eboracensis.	
	Hic novum ecclesiæ chorum inchoavit,	525
	Et sic domus Domini decorem amavit.	
	Vixit in regimine pastoralis curæ	
	Ad annum vicesimum binum prælaturæ.	

¹ *ecclesia*] basilica, A.| ² *electus*] effectus, A.

Apud Thorpe defungitur, mundanis exutus,		
Eboraci ponitur scenosis indutus	530	
In capella Virginis matris gratiosæ,		
Inter coepiscopos præsul gloriose,		
Quos de fundis operis fecit hic levari		
Et sic honorifice ibi tumulari. ¹		
Tunc archidiaconus Durem venerandus,	xlvii.	535 Alexander Neville.
Alexander nobilis Nevile vocitandus,		
Successit in cathedram rite jam electus,		
Per papam Gregorium ad onus erectus.		
Et ejus electio sane confirmatur,		
Tunc præsul Londoniis digne consecratur	540	
A multis episcopis, Durem præsidente,		
Norwicensi pariter cum Ely præsente.		
Tunc Robertus ordinis frater Augustini,	xlviii.	Robert de Waldby.
Ascendit in cathedram primatis Paulini.		
Lingua scientificus sermonis Latini,	545	
Anno primo proximat vitæ suæ fini.		
De carnis ergastulo præsul evocatur,		
Gleba sui corporis Westminster ² humatur.		
Ricardus eligitur le Scrope nuncupatus,	xlix.	Richard Scrope.
Generosi germuinis stirpe procreatus.	550	
Tunc pastor Bathoniæ mox Bowet Henricus I.		Henry Bowett.
In patrem eligitur, ut regis amicus.		
Sic translatus cathedralm scandit, ut est moris,		
Papa misit præsuli pallium honoris,		
Ut gregem Dominicum sane custodiret	555	
Ne luporum rabies in agnos sœviret.		
Aulam novam sumptibus in Cawod erexit,		
Ex polito lapide et plumbō contexit.		
In Ripon vicariis pastor probitatis		
Parcellam manerii assignavit gratis.	560	
Erexit dum viveret novam his bedernam,		
Fere suis sumptibus, laudant hinc lucernam:		

¹ *tumulari*] The MS. ends here
with, "Sequuntur Alex. Nevel,
"Arundell, Walby, Scroop, etc."

² *Westminster*] Westmerland,
MS

- 565
- Annalem obitum pro se ministrantes,
Austrobertæ virginis festo celebrantes,
Placebo cum Dirige Missamque cantantes,
Hi sunt imperpetuum pro se deprecantes.
Si tenens vel famulus pastorem offendit,
Ut pater misericors pium se ostendit.
Ipsius temporibus ævo se gravante,
Normanniæ partibus rege demorante,   570
Berwicum obsiderant Scotti rebellando,
Quibus noster pontifex senex obviando,
Cum archidiacono Richmund elegante,
Scrope cum suis Stephano secum comitante,
Cum clero et populo rebelles fugavit,   575
Solo visu fugiunt: rex iter laudavit.
Post in Cawod obiit Austrobertæ festo,
Eboraci tumulo clauditur honesto
Puris ex lapidibus quadris et politis.
Donet sibi requiem Christus, vera vitis !   580
Fere per triennium sedes jam vacavit,
Et rex temporalia solus occupavit.
Tunc Johannes nobilis Kemp vociferatus,
Prius in Londoniis præsul installatus,
Et erectus pontifex metropolitanus.   585
Præsul archipræsulem confirmat Romanus,
Mandans sibi pallium Martinus erectus,
Sagax cancellarius regis est effectus..
Cardinalis-presbyter digne sublimatur,
Sub Balbinæ titulo ; sic laus cumulatur.   590
In Suthwell manerium fecit pretiosum,
Multis artificibus valde sumptuosum.
Annis multis prospere curam sui gregis
Rexit per justitiam et per normam legis.
Tandem usque Cantiam præsul est translatus,   595
Illic archiepiscopus est intronizatus.
Apud Lambeth obiit, labor jam finitur,
Et in Cantuaria corpus sepelitur.

Bowett's
valour
against the
Scots.

John
Kempe.

565

570

575

580

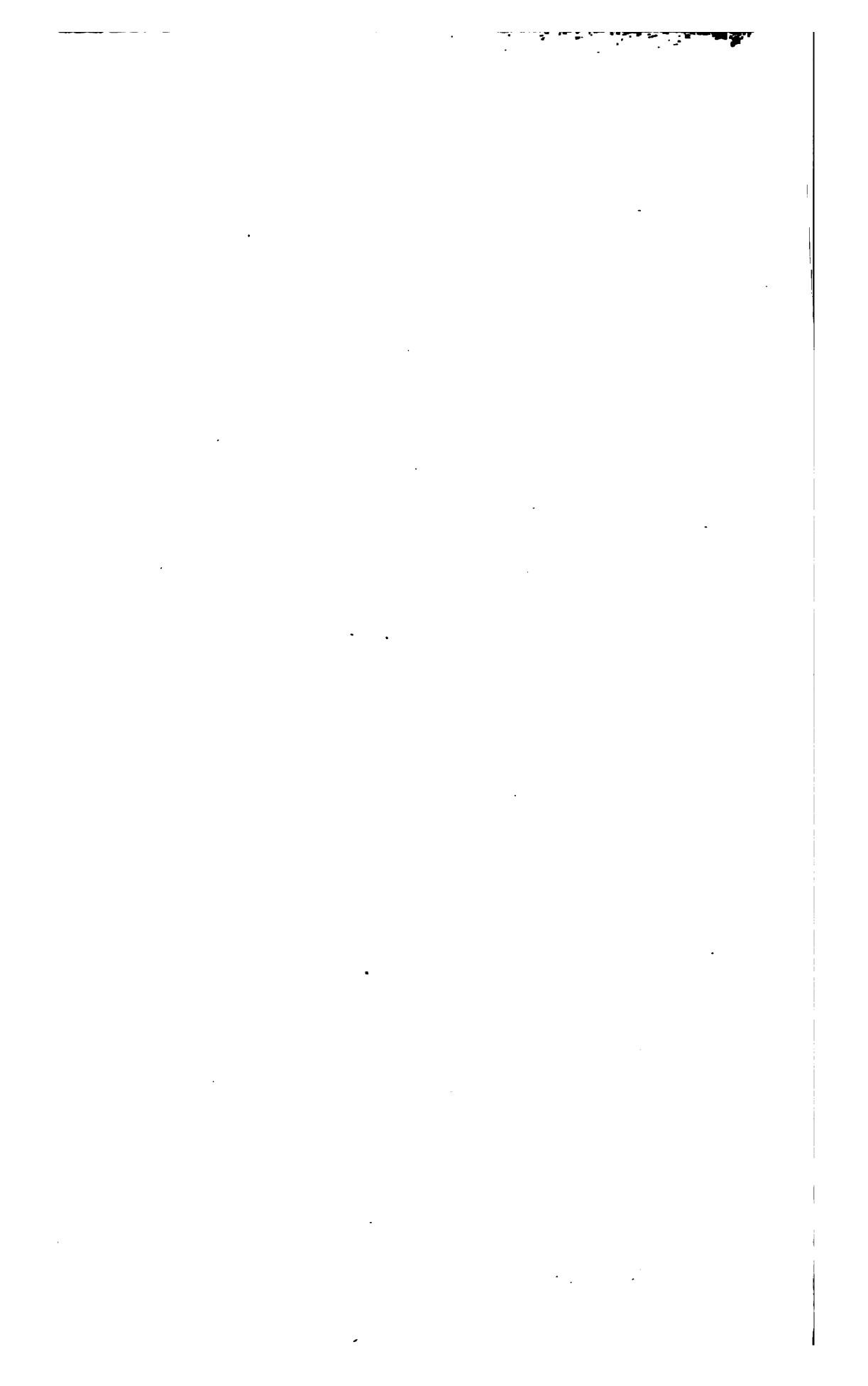
585

li.

590

595

- Licet prohibuerit abbas rigorose,
Jacet ibi condita gleba gloriose. 600
Tunc Willelmus Cestriæ præsul honoratus,
Ex præclaro germine, Both cognominatus,
Sedis celsitudinem, quam digne concendit,
Gregis multitudinem per jura defendit.
Augmentat ecclesias suas principales
Ministros per singulas suos speciales.
Oratores efficit mercedis securos,
Sic egenos reficit Deo servituros.
- lii. William Booth.

APPENDIX.

I.

VITA S. OSWALDI.

Incipit de Sancto Oswaldo Eboracensi archiepiscopo et confessore.

Eadmer,
p. 2.

Gloriosus Christi confessor Oswaldus Eboracensis Early education.
archiepiscopus, exordium nativitatis ex nobilissima progenie
nactus, eleganti forma eruit. Qui ubi pueriles ac
juveniles annos diligentia cura nutritus excessit, patruo suo
Sancto Odoni, tunc archiepiscopo Cantuariensi, ejus
doctrinis imbuendus, ejus exemplis instruendus a parenti-
bus suis commendatus est. Spiritus namque sapientiae et
intellectus super Oswaldum quiescebat, inspirans ei gratiam
Suam, et cor intelligens ad singula quæ discenda audiebat.
Sæcularium ergo librorum [scientia] ad plenum imbutus,
Divinarum paginis literarum sedula intentione animum
trudit. Ex quibus sancto caritatis igne in Deum proximumque
succensus, in contemptum mundi totus erigitur, et qualiter
servitio Dei mereretur omnimodo ascisci et singulis horis
meditatur.

Id. p. 6. Inter hæc Wyntoniam a patrno suo supranominato, glorioso Goes to
Odono archiepiscopo, dirigitur, quatenus ibi degens, si Winches-
ter. quem forte in canonicis qui tunc ibi in ecclesia cathe-
drali habebantur viam vitæ imitandæ reperiret, disceret
et imitaretur. Quid amplius? Fit canonicus inter canonicos
ipsos. Si quæritur qualis inter quales, regularis inter
irregularares. Ipse etenim quid institutio vitæ canonicorum
docet et præcipit indefessus exequebatur: illi, spreta institu-
tione ordinis sui, juxta cordium suorum desideria gradie-
bantur Unde admirandus cunctis effectus ob plenitudinem

His life
at Win-
chester.

gratiæ Dei, quæ in moribus ejus cndebat, decanus factus, adolescens præponitur senibus; quatenus canities sensus illius et immaculata vita illius maculatam senum vitam emacularet, ac pueriles sensus illorum studio disciplinæ cœlestis evacuaret. Sed illi magis antiqua prava senectutis itinera tenere volentes, licet eum bonum beneque agentem blando favore debitoque honore venerarentur, tamen illum nullo pacto se in talibus audituros affirmabant. At ille, de laudis ipsorum ventositate nihil curans, gemebat cotidie, et ut sibi ad salutem suam Deus consuleret, precabatur nocte ac die.

CAPITULUM SECUNDUM.

Oswald
returns to
Odo.

Verum ubi perpendit illos propter eum nequaquam velle Eadmer,
a veteri vita emendari, seque per illos, si non absentaretur a pp. 6-8.
suo proposito, posse depravari, spreta qua cingebatur pompa
sæculari, spretis quoque divitiis quarum copia redundabat,
relictis quoque canoniciis quorum conversatione eatenus
usus fuerat, redit ad archipræsulem, patruum suum,
negotium salutis animæ sua cum eo tractatus. Quid multa? De ipsius consilio et assensu monachus apud
Floriacum, ubi Sancti patris Benedicti reliquiæ requi-
escunt, fieri anhelavit. Et quidem hæc patriæ denunciatio
ea re tunc ita utriusque voluntati complacuit, quoniam per
id temporis religio monachici ordinis, quæ tum propter
barbarorum frequentes irruptiones, tum propter quorundam
malignantium turbulentas seditiones dudum in Anglia paene
tota aboleverat, needum sui vigoris statu reformata claruerat.

Oswald is
sent to
Fleury.

Mittitur ergo juvenis Floriacum, illuc floribus fulciendus
virtutum. Mittuntur quoque literæ commendatitiae juvenem
abbi et monachis commendantes. Suscipitur, et, monachus
habitu factus, vita quoque monachi in ipsis primordiis est
decoratus. Qui igitur venerat ab aliis doceri, alios imitari,
talem se illis exhibuit, ut satis haberent in eo quo doce-
rentur quod imitarentur. Quantæ autem perfectionis et
sanctitatis dum ibi extitit fuerit, vitam suam per-
legens cognoscere poterit.

CAPITULUM TERTIUM.

Odo sum-
mons Os-
wald home.

Postquam autem supra memoratus pontifex, venerabilis Id. p. 12
Odo, certo relatu cognovit nepotem suum Oswaldum in

Eadmer, bonorum operum culmen exerevisse, Omnipotenti Deo gratias
p. 13. agens, diebus ac noctibus Eum precabatur, quatenus illum et jugiter ad meliora proficere, et in via perfectionis consummatum concederet post hanc vitam se Deum deorum in Syon videre. Missis præterea diversis muneribus abbatii ac monachis, pro suo Oswaldo, quas noverat convenire, cum precibus grates exsolvit. Indicavit etiam illis se illius præsentia magnopere velle potiri, tum quia senio confinis mortem sibi propinquam sciebat, tum quia regulari conversatione suæ gentis viros per eum instituere disponebat. Quæ ubi monachis relata sunt, gravi mœrore dejecti, asserruerunt se sine illo nequaquam, si fieri posset, in vita vivere velle; propterea quod ejus conversationem sibi et in animam et in cor sensissent valde profuisse. Non audentes tamen voluntati antistitis obviare, parent, ac Domini servum debito cum honore ad nutum præsulis dirigunt. At ille citato itinere Angliam petens, terra marique ab omni periculo protectus est. Et hilari vultu, mente jocunda Doveriæ appulsus, extemplo ingenti est dolore percussus. Illum Odo being etenim, sanctum scilicet archiepiscopum Odonem, pa- dead, Os- trium suum, qui pro eo miserat, quem præ cæteris arctius with Os- amabat, ab hac vita jam cognovit transmigrasse. Qua- kytel. propter ad venerabilem virum Oschethel, Dorcacestrensem tunc episcopum, consanguinitate sibi propinquantem adiit, et secum per aliquot tempora permanebat.

CAPITULUM QUARTUM.

Id. p. 14. Postea vero cum prædicto Oschethel facto Ebora- Revisits censi archiepiscopo Romam pro pallio habendo ivit, et Fleury. revertendo versus Angliam, archiepiscopum dimittens, Floriacum divertit. Ubi aliquamdiu demorans, tandem versus Angliam iter repetit, et quendam sibi karissimum, Germanum nomine, ut monachus fieret in Floriaco dimisit. Perveniens itaque ad archiepiscopum prædictum, solito more in omni sanctitate et religionis mansuetudine juxta eum conversabatur; et ideo a cunctis pio affectu, magno amore, summo studio amplectebatur, fovebatur, venerabatur. Inter haec præclarus et gloriosus Dei amicus, Dunstanus, in cathedra pontificatus Cantuariensis

Becomes acquainted with Dunstan.

prædicto Sancto Odoni, licet non immediate, successit. Eadmer,
Hic audita eximia sanctitatis fama, quæ Beatum Oswaldum p. 15.
circumquaque magnificabat, mittens accersivit eum; ex con-
versatione illius pleniter ediscere gestiens, vulgata opinio
verane extiterit, necne. Post autem aliquot dies comperto
quod investigabat, multum præstare illis quæ fama disper-
scrat, gavissus est, et in gratiarum actiones pio Deo corde
et ore solutus. Hæc inter Beatus Dunstanus, adito rege
Edgaro, venerandum Oswaldum secum adduxit, eumque pro
meritis suis ipsi commendatum familiaritati illius induxit.
Et paulo post, præcipente rege, volente clero, et populo
confirmante, et consecrante eum Sancto Dunstano, in
episcopatum Wigornensem sublimatus est.

Is made bishop of Worcester.

CAPITULUM QUINTUM.

Oswald revives monachism.

Functus ergo vir Dei pontificatu, multitudinem in viam Id. pp. 16.
rectitudinis exorbitantem in viam justitiae reducere ges- 17.
tiens, directo in Galliam nuntio, Germanum, cuius supra
meminimus, et alios timore Domini præditos viros fecit ve-
nire ad se, ipsorum videlicet ope ac religiositate illorum
cupiens irreligiositatem corrigere. Itaque Germanus ad pon-
tificem veniens, honorifice susceptus est. Erat enim bene
religiosus, sacris litteris et piis studiis apprime imbutus.
Venerant præterea ad Beatum Oswaldum ante ejus adventum
nonnulli ex Anglorum prosapia nati, sacro ipsius ma-
gisterio se subdentes, et eum sibi patrem atque rectorem in
via quæ ducit ad vitam constituentes. Inter hos erat qui-
dam, Ednothus nomine, qui, gradu sacerdotii functus, ob-
sagacitatem et industriam suam Senior ab aliis cognomina-
batur. Collecti itaque monachi duodenarii summam com-
plent. Quos pater Oswaldus, ut juxta sancti propositi nor-
mam Domino Christo die noctaque servirent, in villa sui
pontificatus quæ Westbury dicuntur collocavit; instituens eis
præfatum Germanum præpositum et institutorem, neconon de-
legans ex suis quæ illis sufficient ad eorum sustentationem.
Degebant ergo illo in loco servorum Dei per omnia et in
omnibus vitam agentes. Quorum studiis sanctus vir eximie
delectatus, eos frequenter visitare, eis monita salutis æternæ
ministrare, eos consolari, inter eos conversari, et divinis
operibus, in psalmis, hymnis, jejuniis, vigiliis, orationibus,

Found Westbury.

sanctis quoque meditationibus solebat operam dare, sequo ab exterioribus curis, ac saecularibus negotiis per internam mentis quietem magnifice recreare.

CAPITULUM SEXTUM.

Eadmer,
pp. 18-20. Sed quia locus praedictus de Westburi monachorum conversationi nimirum strictitudinis erat, praesertim cum paene cotidie in numerum eorum quidam current quos eo quod Dominum querebant repellendos non judicabat, egit apud ducem Agelwynum, summa familiaritate sibi conjunctum, quod locus quidam, Rameseia dictus, monachorum conversationi congruus, eorum ab ipso usui condonaretur. Quod cum factum esset, tam multiplicibus rerum impensis sanctissimi patris, quam etiam ejus instantissimis orationibus, monasterium monachorum inibi mira celeritate perficitur. Ad quorum victimum atque vestitum neonon ad Dei servitium celebrandum, plurimae terrarum possessiones, plurimae diversorum onamentorum donationes loco eidem ab utroque collatae sunt. Facta est ibi decens et habilis habitatio monachorum, quibus ibidem adunatis venerabilis Ednothus supra nominatus perficiebatur in pastorem.

CAPITULUM SEPTIMUM.

Id. p. 20. Per idem tempus, ex sanctione et auctoritate Johannis papæ, Beatus Dunstanus archiepiscopus Cantuariensis et primas totius Britanniae, cuius paulo superius mentionem fecimus, coacto Generali Concilio statuit, et statuendo decreto confirmavit, videlicet ut canonici omnes, presbyteri omnes, diaconi, et omnes subdiaconi, aut caste viverent, aut ecclesias quas tenebant una cum ad eas pertinentibus perderent. Habebat autem regem Edgarum in hoc negotio fidelem fautorem, constantem adjutorem, firmum defensorem. Qui rex, ipsius patris consilio utens, curam exercendi decreti hujus fere [super] totum regnum duobus crevit viris injunxit, Oswaldo scilicet episcopo Wygorniensi, et Athelwoldo episcopo Wyntoniensi. Quod illi zelo domus and Ethel-Dei succensi, et Divinitatis amore subnixi, et insuper prædicta auctoritate injuncti strenuissime sunt executi. Nam, ut de aliis taceam, Beatus Oswaldus septem monasteria in

sua dioecesi regulari disciplina, ejctis clericis seminarum consortium ecclesiis anteponentibus, instituit; delegato eis super ea quæ ecclesiæ prius habebant tanto ex munificentia regis, et aliorum principum regni subsidio rerum, ut cohabitantibus sufficeret ad victum et vestitum.

CAPITULUM OCTAVUM.

The vision of abbat Foldberht. Wyncelcumbensi vero monasterio, quod de septem unum Eadmer,
erat, supra-memoratum Germanum in abbatem ordinavit, et p. 21.
aliis singulis singulos in religione probatos abbates præposuit.

De quibus quidam, Folbertus nomine, Perscorensi ecclesiæ, quæ una de septem abbathiis, prælatus est; vir moribus gravis et ferventissimus cultor monachicæ institutionis, sed in subditos, quod valde in eo reprehendebatur, nimia et indiscretæ severitatis. Iste in extrema perductus, et huic vite subductus, atque in feretro mortuorum more locatus, recepto spiritu trepidantibus cunctis erexit se. Igitur fugientibus aliis, præfatus Germanus accessit, sciscitans quo vel a quo ductus sit, quid viderit, quid illi contigerit, et ob quid reversus sit. At ille, se a beato Benedicto in visionem Dei perductum fuisse, et Deum sua peccata meritis dilectoris Sui Oswaldi sibi indulssisse, atque ad intimandam sanctitatem ipsius patris se revixisse respondit. Rursus quænam forma, qui habitus, quis patris Benedicti comitatus extiterit percuttatus, formam ejus ultra humanam estimationem decoram, habitum gemmarum nitore præfulgidum, comitatum innumeris candidatorum millibus monachorum, et speciosissimarum sanctimonialium respondit esse compositum. Quo dicto concituit, et accepto viatico Dominici corporis dimidium diem supervixit, itaque vitam obitu iterato finivit.

CAPITULUM NONUM.

The monasteries reformed by Oswald. Præter hæc in aliis Angliæ partibus ad parochiam suam Id. pp. 21-2.
non pertinentibus insignes ecclesiæ ob præfixam causam
clericis evacuavit, et eas memorata auctoritate subnixus
viris monasticae institutionis sublimavit. Sunt autem hæc,
ecclesia pretiosi martyris Christi Albani, ecclesia Sanctæ Etheldrithæ virginis in Hely, et illa quæ apud Beamfleam
constituta honorabilis habebatur. Prælati quoque et istis per
eum sunt singuli patres, Alfricus scilicet, quem ecclesia

Cantuariensis pastorem postmodum habuit, Albanensi, Brithnothus Heliensi, Beamflitensi Godemanus. Cœnobium vero Ramisiense, ut descriptsimus, ejus instinctu et operatione a fundamentis ædificatum est. Aucta est ergo per Angliam observantia discipline regularis in tantum, ut quadraginta octo monasteria partim viris, partim feminis stabilirentur per hos viros, Dunstanum, videlicet Cantuariensem, Oswoldum [Wigornensem, Athelwoldum] Wytoniensem.

CAPITULUM DECIMUM.

Eadmer,
p. 23. Post hoc Beatus Oswaldus correctioni clericorum Wygor-
niensium intromittere aggressus est. At ipsi advertentes in Oswald's
reforms at Worcester.
quas, quantum suos mores attinebat, eos angustias vellet de-
trudere, statim verbis ejus aditum sui cordis occluserunt, nec
ea sensum suum penetrare ulla ratione passi sunt. Qua de
re sumpto a patre Dunstano cuius consueverat inniti pru-
denti consilio, annuente jam sæpe memorato gloriose rege
Edgardo, monasterium monachorum infra ipsam sedem epi-
scopalem cum quibus conversaretur construxit, et ipsius
monasterii ecclesiam in honore sanctæ Dei genetricis dedi-
cavit. Videntes vero clerici post hoc monachorum ec-
clesiam propter eorum sanctitatem a populo frequentari,
eorum vero a multis minus solito propter eorum insolentiam in honore haberri, consilium contra Deum non
esse perpendentes, nonnulli spredo sæculo, spreta omni pompa
sæculari, jugo se Christi subjiciunt, et inter monachos, quos
paulo ante nimium execrabantur, monachi fiunt. Hoc itaque
modo a Beato Petro in matrem Domini Salvatoris, a clericis
in monachos translata est sedes pontificalis honoris.

CAPITULUM UNDECIMUM.

Id. pp. 25- His ita se habentibus, præfatus Eboracensis civitatis archi. Oswald
6. episcopus vitæ præsenti adimitur, et Oswaldus in eandem becomes
dignitatem subrogatur. Qui quamvis Eboracensi pontifi- archbishop
catu sublimatus extiterit, præcipiente hoc auctoritate summi of York.
pontificis Beato Dunstano curam episcopatus Wygorniensis
non amisit. Exin tractans vir Dei secum Oswaldus illud
sapientis, quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur,
omni hora sollicite curabat ita sibi commissa dispensando
tractare et tractando dispensare, ut nihil a sc̄ in futuro quod

detrimentum gigneret exigeretur, sed quod beata remuneratione donaretur. Quamobrem idem qui fuit in visitatione monasteriorum quae instituerat, semper extitit; idem in consolatione fratrum inibi degentium perstitit; idem in sustentatione illorum omniumque sua ope indigentium mansit. In nullo igitur sanctitatis opere defectum passus est propter onus sacerdotale, sed aut idem qui fuerat perstitit, aut ipso sublimior in hujusmodi opere factus, ad videndum Deum deorum in Syon aciem suæ mentis indeficienti contemplatione dirigebat.

CAPITULUM DUODECIMUM.

The miracle of the boat at Ramsey.

Quodam tempore post hoc vir Dei Oswaldus apud Eadmer. Rameseiam in diebus Rogationum fuit, et monachi pro more nominatorum dierum procedunt in processione ad ecclesiam Beatæ Mariæ, quæ ob interiacentem paludem non nisi longo circuitu per siccum adiri valebat. Ubi celebrata Missa, et a pontifice solemni peracto prædicationis officio, monachi longitudinem viæ qua venerant compendio mutare volentes, navem ascendunt, ad monasterium per fluvium qui interfluit reddituri. Verum dum major numerus hominum in navem fugeret, quam navis ferre valeret, onerata navis mergi cœpit. Turbantur in navi consistentes, et mori metuunt. Exclamat, opem Beati Benedicti ac sui patris Oswaldi afforesi postulantes. Nam ipse pater in ripa fluminis adhuc stans, his qui secum erant utilia quædam ac necessaria disponebat. Ut autem auribus ejus clamor insonuit, stupore attonitus, mox illuc lumina flexit; et videns filios suos in mortis periculo positos, cor ad Deum, dexteram tetendit ad illos. Quo signo cunctis edito, illico navis ab aquarum profunditate emergens, quasi nihil oneris ferret, in ulteriore fluminis ripam prosperrimo lapsu cum omnibus quæ portabat evecta est. Magno timori securitas magna succedit; at pro re quæ acciderat, Dei laus ex corde omnium et ore procedit.

CAPITULUM TERTIUMDECIMUM.

The accident at Ely.

Dein aliquanto tempore ibi, ut suæ consuetudinis erat, Id. p. 29. inter monachos degens, ædificationi vitæ illorum diebus ac noctibus intendebat. Ubi dum esset, nuntius quidam

Eadmer,
pp. 29-30. a monachis Eliensis directus adveniens, innotuit unum ex illis de maceria ecclesiae præcipitatum subita morte occubuisse. Ad quod Oswaldus vehementi mærore dejectus, cognoscens hominem non usquequa vitam duxisse felicem, pro eo igitur orando missasque celebrando ei officium caritatis impendit, atque ab aliis impendi præcepit. Quæ dum fierent, una noctium pontifice in oratione Christo apud Eboracum intendentis defunctus idem visibiliter apparuit; a quo percunctatus quis esset, illum se pro quo et ipse per se, et alii per ipsum Deum interpellabant esse respondit. At ille suspirans: "Qualiter," inquit, "frater, tibi fuit vel " qualiter nunc est." "Hactenus," ait, "valde male, nunc " autem valde bene. Tuis quippe meritis et precibus a " poenis quibus cruciabar, per angelum Suum me die " hesterna eripuit Deus. Quod et tibi insinuando veni, " gratias agere, et ut adverteres, licet id optime scias; " quam gratiosus pro hoc et aliis juro debeas Deo existere." His dictis non comparnit. Vir autem Domini, magno gaudio repletus, benedixit Deum super ineffabili misericordia Ejus. Facto mane, quid factum sit, quid viderit, quid audierit, suis retulit, atque idem Ramisiensibus et Heliensibus monachis denuntiavit..

CAPITULUM QUARTUMDECIMUM.

Id. pp. 30-
1. Post hæc cum dyœcesim suam visitando, corrigendo, The relics
corripiendo, prædicando, informando peragraret, con- at Ripon.
tigit venisse Rypn ubi beatus quondam Wilfridus nobile
construxerat templum, in quo ipse mundo sublatus scitur
fuisse sepultus. Hoc templum ante tempus Beati Oswaldi
barbarorum irruptioni patuit; qui illud magna ex parte
diruptum, non ministeris Divinis sed latibulis ferinis
fecerunt accomodum. Hujus templi conceptum vir Dei
subintrans, noctu pervigil in orationibus inibi mansit.
Illic ergo Divina revelatione lustratus, didicit ipso loco
Sanctorum corpora condita esse, quæ investigans cum no-
minibus singulorum dubio procul inveniret. Facto mane
suos convocat, quid nocte acceperit eis enarrat. Ad auditæ
cuncti exultant. Igitur ad jussum pontificis pavimentum
semiratae ecclesiae effoditur, promissus thesaurus sancta
curiositate investigatur; Sanctorum corpora cum tabula hæc
continente reperiuntur. "Hic requiescoit Sanctus Wilfridus

"antistes Eboracensis, et reverendi abbates, Tidbertus,
"Botwinus, Albertus, Sigredus atque Wildengus." Ex his
servus Dei Omnipotentis gaudens, hilarisque effectus, repertas-
que reliquias loco interim apto collocavit.

CAPITULUM QUINTUMDECIMUM.

Postmodum vero ad corpus Sancti Wilfridi feretro con- Eadmer,
venienter aptato, illud in eo magna cum reverentia condidit pp. 31-2.
utpote quem magno Wilfrido fundatori videlicet loci illius
conseanguinitate junctum noverat; quem in regimine ecclesiae
Eboracensis, sicut Venerabilis Beda prope finem Historiae gentis
Anglorum refert, ei successisse sciebat; quemque uti nominis
ejus consortem, ita et vitæ morumque hæredem fuisse acce-
perat. Corpus siquidem illius majoris Wilfridi, quod semotum
ab aliis per se et in eminenti loco in ipsa ecclesia tumbam
habuerat, quam et epitaphium, ut idem Beda in eadem
Historia narrat, digniter decoraverat, a glorio Cantuariorum
antistite Odone, translatum Cantuariam fuerat. Levatis ergo
reliquis, et convenienter, ut dixi, locatis, aliud ab illo quod
fecerat post par omnimodis et æquale Beatus Oswaldus fere-
trum fabricavit, ipsumque a se consecratum Wygorniam de-
stinavit. In cuius consecratione rogatus ad quarumnam reli-
quiarum conditionem illud aptaret, hoc se ad honorem Dei
respondit composuisse, et Illi cuiusnam reliquiae forent in
eo condendæ notissimum esse. Servatum est itaque Wygor-
niæ feretrum idem, ac reliquiae ipsius patris Oswaldi post
multos annos a terra levatae, ut postea dicetur, magno cum
honore sunt in eo collocatae.

Some
relics
taken to
Worcester.

CAPITULUM SEXTUMDECIMUM.

Oswald's
last sick-
ness.

Post hoc cum tempus dissolutionis beati patris Os. Id. pp. 35-
waldi immineret, Wygorniam veniens, mansit ibi diebus ^{6.}
ac noctibus Deo intendens, et iter suum eundi ad Deum
toto conamine purum ab omni obstaculo faciens. Ob quæ
labore et insuper senio fessus languore corripitur gravi, per
quem so [intellexit alias de ista vita vocari]. In usu habebat
idem antistes singulis diebus, præter alios quos cotidie in-
numeros alebat, et duodecim pauperum pedes ablucere, deos-
culando erine ac lintheo tergere, manibus aquam fundere,

denarios præberet, et ipsis apposita mensa cibum et potum sufficienter ministrare, eosque in Pascha vestibus novis induitos per aliquot dies ipsius festivitatis in curia sua honoriſſe secum habere. Nulla eum infirmitas corporalis ab istis retardavit, sed quo se corpore sentiebat debiliorem, eo sibi ad serviendum eis ingessit vim validiorem.

CAPITULUM SEPTIMUM-DECIMUM.

Eadmer,
pp. 36-8. Et jam Dei regnum ascendere cupidus, die quodam ora. Oswald's
torium, quo continue in Dio servitio tenebatur, cum suis
egreditur; et sub aere stans, acies oculorum cælo intentis-
sime fixit; Christum ad Quem anhelabat pio corde et ore
intentius orans. Nec erecta lumina, ut fit, cito deflexit, sed
quasi aliquid novi ac delectabile contemplaretur, ubi ea de-
fixerat diutissime fixa tenebat. Unde præsentes admodum
admirati, quid tanto opere intueretur sciscitati sunt. Quibus
ipso ait: "Considero quo tendo. Quapropter, filii, susti-
" nete, quæſo, quatenus juxta quod mihi conceditur prægustum
" gaudia quæ expecto. Attamen quod percunctamini, si quid
" sibi velit nosse vultis, cras vobis et me tacento res ipsa
" notabit. Salus etenim æterna, pro qua hucusque laboravi
" in terra, instat, nec ante transibit crastina dies, quam me
" in eam Dominus meus, sicut pollicitus est, introducat."
Dixit; et unde fuerat egressus, in oratorium reversus est, et
communionem sanctam cum extrema unctione recepit
devote. Nocte sequente, prout sua consuetudinis erat,
horam nocturnæ laudis præveniens, ecclesiam petit, ibique
noctis officium explens, residuum spatii quod diem usque
tendebatur Divinis laudibus pro more pervigil expendit. Mane
vero facto Psalterium, quod singulis diebus cum floribus
inde excerptis dicere solebat; Missam audivit et com-
munionem recepit, et totius diei Horis persolutis, quasi
de infirmitate convaluisse, surrexit, lintheoque præcinctus,
pedes pauperum more solito lavit, crine, lintheoque detersit.
Quibus lotis, et quindecim graduum Psalmis, quos inter ipsum
mi(ni)sterium psallere semper moris habebat, percantatis, sub-
junxit "Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto." Ad quod
cum pauperes ei assurrexissent, ac solitas gratias exsolvissent,
ipse dicendo "Spiritui Sancto" sanctam resolutus est in mor-
tem; emittens spiritum suum ante pauperum pedes in manus
Christi, Cui in ipsis pauperibus ipse ministrarat. Ipso denique
teste sibi fit, quod uni ex minimis suis fit.

CAPITULUM OCTAVUM-DECIMUM.

Oswald's funeral. *Transiit autem venerandus pater et Deo dilectus antistes Eadmer,* Oswaldus ab hac vita ad vitam aeternam pridie kalendas Martii, transactis ab episcopatu, quo primo functus erat, trigesima vel amplius annis; conditumque est venerabile corpus illius Wygorniae in ecclesia beatissimae Dei genetricis Mariæ, quam, ut praedictum est, a fundamentis ipse construxerat. *p. 40.*

Miracles.

Ad quam ecclesiam cum corpus praedictum deferreretur, viderunt qui convenerant niveam columbam de superis venientem, expansis alis lento volatu protegere corpus antistitis. Igneam quoque speram instar scuti una cælo delapsam supra feretrum intuebantur. Interim venerabile corpus oratorio infertur, coptæ protectionis præfati ignis, atque columbae continuatione comitatum. At ipso deposito coram altare, visio quæ apparuit in australem ecclesiae partem prope altare divertit, quasi locum designans corporis sepeliendi. Quo facto intuentium oculis cælum remeans elapsa est.

CAPITULUM NONUM-DECIMUM.

Translation of
Oswald's
remains.

Post hæc a sepultura gloriosi confessoris Oswaldi id. p. 46. anno duodecimo venerabilis Ealdulfus, vir strenuus, professione monachus, utriusque ecclesiæ, scilicet Eboracensis et Wygorniensis, episcopatum tenens, et cognoscens quanta in miraculis Deitatis opera per eum cotidie gerebantur, Divina revelatione præmonitus, coadunata innumera multitudine prælatorum, nobilium, aliorumque clericorum et laicorum, levata dicti sancti patris ossa,—nam carnem humana conditio et temporis longitudo in pulverem redigerat,—levata, inquam, ossa et diligentissime lots, in feretro quod ipsummet olim fecisse et Wygorniam ad reliquias Dei scientiae notas transmisso suprameminiimus, decenter collocavit. Et ipso eodem die quo dicta hæc translatio id. p. 48. facta fuit, mulier ex incolis una, diutino membrorum cruciatu afficta, et insuper unius manus officio, quæ paralysis morbo aruerat, penitus destituta, tumbæ propior accedens, fixa manebat. Hoc quippe ut ei facere liceret, et partim nobilitas generis ejus, partim nota cunctis probitas ejus, partim recuperatio sanitatis ejus quam multi summopere de-

A para-
lysed
woman
cured.

siderabant, comparaverat. Flexis itaque genibus ante beati viri venerabile corpus, fusisque ad Deum devoto corde humillimis precibus, medelam quam petivit recepta sanitatem in praesentia omnium mox obtinuit.

CAPITULUM VICESIMUM.

Eadmer,
p. 48. Alius etiam eadem die in medium deferebatur aerum. Another
nis plenus,—hoc est utriusque pedis officio carens, et horrida miracle.
lepra in toto corpore squalens. Hic talis juxta corpus be-
nignissimi patris Oswaldi deponebatur, et a presentibus pro
eo supplices preces fundebantur. Et nulla mora, nulla
subveniendi pium patrem impedit hora: scilicet quidem
pedes agroti, subito omni debilitate sublata, integerrime so-
liditati restituuntur, et cuncta corporis membra contagio
immundissimae leprae destituuntur.

Id. p. 49. Aqua insuper ipse, qua ossa sancta viri Dei lota fu-
erunt, diverso languore obcessis certam medicinam subminis-
travit. Quicumque enim ea usi sunt, confessim liberati a
malo quo gravabantur, gaudio magno gavisi sunt. Nam
cæcis visus, surdis auditus, claudis incessus, et quibuscumque
debilibus sua integritas, vigor solitus, proprius usus restitutus
est.

Id. p. 50. Praeter haec quod his est mirabilius quam rarius Oswald's
accidere consuevit, casula, infra quam corpus viri Dei chasuble.
cum aliis indumentis sepeliebatur, carne corporis cum
cæteris indumentis in pulverem redactis, integerrima manens,
pulveri nequaquam fuit obnoxia. Casula eadem in secretario
Wygorniensi servatur, et ad Missæ officium, cum ros exigit,
sumministratur. Res nota est: ipse eam vidi, et manibus
tenens, mirabilia Dei et merita Sancti Oswaldi non parum
miratus expavi.

*Explicit de Sancto Osualdo Eboracensi archiepiscopo
et confessore.*

II.

VITA SANCTI OSWALDI,
A JOANNE CAPGRAVE CONSCRIPTA.

The pa-
rentage
and early
life of St.
Oswald.

Becomes
dean of
Winches-
ter.

Goes to
Fleury.

1. Sanctus enim Oswaldus archiepiscopus,¹ nobilissima Eadmer. progenie ortus, eleganti forma enituit. Hic puer *factus*, ^{p. 2, etc.}

pueriles ineptias devitare, et ad sanctitatis opera semetipsum informare cœpit. Frater enim patris sui erat ² Sanctus Odo Cantuariensis archiepiscopus, discretione sublimis, moribus gravis, justitiae cultor, et omni actione sua circumspectus. Huic enim nepos suus Oswaldus doctrinæ imbutus, et bonis exemplis et moribus instruendus, a parentibus commendatur. Sæculari demum scientia et Scriptura sacra ad plenum informatus, a Sancto Odone apud Wintoniam canonicus effectus, cum cæteri, spreta institutione ordinis sui, desideria cordis sui ³ sequerentur, institutionem vitæ canoniconum indefessus exequebatur. Decanus itaque in brevi factus, maculatam senum vitam emendare, et pueriles eorum ⁴ sensus studio disciplinæ cœlestis evacuare adhuc ipse juvenis curavit. Illi vero magis antiqua pravæ consuetudinis itinera tenere volentes, nullo pacto illum in talibus se audituros affirmabant.

2. Quo intellecto, spreta sæculari pompa necnon divitiis, Floriacum, ubi corpus Sancti Benedicti requiescit, pergere decrevit. Missis enim à Sancto Odone

¹ *archiepiscopus*] episcopus, A.

² *erat*] om. A.

³ *sui*] om. A.

⁴ *eorum*] illorum, A.

Eadmer,
pp. 8-9.

commendatitiis literis, et donis plurimis, juvenem dicto commendavit et facto. Idem vero Sanctus Odo, in juventute constitutus, mari transito habitum monasticum apud eundem Floriacum susceperebat. Suscepto itaque habitu sacro, qui ab aliis doceri venerat, talem se exhibuit, ut satis in eo quo docerentur quod imitarentur haberent. Erat enim somno parcus, cibo sobrius, in loquendo discretus, in oratione assiduus. Quam patiens, humilis, benignus, mansuetus extiterit et benevolus, ex sincera caritate, qua supra aestimationem humanam enituit, perpendi potest. Secretum ab abbe in ecclesia accepit locum, in quo Deo familiarius adhaereret. Illic enim orationi, meditationi, contemplationi vitae perennis, ab aliorum inquietudine remotus, operam dare solitus, magnum humani generis hosti somitem livoris et odii ministravit.

3. Unde nocte quadam, dum contemplationi et orationi vacaret, affuit spiritus malignus, et sonos horrificos edens, ut coepit desisteret, et segnius aut nullatenus talia attemptaret, hominem Dei terrere moliebatur. At ille, fidei scuto protectus, non magis ad fremitum leonis, vel sibilum serpentis, quam ad balatum ovis exterritus est. Harum et aliarum bestiarum ei improbus ille voces ingessit; sed imperterritus cuncta cum suo auctore derisit. Quod dæmon advertens disparuit; sed in angelum lucis evestigio transfiguratus eidem Sancto apparuit; sed vir Dei signo crucis se munivit, sciens exinde angelum lucis non irritandum; angelum autem tenebrarum eminus effugandum. Et factum est ita. Nam malignus ille temptator, viso crucis signaculo, velut fumus ab oculis ejus evanuit.

4. Audita tandem sancta conversatione nepotis sui Odo brings Id. pp. 12-13. Oswaldi, immensas Omnipotenti Deo gratias egit Sanctus Oswald back to Odo, et missis diversis muneribus abbati et monachis, pro England. suo nepote gratias exsolvit. Indicavit etiam illis se ipsius praesentia magnopere velle potiri, tum quia senio fessus mortem sibi propinquam sciebat, tum quia regulari conversatione sua gentis viros per eum instituere disponebat. Quo auditio, gravi mærore dejecti, non audentes tamen voluntati antistitis obviare, parent, et debito cum honore ad nutum præsulis dirigunt. Antequam tamen Cantuariam venire potuit, Sanctus Odo debitum carnis humanæ exsolvit.

Præsidebat illis diebus Dorcestrensi ecclesiae quidam, Osketillus nomine, qui, auditio nepotis sui Oswaldi ad-

Oswald is
made bis-
hop of
Worcester.

ventu, benigne suscepit illum, et sincere dilexit, et sui
secreti consciū¹ fecit. Assumpto tandem ad archiepi-
scopatum Eboracensem Osketillo, Sanctus Dunstanus
Oswaldum regi Edgario commendatum familiarem effecit, ^{Eadmer.}
^{p. 15.}

Establishes
monks at
Westbury.

5. Congregavit autem Oswaldus duodecim monachos
in villa, nomine Westbyri, quos frequenter visitare, monita ^{Id. p. 17.}
salutis æternæ ministrare, et consolari, et jejuniis, vigiliis,
et orationibus solebat operam dare.

Wlget's
miraculous
draught of
fishes in
Rammes-
mere.

Benedict
appears to
him.

6. Accidit enim ut Ailwinus comes diuturno ac
laborioso cruciatu podagræ pedum suorum multis
laboraret annis, et cum piscator quidam,³ nomine
Wlget, cum navicula sua aquam, Ramesmere nuncupa-
tam, piscandi gratia ad usum domini sui comitis in-
gressus esset; et diu frustra laborans, nimio tædio
fatigatus, tandem obdormire cœpit, cui Sanctus Bene-
dictus apparens dixit: "Aurora cum surrexerit,³ tuum
" ejice tragum, et multitudini copiosæ voti compos
" obviabis piscium. Captorum quoque piscium majo-
" rem, *hukel*, id est lucium, vocatum, Ailwino, domino
" tuo, mea ex parte offerens, dices ei, ut meam dona-
" tionem benigne suscipiens, piæ matri misericordiæ
" Mariæ, mihi, omnibusque sacris virginibus monas-
" terium in hac insula monachorum sine dilatione
" studeat fabricare; scruteturque quomodo nocte in
" insula animalia sua incumbunt, et ubi taurum sur-
" gentem dextro pede viderit terram pereutere, ibi
" aram erigere festinet: utque certius meis *credat*
" mandatis, hunc tuum tibi exteriorem incurvo digitum,
" quem et ipse mox a nexu podagræ solutus, tibi
" erigat reparandum." Evigilans autem copiosam pis-
cium multitudinem conclusit, majoremque domino suo
ex parte Sancti obtulit, quæ viderat et audierat re-
plicans, ut digitum suum incurvatum erigat obnixe

¹ *consciū*] consortem, A.

² *piscator quidam*] piscatori cui-
dam, A.; piscatorum quidam, Text.

³ *surrexerit*] surrexeris, A.

rogavit. Tunc Ailwinus digitum viri manui¹ hæren- Ailwin begins a tem erexit, et ad insulam, ut potuit, properavit. chapel at Cumque in insulam ingressus, a suo morbo perfecte Ramsey. curatus fuisse, taurus de medio animalium exsurgens, terram pede percutiendo locum altaris construendi Divinitus significavit. Comes ergo Deum laudans, Which confessim truncatis lignis capellam ibi construxit. precedes Oswald's Non multo vero post, comite Ailwino amplas posses- Non multo vero post, comite Ailwino amplas posses- siones concedente, Sanctus Oswaldus infra quinquen- siones concedente, Sanctus Oswaldus infra quinquen- nium ædificavit insigne ibidem monasterium, et anno nium ædificavit insigne ibidem monasterium, et anno Domini nongentesimo septuagesimo quarto sollemniter dedicavit, Ednothum monachum² abbatem constituit.

Eadmer,
p. 20.

7. Per idem tempus auctoritate Joannis papæ Dunstanus Pope archiepiscopus, coacto generali concilio, statuit et decreto John's firmavit, ut canonici omnes, presbyteri, diaconi, subdiaconi decree against aut caste viverent, aut ecclesiæ quæ tenebant dimitterent. married Habet autem regem Edgarum in hoc negotio fidelem clergy. adjutorem, et firmum defensorem. Hujus enim decreti Oswald and executio Oswaldo Wigornensi episcopo, et Ethelwoldo Ethelwald Wintoniensi episcopo commissa est. Beatus ergo Oswaldus carry it septem monasteria in sua dioecesi, ejectis clericis insolentior viventibus, construxit, et monachos introduxit, et ab- bates eis præfecit.

Id. p. 21.

8. Interea abbas Persorensis quem instituerat, nomine Abbot Fudbertus, morigeratus, et fervens religionis monasticæ Fudbert rises from zelator, sed in subditos, quod valde in eo reprehendebatur, the dead. nimis et indiscretæ severitatis fuit. Is ad extrema perductus, et huic vitæ sublatus, et in feretro locatus, recepto spiritu trepidantibus cunctis erexit se, dicens, a beato Benedicto in visionem Dei se perductum fuisse, et Deum sua peccata meritis dilectoris Sui Oswaldi indulsisse, atque ad intimandum sanctitatem ejus se revixisse asseruit. Quo dicto conticuit, et accepto viatico Dominici corporis dimidium diem super- vixit, et vitam obitu iterato finivit.

9. In aliis enim Angliae partibus insignes ecclesiæ ob præ- fixam causam clericis evacuavit, et eas viris monasticæ reli- gionis sublimavit, quorum hæc nomina sunt; ecclesia Monas- teries esta- blished at St. Albans,

¹ manui] in manu, A.

² monachum] suum ins. A.

³ Fudbertus] Fulbertus, A.

Ely, and
Benfleet.

Sancti Albani, Sanctæ Etheldre[da] virginis in Hely, et ea quæ apud Beamfledam constituta honorabilis habebatur. Instituit enim in ecclesia Sancti Albani Elfricum abbatem, qui ad archiepiscopatum Cantuariensem postea sublimatus fuit; in ecclesia Eliensi Brithnotum abbatem; Beamfletensi ecclesiæ Godmannum constituit abbatem. Monasteria quæ ædificaverat circuire, verbo simul et opere, quæ salutis erant paterno quodam¹ affectu ministrare curavit.

Abbot
comes from
Fleury to
teach the
monks of
Ramsey.

10. Posuit quoque in monasterio Rameseie Abbo Floriacensem monachum, morum sanctitate præclarum, literarum scientia excellenter instructum, qui monachos doceret, scolas regeret, et in disciplina regulari et scientia literali prodesset. Dunstani insuper hortatu passionem Beati Edmundi regis et martyris idem Abbo laudabiliter scripsit. Postea Floriacum regressus, et abbas effectus, a monachis suis occiditur.

The story
of the great
stone at
Worcester.

11. Cum autem monasterium in Wigornia infra ipsam Eadmer.
sedem episcopalem construere coepisset, in quo cum mo- pp. 23-4.
nachis conversaretur, non longe ab opere ipso quidam lapis quadrus jacebat, ad operis fabricam omnino necessarius; quem cum artifices levare vellent, quasi radicitus terræ inhæsit, et nullo conatu moveri potuit. Stupor ingens omnes occupat. Mandatur de negotio patri Oswaldo; qui veniens, et multitudinem magnam circa lapidem casso labore sudantem aspiciens, miratus est, et attonitus stans, Deumque silentio deprecans, aspergit in lapide illo Æthiopem quendam sedere, et obscoenis motibus laborantes² subsannando deridere. Et statim contra dæmonem signum crucis intorsit, et territum illum fuga sibi consulere compulit. At lapis, quem octoginta movere nequibant, a paucis hominibus facilime levatus, in opere collocatur. Perfecta itaque ecclesia in honore Beatæ Mariæ, et congregatis ibidem quibusdam monachis, clericis³ in sede episcopali nonnulli, spreto sæculo, monasticum habitum suscepérunt; et ab ecclesia Beatæ Petri ad ecclesiam Beatæ Mariæ, a clericis ad monachos episcopalis sedes translata est.

¹ quodam] om. A.

² laborantes] laborando, A.

³ clericis] cleri, A.

Eadmer,
p. 28.

12. Mortuo Eboracensi archiepiscopo, cogentibus rege Oswald is
Edgaro et Sancto Dunstano, omniumque clericorum made arch-
assensu, ad archiepiscopatum assumptus est. Et ne York, re-
monachi, quos instituerat, aliqua, ultra quam ferre vale-
rent, temptatione concuterentur, si pastorali cura destituti, non
haberent quo inniterentur, auctoritate Sancti Dunstani
episcopatus Wigorniensis curam una cum archiepiscopatu
sollicite rexit.

13. Cum autem monachi Rameseiæ, episcopo Oswaldo The boat-
in ripa stante, aquam navigio transire vellent, navis load saved
nimis onerata mergi cœpit. Turbati monachi, et mori
metuentes opem sancti pontificis implorabant: quod
videns Sanctus signum crucis edidit, et navis ab aqua-
rum profunditate emergens, quasi nihil oneris ferret, ad ripam
prospero lapsu erecta est.

14. Cum enim nuntiaretur ei, quendam monachum Id. pp. 29-
Eliensem ab opere ecclesiæ præcipitatum subita morte 30. occubuisse, vehementi mærore turbatûr. Noverat enim ¹ Ely who is
illum non usquequaque vitam duxisse felicem. Convocatis
autem Rameseiæ monachis, rei eventum retulit, et ut pro
anima defuncti Dominum studiosius orarent, admonuit.

Vigiliis igitur vacant, psalmis et lachrymis; et ad januam
misericordia Redemptoris pulsant. Et, ecce! nocte qua-
dam episcopo orationibus insistenti, idem defunctus visi-
biliter apparuit, et percunctatus quis esset, illum se esse pro
quo Deum rogaverat, respondit. At ille suspirans: “Qua-
“ liter,” inquit, “frater, tibi fuit,² vel qualiter nunc est?”
“ Hactenus,” ait,³ “valde male, nunc autem valde bene.
“ Tuis quippe meritis et precibus a pœnis quibus cruciabar
“ per angelum Suum me die hesterna cripuit Dominus.
“ Quod et tibi insinuando veni gratias agere, et, quam⁴ gra-
“ tiosus⁵ pro hoc et aliis jure debeas Deo existere merito,
“ insinuare.” Quo dicto non comparuit.

15. Diœcesim suam opportunis temporibus peragrans, quid- Oswald
quid elicere poterat in moribus suorum oculos summi Dei discovers
offendere, paterna castigatione corripere atque corrigerere sata- at Ripon
gebat. Hæc agentem contigit vice quadam venisse Ripum, ubi of Wilfrid
the remains

¹ enim] Not in Text, ins. from A.

³ ait] om. A.

² fuit] fuerit, A.

⁴ quam] A.; quoniam, Text.

⁵ gratiosus] gratiosius, A.

and several beatus quondam Wilfridus, nobili constructo monasterio, Eadmer. abbatis. meruit sepeliri. Locus tamen ille a barbaris olim¹ magna pp. 30-2. ex parte dirutus, latibulis tunc ferarum fuit accommodus. Illic enim pervagil in orationibus noctu persistens, Divina revelatione didicit ipso loco Sanctorum corpora condita esse, quae investigans, cum nominibus singulorum procul dubio inveniret. Facto autem mane, cum terram foderent, Sanctorum corpora cum tabula haec continente reperta sunt. "Hic requiescit Sanctus Wilfridus antistes Eboracensis, et reverendi abbates, Tilbertus, Botwinus, Albertus, Sigredus,² atque Wildenus." Reliquias autem repertas interim loco apto collocavit. Postmodum vero corpus Sancti Wilfredi in feretro decenter aptato cum reverentia condidit, utpote quem magno Wilfrido illius loci fundatori consanguinitate junctum noverat. Corpus namque majoris Wilfridi a Sancto Odone Cantuariensi archiepiscopo dudum Cantuarie translatum fuerat. Locatis itaque in feretro reliquiis, Wigorniam cum magno honore transmisit.

He translates them.

A man cured of a fever by a piece of panis benedictus.

A mouse dies after eating some crumbs of the same bread.

Demons assault the monk who sleeps in Oswald's seat.

His custom of washing

16. Vir quidam potens, valida febre correptus, per nuntium viro Dei se infirmari insinuavit. At ille benedicens panem, cinq[ue] transmittens, ut cum fide sanitatis consequendæ comederet jussit. Quod cum fecisset, perfectæ saluti se restitutum sensit.

Sedens autem ad mensam episcopus, et panem benedicens, et consentibus distribuens, forte micas decidentes sorex superveniens avido morsu colligere coepit, et statim suffocatus periit, et quod in ore voraverat, nullatenus evomere quibat. Et ne sus laudi quivis hoc ascriberet, exanimem bestiam a conspectu intuentium abisci vir sanctus jussit.

17. Monachus quidam, post balneum, in loco ubi episcopus frequentius sedere consueverat, somnum capere coepit. Et ecce! astant illi plures spiritus tetricimi, Id. p. 33-4. et ab eo districta examinatione perquirunt, cur in loco tanti pontificis quiescere non timeret; ipsum invadunt, torquent, laniant, hac et illac trahunt, ab imo sursum rapientes, de sursum ad ima dejicientes. Horrido tandem clamore vociferans, quid sibi contigerat, omnibus palam enarravit.

18. Singulis diebus, praeter alios, quos quotidio innumeros alebat, duodecim pauperum pedes abluere, deosculando crine

¹ olim] om. A.

| ² Sigredus] Sigdenus, A.

et lintheo tergere, manibus aquam fundere, denarios præbere, the feet of cibum et potum apposita mensa ministrare, in Pascha vestibus ^{twelve} poor men. novis induitos, per aliquot dies in curia sua secum habere consuevit. Nulla eum¹ infirmitas corporis ab istis retardabat, sed quo se corpore sentiebat debiliorem, eo sibi ad ser-

viendum eis vim validiorem ingessit.

Eadmer,
p. 36.

19. Die quadam cum suis oratorium egressus, et sub Oswald
aere stans, acies oculorum cælo intentissime fixit, Christum announces
ad Quem anhelabat pio corde et ore intentius orans. Noc
erecta lumina, ut fit,² cito deflexit, sed quasi aliquid novi
ac delectabile contemplaretur, ubi ea fixerat, diutissime
fixa tenebat. Sciscitatus autem quid vidisset, ait;
“ Considero quo tendo, et cras vobis, et me tacente, res
“ ipsa notabit. Salus enim æternæ, pro qua hucusque
“ laboravi in terra, instat, nec ante transbit crastina dies,
“ quam me in eam Dominus meus, sicut pollicitus est,
“ introducat.” Et regressus in oratorium, convocatis fratri-
bus, hortatur eos impendere sibi ministerium sacrae unctionis
cum viatico Dominici corporis.

Id. pp. 37-
9. 20. Nocte sequenti, languoris sui oblitus, ecclesiam in- Oswald's
trans, officium explevit, et residuum noctis spatium death.

Divinis laudibus expendit. Mane autem solito more lintheo
præcinctus, pedes pauperum lavit, et osculans eos et ter-
gens, quindecim psalmis, quos inter ipsum ministerium psallere
solebat decantatis, subjunxit, “ Gloria Patri, et Filio, et
Spiritui Sancto.” Et cum pauperes solitas gratias assur-
gentes exsolvissent, ipse dicendo “ Spiritui Sancto,” ante
pauperum pedes in manus Christi spiritum emisit. Cum- The white
que ad ecclesiam quam construxerat deferretur corpus dove and
ejus, nivea columba de cælo descendens, expansis alis of fire.
lento volatu protegere corpus antistitis visa est. Igneam
quoque spheram, instar scuti, de cælo lapsam super fere-
trum intuebantur. Deposito autem coram altari corpore
sancto, visio quæ apparuit, quasi locum designans sepul-
ture, in australi ecclesiæ plagam prope altare
divertit, et ab oculis intuentium evanuit. Ailwinus vero
comes, post obitum sancti viri nimia cordis angustia
et dolore pressus, universæ carnis viam ingrediens, Ram-
eseire cœnobio sepultus est.

¹ eum] tamen, A.

| ² fit] om. A.

The miracle at
Fleury of
the Real
Presence,
and the
angel as-
sisting
Oswald.

21. Cum autem Sanctus Oswaldus in juventute sua Eadmer,^{pp. 11-12.} in cenobio Floriacensi vitam monasticam in omni duceret sanctitate, juxta locum in quo orare solebat, erat crypta quædam; præ foribus cuius duodecim pauperes conversantes, quotidianum victimum a monasterio percipiebant, de quibus viro Dei sacras hostias offerenti unus ministrare solebat.¹ Quadam enim die dum Sanctus post Evangelium oculis in caelum erectis orationem præmitteret, vidi minister ejus reverendi vultus personam, candidissimum panem, sed quantitate modicum, inter manus, quas usque ad caput suum porrectas habebat, digno cum honore tenentem, et licet nimio terrore perterritus obstupuisse, sustinuit tamen, nec subitam arripere fugam voluit. Verum cum eundem panem secundum sacerdotis in Missa processum paullatim crescere, ac insolite magnitudinis crescendo fieri conspexit, ultra residere non ausus, extra ostium fuga lapsus est. Remansit itaque presbyter solus, et qui videbatur in dextra stans angelus ejus. Minister vero per vices ostio caput ingerebat, et quid circa altare gereretur, trepidus explorabat. Cumque Dei servus, " Per omnia sæcula sæculorum," et alia, diceret, nec ulla-tenus respondere² anderet, audivit angelum ad singula respondentem, et obsequium ei deferentem. Peracta autem Missa, minister intropiciens, et angelum non videns, trepidus ad virum Dei accessit, et causam fugæ suæ ei exposuit, sciscitans ab eo utrum et ipse angelum vidisset. Et ille: " Bene," inquit, " vidi et quæ dicas³ " audivi, sed benedictum sit nomen Dei Omnipotentis, quia " licet a te sim relictus, in sacro tamen Dei mysterio non " sum ab Eo desertus." Interdixit enim ei, modis quibus potuit, ne dum viveret cuiquam rem illam innotesceret. Obiit autem Sanctus Oswaldus anno gratiae nongentesimo nonagesimo secundo, et episcopatus sui tricesimo, pridie Kalendas Martii.

Archbishop Aldulf translates
Oswald's remains.

22. Post obitum vero ejus anno⁴ duodecimo, Aldulfus Eboracensis archiepiscopus, revelatione Divina admonitus, Wigorniam, ubi Sanctus Oswaldus sepulturam

¹ solebat] consuevit, A.

² respondere] valeret vel ins. A.

³ dicas] dicit, A.

⁴ anno] om. A.

elegerat, properans, ossa sancti antistitis de terra levavit, et in scrinio cum maximo honore collocavit. Aqua vero cum qua ossa lavata sunt, cæcis visuī, surdis auditum, claudis gressum, et quibuscumque debilibus sanitatem restituit. Vestimenta enim omnia integra et illibata in sepulchro, odore suavissimo fragrantia, reperta sunt.

Eadmer,
pp. 52-4.

23.¹ Monachus quidam Rameseiae cancri ulcere in maxilla ita percussus erat, ut consumpta cute et carne nuda mandibula, nudi dentes cum gingivis apparerent. A monk of Ramsey is cured of a cancer.
Hic in festo Sancti Oswaldi de cipho, in quo idem Sanctus bibere solebat, cum magna devotione et fide bibens, assumpto potu, vas vacuum tabescenti maxillæ statim apposuit, et strictius junxit: et amoto post modicum a maxilla vasculo, ita totius morbi sanies atque putredo vasi adhæsit, ut redintegrata a languore maxilla nullum præteriti mali indicium deprehendi posset in illa. In testimonium autem tanti miraculi et virtutis Dei, maxilla illa paulo semper rubicundior erat altera.

24. Quidam mutus ab infantia in quadam Sancti Oswaldi festivitate vidit quandam sibi ignotum reverendi manis vultus hominem, decora canitie fulgidum, sacerdotali veste amictum, baculum manu gestantem, quasi a loco sepulchri tomb. A dumb man is cured at St. Oswald's tomb.
sancti episcopi ad se properantem. Cui coram se transeunti, dum caput humiliter inclinaret, ipse levato baculo eum in collo percussit, et disparuit. Ad quem ictum ille territus, illico magna coagulati sanguinis massa ex ore illius in terram cadente, clamare cœpit: "Succurrite, quæso, "succurrite, et ne sanguine meo ecclesia Domini violetur, "hinc me festinanter ejicite." Eductus extra ecclesiam ubertim sanguinem emisit, et modum suæ curationis circumstantes edocuit.

Id. p. 55. 25. Voraci flamma urbem Wigorniæ vice quadam conflagrante, mox ut ad feretrum Sancti flamma accessit, ignis elanguit, nec ulterius aliquid absumpturus in se defecit. Stabat enim pauperis cujusdam domus arundine texta, a sui medio integra et sana; altera ejus medie-

¹ Paragraphs 28-27 all om. A.

tate, quasi ad perpendiculum a summo usque in terram conflagrata.

Another fire at Worcester stopped.

26. Alio in tempore memorata ardente urbe, cum monachi feretrum Sancti ad villam deferrent, occurrit quidam qui nuper domum pulchram ædificaverat, et exclamans dixit: "O sancte pater et pastor Oswalde, " ecce! domum meam voracibus flammis obnoxiam tibi dono, " et jure perpetuo possidendum sub tuo dominio pono: " tu eam, si placet, a præsenti periculo liberare digneris." Introducto itaque in domum illam feretro, et domo vicina igne penitus consumpta, aula patri Oswaldo commendata nec ab igne contingi potuit, nec ullum vestigium ignis in ea resedit.

A great pestilence brought to an end.

27. Sæva pestilentia Wigorniensem provinciam vice quædam depopulans, viros ac mulieres, juvenes et parvulos interitu repentina involvit. Ambulantes quandoque¹ aut stantes subito cadebant, et imponitentes inconfessi exspirabant. Monachi vero cum feretro sancti antistitis per circuitum urbis, lætaniaς cantantes, pro salute populi devote supplicabant. Et ecce! confestim pestilentia tota non solum Wigorniam penitus² reliquit, sed et villas circumiacentes, de quibus incolæ, opem Sancti implorantes, advenerant.³

¹ quandoque] quoque, A.

² penitus] om. A.

³ advenerant] et cetera ins. A.

III.

CHRONICA DE ARCHIEPISCOPIS
EBORACENSIBUS,

AUCTORE ANONYMO.

Beda, H.E. Quo tempore gens Northanh[ymbrorum] cum suo rege Edwin and
ii. 9. *Ædwino*, accepta in conjugem *Æthelburgha*, filia *Æthelbercti*, *Eshel-*
burga. regis Cantiae, prædicante Paulino fidem Christi suscep-
perit, hujus consortium cum primo ipse missis procis
a fratre ejus Ethelbaldo, qui tunc regno Cantiae præ-
erat, peteret, dixit non esse licitum Christianam pagano
dari, ne fides ejus consortio profanaretur regis, qui veri
Dei cultus prorsus esset ignarus. Quæ cum Edwino verba
nuntii referrent, promisit se permissurum virginis et omni-
bus qui secum venirent, cultum sue religionis servare.
Nec negavit etiam se subiturum eandem religionem, si sua
sanctior a sapientibus judicaretur religione. Itaque virgo
promittitur et mittitur.

Beda, ut
supra. Anno igitur ab incarnatione Domini DC.XXV. Paulinus, Mission of
vir Deo dilectus, a Justo archiepiscopo ordinatur episcopus, Paulinus,
eum ea ad regem Edwinum, quasi comes copulæ carn[al]is, &c.
(sed potius gentem quam adibat ad agnitionem veritatis
vocare) advenit.

Anno sequenti venit quidam a Quichelmo, rege West
Saxonum, qui regem Edwinum regno et vita privaret. In-
travit igitur ille quasi nuntium domini sui secrete annun-
tians, et evaginata sub veste sica bicipiti, impetum fecit in
regem. Quod cum Lilla, minister regis, viderit, interposuit
corpus suum ante ictum pungentis, sed tanta vi hostis ferrum
infixit, ut per corpus occisi etiam regem vulneraret. Eadem
nocte peperit regina filiam, cui nomen Eanfled, pro qua
Paulinus Deo gratias egit. Cujus verbis delectatus rex,

promisit se abrenuntiatis idolis Christo serviturum, si vitam et victoriam sibi donaret pugnanti adversum regem, a quo homicida ille præfatus mittebatur; et filiam suam, in pignus promissi, Paulino episcopo consecrandam assignavit. Quod ita contigit. Baptizata est igitur illa prima de gente North[anhybrorum] cum undecim aliis de fa-

The baptism of Edwin and his people.

milia regis. Habito itaque consilio cum pontificibus et H.E. ii. 13 primatibus suis, uno consensu omnium accepit rex Edwinus, cum cunctis gentis suæ nobilibus et plebe plurima, Id. ii. 14.

Flight of Paulinus.

fidem et lavacrum regenerationis in civitate Eboraci, ubi sedem archiepiscopatus, suscepto pallio a papa Honorio, Paulinus accepit. Baptizatus est itaque Edwinus anno regni sui xi., qui est annus Dominicæ incarnationis cc. xxvii. Paulinus autem vi. annis continuis ex eo tempore, id est usque ad finem regni Edwini, in ea [provincia] prædicabat. At rege interfecto, rebusque Northimbrorum turbatis, Can. H.E. ii. 20. tiam navigio rediit, atque ab Honorio archiepiscopo et rege Ethelbaldo honorifice susceptus, eorumque invitatione præsulatum Rofensis ecclesiæ, mortuo Romano, suscepit. In qua moriens pallium, quod ab Honorio papa suscepserat, reliquit.

Osric succeeds Edwin.

Interfecto in pugna Edwino, suscepit pro illo regnum H.E. iii. 1. Deirorum Osric, filius patrui sui Alfrici, qui prædicante Paulino fidei sacramentis imbutus erat. Regnum vero Berniorum suscepit Eanfridus filius Ethelfredi, qui ante Edwini- num regnaverat, sed regnante post eum Eadwino, Eanfrid apud Scottos et Pictos exulans, baptizatus est.

Quibus post Edvinum regnantibus, sacramenta regni cœlestis anathematizando, ac se priscis idolatriæ sordibus polluendos restituendo prodiderunt. Quos non multo post, impia manu, sed justa ultione peremit rex Britonum, Cedwalla. Unde cunctis placuit tempora regum computantibus, ut ablata de medio perfidorum regum memoria, idem annus regno assignaretur Oswaldi. Qui, adepta in pugna de Cedwalla victoria, regnavit super Deiram et Berniam totam. Regnante itaque Oswaldo, totam cui præ- H.E. iii. 3. fuit gentem desiderans fidei gratia imbuvi, misit ad majores natu Scottorum, apud quos dum exularet baptizatus fuerat tempore fratris sui qui ante eum regnavit, petens ut sibi episcopus, a quo gens ejus fidei sacramentis imbuta baptizaretur, mitteretur; sicque consensu et consilio

ordinatus et missus a Scottis Aidanus accepta sede in Mission of
insula Lindisfarnensi, ubi petebat, qui locus accidente et re- Aidan.
cedente reumate bis quotidie instar insulæ maris circumluitur
undis, bis renudato littore contiguus terræ redditur, ubi
Christi ecclesiam ædificavit, et jam gentem insulæ Lindis-
farnensis et North' convertens baptizavit. Hic, cum His death.

H.E. iii. 17. dies mortis e corpore egredi cogeret, completis annis episco-
patus sui xvi., vitam in villa regia, non longe ab Bebbo-
ria, finivit. Cujus corpus modo translatum ad insulam
Lindisfarnensem, et in cimiterio sepultum est.

Successit vero in episcopatum Finanus, ab insula Hii Bishop
H.E. iii. 25. destinatus et missus, ut prædecessor ejus fuerat. Qui Finan.
in insula Lindisfarnensi ecclesiam de ligno, ut sue genti
mos est, sedi episcopali congruam construxit.

Defuncto autem Finano, cum Colmannus in episcopatum Bishop
et a Scottis ordinatus et missus successisset, mota est Colman.
quæstio de observatione Paschæ, quam non catholice, ut
prædecessores ejus, quamquam illi[s] humilius obser-
vabat. Australes vero Scotti et Aidan et Finan non
recte sollempne Pascha observabant, sed tamen isto

Beda, H.E. humilius. Unde hæc quæstio movit sensus et corda pluri-
iii. 25. morum. Pervenit etiam ad aures Os' regis, baptizati a
Scottis, et filii ejus Alfridi habitent magistrum Wilfridum,
virum sanctum. Cujus socius, magister, et Alfridi amicus,
Agiibertus, Occidentalium Saxonum episcopus, eo tempore
illo venerat. Qui etiam Wilfridum Hriensi ecclesiæ or- The Synod
dinavit presbyterum. Mota igitur quæstione de Pascha, at Whitby.
dispositum est ut in monasterio quod dicitur ad Streoneshale,
id est, Sinus Fari, cui tunc Hilda abbatissa præfuit, synodus
fieret, et hæc quæstio terminaretur. Venerunt illo reges
ambo, pater scilicet Os', et filius ejus Alfrid, Colman et
Agiibertus episcopi, cum presbyteris et clericis suis. Jacobus,
diaconus Paulini, et Romanus, in parte Agiibercti et pres-
byterorum suorum fuerunt. Hilda abbatissa cum suis in
parte Scottorum, in qua etiam erat venerabilis Cedda jam
dudum ordinatus a Scottis, qui etiam interpres in illo con-
cilio vigilantissimus utriusque partis extitit. Convictus
itaque in concilio illo a Wilfrido Colmannus, dimisso

H.E. iii. 26. præsulatu secessit in patriam suam: pro quo suscepit Bishop Tuda.
episcopatum Northymbrorum Tuda, vir per omnia catho-
licus, sed per modicum tempus ecclesiam regens. Obiit

itaque Tuda anno Dominicæ incarnationis DC.LXIIIIL, et in H.E. iii. 27 monasterio quod dicitur Penalegh honorifice sepultus est. Hi quatuor soli suis temporibus fuerunt pontifices per triginta annos in tota Northanh'.

Anno Dominicæ incarnationis DC.LXIIIIL, et circa ætatis suæ xxx., ab Alfrido mittitur Wilfridus Gallias ad episcopatum Eboracensem ordinandus. Quo ab Agilberto, tunc Parisiacæ civitatis episcopo, in Compendio H.E. iii. 27 v. 19. ordinato, et ibide[m] demorante, interim, rege Oswio jubente, eodem anno ad eandem ecclesiam Cedda ordinatur, sed post triennium, jubente Theodoro archiepiscopo, Cedda dimisso episcopatu[m] ad cœnobium suum in Lestingæ rediit, Wilfrido suscipiente prædictæ ecclesiæ et omnium Northanh' episcopatum curam, et circa ann' iii. regni Ecgfridi regis Haugustaldensem episcopatum fundavit.

Wilfrid
and
Ceadda.

Ric. of
Hexham.
Hist. Eccl.
Hexham,
c. 6.

Wilfrid's
fortunes.
Eata and
Cuthbert.

Ric. of
Hexham,
c. 8.

Anno autem Dominicæ Incarnationis DC^oLXX^oVIII., et sui pontificatus xv., ab Ecgfrido rege, accusatione reginæ suæ Ermenburgis, de episcopatu[m] suo pulsus est, et in loco ejus a Theodoro duo episcopi ordinantur, Bosa ad Eboracensem, et Eata ad Hagustaldensem, pariterque ad Lindisfarnensem, et utrosque simul iii. annos rexerunt. Sed postea ad solam Lindisfarnensem remansit, in qua et in Mailros pariter abbas antea extiterat, et ad Hagustaldensem ordinatus est pro eo Tunbertus. Cui cum iii. annis præfuisset, depositus est; et pro eo anno proximo circa hiemem Id. c. 10. ad eandem ecclesiam electus est Sanctus Cuthbertus. Sed quia ille maluit ei præfici in qua conversatus fuerat, Eata reverso ad Hagustaldensem, ad quam primo ordinatus fuerat, in Paschali solemnitate ad Lindisfarnensem ecclesiam ordinatur. Quam sullimite[re] biennio gubernans, rediit postea ad insulam Farne, ubi solitariam vitam ducere solebat, in qua post non multum tempus defunctus, sed in monasterio Lindisfarnensi sepultus est. Cui successit vir magnificus Eadbertus.

At vero rege Ecgfrido a Pictis in pugna imperfecto, suscepit mox pro eo regnum Northanhimbrorum Alfridus frater ejus. Hujus autem regni principio defunctorum H.E. v. 2 Eata, Johannes, vir sanctus, episcopatum Hagustaldensia and 6.

Ric. of Hexham, c. 11. ecclesiæ suscepit, sed non multo post, expletis viii. annis primæ expulsionis suæ, a Roma reversus Britanniam Sanctus

Wilfridus, auditis epistolis Agathonis papæ, sedem et episcopatum Hagustaldensis ecclesiæ recepit, et Sanctus Johannes,

Wilfrid and John of Beverley.

de Hagustaldensi translatus, Eboracensem ecclesiam regendam pro defuncto Bosan suscepit, eamque landabiliter xxxiii. annos rexit. Dein cum præ majore senectute episcopali officio minus sufficeret, ordinato in episcopatu Eboracensis ecclesiæ Wilfrido presbytero suo, ipse ad monasterium suum, quod apud Beverlic in Silva Derorum est, secessit, ibique Deo digna conversatione iii. annos in paco vivens, anno ab incarnatione Domini DCC.XXI., nonas Maii, beato fine quievit in Domino, sepultusque est in eodem monasterio in porticu Sancti Petri.

Id. c. 12. At beatæ recordationis supradictus Wilfridus, post v. annos præfato roge Alfrido, et plurimis episcopis eum falso de transgressione decretorum Theodori archiepiscopi accusantibus, iterum de præsulatu suo pulsus est, sed postquam xiiii. annos secundo exulavit, a Romana sede iterum Angliam remeans, lectis literis Johannis papæ, Alfrido mor. Restoratio nis et Osredo filio suo pro eo regnante, primo anno regni ipsius præsulatum Hagustaldensis ecclesiæ honorifice and his recuperavit, sicque iiii. annis in pace transactis, xlvi. annos death.

in episcopatu habens, in provincia Undalum beato fine quievit; sed in monasterio suo quod est in Hripum Beda, H.E. v. 20. sepultus est. Pro quo suscepit episcopatum Hagustaldensis ecclesiæ Acca, presbyter ejus, vir et ipse strenuissimus, et coram Deo et hominibus magnificus. Qui cum xxiiii annos illam sullimenter rexisset, xiii. kalendas Novembris æterna felicitate temporalem mutavit. Cui successit Sanctus Freothebertus, qui cum xxxiiii. annos ecclesiam gubernasset, migravit ad Dominum, habuitque successorem Sanctum Alcmundum, qui xiii. episcopatus sui anno decebens, habuit successorem virum magnificum Tilbertum, quibus per ordinem isti successerunt, Æthelbertus, Headredus, Eanbertus, Tidferthus.

Symeon de arch. Ebor. p. 253. At vero supradictus Wilfridus junior Eboracensis antistes xv^o episcopatus sui anno decebens, virum magnificum Egberctum de regali semine ortum successorem habuit, qui primus post Paulinum a Romano pontifice pallium suscepit.

Bishops of Hexham.

Archbishop op Egbert. De hoc Egbercto aliquid breviter dicatur. Eata quidam de stirpe regia, Ceowlfi regis patruus, iii. filios habuit, Eadbertum, Egbertum, Ecgredum. Ceowlfus intrans monasterium Lindisfarnense monachus factus est, filio patrui sui Eadberto regnum derelinquens. Ecgbertus vero, ejusdem regis frater; in infantia traditus a patre in monasterium, proiectiore aetate cum fratre Ecgredo profectus Romam, pro sanctitate vitae diaconus ibidem ordinatus est; mortuoque ibi fratre patriam reversus, regnante Ceowlfo atque compellente, primus post Paulinum, ut predictum est, accepto pallio, in archiepiscopatum est confirmatus, et per xxx. annos tenuit, mortuusque in porticu ecclesiae sepultus est. Cujus pontificatus anno xxii. Eadbertus rex, frater ejus, regni sui anno xxi., relinquens regnum filio suo Osulfo, se in clericatu Dei servitio mancipavit, et in eo usque ad finem vitæ perseveravit, defunctusque in eadem porticu cum fratre conditus est. Porro archiepiscopus Ecgbertus successorem habuit Albertum, qui vii^o accepti episcopatus anno ab Adriano papa accepit pallium.

Symeon.
Hist. Eccles.
Daneim.
ii. c. 18.

Symeon de
Arch. Ebor.
p. 254-5.

Albert and Eanbald I. Quo xiiii^o anno sui praesulatus obeunte, Eanbaldus ordinatur pro illo, regnante Elfwaldo. Eanbaldus vero xvii^o sui archiepiscopatus anno moriens, alterum Eanbaldum, qui ejusdem ecclesiae presbyter fuerat, successorem reliquit, regnante Eardulfo.

Succession of arch-bishops. Post Eanbaldum Wlsius rexit archiepiscopatum, Eanredo regnante. Moriens autem Wlsius, Wimundum habuit successorem, praefato rege regnante. Cui xvi^o episcopatus sui anno morienti Wlfere successit in archiepiscopatum. Qui xl^o-vii^o accepti episcopatus anno vita decedens, successorem Aethelbaldum habuit, qui quarto pontificatus sui anno pallium accepit. Defuncto autem Aethelbaldo successit Lothewardus. Post quem Wlstanus rexit ecclesiam. Cui successit Oschytellus, et per xvi. annos ecclesiam regens, habuit successorem Ethelwoldum, regnante Eadgaro, Eadmundi regis filio.

Oswald. Sed cum idem Ethelwoldus quietiorem vitam magis diligeret, Oswald Wigornensis episcopus, cognatus Oschitelli, suscepit ecclesiæ regimen anno incarnationis Dominicæ Dcccc^olxx^oii^o. Seqnente autem anno Romam veniens a papa Benedicto pallium suscepit. Sanctus Oswaldus archiepiscopus, Dominicæ incarnationis DCCCCII., et

archiepiscopatus sui xxi., indictione v., ii. kalendas Martii, feria ii., transiens ex hac vita, regni cælestis gaudia con-scendit, et Wigornæ in ecclesia Sanctæ Mariæ, quam ipse a fundamentis construxerat, requiescit. Ipse etiam mo-nasterium Ramesege, quod ille cum Æthelwino duce Orientalium Anglorum construxit, vi. idus Novembris, feria iii., consecravit.

Cui venerabilis Medeshamstadensis¹ abbas, Aldulfus, suc-Adulf.
cessit. Hic vero, Dominicæ incarnationis anno M^oI^o, coepiscopis, abbatibus, presbyteris, monachis, religiosis-que viris aggregatis, Sancti Oswaldi archipræsulis ossa, anno regis Anglorum Æthelredi xxv., indictione xv., xvii. kalendas Maii, feria iii., e tumulo levavit, et in serinio quod paraverat honorifice locavit, et non multo post, id est ii. nonas Maias, ipso defunctus in ecclesia Sanctæ Mariæ Wigornæ est sepultus.

Cui successit abbas Wlstanus. Hic anno incarnati Wulstan Verbi M^oXX^oIII^o Eboraci, v kalendas Junii, feria iii., de-fungitur, sed corpus ejus Hely defertur et ibi sepelitur. and Alfric.

Cui successit Alfricus Wintoniensis præpositus. Hic anno M^oXX^oVI^o Romam ivit, et a Johanne papa pallium suscepit. Anno M^oLI^o, et episcopatus sui xxv, Suthwelle defunctus, in monasterio Burg sepelitur.

Cui regis Edwardi capellanus Kinsius successit. Anno Kinsius. M^oLX^o, et archiepiscopatus sui vi^o, xi. kal. Januarii, Eboraci obiit. Cujus corpus ad monasterium quod Burg dicitur delatum honorifice est tumulatum.

Pro quo Wigornensis episcopus Aldredus ad archi-Aldred.
episcopatum in Nativitate Domini eligitur, et Herefor-densis præsulatus, qui ei propter suam industriam fuerat commissus, capellano Edgithæ reginæ, Waltero Lotharingo est datus. Anno M^oLXI^o Aldredus Eboracensis archiepis-copus cum Tostio comite Romam ivit, et a Nicholao papa pallium suscepit. In loco vero suo ad Wigornensem ecclesiam quandam monachum suum, nomine Wlstanum, ordinavit episcopum, et xii. villas sibi retinuit, reliquas vero Wlstano tanquam vicario suo reliquit. Præterea de terra emptitia quam sua probitate acquisierat, in ecclesiis Sancti Petri Eboraci, et Sancti Johannis Be-

---

¹ *Medeshamstadensis*] id est Burch *interl.*

verlaci et Sancti Wilfridi de Ripun plurimas præbendas
 He crowns fecit. Anno Dominicæ Incarnationis M^oLX^oVII, in die
 William I. Nativitatis Domini, qui illo anno ii. feria evenit, Willelmus dux Normannorum in regem Anglorum ab eodem
 Aldredo venerabili archiepiscopo Eboracensium in
 Westmonasterio honorifice consecratus et coronatus
 est, prius, ut idem archipræsul ab eo exigebat, ante altare Sancti Petri Apostoli coram clero et populo jurejunto promittens se velle sanctas Dei ecclesias ac rectores
 earum defendere, neconon et cunctum populum sibi subiectum juste ac regali providentia regere, rectam legem
 statuere et tenere, rapinas injustaque judicia penitus interdicere. In primo vero anno sequente, hoc est
 M^oLX^oVIII^o, Mahtildem comitissam, uxorem ejusdem
 sui Willelmi ducis, idem archipræsul die Pentecostes in reginam consecravit. Hic anno M^oLX^oIX^o et archiepiscopatus
 x^oiii^o, idus Septembbris, feria vi, ut Deum rogaverat, vitam finivit, et in ecclesia Sancti Petri Eboracensis sepultus est.

Thomas I. Rex vero anno M^oLXX^o, die Pentecostes, apud Windeshoram, dedit archiepiscopatum cuidam capellano suo, clericoo quidem eleganti, et plurima scientia pollenti, honesto et honestatis amico, Thomæ Baiocensis ecclesiæ thesaurario, cuius scientiæ et honestatis et elegantiæ præconium per omnes Galliarum provincias et longe ultra frequens resonabat. Qui eodem anno a Lanfranco Cantuariensi archiepiscopo est consecratus, et ab Urbano papa pallium accepit. Quando vero archiepiscopatum suscepit, cuncta hostili vastatione vastata et depopulata invenit. De vii. canoniciis, non enim plures fuerant, iii. in civitate, ecclesiæ combusta et destructa, repperit. Reliqui illorum mortui erant, vel metu et desolatione exulati. Ecclesiæ vero recooperatae, et juxta facultatem suam restuctæ, canonicos quos invenerat restituit, dispersos revocavit, ad Deo serviendum et ecclesiæ aliquos addidit, refectorium refecit et dormitorium. Præpositum constituit qui cæteris præcesset, et eos procuraret. Villas alias et terras et ecclesiæ dedit, et ab aliis ablatas reddidit. Plurima de suo proprio canoniciis necessaria amministrabat. Archidiaconos quoque sapientes et industrios viros per diœcesim divisit. Ipse vero de dono regis aliquamdiu villas habuit xii., quas Aldredum prædecessorem suum de Wigornensi episcopatu sibi retinuisse supradiximus,

Thomas'
great
works and
reforms at
York.

Chron.
Ebor. p.
349.

Hugh, p.

99.

Id. pp.

107-8.

Hugh, pp. sed eas, molimine et instinctu Lanfranci archiepiscopi, idem 108-9. rex ei abstulit. Annis pluribus canoniois communiter vescentibus consilio quorundam placuit archiepiscopo de terra Sancti Petri, quæ multum adhuc vasta erat, singulis præbendas partiri. Ita enim et canonicorum numerus crescere posset, et quisque, sicut pro se, partem suam studiosius et ædificaret et excolet. Quod et sic factum est. Tunc quidem statuit decanum, thesaurarium, cantorem, dans cuique possessiones digne, et ecclesiæ, et suo, et personarum honore. Magistrum scolarum jam antea statuerat. Ecclesiam, quæ nunc est, fundavit et fecit, et eam pro posse suo clericis, libris, ornamenti ornavit et munivit, non tam cujuslibet rei quam bonos et honestos clericos habendi cupidus fuit. Vixit autem in archiepiscopatu annis fere xxx., quo nec alter episcopus tempore suo persona decentior, nec magis et minimis magis unanimiter dilectus, quia nec magis liberalis, nec minus austerus, neque quibuslibet in seriis et jocis honestis magis consentaneus. Postremo in omnibus fere et amabilis, et laudabilis, et reverendus.

Henrico rege nonas Augusti consecrato, et non multo post Anselmo archiepiscopo mandato regis ab exilio revocato, Thomas archiepiscopus, xiii. kalendas proximi Decembris, die Dominica, m^oc^o anno, Eboraci obiit, et in ecclesia Sancti Petri Eboraci sepultus est. Cujus epitaphium hoc est :

Orba pio, viduata bono pastore, patrino,
Urbs Eboraca dolet, vix habitura parem.
Qualia vix uni, persona, scientia, vita,
Contigerant Thomæ nobilis, alta, bona.
Canities, hilaris facies, statura venusta,
Angelici vultus splendor et instar erat.
Hic numero atque modo doctrinæ seu probitatis
Clericus omnis erat, vel magis omnis homo.
Haec domus et clerus sub tanto præsule felix,
Pæne quod est et habet, muneris omne sui est.
Octavis Sancti Martini transit ille,
Cui pietate Dei sit comes in requie !

Hugh, p.
109.

Sede usque ad proximam Epiphaniam vacante, translatus Archbis-
t^o est in eam Girardus Herfordensis episcopus, qui fuerat Wil. hop Gerard.
lelmi Primi et Secundi regum cancellarius, clericus quidem
scientia et eloquentia tempore suo nulli aut paucis secundus,
et qui Virgilio in metro, et Tullio in prosa parum cessisset.
Hic igitur vir sapiens et dissertus ad requirendum pal-

lium Romam profectus est et aliquot dies ibi moratus est. Ubi in pluribus causarum actionibus scientia et facundia ejus laudata et approbata, a reverendo papa Paschali, et a tota curia honoratus est et magnifice laudatus. Unde reversus ab Apostolica sede pallium cum privilegiis sibi necessariis susceptum secum Eboraci deportavit.

His gifts
to his
churches.

Hic idem archiepiscopus ecclesiam de Laxtona ecclesiæ nostræ in præbendam dari a rege obtinuit, et vi. ecclesiarum, quas de villis suis rex ei dedit, Driffeld, Killum, Pocklington, Pikeringe, Borch, Scneid, quinque Sancto Petro, sextam vero, scilicet Sneid, dedit Sancto Germano de Selebi.

Death and
burial.

Vixit autem in archiepiscopatu annis vii. et mensibus fere v., et M^oC^oVIII^o anno, xii. kalendas Junii, apud Suthwellam obiit, et ad ecclesiam Sancti Petri Ebor. delatus, ibi sepultus est.

Thomas II. Septima autem die successit ei Thomas regis capellanus, Sancti Johannis Beverlacensis ecclesiæ præpositus, nepos Thomæ reverendi Senioris, cui rex eodem die, vel in proximo, Hugh, pp. Lundoniensem episcopatum daturus, requisitione Hugonis decani et quorundam de nostris, qui tunc erant ad curiam, consilium mutavit, et ei Eboracensem ecclesiam tradidit. Multorum desideriis dies ille desideratus advenit, quando in metropolitem metropolis nostra illum suscepit, quibus si antea elegisse licuisset, Thomæ Thomas, patruo nepos, quasi jure hereditario proxime successisset. Erat enim apud nos sub patruo suo amabili et amicabili educatus, et decenter eruditus, moribus et conversatione gratus, ipseque archiepiscopus factus pro consanguinitate et nominis similitudine, et aliqua morum consuetudine patruum suum nobis in se ex parte reddidisse visus est.

Pater hujus Thomæ Samson fuit de nobilissima Nor. Ric. of mannorum prosapia oriundus, vir et ipse magnificus et Hexham, primo Henrici regis Anglorum capellanus, et Baiocensis c. 5. ecclesiæ thessaurarius, cui etiam Ricardus, filius ejusdem Samsonis, postea pontificali dignitate præfuit, deinde idem Samson Wigornensis episcopus extitit.

Parentage
and cha-
racter of
Thomas.

In hoc igitur Secundo Thoma, filio supradicti Samsonis, Id. c. 6. viro perspicuo, laudabilem naturæ dotem multimoda virtutum insignia affatim exornabant. Ingenii naturalem vivacitatem litterarum scientia et sermonis facundia commendabant. Largiendi dapsilitatem, grata vultus hilaritas, et prompta animi benignitas magnificabant. Super egenorum inopia, mæstorum tristitia, afflictorum miseria, quam ineffabiliter

totus visceribus compassionis et caritatis effluebat, ac de eximia morum ejus elegantia aestimavi potius silere quam parum dicere.

Cumque præpotentum et prædivitum parentum et amicorum non modica copia præemineret, et dulci juventutis gratia floreret, ac dignitatum et honorum ingenti gloria præluceret, et divitarum magna abundantia præpolleret, super graves His disease. et frequentes epatis molestias, quas longo tempore patiebatur, prudentiam medicorum consuluit. At illi complexionis ejus conspectionem, et causam, et modum morbi diligentissime explorantes, nisi, pudicitiae fræno soluto, naturalem carnis explendo voluptatem frequentaret, eum nullo modo sanitatem recuperare posse constanter confirmabant. Quorum consilium prorsus abiciens, et ne quis tale quid ei amplius suggerere auderet cum anathemate interdicens, tale responsum memoria dignum eis cum magna mentis constantia reddidisse fertur : “ Absit,” inquit, “ absit a me ut pro hac momentanea “ corruptibilis carnis salute æternæ salutis Auctorem ac “ Datorem scienter offendam. Non enim per oscensionem ad “ iram est provocandus, sed potius per bonam operationem “ ad misericordiam inclinandus, ut Suæ creaturæ misereatur “ propitiatus.” Tunc præcepit largas elemosinas dari; et ipse, copiosissimo lacrymarum imbre faciem perfusus, ad orationem cum magna devotione se convertit, quod et more solito facere consuevit; et toto mentis affectu quem intersanctos Dei præcipue diligebat et excolebat, in suum auxilium, Sanctum Johannem confessorum, Beverlacensis ecclesiæ patronum, saepius iterando invocavit. In hac autem præposituræ dignitate eo tempore fungebatur, apud quam tunc eum ægrotasse contigerat. Sed mox, per intercessionem His cure. sanctissimi confessoris, Deo auxiliante, sanitatem recuperavit. Sicque, pudicitia conservata, in virginitatis puritate do hac vita migrasse pro certo creditur. Cum prædictis autem virtutum insignibus, tantam gratiam illi propitia Dei pietas contulerat, ut tam divitibus quam pauperibus gratissimus et carissimus esset. Unde, quocunque adveniebat, miro favore et gaudio suscipiebatur, venerabatur, diligebatur.

Anno igitur Dominicæ incarnationis M^oC^oVIII^o, et regni Henrici ix^o, quo desiderante, et unanimi consensu et desiderio cleri et populi, in Eboracensem archiepiscopatum, ut supradictum est, electus, pontificalis officii dignitatem, quantum potuit, bonis operibus implere cum magna cura et

Thomas
visits
Hexham.

diligentia satagebat. Cumque archiepiscopatus monasteria frequenter visitaret, et in eis, pro suis viribus, et pro locorum congruentia Dei servitium exaltaret, contigit quoque eum saepius, visitandi gratia, ad Hagustaldense monasterium devenire. Unde, Deo inspirante, coepit crebrius ad memoriam reducere, illud quondam possessionum et dignitatum magnificentia opulentissimum, et cultu religionis notissimum, ad quam miserrimum statum eo tempore devenisset. Igitur, ob Sanctorum ibi quiescentium merita declaranda, Deo miserrante, ejusdem dejectione magno compassionis dolore condoluit, ac de ipsius resuscitatione ipse sedulo excogitare, et cum suis diligenter tractare ac retractare coepit. Cognita autem ipsius voluntate, quamplures, et maxime quidam de suis clericis ei dilectissimi et familiarissimi, omnibus modis quibus poterant, ad hoc perficiendum ipsius animum accenderunt.

Anno igitur ab incarnatione Domini m^oc^oxii^o, et Henrici Ric. of regis xiii^o, qui est archiepiscopatus ipsius quintus, sape- Hexham,
dictus Thomas, consilio et auxilio capituli sui, videlicet ec-

c. 8.

He re-
founds the
church and
helps it in
various
ways.

clesiae Sancti Petri Eboracensis, de manu Ricardi de Maton præfatam ecclesiam Hagustaldensem liberavit. Consensu quoque ipsorum canonicorum, in praedicta Eboracensi ecclesia, unam portionem de communi eorum, pro liberatione ipsius, illi dedit. Nec mora. Eodem anno, ad kalendas Novembris, duxit illuc canonicos regulares, quibus, cum suis con-suetudinibus, et cum omnibus ad eam pertinentibus, quietam et liberam, sicut ipse eam in suo dominio habuerat, ecclesiam, cum quibusdam terris et aliis possessionibus, in perpetuam elemosinam dedit, ut privilegia eorum, facta ab ipso archiepiscopo, et a capitulo ecclesiae Sancti Petri Eboracensis testantur.

Concessit quoque eis, ad vestitum eorum, c. solidos per annum. Dedit quoque eis libros, vestimenta, et plurima alia ad decorum domus Dei necessaria; et si diutius vivere posset, multo plura dedisset. Quippe eos, et ecclesiam eorum, quantum ratione poterat, ardenti desiderio sullimare proponebat.

Iste præsente Ulrico presbytero-cardinali, qui a domino Paschali papa in legationem Angliæ directus ei pallium suum attulerat, in ecclesia Sancti Petri Eboracensi, Turgotum qui fuerat prior Dunelmensis ecclesiae Hugh, pp. episcopum Sancti Andreæ de Scotia consecravit. Michaclm 127-8.

quoque, hominem sanctum, Glesguensi ecclesiæ, canonicam obedientiam sibi scripto profitentem, episcopum consecravit. Præbendis quoque canonicorum Sanctæ Mariæ de Suth. Thomas's welle eandem libertatem a rege Henrico obtainuit, quam good deeds. ecclesiæ Sancti Petri Ebor, et Sancti Johannis Beverlancensis, et Sancti Wilfridi de Ripun præbendas habent, et, quod ad ipsum pertinebat, ab omni episcopali consuetudine et exactione in ecclesiis et terris liberas eas et quietas concessit et confirmavit. Aldredus bona memorie ultimus Angligena archiepiscopus præbendas illas, ut supradictum est, de terra emptitia fecit, sed regias consuetudines vel exactions ab illis emere non potuit, quibus vendere non licebat. Anno Dominicæ incarnationis m^oc^oxiiii^o, et regni Henrici xv^o, et archiepiscopatus sui vii^o, pia memorie Secundus Thomas Eboracensis ecclesiæ archipræsul, xiiii. kalendas Martii, feria iii^a, apud Beverlacum defunctus est, et in ecclesia Sancti Petri apud Eboracum digno honore sepultus.

Eodem vero anno, die Assumptionis Sanctæ Mariæ, apud Arch-Wintoniam, Turstinus, Henrici regis capellanus, in Ebora-censi archiepiscopatu illi successit. Hic vero, ecclesiæ suæ pristinam dignitatem omni studio reparare cupiens, quam plures de antecessoribus suis Cantuariensibus archiepiscopis fecerant professionem nullo modo facere voluit, unde et a rege Henrico, et a Radulfo Cantuariensi archiepiscopo, et ab omnibus fere Angliæ epis-copis, et a pluribus baronibus qui illi favebant, saepissime et gravissime in tantum vexatus est, ut semel in quodam Concilio apud Salasbiris pastoralem baculum reddere, et multo tamen non solum præsulatum suum, sed et fines Angliæ et Normanniæ relinquere cogeretur. Exit ergo exul egregius, et per insignia monasteria Galliæ, Burgundiæ, Italiæ transiens tandem præsentia domini papæ Calixti præsentatur, a quo ejus causa cognita magno cum honore suscipitur, et quanto magis a suis compatriotis infestatur, et a sua patria elongatur, tanto honorabilius in peregrina ab alienis suscipitur, veneratur, prædicatur. Nec imme-

Ric. of Hexham, c. 11. rito, quoniam inter omnia adversa constantissimum et invictissimum animum gerebat.

Is perse-cuted by Canterbury.

He is consecrated at last by Ca-
ilius II.

His igitur causis consecratio ejus per plurimos annos dilata est. Tandem vero Divina clementia ejus tribulationem miserante, in quodam magno concilio Remis celebrato a laudabilis memoriae viro Calixto summo pontifice, absque omni professione Cantuariensis ecclesiae et cum libero pallio gloriosissime consecratur. Deinde, eodem papa intercedente, Henrico regi reconciliatus, cum libero pallio, quod paucis antecessorum suorum contigit, et cum magno honore ad suam, hoc est Eboracensem, ecclesiam rediit. Attulit quoque secum privilegia in quibus dompnus Apostolicus sub anathemate prohibet ne Cantuariensis ab Eboracensi amplius exigat, vel Eboracensis Cantuariensi amplius professionem faciat, et ne ab aliqua laica persona ad hoc cogatur.

Tandem vero cessante adversitatum immanitate atque arridente pacis serenitate, clerum ac populum sibi commissum diligenter instruens, ecclesiasticæ distinctionis negotia cum magna instantia exercere cœpit. Ecclesiam quoque suam, hoc est Eboracensem, tam reliquarum quam librorum et ornamentorum donariis plurimis honoravit et ditavit. Præterea reliqua monasteria, quibus præcerat, variis ornamentis et beneficiis multiplicare procuravit. Inter quæ Hagustaldensem ecclesiam specialiter dilexit, unde non solum pretiosas reliquias et quasdam terras et bona et plurima ecclesiastica scemata cum multis aliis beneficiis, sed et insuper unam præbendam in ecclesia Sancti Petri Eboracensi Ric. of in perpetuam elemosinam illi ecclesiæ et canonicis in ea Hexham, c. 11. perseverantibus donavit.

Fountains
abbey
begun.

Anno autem Dominicæ incarnationis M^oC^oXXXII^o, et archiepiscopatus sui x^oviiii^o, haud procul a Ripun, quoddam nobile cœnobium, quod Fontes vocatur, fundavit. Cui quendam Ricardum, magnæ probitatis et sanctitatis virum, et in sacris literis eruditissimum, et in causis ecclesiasticis strenuissimum, abbatem præfecit. Hic cum in abbatia Sanctæ Mariæ Eborac' multo

tempore prioris officio functus fuisse, gratia arctioris
vitæ et desiderio majoris profectionis accensus, cum
xii. aliis monachis monasterium exivit. Unde mox
Bernardo abbati Clarævallensi se tradentes, Cister-
tiensium monachorum observantias suscepérunt, quas
usque hodie cum suis sequacibus diligenter observant.

Instituit quoque et privilegiis suis confirmavit in His activi-
ecclesia Sancti Petri Eboracensis et in ceteris monas-
teriis suæ potestatis in quibus conversantur canonici
sæculares, ut, cum morerentur, pro animabus eorum
per unum annum redditus præbendarum suarum ex-
penderentur. Terras autem ad mensam Sancti Petri
pertinentes, quæ vel penitus ablatae vel inutiliter
occupatæ vel dispersæ erant, recuperavit et recollegit.
Prædia quoque et terras et redditus archiepiscopatus
restaurare, emendare, multiplicare, ædificiis, agriculturis,
bonis legibus magno studio procuravit. Quam crebro
præmissa confessione pro peccatis suis et corporalem
vindictam subierit, et quam assiduus et intentus
privatas orationes frequentaverit, et quam ordinate et
studiose diurnas et nocturnas Horas persolverit, et His piety.
quam diligenter et quam devote cum cordis contritione
et lacrymarum effusione sacrosancta Missarum sol-
lemnia celebraverit, excedit modum et vires nostræ
paritatis enuntiare. Luxuriei colluviem persequens,
quantum in se et in aliis castitatis munditiam dilexerit,
quanta benignitate et humanitate cujusque generis
religiosos suscepérunt, protexerit, honoraverit, et quam
accurate quibuslibet advenientibus hospitalitatem
exhibuerit, et quam firmus et constans in amicitia
fuerit, et quam largas quotidie indigentibus elemosinas
distribuerit, et de ceteris ejus virtutibus melius ju-
dicavi silere quam parum dicere. Erat namque orphano-
rum mitis pater, et viduarum mansuetus patronus,
oppressorum protectio, desolatorum consolatio, indi-
gentium recreatio, pravorum confusio, et bonorum
exultatio.

Ric. of
Hexham,
c. 6.

The invasion of
the Scots in
A.D. 1139.

Anno igitur Dominicæ incarnationis M^o.C^oXXXIX^o, postquam David rex Scotiæ Northanhymbriam et terram Sancti Cuthberti devastaverat cum nephando exercitu suo, non solum Ebor' schiram, sed et alias provincias Angliæ destruere properabat. Quod ubi cognoverunt, omnes pariter, tam divites quam pauperes, timor ineffabilis et horror inexplicabilis invasit. Unde quid consilii in hac tempestate haberent musitantes, potius ad fugiendum quam ad resistendum parati erant. Cernens ergo Turstinus archiepiscopus crudelissimum lupum gregem Domini sibi commissum jam-jam invadentem, super ejus interitu immenso compassionis dolore sauciatus, ingemuit. Nec, sicut solet mercenarius, in fuga sibi præsidium speravit, sed potius de Summi Pastoris misericordia præsumens, ac sese periculo objiciens, quomodo filios suos ab imminentि morte eriperet, ac protegeret, excogitavit. Barones itaque et principales ac sapientiores viros suæ potestatis in unum congregatos exhortatoriis verbis animavit, et optimis exemplis confortavit, et ad sanctæ ecclesiæ et suæ patriæ defensionem animos eorum vehementer accendit. Quin etiam si ejus consilium sequi perfecte vellent, certam victoriam eis prænuntiavit, nec in hac causa eis mortem fore formidandam affirmavit. Igitur pro peccatis suis facta diligenter confessione et pœnitentia suscepta, cum magna devotione tanti patris absolutione exhilarati et benedictione lætificati, hostibus sanctæ ecclesiæ cum ingenti multitudine occurrere festinant. Cum autem præ nimia et ætatis et infirmitatis debilitate quo eum ire oportebat, in lecto gestatorio portaretur, ipse tamen ad illorum consolationem cum eis in Stephani prælium ire voluit. At illi, non permittentes, eum obsecraverunt, ut in vigiliis, et jejuniis, in orationibus et elemosinis, et in cæteris quæ sint ad Deum pro illis Divinæ pietatis supplicaret, quatinus eventum belli prosperaret. Presbyteros quoque et illorum clericos suas cruces secum ferentes singulos cum suis parochianis

Turstin takes the lead against them.

Turstin's energy and courage.

Ric. of Hexham,
de Gestis Stephani.
P. 87.

ad eos in prælium misit. Igitur commisso gravi prælio, et innumera multitudine Scottorum perempta, et cæteris captis, vel cum suo rege fugatis, Deo auxiliante, Angli victoriam obtinuerunt, et, ut evidentissime comprobaretur non ex humana virtute sed ex Divina pietate hæc victoria provenire, vix per unius horæ spatum illud bellum duravit. Sicque prudentia et probitate strenui pastoris et ab hac et a multis aliis cladibus patria ejus sæpius liberata est.

Nec multo post eodem anno nimia valetudinis et senectutis molestia sentiens se prægravari, curis sæculi failing health. omnino relictis, coenobialem vitam arripere, Deo adjuvante, proposuit. Nam dum juvenis erat, monachum se voverat sub observatione Cluniacensem. Unde dis- positis rebus suis, prout ei placuit, absque spe rever- tendi ab Eboraco discessit. Sed quia clero et populo suo inconsulto hoc agere cœpit, a clericis suis eum perseuentibus ad sedem suam revocatus est. Reversus igitur cum religiosis et sapientibus viris de vita sua emendatione, et quomodo in archiepiscopatu sanius et utilius conversare posset diligentissime tractavit. Itaque quæ merite abstulit restituens, et servientibus suis quæ promeruerant reddens, et ab his quos offenderat humiliiter veniam postulans, cætera quæ habuit in usus pauperum erogavit. Presbyteros etiam Eboracensis civitatis in capella sua congregari fecit, et in pra-sentia omnium facta confessione, et suscepta ab eis absolutione, non sine magna cordis contritione et lacrymarum effusione, vestimentis suis exscoliatus, et toto corpore humili prostratus, a singulis etiam corporalem vindictam sustinere gavisus est.

Crescente autem morbo de die in diem magis vitali calorem in se deficere sentiens, votum suum adimplere properavit. Igitur rebus suis quæ ei supererant ordinatis, et omnibus quæ ad sæculum pertinent abre-nuntiatis, ad quoddam oppidum diœcesis suæ, quod Pons Fractus vocatur, magna tam laicorum quam cleri-

A great defeat of the Scots.

He gives up his see,

but having done so without

leave, he returns to York for

a while.

The scene in his chapel at York.

corum turba comitante, profectus est, ibique in quadam
cella Cluniacensi, in Conversione Sancti Pauli, habitum
et benedictionem monachi suscepit, et postea xi. diebus
supervixit.

He dies
and is
buried
there,
A.D. 1140.

Anno igitur ab incarnatione Domini M^oC^oX^oL^o., et
ab adventu Normannorum in Angliam lxxv., et regni
Stephani v., et archiepiscopatus sui anno xxvi., et
mense vi., viii. idus Februarii, feria v., piæ recorda-
tionis Turstinus Eboracensis archiepiscopus, fratribus
suis astantibus et orantibus, viam universæ carnis in-
gressus est, et in Sancti Johannis Evangelistæ ecclesia
prædicti oppidi, ante magnum altare, cum honore
tanto patri condigno, sepultus est.

IV.

MIRACULA QUÆDAM SANCTI WILLELMI.

Out of a table in the Vestry in the Cathedral Church of York.

[MS. Dodsworth, cxxv., f 131.]

Hæc sunt miracula quæ Dominus noster Jhesus Christus, meritis Beati Willelmi archiepiscopi Eboracensis, anno ab incarnatione Domini 1177, in ecclesia Beati Petri Eboracensis ad sepulchrum ejusdem sanctissimi pontificis, multis astantibus, operari dignatus est.

1. Puella quædam de parochia de Leedes, cum trium A girl
esset annorum, cæcitatem percussa est . . . exinde cured of
septem annis cæca permanens, in die Pentecostes, Lives at
pridie scilicet idus Junii, ad sepulchrum Beati Wil-
lelmi aliquamdiu vexata, tandem meritis ejusdem sancti
pontificis visum recepit, dormiens vel soporata. Visum-
que fuerat puellæ, sicut ipsa palam referente cognitum
est, hominem venerandi habitus et miri candoris ad
eam accessisse, et manu oculos tetigisse, sicque visum
recepit. Cæcitatis autem testes sunt Paulinus¹ presbyter
de Leedes, in persona viri boni testimonii et conver-
sationis, et parochiani, ac mater ipsius puellæ.

2. Quædam etiam de Fulford mulier, quæ nervis in Woman
poplite contractis usum dextri pedis amiserat, ad se- from Ful-
ford with

¹ This person occurs as a witness to one of the Kirkstall charters in A.D. 1180.

anchylosed right knee. pulchrum Beati Willelmi baculo subnixa, et a duobus hominibus eam sustentantibus adducta, ibidem meritis ejusdem sanctissimi pontificis sanitatem, feria secunda Pentecostes, recepit: sic ad propria, sine omni, vel baculi, vel hominis; adminiculo, sana rediit.

Man with ankylosed knee. 3. Eodem etiam die quidam Gaufridus, ab annis novem similiter nervis contractis adeo infirmabatur, ut duobus baculis subnixus, et uno pede suspenso incurvus valde semper incederet. Hic in Eboraco annis plurimis conversatus, et ab omnibus fere civitatis ejusdem infirmitate hujusmodi visus et cognitus, meritis Beati Willelmi ad sepulchrum ejus pietate Divina sanitatem recepit; et subjectis baculis ad altare Beati Petri Apostoli, gratias agens Deo et Beato Willelmo, nemine sustentante, rectus et erectus, tam clero quam populo astante et Deum collaudante, accessit.

Woman from Heworth, blind, and with swollen body. 4. Item secunda feria Pentecostes femina quædam de Heword, ab annis, sicut ipsamet asseruit, fere decem visu orbata, et nimio ventris tumore et dolore gravata, ibidem sanitatem recepit.

A deaf woman from Helmsley. 5. Femina quædam de parochia de Hemelsay, etiam a nativitate surda, sicut, ipsa post receptam sanitatem asserente, et convocandis ejus testantibus, cognovimus, feria iii. Pentecostes, ad sepulchrum Beati Willelmi auditum clarissimum recepit.

A woman, hump-backed, from York. 6. Eodem etiam die altera quædam ab annis fere viginti gibbosa et . . . . valde incedens, in Eboraco diu conversata, et in infirmitate hac visa et diu cognita, ibidem sanata fuit; ita ut corpore omnino recto, aliquanto tamen gibbi vestigio quasi ad infirmitatis indicium remanente, abierit.

Adropsical woman from Harewood. 7. Nocte vero proxima sequente hydropica quædam de Harwod cum ventre valde tumido ad sepulchrum Sancti Willelmi adveniens, ibidem sanata fuit.

A youth with club-foot. 8. Juvenis etiam, Henricus nomine, a pueritia pedibus tortis, et eos post se trahendo ubicunque incedens, in Eboraco diu in hac infirmitate conversatus

est, cognitus, hic ad sepulchrum Sancti Willelmi, feria iii. Pentecostes, xvii. scilicet calendas Julii, post diu curvam et nimiam vexationem, rectum gressum recepit.

9. Quædam etiam puella de Auctona super flumen de Derwent, visu dextri oculi omnino privata, ibidem ejusdem oculi visum eadem feria iii. recepit, sicut A girl from Aughton, blind of an eye.

certo poste a experimento probatum est. Nam videntibus illis qui extiterant, cum quidam ejus sinistrum oculum clausisset, ipsa altero quæ coram se fiebant veraciter inspiciens discernebat.

10. Item feria secunda, puella quædam de Eboraco cum collo valde inflato, et filo rubro circumligato . . . , ad recipiendam, juxta erroneam æstimationem throat. gentilium, infl . . . ; ad sepulcrum Sancti Willelmi advenit, ibique celerem tam de inflatione colli, quam de dolore pedis unius, quo a media Quadragesima usque tunc cruciabatur, curationem accepit, sicut ex circumstantium testimonio et fili circumligati laxatione.

11. Vir etiam quidam de Louesdale, cum Paulino presbytero de Ledes diu conversatus, et ex longo tempore, sicut idem Paulinus attestando asseruit, cæcus effectus, ibidem, feria iii., illuminatus est.

12. Item eodem die puer de Ulskelf, ab annis plurimis surdus factus, ibi etiam auditum recepit. A deaf boy from Ulleskelf.

13. Puella quædam de Rokesburgh, casu Eboracum cum vitrico et matre adveniens, linguam a nativitate adeo impeditam habuit, ut verba formare, vel ad intellectum proferre, omnino fere non posset. Hæc ibidem eodem die diu vexata, tandem loquela impeditam, multis astantibus et testimonium sanitatis ejus cum vitrico et matre ejus, meritis beatissimi Confessoris, et aliis perhibentibus, gratiose recepit.

14. Femina etiam quædam de Haxeby, infirmitate nimia in interioribus vex . . . etiam femore anno integro adeo infirmabatur, ut nusquam sine baculo sese incedendo movere posset, sicut a Johanne de Routhclyve (?) clero, viro honesto et boni testimonii, cui illa

in infirmitate aliquamdiu . . . . et aliis de Haxeby testantibus, cognovimus. Hæc ibidem eodem die sanitatem recepit, et abjecto baculo ad propria rediit.

A youth
from
Sedgefield,
co. Dur-
ham.

15. Juvenis etiam quidam de Seggefled, villa quædam trans Teyse, infirmitate nimia tribus fere, prout juvenis asserebat, annis in interioribus graviter vexatus, auditis in die Pentecostes hujus miraculis Eboraci, adiit (forestam) de Galtres tabem multam evomens, vix quarta feria Eboracum venit; et ad sepulcrum Sancti Willelmi accedens, sanitatem integrum nocte sequente se ibidem accepisse asseruit.

A deaf
woman
from
Helmsley.

16. Eadem etiam nocte femina quædam de Hemel-say, quæ passione nimia annis plurimis in capite vexabatur, et unius auris auditum, sicut pater ejus et alii ejusdem villæ testabantur, amiserat, ibidem passionis levamen cum auditu recuperavit.

A blind
woman
from
Pickering.

17. Feria quinta sequente, femina quædam de Pick-ering, duodecim annis, sicut ipsa asseruit, cæcitate percussa, et in Eboraco diu in hac cæcitate conversari cognita, visum ibidem recepit.

A woman
with a stiff
right arm,
from
Walmgate,
in York.

18. Alia etiam quædam de civitate Eboraco, manens in via quæ vocatur Walmeate, manum dextram cum brachio annis tredecim in tantum contractam habuit, ut usu manus et brachii omnino careret. In parte etiam dextra gressum adeo amiserat, ut pedem post se trahens vix etiam baculo quodam incedere valeret. Loquela etiam impeditam habuit, ita ut ad intellectum verba proferre non posset. Hæc eodem die rectum gressum, abjecto baculo, manumque (et) brachium directa, et flexibus, sicut a domino archiepiscopo Eboracensi manum illius attractante et flectente, et aliis similiter quamplurimis probatum fuit, ibidem recepit. In loquela aliqualiter meliorata est.

A sick
man from
Leeds.

19. Alter etiam quidam de parochia de Ledes, ab annis septem ipso asserente, et Paulino presbytero de Ledes cuius parochianus fuit testimonium infirmitatis ejus perhibente, in interioribus gravissime et fere

continue vexatur. Eodem die ad sepulcrum Beati Willelmi post tabem multam vomitam, etiam sanitatem recepit.

20. Feria vero sexta femina quædam de Eboraco A blind satis cognita, annis septem cæca effecta est, et in inferioribus infirmitate gravissima annis plurimis vexata, ibidem recepto visu de infirmitate exteriori et interiori convaluit.

21. Alia quædam de Morton, terra videlicet Sancti Petri, cum panem vitæ quadam [die] sumeret, ranam unam in ipso pane sibi caritatively dato nescienter decoctam invenit in pane isto. Venenata annis duobus adeo ægrotabat, ut nec latere dextro quiescere, nec unquam panem comestam retinere posset, sed sumptam statim evomuit. Internis etiam torsionibus gravissimis cruciabatur, in tantum ut sæpius quasi statim moritura, presbytero et aliis ejusdem villæ testantibus, putaretur. Hæc cum eadem feria ad ecclesiam appropinquavit, pedibus ejus et manibus ejus, ventreque subito, prout ipsa asserebat, tumescientibus via genibus incedens, ad sepulcrum Sancti Willelmi pervenit, ibique nocte sequente aliquam tabem evomens, sanitatem continuo recepit.

22. Alia quædam de Middleton in Tyisdale annis duobus tanta ægritudine interius laborans ut ventrem in modum prægnantis tumidum haberet, ibi tabem multam eadem feria evomens sanata est.

23. Alia quædam de Helperby, anno dimidio in rebus gibbosa, et nervis poplitum contractis gressu adeo privata, ut se nusquam movere posset, nisi manibus reptando, et a renibus totum corpus inferius post se trahendo, sabbato Pentecostes, tam gibbi quam contractionis sanitatem *integra* ibidem recepta, gressum pristinum omnino recuperavit.

24. Quædam etiam de shira de Richmond annis tribus surda effecta, et pedem dexterum annis fere

A woman from Middle-ton near York, swallows a frog.

out of Richmond.

shire with a swollen foot.

A lame woman from Haxby.

A sick woman from Rawcliffe?

Another woman from Tadcaster.

A girl from Flaxton.

A deaf and dumb man

septem inflatum valde habens, eodem Sabbato et auditum et tumoris sedationem obtinuit.

25. Femina quædam de Haxeby manuum et tibiarum, pedumque dolore, immo et ardore annis quinque cruciata, gressu tandem uno anno fere privabatur, hac etiam festivitate Sancti Willelmi sanata est.

26. Alia etiam de Bandoclyve (?) ab infantia in ore stomachi inferius in interioribus tanta ægritudine et dolore torquebatur, ut in partes illas ægritudinis manum durius attractando apponere non sustineret, multisque tam unctionibus quam alterius modi remediis attemptatis, nullatenus curari potuit. Hæc etiam eodem Sabbato sanitatem se recepisse asseruit.

27. Alia quædam de Tadkaster, dextra fauce ex dentium extractione confracta, anno dimidio eandem faucem adeo inflatam habuit, ut quasi mamilla grandis feminea deorsum pendens, inflatio humerum dexterum attingeret. Hæc etiam eodem Sabbato, cum ad sepulchrum Sancti Willelmi recumberet, inflatio illa miseratione Divina exterius crepuit, et sanie multa affluente, os etiam faucis putrefactum et solutum, lingua palpitante in ore. Sentiens illud in gremio suo, expuit, quod et his qui astiterant statim postea ostendit; sicque putredine illa evacuata, inflatio illa poene sedata apparuit. Et, sicut ipsa asseruit, licet prius ex inflatione eadem sanies non modica per os ejus affluxisset, nunquam tamen nisi ad sepulcrum Sancti Willelmi venisset, inflatio illa sedari potuit.

28. Puella quædam de Flaxton, annis quatuor, juxta ipsius et aliorum qui eam noverant assertionem, hydroperosis morbo, et imo ventris et tibiarum pedumque dolore et tumore gravata, eadem etiam festivitate tabe multa vomita [et] ejecta, ibidem, tumore sedato, sanitatem recepit.

29. Quidam de Wartre, aliquot annis surdus et mutus effectus, eadem similiter festivitate cum auditu

loquela ad Sanctum Willelmum recuperasse dinos- from
citur. Wartre.

30. Femina quædam de Wilton, annis sex, sicut de A blind
quibusdam de eadem villa testantibus certum habitum woman
from est, visu orbata, eadem festivitate visum ibidem re- Wilton.
cuperavit.

31. Alia quædam de Nuby, annis duobus paralytica A para-
facta, hac eadem festivitate ad Sanctum Willelmum lysed wo-
man from sanitate recepta sui compos effecta est. Newby.

32. Item alia quædam, Albreda nomine, de Gys- Albreda,
burne, lapide diutius vexata, eundem lapidem de se a woman
abscidi fecerat, eique ex hac abscissione accident, ut annis from
septem urinam nullatenus deinceps retinere posset. Gisburne.
Cum igitur annis plurimis hac importunitate vexaretur,
tandem, sicut ipsamet asseruit, dormienti apparuit
sanctus Martyr Thomas, monens eam ut cum pre-
parata sibi cruce ad eum veniret. Illa vero, visione
non neglecta, Cantuariam, sine cruce tamen, festinavit;
ibique sanitatem non recepta domum cogente inopia
rediit. Audiens vero tandem plurimos apud Eboracum
per Beatum Willelmum ad sanitatem restitui, illo
venire non distulit, factaque sacerdoti peccatorum
suorum confessione, et infirmitate ejusdem certitudinis
causa visu sacerdotis a feminis legitimis secreto in-
quisita et cognita, eadem festivitate meritis sanctissimi
patris Willelmi sanitatem recuperavit, plurimisque die-
bus cum aliis similiter sanatis in obsequio infirmorum
ad tumulum Sancti Willelmi recumbentium sanissima
ministravit.

33. Puer etiam, Ricardus nomine de Lepyngton, A hump-
filius cuiusdam militis de Carpecotis, annis sex gibbo-
sus existens, et incurvus superincedens, eadem iterum back boy
from Carl-
festivitate, gibbo tamen in dorso remanente, erectus
est, seseque, ac si nihil mali habuisset, facilime cur-
vare et erigere visus est.

34. Accedit itaque anno Verbi incarnati millesimo Oil flows
trecentesimo octavo, in sancta septimana Pentecostes, from the
tomb in
1308.

feria quinta, quod tumba gloriosi Confessoris prædicti olei resudavit liquorem, antidotum ad diversorum morborum genera pretiosum. Quod cum a fidelibus circumstantibus et ibidem quibusdam causa orandi jacentibus majoribus ipsius ecclesie fuisset nuntiatum. illi præ nimia ipsius liquoris claritate, si veram olei substantiam prætendisset hæsitarunt. Ipso itaque bonitate (*sic*) collecto, lichino inde facto et accenso, mirabiles flammæ inde procedentes, ac si oleum fuisset, commune mirum cernentibus intulerunt. Tunc voces audiuntur psallentium, ac campanarum sonitus per civitatem. Undique iste rumor expanditur. Audito itaque, ut dictum est, per civitatem tam desiderabili, licet solito sancto Dei, miraculo, fideles diversi qui a languoribus tenebantur, tam per ipsius olei inunctionem, quam per ejusdem sancti Confessoris solam invocationem, eodem die, Christo largiente, sanitatis gaudia recipere meruerunt.

William
the clerk
of Wors-
brough?
cured of
paralysis
in 1818.

35. Aliud quoque miraculum factum ibidem vidimus in quodam paralytico, Willelmo clero de Weshburgh, qui tam diu et fortiter ab unibilio inferius universalis paralysi percussus erat, quod nec ipsa membra movere poterat, nec etiam nisi modicum sentire. Qui dum anno Domini nostri millesimo trecentesimo decimo octavo tota nocte diem ipsius Sancti Willelmi præcedente ad tumulum vigilaret, sopore parvulo deditus fuit in aurora. Et, ecce! lux (?) inæstimabilis, ut sibi visum est, tumuli replevit ipsum locum: qui perterritus, et a sopore taliter excitatus, cœpit ire, sanitati plene restitutus.

A woman
from
Beccles in
Suffolk is
cured in
1319.

36. Istud quoque non est sub silentio prætereundum, quod anno gratiæ mo. trecentesimo decimo nono, nocte proxima sequente diem ipsius gloriosi Confessoris, accidit, quod etiam oculis nostris vidimus, et nostris in Domino linguis attestamur. Venit siquidem eo tempore Eboracum quædam mulier de partibus Angliae australibus, videlicet de villa quæ dicitur Beccles

juxta Yarmuth, nomine Alicia, quæ in plurimis annis transactis totam manum cum brachio habuit in tantum paralyticam, quod in eis nec erat sensus nec motus voluntarius. Quæ cum nocte illa ad tumulum ipsius Sancti sanitatis gratia recuperandæ orationibus et vigiliis instanter vacasset, in sequentis diei aurora sopor modicus eam arripuit. Quo elato sopore, manum ipsam cum brachio mirabatur pristinæ restitutam subito sanitati, ad laudem et gloriam nominis Dei.

37. Vir quidam, Radulphus nomine, appellatus de A man
pace domini regis fracta, victus in duello, et ab adver- vanquished
sario suo, Besing nomine, fuit exoculatus uno oculo ; in a duel,
alio oculo fuit exoculatus postmodum quia victus fu- has his
erat. Traditus fuit executori justitiae, qui alium ocu- eyes re-
lum extraxit, et quidam garcio, nomine Hugo, ambos stored to
oculos extractos recollegit, et portavit in manu sua ; him.
et aliquot diebus elapsis, idem Radulphus, accedens ad tumbam Beati Willelmi, factis jejunii et orationibus, recuperavit duos alios oculos minores prioribus, et visum clarum et acutum, sed priores oculos habuit alterius coloris, scilicet vitro similes.

38. Cum Sanctus Willelmus rediret ab exilio ad ecclesiam suam Eboracensem cum maximo clero et populo, et venisset ad pontem Usæ, et omnes transis- sent pontem cum Sancto Willelmo equites et pedites ; pons autem, qui erat tunc temporis ligneus, cecidit et confactus est præ multitudine tum sequentium, nullusque inde læsus est nisi quod tibia cuiusdam equi fracta fuit. Omnes autem qui ibi aderant hoc maximum miraculum et virtutem per merita Sancti Willelmi intellexerunt.

39. Quidam homo simplex, civis Eboracensis, Rober- Cures
tus de Lewes nomine, frustum cæmenti fracti de tomba wrought by
Beati Willelmi fregerat, et ad domum suam propter some lime
infirmitatem uxoris suæ, quæ ægrotabat, deportans, from the
cum ascendisset pontem Usæ, aperiens manum invenit tomb,
idem cæmentum conversum in panem. Obstupefactus which
becomes bread.

est de miraculo, et gaudens venit domum, et eventum rei familie sue, et cuidam vicino suo, Roberto de Cleve nomine, indicavit, et partem ejusdem panis dedit; et postea accesserunt ambo ad ecclesiam, ostendentes palam miraculum quod contigerat; et uxor praedicti Roberti de Lewes gustu ipsius panis curata fuit a febre, et plures alii febricitantes.

A cure by
a rose leaf
dipped in
the oil at
the tomb.

40. Quidam Regnaldus capellanus fere duobus annis elapsis circa festum Sancti Johannis Baptiste laborabat vehementer febre tertiana, ita quod medicis mirum visum fuit quod posset incedere. Quadam vero die accessus suæ, post nonam, sedit in ecclesia Beati Petri, prope tumbam Sancti Willelmi; et ecce! clamatum fuit a pluribus quod oleum deflueret a tumba. Accurrens ille cum aliis invenit rosam; et folium rosæ illius intinxit in oleo decurrente et comedit, et postea nunquam accessionem illius febris sensit.

A shoe-
maker,
dead,dumb,
and blind.

41. Thomas Scottus, cum ipse pararet filii sui sotulares in vigilia Sancti Laurentii, amisit visum, et auditum, et loqueland; et os ejus versum fuit ad sinistram aurem, et dextra auris ad locum oris. Sic veniens ad tumbam Sancti Willelmi, et ibidem a nativitate Beatæ Mariæ usque ad festum Sancti Michaelis demoratus, et sanitatem omnimodam recepit.

A crippled
boy cured.

42. Puer vero curvatur ab infantia, quem pater et mater adduxerunt ad tumbam Sancti Willelmi, et ibidem recepit erectionem: ille vero eodem die quo accidit ambulavit, et ludens ante nunquam, ambulavit.

An indul-
gence of a
year and
40 days
to those
who visit
St. Wil-
liam's
tomb,
from Ni-
cholas IV.

Nicholaus episcopus, servus servorum Dei, universis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis salutem et Apostolicam benedictionem. Vitæ perennis gloria, qua mira benignitas Conditoris omnium beatam coronat aciem civium supernorum a redemptis pretio sanguinis fusi de pretioso corpore Redemptoris, meritorum debet acquiri virtute. Inter quea illud esse prægrande dino- scitur, quod ubique, sed præcipue in Sanctorum eccl-

siis, majestas Altissimi collaudetur. Cupientes itaque ut cathedralis ecclesia Eboracensis congruis honoribus frequentetur, de Omnipotentis Dei misericordia, et beatorum Petri et Pauli Apostolorum Ejus auctoritate confisi, omnibus vere poenitentibus et confessis, qui eandem ecclesiam devote visitaverint annuatim in festo Guillelmi, cuius corpus in eadem ecclesia requiescere dicitur, et per octo dies festum ipsum immediate sequentes, unum annum et quadraginta dies injunctæ sibi poenitentiæ misericorditer relaxamus. Datum apud Urbem Veterem, quinto Idus Augusti, pontificatus nostri anno quarto.

Istam indulgentiam præscriptam impetravit dominus Stephanus Maulay, archidiaconus Clivelandie, ad laudem ad honorem Dei et Beati Willelmi.

Hæ sunt indulgentiae archiepiscoporum Eboracen-sium et aliorum episcoporum qui Translationi Beati Willelmi interfuerunt, concessæ omnibus qui dictum Sanctum visitaverint, videlicet ccccxlivi^o dies.

O Willelmi, pastor bone,
Cleri pater et patronæ,
Mundi nobis in agone
Confer opem, et depone
Vitæ sordes, et coronæ
Cælestis da gaudia.

This was procured by Stephen de Mauley, archdeacon of Cleveland.
Indulgences for 444 days are given by the bishops present at the Translation.

Ora pro nobis, Beate Willelmi, ut:

Deus, Qui nos beati Willelmi, Confessoris Tui atque Prayers, etc., from the service for St. William's day. pontificis intercessione lætificas, concede propitius ut qui ejus beneficia poscimus, dono Tuæ gratiæ consequamur.

Jhesu, nostra fiducia, honor noster et gloria, amor, virtus, lætitia, vita, virtus, et via justorum, et patria, Tua nos clementia Willelmi per suffragia de mundi miseria transfer ad cælestia. Ora pro nobis, Beate Willelmi, ut digni efficiamur promissionibus Christi.

Omnipotens et misericors Deus, Qui gloriosi Confessoris Tui Willelmi corpus in imo reconditum digna sublimatione monstrasti, concede nobis translationem ejus celebrantibus ab hac valle miseriæ ad cœlestia transferri. Per Dominum nostrum Filium, etc.

Two women are charged with homicide. One dies in prison.

The other is obliged to carry the hot iron.

A swelling like a walnut on her hand, and she is sentenced to be burned.

The swelling disappears at the tomb of St. William.

She is released.

43. Duae mulieres accusatæ super homicidio captæ fuerunt secundum consuetudinem regni et incarcerated; quarum altera processu temporis naturali morte defuncta, reliqua mulier viva in carcere remansit. Tandem in adventu justitiariorum domini regis producta et accusata fuit super dicto homicidio. Et cum negaret se interfuisse illi *homicidio, adjudicata fuit et purgatio ferri candentis, secundum consuetudinem regni quæ tunc fuit, ut appareret utrum esset rea ejus homicidii vel non. Quod cum tulisset, reperta fuit in manu mulieris vesica quædam ad quantitatem mediatis unius juglandis, quare fuit adjudicata morti a xii. militibus ad hoc missis, tanquam rea prædicti homicidii, et igni concremanda. Quæ dum nuntiarentur justitiariis principalibus, dicta mulier extenta licentia orandi accessit ad tumbam Beati Willelmi. Statim ut intravit clausuram, quæ est circa tumbam, evanuit vesica, ita quod nullum vestigium v. . . . vesica remansit. Quo facto nuntiato justitiariis, missi fuerunt xii. milites ad manum ipsius mulieris inspicendam; quæ cum appareret sine omni læsione et vestigio dictæ vesicæ, et cujuslibet aliis infirmitatis, reportaverunt hoc justitiariis prædictis principalibus, qui, eandem mulierem absolutam et innoxiam judicantes, dimiserunt liberam, dicentes: "Ex quo Deus et Beatus [Willelmus] absolverunt, item nolumus eam condemnare;" et dictos milites, qui eam condemnaverunt, in misericordia domini regis adjudicantes, quia falsum perhibuerunt testimonium, et iniquum judicium tulerunt. Quæ vero ferrum candens portavit in ecclesia cathedrali Eboracensi coram altare Beati Michaelis; et

prædicti xii. milites qui eam observabant et manum ipsius, eandem mulierem, tanquam ream homicidii, voluerunt extrahere ab ecclesia, sed noluit sacerdos custos tumbæ permettere eam abduci, quæ curata fuit per miraculum Beati Willelmi.

The keeper of the tomb prevents her being dragged from the church.

V.

LECTIONES IN FESTO TRANSLATIONIS
SANCTI WILLELMI E BREVIARIO
EBORACENSI. CIRCA ANN. MCCCC.

The translation takes place in 1283.

LECTIO I. Gloriosus antistes Eboraci Willelmus, postquam migravit a saeculo, multis ac magnis coruscavit miraculis. Unde et decreto summi pontificis et fratrum suorum assensu decalogo Sanctorum assumptus est. Anno igitur ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo octagesimo tertio, et venerabilis patris Willelmi Wykiane Eboracensis archiepiscopi anno tertio, nobili viro Antonio Bek electo ad regimen episcopatus Dunelmensis, archiepiscopus et electus predictus ad hoc consenserunt, ut translatio Sancti Willelmi et consecratio ipsius electi concurrerent, et eodem die celebrarentur.

The king, queen, and nobles are invited to be present.

LECTIO II. Firmato itaque proposito, invitantur illustris rex Angliae Edwardus, et serenissima regina Elienora, neonon et magnates Angliae, tam personae ecclesiastici quam saeculares, ut tantae solempnitati ad honorem Sancti et ad intercessionem electi cum devotione debita suam praesentiam exhiberent, licet enim crederetur a multis quod aeris temperies quae post tropicum hyemale solet ingruere (et rex cum proceribus regni circa dispositionem Walliae, quae nunc de novo fuerat adquisita,) eorum adventum impediret, ex insperato tamen rex est cælitus inspiratus ut firmo proposito solempnitati interesset.

LECTIO III. Appropinquante vero tempore quo sanctum corpus debuit sublimari, prævenit diem ipsum venerabilis pater Willelmus Eboracensis archiepiscopus, ne non et Menevensis episcopus, frater electi Dunelmensis, similiter et idem electus. Et intempestæ noctis silentio intrantes ecclesiam, decano comitante et canonicis, lætanias concinunt, orationes fundunt, et ad tumbam Sancti Willelmi ejus implorantes auxilium humiliter se prosternunt.

LECTIO IV. Tandem ab oratione surgentes, amoto lapide sarcophago supposito, reperiunt sancti pontificis corpus sacris vestibus involutum. Amotis igitur patena et calice, qui juxta corpus in sepulcro fuerant collocati, archiepiscopus et episcopus, una cum aliis qui meritis præcellere credebantur, incipientes a capite, sanctas reliquias cum reverentia debita levantes, in quadam capsula locaverunt, et sigillis appositis cum maturitate debita recesserunt.

LECTIO V. Mane autem facto redeentes, clara luce sacras Sancti reliquias, quas prius convolverant, evolventes, et cum exacta reverentia pertractantes, ipsas vestes sacras, in quibus gloriosi Confessoris corpus involutum fuerat, in partem ponebant. Ea vero quæ ad corporis substantiam pertinebant, in capsula ad hæc diligentius præparata devotissime collocabant, signantes capsam, et custodiam adhibentes.

LECTIO VI. Sequenti vero die dum matutinæ de Sancti Willelmi translatione solemniter cantarentur, unus de servientibus canonicorum caput suum (sub) basim pulpiti in quo legi solet Evangelium reclinavit. Et ecce! dum tertia Lectio legeretur, lapis¹ columpnaris super caput quiescentis cecidit, ita quod caput ipsius

¹ Some years ago a stone was found in the Close at York, and is now preserved in the Vestry, bearing the following inscription, *Hic est lapis qui cecidit supra caput Rogeri de Ripon.* There is an account of this and of everything connected with St. William in the Journal of the Yorkshire Archaeological Society.

inter lapidem cadentem et basim jacebat compressum. Accurrentes cæteri ut lapidem amoverent, putantes caput ejus irrecuperabiliter esse confactum. Surgens vero ille qui dormierat nihil mali sentiebat, Deoque ac Beato Willelmo gratias egit.

The cere-
mony.

The king
helps to
carry the
remains.

Antony
Bek, bis-
hop of
Durham,
conse-
crated
afterwards.

LECTIO VIII. Sequenti vero die, convenientibus in unum ad ecclesiam prælatis præsentibus, et rege ac regina, et maxima comitiva comitum et baronum, rex ipse cum episcopis qui aderant, capsam in qua erant sanctæ reliquiæ in humeris suis circa partem unam chori ad locum ubi nunc corpus Sancti requiescit solemniter bajulabant. Non enim in corpus ecclesiæ descendere poterant, præ multitudine maxima populi.

LECTIO IX. Sic igitur corpus Sancti Willelmi cum gaudio et solemnitate qua decuit ab imo in altum, a communi loco in chorum solemniter est translatum. Translationis autem officio jam peracto, archiepiscopus consecrationis Dunelmensis electi mysteria solemniter peragebat. Quilibet autem episcopus qui intererant, cum essent undecim numero præter archiepiscopum, quadraginta dies indulgentiæ omnibus vere confessis et contritis et Translationem ejus visitantibus, metropolitano ratificante, relaxabat.

VI.

LECTIONES DIE TRANSLATIONIS
SANCTI WILLELMI E BREVIARIO¹
EBORACENSI ASSUMPTÆ.

LECTIO I.—Gloriosus antistes Eboraci Willelmus, Canonization of William. postquam migravit a sæculo, multis et magnis corus- cavit miraculis. Unde et decreto summi pontificis et fratrum assensu, catalogo Sanctorum ascriptus est. Dies etiam obitus sui in tota provincia Eboracensi a cunctis fidelibus celeberrime est custoditus. Verum licet a clero et populo ita gloriosus habebatur, hoc tamen ad cumulum gloriæ et laudis ipsius Sancti de esse videbatur, quod sanctissimum corpus ejus, de quo per lapidis duritiem oleum frequentius resudabat, in imo tenebatur inclusum.

LECTIO II.—Unde ad laudis et gloriæ consumma- The trans- tionem ipsius Sancti corporis Translatio a prælatis lation of his remains Eboracensis ecclesiae desiderio ardenti affectabatur. At determined ubi venit plenitudo temporis, quo Deus in Sui secreti on. sinu Sanctum suum decreverat sublimari, erexit in archi- præsulem Eboracensem venerabilem pier Willelum, qui prius per multa tempora in eadem ecclesia can- cellariæ officio fungebatur, cuius ministerio gloriosi Confessoris Sui corporis Translationem præordinaverat consummari.

---

¹ Taken from the York Breviary, printed at Venice in 1493.

Arrange-
ments
made for
it.

LECTIO III.—Anno igitur ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo octogesimo tertio, et præfati patris Willelmi anno tertio, nobili viro Antonio Beck electo ad regimen episcopatus Dunelmensis, cum esset electio ejus confirmata, archiepiscopus et electus eodem Spiritu inspirati, ad hoc vota sua unanimiter direxerunt ut Translatio Sancti Willelmi et consecratio ipsius electi eodem die celebrarentur. Firmato ita proposito invitantur illustris rex Angliæ Edwardus, ac serenissima regina Elianora, necnon et magnates Angliæ, tam personæ ecclesiastice quam sacerulares, ut tantæ solennitati interessent.

The king,
who is to
be present
has a fall,
but is
unhurt.

LECTIO IIII.—Cum autem in tam sancto proposito idem rex permaneret, accidit ut quadam die in eminentem locum ascenderet, et cum esset in loci cacumine, lapso pede cecidit ab alto; unde et ab assistentibus confactus et quassatus putabatur. Statim vero rex ipse consurgens de terra absque læsione Deo Omnipotenti et Sancto Willelmo gratias egit, casum suum inimico humani generis imputans, et salvationem suam meritis gloriosi Confessoris quem honorare disposuerat constanter ascribens. Ex eo autem die ad honorandum Sanctum Willelmum quamcuius ad civitatem Eboracensem de die in diem properavit.

The re-
mains are
examined
before-
hand.

LECTIO V.—Appropinquante vero tempore quo sanctum corpus debuit sublimari, prævenit diem ipsum venerabilis pater Willelmus archiepiscopus Eboracensis, necnon et Menevensis episcopus, frater electi Dunelmensis, similiter et idem electus: et intempestæ noctis silentio intrantes ecclesiam, decano comitante et canonicis, lœtanias cantant, orationes fundunt, et ad tumbam Sancti Willelmi humiliter se prosternunt. Tandem ab oratione surgentes, a noto lapide sarcophago supposito, reperiunt sancti pontificis corpus sacris vestibus oleo pinguissimo quod de sancti patris corpore resudaverat infusis multipliciter involutum.

LECTIONES DE S. WILLELMO.

LECTIO VI.—Amotis igitur patena et calice juxta corpus in sepulcro fuerant collocati, archiep̄pus et episcopus pr̄fati una cum aliis qui m̄ præcellere videbantur, incipientes a capite sanctas quias cum debita reverentia convolventes in qua capsula locaverunt; et ad locum secretum cum suā devotione portantes, sigillis appositis et custodia data recesserunt. Mane autem facto redeuntes luce sacras Sancti reliquias quas prius involvē cum reverentia evolventes, ipsas vestes quibus gl̄sum corpus involutum fuerat in partem ponebant, vero quæ ad corporis substantiam pertinebant, insula ad hoc diligenter præparata collocabant, signis capsam et custodiam adhibentes.

LECTIO VIII.—Sequenti vero die dum Matutinae Sancti Willelmi Translatione cantarentur, dormiens in ambone quibusdam canonicorum servientibus cum dominis suis ad ecclesiam venerant, unus ibi quiescentium caput suum sub basim pulpiti, in legi solet Evangelium, reclinavit. Et ecce! dum tunc Lectio legeretur, lapis columnaris non modici posuit super caput quiescentis cecidit. Quod videntes præsentes fuerant, putabant caput ipsius irrecuperabiliter esse conftractum, accurrentes ut lapidem erigerent. Surgens vero ille qui dormiebat, nihil mali sentientem suam quam habebat in capite dissolvens, vertit ex utraque parte capitis a superiori lapide inferiori corrosam, et quasi dentibus mordicatam. dens vero prædictus serviens se a tanto periculo ratum, Deo Omnipotenti et Sancto Willelmo gr̄egit.

LECTIO IX.—Eodem vero die circa horam pri convenientibus ad ecclesiam prælatis, præsentibus ei rege et regina, ac maxima comitiva comitum et baronum, proposito prius verbo Dei per venerabilem Willelum tunc temporis archiepiscopum, rex ipse

cum episcopis qui aderant capsam in qua sanctæ reliquiae erant cum summa devotione in humeris suis circa unam partem chori ad locum ubi nunc corpus Sancti requiescit bajulabant. Sic igitur Sancti Willelmi corpus, cum solennitate qua decuit, ab imo in altum, a communi loco in chorum venerabiliter est translatum, ad laudem Domini nostri Jesu Christi.

E R R A T A.

VOL. I.

Page 462, line 7 from end. For "diacones" read "dracones."
,, 477 and 531. For "MS. Harl. 436" read "MS. Lansdowne."

VOL. II.

Preface, page xiii, line 8 from top. The inscription is, "Sottavagine
" cognomine cognitus Hugo."
Page 1. Title. For "Confesoris" read "Confessoris."
,, 175, line 2 from top. After "Gregorium Senem" insert "(et)." "
,, line 19. For "Liburtinus" read "Tiburtinus."
,, 200. Side-note. For "William Canterbury" read "William of
" Canterbury."
,, 267, last line but one. For "præsul" read "præsulem." The pas-
sage is corrupt. The two verses in the note are probably
intended to be substituted for the first four in the text.

L O N D O N : Printed by E Y R E and S P O T T I S W O O D E,
Printers to the Queen's most Excellent Majesty.
For Her Majesty's Stationery Office.
[11422.—750.—11/86.]

CATALOGUE
OF
RECORD PUBLICATIONS
ON SALE
BY
Messrs. Longmans & Co., and Messrs. Trübner & Co., London
Messrs. James Parker & Co., Oxford and London
Messrs. Macmillan & Co., Cambridge and London
Messrs. A. & C. Black, and Messrs. Douglas and Falmer, Edinburgh;
and Messrs. A. Thom & Co., Limited, Dublin.

O 575.

CONTENTS.

	Page
CALENDARS OF STATE PAPERS, &c. - - - - -	3
CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN AND IRELAND DURING THE MIDDLE AGES - - - - -	9
PUBLICATIONS OF THE RECORD COMMISSIONERS, &c. - - - - -	26
WORKS PUBLISHED IN PHOTOZINCOGRAPHY - - - - -	29
HISTORICAL MANUSCRIPTS COMMISSION - - - - -	31
REPORTS OF THE DEPUTY KEEPER OF THE PUBLIC RECORDS - - - - -	35
SCOTCH RECORD PUBLICATIONS - - - - -	39
IRISH RECORD PUBLICATIONS - - - - -	40

ENGLAND.

CALENDARS OF STATE PAPERS, &c.

[IMPERIAL 8vo., cloth. Price 15s. each Volume or Part.]

As far back as the year 1800, a Committee of the House of Commons recommended that Indexes and Calendars should be made to the Public Records, and thirty-six years afterwards another Committee of the House of Commons reiterated that recommendation in more forcible words; but it was not until the incorporation of the State Paper Office with the Public Record Office that the Master of the Rolls found himself in a position to take the necessary steps for carrying out the wishes of the House of Commons.

On 7 December 1855, he stated to the Lords of the Treasury that although "the Records, State Papers, and Documents in his charge constitute the most complete and perfect series of their kind in the civilized world," and although "they are of the greatest value in a historical and constitutional point of view, " yet they are comparatively useless to the public, from the want of proper "Calendars and Indexes." Acting upon the recommendations of the Committees of the House of Commons above referred to, he suggested to the Lords of the Treasury that to effect the object he had in view it would be necessary for him to employ a few Persons fully qualified to perform the work which he contemplated.

Their Lordships assented to the necessity of having Calendars prepared and printed, and empowered the Master of the Rolls to take such steps as might be necessary for this purpose:

The following Works have been already published under the direction of the Master of the Rolls:—

CALENDARIUM GENEALOGICUM; for the Reigns of Henry III. and Edward I.
Edited by CHARLES ROBERTS, Esq., Secretary of the Public Record Office,
2 Vols. 1865.

This is a work of great value for elucidating the early history of our nobility and landed gentry.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGNS OF EDWARD VI., MARY, ELIZABETH, and JAMES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by ROBERT LEMON, Esq., F.S.A. (Vols. I. and II.), and by MARY ANNE EVERETT GREEN, (Vols. III.-XII.). 1856-1872.*

Vol. I.—1547-1580.
Vol. II.—1581-1590.
Vol. III.—1591-1594.
Vol. IV.—1595-1597.
Vol. V.—1598-1601.
Vol. VI.—1601-1603, with Addenda, 1547-1565.

Vol. VII.—Addenda, 1566-1579.
Vol. VIII.—1603-1610.
Vol. IX.—1611-1618.
Vol. X.—1619-1623.
Vol. XI.—1623-1625, with Addenda, 1603-1625.
Vol. XII.—Addenda, 1580-1625.

These Calendars render accessible to investigation a large and important mass of historical materials. The Northern Rebellion of 1566-67; the plots of the Catholic fugitives in the Low Countries; numerous designs against Queen Elizabeth and in favour of a Catholic succession; the Gunpowder-plot; the rise and fall of Somerset; the Overbury murder; the disgrace of Sir Edward

Coke; the rise of the Duke of Buckingham, &c., and numerous other subjects, few of which have been previously known.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I., preserved in Her Majesty's Public Record Office. Edited by JOHN BRUCE, Esq., F.S.A., (Vols. I.-XII.); by JOHN BRUCE, Esq., F.S.A., and WILLIAM DOUGLAS HAMILTON, Esq., F.S.A., (Vol. XIII.); and by WILLIAM DOUGLAS HAMILTON, Esq., F.S.A., (Vols. XIV.-XVII.) 1858-1862.

Vol. I.—1625-1626.	Vol. X.—1636-1637.
Vol. II.—1627-1628.	Vol. XI.—1637.
Vol. III.—1628-1629.	Vol. XII.—1637-1638.
Vol. IV.—1629-1631.	Vol. XIII.—1638-1639.
Vol. V.—1631-1633.	Vol. XIV.—1639.
Vol. VI.—1633-1634.	Vol. XV.—1639-1640.
Vol. VII.—1634-1635.	Vol. XVI.—1640.
Vol. VIII.—1635.	Vol. XVII.—1640-41.
Vol. IX.—1635-1636.	

This Calendar presents notices of a large number of original documents of great value to all inquirers relative to the history of the period to which it refers many hitherto unknown.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, DURING THE COMMONWEALTH, preserved in Her Majesty's Public Record Office. Edited by MARY ANNE EVERETT GREEN. 1875-1885.

Vol. I.—1649-1649.	Vol. VII.—1654.
Vol. II.—1650.	Vol. VIII.—1655.
Vol. III.—1651.	Vol. IX.—1655-1656.
Vol. IV.—1651-1652.	Vol. X.—1656-1657.
Vol. V.—1652-1653.	Vol. XI.—1657-1658.
Vol. VI.—1653-1654.	Vol. XII.—1658-1659.

This Calendar is in continuation of those during the reigns from Edward VI. to Charles I., and contains a mass of new information.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES II., preserved in Her Majesty's Public Record Office. Edited by MARY ANNE EVERETT GREEN. 1860-1866.

Vol. I.—1660-1661.	Vol. V.—1665-1666.
Vol. II.—1661-1662.	Vol. VI.—1666-1667.
Vol. III.—1663-1664.	
Vol. IV.—1664-1665.	Vol. VII.—1667.

CALENDAR OF HOME OFFICE PAPERS OF THE REIGN OF GEORGE III., preserved in Her Majesty's Public Record Office. Vols. I. and II. Edited by JOSEPH REDDINGTON, Esq. 1878-1879. Vol. III. Edited by RICHARD ARTHUR ROBERTS, Esq., Barrister-at-Law. 1881.

Vol. I.—1760 (25 Oct.)-1765.	Vol. III.—1770-1772.
Vol. II.—1766-1769.	

These are the first three volumes of the modern series of Domestic Papers, commencing with the accession of George III.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to SCOTLAND, preserved in Her Majesty's Public Record Office. Edited by MARKHAM JOHN THORPE, Esq., of St. Edmund Hall, Oxford. 1858.

Vol. I., the Scottish Series, of the Reigns of Henry VIII., Edward VI., Mary, and Elizabeth, 1509-1589.	
Vol. II., the Scottish Series, of the Reign of Elizabeth, 1589-1603; an Appendix to the Scottish Series, 1543-1592; and the State Papers relating to Mary Queen of Scots.	

These volumes relate to Scotland, between 1509 and 1603. In the second volume are Papers relating to Mary Queen of Scots during her Detention in England, 1568-1587.

CALENDAR OF DOCUMENTS relating to **IRELAND**, in Her Majesty's Public Record Office, London. *Edited by HENRY SAVAGE SWEETMAN, Esq., B.A., Trinity College, Dublin, Barrister-at-Law (Ireland); continued by GUSTAVUS FREDERICK HANDCOCK, Esq.* 1875-1886.

Vol. I.—1171-1251.	Vol. IV.—1293-1301.
Vol. II.—1252-1284.	Vol. V.—1302-1307.
Vol. III.—1285-1292.	

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to **IRELAND**, of the REIGNS OF **HENRY VIII.**, **EDWARD VI.**, **MARY**, AND **ELIZABETH**, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by HANS CLAUDE HAMILTON, Esq., F.S.A.* 1860-1885.

Vol. I.—1509-1573.	Vol. III.—1586-1588.
Vol. II.—1574-1585.	Vol. IV.—1588-1592.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to **IRELAND**, of the REIGN OF **JAMES I.**, preserved in Her Majesty's Public Record Office, and elsewhere. *Edited by the Rev. C. W. RUSSELL, D.D., and JOHN P. PRENDERGAST, Esq., Barrister-at-Law.* 1872-1880.

Vol. I.—1603-1606.	Vol. IV.—1611-1614.
Vol. II.—1606-1608.	Vol. V.—1615-1625.
Vol. III.—1608-1610.	

This series is in continuation of the Irish State Papers commencing with the reign of Henry VIII.; but for the reign of James I., the Papers are not confined to those in the Public Record Office, London.

CALENDAR OF STATE PAPERS, COLONIAL SERIES, preserved in Her Majesty's Public Record Office, and elsewhere. *Edited by W. NOEL SAINSBURY, Esq.* 1860-1884.

Vol. I.—America and West Indies, 1574-1660.
Vol. II.—East Indies, China, and Japan, 1513-1616.
Vol. III.—East Indies, China, and Japan, 1617-1621.
Vol. IV.—East Indies, China, and Japan, 1622-1624.
Vol. V.—America and West Indies, 1661-1668.

Vol. VI.—East Indies, 1625-1629.

These volumes include an analysis of early Colonial Papers in the Public Record Office, the India Office, and the British Museum.

CALENDAR OF LETTERS AND PAPERS, FOREIGN AND DOMESTIC, OF THE REIGN OF HENRY VIII., preserved in Her Majesty's Public Record Office, the British Museum, &c. *Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London (Vols. I.-IV.); and by JAMES GAIRDNER, Esq., (Vols. V., VI., VII., VIII., and IX.)* 1862-1886.

Vol. I.—1509-1514.	Vol. IV., Part 2.—1526-1528.
Vol. II. (in Two Parts)—1515-	Vol. IV., Part 3.—1529-1530.
1518.	Vol. V.—1531-1532.
Vol. III. (in Two Parts)—1519-	Vol. VI.—1533.
1523.	Vol. VII.—1534.
Vol. IV.—Introduction.	Vol. VIII.—1535, to July.
Vol. IV., Part 1.—1524-1526.	Vol. IX.—1535, Aug. to Dec.

These volumes contain summaries of all State Papers and Correspondence relating to the reign of Henry VIII., in the Public Record Office, of those formerly in the State Paper Office, in the British Museum, the Libraries of Oxford and Cambridge, and other Public Libraries; and of all letters that have appeared in print in the works of Burnet, Strype, and others. Whatever authentic original material exists in England relative to the religious, political, parliamentary, or social history of the country during the reign of Henry VIII., whether despatches of ambassadors, or proceedings of the army, navy, treasury, or ordnance, or records of Parliament, appointments of officers, grants from the Crown, &c., will be found calendared in these volumes.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF EDWARD VI., preserved in Her Majesty's Public Record Office. 1547-1553. *Edited by W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law, &c.* 1861.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF MARY, preserved in Her Majesty's Public Record Office. 1553-1558. *Edited by W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law, &c.* 1861.

The two preceding volumes exhibit the negotiations of the English ambassadors with the courts of the Emperor Charles V. of Germany, of Henry II. of France, and of Philip II. of Spain. The affairs of several of the minor continental states also find various incidental illustrations of much interest. The Papers descriptive of the circumstances which attended the loss of Calais merit a special notice; while the progress of the war in the north of France, into which England was dragged by her union with Spain, is narrated at some length. These volumes treat only of the relations of England with foreign powers.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF ELIZABETH, preserved in Her Majesty's Public Record Office, &c. *Edited by the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham, (Vols. I.-VII.), and ALLAN JAMES CROSBY, Esq., M.A., Barrister-at-Law, (Vols. VIII.-XI.)* 1863-1880.

Vol. I.—1558-1559.
Vol. II.—1559-1560.
Vol. III.—1560-1561.
Vol. IV.—1561-1562.
Vol. V.—1562.
Vol. VI.—1563.

Vol. VII.—1564-1565.
Vol. VIII.—1566-1568.
Vol. IX.—1569-1571.
Vol. X.—1572-1574.
Vol. XI.—1575-1577.

These volumes contain a Calendar of the Foreign Correspondence during the early portion of the reign of Elizabeth. They illustrate not only the external but also the domestic affairs of Foreign Countries during that period.

CALENDAR OF TREASURY PAPERS, preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by JOSEPH REDINGTON, Esq.* 1868-1883.

Vol. I.—1557-1696.
Vol. II.—1697-1702.
Vol. III.—1702-1707.

Vol. IV.—1708-1714.
Vol. V.—1714-1719.

The above Papers connected with the affairs of the Treasury comprise petitions, reports, and other documents relating to services rendered to the State, grants of money and pensions, appointments to offices, remissions of fines and duties, &c. They illustrate civil and military events, finance, the administration in Ireland and the Colonies, &c., and afford information nowhere else recorded.

CALENDAR OF THE CAREW PAPERS, preserved in the Lambeth Library. *Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London; and WILLIAM BULLEN, Esq.* 1867-1873.

Vol. I.—1515-1574.
Vol. II.—1575-1588.
Vol. III.—1589-1600.
Vol. IV.—1601-1603.

Vol. V.—Book of Howth; Miscellaneous.
Vol. VI.—1603-1624.

The Carew Papers relating to Ireland, in the Lambeth Library, are unique and of great importance to all students of Irish history.

CALENDAR OF LETTERS, DESPATCHES, AND STATE PAPERS, relating to the Negotiations between England and Spain, preserved in the Archives at Simancas, and elsewhere. *Edited by G. A. BERGENROTH* 1862-1868.

Vol. I.—Hen. VII.—1485-1509.
Vol. II.—Hen. VIII.—1509-1525.
Supplement to Vol. I. and Vol. II.

Mr. Bergenroth was engaged in compiling a Calendar of the Papers relating to England preserved in the archives of Simancas in Spain and the corresponding portion removed from Simancas to Paris. Mr. Bergenroth also visited Madrid, and examined the Papers there, bearing on the reign of Henry VIII. The first volume contains the Spanish Papers of the reign of Henry VII.; the second volume, those of the first portion of the reign of Henry VIII. The Supplement contains new information relating to the private life of Queen Katherine of England; and to the projected marriage of Henry VII. with Queen Juana, widow of King Philip of Castile, and mother of the Emperor Charles V.

CALENDAR OF LETTERS, DISPATCHES, AND STATE PAPERS, relating to the Negotiations between England and Spain, preserved in the Archives at Simancas, and elsewhere. *Edited by DON PASCUAL DE GAYANGOS.* 1873-1886.

- Vol. III., Part 1.—Hen. VIII.—1525-1526.
- Vol. III., Part 2.—Hen. VIII.—1527-1529.
- Vol. IV., Part 1.—Hen. VIII.—1529-1530.
- Vol. IV., Part 2.—Hen. VIII.—1531-1533.
- Vol. IV., Part 2.—*continued.*—Hen. VIII.—1531-1533.
- Vol. V., Part 1.—Hen. VIII.—1534-1536.

Upon the death of Mr. Bergenroth, Don Pascual de Gayangos was appointed to continue the Calendar of the Spanish State Papers. He has pursued a similar plan to that of his predecessor, but has been able to add much valuable matter from Brussels and Vienna, with which Mr. Bergenroth was unacquainted.

CALENDAR OF STATE PAPERS AND MANUSCRIPTS, relating to ENGLISH AFFAIRS, preserved in the Archives of Venice, &c. *Edited by RAWDON BROWN, Esq.* 1864-1884.

Vol. I.—1202-1509.	Vol. V.—1534-1554.
Vol. II.—1509-1519.	Vol. VI., Part I.—1555-1556.
Vol. III.—1520-1526.	Vol. VI., Part II.—1556-1557.
Vol. IV.—1527-1533.	Vol. VI., Part III.—1557-1558.

Mr. Rawdon Brown's researches have brought to light a number of valuable documents relating to various periods of English history ; his contributions to historical literature are of the most interesting and important character.

SYLLABUS, IN ENGLISH, OF RYMER'S FEDERA. *By Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records.* Vol. I.—Will. I.—Edw. III., 1366-1377. Vol. II.—Ric. II.—Chas. II. 1377-1654. Vol. III., Appendix and Index. 1869-1885.

The "Fœdera," or "Rymer's Fœdera," is a collection of miscellaneous documents illustrative of the History of Great Britain and Ireland, from the Norman Conquest to the reign of Charles II. Several editions of the "Fœdera" have been published, and the present Syllabus was undertaken to make the contents of this great National Work more generally known.

REPORT OF THE DEPUTY KEEPER OF THE PUBLIC RECORDS AND THE REV. J. S. BREWER TO THE MASTER OF THE BULLS, upon the Carte and Carew Papers in the Bodleian and Lambeth Libraries. 1864. Price 2s. 6d.

REPORT OF THE DEPUTY KEEPER OF THE PUBLIC RECORDS TO THE MASTER OF THE BULLS, upon the Documents in the Archives and Public Libraries of Venice. 1866. Price 2s. 6d.

In the Press.

- CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I.,
preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by WILLIAM
DOUGLAS HAMILTON, Esq., F.S.A.* Vol. XVIII.—1641-1643.
- CALENDAR OF STATE PAPERS AND MANUSCRIPTS, relating to ENGLISH AFFAIRS,
preserved in the Archives of Venice, &c. Vol. VII.—1559, &c.
- CALENDAR OF LETTERS, DESPATCHES, AND STATE PAPERS, relating to the Negotiations
between England and Spain, preserved in the Archives at Simancas, and
elsewhere. *Edited by DON PASCUAL DE GAYANGOS.* Vol. V., Part 2.—1537, &c.
- CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, DURING THE COMMONWEALTH,
preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by MARY ANNE
EVERETT GREEN.* Vol. XIII.
- CALENDAR OF STATE PAPERS relating to IRELAND, OF THE REIGN OF ELIZABETH,
preserved in Her Majesty's Public Record Office. *Edited by HANS CLAUDE
HAMILTON, Esq., F.S.A.* Vol. V.—1592-1594.
- CALENDAR OF LETTERS AND PAPERS, FOREIGN AND DOMESTIC, OF THE REIGN OF
HENRY VIII., preserved in Her Majesty's Public Record Office, the British
Museum, &c. *Edited by JAMES GAIRDNER, Esq.* Vol. X.—1536.

In Progress.

- CALENDAR OF STATE PAPERS, COLONIAL SERIES, preserved in Her Majesty's Public
Record Office, and elsewhere. *Edited by W. NOEL SAINSBURY, Esq.* Vol.
VII.—America and West Indies, 1669, &c. Vol. VIII.—East Indies, 1690, &c.
- CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF ELIZABETH,
preserved in Her Majesty's Public Record Office. Vol. XIII.—1577.
- CALENDAR OF TREASURY PAPERS, preserved in Her Majesty's Public Record Office.
Edited by JOSEPH REDINGTON, Esq. Vol. VI.—1720, &c.
-

THE CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN AND IRELAND DURING THE MIDDLE AGES.

[ROYAL 8vo. half-bound. Price 10s. each Volume or Part.]

On 25 July 1822, the House of Commons presented an address to the Crown, stating that the editions of the works of our ancient historians were inconvenient and defective; that many of their writings still remained in manuscript, and, in some cases, in a single copy only. They added, "that an uniform and convenient edition of the whole, published under His Majesty's royal sanction, would be an undertaking honourable to His Majesty's reign, and conducive to the advancement of historical and constitutional knowledge; that the House therefore humbly besought His Majesty, that He would be graciously pleased to give such directions as His Majesty, in His wisdom, might think fit, for the publication of a complete edition of the ancient historians of this realm, and assured His Majesty that whatever expense might be necessary for this purpose would be made good."

The Master of the Rolls, being very desirous that effect should be given to the resolution of the House of Commons, submitted to Her Majesty's Treasury in 1857 a plan for the publication of the ancient chronicles and memorials of the United Kingdom, and it was adopted accordingly. In selecting these works, it was considered right, in the first instance, to give preference to those of which the manuscripts were unique, or the materials of which would help to fill up blanks in English history for which no satisfactory and authentic information hitherto existed in any accessible form. One great object the Master of the Rolls had in view was to form a *corpus historicum* within reasonable limits, and which should be as complete as possible. In a subject of so vast a range, it was important that the historical student should be able to select such volumes as conformed with his own peculiar tastes and studies, and not be put to the expense of purchasing the whole collection; an inconvenience inseparable from any other plan than that which has been in this instance adopted.

Of the Chronicles and Memorials, the following volumes have been published. They embrace the period from the earliest time of British history down to the end of the reign of Henry VII.

-
1. **THE CHRONICLE OF ENGLAND**, by JOHN CAPGRAVE. Edited by the Rev. F. C. HIGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford. 1858.

Capgrave was prior of Lynn, in Norfolk, and provincial of the order of the Friars Hermits of England shortly before the year 1464. His Chronicle extends from the creation of the world to the year 1417. As a record of the language spoken in Norfolk (being written in English), it is of considerable value.

2. **CHRONICON MONASTERII DE ABINGDON**. Vols. I. and II. Edited by the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham, and Vicar of Leighton Buzzard. 1858.

This Chronicle traces the history of the great Benedictine monastery of Abingdon in Berkshire, from its foundation by King Ina of Wessex, to the reign of Richard I., shortly after which period the present narrative was drawn up by an inmate of the establishment. The author had access to the title-deeds of the house; and incorporates into his history various charters of the Saxon kings, of great importance as illustrating not only the history of the locality but that of the kingdom. The work is printed for the first time.

3. LIVES OF EDWARD THE CONFESSOR. I.—*Le Estoire de Saint Aedward le Rei II.*—*Vita Beati Edvardi Regis et Confessoris.* III.—*Vita Eduardi Regis qui apud Westmonasterium requiescit.* Edited by HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. 1858.

The first is a poem in Norman French, containing 4,686 lines, addressed to Alianor, Queen of Henry III., probably written in 1245, on the restoration of the church of Westminster. Nothing is known of the author. The second is an anonymous poem, containing 586 lines, written between 1440 and 1450, by command of Henry VI., to whom it is dedicated. It does not throw any new light on the reign of Edward the Confessor, but is valuable as a specimen of the Latin poetry of the time. The third, also by an anonymous author, was apparently written for Queen Edith, between 1066 and 1074, during the pressure of the suffering brought on the Saxons by the Norman conquest. It notices many facts not found in other writers, and some which differ considerably from the usual accounts.

4. MONUMENTA FRANCISCANA. Vol. I.—*Thomas de Eccleston de Adventu Fratrum Minorum in Angliam. Adæ de Marisco Epistolæ. Registrum Fratrum Minorum Londoniæ.* Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London. Vol. II.—*De Adventu Minorum;* re-edited, with additions. Chronicle of the Grey Friars. The ancient English version of the Rule of St. Francis. Abbreviatio Statutorum, 1451, &c. Edited by RICHARD HOWLETT, Esq., of the Middle Temple, Barrister-at-Law. 1858, 1882.

The first volume contains original materials for the history of the settlement of the order of Saint Francis in England, the letters of Adam de Marisco, and other papers connected with the foundation and diffusion of this great body. It was the aim of the editor to collect whatever historical information could be found in this country, towards illustrating a period of the national history for which only scanty materials exist. None of these have been before printed. The second volume contains materials found, since the first volume was published, among the MSS. of Sir Charles Isham, and in various libraries.

5. FASCICULI ZIZANIORUM MAGISTRI JOHANNIS WYCLIF CUM TRITICO. Ascribed to THOMAS NETTER, of WALDEN, Provincial of the Carmelite Order in England, and Confessor to King Henry the Fifth. Edited by the Rev. W. W. SHIRLEY, M.A., Tutor and late Fellow of Wadham College, Oxford. 1858.

This work derives its principal value from being the only contemporaneous account of the rise of the Lollards. When written, the disputes of the schoolmen had been extended to the field of theology, and they appear both in the writings of Wycliff and in those of his adversaries. Wycliff's little bundles of tares are not less metaphysical than theological, and the conflict between Nominalists and Realists rages side by side with the conflict between the different interpreters of Scripture. The work gives a good idea of the controversies at the end of the 14th and the beginning of the 15th centuries.

6. THE BUIK OF THE CRONICLIS OF SCOTLAND; or, A Metrical Version of the History of Hector Boece; by WILLIAM STEWART. Vols. I., II., and III. Edited by W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law, 1858.

This is a metrical translation of a Latin Prose Chronicle, written in the first half of the 16th century. The narrative begins with the earliest legends and ends with the death of James I. of Scotland, and the "evil ending of the traitors that slew him." Strict accuracy of statement is not to be looked for; but the stories of the colonization of Spain, Ireland, and Scotland are interesting if not true; and the chronicle reflects the manners, sentiments, and character of the age in which it was composed. The peculiarities of the Scottish dialect are well illustrated in this version, and the student of language will find ample materials for comparison with the English dialects of the same period, and with modern lowland Scotch.

7. JOHANNIS CABGRAVE LIBER DE ILLUSTRIBUS HENRICIS. *Edited by HINGESTON, M.A.*, of Exeter College, Oxford. 1858.

This work is dedicated to Henry VI. of England, who appears the author's estimation, the greatest of all the Henries. It is divided into three parts, each having a separate dedication. The first part relates of the Empire, from the election of Henry I., the Fowler, to the reign of the Emperor Henry VI. The second part is devoted to history, from the accession of Henry I. in 1100, to 1446, which was the fourth year of the reign of Henry VI. The third part contains illustrious men who have borne the name of Henry in various parts of Europe. Capgrave was born in 1393, in the reign of Richard II., and died in 1464, during the Wars of the Roses, for which period his work is of some value.

8. HISTORIA MONASTERII S. AUGUSTINI CANTUARIENSIS, by THOMAS COOPER, formerly Monk and Treasurer of that Foundation. *Edited by C. WICK, M.A.*, Fellow of St. Catharine's Hall, and Christian A. University of Cambridge. 1858.

This history extends from the arrival of St. Augustine in Kent in 597. Prefixed is a chronology as far as 1418, which shows in outline the character of the work when completed. The only copy in existence is in the possession of Trinity Hall, Cambridge. The author was connected with the abbey, and most probably with Elmham, whence he derived his name.

9. EULOGIUM (HISTORIARUM SIVE TEMPORIS) : Chronicon ab Orbe condito ad Annum Domini 1366 ; a Monacho quodam Malmesbiriensi exaratum. I., II., and III. *Edited by F. S. HAYDON, Esq., B.A.* 1858-1.

This is a Latin Chronicle extending from the Creation to the reign of Edward III., and written by a monk of the Abbey of Malmesbury, about the year 1367. A continuation, carrying the history down to the year 1413, was added in the former half of the fifteenth century by an author whose name is not known. The original Chronicle consists of five books, and contains a history of the world generally, but of England to the year 1366. The continuation extends the history to the coronation of Henry V. The Eulogium itself is chiefly valuable as giving a history, by a contemporary, of the period between 1356 and 1366. Notices of events appear to have been written very soon after they occurred. Among other interesting matter, the Chronicle contains a diary of the campaign of the Black Prince, evidently furnished by some person who accompanied him. The continuation of the Chronicle is also the work of a contemporary, and gives a very interesting account of the reigns of Richard II. and Henry IV. It is believed to be the earliest authority for the statement that the latter monarch died in the Jerusalem Chamber at Westminster.

10. MEMORIALS OF HENRY THE SEVENTH : Bernardi Andreae Tholosatii de Henrici Septimi; necnon alia quædam ad eundem Regem spectantia. *Edited by JAMES GAIRDNER, Esq.* 1858.

The contents of this volume are—(1) a life of Henry VII. by the laureate and historiographer, Bernard André, of Toulouse, with versified chronicles in verse, of which he is supposed to have been the author; (2) a history of Roger Machado during certain embassies on which he was sent to Spain and Brittany, the first of which had reference to the King's son, Arthur, with Catharine of Arragon; (3) two curial letters sent to Spain in 1505 touching the succession to the Crown; and (4) an account of Philip of Castile's reception in England in 1506. Some documents of interest are given in an appendix.

11. MEMORIALS OF HENRY THE FIFTH. I.—Vita Henrici Quinti, Roberti auctore. II.—Versus Rhythmicæ in laudem Regis Henrici Quinti. III.—Liber Metricus de Henrico V. *Edited by CHARLES A. ELMHAMI*. 1858.

This volume contains three treatises which more or less illustrate the reign of Henry V., viz.: A life by Robert Redman; a Metrical history by Thomas Elmham, prior of Lenton, a contemporary author; Verses written apparently by a monk of Westminster Abbey, who was also a contemporary of Henry V. These works are printed for the first time.

12. **MUNIMENTA GILDHALLÆ LONDONIENSIS**; Liber Albus, Liber Custumarum, et Liber Horn, in archivis Gildhallæ asservati. Vol. I., Liber Albus. Vol. II. (in Two Parts), Liber Custumarum. Vol. III., Translation of the Anglo-Norman Passages in Liber Albus, Glossaries, Appendices, and Index. Edited by HENRY THOMAS RILEY, Esq., M.A., Barrister-at-Law. 1859-1862.

The manuscript of the *Liber Albus*, compiled by John Carpenter, Common Clerk of the City of London in the year 1419, a large folio volume, is preserved in the Record Room of the City of London. It gives an account of the laws, regulations, and institutions of that City in the 12th, 13th, 14th, and early part of the 15th centuries. The *Liber Custumarum* was compiled probably by various hands in the early part of the 14th century during the reign of Edward II. The manuscript, a folio volume, is also preserved in the Record Room of the City of London, though some portion in its original state, borrowed from the City in the reign of Queen Elizabeth and never returned, forms part of the Cottonian MS. Claudius D. II. in the British Museum. It also gives an account of the laws, regulations, and institutions of the City of London in the 12th, 13th, and early part of the 14th centuries.

13. **CHRONICA JOHANNIS DE OXENEDES**. Edited by Sir HENRY ELLIS, K.H. 1859.

Although this Chronicle tells of the arrival of Hengist and Horsa in England in 449, yet it substantially begins with the reign of King Alfred, and comes down to 1292, where it ends abruptly. The history is particularly valuable for notices of events in the eastern portions of the Kingdom, not to be elsewhere obtained. Some curious facts are mentioned relative to the floods in that part of England, which are confirmed in the Friesland Chronicle of Anthony Heinrich, pastor of the Island of Mohr.

14. **A COLLECTION OF POLITICAL POEMS AND SONGS RELATING TO ENGLISH HISTORY, FROM THE ACCESSION OF EDWARD III. TO THE REIGN OF HENRY VIII.** Vols. I. and II. Edited by THOMAS WRIGHT, Esq., M.A. 1859-1861.

These Poems are perhaps the most interesting of all the historical writings of the period, though they cannot be relied on for accuracy of statement. They are various in character; some are upon religious subjects, some may be called satires, and some give no more than a court scandal; but as a whole they present a very fair picture of society, and of the relations of the different classes to one another. The period comprised is in itself interesting, and brings us through the decline of the feudal system, to the beginning of our modern history. The songs in old English are of considerable value to the philologist.

15. The "OPUS TERTIUM," "OPUS MINUS," &c., of ROGER BACON. Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London. 1859.

This is the celebrated treatise—never before printed—so frequently referred to by the great philosopher in his works. It contains the fullest details we possess of the life and labours of Roger Bacon: also a fragment by the same author, supposed to be unique, the "*Compendium Studii Theologiae*."

16. **BARTHOLOMÆI DE COTTON, MONACHI NORWICENSIS, HISTORIA ANGLICANA**; 449-1298: necnon ejusdem Liber de Archiepiscopis et Episcopis Anglie. Edited by HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. 1859.

The author, a monk of Norwich, has here given us a Chronicle of England from the arrival of the Saxons in 449 to the year 1298, in or about which year it appears that he died. The latter portion of this history (the whole of the reign of Edward I. more especially) is of great value, as the writer was contemporary with the events which he records. An Appendix contains several illustrative documents connected with the previous narrative.

17. **BRUT Y TYWISOGION**; OR, The Chronicle of the Princes of Wales. Edited by the Rev. JOHN WILLIAMS AB ITHEL, M.A. 1860.

This work, also known as "The Chronicle of the Princes of Wales," has been attributed to Caradoc of Llancarvan, who flourished about the middle of the twelfth century. It is written in the ancient Welsh language, begins with the abdication and death of Caedwala at Rome, in the year 681, and continues the history down to the subjugation of Wales by Edward I., about the year 1282.

18. A COLLECTION OF ROYAL AND HISTORICAL LETTERS DURING THE REIGN OF HENRY IV. 1399-1404. *Edited by the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford.* 1860.

This volume, like all the others in the series containing a miscellaneous selection of letters, is valuable on account of the light it throws upon biographical history, and the familiar view it presents of characters, manners, and events. The period requires much elucidation; to which it will materially contribute.

19. THE REPRESSOR OF OVER MUCH BLAMING OF THE CLERGY. By REGINALD PE COCK, sometime Bishop of Chichester. Vols. I. and II. *Edited by CHURCHILL BABINGTON, B.D., Fellow of St. John's College, Cambridge.* 1860.

The "Repressor" may be considered the earliest piece of good theological disquisition of which our English prose literature can boast. The author was born about the end of the fourteenth century, consecrated Bishop of St. Asaph in the year 1444, and translated to the see of Chichester in 1450. While Bishop of St. Asaph, he zealously defended his brother prelates from the attacks of those who censured the bishops for their neglect of duty. He maintained that it was no part of a bishop's functions to appear in the pulpit, and that his time might be more profitably spent, and his dignity better maintained, in the performance of works of a higher character. Among those who thought differently were the Lollards, and against their general doctrines the "Repressor" is directed. Pecock took up a position midway between that of the Roman Church and that of the modern Anglican Church; but his work is interesting chiefly because it gives a full account of the views of the Lollards and of the arguments by which they were supported, and because it assists us to ascertain the state of feeling which ultimately led to the Reformation. Apart from religious matters, the light thrown upon contemporaneous history is very small, but the "Repressor" has great value for the philologist, as it tells us what were the characteristics of the language in use among the cultivated Englishmen of the fifteenth century. Pecock, though an opponent of the Lollards, showed a certain spirit of toleration, for which he received, towards the end of his life, the usual mediæval reward—persecution.

20. ANNALES CAMBRIÆ. *Edited by the Rev. JOHN WILLIAMS AB ITHEL, M.A.* 1860.

These annals, which are in Latin, commence in 447, and come down to 1288. The earlier portion appears to be taken from an Irish Chronicle, used by Tigernach, and by the compiler of the Annals of Ulster. During its first century it contains scarcely anything relating to Britain, the earliest direct concurrence with English history is relative to the mission of Augustine. Its notices throughout, though brief, are valuable. The annals were probably written at St. Davids, by Blegwryd, Archdeacon of Llandaff, the most learned man in his day in all Cymru.

21. THE WORKS OF GIRALDUS CAMBRENSIS. Vols. I., II., III., and IV. *Edited by J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London.* Vols. V., VI., and VII. *Edited by the Rev. JAMES F. DIMOCK, M.A., Rector of Barnburgh, Yorkshire.* 1861-1877.

These volumes contain the historical works of Gerald du Barry, who lived in the reigns of Henry II., Richard I., and John, and attempted to re-establish the independence of Wales by restoring the see of St. Davids to its ancient primacy. His works are of a very miscellaneous nature, both in prose and verse, and are remarkable chiefly for the racy and original anecdotes which they contain relating to contemporaries. He is the only Welsh writer of any importance who has contributed so much to the mediæval literature of this country, or assumed, in consequence of his nationality, so free and independent a tone. His frequent travels in Italy, in France, in Ireland, and in Wales, gave him opportunities for observation which did not generally fall to the lot of mediæval writers in the twelfth and thirteenth centuries, and of these observations Giraldus has made due use. Only extracts from these treatises have been printed before and almost all of them are taken from unique manuscripts.

The Topographia Hibernica (in Vol. V.) is the result of Giraldus' two visits to Ireland. The first in 1183, the second in 1185-6, when he accompanied Prince John into that country. Curious as this treatise is, Mr. Dimock is of opinion that it ought not to be accepted as sober truthful history, for Giraldus himself states that truth was not his main object, and that he compiled the work for the purpose of sounding the praises of Henry the Second. Elsewhere, however, he declares that he had stated nothing in the Topographia of the truth of which he was not well assured, either by his own eyesight or by the testimony, with all diligence elicited, of the most trustworthy and authentic men in the country; that though he did not put just the same full faith in their reports as in what he had himself seen, yet, as they only related what they had themselves seen, he could not but believe such credible witnesses. A very interesting portion of this treatise is devoted to the animals of Ireland. It shows that he was a very accurate and acute observer, and his descriptions are given in a way that a scientific naturalist of the present day could hardly improve upon. The Expugnatio Hibernica was written about 1189 and may be regarded rather as a great epic than a sober relation of acts occurring in his own days. No one can peruse it without coming to the conclusion that it is rather a poetical fiction than a prosaic truthful history. Vol. VI. contains the Itinerarium Kambrise et Descriptio Kambrise: and Vol. VII., the lives of S. Re migius and S. Hugh.

22. LETTERS AND PAPERS ILLUSTRATIVE OF THE WARS OF THE ENGLISH IN FRANCE DURING THE REIGN OF HENRY THE SIXTH, KING OF ENGLAND. Vol. I., and Vol. II. (in Two Parts). Edited by the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham, and Vicar of Leighton Buzzard. 1861-1864.

These letters and papers are derived chiefly from originals or contemporary copies extant in the Bibliothèque Impériale, and the Dépôt des Archives, in Paris. They illustrate the policy adopted by John Duke of Bedford and his successors during their government of Normandy, and other provinces of France acquired by Henry V. Here may be traced, step by step, the gradual declension of the English power, until we are prepared for its final overthrow.

23. THE ANGLO-SAXON CHRONICLE, ACCORDING TO THE SEVERAL ORIGINAL AUTHORITIES. Vol. I., Original Texts. Vol. II., Translation. Edited and translated by BENJAMIN THORPE, Esq., Member of the Royal Academy of Sciences at Munich, and of the Society of Netherlandish Literature at Leyden. 1861.

This Chronicle, extending from the earliest history of Britain to 1154, is justly the boast of England; no other nation can produce any history, written in its own vernacular, at all approaching it, in antiquity, truthfulness, or extent, the historical books of the Bible alone excepted. There are at present six independent manuscripts of the Saxon Chronicle, ending in different years, and written in different parts of the country. In this edition, the text of each manuscript is printed in columns on the same page, so that the student may see at a glance the various changes which occur in orthography, whether arising from locality or age.

24. LETTERS AND PAPERS ILLUSTRATIVE OF THE REIGNS OF RICHARD III. AND HENRY VII. Vols. I. and II. Edited by JAMES GAIRDNER, Esq. 1861-1863.

The Papers are derived from the MSS. in Public Record Office, the British Museum, and other repositories. The period to which they refer is unusually destitute of chronicles and other sources of historical information, so that the light obtained from them is of special importance. The principal contents of the volumes are some diplomatic Papers of Richard III.; correspondence between Henry VII. and Ferdinand and Isabella of Spain; documents relating to Edmund de la Pole, Earl of Suffolk; and a portion of the correspondence of James IV. of Scotland.

25. LETTERS OF BISHOP GROSSESTE, ILLUSTRATIVE OF THE SOCIAL CONDITION OF HIS TIME. Edited by HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. 1861.

The Letters of Robert Grosseteste (191 in number) are here collected from various sources, and a large portion of them is printed for the first time. They range in

date from about 1210 to 1253, and relate to various matters connected not only with the political history of England during the reign of Henry III., but with its ecclesiastical condition. They refer especially to the diocese of Lincoln, of which Grosseteste was bishop.

26. DESCRIPTIVE CATALOGUE OF MANUSCRIPTS RELATING TO THE HISTORY OF GREAT BRITAIN AND IRELAND. Vol. I. (in Two Parts); Anterior to the Norman Invasion. Vol. II.; 1066-1200. Vol. III.; 1200-1327. By Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records. 1862-1871.

The object of this work is to publish notices of all known sources of British history, both printed and unprinted, in one continued sequence. The materials, when historical (as distinguished from biographical), are arranged under the year in which the latest event is recorded in the chronicle or history, and not under the period in which its author, real or supposed, flourished. Biographies are enumerated under the year in which the person commemorated died, and not under the year in which the life was written. This arrangement has two advantages; the materials for any given period may be seen at a glance; and if the reader knows the time when an author wrote, and the number of years that had elapsed between the date of the events and the time the writer flourished, he will generally be enabled to form a fair estimate of the comparative value of the narrative itself. A brief analysis of each work has been added when deserving it, in which original portions are distinguished from mere compilations. If possible, the sources are indicated from which compilations have been derived. A biographical sketch of the author of each piece has been added, and a brief notice of such British authors as have written on historical subjects.

27. ROYAL AND OTHER HISTORICAL LETTERS ILLUSTRATIVE OF THE REIGN OF HENRY III. Vol. I., 1216-1235. Vol. II., 1236-1272. *Selected and edited by the Rev. W. W. SHIRLEY, D.D., Regius Professor in Ecclesiastical History, and Canon of Christ Church, Oxford.* 1862-1866.

The letters contained in these volumes are derived chiefly from the ancient correspondence formerly in the Tower of London, and now in the Public Record Office. They illustrate the political history of England during the growth of its liberties, and throw considerable light upon the personal history of Simon de Montfort. The affairs of France form the subject of many of them, especially in regard to the province of Gascony. The entire collection consists of nearly 700 documents, the greater portion of which is printed for the first time.

28. CHRONICA MONASTERII S. ALBANI.—1. THOMA WALSHAM HISTORIA ANGLICANA; Vol. I., 1272-1381: Vol. II., 1381-1422. 2. WILLEMI RISHANGER CHRONICA ET ANNALES, 1259-1307. 3. JOHANNIS DE TROKELOWE ET HENRICI DE BLANEFORDE CHRONICA ET ANNALES, 1259-1296; 1307-1324; 1392-1406. 4. GESTA ABBATUM MONASTERII S. ALBANI, A THOMA WALSHAM, REGNANTE RICARDO SECUNDO, EJUSDEM ECCLESIE PRECENTORE, COMPILATA; Vol. I., 793-1290: Vol. II., 1290-1349: Vol. III., 1349-1411. 5. JOHANNIS AMUNDESHAM, MONACHI MONASTERII S. ALBANI, UT VIDETUR, ANNALES; Vols. I. and II. 6. REGISTRA QUORUNDAM ABBATUM MONASTERII S. ALBANI, QVI SECULO XV^{mo} FLOREBVR; Vol. I., REGISTRUM ABBATIE JOHANNIS WHETHAMSTED, ABBATIS MONASTERII SANCTI ALBANI, ITERUM SUSCEPTA; ROBERTO BLAKENEY, CAPELLANO, QUONDAM ADSCRIPTUM: Vol. II., REGISTRA JOHANNIS WHETHAMSTED, WILLELMI ALBON, ET WILLELMI WALINGFORDE, ABBATUM MONASTERII SANCTI ALBANI, CUM APPENDICE, CONTINENTE QUASDAM EPISTOLAS, A JOHANNE WHETHAMSTED CONSERTIS. 7. YPODIGMA NEUSTRIÆ A THOMA WALSHAM, QUONDAM MONACHO MONASTERII S. ALBANI, CONSCRIPTUM. *Edited by HENRY THOMAS RILEY, Esq., M.A., Cambridge and Oxford; and of the Inner Temple, Barrister-at-Law.* 1868-1876.

In the first two volumes is a History of England, from the death of Henry III. to the death of Henry V., by Thomas Walsingham, Precentor of St. Albans, from MS. *cvi*. in the Arundel Collection in the College of Arms, London, a manuscript of the fifteenth century, collated with MS. 13 E. IX. in the King's Library in the British Museum, and MS. VII. in the Parker Collection of Manuscripts at Corpus Christi College, Cambridge.

In the 3rd volume is a Chronicle of English History, attributed to William Rishanger, who lived in the reign of Edward I., from the Cotton MS. Faustina B. IX. in the British Museum, collated with MS. 14 C. VII. (fols. 219-231) in the King's Library, British Museum, and the Cotton MS. Claudius E. III. fols. 306-331 : an account of transactions attending the award of the kingdom of Scotland to John Balliol, 1291-1292, from MS. Cotton. Claudius D. VI., also attributed to William Rishanger, but on no sufficient ground : a short Chronicle of English History, 1292 to 1300, by an unknown hand, from MS. Cotton. Claudius D. VI. : a short Chronicle Wilhelmi Rishanger Gesta Edwardi Primi, Regis Anglie, from MS. 14 C. I. in the Royal Library, and MS. Cotton. Claudius D. VI., with *Annales Regum Anglie*, probably by the same hand : and fragments of three Chronicles of English History, 1285 to 1307.

In the 4th volume is a Chronicle of English History, 1259 to 1296, from MS. Cotton. Claudius D. VI. : *Annals of Edward II.*, 1307 to 1323, by John de Trokelowe, a monk of St. Albans, and a continuation of Trokelowe's Annals, 1323, 1394, by Henry de Blaneforde, both from MS. Cotton. Claudius D. VI. : a full Chronicle of English History, 1392 to 1406, from MS. VII. in the Library of Corpus Christi College, Cambridge; and an account of the Benefactors of St. Albans, written in the early part of the 15th century from MS. VI. in the same Library.

The 5th, 6th, and 7th volumes contain a history of the Abbots of St. Albans, 793 to 1411, mainly compiled by Thomas Walsingham, from MS. Cotton. Claudius E. IV., in the British Museum : with a Continuation, from the closing pages of Parker MS. VII., in the Library of Corpus Christi College, Cambridge.

The 8th and 9th volumes, in continuation of the Annals, contain a Chronicle, probably by John Amundesham, a monk of St. Albans.

The 10th and 11th volumes relate especially to the acts and proceedings of Abbots Whethamstede, Albon, and Wallingford, and may be considered as a memorial of the chief historical and domestic events during those periods.

The 12th volume contains a compendious History of England to the reign of Henry V., and of Normandy in early times, also by Thomas Walsingham, and dedicated to Henry V. The compiler has often substituted other authorities in place of those consulted in the preparation of his larger work.

29. **CHRONICON ABBATIE EVERSHAMENSIS, AUCTORIBUS DOMINICO PRIORE EVERSHAM ET THOMA DE MARLEBERGE ABBATE, A FUNDATIONE AD ANNUM 1213, UNA CUM CONTINUATIONE AD ANNUM 1418.** Edited by the Rev. W. D. MACRAY, Bodleian Library, Oxford. 1863.

The Chronicle of Evesham illustrates the history of that important monastery from its foundation by Egwin, about 690, to the year 1418. Its chief feature is an autobiography, which makes us acquainted with the inner daily life of a great abbey, such as but rarely has been recorded. Interspersed are many notices of general, personal, and local history which will be read with much interest. This work exists in a single MS., and is for the first time printed.

30. **RICARDI DE CIRENCESTRIA SPECULUM HISTORIALE DE GESTIS REGUM ANGLIE.** Vol. I., 447-871. Vol. II., 872-1066. Edited by JOHN E. B. MAYOR, M.A., Fellow of St. John's College, Cambridge. 1863-1869.

The compiler, Richard of Cirencester, was a monk of Westminster, 1355-1400. In 1391 he obtained a licence to make a pilgrimage to Rome. His history, in four books, extends from 447 to 1066. He announces his intention of continuing it, but there is no evidence that he completed any more. This chronicle gives many charters in favour of Westminster Abbey, and a very full account of the lives and miracles of the saints, especially of Edward the Confessor, whose reign occupies the fourth book. A treatise on the Coronation, by William of Sudbury, a monk of Westminster, fills book iii. c. 3. It was on this author that C. J. Bertram founded his forgery, *De Sits Britanniae*, in 1747.

31. **YEAR BOOKS OF THE REIGN OF EDWARD THE FIRST.** Years 20-21, 21-22, 30-31, 32-33, and 33-35 Edw. I.; and 11-12 Edw. III. Edited and translated by ALFRED JOHN HORWOOD, Esq., of the Middle Temple, Barrister-

at-Law. Years 12-13, 13-14 Edward III. Edited and translated by LUKE OWEN PIKE, Esq., M.A., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law. 1863-1886.

The volumes known as the "Year Books" contain reports in Norman-French of Cases argued and decided in the Courts of Common Law. They may be considered to a great extent as the "lex non scripta" of England, held in the highest veneration by the ancient sages of the law, and received by them as the repositories of the first recorded judgments and dicta of the great legal luminaries of past ages. They are also worthy of attention on account of the historical information and the notices of public and private persons which they contain, as well as the light which they throw on ancient manners and customs.

32. NARRATIVES OF THE EXPULSION OF THE ENGLISH FROM NORMANDY 1449-1450. —Robertus Blondelli de Reductione Normanniae: Le Recouvrement de Normandie, par Berry, Hérault du Roy: Conferences between the Ambassadors of France and England. Edited, from MSS. in the Imperial Library at Paris, by the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A., of University College, Durham. 1863.

This volume contains the narrative of an eye-witness who details with considerable power and minuteness the circumstances which attended the final expulsion of the English from Normandy in 1450. Commencing with the infringement of the truce by the capture of Fougères, and ending with the battle of Formigny and the embarkation of the Duke of Somerset. The period embraced is less than two years.

33. HISTORIA ET CARTULARIUM MONASTERII S. PETRI GLOUCESTRE. Vols. I., II., and III. Edited by W. H. HART, Esq., F.S.A., Membre correspondant de la Société des Antiquaires de Normandie. 1863-1867.

This work consists of two parts, the History and the Cartulary of the Monastery of St. Peter, Gloucester. The history furnishes an account of the monastery from its foundation, in the year 681, to the early part of the reign of Richard II., together with a calendar of donations and benefactions. It treats principally of the affairs of the monastery, but occasionally matters of general history are introduced. Its authorship has generally been assigned to Walter Froucester the twentieth abbot, but without any foundation.

34. ALEXANDRI NECKAM DE NATURIS RERUM LIBRI DUO; with NECKAM'S POEM, DE LAUDIBUS DIVINAE SAPIENTIE. Edited by THOMAS WRIGHT, Esq., M.A., 1863.

Neckam was a man who devoted himself to science, such as it was in the twelfth century. In the "De Naturis Rerum" are to be found what may be called the rudiments of many sciences mixed up with much error and ignorance. Neckham was not thought infallible, even by his contemporaries, for Roger Bacon remarks of him, "this Alexander in many things wrote what was true and useful; " but he neither can nor ought by just title to be reckoned among authorities." Neckam, however, had sufficient independence of thought to differ from some of the schoolmen who in his time considered themselves the only judges of literature. He had his own views in morals, and in giving us a glimpse of them, as well as of his other opinions, he throws much light upon the manners, customs, and general tone of thought prevalent in the twelfth century. The poem entitled "De Landibus Divina Sapientia" appears to be a metrical paraphrase or abridgment of the "De Naturis Rerum." It is written in the elegiac metre, and though there are many lines which violate classical rules, it is, as a whole, above the ordinary standard of mediæval Latin.

35. LEITCHDOMS, WORTCUNNING, AND STARCAST OF EARLY ENGLAND; being a Collection of Documents illustrating the History of Science in this Country before the Norman Conquest. Vols. I., II., and III. Collected and edited by the Rev. T. OSWALD COCKAYNE, M.A., of St. John's College, Cambridge, 1864-1866.

This work illustrates not only the history of science, but the history of superstition. In addition to the information bearing directly upon the medical skill and medical faith of the times, there are many passages which incidentally throw light upon the general mode of life and ordinary diet. The volumes are interesting

not only in their scientific, but also in their social aspect. The manuscripts from which they have been printed are valuable to the Anglo-Saxon scholar for the illustrations they afford of Anglo-Saxon orthography.

36. **ANNALES MONASTICI.** Vol. I.:—*Annales de Margan, 1066-1232; Annales de Theokesberia, 1066-1263; Annales de Burton, 1004-1263.* Vol. II.:—*Annales Monasterii de Wintonia, 519-1277; Annales Monasterii de Waverleia, 1-1291.* Vol. III.:—*Annales Prioratus de Dunstaplia, 1-1297.* **Annales Monasterii de Bermundesia, 1042-1432.** Vol. IV.:—*Annales Monasterii de Oseneia, 1016-1347; Chronicon vulgo dictum Chronicon Thomas Wykes, 1066-1289; Annales Prioratus de Wigornia, 1-1377.* Vol. V.:—Index and Glossary. Edited by HENRY RICHARDS LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, and Registrar of the University, Cambridge. 1864-1869.

The present collection of Monastic Annals embraces all the more important chronicles compiled in religious houses in England during the thirteenth century. These distinct works are ten in number. The extreme period which they embrace ranges from the year 1 to 1432, although they refer more especially to the reigns of John, Henry III., and Edward I. Some of these narratives have already appeared in print, but others are printed for the first time.

37. **MAGNA VITA S. HUGONIS EPISCOPI LINCOLNIENSIS.** From MSS. in the Bodleian Library, Oxford, and the Imperial Library, Paris. Edited by the Rev. JAMES F. DIMOCK, M.A., Rector of Barnburgh, Yorkshire. 1864.

This work contains a number of very curious and interesting incidents, and being the work of a contemporary, is very valuable, not only as a truthful biography of a celebrated ecclesiastic, but as the work of a man, who, from personal knowledge, gives notices of passing events, as well as of individuals who were then taking active part in public affairs. The author, in all probability, was Adam Abbot of Evesham. He was domestic chaplain and private confessor of Bishop Hugh, and in these capacities was admitted to the closest intimacy. Bishop Hugh was Prior of Witham for 11 years before he became Bishop of Lincoln. His consecration took place on the 21st September 1186; he died on the 16th of November 1200; and was canonized in 1220.

38. **CHRONICLES AND MEMORIALS OF THE REIGN OF RICHARD THE FIRST.** Vol. I.:—*ITINERARIUM PEREGRINORUM ET GESTA REGIS RICARDI.* Vol. II.:—*EPISTOLAE CANTUARIENSES;* the Letters of the Prior and Convent of Christ Church, Canterbury; 1187 to 1199. Edited by WILLIAM STUBBS, M.A., Vicar of Navestock, Essex, and Lambeth Librarian. 1864-1865.

The authorship of the Chronicle in Vol. I., hitherto ascribed to Geoffrey Vinesauf, is now more correctly ascribed to Richard, Canon of the Holy Trinity of London. The narrative extends from 1187 to 1199; but its chief interest consists in the minute and authentic narrative which it furnishes of the exploits of Richard I., from his departure from England in December 1189 to his death in 1199. The author states in his prologue that he was an eye-witness of much that he records; and various incidental circumstances which occur in the course of the narrative confirm this assertion.

The letters in Vol. II., written between 1187 and 1199, are of value as furnishing authentic materials for the history of the ecclesiastical condition of England during the reign of Richard I. They had their origin in a dispute which arose from the attempts of Baldwin and Hubert, archbishops of Canterbury, to found a college of secular canons, a project which gave great umbrage to the monks of Canterbury, who saw in it a design to supplant them in their function of metropolitan chapter. These letters are printed, for the first time, from a MS. belonging to the archiepiscopal library at Lambeth.

39. **RECUEIL DES CRONIQUES ET ANCHIENNES ISTORIES DE LA GRANTE BRETAGNE A PRESENT NOMME ENGLETERRE, par JEAN DE WAURIN.** Vol. I. Albina to 688. Vol. II., 1399-1422. Vol. III., 1422-1431. Edited by Sir WILLIAM HARDY, F.S.A. 1864-1879. Vol. IV. 1431-1443. Edited by Sir WILLIAM HARDY, F.S.A., and EDWARD L. C. P. HARDY, Esq., F.S.A., of Lincoln's Inn, Barrister-at-law. 1884.

40. **A COLLECTION OF THE CHRONICLES AND ANCIENT HISTORIES OF GREAT BRITAIN, NOW CALLED ENGLAND, by JOHN DE WAVRIN.** Albina to 688. (Translation

of the preceding Vol. I.) *Edited and translated by Sir WILLIAM H.
F.S.A. 1864.*

This curious chronicle extends from the fabulous period of history down to the return of Edward IV. to England in the year 1471 after the second deposition of Henry VI. The manuscript from which the text of the work is taken is preserved in the Imperial Library at Paris, and is believed to be the only complete and nearly contemporary copy in existence. The work, as originally composed, was comprised in six volumes, since rebound in morocco in 12 volumes, maximo, vellum, and is illustrated with exquisite miniatures, vignettes, and initial letters. It was written towards the end of the fifteenth century, having expressly been executed for Louis de Bruges, Seigneur de la Gruthuyse and Esq. Winchester, from whose cabinet it passed into the library of Louis XII. at the time of his accession.

- 41. POLYCHRONICON RANULPHI HIGDEN,** with Trevisa's Translation. Vols. I. II. *Edited by CHURCHILL BABINGTON, B.D., Senior Fellow of St. John's College, Cambridge.* Vols. III., IV., V., VI., VII., VIII., and IX. *Edited by the Rev. JOSEPH RAWSON LUMBY, D.D., Norrisian Professor of Divinity, Vicar of St. Edward's, Fellow of St. Catharine's College, and late Fellow of Magdalene College, Cambridge. 1865-1886.*

This is one of the many mediæval chronicles which assume the character of history of the world. It begins with the creation, and is brought down to the author's own time, the reign of Edward III. Prefixed to the historical portion is a chapter devoted to geography, in which is given a description of every kingdom. To say that the Polychronicon was written in the fourteenth century would be to say that it is not free from inaccuracies. It has, however, a value apart from its intrinsic merits. It enables us to form a very fair estimate of the knowledge of history and geography which well-informed readers of the fourteenth and fifteenth centuries possessed, for it was then the standard work on general history.

The two English translations, which are printed with the original Latin, are interesting illustrations of the gradual change of our language, for one was made in the fourteenth century, the other in the fifteenth. The differences between Trevisa's version and that of the unknown writer are often considerable.

- 42. LE LIVRE DE REIS DE BRITTANIE & LE LIVRE DE REIS DE ENGLETERRE.** *Edited by JOHN GLOVER, M.A., Vicar of Brading, Isle of Wight, former Librarian of Trinity College, Cambridge. 1865.*

These two treatises, though they cannot rank as independent narratives, are nevertheless valuable as careful abstracts of previous historians, especially "Livre de Reis de Engletere." Some various readings are given which are interesting to the philologist as instances of semi-Saxonized French. It is suspected that Peter of Ickham was the supposed author.

- 43. CHRONICA MONASTERII DE MELSA AB ANNO 1150 USQUE AD ANNUM 1250.** Vols. I., II., and III. *Edited by EDWARD AUGUSTUS BOND, Esq., Assistant Keeper of Manuscripts, and Egerton Librarian, British Museum. 1866-1886.*

The Abbey of Meaux was a Cistercian house, and the work of its abbot is curious and valuable. It is a faithful and often minute record of the establishment of a religious community, of its progress in forming an ample revenue, of the struggles to maintain its acquisitions, and of its relations to the government institutions of the country. In addition to the private affairs of the monastic body, some light is thrown upon the public events of the time, which are however less distinct, and appear at the end of the history of each abbot's administration. The text has been printed from what is said to be the autograph of the original compiler, Thomas de Burton, the nineteenth abbot.

- 44. MATTHIAE PARISIENSIS HISTORIA ANGLORUM, SIVE, UT VULGO DICITUR, HISTORIA MINOR.** Vols. I., II., and III. 1067-1253. *Edited by Sir FREDERIC MADAN, K.H., Keeper of the Manuscript Department of British Museum. 1866-1886.*

The exact date at which this work was written is, according to the chronicle, 1250. The history is of considerable value as an illustration of the period during which the author lived, and contains a good summary of the events which followed.

the Conquest. This minor chronicle is, however, based on another work (also written by Matthew Paris) giving fuller details, which has been called the "Historia Major." The chronicle here published, nevertheless, gives some information not to be found in the greater history.

45. **LITER MONASTERII DE HYDE: A CHRONICLE AND CHARTULARY OF HYDE ABBEY, WINCHESTER, 455-1023.** Edited, from a Manuscript in the Library of the Earl of Macclesfield, by EDWARD EDWARDS, Esq. 1866.

The "Book of Hyde" is a compilation from much earlier sources which are usually indicated with considerable care and precision. In many cases, however, the Hyde Chronicler appears to correct, to qualify, or to amplify—either from tradition or from sources of information not now discoverable—the statements, which, in substance, he adopts. He also mentions, and frequently quotes from writers whose works are either entirely lost or at present known only by fragments.

There is to be found, in the "Book of Hyde," much information relating to the reign of King Alfred which is not known to exist elsewhere. The volume contains some curious specimens of Anglo-Saxon and Medieval English.

46. **CHRONICON SCOTORUM: A CHRONICLE OF IRISH AFFAIRS, from the EARLIEST TIMES to 1135; and SUPPLEMENT, containing the Events from 1141 to 1150.** Edited, with Translation, by WILLIAM MAUNSELL HENNESSY, Esq., M.R.I.A. 1866.

There is, in this volume, a legendary account of the peopling of Ireland and of the adventures which befell the various heroes who are said to have been connected with Irish history. The details are, however, very meagre both for this period and for the time when history becomes more authentic. The plan adopted in the chronicle gives the appearance of an accuracy to which the earlier portions of the work cannot have any claim. The succession of events is marked year by year, from A.M. 1599 to A.D. 1150. The principal events narrated in the later portion of the work are, the invasions of foreigners, and the wars of the Irish among themselves. The text has been printed from a MS. preserved in the library of Trinity College, Dublin, written partly in Latin, partly in Irish.

47. **THE CHRONICLE OF PIERRE DE LANGTOFT, IN FRENCH VERSE, FROM THE EARLIEST PERIOD TO THE DEATH OF EDWARD I.** Vols. I. and II. Edited by THOMAS WRIGHT, Esq., M.A. 1866-1868.

It is probable that Pierre de Langtoft was a canon of Bridlington, in Yorkshire, and lived in the reign of Edward I., and during a portion of the reign of Edward II. This chronicle is divided into three parts; in the first, is an abridgment of Geoffrey of Monmouth's "Historia Britonum;" in the second, a history of the Anglo-Saxon and Norman kings, to the death of Henry III.; in the third, a history of the reign of Edward I. The principal object of the work was apparently to show the justice of Edward's Scottish wars. The language is singularly corrupt, and a curious specimen of the French of Yorkshire.

48. **THE WAR OF THE GAEDHIL WITH THE GAILL, OR THE INVASIONS OF IRELAND BY THE DANES AND OTHER NORSEmen.** Edited, with a Translation, by JAMES HENTHORN TODD, D.D., Senior Fellow of Trinity College, and Regius Professor of Hebrew in the University, Dublin. 1867.

The work in its present form, in the editor's opinion, is a comparatively modern version of an undoubtedly ancient original. That it was compiled from contemporary materials has been proved by curious incidental evidence. It is stated in the account given of the battle of Clontarf that the full tide in Dublin Bay on the day of the battle (23 April 1014) coincided with sunrise; and that the returning tide in the evening aided considerably in the defeat of the Danes. The fact has been verified by astronomical calculations, and the inference is that the author of the chronicle, if not an eye-witness, must have derived his information from eye-witnesses. The contents of the work are sufficiently described in its title. The story is told after the manner of the Scandinavian Sagas, with poems and fragments of poems introduced into the prose narrative.

49. **GESTA REGIS HENRICI SECUNDI BENEDICTI ABBATIS. CHRONICLE OF THE REIGNS OF HENRY II. AND RICHARD I., 1169-1192, known under the name of BENEDICT OF PETERBOROUGH.** Vols. I. and II. Edited by WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, Oxford, and Lambeth Librarian. 1867.

This chronicle of the reigns of Henry II. and Richard I., known commonly under the name of Benedict of Peterborough, is one of the best existing specimens of a class of historical compositions of the first importance to the student.

50. **MONUMENTA ACADEMICA, OR, DOCUMENTS ILLUSTRATIVE OF ACADEMICAL LIFE AND STUDIES AT OXFORD** (in Two Parts). *Edited by the Rev. HENRY ASTLEY, M.A., Vicar of St. Wendron, Cornwall, and lately Vice-Principal of St. Mary Hall, Oxford.* 1868.

This work will supply materials for a History of Academical Life and Studies in the University of Oxford during the 13th, 14th, and 15th centuries.

51. **CHRONICA MAGISTRI ROGERI DE HOVEDENE.** Vols. I., II., III., and IV. *Edited by WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford.* 1868-1871.

This work has long been justly celebrated, but not thoroughly understood until Mr. Stubbs' edition. The earlier portion, extending from 732 to 1148, appears to be a copy of a compilation made in Northumbria about 1161, to which Hoveden added little. From 1148 to 1169—a very valuable portion of this work—the matter is derived from another source, to which Hoveden appears to have supplied little, and not always judiciously. From 1170 to 1192 is the portion which corresponds with the Chronicle known under the name of Benedict of Peterborough (see No. 49); but it is not a copy, being sometimes an abridgment, at others a paraphrase; occasionally the two works entirely agree; showing that both writers had access to the same materials, but dealt with them differently. From 1193 to 1201 may be said to be wholly Hoveden's work; it is extremely valuable, and an authority of the first importance.

52. **WILLELMI MALMESBIRIENSIS MONACHI DE GESTIS PONTIFICUM ANGLORUM LIBRI QUINQUE.** *Edited, from William of Malmesbury's Autograph MS., by N. E. S. A. HAMILTON, Esq., of the Department of Manuscripts, British Museum.* 1870.

William of Malmesbury's "Gesta Pontificum" is the principal foundation of English Ecclesiastical Biography, down to the year 1122. The manuscript which has been followed in this Edition is supposed by Mr. Hamilton to be the author's autograph, containing his latest additions and amendments.

53. **HISTORIC AND MUNICIPAL DOCUMENTS OF IRELAND, FROM THE ARCHIVES OF THE CITY OF DUBLIN, &c. 1172-1320.** *Edited by JOHN T. GILBERT, Esq., F.S.A., Secretary of the Public Record Office of Ireland.* 1870.

A collection of original documents, elucidating mainly the history and condition of the municipal, middle, and trading classes under or in relation with the rule of England in Ireland,—a subject hitherto in almost total obscurity. Extending over the first hundred and fifty years of the Anglo-Norman settlement, the series includes charters, municipal laws and regulations, rolls of names of citizens and members of merchant-guilds, lists of commodities with their rates, correspondence, illustrations of relations between ecclesiastics and laity; together with many documents exhibiting the state of Ireland during the presence there of the Scots under Robert and Edward Bruce.

54. **THE ANNALS OF LOCH CÉ. A CHRONICLE OF IRISH AFFAIRS, FROM 1041 TO 1590.** Vols. I. and II. *Edited, with a Translation, by WILLIAM MAUNSELL HENNESSY, Esq., M.R.I.A.* 1871.

The original of this chronicle has passed under various names. The title of "Annals of Loch Cé" was given to it by Professor O'Curry, on the ground that it was transcribed for Brian Mac Dermot, an Irish chieftain, who resided on the island in Loch Cé, in the county of Roscommon. It adds much to the materials for the civil and ecclesiastical history of Ireland; and contains many curious references to English and foreign affairs, not noticed in any other chronicle.

55. **MONUMENTA JURIDICA. THE BLACK BOOK OF THE ADMIRALTY, WITH APPENDICES.** Vols. I., II., III., and IV. *Edited by SIR TRAVERS TWISS, Q.C., D.C.L.* 1871-1876.

This book contains the ancient ordinances and laws relating to the navy, and was probably compiled for the use of the Lord High Admiral of England. Selden calls it the "jewel of the Admiralty Records." Prynne ascribes to the Black Book the same authority in the Admiralty as the Black and Red Books have in the Court of Exchequer, and most English writers on maritime law recognize its importance.

56. **MEMORIALS OF THE REIGN OF HENRY VI.:—OFFICIAL CORRESPONDENCE OF THOMAS BEKYNTON, SECRETARY TO HENRY VI., AND BISHOP OF BATH AND WELLS.** Edited, from a MS. in the Archiepiscopal Library at Lambeth, with an Appendix of Illustrative Documents, by the Rev. GEORGE WILLIAMS, B.D., Vicar of Ringwood, late Fellow of King's College, Cambridge. Vols. I. and II. 1872.

These curious volumes are of a miscellaneous character, and were probably compiled under the immediate direction of Beckyn ton before he had attained to the Episcopate. They contain many of the Bishop's own letters, and several written by him in the King's name; also letters to himself while Royal Secretary, and others addressed to the King. This work elucidates some points in the history of the nation during the first half of the fifteenth century.

57. **MATTHEI PARISIENSIS, MONACHI SANCTI ALBANI, CHRONICA MAJORA.** Vol. I. The Creation to A.D. 1066. Vol. II. A.D. 1067 to A.D. 1216. Vol. III. A.D. 1216 to A.D. 1239. Vol. IV. A.D. 1240 to A.D. 1247. Vol. V. A.D. 1248 to A.D. 1259. Vol. VI. Additamenta. Vol. VII. Index. Edited by HENRY RICHARDS LUARD, D.D., Fellow of Trinity College, Registray of the University, and Vicar of Great St. Mary's, Cambridge. 1872–1884.

This work contains the "Chronica Majora" of Matthew Paris, one of the most valuable and frequently consulted of the ancient English Chronicles. It is published from its commencement, for the first time. The editions by Archbishop Parker, and William Wats, severally begin at the Norman Conquest.

58. **MEMORIALE FRATRIS WALTERI DE COVENTRIA.—THE HISTORICAL COLLECTIONS OF WALTER OF COVENTRY.** Vols. I. and II. Edited, from the MS. in the Library of Corpus Christi College, Cambridge, by WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford. 1872–1873.

This work, now printed in full for the first time, has long been a *desideratum* by Historical Scholars. The first portion, however, is not of much importance, being only a compilation from earlier writers. The part relating to the first quarter of the thirteenth century is the most valuable and interesting.

59. **THE ANGLO-LATIN SATIRICAL POETS AND EPIGRAMMATISTS OF THE TWELFTH CENTURY.** Vols. I. and II. Collected and edited by THOMAS WRIGHT, Esq., M.A., Corresponding Member of the National Institute of France (Académie des Inscriptions et Belles-Lettres). 1872

The Poems contained in these volumes have long been known and appreciated as the best satires of the age in which their authors flourished, and were deservedly popular during the 13th and 14th centuries.

60. **MATERIALS FOR A HISTORY OF THE REIGN OF HENRY VII., FROM ORIGINAL DOCUMENTS PRESERVED IN THE PUBLIC RECORD OFFICE.** Vols. I. and II. Edited by the Rev. WILLIAM CAMPBELL, M.A., one of Her Majesty's Inspectors of Schools. 1873–1877.

These volumes are valuable as illustrating the acts and proceedings of Henry VII. on ascending the throne, and shadow out the policy he afterwards adopted.

61. **HISTORICAL PAPERS AND LETTERS FROM THE NORTHERN REGISTERS.** Edited by JAMES RAINES, M.A., Canon of York, and Secretary of the Surtees Society. 1873.

The documents in this volume illustrate, for the most part, the general history of the north of England, particularly in its relation to Scotland.

62. **REGISTRUM PALATINUM DUNBLENSE. THE REGISTER OF RICHARD DE KELLAWE, LORD PALATINE AND BISHOP OF DURHAM; 1311–1316.** Vols. I., II., III., and IV. Edited by Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records. 1873–1878.

Bishop Kellawe's Register contains the proceedings of his prelacy, both lay and ecclesiastical, and is the earliest Register of the Palatinate of Durham.

63. **MEMORIALS OF SAINT DUNSTAN, ARCHBISHOP OF CANTERBURY.** Edited, from various MSS., by WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford. 1874.

This volume contains several lives of Archbishop Dunstan, one of the most celebrated Primate s of Canterbury. They open various points of Historical and Literary interest, without which our knowledge of the period would be more incomplete than it is at present.

64. **CHRONICON ANGLIÆ, AB ANNO DOMINI 1828 USQUE AD ANNUM 1888, AUCTORE MONACHO QUODAM SANCTI ALBANI.** Edited by EDWARD MAUNDE THOMPSON, Esq., Barrister-at-Law, and Assistant-Keeper of the Manuscripts in the British Museum. 1874.
 This chronicle gives a circumstantial history of the close of the reign of Edward III. which has hitherto been considered lost.
65. **THÓMAS SAGA ERIKIBYSKUPS. A LIFE OF ARCHBISHOP THOMAS BECKET, IN ICELANDIC.** Vols. I. and II. Edited, with English Translation, Notes, and Glossary by M. EIRÍKR MAGNÚSSON, M.A., Sub-Librarian of the University Library, Cambridge. 1875-1884.
 This work is derived from the Life of Becket written by Benedict of Peterborough, and apparently supplies the missing portions in Benedict's biography.
66. **RADULPHI DE COGGESHALL CHRONICON ANGLICANUM.** Edited by the Rev. JOSEPH STEVENSON, M.A. 1875.
 This volume contains the "Chronicon Anglicanum," by Ralph of Coggeshall, the "Libellus de Expugnatione Terræ Sanctæ per Saladinum," usually ascribed to the same author, and other pieces of an interesting character.
67. **MATERIALS FOR THE HISTORY OF THOMAS BECKET, ARCHBISHOP OF CANTERBURY.** Vols. I., II., III., IV., V., and VI. Edited by the Rev. JAMES CRAIGIE ROBERTSON, M.A., Canon of Canterbury. 1875-1883. Vol. VII. Edited by JOSEPH BRIGSTOCKE SHEPPARD, Esq., LL.D. 1885.
 This publication comprises all contemporary materials for the history of Archbishop Thomas Becket. The first volume contains the life of that celebrated man, and the miracles after his death, by William, a monk of Canterbury. The second, the life by Benedict of Peterborough; John of Salisbury; Alan of Tewkesbury; and Edward Grim. The third, the life by William Fitzstephen; and Herbert of Bosham. The fourth, anonymous lives, Quadrilogus, &c. The fifth, sixth, and seventh, the Epistles, and known letters.
68. **RADULFI DE DICETO DECANI LONDONIENSIS OPERA HISTORICA. THE HISTORICAL WORKS OF MASTER RALPH DE DICETO, DEAN OF LONDON.** Vols. I. and II. Edited, from the Original Manuscripts, by WILLIAM STUBBS, M.A., Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford. 1876.
 The Historical Works of Ralph de Diceto are some of the most valuable materials for British History. The Abbreviations Chronicorum extend from the Creation to 1147, and the Imagines Historiarum to 1201.
69. **ROLL OF THE PROCEEDINGS OF THE KING'S COUNCIL IN IRELAND, FOR A PORTION OF THE 16TH YEAR OF THE REIGN OF RICHARD II. 1392-93.** Edited by the Rev. JAMES GRAVES, A.B. 1877.
 This Roll throws considerable light on the History of Ireland at a period little known. It seems the only document of the kind extant.
70. **HENRICI DE BRACON DE LEGIBUS ET CONSUETUDINIBUS ANGLIÆ LIBRI QUINTU**
IN VARIO TRACTATUS DISTINCTI. AD DIVERSORUM ET VETUSTISSIMORUM CODICUM COLLATIONEM TYPIS VULGATI. Vols. I., II., III., IV., V., and VI. Edited by SIR TRAVERS TWISS, Q.C., D.C.L. 1878-1888.
 This is a new edition of Bracton's celebrated work, collated with MSS. in the British Museum; the Libraries of Lincoln's Inn, Middle Temple, and Gray's Inn; Bodleian Library, Oxford; the Bibliothèque Nationale, Paris; &c.
71. **THE HISTORIANS OF THE CHURCH OF YORK, AND ITS ARCHBISHOPS.** Vol. I. Edited by JAMES RAINES, M.A., Canon of York, and Secretary of the Surtees Society. 1879.
 This will form a complete "Corpus Historicum Eboracense," a work very much needed, and of great value to the Historical Inquirer.
72. **REGISTRUM MALMESBURIENSE. THE REGISTER OF MALMESBURY ABBEY; PRESERVED IN THE PUBLIC RECORD OFFICE.** Vols. I. and II. Edited by J. S. BREWER, M.A., Preacher at the Rolls, and Rector of Toppsfield; and CHARLES TRICE MARTIN, Esq., B.A. 1879, 1880.
 This work illustrates many curious points of history, the growth of society, the distribution of land, the relations of landlord and tenant, national customs, &c.
73. **HISTORICAL WORKS OF GERVASE OF CANTERBURY.** Vols. I. and II. THE CHRONICLE OF THE REIGNS OF STEPHEN, HENRY II., and RICHARD I., BY GERVASE, THE MONK OF CANTERBURY. Edited by WILLIAM STUBBS, D.D.; Canon Residentiary of St. Paul's, London; Regius Professor of Modern History and Fellow of Oriel College, Oxford; &c. 1879, 1880.

The Historical Works of Gervase of Canterbury are of great importance as regards the questions of Church and State, during the period in which he wrote. This work was printed by Twyden, in the "Historie Anglicanae Scriptores X.", more than two centuries ago. The present edition has received critical examination and illustration.

74. HENRICI ARCHIDIACONI HUNTINGDONENSIS HISTORIA ANGLORUM. THE HISTORY OF THE ENGLISH, BY HENRY, ARCHDEACON OF HUNTINGDON, from A.D. 55 to A.D. 1154, in Eight Books. Edited by THOMAS ARNOLD, Esq., M.A., of University College, Oxford. 1879.

Henry of Huntingdon's work was first printed by Sir Henry Savile, in 1596, in his "Scriptores post Bedam," and reprinted at Frankfort in 1601. Both editions are very rare and inaccurate. The first five books of the History were published in 1848 in the "Monumenta Historica Britannica," which is out of print. The present volume contains the whole of the manuscript of Huntingdon's History in eight books, collated with a manuscript lately discovered at Paris.

75. THE HISTORICAL WORKS OF SYMEON OF DURHAM. Vols. I. and II. Edited by THOMAS ARNOLD, Esq., M.A., of University College, Oxford. 1882-1885.

The first volume of this edition of the Historical Works of Symeon of Durham, contains the "Historia Dunelmensis Ecclesiae," and other Works. The second volume contains the "Historia Regum," &c.

76. CHRONICLES OF THE REIGNS OF EDWARD I. AND EDWARD II. Vols. I. and II. Edited by WILLIAM STUBBS, D.D., Canon Residentiary of St. Paul's, London; Regius Professor of Modern History, and Fellow of Oriel College, Oxford, &c. 1882, 1883.

The first volume of these Chronicles contains the "Annales Londonienses" and the "Annales Paulini;" the second, I.—Commendatio Lamentabilis in Transitu Magni Regis Edwardi. II.—Gesta Edwardi de Carnarvan Austore Canonico Bridlingtonensi. III.—Monachi Cujusdam Malmesberiensis Vita, Edwardi II. IV.—Vita et Mors Edwardi II. Conscripta a Thoma de Moore.

77. REGISTRUM EPISTOLARUM FRATRIS JOHANNIS PECKHAM, ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS. Vols. I., II., and III. Edited by CHARLES TRICE MARTIN, Esq., B.A., F.S.A., 1882-1886.

These Letters are of great value for illustrating English Ecclesiastical History.

78. REGISTER OF S. OSWUND. Edited by the Rev. W. H. RICH JONES, M.A., F.S.A., Canon of Salisbury, Vicar of Bradford-on-Avon. Vols. I. and II. 1883, 1884.

This Register, of which a complete copy is here printed for the first time, is among the most ancient, and certainly the most treasured, of the muniments of the Bishops of Salisbury. It derives its name from containing the statutes, rules, and orders made or compiled by S. Oswund, to be observed in the Cathedral and diocese of Salisbury. The first 19 folios contain the "Consuetudinary," the exposition, as regards ritual, of the "Use of Serum."

79. CHARTULARY OF THE ANCIENT BENEDICTINE ABBEY OF RAMSEY, from the MS. in the Public Record Office. Vols. I. and II. 1884, 1886. Edited by WILLIAM HENRY HART, Esq., F.S.A., and the Rev. PONSONBY ANNESLEY LYONS.

This Chartulary of the Ancient Benedictine Monastery of Ramsey, Huntingdonshire, came to the Crown on the Dissolution of Monasteries, was afterwards preserved in the Stone Tower, Westminster Hall, and thence transferred to the Public Record Office.

80. CHARTULARIES OF ST. MARY'S ABBEY, DUBLIN, &c., preserved in the Bodleian Library and British Museum. Edited by JOHN THOMAS GILBERT, Esq., F.S.A., M.R.I.A. Vols. I. & II. 1884 and 1885.

These Chartularies, published for the first time, are the only documents of that description known to exist of the ancient establishments of the Cistercian Order in Ireland; two being of St. Mary's Abbey, Dublin, and one of the House at Dunbrody, Wexford. One Chartulary is in the Bodleian Library, Oxford, together with that of Dunbrody; the second is in the British Museum.

81. EADMERI HISTORIA NOVORUM IN ANGLIA, ET OPUSCULA DUO DE VITA SANCTI ANSELMI ET QIBUSDAM MIRACULIS EJUS. 1884. Edited by the Rev. MARTIN RULE, M.A.

This volume contains the "Historie Novorum in Anglia," of Eadmer; his treatise "De Vita et conversatione Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis," and a Tract entitled "Quaedam Parva Descriptio Miraculorum gloriose Patris Anselmi Cantuariensis."

82. CHRONICLES OF THE REIGNS OF STEPHEN, HENRY II., AND RICHARD I. Vols. I. & II. 1884, 1885. Edited by RICHARD HOWLETT, Esq., of the Middle Temple, Barrister-at-law.
The History of English Affairs, from the Conquest to A.D. 1198, by William of Newbury, is the work of a man of great mental power. It has taken a high place among mediæval histories.
83. CHRONICLE OF THE ANCIENT ABBEY OF RAMSEY, from the Chartulary of that Abbey, in the Public Record Office. 1886. Edited by the Rev. WILLIAM DUNN MACRAY, M.A., F.S.A., Rector of Ducklington, Oxon.
This Chronicle forms part of the Chartulary of the Abbey of Ramsey, preserved in the Public Record Office (see No. 79).
84. CHRONICA ROGERI DE WENDOVER, SIVE FLORES HISTORIARUM. Vol. I. Edited by HENRY GUY HEWLETT, Esq., Keeper of the Records of the Land Revenue.
The only previous edition of this important Chronicle was that printed for the "English Historical Society" in 1841, edited by the late Reverend H. O. Coxe. This was taken from the only complete MS., written in the 13th century, and forming part of the Douce Collection in the Bodleian Library.

In the Press.

- CHRONICLE OF ROBERT OF BRUNNE. Edited by FREDERICK JAMES FURNIVALL, Esq., M.A., of Trinity Hall, Cambridge, Barrister-at-Law.
- THE METRICAL CHRONICLE OF ROBERT OF GLOUCESTER. Edited by WILLIAM ALDIS WRIGHT, Esq., M.A. Parts I. and II.
- A COLLECTION OF SAGAS AND OTHER HISTORICAL DOCUMENTS relating to the Settlements and Descents of the Northmen on the British Isles. Edited by Sir GEORGE WEBBE DASENT, D.C.L., Oxon., and M. GUDBRAND VIGFUSSON, M.A. Vols. I.—IV.
- LESTORIE DES ENGLES SOLUM GEFFREI GAIMAR. Edited by Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records; continued by CHARLES TRICE MARTIN, Esq., B.A., F.S.A.
- THE HISTORIANS OF THE CHURCH OF YORK, AND ITS ARCHBISHOPS. Vol. II. Edited by JAMES RAINES, D.C.L., Canon of York, Secretary of the Surtees Society.
- THE TRIPARTITE LIFE OF ST. PATRICK, with other documents relating to that Saint. Edited by WHITLEY STOKES, Esq., LL.D., D.C.L., Honorary Fellow of Jesus College, Oxford; and Corresponding Member of the Institute of France.
- CHARTULARY OF THE ANCIENT BENEDICTINE ABBEY OF RAMSEY, from the MS. in the Public Record Office. Vol. III. Edited by WILLIAM HENRY HART, Esq., F.S.A., and the Rev. PONSONBY ANNESLEY LYONS.
- CHRONICLES OF THE REIGNS OF STEPHEN, HENRY II., AND RICHARD I. Vol. III. Edited by RICHARD HOWLETT, Esq., of the Middle Temple, Barrister-at-Law.
- WILLELMI MONACHI MALMESBIENSIS DE REGUM GESTIS ANGLORUM, LIBRI V.; ET HISTORIE NOVELLA, LIBRI III. Edited by WILLIAM STUBBS, D.D., Bishop of Chester. Vols. I. and II.
- CHARTERS AND DOCUMENTS, ILLUSTRATING THE HISTORY OF THE CATHEDRAL AND CITY OF SARUM, 1100–1300; forming an Appendix to the Register of S. Osmund. Vol. III. Edited by the Rev. W. H. RICH JONES, M.A., F.S.A., Canon of Salisbury, Vicar of Bradford-on-Avon.
- A COLLECTION OF THE CHRONICLES AND ANCIENT HISTORIES OF GREAT BRITAIN NOW CALLED ENGLAND, BY JOHN DE WAURIN. 1399–1422. (Translation of Vol. II). Edited and translated by Sir WILLIAM HARDY, F.S.A., and EDWARD L. C. P. HARDY, Esq., F.S.A., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law.
- FLORES HISTORIARUM, PER MATTHAUM WESTMONASTERIENSEM COLLECTI. Edited by HENRY RICHARDS LUARD, D.D., Fellow of Trinity College, Registrar of the University, and Vicar of Great St. Mary's, Cambridge.
- THE REGISTERS OF THE MONASTERY OF CHRIST CHURCH, CANTERBURY. Edited by JOSEPH BRIGSTOCKE SHEPPARD, Esq., LL.D.

In Progress.

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF MANUSCRIPTS RELATING TO THE HISTORY OF GREAT BRITAIN AND IRELAND. Vol. IV.; 1327, &c. *By Sir THOMAS DUFFUS HARDY, D.C.L., Deputy Keeper of the Public Records.*

THE TREATISE "DE PRINCIPUM INSTRUCTIONE," OF GERALDUS CAMBRENSIS; with an Index to the first four volumes of the "Works of Geraldus Cambrensis," edited by the Rev. J. S. Brewer. *Edited by GEORGE F. WARNER, Esq., of the Department of MSS., British Museum.*

RANULF DE GLANVILL; TRACTATUS DE LEGIBUS ET CONSuetUDINIBUS ANGLICIS, &c. *Edited by Sir TRAVERS TWISS, Q.C., D.C.L.*

RECUEIL DES CRONIQUES ET ANCHIENNES ISTORIES DE LA GRANT BRETAIGNE A PRESENT NOMME ENGLETERRE, par JEAN DE WAURIN. Vol. V. 1443-1461. *Edited by Sir WILLIAM HARDY, F.S.A., and EDWARD L. C. P. HARDY, Esq., F.S.A., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law.*

CHRONICLE OF ADAM MURIMUTH, with the CHRONICLE OF ROBERT OF AVEBURY. *Edited by EDWARD MAUNDE THOMPSON, Esq., Keeper and Egerton Librarian of the Manuscript Department in the British Museum.*

THE RED BOOK OF THE EXCHEQUER, preserved in the Public Record Office. *Edited by WALFORD DAKING SELBY, Esq., of the Public Record Office.*

ANNALS OR MEMORIALS OF ST. EDMONDSBURY. *Edited by THOMAS ARNOLD, Esq., M.A., of University College, Oxford.*

CHRONICLE OF HENRY KNIGHTON, Canon of Leicester, to the death of RICHARD II. *Edited by the Rev. JOSEPH RAWSON LUMBY, D.D.*

LEXICON GEOGRAPHICUM. From a Manuscript of the 14th century. *Edited by FRANK SCOTT HAYDON, Esq., B.A., Assistant Keeper of the Public Records.*

YEAR BOOKS OF THE REIGN OF EDWARD III. *Edited and translated by LUKE OWEN PIKE, Esq., M.A., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law.*

CHRONICA ROGERI DE WENDOVER, SIVE FLORES HISTORIARUM. *Edited by HENRY GAY HEWLETT, Esq., Keeper of the Records of the Land Revenue.* Vol. II.

PUBLICATIONS OF THE RECORD COMMISSIONERS, &c.

[In boards or cloth.]

ROTULORUM ORIGINALIUM IN CURIA SCACCARII ABBREVIATIO. Hen. III.—Edw. III. *Edited by HENRY PLAYFORD, Esq.* 2 Vols. folio (1805—1810). 12s. 6d. each.

CALENDARIUM INQUISITIONUM POST MORTEM SIVE ESCAETARUM. Hen. III.—Ric. III. *Edited by JOHN CALEY and JOHN BAYLEY, Esqrs.* Folio (1821—1828): Vol. 3, 21s.; Vol. 4, 24s.

LIBROBVM MANUSCRIPTORVM BIBLIOTHECA HARLEIANA CATALOGVS. Vol. 4. *Edited by the Rev. T. HARTWELL HORNE.* Folio (1812), 18s.

ABBREVIATIO PLACITORVM. Richard I.—Edward II. *Edited by the Right Hon. GEORGE ROSE and W. ILLINGWORTH, Esq.* 1 Vol. folio (1811), 18s.

LIBRI CENSUALIS vocati DOMESDAY-BOOK, INDICES. *Edited by Sir HENRY ELLIS.* Folio (1816), (Domesday-Book, Vol. 8). 21s.

LIBRI CENSUALIS vocati DOMESDAY-BOOK, ADDITAMENTA EX CODIC. ANTIQUISS. *Edited by Sir HENRY ELLIS.* Folio (1816), (Domesday-Book, Vol. 4), 21s.

STATUTES OF THE REALM. *Edited by Sir T. E. TOMLINS, JOHN RAITHBY, JOHN CALEY, and WM. ELLIOTT, Esqrs.* Vols. 7, 8, 9, 10, and 11, folio (1819—1828). 31s. 6d. each; Indices, 30s. each.

- VALOR ECCLESIASTICUS**, temp. Hen. VIII., Auctoritate Regia institutus. Edited by JOHN CALEY, Esq., and the Rev. JOSEPH HUNTER. Vols. 3 to 6, folio (1817-1834). 2s. each. The Introduction, separately, 8vo. 2s. 6d.
- ROTULI SCOTIÆ IN TURRI LONDINENSI ET IN DOMO CAPITULARI WESTMONASTERIENSIS ASSERVATI**. 19 Edw. I.—Hen. VIII. Edited by D. MACPHERSON, J. CALEY, W. ILLINGWORTH, Esqrs., and Rev. T. H. HORNE. Vol. 2. folio (1818). 2ls.
- Fœdera, CONVENTIONES, LITTERÆ, &c.; or, RYMER'S Fœdera**, New Edition, folio. Vol. 3, Part 2, 1361—1377 (1830); Vol. 4, 1377—1383 (1869). Edited by JOHN CALEY and FRED. HOLBROOKE, Esqrs. Vol. 3, Part 2, 21s.; Vol. 4, 6s.
- DUCATUS LANCASTRIÆ CALENDARIJ INQUISITIONUM POST MORTEM, &c.** Part 3, Calendar to Pleadings, &c., Hen. VII.—13 Eliz. Part 4, Calendar to Pleadings, to end of Eliz. (1827—1834.) Edited by R. J. HARPER, JOHN CALEY, and WM. MINCHIN, Esqrs. Folio. Part 3 (or Vol. 2), 31s. 6d.; Part 4 (or Vol. 3), 21s.
- CALENDARS OF THE PROCEEDINGS IN CHANCERY, ELIZ.**; with Examples of Proceedings from Ric. II. Edited by JOHN BAYLEY, Esq. Vol. 3 (1832), folio, 21s.
- PARLIAMENTARY WRITS AND WRITS OF MILITARY SUMMONS**, with Records and Muniments relating to Suit and Service to Parliament, &c. Edited by Sir FRANCIS PALGRAVE. (1830—1834.) Folio. Vol. 2, Div. 1, Edw. II., 21s.; Vol. 2, Div. 2, 21s.; Vol. 2, Div. 3, 42s.
- ROTULI LITTERARUM CLAUSARUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI**. 2 Vols. folio (1833, 1844). Vol. 1, 1204—1224. Vol. 2, 1224—1227. Edited by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. Vol. 1, 63s.; Vol. 2, 18s.
- PROCEEDINGS AND ORDINANCES OF THE PRIVY COUNCIL OF ENGLAND**. 10 Ric. II.—33 Hen. VIII. Edited by Sir NICHOLAS HARRIS NICOLAS. 7 Vols. royal 8vo. (1834—1837). 14s. each.
- ROTULI LITTERARUM PATENTIUM IN TURRI LOND. ASSERVATI**. 1201—1216. Edited by T. DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. folio (1835), 31s. 6d. The Introduction, separately, 8vo. 9s.
- ROTULI CURIA REGIS**. Rolls and Records of the Court held before the King's Justiciars or Justices. 6 Richard I.—1 John. Edited by Sir FRANCIS PALGRAVE. 2 Vols. royal 8vo. (1835). 28s.
- ROTULI NORMANNIÆ IN TURRI LOND. ASSERVATI**. 1200—1205; 1417—1418. Edited by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. royal 8vo. (1835). 12s. 6d.
- ROTULI DE OBLATIS ET FINIBUS IN TURRI LOND. ASSERVATI**, temp. Regis Johannis. Edited by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. royal 8vo. (1835). 18s.
- EXCERPTA E ROTULIS FINIUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATIS**. Henry III., 1216—1272. Edited by CHARLES ROBERTS, Esq. 2 Vols. royal 8vo. (1835, 1836); Vol. 1, 14s.; Vol. 2, 18s.
- FINES, SIVE PEDES FINIUM; SIVE FINALES CONCORDIA IN CURIA DOMINI REGIS**. 7 Richard I.—16 John, 1195—1214. Edited by the Rev. JOSEPH HUNTER. In Counties. 2 Vols. royal 8vo. (1835—1844); Vol. 1, 8s. 6d.; Vol. 2, 2s. 6d.
- ANCIENT KALENDARS AND INVENTORIES OF THE TREASURY OF HIS MAJESTY'S EXCHEQUER**; with Documents illustrating its History. Edited by Sir FRANCIS PALGRAVE. 3 Vols. royal 8vo. (1836). 42s.
- DOCUMENTS AND RECORDS illustrating the History of Scotland, and Transactions between Scotland and England; preserved in the Treasury of Her Majesty's Exchequer**. Edited by Sir FRANCIS PALGRAVE. 1 Vol. royal 8vo. (1837). 18s.
- ROTULI CHARTARUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI**. 1199—1216. Edited by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. folio (1837). 30s.
- REPORT OF THE PROCEEDINGS OF THE RECORD COMMISSIONERS**, 1831—1837. 1 Vol. folio (1837). 8s.
- REGISTRUM vulgariter nuncupatum "The Record of Caernarvon," e codice MS. Harleiano, 696, descriptum**. Edited by Sir HENRY ELLIS. 1 Vol. folio (1838), 31s. 6d.

- ANCIENT LAWS AND INSTITUTES OF ENGLAND;** comprising Laws enacted under the Anglo-Saxon Kings, with Translation of the Saxon; the Laws called Edward the Confessor's; the Laws of William the Conqueror, and those ascribed to Henry I.; Monuments Ecclesiasticae Anglicanae, from 7th to 10th century; and Ancient Latin Version of the Anglo-Saxon Laws. Edited by BENJAMIN THORPE, Esq. 1 Vol. folio (1840), 40s. 2 Vols. royal 8vo., 30s.
- ANCIENT LAWS AND INSTITUTES OF WALES;** comprising Laws supposed to be enacted by Howel the Good, modified by Regulations prior to the Conquest by Edward I.; and anomalous Laws, principally of Institutions which continued in force. With Translation. Also, Latin Transcripts, containing Digests of Laws, principally of the Dimetian Code. Edited by ANEURIN OWEN, Esq. 1 Vol. folio (1841), 44s. 2 Vols. royal 8vo., 36s.
- ROTULI DE LIBERATE AC DE MISIS ET PRESTITIS, Regnante Johanne.** Edited by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. royal 8vo. (1844). 6s.
- THE GREAT ROLLS OF THE PIPE,** 2, 3, 4 HEN. II., 1155—1158. Edited by the Rev. JOSEPH HUNTER. 1 Vol. royal 8vo. (1844). 4s. 6d.
- THE GREAT ROLL OF THE PIPE,** 1 RIC. I., 1189—1190. Edited by the Rev. JOSEPH HUNTER. 1 Vol. royal 8vo. (1844). 6s.
- DOCUMENTS ILLUSTRATIVE OF ENGLISH HISTORY** in the 13th and 14th centuries, from the Records of the Queen's Remembrancer in the Exchequer. Edited by HENRY COLE, Esq. 1 Vol. fcp. folio (1844). 5s. 6d.
- MODUS TENENDI PARLIAMENTUM.** An Ancient Treatise on the Mode of holding the Parliament in England. Edited by THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 Vol. 8vo. (1846). 2s. 6d.
- REGISTRUM MAGNI SIGILLI REG. SCOT.** in Archivis Publicis asservatum. 1306—1424. Edited by THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1814). 10s. 6d.
- ACTS OF THE PARLIAMENTS OF SCOTLAND.** Folio (1814—1875). Edited by THOMAS THOMSON and COSMO INNES, Esqrs. Vol. 1, 42s. Vols. 5 and 6 (in three Parts), 21s. each Part; Vols. 4, 7, 8, 9, 10, and 11, 10s. 6d. each; Vol. 12 (Index), 63s. Or, 12 Volumes in 18, 12l. 12s.
- ACTS OF THE LORDS AUDITORS OF CAUSES AND COMPLAINTS (ACTA DOMINORUM AUDITORUM).** 1466—1494. Edited by THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1839). 10s. 6d.
- ACTS OF THE LORDS OF COUNCIL IN CIVIL CAUSES (ACTA DOMINORUM CONCILII),** 1478—1495. Edited by THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1839). 10s. 6d.
- ISSUE ROLL OF THOMAS DE BRANTINGHAM,** Bishop of Exeter, Lord High Treasurer, containing Payments out of the Revenue, 44 Edw. III., 1370. Edited by FREDERICK DEVON, Esq. 1 Vol. 4to. (1835), 35s. Or, royal 8vo., 25s.
- ISSUES OF THE EXCHEQUER,** James I.; from the Pell Records. Edited by FREDERICK DEVON, Esq. 1 Vol. 4to. (1836), 30s. Or, royal 8vo., 21s.
- ISSUES OF THE EXCHEQUER,** Henry III.—Henry VI.; from the Pell Records. Edited by FREDERICK DEVON, Esq. 1 Vol. 4to. (1837), 40s. Or, royal 8vo., 30s.
- HANDBOOK TO THE PUBLIC RECORDS.** By F. S. THOMAS, Esq., Secretary of the Public Record Office. 1 Vol. royal 8vo. (1853). 12s.
- HISTORICAL NOTES RELATIVE TO THE HISTORY OF ENGLAND.** Henry VIII.—Anne (1509—1714). A Book of Reference for ascertaining the Dates of Events. By F. S. THOMAS, Esq. 3 Vols. 8vo. (1856). 40s.
- STATE PAPERS, DURING THE REIGN OF HENRY THE EIGHTH:** with Indices of Persons and Places. 11 Vols. 4to. (1830—1852), 10s. 6d. each.
- Vol. I.—Domestic Correspondence.
 Vols. II. & III.—Correspondence relating to Ireland.
 Vols. IV. & V.—Correspondence relating to Scotland.
 Vols. VI. to XI.—Correspondence between England and Foreign Courts.

WORKS PUBLISHED IN PHOTOZINCOGRAPHY.

DOMESDAY Book, or the GREAT SURVEY OF ENGLAND OF WILLIAM THE CONQUEROR, 1086 ; fac-simile of the Part relating to each county, separately (with a few exceptions of double counties). Photozincographed, by Her Majesty's Command, at the Ordnance Survey Office, Southampton, Colonel Sir HENRY JAMES, R.E., F.R.S., &c., DIRECTOR-GENERAL of the ORDNANCE SURVEY, under the Superintendence of W. BASEVI SANDERS, Esq., Assistant Keeper of Her Majesty's Records. 35 Parts, imperial quarto and demy quarto (1861-1863), boards. Price 8s. to 1l. 3s. each Part, according to size; or, bound in 2 Vols., 20l. (*The edition in two volumes is out of print.*)

This important and unique survey of the greater portion of England* is the oldest and most valuable record in the national archives. It was commenced about the year 1084 and finished in 1086. Its compilation was determined upon at Gloucester by William the Conqueror, in council, in order that he might know what was due to him, in the way of tax, from his subjects, and that each at the same time might know what he had to pay. It was compiled as much for their protection as for the benefit of the sovereign. The nobility and people had been grievously distressed at the time by the king bringing over large numbers of French and Bretons, and quartering them on his subjects, "each according to the measure of his land," for the purpose of resisting the invasion of Cnut, King of Denmark, which was apprehended. The Commissioners appointed to make the survey were to inquire the name of each place; who held it in the time of King Edward the Confessor; the present possessor; how many hides were in the manor; how many ploughs were in the demesne; how many homagers; how many villeins; how many cottars; how many serving men; how many free tenants; how many tenants in socage; how much wood, meadow, and pasture; the number of mills and fish ponds; what had been added or taken away from the place; what was the gross value in the time of Edward the Confessor; the present value; and how much each free man or soc-man had, and whether any advance could be made in the value. Thus could be ascertained who held the estate in the time of King Edward; who then held it; its value in the time of the late King; and its value as it stood at the formation of the survey. So minute was the survey, that the writer of the contemporary portion of the Saxon Chronicle records, with some asperity—"So very narrowly he caused it to be traced out, that there was not a single hide, nor one virgate of land, nor even, 'tis shame to tell, though it seemed to him no shame to do, an ox, nor a cow, 'nor a swine was left, that was not set down."

Domesday Survey is in two parts or volumes. The first, in folio, contains the counties of Bedford, Berks, Bucks, Cambridge, Chester, and Lancaster, Cornwall, Derby, Devon, Dorset, Gloucester, Hants, Hereford, Herts, Huntingdon, Kent, Leicester and Rutland, Lincoln, Middlesex, Northampton, Nottingham, Oxford, Salop, Somerset, Stafford, Surrey, Sussex, Warwick, Wilts, Worcester, and York. The second volume, in quarto, contains the counties of Essex, Norfolk and Suffolk.

Domesday Book was printed *verbatim et literatim* during the last century, in consequence of an address of the House of Lords to King George III. in 1767. It was not, however, commenced until 1773, and was completed early in 1783. In 1860, Her Majesty's Government, with the concurrence of the Master of the Rolls, determined to apply the art of photozincography to the production of a fac-simile of Domesday Book, under the superintendence of Colonel Sir Henry James, R.E., Director-General of the Ordnance Survey, Southampton. The fac-simile was completed in 1863.

---

* For some reason left unexplained, many parts were left unsurveyed; Northumberland, Cumberland, Westmoreland, and Durham, are not described in the survey; nor does Lancashire appear under its proper name; but Furness, and the northern part of Lancashire, as well as the south of Westmoreland, with a part of Cumberland, are included within the West Riding of Yorkshire. That part of Lancashire which lies between the Ribble and Mersey, and which at the time of the survey comprehended 688 manors, is joined to Cheshire. Part of Rutland is described in the counties of Northampton and Lincoln.

FAC-SIMILES OF NATIONAL MANUSCRIPTS, from WILLIAM THE CONQUEROR to QUEEN ANNE, selected under the direction of the Master of the Rolls, and Photozincographed, by Command of Her Majesty, by Colonel Sir HENRY JAMES, R.E., F.R.S., DIRECTOR-GENERAL of the ORDNANCE SURVEY, and edited by W. BASEVI SANDERS, Assistant Keeper of Her Majesty's Records. Price, each Part, with translations and notes, double foolscap folio, 16s.

Part I. (William the Conqueror to Henry VII.). 1865. (*Out of print.*)

Part II. (Henry VIII. and Edward VI.) 1866.

Part III. (Mary and Elizabeth). 1867.

Part IV. (James I. to Anne). 1868.

The first Part extends from William the Conqueror to Henry VII., and contains autographs of the kings of England, as well as of many other illustrious personages famous in history, and some interesting charters, letters patent, and state papers. The second Part, for the reigns of Henry VIII. and Edward VI., consists principally of holograph letters, and autographs of kings, princes, statesmen, and other persons of great historical interest, who lived during those reigns. The third Part contains similar documents for the reigns of Mary and Elizabeth, including a signed will of Lady Jane Grey. The fourth Part concludes the series, and comprises a number of documents taken from the originals belonging to the Constable of the Tower of London; also several records illustrative of the Gunpowder Plot, and a woodcut containing portraits of Mary Queen of Scots and James VI., circulated by their adherents in England, 1580-3.

FAC-SIMILES OF ANGLO-SAXON MANUSCRIPTS. Photozincographed, by Command of Her Majesty, upon the recommendation of the Master of the Rolls, by the DIRECTOR-GENERAL of the ORDNANCE SURVEY, Lieut.-General J. CAMERON, R.E., C.B., F.R.S., and edited by W. BASEVI SANDERS, Assistant Keeper of Her Majesty's Records. Part I. Price 2*l.* 10*s.*

The Anglo-Saxon MSS. represented in this volume form the earlier portions of the collection of archives belonging to the Dean and Chapter of Canterbury, and consist of a series of 25 charters, deeds, and wills, commencing with a record of proceedings at the first Synodal Council of Cloveshaw in 742, and terminating with the first part of a tripartite cheiograph, whereby Thurstan conveyed to the Church of Canterbury land at Wimbish in Essex, in 1049, the sixth year of the reign of Edward the Confessor.

FAC-SIMILES OF ANGLO-SAXON MANUSCRIPTS. Photozincographed, by Command of Her Majesty, upon the recommendation of the Master of the Rolls, by the DIRECTOR-GENERAL of the ORDNANCE SURVEY, Major-General A. COOKE, R.E., C.B., and collected and edited by W. BASEVI SANDERS, Assistant Keeper of Her Majesty's Records. Part II. Price 3*l.* 10*s.*

(Also, separately. Edward the Confessor's Charter. Price 2*s.*)

The originals of the Fac-similes contained in this volume belong to the Deans and Chapters of Westminster, Exeter, Wells, Winchester, and Worcester; the Marquis of Bath, the Earl of Ilchester, Winchester College, Her Majesty's Public Record Office, Bodleian Library, Somersetshire Archaeological and National History Society's Museum in Taunton Castle, and William Salt Library at Stafford. They consist of charters and other documents granted by, or during the reigns of, Baldred, Æthelred, Offa, and Burgred, Kings of Mercia; Uhtred of the Hwiccas, Ceadwalla and Ini of Wessex; Æthelwulf, Edward the Elder, Æthelstan, Edmund the First, Eadred, Eadwig, Eadgar, Edward the Second, Æthelred the Second, Cnut, Edward the Confessor, and William the Conqueror, embracing altogether a period of nearly four hundred years.

FAC-SIMILES OF ANGLO-SAXON MANUSCRIPTS. Photozincographed, by Command of Her Majesty, upon the recommendation of the Master of the Rolls, by the DIRECTOR-GENERAL of the ORDNANCE SURVEY, Colonel R. H. STOTHERD, R.E., C.B., and collected and edited by W. BASEVI SANDERS, Assistant Keeper of Her Majesty's Records. Part III. Price 3*l.* 10*s.*

This volume contains fac-similes of the Ashburnham collection of Anglo-Saxon Charters, &c., including King Alfred's Will. The MSS. represented in it, range from A.D. 697 to A.D. 1161, being charters, wills, deeds, and reports of Synodal transactions during the reigns of Kings Wihtred of Kent, Offa, Eardwulf, Coenwulf, Cuthred, Beornwulf, Æthelwulf, Alfred, Edward the Elder, Edmund, Eadred, Queen Eadgifu, and Kings Eadgar, Æthelred the Second, Cnut, Henry the First, and Henry the Second. In addition to these are two belonging to the Marquis of Anglesey, one of them being the Foundation Charter of Burton Abbey by Æthelred the Second with the testament of its great benefactor Wulfric.

HISTORICAL MANUSCRIPTS COMMISSION.

*On sale by Messrs. HANSARD & SON, 13, Great Queen Street, W.C., and
32, Abingdon Street, Westminster;
Messrs. EYRE & SPOTTISWOODE, East Harding Street, Fleet Street, and
Sale Office, House of Lords;
Messrs. ADAM & CHARLES BLACK, of Edinburgh;
Messrs. ALEXANDER THOM & Co., Limited, or Messrs. HODGES,
FIGGIS & Co., of Dublin.*

REPORTS OF THE ROYAL COMMISSIONERS APPOINTED TO INQUIRE WHAT PAPERS AND MANUSCRIPTS BELONGING TO PRIVATE FAMILIES AND INSTITUTIONS ARE EXTANT WHICH WOULD BE OF UTILITY IN THE ILLUSTRATION OF HISTORY, CONSTITUTIONAL LAW, SCIENCE, AND GENERAL LITERATURE.

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1870 (Reprinted 1874.)	FIRST REPORT, WITH APPENDIX Contents :— ENGLAND. House of Lords; Cambridge Colleges; Abingdon, and other Corporations, &c. SCOTLAND. Advocates' Library, Glasgow Corporation, &c. IRELAND. Dublin, Cork, and other Corporations, &c.	fcap	C. 55	s. d. 1 6
1871	SECOND REPORT, WITH APPENDIX, AND INDEX TO THE FIRST AND SECOND REPORTS Contents :— ENGLAND. House of Lords; Cambridge Colleges; Oxford Colleges; Monastery of Dominican Friars at Woodchester, Duke of Bedford, Earl Spencer, &c. SCOTLAND. Aberdeen and St. Andrew's Universities, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde; Dr. Lyons, &c.	"	C. 441	3 10
1872	THIRD REPORT, WITH APPENDIX AND INDEX Contents :— ENGLAND. House of Lords; Cambridge Colleges; Stonyhurst College; Bridgewater and other Corporations; Duke of Northumberland, Marquis of Lansdowne, Marquis of Bath, &c. SCOTLAND. University of Glasgow; Duke of Montrose, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde; Black Book of Limerick, &c.	"	C. 678	6 0

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
1873	FOURTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. - - - - - Contents :— ENGLAND. House of Lords; West- minster Abbey; Cambridge and Oxford Colleges; Cinque Ports, Hythe, and other Corporations, Marquis of Bath, Earl of Denbigh, &c. SCOTLAND. Duke of Argyll, &c. IRELAND. Trinity College, Dublin; Marquis of Ormonde.	8vo fcap	C. 857	s. d. 6 8
1876	DITTO. PART II. INDEX - - - FIFTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. - - - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Oxford and Cambridge Colleges; Dean and Chapter of Canterbury; Rye, Lydd, and other Corporations, Duke of Sutherland, Marquis of Lansdowne, Reginald Cholmondeley, Esq., &c. SCOTLAND. Earl of Aberdeen, &c.	"	C. 857 i.	2 6
1877	SIXTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. - - - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Oxford and Cambridge Colleges; Lambeth Palace; Black Book of the Arch- deacon of Canterbury; Bridport, Wallingford, and other Corporations; Lord Leconfield, Sir Reginald Graham, Sir Henry Ingilby, &c. SCOTLAND. Duke of Argyll, Earl of Moray, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde.	"	C. 1432	7 0
1879	DITTO. PART II. INDEX - - - SEVENTH REPORT, WITH APPENDIX. PART I. - - - - - Contents :— House of Lords; County of Somerset; Earl of Egmont, Sir Frederick Graham, Sir Harry Verney, &c.	"	C. 1432 i.	3 6
1881	DITTO. PART II. APPENDIX AND INDEX - - - Contents :— Duke of Athole, Marquis of Ormonde, S. F. Livingstone, Esq., &c.	"	C. 2102	1 10
	EIGHTH REPORT, WITH APPENDIX AND INDEX. PART I. - - - - - Contents :— List of collections examined, 1869-1880. ENGLAND. House of Lords; Duke of Marlborough; Magdalen College, Oxford; Royal College of Physicians; Queen Anne's	"	C. 2840	7 6
		"	C. 2840 i.	3 6
		"	C. 8040	8 6

Date.	—	Size.	Sessional Paper.	Price.
	Bounty Office; Corporations of Chester, Leicester, &c. IRELAND. Marquis of Ormonde, Lord Emly, The O'Conor Don, Trinity College, Dublin, &c.			s. d.
	DITTO. PART II. APPENDIX AND INDEX - Contents :— Duke of Manchester.	fcap	C. 3040 i.	1 9
	DITTO. PART III. APPENDIX AND INDEX - Contents :— Earl of Ashburnham.	"	C. 3040 ii.	1 4.
1883	CALENDAR OF THE MANUSCRIPTS OF THE MARQUIS OF SALISBURY, K.G. PART I. -	8vo.	C. 3777	3 5
"	NINTH REPORT, WITH APPENDIX AND INDEX. PART I. - Contents :— St. Paul's and Canterbury Cathedrals; Eton College; Carlisle, Yarmouth, Canterbury, and Barnstaple Corporations, &c.	fcap	C. 3778	5 2
	DITTO. PART II. APPENDIX AND INDEX - Contents :— ENGLAND. House of Lords; Earl of Leicester; C. Pole Gell, Alfred Morrison, Esquires, &c. SCOTLAND. Lord Elphinstone, H. C. Maxwell Stuart, Esq., &c. IRELAND. Duke of Leinster, Marquis of Drogheda, &c.	"	C. 3778 i.	6 8
	DITTO. PART III. APPENDIX AND INDEX - Contents :— Mrs. Stopford Sackville.	"	C. 3778 ii.	1 7
1885	TENTH REPORT - This is introductory to the following :—	8vo.	C. 4548	0 8½
"	(1.) APPENDIX AND INDEX - The Earl of Eglinton, Sir J. S. Maxwell, Bart., and C. S. H. D. Moray, C. F. Weston Underwood, G. W. Digby, Esquires.	"	C. 4575	3 7
"	(2.) APPENDIX AND INDEX - Wells Cathedral.	"	C. 4576 ii.	2 0
"	(3.) APPENDIX AND INDEX - The Family of Gawdy, formerly of Norfolk.	"	C. 4576 iii.	1 4
"	(4.) APPENDIX AND INDEX - The Earl of Westmorland, Captain Stewart, Lord Muncaster, Shropshire Collections, &c.	"	C. 4576 iv.	3 6

Date.		Size.	Sessional Paper.	Price.
—	(5.) APPENDIX AND INDEX - The Marquis of Ormonde, Earl of Fingall, Corporations of Galway, Waterford, &c. <i>In the Press.</i>	—	—	s. d. —
—	(6.) APPENDIX AND INDEX - Marquis of Abergavenny, Lord Braye, &c. <i>In the Press.</i>	—	—	—

Stationery Office,
November 1886.

ANNUAL REPORTS OF THE DEPUTY KEEPER OF THE PUBLIC RECORDS.

---

*On sale by Messrs. HANSARD & SON, 13, Great Queen Street, W.C., and
32, Abingdon Street, Westminster ;
Messrs. EYRE & SPOTTISWOODE, East Harding Street, Fleet Street, and
Sale Office, House of Lords ;
Messrs. ADAM & CHARLES BLACK, of Edinburgh ;
Messrs. ALEXANDER THOM & Co., Limited, or Messrs. HODGES,
FIGGIS & Co., of Dublin.*

REPORTS Nos. 1-23, IN FOLIO, PUBLISHED BETWEEN 1840
AND 1861, ARE NO LONGER ON SALE. SUBSEQUENT
REPORTS ARE IN OCTAVO.

Date.	Number of Report.	Chief Contents of Appendices.	Price.
1862	23	Subjects of Research by Literary Inquirers, 1852-1861.—Attendances at the various Record Offices, previously to the passing of the Public Record Act.	s. d. 0 4
1863	24	List of Calendars, Indexes, &c., in the Public Record Office.	0 7½
1864	25	Calendar of Crown Leases, 33-38 Hen. VIII.—Calendar of Bills and Answers, &c., Hen. VIII.—Ph. & Mary, for Cheshire and Flintshire.—List of Lords High Treasurers and Chief Commissioners of the Treasury, from Hen. VII.	0 8
1865	26	List of Plans annexed to Inclosure Awards, 31 Geo. II.-7 Will. IV.—Calendar of Privy Seals, &c., Hen. VI.-Eliz., for Cheshire and Flintshire.—Calendar of Writs of General Livery, &c., for Cheshire, Eliz.—Charles I.—Calendar of Deeds, &c., on the Chester Plea Rolls, Hen. III. and Edw. I.—List of Documents photozincographed, Will. I.-Hen. VII.	0 7
1866	27	List of Awards of Inclosure Commissioners.—References to Charters in the Cartæ Antiquæ and the Confirmation Rolls of Chancery, Ethelbert of Kent—James I.—Calendar of Deeds, &c., on the Chester Plea Rolls, Edw. II.—List of Documents photozincographed, Hen. VIII. and Edw. VI.	1 6
1867	28	Fees in the Public Record Office.—Calendar of Fines, Cheshire and Flintshire, Edw. I.—Calendar of Deeds, &c., on the Chester Plea Rolls, Edw. III.—List of Documents photozincographed, Mary and Eliz., and Scottish, Part I.—Table of Law Terms, from the Norman Conquest to 1 Will. IV.	0 10½

Date.	Number of Report.	Chief Contents of Appendices.	Price.
1868	29	Calendar of Royal Charters.—Calendar of Deeds, &c., on the Chester Plea Rolls, Richard II.—Hen. VII.—Durham Records, Letter and Report.	s. d. 0 9
1869	30	Duchy of Lancaster Records, Inventory.—Durham Records, Inventory, Indexes to Kellawe's Register.—Calendar of Deeds, &c., on the Chester Plea Rolls, Hen. VIII.—Calendar of Decrees of Court of General Surveyors, 34–38 Hen. VIII.—Calendar of Royal Charters.—State Paper Office, Calendar of Documents relating to the History of, to 1800.—List of Documents photozincographed, Eliz.—Anne.—Tower of London, Index to Documents in custody of the Constable of.—Calendar of Dockets, &c., for Privy Seals, 1634–1711, in the British Museum. Report of the Commissioners on Carte Papers.—Venetian Ciphers.	3 0
1870	31	Duchy of Lancaster Records, Calendar of Royal Charters, Will. II.—Ric. II.—Durham Records, Calendar of Chancery Enrolments; Cursitor's Records.—List of Officers of Palatinate of Chester, in Cheshire and Flintshire, and North Wales.—List of Sheriffs of England, 31 Hen. I. to 4 Edw. III.—List of Documents photozincographed, Scottish, Part II.	2 3
1871	32	Part I.—Report of the Commissioners on Carte Papers.—Calendarium Genealogicum, 1 & 2 Edw. II.—Durham Records, Calendar of Cursitor's Records, Chancery Enrolments.—Duchy of Lancaster Records, Calendar of Rolls of the Chancery of the County Palatine.	2 2
1871	—	Part II.—Charities; Calendar of Trust Deeds enrolled on the Close Rolls of Chancery, subsequent to 9 Geo. II. c. xxxvi.	5 6
1872	33	Duchy of Lancaster Records, Calendar of Rolls of the Chancery of the County Palatine.—Durham Records, Calendar of the Cursitor's Records, Chancery Enrolments.—Report on the Shaftesbury Papers.—Venetian Transcripts.—Greek copies of the Athanasian Creed.	1 10
1873	34	Parliamentary Petitions; Index to the Petitions to the King in Council.—Durham Records, Calendar of the Cursitor's Records, Chancery Enrolments.—List of Documents photozincographed. Scottish, Part III.—Supplementary Report on the Shaftesbury Papers.	1 9
1874	35	Duchy of Lancaster Records, Calendar of Ancient Charters or Grants.—Palatinate of Lancaster; Inventory and Lists of Documents transferred to the Public Record Office.—Durham Records, Calendar of Cursitor's Records, Chancery Enrolments.—List of Documents photozincographed, Irish, Part I.—Second Supplementary Report on the Shaftesbury Papers.	1 6

Date.	Number of Report.	Chief Contents of Appendices.	Price. <i>s. d.</i>
1875	36	Durham Records, Calendar of the Cursitor's Records, Chancery Enrolments.—Duchy of Lancaster Records; Calendar of Ancient Charters or Grants.—List of Documents photozincographed; Irish, Part II.—M. Armand Baschet's Report upon Documents in French Archives relating to British History.—Calendar of Recognizance Rolls of the Palatinate of Chester, to end of reign of Hen. IV.	4 4
1876	37	Part I.—Durham Records, Calendar of the Cursitor's Records, Chancery Enrolments.—Duchy of Lancaster Records, Calendar of Ancient Rolls of the Chancery of the County Palatine.—M. Baschet's list of French Ambassadors, &c., in England, 1509-1714.	1 2
1876	—	Part II.—Calendar of Recognizance Rolls of the Palatinate of Chester; Hen. V.-Hen. VII.	4 4
1877	38	Exchequer Records, Catalogue of Special Commissions, 1 Eliz. to 10 Vict., Calendar of Depositions taken by Commission, 1 Eliz. to end of James I.—List of Representative Peers for Scotland and Ireland.	4 3
1878	39	Calendar of Recognizance Rolls of the Palatinate of Chester, 1 Hen. VIII.-11 Geo. IV.—Exchequer Records, Calendar of Depositions taken by Commission, Charles I.—Duchy of Lancaster Records; Calendar of Lancashire Inquisitions post Mortem, &c.—Third Supplementary Report on the Shaftesbury Papers.—Anglo-Saxon Charters photozincographed.—M. Baschet's List of Despatches of French Ambassadors to England, 1509-1714.	4 6
1879	40	Calendar of Depositions taken by Commission; Commonwealth—James II.—Miscellaneous Records of Queen's Remembrancer in the Exchequer.—Durham Records, Calendar of the Cursitor's Records, Chancery Enrolments.—Duchy of Lancaster Records, Calendar of Patent Rolls, 5 Ric. II.-21 Hen. VII.—Rules and Regulations respecting the public use of the Records.	3 0
1880	41	Calendar of Depositions taken by Commission, William and Mary to George I.—Calendar of Norman Rolls, Hen. V., Part I.—Anglo-Saxon Charters photozincographed.—Report from Rome.—List of Calendars, Indexes, &c. in the Public Record Office on 31st December 1879.	4 8
1881	42	Calendar of Depositions taken by Commission, George II.—Calendar of Norman Rolls, Hen. V., Part II. and Glossary.—Calendar of Patent Rolls, 1 Edw. I.—Anglo-Saxon Charters photozincographed.—Transcripts from Paris.	4 0
1882	43	Calendar of Privy Seals, &c., 1-7 Charles I.—Duchy of Lancaster Records, Inventory of Court Rolls, Hen. III.-Geo. IV., Calendar of Privy Seals,	3 10

Date.	Number of Report.	Chief Contents of Appendices.	Price. <i>s. d.</i>
		Ric. II.—Calendar of Patent Rolls, 2 Edw. I.—Anglo-Saxon Charters photosinographed.—Fourth Supplementary Report on the Shaftesbury Papers.—Transcripts from Paris.—Report on Libraries in Sweden.—Report on Papers relating to English History in the State Archives, Stockholm.—Report on Canadian Archives.	
1883	44	Calendar of Patent Rolls, 3 Edw. I.—Durham Records, Cursitor's Records, Inquisitions post Mortem, &c.—Calendar of French Rolls, 1-10 Hen. V.—Anglo-Saxon Charters photosinographed.—Report from Venice.—Transcripts from Paris.—Report from Rome.	3 6
1884	45	Duchy of Lancaster Records, Inventory of Ministers' and Receivers' Accounts, Edw. I.—Geo. III.—Durham Records, Cursitor's Records, Inquisitions post Mortem, &c.—Treasury of the Receipt of the Exchequer, Calendar of Diplomatic Documents.—Anglo-Saxon Charters photosinographed.—Transcripts from Paris.—Reports from Rome and Stockholm.—Report on Archives of Denmark, &c.—Transcripts from Venice.—Calendar of Patent Rolls, 4 Edw. I.	4 3
1885	46	Presentations to Offices on the Patent Rolls, Charles II.—Anglo-Saxon Charters, &c., photosinographed.—Transcripts from Paris.—Reports from Rome.—Second Report on Archives of Denmark, &c.—Calendar of Patent Rolls, 5 Edw. I.—Catalogue of Venetian Manuscripts bequeathed by Mr. Rawdon Brown to the Public Record Office.	2 10
1886	47	Transcripts from Paris.—Reports from Rome.—Third Report on Archives of Denmark, &c.—List of Creations of Peers and Baronets, 1483-1846.—Calendar of Patent Rolls, 6 Edw. I. There have also been printed Indexes to Reports 1-22, and Reports 23-39.	2 2

*Public Record Office,
November, 1886.*

SCOTLAND.

**CATALOGUE OF SCOTCH RECORD PUBLICATIONS
PUBLISHED UNDER THE DIRECTION OF
THE LORD CLERK REGISTER OF SCOTLAND.**

[OTHER WORKS RELATING TO SCOTLAND WILL BE FOUND AMONG THE PUBLICATIONS
OF THE RECORD COMMISSIONERS, see pp. 26-28.]

On Sale by—

MESSRS. LONGMANS & Co., AND MESSRS. TRÜBNER & Co., LONDON ;
MESSRS. JAMES PARKER & Co., OXFORD AND LONDON ;
MESSRS. MACMILLAN & Co., CAMBRIDGE AND LONDON ;
MESSRS. A. & C. BLACK, AND MESSRS. DOUGLAS & FOU LIS, EDINBURGH ;
AND MESSRS. A. THOM & Co., LIMITED, DUBLIN.

1. CHRONICLES OF THE PICTS AND SCOTS, AND OTHER EARLY MEMORIALS OF SCOTTISH HISTORY. Royal 8vo., half bound (1867). *Edited by* WILLIAM F. SKENE, LL.D. Price 10s. Out of print.
  2. LEDGER OF ANDREW HALIBURTON, CONSERVATOR OF THE PRIVILEGES OF THE SCOTCH NATION IN THE NETHERLANDS (1492-1508) ; TOGETHER WITH THE BOOKS OF CUSTOMS AND VALUATION OF MERCHANDISE IN SCOTLAND. *Edited by* COSMO INNES. Royal 8vo., half bound (1867). Price 10s.
  3. DOCUMENTS ILLUSTRATIVE OF THE HISTORY OF SCOTLAND FROM THE DEATH OF KING ALEXANDER THE THIRD TO THE ACCESSION OF ROBERT BRUCE, from original and authentic copies in London, Paris, Brussels, Lille, and Ghent. In 2 Vols. royal 8vo., half bound (1870). *Edited by* REV. JOSEPH STEVENSON. Price 10s. each.
  4. ACCOUNTS OF THE LORD HIGH TREASURER OF SCOTLAND. Vol. 1, A.D. 1473-1498. *Edited by* THOMAS DICKSON. 1877. Price 10s.
  5. REGISTER OF THE PRIVY COUNCIL OF SCOTLAND. *Edited and arranged by* J. H. BUXTON, LL.D. Vol. 1, 1545-1569. Vol. 2, 1569-1578. Vol. 3, A.D. 1578-1585. Vol. 4, A.D. 1585-1592. Vol. 5, 1592-1599. Vol. 6, 1599-1604. Vol. 7, 1604-1607. Vol. 8 in progress. *Edited by* DAVID MASSON, LL.D. 1877-1884. Price 15s. each.
  6. ROTULI SCACCARI REGUM SCOTORUM. THE EXCHEQUER ROLLS OF SCOTLAND. Vol. 1, A.D. 1264-1359. Vol. 2, A.D. 1359-1379. *Edited by* JOHN STUART, LL.D., and GEORGE BURNETT, Lyon King of Arms. 1878-1880. Vol. 3, A.D. 1379-1406. Vol. 4, A.D. 1406-1436 (1880). Vol. 5, A.D. 1437-1454 (1882). Vol. 6, 1455-1460 (1883). Vol. 7, 1460-1469 (1884). Vol. 8, A.D. 1470-1479 (1885). Vol. 9 in progress. *Edited by* GEORGE BURNETT. Price 10s. each.
  7. CALENDAR OF DOCUMENTS RELATING TO SCOTLAND. *Edited by* JOSEPH BAIN. Vol. I (1881). Vol. II. 1272-1307 (1884). Price 15s. each.
  8. REGISTER OF THE GREAT SEAL OF SCOTLAND. A.D. 1424-1513 (1882). A.D. 1513-1546 (1883). A.D. 1546-1580 (1886). *Edited by* JAMES BALFOUR PAUL and J. M. THOMSON. Price 15s. each.
- FAC-SIMILES OF THE NATIONAL MSS. OF SCOTLAND. (*Out of print.*)
Parts I., II., and III. Price 21s. each.

*Stationery Office,
May 1896.*

IRELAND.

CATALOGUE OF IRISH RECORD PUBLICATIONS.

On Sale by—

MESSRS. LONGMANS & Co., AND MESSRS. TRÜBNER & Co., LONDON;
MESSRS. JAMES PARKER & Co., OXFORD AND LONDON;
MESSRS. MACMILLAN & Co., CAMBRIDGE AND LONDON;
MESSRS. A. & C. BLACK, AND MESSRS. DOUGLAS & FOULIS, EDINBURGH;
AND MESSRS. A. THOM & Co., LIMITED, DUBLIN.

CALENDARS OF THE PATENT AND CLOSE ROLLS OF CHANCERY IN IRELAND. HENRY VIII., EDWARD VI., MARY, AND ELIZABETH. Edited by JAMES MORRIN, Royal 8vo. (1861-3). Vols. 1, 2, and 3. Price 11s. each.

ANCIENT LAWS AND INSTITUTES OF IRELAND. Senchus Mor. (1865-1880.) Vols. 1, 2, 3, and 4. Price 10s. each. Vol. 5 in the press.

Abstracts of the Irish Patent Rolls of James I. Unbound. Price 25s.

Abstracts of the Irish Patent Rolls of James I. With Supplement. Price 35s.

FAC-SIMILES OF NATIONAL MANUSCRIPTS OF IRELAND, FROM THE EARLIEST EXISTING SPECIMENS TO A.D. 1719. Edited by JOHN T. GILBERT, F.S.A., M.R.I.A. Part 1 is out of print. Parts II. and III. Price 42s. each. Part IV. 1. Price 5l. 5s. Part IV. 2. Price 4l. 10s.

This work forms a comprehensive Palaeographic Series for Ireland. It furnishes characteristic specimens of the documents which have come down from each of the classes which, in past ages, formed principal elements in the population of Ireland, or exercised an influence in her affairs. With these reproductions are combined fac-similes of writings connected with eminent personages or transactions of importance in the annals of the country to the early part of the eighteenth century.

The specimens have been reproduced as nearly as possible in accordance with the originals, in dimensions, colouring, and general appearance. Characteristic examples of styles of writing and caligraphic ornamentation are, so far as practicable, associated with subjects of historic and linguistic interest. Descriptions of the various manuscripts are given by the Editor in the Introduction. The contents of the specimens are fully elucidated and printed in the original languages, opposite to the Fac-similes—line for line—with contractions—thus facilitating reference and aiding effectively those interested in palaeographic studies.

In the work are also printed in full, for the first time, many original and important historical documents.

Part I. commences with the earliest Irish MSS. extant.

Part II.: From the Twelfth Century to A.D. 1299.

Part III.: From A.D. 1300 to end of reign of Henry VIII.

Part IV. 1.: From reign of Edward VI. to that of James I.

In Part IV. 2.—the work is carried down to the early part of the eighteenth century, with Index to the entire publication.

(This work is sold also by Letts, Son, & Co., Limited, 33, King William Street E. Stanford, Charing Cross; J. Wyld, Charing Cross; B. Quaritch, 1st Piccadilly; W. & A. K. Johnston, Edinburgh; and Hodges, Figgis & Co Dublin.)

ACCOUNT OF FAC-SIMILES OF NATIONAL MANUSCRIPTS OF IRELAND. IN ONE VOLUME 8vo., WITH INDEX. Price 10s. Parts I. and II. together. Price 2s. 6d. Part II. Price 1s. 6d. Part III. Price 1s. Part IV. 1. Price 2s. Part IV. 2. Price 2s. 6d.

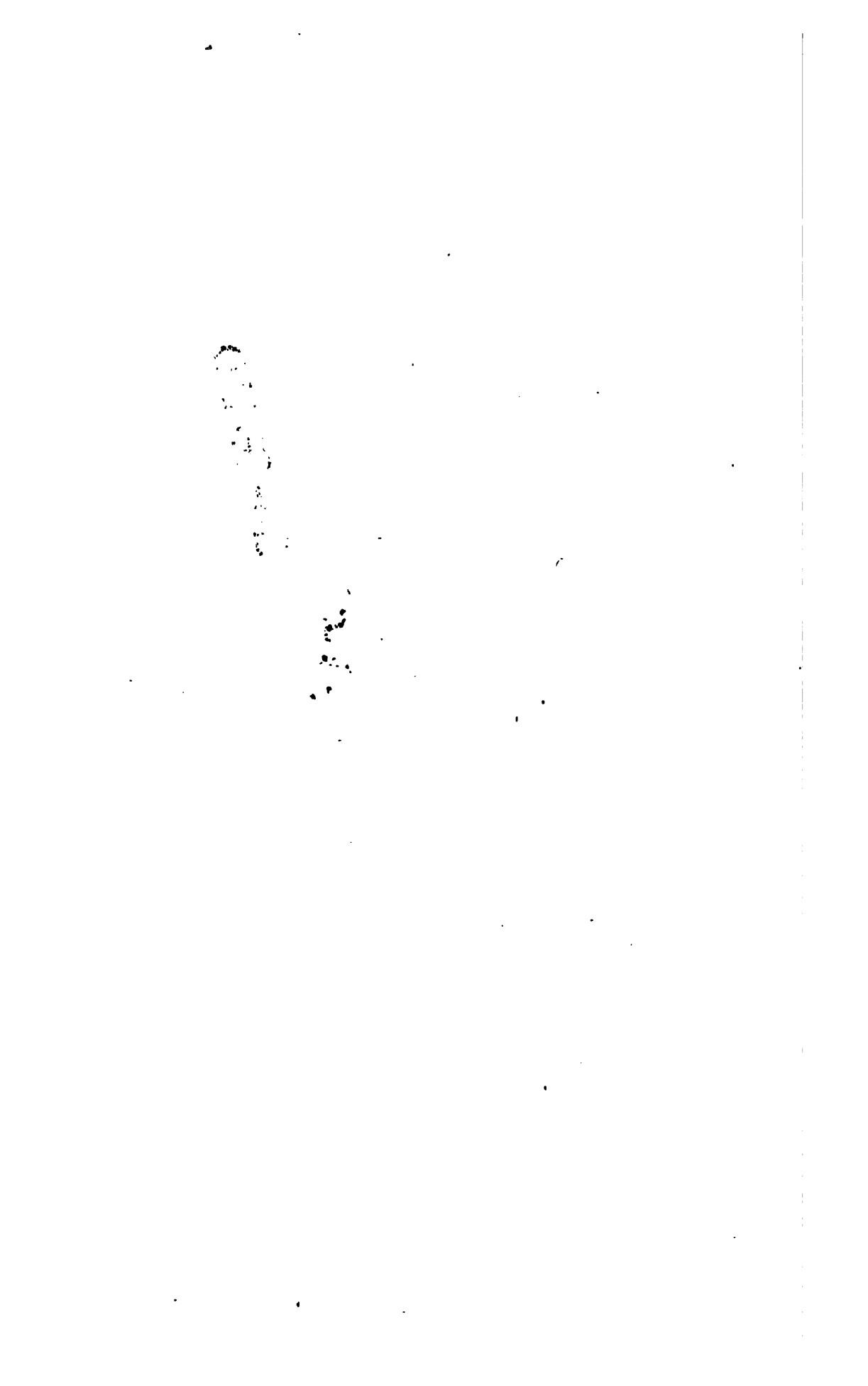
*Stationery Office,
May 1886.*

742
13

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine of five cents a day is incurred
by retaining it beyond the specified
time.

Please return promptly.

DUE SEP 20 1939

3005998

~~JAN 18 1937~~

RECEIVED

~~DUE JAN 20 1937~~

STAFF STUDY
CHARGE

BAL

~~JAN 25 1939~~

DUE JUL 17 1939

CANCELLED

~~DUE OCT 6 1939~~

1572121

